

Elegantiae. De pronomine sui / [Lorenzo Valla].

Contributors

Valla, Lorenzo, 1407-1457.
Morris, William, 1834-1896

Publication/Creation

[Venice] : J. Rubeus, 1476.

Persistent URL

<https://wellcomecollection.org/works/uhcx67ra>

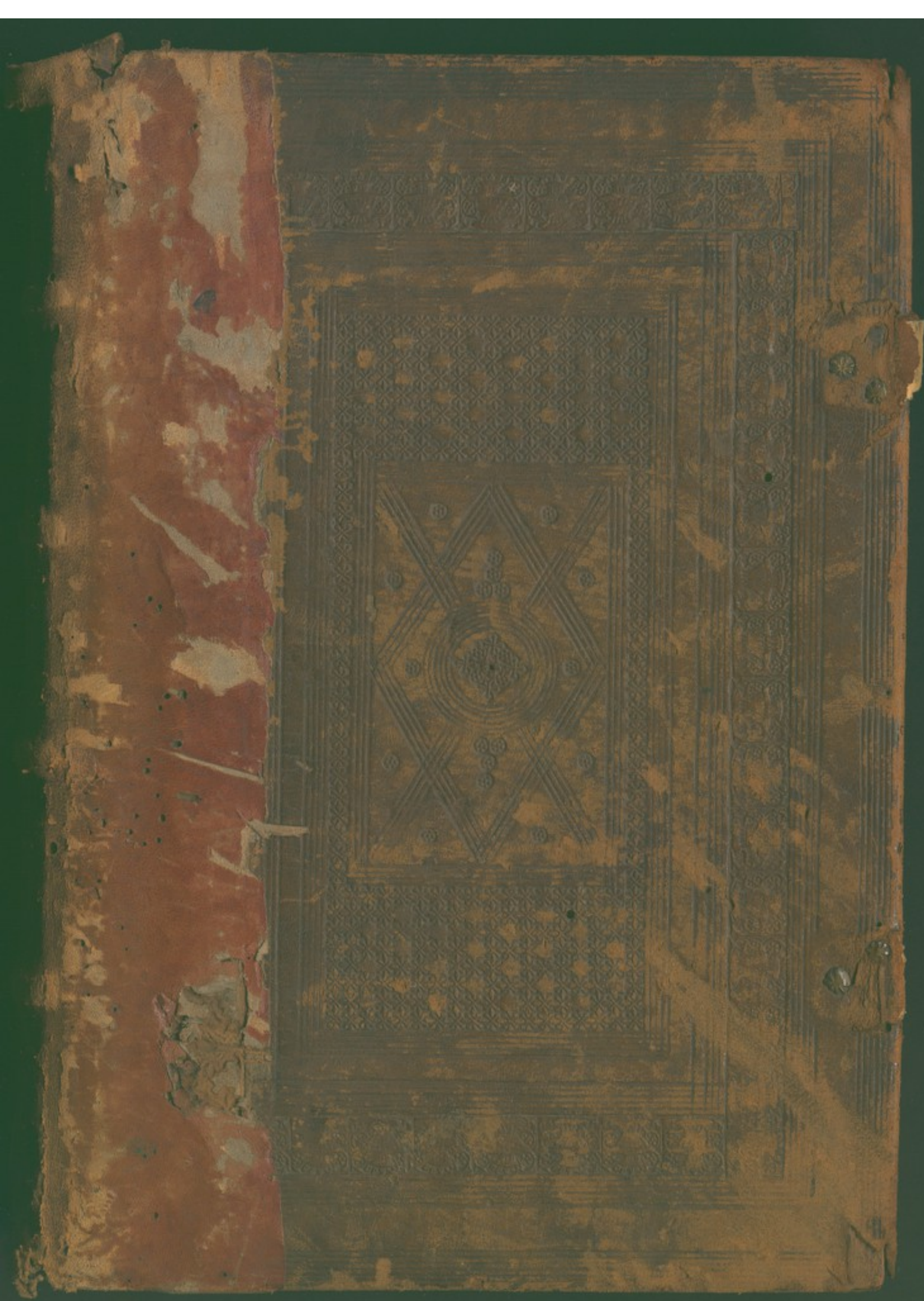
License and attribution

This work has been identified as being free of known restrictions under copyright law, including all related and neighbouring rights and is being made available under the Creative Commons, Public Domain Mark.

You can copy, modify, distribute and perform the work, even for commercial purposes, without asking permission.

Wellcome Collection
183 Euston Road
London NW1 2BE UK
T +44 (0)20 7611 8722
E library@wellcomecollection.org
<https://wellcomecollection.org>

Case 5. d. 27. 1

1729

1
2
76

1727

1183 Valla (Laurentius) *Elegantiae Latini Sermonis*, roman letter, long lines,
with signatures (Hain 15806), wormed, oaken boards, stamped leather,
leather back, clasps Venet. Jac. Rubeus Gallicus, 1476

FROM THE LIBRARY
OF WILLIAM MORRIS
KELMSCOTT HOUSE
HAMMERSMITH

4-619

22 D5043

HERBARIUM
MUSEO NACIONAL

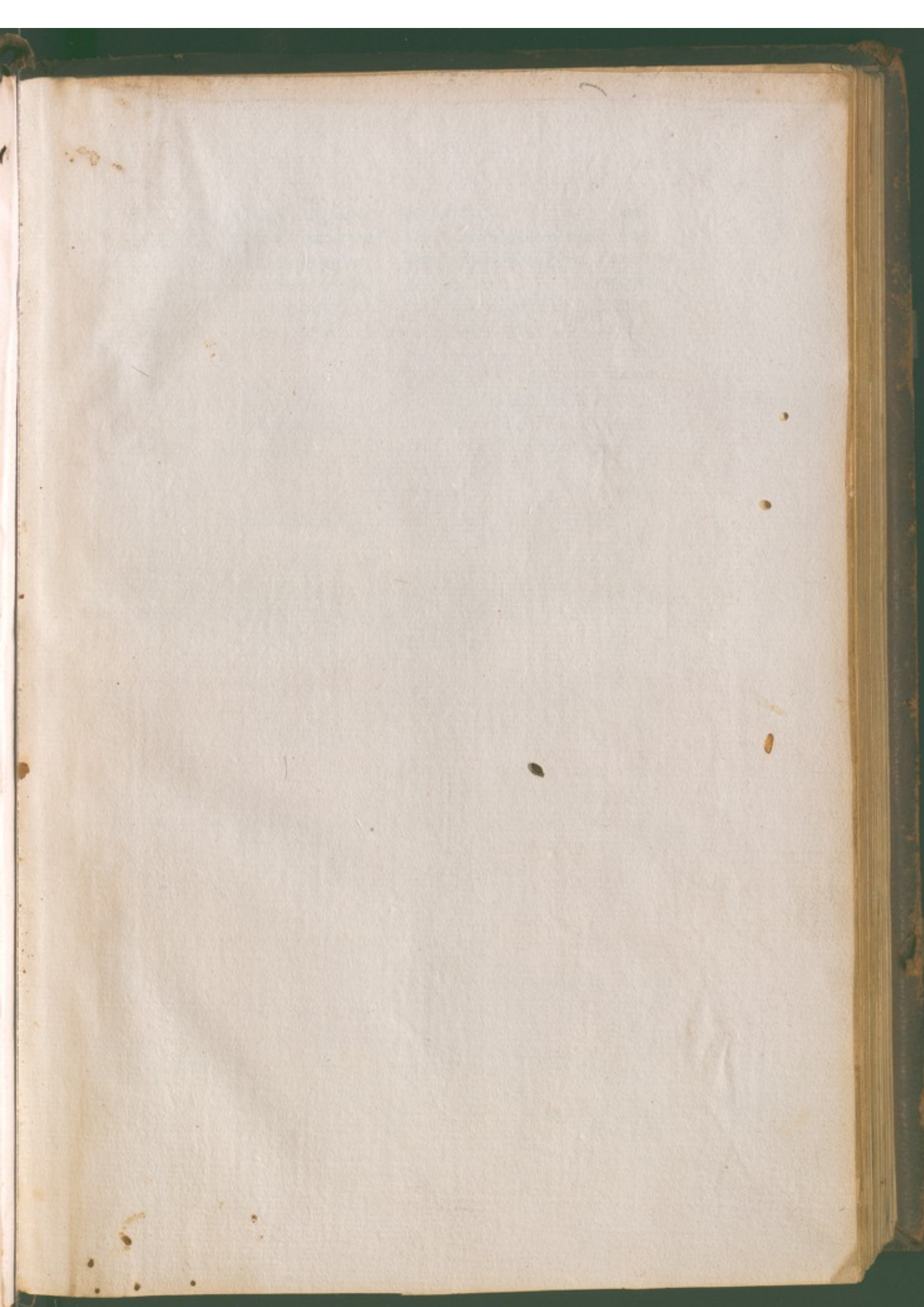
Hain * 15806

Proctor 4245

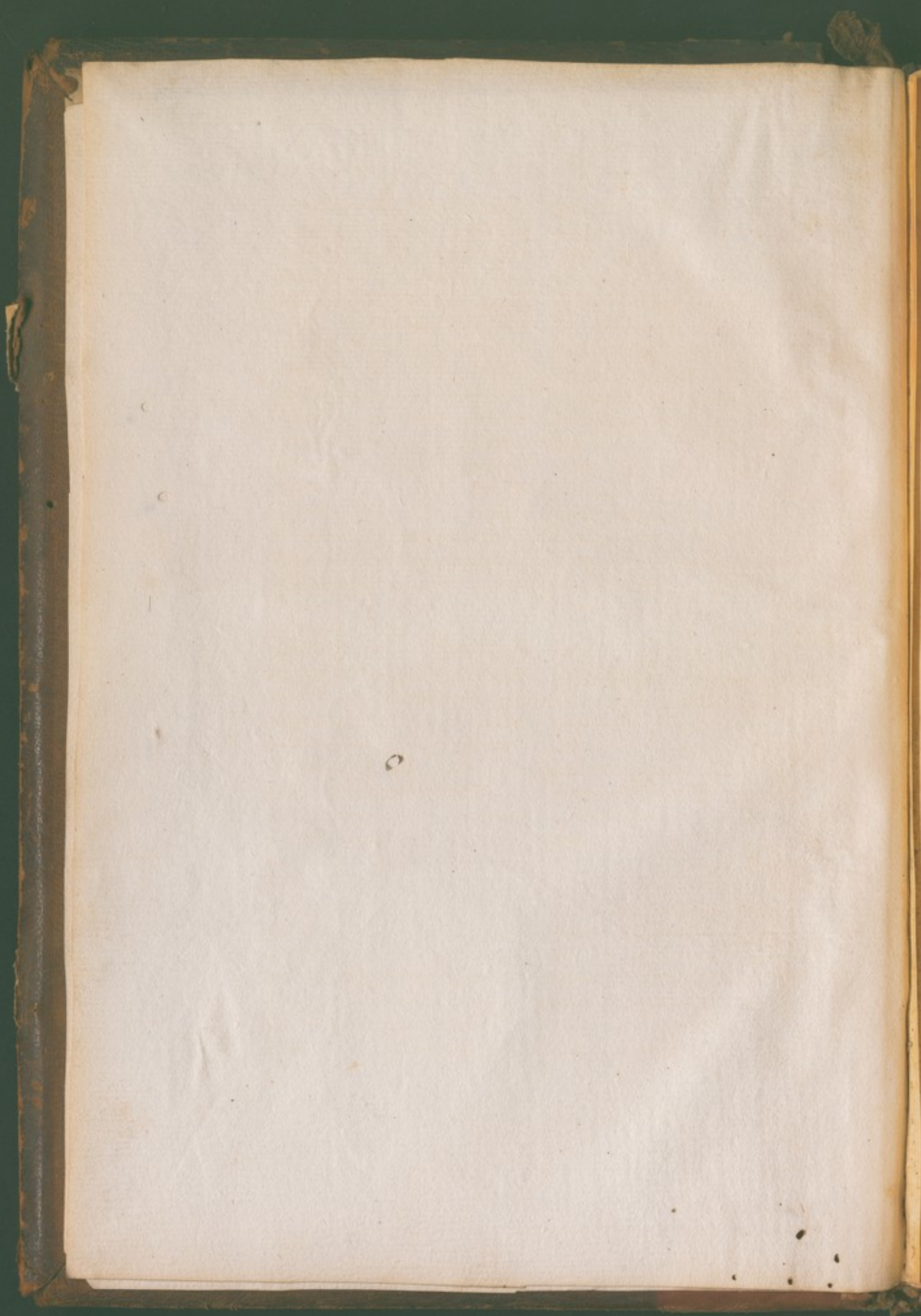
B.M.V, 216

Case S. A. 28.1

LAVrētii Vallenſis elagātiaꝝ
 cōpedioſaꝝ collectiōis ī ordinem
 alphabeti directæ principium.
 a Blatiui ī abus nominū pīaꝝ
 declinatōis ī aꝝ exeūtium Ca.i.
 Aſinus naꝝ animus ma cap. i.
 Adiutor cap. ii
 Abiegnus cap. .iiii
 Auunculus.acus.acicula. ca.v
 Anniculus amiculum cap. .v
 auricula:ædicula cap. v
 apicula cap. .v
 axilla cap. vi
 apiaſtrū: antoniaſter:cap .vii
 argutulus cap. .vii
 arariū: armarium:cap. .viii
 armamētariū:atramētaiū. viii
 aluearium:accuſatorius.ca:viii
 aleator.auditoriū cap. .viii
 amatorium:cap. viii
 altilis:aptilis:aqtilis cap. x
 altiloquus cap. .xii
 argilaceus:aſcriptitiuſ:cap:xiii
 antiquior:adoleſcentior: c.xiii
 ante omnes cap. .xvii
 ante:aliuſ:aliter cap. .xviii
 animoſuſ & alia in oſuſ
 exeuntia cap. .xxiii
 actuarius:aſinarius cap. .xxiii
 adhæreſco cap. .xxiii
 accerſo:arceſſo cap. .xxv
 affore:abfore:aſfuturi.ca:xxviii
 accuſatiuſ gerundii cum ad:
 raro cum in cap. .xxix
 argutuſ: adultuſ ca. .xxxiii
 animans cap. .xxxv
 age:agite:agendum capi. liii

an aut cap. liii
 autē Ca.lxi.A:ab:abſ:ca. lxvi
 adeo lxxxii. Aliqtiſper lxxxvi
 antehac cap. lxxxviii
 ac cum compoſitiſ lxxxvii
 ædeſ ædiliſ cap. cv.
 ædificare cap. cv
 audiui te ut cæteroſ cap. cxxii
 adiectiuo cū præcedit: ſubſtāti
 ua obſeq debent cap. cxxvi
 auſculto te:auſculto tibi.cxliii.
 alter aliuſ:cap. clx
 aliquiſ cap. clxiii
 audio a:ex:de præ meo.ca.clxvi.
 animaduerto te cap. clxvii.
 animaduerto in te cap. clxiii
 acceſſuſ:acceſſio cap. .clxxxiii.
 actuſ:actio cap. .clxxxiii.
 antiqui cap. .clxxxvi.
 acta cap. .clxxx
 aduocatuſ cap. .clxxxviii.
 ambituſ:ambitiō cap. .cc.
 ambitioſuſ cap. .cc.
 acini cap. .ccix.
 actor:auctoꝝ cap. .ccxiii.
 auctoꝝ amētū:auctōnari .ccxii
 auctio:auctuſ cap. .ccxiii.
 abſtinentia cap. .ccxxii.
 argentaria cap. .ccxxv.
 auis cap. .ccxxvi.
 accola cap. .ccxxxv.
 agei capi. .ccxxxvi.
 amor cap. .cclxiii.
 affectuſ:affectio:affecto .cclix
 ante lucē:ate tenebraſ ca.cclxi.
 ædiliſ cap. .cclxi.
 albani:albenſeſ cap. .cclxv.

æqualis:æqualibus ca. cclxxxiii
 anus cap. cclxxxix
 ad tempus cap. cclxxxiiii
 appeto cap. cccv
 aduenio cap. cccviii
 adoro cap. cccxvi. assurgo cccx
 æstimo cap. cccxviii
 adigo cap. cccxxvi
 audio cap. cccxxvii
 amare:adamare cap. cccxxxv
 amicus:amica:amator cccxxxv
 agere gratias cap. cccxxxix
 aler cccxliiii. adsum cccxlix
 appareſ cap. cclxiii
 assentari. adulari .cap. cclxiiii
 ad uotum habere. cap. cclxviii
 affectari cap. cclxxv
 aduersari : auersari. c. cclxxviii
 alleuo cap. cclxxix
 asciscere cap. cclxxxiiii
 asseuerar cap. cclxxxv
 admoueo: amoueo. c. cccxxviii
 aduerto: auerto. cap. cclxxxiiii
 aduersus: auersus ca. cclxxxviii
 abhorreo cap. cclxxxix
 actum esse cum aliquo. ca. cccc
 abdicare ca. cccii
 ad me spectat cap. ccciii
 ad mortem spectat. cap. ccciii
 alūnus: amige: auspiciū. cccxvii
 auspicari: auspex ca. cccxvii
 accipe. cap. cccxxiii
 accusare cap. cccxxix
 arceri: abigeri: abigei ca. cccxxxii
 abigeatus: abactores. c. cccxxxii
 aduerbia ī ī desinētia .cccxxvi
 ager. ca. cccclvii

adulteriū cap. cccclxi
 agi. cap. cccclxvii
 apud te. cap. cccclxx

.B.

b Imus a um .cap. v
 Bimulus la lum ca. v
 baculus bacillum ca. v
 beneficiarius car viii
 beneficus: benedico cap. xii
 betaceus cap. xiii. bene lxxx
 bacca cap. cccviii
 bucca bucca cap. cccxxiii
 bellum cap. cclxiii
 brachtea cap. cclv
 bonum: bonitas cap. cclxxxi
 beatus cap. cccxxxv
 blandiri cap. cccclxiii
 bene agi cum aliquo cap. cccc
 barba cap. cccclxxx

.C.

c Eruus: cerua cap. i
 concubinus na cap. i
 cubatio: cubitio cap. ii
 crepatio: crepitio cap. ii
 columnus na num cap. i iii
 corpusculū: cuniculus cap. v
 cuculus: cicercula cap. v
 coenaculum: crepusculum cap. v
 cipitaculum: curriculum cap. v
 cubiculū cap. v
 conuenticulum: cedicula cap. v
 cicercula: cultellus: capella ca. vi
 catulester cap. vii
 calamariū: calcariū cibaria viii
 carnariū: caprarius: capaius viii
 classarius: comoditarius. c. viii
 calcaria: censor: ceforius ca. viii

coctilis cuneus cap. x
 caufidicus cap. xii
 cretaceus: craticius cap. xiii
 cemētitiū: conductitiū ca. xiii
 cōparatiuum cap. xiiii
 cōparatiuum ad unum cap. xv
 cum primis: cū paucis cap. xvii
 cum primū cap. xix
 cōparatiuo magis utimur p ac
 cusatiuum q̄ p nōiatiuum xxi
 caprarius cap. xxiii
 cal&: cōticesco cap. xxiiii
 concupisco: cōtremisco ca. xxiiii
 cōfore cap. xxviii
 circumspectus cap. xxxi
 cōsideratus: cautus cap. xxxii
 contentus: cōplacitus cap. xxxii
 confluens: consonans cap. xxxv
 cuias ca. xl. cū prapōitio xliii
 circiter cap. xliiii
 cōparatiua aduerbia & sīlatia a
 liquādo seruiūt accusatiuo xlix
 cum cap. lix
 certe cap. lxiiii
 cōtinuo lxvii cōmitto ut lxv
 cū iunctū uerbo pīcipali lxvii
 cum uerbū significās pro signi
 ficante accipitur cap. lxxvii
 citro: lxxxv. cuiā .c.
 cōmeatus cap. cix
 corrupto uel mente uel corpore
 nō recte dicitur cap. cxvii
 condicit cap. cxlii
 cōmendo: cedo cap. cxlvi
 cōepit eum pōnitere cap. cxlvii
 cur d' fūto nō p uerbū fūti tps
 auctores iterdū loq̄nt cxlviii

cōmitto cap. clvi
 colliberti: cōmilitones c. clxxxii
 culpa cap. clxxxvii
 composita a ludo cap. clxxxvii
 commentarii cap. ccii
 cōnaculū: cōena cap. cciii
 ceruix: collum cap. ccxvii
 comes: comiti comis ca. ccxix
 continentia cap. ccxxii
 collis: cliuus cap. ccxxiii
 caupona cap. ccxxv
 cāpores: collinista cap. ccxxv
 concio cap. ccxxviii
 cāpus cap. ccxxxvi
 coxa cap. ccxxxviii
 cūen cap. ccxxxix
 caritas. ccxiii. certaēn ccxliii
 copia cap. ccxlii
 cōdictio: conditio c. ccxlviii
 catuli cap. clii
 corpus potius q̄ carnē nīm ui
 uentiū dicitur cap. ccliiii
 consolatio cap. cclviii
 concius: cōtetraneus. cclxiiii
 cōsul: cēfor cclxv. cōplura cclxxi
 clarus ca. cclxxii
 celebris: cclxxvii
 corporeus: corporalis ca. cclxxix
 cālebs: cālībatus cap. cclxxxvii
 capitalis . cclxxxix
 crudus cap. cclxxxvii
 cōplodo cap. cccvii
 cogito cap. cccxviii
 coniurare: conspirare cap. cccxix
 cordi est cap. cccxx
 cōptum est cap. cccxxii
 certum est cap. cccxxvi
 A.ii

cosulo te : cosulo tibi cccxxvii
 consultor:consultus. cccxxviii
 confido cap. cccxlv
 circūsto :circūstus cap .cccxlvi
 conciliare amorē & beniuolen-
 tiam cap. ccclii
 causari cap. ccclxv
 comitari cap. ccclxxv
 consciscere cap. ccclxxxiii
 consternere:costernari.cccclxxxix
 conflare cap. ccclxxxii
 contrahere æs alienū.cccclxxxii
 comigrare cap. ccclxxxiii
 conuenit mihi cap. ccccliii
 conuenit inter nos ca. ccccliii
 coniectare:coniecturare .cccclvii
 coniecturam facere cap .cccclvii
 carpere spem de te cap. cccclix
 citare cap. cccclxviii
 capere cap. cccclxix
 contendere cap. cccclxx
 cursus cccclxxi.Carpe. cccclxxii
 candere ca. cccclxxvii
 cauillatio ca. cccclxv
 conuicium cap. cccclxviii
 .D.

d Ea bus.Diuus ua cap. i
 dominus na:dextra ca. i
 domatio:domitio cap. ii
 domitor:domator ca. ii
 donaria:depositarius ca. viii
 defensorius:depositorius. viii
 deambulatorium cap. viii
 dormitoriū:dumetum cap.viii
 ductilis ca. x
 doctiloquus cap. xii
 dedititius ca. xiii

delitescor ca. xxiiii
 desideratiua uerba in so xxv
 differe xxviii
 do filiam nuptū ca. xxx
 disertus:discitus:defectus xxxii
 dudum ca. lxxi
 diu & cōposita cap. lxxii
 duntaxat ca. lxxix
 donec:dum cap. lxxxvi
 deinceps ca. clxxxiii
 deorsum cap. lxxxv
 domus cap. cxiii
 dictio sēp ispōdet ātecedēti cxix
 datiuus:& accusatiuus sequun-
 tur casū relatiui ca. ccx
 defende me domine cap.cxxiii
 do tibi lras:do ad te lras cxxxvii
 dec& cap. cxlii
 dono tibi munus cap. cxliiii
 dono te munere ca. cxliiii
 defectus cap. clxxxvii
 dapes.ccciii . Declamator cclxii
 decus:dedecus ca. clxxxvi
 defatigatus cap. cclxxx
 diurnus: diutinus cclxxxviii
 disco:d disco: dedoceo cclxxxix
 desipisco:desipio cap. ccc
 dico:dicto:dictito cap. cccviii
 do fidem cap. ccxxiii
 descendo cap. cccxxxiii
 diligere cap. cccxxxvi
 declaro cap. cccxxxvi
 defero cap. cccxlii
 dico sententiā cap. cccxlii
 deuēio:dspicio:dispicio cccliii
 deligere cap. ccclviii
 debellare ccclx . Deses ccclxiii

deducere cap. ccclxxiii
desciscere cap. ccclxxxiiii
deturbare:disturbare ccclxxxvii
displiceo mihi ccclxxx
dissoluere a:s alienū c. ccclxxxii
demigrare. cccclxxxiiii
deprecor cap. cccclx
docilis:docibilis cap. cccclxii
decurio cap. cccclxviii
depectus cap. cccclxxviii

.E.

e Quusequa bus cap. i
eabus pro eis cap. i
exercitarius cap. viii
euentus cap. ix
esutio cap. x
errabundus cap. xvi
eo cum cōparatiuo cap. xvii
eo magis cap. xviii
ego sum maior.xx.annis ca. xxi
expauesco cap. xxiii
essendi cap. xxix
eo lectū:& similia ca. xxxi
exoletus cap. xxxii
en:ecce cap. lii
etfi cap. lviii
ergo cap. lxxxi
et cum cōpositis cap. lxxxvi
ēpula:epulum cap. ccciii
esca cap. ccxxxiiii
elogium cap. ccxlvi
excubiæ cap. ccl
edisco ca. cclxxxix
excogito cap. ccc
expeto cap. cccv
explodo cap. cccvii
e rep.e regio:ex tēpore. cccxyii

existimo:excogito cap. cccxviii
exploratum est cap. cccxxii
exaudio:exoro ca. cccxxvii
effingere. cccxli
exequor munus legatiōis. cccxlii
eiulare cap. ccl
existit:extat cap. cclli
eligere cap. ccllviii
expugnare cap. ccclx
exculare cap. cclxv
edicere cap. cclxvi
e sētētia aliquid hñc. cclxviii
eripere cap. cclxxxi
exhibere negociū cap. cclxxxvi
exturbare cap. cclxxxvii
emigrare cap. cclxxxiii
excessit e uita cap. cclxxxiiii
exhorreo cap. cclxxxviii
exhæredare ca. cccii
et appellant te hominē sapien
tē & existimāt cap. cccxv
exēplum:exēplar cap. cccxlviii
exēplariū cap. cccxlviii
exprobrare cap. cccclx

.F.

f Illius lia abus cap. i
famulus la abus cap. i
fricatio:frictio cap. ii
ficus:ficulus cap. iii
fraterculus:fidiculæ cap. v
fraterculus cap. vi
filiaster:fuluaster cap. vii
fustuarium:fructuarius ca. viii
fideiussorius cap. viii
fictile uas:& alia nō i quæ exe
ūt i tilis uel filis uel xilis cap. x
flexilis:fissilis futilis cap. x

A.iii

fluuiialis piscis cap. x
 fluuiatilis aqua cap. x
 furibundus cap. xi
 fatidicus: fatiloquus cap. xii
 ferulaceus cap. xiii
 fictitius: foeneratitius cap. xiii
 fortissimus græcor. cap. xiiii
 facile xx. Fructuarius cap. xxiii
 fiens: frig. cap. xxviii
 fore: fore cap. xxviii
 falsus: fluxus cap. xxxii
 facio ut: lxxv. Fer cap. lxxxvii
 filius cap. clxviii
 facio te certior cap. clxxiii
 facio tibi iniuriam ca. clxxxi
 facies cap. clxxxviii
 fruges cap. ccv
 frutex ccviii. Fremitus ca. ccx
 factor cap. ccxiii
 femur: semen ca. ccxxxviii
 flagitium ca. ccxxxviii
 foenus cap. ccxl
 factio ca. ccxlv
 frondes: folia cap. ccxlviii
 foetus: foetura cap. cclii
 felix ca. cclxviii
 festus: festiuus cap. cclxxiii
 frequens cap. cclxxvii
 feru: ferox cap. cclxxviii
 festus cclxxx. Fatuus cclxxxviii
 felix cap. cclxxxv
 fruor: fungor cap. cccliii
 foenero: foeneror cap. ccclxxiii
 fingere cap. ccclxi
 fero: sententiam cap. ccclviii
 flere ca. cccl
 flagito cap. ccclvi

figo cap. ccclxi
 facio sermonem cap. ccclxxxv
 fero cap. ccclxxxviii
 fundus cap. ccclvii
 ferri cap. ccclxvii
 ferruminatio cap. ccclxxiii

.G.

g Enitus ta cap. i
 geniculum cap. v
 grandiloquus ca. xii
 gerudio quando utendū sit xxvii
 gerudia xxxix. Genitrix ca. clxix
 gestus: gestio ca. clxxxiii
 gesta cap. clxxx
 gremium cap. ccxviii
 genæ ccxxxiii. Gratus. ccclxx
 gradū facere cap. ccclxxiii
 gratulari: gratari cap. cccl
 gemere ca. cccl
 gurgitare cap. cccliii
 gratū facere ca. ccclxxiii
 gratificari ca. ccclxxxiii
 graue ca. cccclxxiii
 gemæ ca. cccclxxviii

.H.

h Abitaculū cap. v
 homunculus ca. vii
 homullus cap. vii
 horrearius. Horti cap. viii
 honorificus ca. xii
 herbaceus & similia exeuntia i
 ceus in eus in tius cap. xiii
 harundinaceus cap. xiii
 hordeaceus: harenaceus cap. xiii
 hoc magis cap. xviii
 hei heu hee ca. xlviii
 huc cap. lxxxv

hortus cap. cvii
 hō prudēs nē dicā sapientē cxxi
 hic mihi gloriatur cap. cluii
 homo illitteratus cap. clxii
 hic nō est cū illo cōpandus. clxxi
 histrio ca. ccxii
 hospes ca. cclxiii
 hio cap. cccxiii
 habeo fidē cap. cccxiiii
 habere gratias ca. cccxxxix
 habeo orationē cap. cccclxxxv
 hēo polliceri: & filia. cccclxxxvi
 habes quæ sentiam cap. cccxii
 hæc habui quæ dicerē c. ccccxi

. I.

i Vuencus ca cap. i
 iuuatio: iutor cap. ii
 illignus gna gnū ca. iii
 institutorius cap. viii
 iustus: iugez cap. ix
 iuridicus cap. xii
 iunior ca. xiii
 inter cap. xv
 ita cū suplatiuo ca. xvii
 in primis: Inter primos ca. xvii
 inter paucos cap. xvii
 inuidiosus: inuidia cap. xxiii
 industrius cap. xxiii
 inchoatiua uerba cap. xxiii
 infitio mō q̄do utēdū sit. xxvii
 iusiurandū cap. xxix
 ignotus: inueteratus ca. xxxi
 inueterasco: iuratus cap. xxxii
 iste: ille: istic: istinc cap. xl
 istuc: istorsū: isto cap. xl
 inidem ca. xlii
 igitur cap. lxxxi

iam: iametiam ca. lxxxv
 identidem ca. lxxxvii
 intra: infra cap. lxxxix
 itaitaq; ca. lxxxii
 iterum cap. lxxxixiii
 illuc cap. lxxxv
 inuicem cap. lxxxvii
 in marmore icisæ sunt līæ. cxvii
 in æs incisæ sunt līæ cap. cxvii
 i pleo ablatiuū postulat cxxxiiii
 in uillam eo uel ad ca. cxxxviii
 interdico tibi aqua & igni c. cxi
 iuuat cap. cxlii
 incumbo cap. cxlv
 in primis potens cap. clxx
 intercedit ca. clxxii
 ingenuus cap. clxxx
 ianua ca. clxxx
 instituta institutiōes c. clxxxii
 iocus cap. clxxxvii
 indulgentia ca. clxxxix
 iugulus ca. ccxvii
 iuuenta: iuuentus cap. ccxxi
 iugū cccxiiii. Indoles. cccxvii
 iura cap. cccxix
 incola: inquilinus cap. cccxxv
 iucundus cap. cclxx
 infidus cap. cclxxxiii
 infensus: infestus ca. cclxxxvii
 in dies: in diem ca. cclxxxviii
 in horam: in horas. cclxxxviii
 inuenio cap. ccc
 inhibeo ca. cccii
 in animo est cap. cccxx
 inuertere cap. cccxi
 in manu: in maibus est. cccxxxii
 ingredior cap. cccxxxvii

A. iiii

ingredior cap. cccxxvii
iuriscōsultus ca. cccxxviii
iureconsultus cap. cccxxviii
inuestigo cap. cclxiii
inire gratiam cap. cclxii
interrogare ca. cclxviii
iubere:impere:indicare. cclxvi
introcludo. Intercludo. cclxvii
iter facere:iter habere. cclxvii
incedere cap. cclxvii
impendo: ipēdeo cap. cclxxx
immigrare cap. cclxxxviii
in mentē uenire:occurrere ccccx
inter agendū cap. ccccxiii
impono tibi onus ca. ccccxvi
intendere cap. ccccx
inficiator:inficias ca. ccccxv
incisim cap. ccccxvi
inculare cap. ccccxvii
innocuus.innoxius ca. ccccxviii
instar cap. ccccxviii
imputare cap. cccclx
incestum cap. cccclxi
instratum cap. cccclxii
in annos cap. cccclxxv
ignominiosa missio. cccclxxvii

.L.

l Vpus pa:libertus ta ca. i
libertinus na cap. i
lotio:lauatio:lauator cap. ii
ludicra ca. iii
lucubrationcula:léticula cap. v
libellus:libella ca. vi
lucrafter ca. vii
lectisternia ca. viii
linterarius:legatarius. viii
liCTOR:liCTORIUS cap. xi

ludibundus.Letabundus ca. xii
luctificus cap. xii
latericius cap. xiii
longe cap. xviii
longe cum gradibus ca. xx
labasco cap. xxiii
ludus magnificentissimus. xxxii
lic& ca. lviii
littera cap. ciuii
liberi cap. cvi
loco patris ca. clxxvii
libertinus:libertus ca. clxxxii
ludus cap. clxxxvii
libertas ca. clxxxviii
licentia in loquendo. clxxxviii
leges cap. cccxix
lucus cap. cccxxvii
luctus ca. cclxi
lues cap. cclxiii
lamina ca. cclv
latebra:latibula cap. cclx
lux cap. cclxi
lassus: latus: lapsus cap. cclxxx
lubricus cap. cclxxxii
laceffo cap. cccxii
liceor cap. cccxxvi
lego ca. cccxxviii
lamentari ca. ccl
labo:labor cap. cclvii
leuo ca. cclxxxix
latus cap. cccxxviii
libri cap. cccclix
liberi lapilli ca. cccclxxi
lapilli ca. cccclxxxix

.M.

m Vlula cap. i
munusculum cap. v

mendaciūculum ca. v
 musculus:mentula cap. v
 matercula:magistellus ca. vi
 misellus: maxilla cap. vi
 mentastrum cap. vii
 munerarius cap. viii
 moribundus cap. xi
 magnificus & alia ī cus exeun-
 tia quomō cōpatiuū superlati-
 uūq; faciant cap. xii
 munificus: mirificus cap. xii
 maleficus:morbificus ca. xii
 maledico:magniloquus cap. xii
 maluaceus ca. xii
 minus:magis:maxie ca. xiii
 multū ante:multo ante c. xviii
 multo præstat ca. xviii
 multo:magis cap. xx
 maxie:minus cap. xx
 mīme:mīmū cap. xx
 morosus cap. xxiii
 maceror cap. xxiii
 macesco ca. xxiii
 madefio:mad'scit:macr&. xxiii
 meditatiua uerba in rio c. xxvi
 meditatio armorū ca. xxvi
 miserabilis uisu:& filia ca. xxxi
 mei xxxviii. Me me ca. xxxix
 me cū infinitio & accusatiuo li
 male cap. lxxx
 mutue cap. lxxxv. i
 minoris cap. lxxxix
 mea cap. c
 magni cap. ci
 mille:milia cap. cii
 magna auctoritate es uir c. cxvi
 memini cap. clix

me occupato nullū tēpus sepo-
 nere poteram cap. clxv
 mater cap. clix
 male iudico: male cogito clxxvii
 mēoria teneo cap. clxxx
 memoriter pronuncio ca. clxxx
 murus:mœnia cap. clxxxix
 messis cap. ccvi
 malleolus ca. ccvi
 minus ccxii. Mensarii ca. ccxxv
 ministeriū:mysteriū cap. ccxxx
 mala: maxilla cap. ccxxxiii
 munimēta:monumenta. cclvi
 marinus:maritiūs cap. cclxxvi
 moratus: morigeratus. cclxxvii
 meretrices cap. cclxxxix
 meritorii pueri cap. cclxxxix
 mollis hō cap. cclxxxvii
 molle opus cap. cclxxxvii
 mutuo:mutuor cap. cccxxiii
 mandār cap. cclxxvi
 moror te: maneo te c. cclxxxxi
 migro:decedo differunt a disce-
 do:& recedo ca. cclxxxiii
 mereor & eius compo-
 sita cap. cclxxxvii
 mor maior cōparatū ē ccccxiii
 mulier cap. ccccliii
 munus cap. cccclv
 maiores cap. cccclxxi

.N.

n Atus ta bus cap. i
 nouacula ca. v
 nihil inhumanius & filia c. xxi
 nostras cap. xi
 ne cap. liii
 nedum non solum cap. lvi

[illegible]

onis exeuntibus in er cap. vi
 pauperculus puelus cap. vi
 puella: pastillus cap. vi
 pinaster: parasitaster cap. vii
 philosophaster: paulaster c. vii
 patriciolus: pullastra cap. vii
 penarium: pomarium ca. viii
 pomerium: pomeridianū viii
 plantarius: pampinariū ca. viii
 proprietarius: peritorius ca. viii
 prætor: prætorius cap. viii
 portoriū: portitor cap. viii
 permissus cap. ix
 pensilis: plicatilis cap. x
 prædabundus: populabūdus. xi
 pacificus: pedisequus cap. xii
 pauimētitiu. Pigneratitiu xiii
 paupior cap. xiii
 prior: primus ca. xv
 pius: primus cap. xvi
 præter cæteros cap. xvii
 post: paulum post ca. xviii
 paulo post ca. xviii
 per cum gradibus cap. xix
 pānosus ca. xxiii
 patefio: pingueo ca. xxiii
 picipia iuncta infinitis uel
 gerundiis cap. xxvii
 pfore ca. xxviii
 participiū præteriti temporis si
 gnificans actionem ca. xxxii
 picipium præsentis significans
 passionē cap. xxxii
 pfusus cap. xxxii
 picipium præsentis cap. xxxiii
 picipia in substantiū transeun
 tia cap. xxxv

profluens cap. xxxv
 picipiū futi trāsit i noēn xxxvi
 pridie: postridie ca. xlvii
 porro lxi. pfecto cap. lxiii
 ptinus cap. lxvii
 pariter ca. lxix
 pridie: postridie ca. lxx
 pridem: & composita ca. lxxi
 paulisper ca. lxxxvi
 pagper cap. lxxxvi
 perinde: proinde cap. lxxxviii
 peius: pessime ca. lxxxx
 posthac ca. lxxxiii
 pluris cap. lxxxix
 parui cap. ci
 pugillares cap. cvi
 pondo ca. cxii
 potior: & genitium & ablati
 uum habere potest ca. cxxxv
 pluit ca. cxlv
 ppositiones: rationesque
 iterdum miscentur ca. cli
 pater: parēs ca. clxix
 potus: potio c. clxxxv
 phama ca. clxxxviii
 paries cap. clxxxix
 porta ca. clxxxix
 præcepta præceptiones. clxxxii
 patronus ca. cxxxiii
 pupillus c. ccxiii
 penu cap. ccxvi
 pompa ca. ccxx
 pecus disca. ccxxii
 pecus ris ca. ccxxiii
 pmontorium cap. ccxxiii
 parasitus ca. ccxxxii
 pastio: pastus: pabulū. ccxxxiii

pascor: pasco ca.	ccxxxiii	peruenio cap.	cccliii
penuria ca.	ccxliii	peto: posco: postulo.	ccclvi
præliū: pugna cap.	ccxliiii	pe: contari cap.	ccclix
pulli celi: pestis ca.	ccliii	præparare ca.	ccclxi
pegrinus cap.	ccclxiii	præesse: præsidet: præses	ccclxiii
prætorius cap.	ccclxv	precipe cap.	ccclxvi
prætor cap.	ccclxv	pponere: præmium ca.	ccclxx
primipilus cap.	ccclxv	pacificatum esse cap.	ccclxxi
priscus: pristinus cap.	ccclxvii	pacatum eē. Placatū eē	ccclxxi
prosper cap.	ccclxviii	parē esse: paria facere c.	ccclxxii
plura cap.	ccclxxi	præripere cap.	ccclxxx
præclarus cap.	ccclxxii	precaricap.	ccclxxxiii
pfidus cap.	ccclxxxiii	passim cap.	ccclxxxv
pteruus cap.	ccclxxxvi	psona ca.	ccclvi
pcax: petulans.	ccclxxxvi	peculium cap.	ccclvi
præcox cap.	ccclxxxviii	possessio: prædiū c.	ccclvii
præsens ca.	ccclxxxiii	pbrum c.	ccclx
phibeo cap.	ccclii	pulsatio cap.	ccclxiii
puoco cap.	ccclxii	pellex: pallax cap.	ccclxiii
præ se fert cap.	ccclxv	præuaricator ca.	ccclxiii
polliceor cap.	ccclxxvi	portari cap.	ccclxvii
plego: pscribo cap.	ccclxxviii	penes te ca.	ccclxx
p præpositio cap.	ccclxxix	patres: posteriores ca.	ccclxx
piurus: pfidus cap.	ccclxxix	q.	
ptinax: pditus cap.	ccclxxix	q Vadrimus ma mū cap.	v
pfuga: pcitus ca.	ccclxxix	quadrimulus cap.	v
puersus: plucidū.	ccclxxix	quæstor cap.	viii
pfpicuū: pelluc& cap.	ccclxxix	quæstorius cap.	viii
pellucens: pfluere cap.	ccclxxix	quo minus: quo secius.	xiii
ppluere: præpotens.	ccclxxix	quis suplatiuo datur cap.	xv
præfulgens: præcox.	ccclxxix	quisque cum suplatiuo cap.	xvi
præcido: præmior.	ccclxxi	quartus: quintus: quotus.	xvi
psequor: psequor cap.	ccclxxx	quo cū comparatiuo.	xvii
ptio: prior cap.	ccclxxxi	quam cap.	xviii
præditus cap.	ccclxxxiii	quam cum gradibus cap.	xix
puestigo cccxliii. psto sū	ccclix	quod	lvii
plorare: plangere cap.	cccl	quanq̄: quanuis cap.	lviii

quidem cap. lx
 quippe cap. lxiii
 quod ca. lxxiii
 q d' iuctū uerbo principali lxxvi
 quandoqdem cap. lxxx
 quando: quatenus lxxx
 quare: quamobrem cap. lxxxi
 quappter lxxxi
 quin: quinetiam lxxxiii
 quod autē: quod uero lxxxiii
 quæ cū compositis cap. lxxxvi
 quanti cum cōpōitis lxxxviii
 questus cxi
 quisquis: quicūq; cap. cxv
 quicquid: quodcunq; cap. cxv
 quid est aīal nisi corpus. clv
 quidam ca. clxiii
 q̄ pietate: cuius pietatis clxxv
 quæ pietas est ca. clxxv
 quæstor ca. cclxxv
 quot modis una eademque res
 dicatur cap. cccvi
 quot annis cap. cccclxxvi

.R.

r Idiculus cap. v
 Recaluaſter cap. vii
 roſarium: roſetum ca. viii
 reſpoſitorium cap. viii
 ralis x. Rubicundus cap. xi
 roſaceus cap. xiii
 repetundar: repetundis .xxxvii
 rurfus cap. lxxxiii
 relatiuū frequenter nō reſpōd&
 antecedenti cap. cxviii
 reſercio ablati. poſtulat cxxxiii
 rumor cap. clxxxviii
 rhetor cclxii. rhegini ca. cclxvi

regienſes & huiusmodi cclxvi
 reperio cap. ccc
 reſiſiſco ca. ccc
 rationē habere cap. cccxvi
 reſero: reſcingo: reſcido ca. cccxxix
 reſerre gratias cap. cccxxix
 reſigo ca. cccxvi
 reducere cap. cccxxv
 rapere cap. cccxxxvi
 remigrare ca. cccxxxiii
 reſero ca. cccxxxiii
 reſciſcere cap. cccxxxix
 rixa ca. cccclxxvi

.S.

f Eruus ſerua cap. i
 ſoatio: ſoītio: ſectio c. ii
 ſecuricula: ſorocula cap. v
 ſedicula cap. v
 ſacellus la lum: ſacellum ca. vi
 ſiliquaſtrum: ſergiolus ca. vi
 ſurdaster: ſiliqua cap. vii
 ſacrarium: ſeminarium cap. viii
 ſaltuarius: ſagarius cap. viii
 ſulphuariū: ſtīgendiarius c. viii
 ſenator: ſenatorius ca. viii
 ſpinetum: ſentitetū cap. viii
 ſutis balteus cap. x
 ſculptile ſimulacrū cap. x
 ſtruētilis: ſeſſiles cap. x
 ſolutilis: ſeſtilis: ſexatilis cap. x
 ſacrificus: ſuauiſſimus cap. xiii
 ſtramenticius cap. xiii
 ſenior ca. xiiii. Sin minus c. xiiii
 ſuplatiuū ad plura cap. xv
 ſtrēnuus cap. xvi
 ſecundus: ſingulariſſimus c. xvi
 ſup oēs xvii. Secus cap. xviii

somnus & ab eo composita xxii
 saltuarius cap. xxiii
 soluendo sum cap. xxvi
 scaturio cap. xxvi
 supina in tum cap. xxx
 supina in tu cap. xxxi
 scitus cap. xxxii
 sui ca. xxxviii
 sese cap. xxxviii
 siquidē cap. lxii
 sin cap. lxiii
 sane cap. lxiiii
 statim feci: sapienter cap. lxix
 simul cap. lxix
 sicut cap. lxvii
 secundū cap. lxxxviii
 subinde cap. lxxxviii
 super: supra: subter cap. lxxxix
 sicut: sic cap. lxxxix
 sursum cap. lxxxv
 sponte cap. lxxxv
 scilicet cap. lxxxviii
 sua .c. scalæ cap. cxii
 spo eē tibi bonus amicus. cxiii
 superioribus diebus ueni ī
 cum animum cap. c'iiii
 suus: sui cap. clxi
 solus regit genituum & ablati
 uum cum præpositiōe clxvii
 senes clxxxvi. Series clxxxv
 seges cap. ccv
 sementis cap. ccvi
 fermentum cap. ccvii
 strepitus: stridor cap. ccx
 sinus cap. ccxviii
 socius: socio dicitur cap. ccix
 sodalis cap. ccxix

spectaculum cap. ccxx
 senecta: senectus cap. ccxxi
 sutrina cap. ccxxv
 strues: strages: sarcina cap. ccxxx
 seruitiū cap. ccxxxi
 scurra cap. ccxxxii
 silua: saltus cap. ccxxxvii
 seditio ccxlv. Suffragia cap. ccli
 solatium: solamen cap. cclviii
 senator cap. cclxv
 saluber: sanus cap. cclxix
 sciens feci: sapienter cap. cclxxv
 serotinus cap. cclxxxviii
 stultus: stolidus cap. cclxxxviii
 sto: sedeo cap. ccciii
 sisto: stator cap. ccciii
 supplodo cap. cccviii
 supplico cap. cccix
 scribo cap. ccxxviii
 spero cap. ccliiii
 sollicitare cap. cclxxiii
 satiare: saturare cap. cclxxvi
 salire: saltare cap. cccci
 suppetias cap. ccccxv
 stella: sydus ca. ccccxviii
 situs cap. cccxli
 syncerus cap. ccccliii
 stuprum cap. cccclxi
 seruus cap. cccclxxiii

.T.

t Onatio. Tonitio cap. ii
 trimus ma mū cap. v
 tabernaculū cap. v
 terebellum: trimulus ca. v
 tenellus la lum: taxillus cap. vi
 tabulariū: & reliqua exeuntia ī
 rius uel in rium cap. viii

tributorius:tributarius ca. viii
 tentorium:teſtoriu cap. viii
 tortilis:tornatile poculū cap. x
 textilis:ueſtis:tinctilis cap. y
 torſilis x. Tabificus cap. xii
 triticeus:teſtaceus cap. xiii
 toſaceus:terrenus mons ca. xiii
 triſtior cap. xiiii. Tertius xvi
 tantū & tanto quomodo iun-
 gantur gradibus cap. xviii
 tam cap. xviii
 tam cap. xx tutus:
 tutus:tacitus cap. xxxii
 tui cap. xxxviii
 tete cap. xxxix
 tenus cap. xxxvi
 tum cap. lix
 tantū abeſt tantūq; nō c. lxviii
 tamen quī ſemp
 præcedere deb& cap. lxxviii
 tanta cap. lxxxii
 tantūſp cap. lxxxvii
 temere cap. lxxxvii
 tanti cum ſuis cōpoſitis lxxxix
 tua cap. c
 tanti cap. ci
 tres negationes aliquando non
 plus efficiūt q̄ duæ cap. cxxviii
 tenetur ne ſacrilegii an
 furti an utroque cap. cxxiii
 traicio ca. cxxvi
 timeo:teſtimeo tibi cap. cxlvi
 trāſſerre cap. clvi
 tricliniū cap. ccxv
 taberna:trapezita cap. ccxv
 tenebræ cap. cclxi
 tollo cap. c.cxi

titubare cap. cclxxxii
 tranſmigrat cap. cclxxxviii
 rādē cccxxxvii teſtāetū cccclii
 tergiuerſator cap. cccclxvi
 turba cap. cccclxvi

.V.

u Eatio & alia exeūtia
 in atio quæ ueniunt

a uerbis primæ cōiūctiois poſi-
 tionem ſupini habentibus in tū
 uel in ctū cap. ii
 uermiculus:uirgūcula ca. v
 uernaculus cap. v
 umbraculū:uinculū cap. v
 uiuariū:ueſtiariū cap. viii
 ueſtiarius:uſuarius capi. viii
 uas eſcariū:uas potorium c. vii
 uepretum cap. viii
 uolatilis anima:uerſatilis ca. x
 uerſilis:ūbratilis cap. x
 uitabundus & alia adiectiua i
 bundus exeuntia cap. xi
 ueneficus:uulnificus cap. xii
 ueridicus:uaniloquus ca. xii
 uerſutiloquus cap. xii
 uinaceus cap. xiii
 uter datur cōpatiuo cap. xv
 unicus unusq; cap. xvi
 ut ſuplatiuo cap. xvii
 ualde cap. xx
 ualde cū gradibus cap. xx
 uoluenda dies cap. xxix
 uēio lectu & alia huiusmōi xxxi
 uis quædam p̄cipii cap. xxxiii
 ueſtas cap. xl
 uerſus cap. xxxv
 ue cap. xxxviii

ue cap.	iii	uicus cap.	cc
uero cap.	lxi	uicinia cap.	cc
utpote cap.	lxiii	uicinitas cap.	cc
utque cap.	lxiii	uolucris cap.	ccxxvi
ut lxxv . Vna cap.	lxix	uester cap.	ccxxxiii
uelut lxxiii . Vt qd	lxviii	uestigal cap.	cclx
usq; adeo.usq;	lxxxii	uigilia cap.	cc
utor	lxxxv	uenale cap.	ccxxviii
uicissim cap.	ccclxxxvii	uendibile cap.	ccclxxiii
uidelicet cap.	lxxxviii	uter cap.	cccliii
usus modo singularis:mō plu		uendico	cccliii
ralis numeri cap.	cx	uindico cap.	cccvi
uerbum debet sequi ultimum		uentito cap.	cccviii
suppositum cap.	cxxv	uictito	cap.cccviii
ueni ad me cap.	cxxix	usurpare	ccclxiii
uter utrum accusat	cxxxi	uociferari	cccl
uocaui te prius cap.	cxxvii	uiam facere	ccclxix
uocaui te prior	cxxxii	uiam munire cap.	ccclxix
uerba nō nunq̄ in oratione		uacillare cap.	ccclxxxiii
defunt cap.	cxlviii	uaco cap.	ccclxxxiii
uidetur tibi q̄ bene faciam clii		uideas:uidere licet cap.	ccccxi
uideo amatorem studiorū:		ubiq; cap.	ccccxxxv
quod me maxime iuuat	clxiii	usq;	ccccxxxv
unus regit ablatiuū uel gtrū		ualeo cap.	ccccxvi
cum prapositione cap.	clxvii	uas cap.	ccccxvii
ueni in opinionem cap.	clxxvii	uolumina cap.	cccclix
ueteres cap.	clxxxvi	uerberatio cap.	cccclxii
uultus cap.	clxxxviii	uerficoloria cap.	cccclxix
uentia cap.	clxxxix	uictus cap.	cccclxxi

Laurentii Vallengis Viri Clarissimi:& De Lingua Latina Benemerentis Ad Ioānem Tortelliū Arretinum:Cui Opus Elegantiarum Linguae Latinae Dedicat Epistola:

1
AVRENTIVS Vallengis Ioanni Tortellio Aretio cubiculario apostolico theologorum facundissimo salutem.P.D. Libros de linguae latinae elegantia mi Ioannes unicum amicitiae specimē & omnis scientiae decus olim iam tibi debitos: totiensque abs te efflagitatos: & tanquam creditore repetitos tandem exhibeo: nominiq; tuo dedico: ac uelut aes alienum persoluo: Et ut longioris morae dem poenas etiam cum foenore: eoq; tanto ut forti par sit. Nam cum sex essent libri quos tibi: cui omnia debeo repromiseram: nūc totidem ad illos accedunt eiusdem germanaeque materiae: & quasi semissi semis addita explet assēm lucri. Fecisti itaque tu lōgam quidem expectationem. Verum ipsius expectationis non negligentia mea: sed consilium extitit causa. Nolo enim fraudare beneficium meū gratia sua. Siquidem nullā aliam inire rationem poterā: qua libros iussu meo: ut scis: editos: & in plurima exemplaria transcriptos tibi dicarem: nisi & repurgarem diligentius: & (quod maius est) aliorum ueluti: reliqui corporis accessione perfectos me emittere testarer: ut nemo nisi a hoc fonte & eius riuis nostrarum elegantiarum aquas sibi hauriēdas existimaret non solum uberiore gurgite: sed etiam nitidiorē. Quo magis & spero: & opto libros hos abs te in summi Pontificis bibliotheca repositum iri: teq; curaturum ut ille: cuius cōtubernalis es: & studiorum intimus comes non nunquam eos euoluat: & quemadmodum de parte iam fecit totum opus laudet: eximium profecto ac maximi laboris mei fructum ac praeium. Nam quis uberior fructus: aut quod magis optimum praeium generoso animo contingere potest: q̄ laudari a laudato uiro: ut ille apud Acci-

um inquit: Gaudeo abs te laudari pater laudato uiro. Ete-
nim quisnā multis iā sēculis laudatior exiit: qui ue sit
magis iure laudandus q̄ nostrum omniū pater sūmus pō-
tifex Nicolaus Quintus: qui non magis prudētissimorū ho-
minum iudicio electus est: q̄ natus ad illam dignitatem ui-
detur: quē deus nobis prābens singulari quadam hoc sacu-
lum est beneficentia prosecutus: & quo sospite: ut est homi-
num opinio: res humanā futurā felices sunt. Adeo nescias
an uirtus eius: an dignatio inter homines magis emineat:
& iter ipsius uirtutes: quā cui prāster (si q̄ modo prāstat)
et non una quāq; omēs ī se numeros hab&: nisi ut q̄ quisq;
maxie uirtutē aliquam colit: ita maxie adesse huic illam
existimat. Veluti tu nonnūq̄ atq; ego prudentiā cum cā-
terarum rerum: tum uero litterarum. Quidenim tam ar-
duū: tam difficile: tam pfundum: quod nō consilii altitu-
dine expediat: conficiat: trāfigat. Tot summi pontificatus
quē prope lacerum ac naufragum acceperat negocia: qui-
bus distinguitur: quorum pars quēlib& alium deprimeret:
Vnus omnia curat: omnia suis humeris sustinet: unus om-
nia obit: & quod magis nostram admirationem auget: non
fortiter modo: sed etiam libenter. Diuina nimirum est in
eo ingenii celeritas ac uis. Iam uero de litteris: quotiens
nobiscum alio ue quo erudito post fluctus occupationū
loquitur. Taceo quā pronūciandi maiestate & gratia: quā
ta memoria: quāta rerum copia: quanta doctrinarum om-
niū peritia eluceat: uel humanarū: ut historica: ut oratoria:
ut grammaticā: ut phīcā: ut poeticā: etiam metricā: uel di-
uinarū: ut theologia: ut omnis iuris: ut eius quam grāci
uocant. Nihil ita arduū: itaq; abditū: quod eū fal-
lat: Nihil ita tenue ī lris exiguūq; (Vnde haud secus miror)
quod eum fugiat: eoq; nūq̄ minus loqui: magis attendere
mihi lib&: q̄ cum ipsum audio: pace tamē eius dictum sit:
nō mīus ornat illā dignitatē: q̄ ab illa ornetur. Nec ego mi-
nus ueneror eius uirtutes apud me: q̄ datas a deo aposto-

licas clauēs: cum præsertim scientia sacrarū litterarū clauis
uocetur ab eodē deo tributa quæ aperit: & nemo claudit:
claudit & nemo aperit: Itaq; utraq; manu clauēs gestat
sapientiæ altera: altera potestatis. Quare (ut libere quod
sentio dicam) uel magis mihi lætandum atq; gloriandum
erit: si a tam integro: tam sancto: tam sapienti uiro: q̄ si a sū
mo pontifice laudabor. Summi enim pontifices multi fu
erunt: sed qualis hic uix unus aut alter: quem absit: ut
emerendi fauoris gratia impensius laudauerim: quippe q̄
sciam & me improbaturos homines si mentiar: & illum ta
lem esse: qui nec se ipsum ignoret: & testimonia suarum
laudum malit in pectoribus esse: q̄ in linguis. Neq; uelī
te hanc ei epistolam ostendere. In qua & si laudatur: id
tamē nō adeo fit: ut has laudes ipse: sed ut cæteri legant.
Et quod ad nos attinet magna sane honori tuo ac me
o fiet accessio ex hac Nicolai pontificis commemoratione.
Etenim si in arcubus triumphalibus: aut colūnis cæterisq;
id genus operibus in honorem aliquorū extructis: quo sint
augustiora: cernimus interdum alicuius dei aut deo simi
lis imaginem superpositam: cur ipse nō putem mihi faci
undum: ut huic meæ columnæ non ausim dicere arcui du
odecim passus altæ: Quam ego opifex tibi ob singularem
eruditionem: summam beniuolētiā: maxima ī me me
rita dicaui: imaginem Nicolai summi pontificis mea ma
nu sculptam in culmine collocem: ut operis decore quadā
etiam ex ipso præside maiestas accedat. Ita & nostra in il
lum reuerentia ac religio: & illius in nos fauor splendorq;
constabit. Vale.

LAVRENTII VALLENSIS Patricii Romani cōmētario
s; grāmaticorū secūdū elegātiā liguæ latinæ liber primus de
nomine uerboq; & ex his duobus composito participio
PROEMIVM.

VM SAEPE mecū nŕorū maiorū r̄s gestas a
liorūq; uel r̄gū uel populorū cōsidero: uidē
tur mihi nō mō ditionis nŕi homines: ues;
ēt liguæ ppagatione cæteris omnibus atē
celluisse. Nam p̄sas qdē: medos: assyrios:
græcos: aliosq; p̄ multos lōge lateq; rex po
titos esse: quosdā ēt ut aliq̄nto ifertus q̄ ro
manorū fuit: Ita multo diuturnius īperium tenuisse cōstat:
nullos tamē ita liguam suam ampliāsse: ut nostri fecerūt.
Qui ut oram illam italiæ: quæ magna olim grācia dice
batur: ut Siciliam: quæ grācia etiā fuit: ut omnē Italiā
taceam: p̄ totum pene occidentem: p̄ septētrionis: p̄ africā
non exiguam partē breui spacio liguā romanā: quæ eadē
latina a latio: ubi Roma est: dicitur: celebrem & quā
si reginam effecerunt: & quod ad ipsas prouincias atti
net: uelut optimam quandam frugem mortalibus ad fa
ciendum sementem præbuerunt. Opus nimis multo præ
clarius: multoq; speciosius q̄ ipsum imperium propagas
se. Qui enim imperium augent magno illi quidem ho
nōr affici solent: atq; īperatores nominantur: qui autē be
neficia aliq̄ in homines cōtulerunt: inō humana sed diuina
potius laude celebrātur. Quippe cum non suæ tantum ur
bis amplitudini ac gloriæ consulant: sed publicæ quo
que hominum utilitati ac saluti. Itaque nostri maio
res rebus bellicis: pluribusque laudibus: cæteros quo
que homines superauerunt: linguæ uero suæ ampliati
one se ipsis superiores fuerunt: tanquam relicto in ter
ris imperio consortium deorum in cælo consecuti. An
uero Ceres quod frumenti: Liber quod uini: Minerua quod
oleæ putat: iuētrix: multique alii ob aliquam huius

modi beneficētia in deos repositi sunt: linguam latinā nationibus distribuisse miūs erit: optimā frugē & uerā diuinā nec corporis: sed animi cibū. Hæc. n. gētes illas populosq; ōnibus artibus: quæ liberales uocāt: iſtituit. Hæc optiās leges edocuit: hæc uia eiſdē ad oēm sapiām mūiuit: hæc deūq; præſtitit ne barbari āplius dici poſſet. Quā q̄s æquus reū æſtimator nō eos præferat: q̄ ſacra litterarū colētes iis q̄ bella horrida gerētes clari fuerūt. Illos. n. īgros hoīes: hos uō diuīos iuſtiſſie dixeris: a quibus nō q̄madmodū ab hoībus fit: aucta res. p. eſt: maietasq; populi. Ro. ſolū: ſed quēadmodū a diis ſalus quoq; orbis terrarū: eo qdē magis: q̄ q̄ īperium noſtrū accipiebāt ſuū amittere: & q̄ acerbius ē: libertate ſpoliari ſe exiſtimabāt. Nec fortasſe iniuria: ex ſermone aut latino nō ſuum īminui: ſed condiri quodāmodo itelligebant: ut uinū poſterius iuentum aquæ uſū nō excuſſit: nec ſericū lanam linumq;: nec aurum cætera metalla de poſſeſſione eiecit: ſed reliquis bonis acceſſionem adiunxit. Et ſicut gemma aureo incluſa ānulo non de ornamento eſt: ſed ornamento: ita noſter ſermo accedens aliorum ſermoni uer naculo contulit ſplendorem: non ſuſtulit. Neque enim armis aut cruore aut belli. dominatum adeptus eſt: ſed beneficis: amore: concordia. Cuius rei quantum coniectura ſuſpicari licet: hoc ut ita loquar ſeminarium fuit: primum q̄ ipſi maiores incredibiliter ſe in omni ſtudiorum genere excolebant: ita ut ne in re quidem milita. aliquis niſi idem in litteris præſtans eſſe uideretur: quod erat cæteris ad æmulationem non exiguum incitamentum. deinde quod ipſi litterarum profeſſoribus premia egregia ſane proponebāt. Poſtremo quod hortabantur prouinciales omnis: ut tum romæ: tum in prouincia romane loqui coſueſcerent. At ne pluribus agam: de comparatione imperii: ſermonisq; romani hoc ſatis eſt dixiſſe. Illud iam pridem tanquam ingratum onus. gentes nationesq; abiecerunt. Hunc omni neſtare ſuauiorem: omni ſerico ſplendidiorem: omni auro gemmaque precioſiorem putauerunt:

& quasi deū quēdā e cælo demissum apud se retinuerūt .
Magnū igitur latini sermōis sacramētū est: magnū pfectio
numē: quod apud pegrinos: apud barbaros: apud hostes: sā
cte ac religiose p tot sæcula custoditur: ut nō tā dolēdū no
bis romanis q̄ gaudēdū sit: atq; ipso ēt terrarū orbe exaudi
ēte gloriādū. Amīsimus Romā: amīsimus īgnū: atq; domīa
tū: tā& si nō nr̄a: sed tēporis culpa. Verē tamē p hūc splēdidi
orē dominatū ī magna adhuc orbis pte regnamus. Nost̄ra
ē Italia: nr̄a Gallia: nr̄a Hispania: Germania: Pānonia: Dai
matia: Illyricū: multaq; aliæ nationes. Ibi nanq; romanū ī
piū ē: ubicūq; romana līgua dominat̄. Eant nūc gr̄ci & lin
guarū copia se iactēt: Plus nr̄a una fecit: & quidē īops: ut ip
si uolūt: q̄ illoꝝ qnq; si eis credimus: locupletissima: & mul
tarū gētiū uelut una lex ē līgua romana: unius gr̄ciæ (quod
pudēdū ē) nō una: sed multæ sunt: tanq̄ in re. p. factiones:
atq; exteri nobiscum ī loquendo consentiunt: gr̄ci inter
se consentire non possunt: nedum alios ad sermonem suū
se perducturos sperent . Varie apud eos loquuntur aucto
res: attice: eolice: ionice: dorice: apud nos
idēst apud multas nationes nemo nisi romane: ī qua di
sciplinæ cunctæ libero homine dignæ continentur: sicut ī
sua multiplici apud gr̄cos: qua uigente quis ignorat stu
dia omnia disciplinasq; uigere: occidente occidere? Qui. n.
summi philosophi fuerunt: sūmi oratores: sūmi iuriscōsuli
sūmi deniq; scriptores. Nēpe ii qui bene loquendi studio
sissimi . Sed me plura dicere uolentem impedit dolor: & e
xulcerat: lachrymarūq; cogit intuentem: quo ex statu & ī
quem facultas ista reciderit: Nam quis litterarum: quis
publici boni amator a lachrymis temperet: cum uideat
hanc ī eo statu esse: quo olim roma capta a gallis omni
a euerfa: incensa: diruta: ut uix capitolina superferit arx.
Siquidem multis iam sæculis non modo latine nemo locu
tus est: sed ne latina quidem legens intellexit . Non philo
sophiæ studiosi philolophos: non causidici oratores: non
legulei iuriscōsultos: nō ceteri lectoꝝ uetēꝝ libros pceptos

habuerūt: aut habēt. Quali amisso romano īperio nō de-
ceat romane nec loq̄ nec sapere: fulgorem illū latinitatis si
tu ac rubigine pasci obsolescere. Et multæ quidē sūt pru-
dentiū hominū uariæq; sententiæ: ūde hoc rei acciderit:
quæz ipse nullā nec īpbo: nec probo: nihil sane pnūtiā
ausus nō magis q̄ cur illæ artes: quæ pxime ad liberales ac-
cedūt: pīgēdi: sculpēdi: figēdi: architectādi: aut tā diu tāto
q; opere degenerauerūt: ac pene cū litteris ipsis demortu-
æ fuerit: aut hoc tēpor̄ excitētur: ac r̄uiuiscāt. Tātusq; tū
bonoz opificum: tum bene litteratoz puētus efflorescat.
Verūenimvero quo magis supiora tēpora infelicia fuere
qbus homo nemo iuētus ē eruditus: eo plus his nostris gra-
tulādū ē: in quibus si paulo amplius annitamur: confido
propediem romanam linguam uere plus q̄ urbē: & cum
ea disciplinas omnes iri restitutum. Quare pro mea ī pa-
triam pietate: imo ādeo ī omēs homines: & p̄ rei magni-
tudine cūctos faciūdiæ studiosos uelut ex superiore loco li-
bet adhortari: euocareq; illis (ut aiunt) bellicū canē. Quo-
usq; rādē qrites līatos appello: & romanæ liguæ cultores
q̄ & ueri & soli qrites sūt: ceteri enī potius īqlini quousq; ī
quā qrites urbem urām: nō dico domiciliū īperii sed paren-
tem litteraz a Gallis captā esse patiemū: hoc ē latinitatē
a barbaria oppressā: quousq; pphanata oīa duris & pene ī
piis conspicietis oculis? An dum fundamentorum re-
liquiæ uix appareant? Alius uestrum scribit historias:
istud est ueios habitare: Alius græca transfert: istud
est ardeæ considerare: Alius orationes: Alius poemata
cōpōit: istud ē capitolii arcēq; defēdē. p̄clara qdē r̄s & nō
mediocri laude digna: sed hoc nō hostes expellit: nō patriā
liberat. Camillus uobis Caillus imitādus ē q̄ signa (ut īqt
Virgilius) ī patriā r̄ferat eāq; r̄stituāt Cuius uirtus adeo cæ-
teris prætātor fuit ut illi q̄ ī capitolio uel ardeæ uel ueiis
erāt sine hoc salui esse nō possēt. q̄ hoc quoq; tēpor̄ cōtiget.
& ceteri scriptores ab eo q̄ de ligua latina cōposuerūt nō pa-
s̄ adiuuabūtur. Eqdē (quod ad me attin&) hūc imitabor.

hoc mihi præponam exēplum. Cōparabo q̄tuluncūq; uires
meæ fuerint: exercitū: quem ī hostes q̄primū educā. Ibo ī a'
ciē: ibo primus: ut uobis animū faciā. Certemus quæso ho
nestissimū hoc pulcherrimūq; certamē: nō mō ut patriam
ab hostibus recipiamus: ueq; ēt ut ī ea r̄cipienda qs maxie
Camillū imitabr̄: appareat difficillimū qdē præstār: quod
ille præstitit ōniū īpatōr̄ mea sētētia maxius: riteq; secū
dus a Rōmulo cōditor urbis appellatus. Ideoq; plures p̄se
q̄sq; ī hāc rē elaboremus: ut saltē multi faciamus quod u
nus effecit. Is tamē iur̄ uereq; Camillus dici existīariq; debe
bit: q̄ optimā ī hac re operā nauauerit. De me tātū affir
mare possū: nō ut sperarē tātæ rei me satisfacturū: ita diffi
cillimā sūp̄sisse laboris ptē: durissimāq; puiciā: sed ut red
derē alios quoq; ad cætera p̄sequēda alacrior̄. Hi. n. libri
nihil fer̄: quod ab aliis auctōribus iis dūtaxat: q̄ extāt: tradi
tū ē cōtinebūt. Atq; hīc p̄icipiū n̄m auspicemur.

De Ablatiuis In abus Nominū Exeuntium In A. c. i

Eus dea deabus dicimus: diuus diua diuabus nō di
d cimus. Itē ī quibusdā aliis: ut filius filia filiabus: nō
priuignus priuigna priuignabus. Natus nata nata
bus: nō genitus geita geitabus. Equus eq̄ eq̄bus: & mulus
mula mulabus: nō asinus asina asiabus: nec iuuēcus iuuēca
iuuēcabus: nec cætera similia: nō ceruus cerua ceruabus: nō
lupus lupa lupabus. Item ut dicimus libertus liberta li
bertabus: ita non dicimus libertiūs libertiā libertiabus: nō
patronus patrona patronabus: non concubinus cōcubiā
concubinabus: nō pedisequus pedisequa pedisequabus: nō
seruus serua seruabus: nō famulus famula famulabus: nō
domiūs domiā dnabus: nō animus aīa aīabus. Tā & si qdā
his posterioribus utūtur. Cicero tamē ad uxore & filiā scri
bēs duabus aīs suis dixit: nō aīabus. Et Curtius de matre
& uxore Darii domis: nō dnabus dixit q̄ si q̄ p̄licētiā alī lo
quūtur: nō ē mirādū cū qdā ueter̄s dixerūt dextrabus p̄ dex
tris: & eabus p̄ eis: sed ego de usu loq̄ndi disputo nō de abusu

Cur Ab Itum Fia: Atio.

Omina quæ ueniunt a uerbis primæ coniugationis
 n positionē supini habētibus ī itū uel in ctum: præter
 caterorū uerborum legē exeunt in atio: nō ī itio: nec
 in ctio. Veto uetui uetitū īde uetatio non uetitio . Præsto
 præstiti præstitū præstatio: nō præstitio. Cubo cubui cubi-
 tū cubatio: nō cubitio. Domitū domatio: nō domitio. Soni-
 tū sonatio: nō sonitio. Crepitū cripatio: nō cripitio. Tonitū to-
 natio: nō tonitio. Licet dicamus sonitus: crepitus: tonitus: nō
 sonatus: crepatus: tonatus: frictū fricatio: nō frictio: & ita ī
 cæteris. Sectio tamē cībrius īpītur: q̄ secatio. Lauo & potō
 non habēt supina: neque in atum neque in itum neque in
 ctum: sed in otum: ideo formant nomina sua lotio & po-
 tio: unde sunt lotor & potor nomina uerbalia: & lotium p
 urina: prima tamen breui: non longa. aliquando reperitur
 lauātū & potatū: ūde sūt lauatio & potatio: lauatorq; & po-
 tator. Iuuo iuui iutū neq; ī hūc neq; ī illū format modū suū
 deriuatiuū: cæterū ex alio supīo iuuatū facit iuuatio: ab illo
 fit iutor seu potius adiutor. Ex cæteris autem pauca
 sunt nomina uerbalia in or: ut domitor: & non doma-
 tor: & sector qui significat uenditorem: ut latius Alco-
 nius Pedianus expoīt: & sectio ipsa hæc actio. Ars ludicra.

Vdicra inquit Priscianus: & non ludicra ab hoc
 ludicri dicimus. Virgilius in duodecimo Neq; e-
 nim leuia aut ludicra petuntur Præmia: p quod
 uult ludicra tertiæ declinationis: cū contra nomīnū sit se-
 cūda esse: ut ī lege illa frequēter repetita: Qui artē ludicrā
 exercuerit in quattuordecim primis ordinibus ne sedeat.
 Ars ludicra est ars histrionica: & scænica: & ut sentio
 quicquid nomine ludicri intelligitur. Nam ludicrum
 quod est substantiuum: non modo ludus histrionicus ē:
 & scænicus: sed q̄cūq; lusoriū opus ac ioculār: et ludi publici.

De Ficu. iiii.

f Icus idē īqt et uitiū corporis q̄rtæ ē. Mar. i. v. epigrā-
 matū. cū dixi ficus rides q̄si barbara uerba. Et dici ficos ceci-
 liæ iubes. Diceūs ficus q̄s scimus ī arborē nasci: Diceūs ficus

Ceciliane tuos. Ex quo ostēdit & uitiū & fructū quartæ esse decliatiois: generi autē differre. Ego magis scitio de generis differētia scire Martiale. Ideoque aliter hos uersus esse scribēdos teste ēt elēchoꝝ Aristotelis interprete: cū inquit: Quem admodū Cecilianus dicit: si ficus secūda decliatiois: Nā q̄ dicit ficus maturas soloelismū qdē facit secūdū illū nō uideatur autē pluribus: q̄ uero ficos secundum plures qdem uidetur: sed nō facit. Nā q̄s credat Martiale negare ficum p̄ fructu dici i secūda declinatiōe: quod nō mō apud poetas sed apud oratores quoq; app̄batissimos repitur: ut Horat. Piguibus & ficis pastū iecur aſeris albi. Et Plinius ad Octauium Ruffum: Quæ nūc cū ficis & boletis certamē nodū habēt. Et Cicero de senectute: Ex tātulo grano fici. Quidā grāmaticosꝝ recentiu. i. i. peritorꝝ aiūt p̄ fructu quartæ: p̄ arbore secūda esse decliatiois: cū p̄ arbore sit sapius quartæ: ut idem de oratore uxore suā suspēdisse se de ficu. Secūda autē: ut apud Iuuenalē: Ad quæ discutiēda ualēt sterilis mala robora fici. Macrobius & ipse i secūda declinatiōe sēp fer utitur: & plurimos uetēꝝ ostēdit usos. Priscianus uero uult p̄ fructu & morbo q̄rtæ esse: & hoc auctoritate Mar. Neque ego inficior ultimum illum Martialis uersum posse sic legi: ut recitat Priscianus: sed id magis ioco: q̄ serio a poeta accipimus esse dictum. Nec. n. se ip̄m q̄ ficos dixisset: sed illius & nequitiam & imperitiam reprehēdere uoluit: non ignorans ficos & latine & usitate dici. Nec uero Prisciano faciendum fuit: ut unum Martialem sequeretur: imo Cecilianum nescio quem ut flagitiosum hoīem: sic ieruditum i eo p̄serti loco ubi iocabat poeta: nec suā setetiā aperiebat: & tacite negabat: quod affirmari uidebatur. Nā neq̄q̄ dixisset & ficus quartæ esse declinatiōis & generis masculini: quod inauditum est: nec differentiā posuisset generis inter morbum & fructum: cum hoc ab illo dicatur. Quidam ecclesiastici aiunt pro arborē ficulnea: & ut ibi respicite ficulneā & cæteras arbores: q̄ nusq̄ alibi: si meōria nō excidit: mihi r̄ptū ē sed adiectiuū

Ficulnas ficulna ficulnū p materiato ex illa arbor: ut a popu-
lus populus: & a corylus: columnus: & ab abies abiegnus: ab
ilice ilignus.

De Diminutiuis In Vl. V

Imminutiua exētia ī talē uocē q̄lis ē p̄sciculus: si
rite formēt: uera sūt dīminutiua: pisciculus: uermi-
culus: passerculus: fraterculus: securicula: lucubratīū
cula: uirgūcula: sororcula: munusculū: corpusculū: mendaci-
ūculū: plusculum. Si minus rite formētur: dīminutiua nō
sūt. Auūculus: cuniculus: musculus quādo nō ē paruus mus:
pediculus: uel ut alii uolūt: pedūculus: cuculus: cicercula no-
mē legumīs: nouacula culter rasorius: lēticula uasculi gnūs.
Seruius tamē s̄ Donatū ait acus acicula. Acus enī dīq̄ ue-
stes sarcīūtur: acicula: qua mulieres utūtur ad ornatū capi-
tis. Alia masculina: aut fœminia non occurrunt. Adiectiua
tria: āniculus: ridiculus: uernaculus: āniculus puer: ānicula
puella: āniculū iumētū: hoc ē unius āni: sicut bimus bima
bimum: idēst duorū annorū: trimus trima trimū. i. triū āno-
rū: quadrimus quadrima quadrimū. i. quattuor ānorū: &
nō āplius: nec de animalibus modo: sed de inanimatis: ut
āniculū uinū: bimū oleū. De pueris tamē magis loq̄mur p
dīmiūtiū bimulus: trimulus: q̄drimulus: q̄ā itra hos ānos
adhuc parui sunt. Similiter de his in quā hāc ratio locum
habet. Dissimiliter in quibus non habet: ridiculus homo:
ridicula res: ridiculum caput: idēst deridendum. Est s̄
pe etiam neutrum: significatque plerunque sermonem ri-
sus potius quam derisus excitantem. Vernaculus uerna-
cula uernaculū: quod est domi nostrā: uel ī nostra patri-
a natū ut ligua uernacula: quod uulgo dicūt ligua mater-
na: dictū auerna quod ē seruus domi nr̄e. i. ex nr̄a ācilla pr̄e-
terea neutra multa sūt ūbraculū: habitaculū: coenaculū: crī-
pusculū: geniculū p germine: crepitaculum: uinculū: ami-
culū p amictus gener quodā fē pallio: curriculū p cursu &
p loco: ī quo certamē currēdi exercetur: nō nūq̄ ē p curru

Vt Cursius libro viii. Aliorū turbati equi non in uoragines
modolacunaſq; ſed etiam ī amnē præcipitauere curricula.
Cubiculū quod certe a cubili non uenit: cum intra cubicu-
lum cubile ſit: & eius dīminutiuum foret cubiculum. Pul-
uis & ſignificatione & formatione legitima dīminutiū
facit: ſed genus mutat apud Hieronymum: ut uile puluiſcu-
lum: masculine tamē poſuit Apuleius in quodam ſuo car-
mine: de quo meminit in apologia de magia: Miſi ut petii
ſti mūditiā dētium nitelas oris ex arabicis frugibus tenuē
candificum nobilem puluiſculum: complanatorē tumidu-
læ gingiuulæ ſurritorē pridianæ reliquæ: ne qua ui ſatur
tetra labe ſordium reſtriētis forte ſi labellis riſeris. Cōuen-
tus quoq; facit cōuēticulū. Cicero p Sextio: Tamē cōuēticu-
la hominū: quæ ciuitates nomīauerūt. Baculus non termi-
nat dīminutiū ī hac uoce: quia ſua talis eſt. tamē neutꝝ
habet bacillum. Cicero ſecundo de ſinibus: Bacillū aliud in-
flexū: aliud ita natū. Repitur tamē primitiū & ī neutro:
ut apud Ouidium libro .xv. Eſſe ſolet baculumque te-
nens agreſte ſiniſtra. Ne terebra quidem huius uocis eſt:
tamen gignit dīminutiuum terebellum non terebellam.
Auricula uero rite formatur: ſed ſignificatione diſſentit: nā
q; cartilago illa eſt circa aurium cōcauitatem: non autem
parua auris. Mentula quoque quæ non paruam mentem
ſignificat: ſed uirilia. Fidiculæ p instrumento torquendi:
quod an rite formetur: nunc uideamus. Nam fidis īquit
Priſcianus facit fidicula. Nam ſi eſſet fides ī hac ſignifica-
tione: quomodo Seruius placet: nō fidicula feciſſet: ſed fide-
cula. Auidius Seruium Priſcianus carpiſit: utpote unam rē
non uno in loco reprehendens. Cæterum ipſe fallitur: non
Seruius. Nā nec fidis quēadmodum uetere auctoritas tra-
dit: ſed fides dicitur: & ſi fides dicatur fidiculam potius q̄
fideculam analogia exigit: de auctoritate ſatiſfecerit: Fe-
ſtus Pompeius ita ſcribens fides genus citharæ dictæ q̄ tā-
tū iter ſe chordæ eius: q̄tū iter homīes: Fides cōcordet. Ana-
logiæ quoq; ratio fidicula exigit a fides: ſicut ædicula ab

ædes: sedicula: a sedes: cædícula ac ædes: nō ædecula sedecula
 cædecula: sicut apes de quo solo nomīe facit ille mētionem
 apicula facit: nō apecula: Et si quando apis in nōiatiuo r̄p
 iatur ut ille ait ueluti est apud Ouidiū in. xiii. Non apis in
 de tulit collectos sedula flores: hoc p̄r rarum est: & analogi
 a apes potius q̄ apis defendit: quia a pede cōpositū ac deri
 uatū putatur. Deniq; fidis in nomīatiuo inauditum est:
 ergo fides dicēdum est cuius dīminutiū: fidicula: uel par
 ua cithara: uel cordula in plurali tortorium: ut dixi īstru
 mētum: ex duobus: ut reor & obliquatis lignis cōpactum:
 uel ab extorquēda fide ac ueritate: uel a nerueis funibus uī
 culisq; q̄bus ad illum modū homīes torquendi alligabant̄.

De Dīminutiuis In er. v

D hunc locum p̄tinet: quod nūc subiiciemus: nomīa
 a tertiæ declinationis exeūtia ī er: siue masculina siue
 fœminina: siue cōmunia huiusmodi uocem dīminu
 tiuoz sortiri: ut pater paterculus: frater fraterculus: mater
 matercula: cuius quasi similis soror facit sororcula: & cicer
 cula a cicer tanq̄ fœminino: pauper pauperculus paupcu
 la: quæ sunt secūdæ declinationis tam adiectiua q̄ substan
 tiua faciunt dīminutiuum in ellus masculina: in ella fœ
 minina: in ellum neutra: culter cultellus: liber libellus: puer
 puellus: magister magistellus: tener tenera tenerum: tenel
 lus tenella tenellum: miser misera miserum: misellus mi
 sella misellum: sacer sacra sacrum: sacellus sacell^{us} sacellū.
 Vnde hoc sacellum pro templo modico. Hinc factum est
 ut fœminina quoq; substantiuorum eodem modo quo ad
 iectiuorum facerent dīminutiua: caper capra capella: pu
 er puera puella: liber libra libella: licet multo aliud libra:
 q̄ liber significet: Hæc dīmiūtiua ī ellus ella exeūt. Sūt q̄dā
 ī illus illa: iter ea autē priora Prisciaūs ponit alla uultq; fa
 cere dīminutiū axilla. Cicero tamē iter posteriora: duo .n.
 masculina: totidēq; fœminina donat hoc genē termina
 tionis: palus paxillus: talus taxillus: mala maxilla: ala
 axilla. Sūt tamē alia ī hac uocem exeūtia.

De Diminutiuis In Aster. Vñ

LLa quoq; diminutiua quæ faciunt in aster: imita-
 i tionē potius significāt q̄ dīnutionē: neq; n. ea ratio
 ne dicitur oleaster: pinafter: apiastrū: mētastrū: fili-
 strū: q̄ sit pua olea: pua pinus: pua mēta: parua fili-
 q; siluestria olera pinū: apiū: mēta: filiquā: imitātia: ex quo q̄
 dā utūtur filiafter p̄ priuigno nō puus filius est: sed imita-
 tur filiū: & parasitafter nō puus pasitus. Alr. n. nō diceretur
 a comico pasitafter puulus: sed imitator pasitorū: ut apud
 M. T. p Varno. Erutius hic noster ātoniafter est: & ad Atti-
 cum libro. xii. ōnino sol & esse fuluiafter: idest Antonii Fului
 iq; imitator: & hūc Augustinus appellat philosophastē: nō
 ut puto puū philosophū: sed imitatorē phō: nisi dicis imi-
 tationē esse dīnutionē quādā p̄fectionis. Tamē aliud est
 esse diminutiua aliud imitatiua: nec qsq̄ dixerit oleastē ef-
 se minutā oleā: & piastē minutā pinū: qm Plinius ait mire
 esse altitudinis: & ut qdā nūc solēt pusillos homines appel-
 laī: Antoiafter: luciafter: paulafter secuti Priscianū: q̄ preter
 superiora hæc addit esse huiusmodi dimminutiua adula-
 tionis & maxime puerorum: ut catulafter: Antoniafter
 patriciolus: sergiolus. Sed hæc posteriora uere sunt dim-
 miniutiua: illa ut ostendi non uere ideoq; nec adulationis
 q̄quā omnia dimminutiua nec minus quā hæc in olus sūt
 apta adulationi: & ut sæpe etiam contemptui: ut homū-
 culus. homulus: argutullus. Sed ad rem reuertamur. Pul-
 lastra apud Varronem quæ est parua adhuc adolescens
 q; gallina: quod nec ipsam dimminutionem significat.
 Nam maiuscula potius pulla quam minuscula est: eti-
 am si minor gallina est: nec gallinastra dicit sed pullastra:
 duo tamen nomina sunt quæ dimminutionis regulam
 seruant: surdafter: & recaluafter: quorum alterum signifi-
 cat dimminutionem surditatis: non est plane surdus sur-
 daster: sed ut sic dicam surdulus & recaluafter qui frō-
 te calua est: non toto capite quasi recaluatulus quod est
 dīminutiū: in quē modū nequeūt resolui noīa illa de qui

bus supra disputauimus . Ex his autē quæ rettuli exem-
plis liquet nō modo in aster finiri hæc nomina & esse ma-
sculina: sed etiam ī astra fœminini generis ut pullastra: fili-
astra: apud quosdā p priuigna: siliquastra p piperito: quod
nō uideo qd ex siliq̄ imitetur: & ī astrū neutri ut apiastrū
siliq̄strū: a siliq̄ arbor ferēte fructū sui nomis: quod græci
κερατιόν, uocant: significat etiam siliq̄ folliculū: ubi grana
leguminū includuntur: & siqd leguminibus ē simile: ferq̄ hæc
nomia arborū herbarūq̄ diuersū genus habēt in primitiuis
a diminutiuis uel deriuatiuis.

De exeuntibus in rius uel in rium. *¶*
Abulariū locus ubi tabulæ: id est istrumēta & libræ re-
ponuntur: Sacrariū repositoriū sacrorū: Aerariū repositi-
toriū æris: id est nūmorū: similiūq̄ rē pretiosarū atq̄
opū: Armariū ubi rponūt libri cæteraq̄ huiusmodi: Arma-
mētariū ubi rponūt armamēta & arma: Atramētariū ua-
sculū quod cōtin& atramētū: Calamariū qdā usurpant p
theca calamaria: in qua calami reconduntur. Sed quia hoc
tempore pleriq̄ penna scribunt: potest etiam dici penna-
rium: nisi maluimus appellare thecam pennariā ut thecā
calamariā: & thecam graphiariā: Penariū ubi reponitur
penu: hoc est edulia & ad uictum pertinentia: Viuariū
ubi continentur uel aues uel pisces uel feræ: quæ duntaxat
ad uictum spectant: Pomarium locus pomorū reponendo-
rum uel locus confitus pomis: ut Ouidius Id metuens soli-
dis pomaria clauferat atlas mœnibus . Quidam hoc po-
merium uocant. Titus autem liuius pomerium ait esse lo-
cum ad muros intra & extra: in quo ædificare non licet:
quasi post mœnia: ut dicimus pomeridianum pro eo
quod est post meridianum . Vnde Lucanus . Longa per
extremos pomeria iungere fines: Pomarium igitur aut
locus frequens arboribus pomi: siue fructuum pomi re-
positorium: aut copia ipsa arborum pomiferarum . Nā
horū noīum natura ē significat uel locū ubi illa sūt uel ipsarū
rē quæ ī loco sūt copiā: ut alueariū tam& si potest dici locus

ubi sunt aluei apum: tamē potius accipitur ꝑ copia alue
orū eodē ī loco collocatoꝝ ac mellificātium. Et rosariū ma
gis copiā fruticū uno loco rosas gignētīū: q̄ ipsum locū ubi
hi frutices sunt significat: quē locū ne rosetum qdē appel
larī possis: cū idē significet quod rosarium nisi ꝑ cōtētum si
gnificetur cōtinēs. Plātarius nō locus plātāꝝ: sed ipsā plā
tā ēt si euulsā: aut nō cōsitā fuerūt: nec me fallit Seruium
separarī plātaria a plātis: dicēs plātā sunt raptā de arbo
ribus: plātaria uero quā ex semīb. nata cū radicib. & ter
ra ꝑpria trāfferūtur: ad quod sētiēdū uidetur allexisse eum
uersus Virgīlii. & uiua sua plātaria terra: semīariū nō locus
sed semen ipsū: idēst plātulā. Pāpinariū nō terra ubi nascū
tur pāpini: sed cōgeries pāpinorū: idēst uirētū uitis ramu
sculorū: uel ut ait Plinius. palmes q̄ e duro exit: materiāq;
ī ꝑximū ānū ꝑmittit pāpinarium uocatur. Certe ī hoc pal
mite multi pāpini sunt. Calceariū uestiariūq; ꝑ calceis &
uestibus: ut cibaria ꝑ cibis: fustuarium ꝑ fustigatione. Car
narium non locus est ubi caro salsa suspenditur: sed caro ip
sa: nisi contentum ꝑ continente. Donaria non locus re
positorius donorum: sed ipsa dona. Licet Seruius dicat u
bi dona oblata sunt: sicut lectisternia dicuntur ubi homi
nes in templo sedere consueuerunt. Ita in ceteris adhiben
da in similitum nominum significatione accuratio est. Et
hāc de neutris. Nam masculina: fœminina: communia of
ficia hominum qualitatemq; significāt. Caprarius: capra
ria: saltuarius: camparius: horrearius: classarius: custos
exercitorie caprarum saltus: campi: horrei: classis: Sa
garius: lintearius: uestiarius: uenditor sagorum: linteorū
uestium: Proprietarius: fructuarius: usuarius: cui
us est proprietates prædii: cuius fructus: cuius usus: quā
omnia significant actionem passionemq;: numero qdem
īcōprehēnsibilia: pauca autē quā passiue accipiūtur: Lega
tarius: cōmodatarius: depositarius: beneficiarius: fideicōmi
ssarius: q̄ legatum cōmodatum: depositū: beneficiū: fideicō
missarium accepit: & si qua sunt alia ex huiusmodi nomi

nibus fuit: etiam nomina quaedam regum: calcaria sulphuraria:
ubi calx coquitur: & sulphur fit: atque haec a nominibus ferri perfici
ciscuntur: illa uero magis a uerbis uel a uerbalibus in oratione: & sunt
adiiectiua in oratione oria orium actionem significatia. Accusato-
rius: petitorius: defensorius: fideiussorius: institutorius: exer-
citorius: tributarius. Nam tributarius a tributum: tributarius
a tributor: sicut depositarius a depositum: & depositarius a
depositor. Significat itaque tributarius qui soluendo tributo ob-
noxius est: ut stipendarius qui soluendo stipendium: & depositarius
qui reddendo deposito: ut munerarius qui dat munus populo
gladiatoribus in haerina exhibendis. Ideoque uas escarium dicitur
& uas potorium: quia hoc a nomine uerbali uenit. Praetor: sena-
tor: olitor: licitor: non optimior descendit a uerbis: sed quia uoce uer-
bale obtinet: sicut censor & quaestor: sic formauerunt sua de
nominiatiua. Praetorius: senatorius: olitorius: licitorius: ut cen-
sorius & quaestorius. Olitor autem est qui hortum oleae exercet: quem
nonnulli hortulanum uocant. Est & olus unaquaeque herba quae ue-
scimur. Nam sunt & horti non oleae: sed arboribus conliti: & uo-
luptatis gratia comparati: ut horti salustiani: pompeia-
ni: lucullani: claudiani. Licitor minister consulis: praesens
is praesidis: praetoris: qui fascem uirgarum alligatum cum
securi portat. Suntque lictores consulis duodecim: aliorum
seni. His addere possumus aleator: quod uidetur descen-
dere a uerbo quod nusquam reperitur: non enim aleare di-
cimus: sed alea ludere. Neutra autem in orum locum
plerumque significant ubi aliquid fit: ut deambulatorium
locus ubi deambulamus: Dormitorium locus ubi dormi-
tur: Repositorium ubi reponitur quid: Tentorium u-
bi tendimus uela: aut siquid instar uelorum habet: uel
ipsa potius uela siue uelamenta contra iniuriam caeli. Au-
ditorium locus ubi audimus praecceptorem aut orantem
non in uera causa: aut opus nouum recitantem: aut siquid
simile est: uel ipsa turba: atque ipse coetus auditorum:
Tectorium illi nimentum est & quasi pauimentum pa-
uientis atque incrustatio. Amatorium genus ueneni amo-
.

rem uel infaniam ingerentis. Portoriū uectigal portus: uel fluminū: uel lacuum: uel stagnorū. Nam & portitor ille dicitur q̄ traducit homines: ac uehit nauigio: uel ad nauim de littore: uel de nauī ad littus: uel ad ulteriorem fluminis lacus: stagni ue: seu ripam: seu littus: licet frequentius dicatur littus. Potest etiā accipi p̄ eo q̄ portoriū cōduxit: idest q̄ fructus pecuniarios ex portu conduxit: & a ueniētibus illos exigit. Quæ ratio in cæteris huiusmodi discernenda est. hoc etiam loco addā: q̄ cū dicamus dumetū: spinetū: uepretū: similiaq̄: tamen dicimus senticetum nō sentetum.

De Euentu: Iussu: Permissu: Iugero. *Vmm*

Ventus ī singulari generis masculini: & declinatiōis quartæ est: eius plurali. M. T. sapissime ī neutro genere & declinatione secūda utitur: ut de orator: Ex aliorū factis & dcis aut euētis. Idē de diuinatione: Si euēta q̄rimus quæ exqrūtur extis. & ad Luceium: Fābulā rerū euētorūq̄ meorū. Et ad Atticū: Sēp. n. causā euētorū magis mouēt q̄ ipsa euēta. Quidā plane īperiti euētū aiūt significā prīcipiū: ut apud Ouidiū: Exitus acta pbat: careat successibus opto Quisq̄s ab euentu facta notāda putat. Illud. n. exitus acta pbat: uox ē accusatiū Phyllidē argumēt o: quod dicitur a casu: eos. n. Phyllis ipsa execratur: dicēs Careat successibus opto q̄sq̄s a casu & non a causis: aliud laudat: aut uituperat. Similia sunt huic iussu & permissu tuo: quorum pluralia sunt secundæ potius declinationis: in singulari fere nunquam. Neque enim dicere solemus iussu tuo: sed iussu: uel permissu tuo: sed permissu. Horatius tamen Vtar permissu: idest re permissa: nō autem permissione. Nec dixisset permissu tuo: nec iussibus permissibusq̄ tuis dicimus: sed iussis permissisq̄ tuis: nec iussus permissusq̄ tuos: sed iussa tua & permissa. Virgilius: Accipe iussis carmina cœpta tuis. & Iterum: Ille patris iussa exequitur: & alibi: Haud mollia iussa. E diuerso iugerum in singulari secundæ: in plurali terciæ est declinationis: non aut ut ait Priscianus: iu-

ger iugeris: cum omnes dicāt in singulari iugerum: & in plu-
rali iugeribus. Significat autem mensuram ducentorum q̄
draginta pedum in longitudinem: dimidii in latitudinem:
uel ut aliqui uolunt: quantum par boum uno die arat: q̄
duæ significationes in idem recidunt: tantum fere solet u'
no die par boum arare quantum dixi.

De Adiectiuis In Tilis.

Omina quæ exeunt in tilis: uel in filis: uel in xilis: si
n millimam suis participiis unde nascuntur significati-
onem habent. Vas fictile quod fictum est a figulo
non quod fingi potest. Coctiles lateres qui cocti sunt: & nō
crudi. Rasiles calathi: quasi rasi nihil extantis ac redundan-
tis plenitudinis. Virgilius tamen Et torno rasile buxum: q̄si
rasibile. Pensilis uua: pensilis lectus: pēsiles lychini: pensiles
balneæ: pensiles horti: q̄ suspensi sunt & in aere pendentes.
Flexilis ramus: flexiles uites: q̄ flexæ sunt: & lapsu erratico
torquentur. Tortilis ansa: q̄ retorta & replicata est. Torna-
tile poculum: quod tornatum est & torno factum. Texti-
lis uestis: q̄ detexta est. Sutilis balteus: sutilis cymba: q̄
confuta est. Sculptile simulacrum: q̄ sculptum est. Alti-
lis auis: altilis quadrupes: altilis piscis qui sagina altus si-
ue alitus est atq̄ saginatus. Structilis basis: structiles co-
lumnæ: quæ non sunt ex uno lapide: sed ex multis. Aper-
tile latus: quod apertum est: ut Ouidius de tristibus:
Aspicis a dextra latus hoc ad apertile tauri. Tinctile uirus
quod tinctum est: aut intinctum est spiculo sagittæ: ut a
pud eundem: & in eodem opere: Et tinctile uirus. Tonsile
buxetum: & tonsiles oleas legimus: q̄ tonsæ sunt ac in or-
bem & comam putatæ. Et hæc nomina in participium pas-
siuum resoluuntur quæ passiuum habent: quæ uero passi-
uo carent: in præsentis participium: qualia sunt neutra:
ut anima uolatilis: quasi uolans. & quidam uolatilia uo-
lucres uocant: quia uolant: ut altilia animalia quæ alun-
tur. Sessiles lactuæ: quasi sedentes: quod licet a partici-
pio non ueniat: tamen eiusdem naturæ est: cum in signi-

ficatione consentiat: & a supino nascatur. Versatilis quoque
 scena uidetur significare quod uersatur huc & illuc: non quod
 uersata est: et axis uersatilis: & gladius angeli uersatilis quod
 uersatur. Quidam aiunt uersilis scena & ductilis: uersu-
 lis quidem quod cum tota machinis quibusdam conuerteba-
 tur: aliam picturae faciem ostenderet. Ductilis uero cum tractis
 tabulis hac atque illac species picturae nudabatur iterior.
 Plicatilis crista upupa: quae plicatur: non quae plicata est: &
 naus plicatilis quae plicatur: cum facta est ex coriis: fissilis
 arbor: fissile lignum: fissile robur: tum quasi fixum. Cune-
 us. n. dicitur fissile lignum: tum quia finditur: quasi fissibi-
 le: ut Plinius libro. xvi. Haec maxime fissilia: alia frangi ce-
 leriora quam findi. Idem paulo post: Nullisque fissile rimis hoc li-
 gnum: id est fixum. Solutis etiam naus dicitur: qualis na-
 uis: in qua Agrippina a Nerone filio per insidias posita nau-
 fragium fecit: quasi solubilis: quae facile solui posset. Ego ue-
 ro malim solutilem dicere solutam: & non fideliter confu-
 tam. Et sectile porrum legimus non tam sectibile (Quid e-
 nim non est sectibile): quam sectum: & sua sponte concisum. Nam
 concisum & sectum introrsum uidetur. Futilis uanus & in-
 utilis: uel a futio unde effutio: uel a suo futum: uel per a-
 pocopam ab alio supino: quod ab aliis diuinari malo: quam
 a me proferri. Umbratilis uidetur conuenire cum ceteris
 quasi umbratus: ut uita umbratilis & res umbratiles: id
 est uita umbra & opaco marcescens: & res per inuolucra: & in-
 anitatem: qualis umbra est dicta: umbratiles appellan-
 tur. Aquatilis a nomine uel a uerbo: animal in aqua de-
 gens. Saxatilisicola saxorum. Piscis fluuiatilisicola fluuii: non
 maris aliarum uel aquarum piscis. Pluiatilis aqua uel a pluo:
 uel magis a pluuia.

De Adiectiuis In Bundus. *es*

Riscianus libro quarto inquit in bundus desinetia similitu-
 p diem habere significat: ut uitabundus similis uitati: praed-
 dabundus similis praedati: moribundus similis morienti
 errabundus similis errati: furibundus similis furanti. Et paulo

post excipitur alternitatis cā rubicūdus: quod ī penultima
syllaba p.b.c.habuit: ne sit absonū si rubibūdus dicamus.
Sed uideamus an Priscianus recte sētiat: neq; a me primū
quāstio hāc mouetur: sed olī ab. A. Gellio: atq; āte hūc a Te
rētio Scauro Adriani tēporibus: ut idē. A. Gell. ait grāma-
tico uel nobilissimo cōtra Caselliū ī cōmētario lectionū ā-
tiquaz ita scribētē: Ludibūdus errabūdus ridibūdus: idē ē
quod ludēs errās ridēs. Quod Scaurus īprehēdit dicēs: Ludi
būdū esse q; ludētē: errabūdū ridibūdūq; q; errātē ridētēq;
agit ac simulat: Hoc. A. Gell. cōfutat: atq; ita cum Casellio
sentit: ut nō simulatiōem p hāc nomina: sed e cōtrario ue-
hementiā itelligi uelit his quidem uerbis: Sed qua ratione
Scaurus adductus sit: ut Caselliū ī eo īprehendēt: nō hercu-
le īpiebamus. Nō est. n. quin hoc gener ipso dūtaxat idem
significent: quod ea demonstrarent a qbus pducūtur. Quid
esset ludentem agē uel imitari: & paulopost cū īprehensi-
onem autem illā Scauri notaremus: ī memoriā nobis rediit:
quod Sisenna in quarto historiarum eiusdem figuræ uer-
bo ita usus est: Populabundus inquit agros ad oppidum p-
uenit: quod scilicet significat cum agros popularetur: non
ut Scaurus in consimilibus uerbis ait cum populantem a-
geret: uel cum imitaretur. Poterat tamen Aulus Gellius
accōmodatum magis etiam producere exemplum: quale
apud Salustium in Iugurtino: Ipse quasi uitabundus per
saltuosa loca & tramites exercitum ductare. Si huiusmodi
nomina in bundus significarent similitudinem: quid ita
adderet q̄si: quod similitudinem imaginemq; significat?
Pergit idē. G. dicens: Sed inquitētib; nobis quānam ra-
tio & origo esset: huiusmodi figuræ populabundus: & er-
rabūdus multorumq; aliorum id genus uerborum enepi-
bolos hercle Apollinaris noster sibi uideri particulam istā
postremam: in quam uerba talia exeunt: uim & copiam
& quasi abūdātiā rei: cuius id uerbū esset demonstrā: &
latabūdus is dicatur: q; abūde latus sit: & errabūdus q; lō-
go atq; abūdāti error sit. Ceteraq; oīa ex ea figura ita dici

ostendit: ut pductio hæc & extremitas largam & fluentem
uim & copiam declararet. Hæc. n. A. G. a quo miror cur desci
uerit Priscianus: & uni Scauro potius q̄ his duobus tribus
ue astipuletur: an q̄a grammaticus Scaurus & Prisciano si
militudine p̄fessionis coniunctus: Cassellius uero iuriconsul
tus: & A. G. orator: Apollinarisq; philosophus: Puto Seruiū
secutū potius: q̄q̄ libenter ab eo dissentire solet. Ait. n. ille
tū alibi: tum decimo æneidos: moribūda morienti similis:
quod ita esse Salustius ostēdit: qui ait: Quasi uitabūdu p
tramites & saltuosa loca exercitum dūctare. Nullum exem
plum Seruius magis cōtra se proferre potuit: ut modo ostē
di. Audi quā subiungit rationem. Nam Iugurta non uita
bat legatum: sed eum uitare simulabat. Ita loquitur quasi
exposuerit uitabūdum dici a simulatione: & non a simili
tudine. Nō simulabat uitatiōe legati: sed timorem. Præter
ea si qua foret similitudo: ea similitudo atq; simulatio itelli
gitur p̄ illud quasi non p̄ illud uitabundus. Addit adhuc
rationē. Nam quia nomen est: ideo significat similitudi
nem non passionem: & alia deinceps ubi nullum robur ra
tionis est. Sed præter rationes illorum ipse quoq; Priscia
nus imprudens confessus est quod negabat. Quæro enim
nunquid homo rubicundus: quod ille simile facit cæteris
in bundus similis rubenti est: an uere rubens: profecto
uere rubens. Ergo idem erit rubicundus & rubens: quæ
sententia Casellii est: quæ & breuior est: nec minus fortal
se uera: q̄ illa siue Gellii siue Apollinaris: cū frequētissime
sic accipiantur populabūdu populās: errabūdu errās: sed
nōnūq̄ ut. G. ait uehementiam significāt: quam ut breuiter
& ipse cōplectar idē significāt quod p̄icipia frequētatiuo
ꝝ: Lusitās: risitās: erratitās: lectitās: populatitās: si r̄periū:
quod cū nō sit ad hæc (ut r̄or) i būdu termīata decurrimus.

De exeūtibus in cus: quomō cōparatiuos suplatiōsq; faciāt. *em*

Agnificus: honorificus: munificus: nō ex se gignūt cō
m paratiuos: suplatiuosq;: sed ex aliis q̄ i usu nō sūt: ac
ne possūt q̄dē esse magnificēs: honorificēs: munificēs

Nō.n. diciūſ magnificior:honorificior:municior:ſed ma-
gnificetior:honorificetior:municetior.Et ī ſuplatō magni-
ficetiſſiūſ .honorificetiſſiūſ:municetiſſiūſ .Mirificus ta-
mē mirificiſſiūſ facit:ut Terētius: mirificiſſiūſ ē patruus
tuus:Et.M.Cato teſte Prīſciāo cōtra Thermū de Ptolemæ
o rege optimo atq; beneficiſſio:Et Accius ī.viii.didascalico.
Et magnificiſſio excellētīſſioq; honor. Oīa ergo a facio ſic
cōpoīta :ac tmiāta:hāc rēgulā ſequūt mirificus :beneficus:
maleficus:ueneficus:uulnificus:tabificus:luctificus :paci-
ficus:morbificus:sacrificus:& ſi q ſunt alia:quæ omnia aſci-
titium cōpatiū ſuplatiuūq; habent:aliquado etiam ſu-
um.Sunt ne alia nomina eiūſdem naturæ:certe ſunt ea q
formantur a dico & a loquor:& ſiqua reperirentur a ſequor
maledicus maledicentior maledicentiſſimus:benedicus at
non inueni:quia nec benedico inuenitur:licet eo Prīſcianus
utatur :& hoc tempoſ utamur morē græcoꝝ :quoꝝ aucto-
ritate dedimus huic uerbo accuſatiūū præter naturam ſu-
am:cum poſtulet datiuū:ſicut maledico:quod & ipſū nūc
ad imitationem græcoꝝ.hab& etiam aliquando accuſatiū
um. De benedico unius uocis loquor non duar: nam tūc
& aliud ſignificat:& aliter regit. Præterea fatidicus:ueridi-
cus:iuridicus uero rarum uerbum eſt:cauſidicus magis ſub-
ſtantiuum .A loquor ſunt plura:a ſequor fortāſſe nulla:ni-
ſi pedīſequus quod ſubſtantiuum eſt.Magniloquus gran-
diloquus:altiloquus:uaniloquus :doctiloquus :uerlutilo-
quus:fatiloquus:faciūt comparatiua magniloquētior:grā-
diloquentior:Et item cætera ſuperlatiua magniloquentiſ-
ſimus:grādiloquētīſſimus:& reliq; ſed eorū poſitiua poſſūt
eſſe : tū picipia magniloquēs : grādiloquēs :tū noīa ma-
gniloquus: grādiloquus:præter unū ſuauiquēs:quod ne-
ſcio an dici poſſit ſuauiquus.maledicēs plane picipiū eſt:
ſed & maledicus dicimus . quod ī fatidicus & ueridicus nō
fit:neq; ī illis ſuperioribus magnificēs:honorificēs:muificēs q
picipia eē nō poſſūt:cū hāc fuerit futura uera uox:magni-
ficiēs : honorificēs : muuificēs.

De Exeuntibus In Ceus: In Eus: & In Tius. *rm*

Inita in ceus pauca sūt: materiāq; significāt: ut her-
f baceus: beraceus: maluaceus: ex materia herbæ: mal-
uæ: betæ: harūdinaceus: ferulaceus: rosaceus: tritice-
us: hordeaceus: testaceus: tofaceus: hañnaceus: cītaceus: argil-
laceus: ex materia harūdīs: ferulæ: tritici: hordei: rosæ: testæ
tosi: hañnæ: cretæ: argillæ: hoc tamen differūt a materiali-
bus: q; illa magis totū significāt: hæc ptem. Ager enim cre-
taceus nō idem est quod cīteus: nec harūdinaceus surculus
quod harūdinea fistula. Vnū est natum & positum in cīta
aut harūdine: alterꝝ ex corpore ac materia cretæ & harūdi-
nis facta. & panis triticeus hordeaceus ue nō ex solo tritico
ordeo ue cōpositus est: sed ex aqua quoq; licet triticeus utri-
usq; harꝝ (de qbus loquor) formatū uideri possit: & magis
illius cuius sunt: creteus: harundineus: & similia. Nā tritica-
ceus facere deberet: nisi dicimus euphoniæ causa syllabā ef-
se sublatā: quod mihi ita uidetur: quia distincta est speci-
es eorꝝ: quæ exeūt ī ceus: & eorꝝ quæ exeūt ī us. Huius gene-
ris est uinaceus: cum est adiectiuū: ut uinaceo grano legi-
mus quendam suffocatū p acino uuæ: & uinacea substan-
tiuū plurale p granis uuæ iā pressæ. Dicimus tamen mons
terfñus potius q̄ terreus ac terraceus. Sunt item nomina
finita in tius descendencia ab habentibus t in ultima syl-
laba: & si a nominibus quidem significātia materiam. Si
a supinis uero passionem q̄ndā: ut cratitius: stramentitius:
lateritius: cementitius: pauimētitius. Item fictitius: cōmē-
titius: pigneratitius: scēneratitius: cōductitius: ascriptitius:
dedititius: ratio fictitia ac cōmentitia: quæ ficta & ad tem-
pus cōmēta & extogitata: res pigneratitia: aut scēneratitia:
quæ data est pigneri aut ad scēnus ptiēt: domus cōductitia
quæ cōducta ē: hō ascriptitius: dedititiusq; q ad aliq̄m reā as-
criptus ē: & q ex numero eorꝝ ē q se ī alterius īpiū dediderūt.

De Vi Comparatiui: De minus: Demagis. *rm*

Ompatiuū p minori ui accipi: q̄ ipsū poītiū habeat:
c ait Prisciaūs: ut Virgilius: Tristior & lachrymis oculos

suffusa nitentes. Tristior. n. hic ex parte tristis accipit. Sæpe per se positum pro ipso positiuo: ut Comites senioris a celtæ: pro senis. In quorū utroq; est causa cur aliquid nos ad damus. Nam illud tristior plane pro tristis: non pro ex parte tristis accipitur: ut ait Quintilianus. Vtimur uulgo comparatiuis pro absolutis: ut liquis se infirmiores appellās: non dixit pro minus q̄ infirmus. Et hoc senior potius pual de senex: q̄ tantum senex: ut idem Quintilianus de Isocra te: Eoq; iam seniore: octauum. n. & nonagesimum comple uit annum: præcipere Aristotiles pomeridianis scholis cœ pit: Et Ouidius de tristibus. Sospite sic te sit natus quoq; sospes: Et olim imperium regat hoc cum seniore senex. Ideo cum Seruio non sentio dicente secundum Varronem: Senior & iunior cōparatiua sunt per iminutionem. Est enim senior non satis senex: iunior non satis iuuenis: intra iuuenem: sicut pauperior intra pauperem. Dixit autē hoc Varro in libris ad Ciceronem: quam rē a Varrone tractatam confirmat etiam Plinius. Hoc Seruius: si uere hoc Varro & Plinius ait: quis non cernit sibi ipsi repugnare rationem hanc? Est. n. natura comparatiui superare in ea qualitate quam optinet positiuus. Quæ superatio quotiens incolu mis est: non possis tunc dicere factam esse diminutionē. Ponamus exemplum huic rei simillimum. Antiquior te ego sum: idest maior te natu sum. Item adolescentior te sū: idest minor natu te sum: Ita iunior te sum. idest minoris ætatis q̄ tu: uidelicet supero te paruitate ætatis. Quem in modum accipitur illo in loco Seruii. Ergo non per im mūtioem: sed pprie. Quā ut i iunior fallit: ita i senior falli dicendus ē. Quæ tamē oīa (ut sētio) ppositiuo accipi solēt quēadmodū ocus p ociter: minus p nō sēp fē accipitur. Frequētissime tamē iūctū aut cū si: aut cū quo p ut si minus idest si nō: quo minus. i. nō: sicut quo secius etiam p ut nō. q̄a de hoc cōpatō miūs feci mētioem: aliqd ēt de ipso dicā plac& at mihi nō mō a puū uenit: sed ēt a pag: ut pag: pecu niæ habeo: nō autē paruū pecuniæ: ergo minus pecuniæ ad

parum pecuniæ: potius q̄ ad p̄uum pecuniæ uidetur refer-
ri. Addam aliquid e contrario de magis. Ait idē Priscianus:
oīa cōparatiua mittere aduerbia similia neutro generi. At
qui magis non in us exit more aliorum: sed ī is quod cōpa-
tīuū esse & uis ipsa huius uocis indicat: & multo post nesci-
o quomodo fatetur hic auctor. præterra q̄ a maius nullū
aliud aduerbium est: & aliquod esse debet. Dicimus. n. iusti
us q̄ror: melius scribo: peius canto: plus gaudeo: minus dole-
o: maius gaudeo nō dicimus: sed magis quod a magnū posi-
tīuo cōpatīuū esse uel hīc palam est: quod omnes sic loqui-
mur. magis poterat Pompeius q̄ Cæsar: sed postea maxime
potuit omnium Cæsar. Ex quo appaīt eiūsdē positiui quod
est magnum comparatiuū esse magis: cuius superlatiuū est
maxime: mutata. u. in. g. & antepolita. i. Quod cum ita sit:
cur per magis & positiuū resolui cōpatīuū Priscianus uolu-
it: tacēs de cæteris: quæ eūdē usū præstāt. Fortior plus for-
tis: uehemētius fortius: ualidius fortis: & quæ sunt eiūsmo-
di: opinor q̄ non putabat hoc esse comparatiuum: ut quod
a uoce comparatiuum recesserat: aut si putabat: absurdū
uidebatur comparatiuum p̄ cōparatiuū resolui cum positi-
uo: cum præsertim ipsum magis more aliorum cōparatiuo-
rum resoluendū sit: quod si fieri nequit: ne alia quidem po-
terunt. Quale est: si dicam quod est istorum maius ædifi-
ciū: aut quod ualidius: absurdū ut dixi: q̄busdam uideri pos-
sit: si resoluatur magis magnū: & ualidius ualidum. Adde
q̄ sicut resoluit cōpatīuū p̄ magis: debuit soluere suplati-
uum per maxime: ut fortissimus græcorum Achilles: ma-
xime fortis græcorum: non autem super omnes græcos for-
tis. Nam hoc modo supra se fortis erit: quod fieri nequit.
Item sine appposito fortissimus Hercules non dicitur cōmo-
de ualde fortis: sed ualidissime: id est maxime fortis. Nā qd
absurdus q̄ cum exponamus cōparatiuum p̄ cōpatīuū ex-
ponere superlatiuum per positiuum.

Comparatiuū ad unum: Suplatiuū ad plura. 8v

i Nter comparatiuū & suplatiuū ea ī primis quæ a

pud græcos differētia est: quod cōpatiuū rēfert ad unū: sup
latiuū ad plura: quod iprehēdit. Prisci. īquiēs: fit at cōpatio
uel ad unū uel ad plures tā sui generis q̄ alieni: quīs græci
honoris causa suæ gētis magis q̄ ratione ueritatis dicūt nō
posse ad multos sui generis fieri cōpationē. Alii autē dicūt
hāc esse rationē: ppter quā nō utūtur tali cōpatione: q̄ cū
ad plures sui generis fit cōpatio: superlatiuo possumus uti:
ut fortissimus græcorū Achilles. Sed suplatiuus multo ali
os excellere significat. Cōpatiuus uero potest & paruo supe
rātem demonstrā. Vnde etiā dīminutionē iur accedit apud
nos: maiusculus: minusculus. Hæc Prisciaūs: a quo tā p græ
cis: q̄ latinis diffētio. Nā quæro a Prisciano quonāmodo
græci distiguerēt sēsū cōpatiui a sensu suplatiui: cū ipsi cō
patiui quoq; genitiui tribuāt: nisi hac ratione: ut hoc ad
unū: illud rēferatur ad plura. Loquor quotiēs cōpatio fit ad
eos q̄ sūt eiūsdē generis. Nā ad eos q̄ sunt alieni necessario
quoq; utūt genitiui p cōpatiui cū abltō carēt. Cū dico cō
pationem mor Prisciani tā suplatiui q̄ cōpatiui itelligi uolo.
Atqui apud latinos ista ambiguitas non est: qui com
paratiui ablatiuum tribuimus: de hoc paulopost respon
debo: Tamen tanti momenti est illa græcorum ratio:
ut eam latini ad formam græcæ constructionis imitati
sint: hoc est ut cum genitiui iungerent comparatiuum
utique iter duo. Nam superlatiuum non dubium est habe
re locum inter plura: ut Aiacum fortior fuit Thelamo
nius: & manuum melior est dextra. Si uero tres Aia
ces fuissent: diceremus non fortior sed fortissimus: si
cut digitorum longissimus est: non longior medius.
Horatius: O maior iuuenum inquit. Ad duos enim
Pisones filios patremque scribebat. Ouidius in persona
Medæ: quæ duos filios habuit: Cum minor e pue
ris iussus studioque uidendi Constitit ad geminæ li
mina prima foris. Et Cæsar siue alius pro Cæsare in cō
mētario: & in testamento Ptolomæi patris: Hæredes erāt
scripti ex duobus filiis maior: & ea quæ ætate atcedebat.

Ideo maior Ajax: & minor ille Thelamonius: hic Oilei fili-
us. Maior & minor Atrides ille Agamēnō: hic Menelaus. Ma-
ior Cato & minor: Maior & miōr Scipio: de duobus Africais
Maior Cyrus & miōr: siū superior & posterior: nā tēpus signifi-
camus: nō dignitatē maiore minorē ue. De malis tamē nō
aior & minor diciūs: ut Dionysius superior: & Dionysius
īferior. Qui numerus cū supat: nō p cōpatiuū sed p positi-
uū: aut p suplatiuū loqmur: ut magnus Alexāder: magnus
Pōpeius: Fabius maximus: Valerius maximus. & hāc ē grā
corū ratio: ī qua nabis cū illis cōuenit: quod ad unū sui gene-
ris utēdū est cōpatiuo: ad plures suplatiuo. Ideoq; curiosissi-
mus ī loquendo: & recōditissima scientia Macrobius ī sa-
turnalibus mihi nō pbat: ubi dixit: Age serui nō solū ado-
lescētiū q tibi æquāui sūt: sed senū quoq; ōniū doctissimus
nō enī eiūsdē generis adolescēs cū senibus: nō alī q si dicā e-
go sū doctissimus Romanorū & Carthaginēsiū. si romanus
sū: tollēdum ē carthaginēsiū: si carthaginēsis tollēdū ē ro-
manorū: si neutx: utxq; male iungitur. Et Priscianus ī pri-
mo: ōniū ē breuissimū eorū quæ diuidi possūt: id quod di-
uidi nō potest: nō alī q si dicas: hāc ē pulcherrima suarū sorō-
rum: cum sit dicendum: hāc est pulcherrima sororum:
Nam sororum ipsa una est: suarum non est. quid autē
ad plures generis diuersi? Nempe nos qui sextum casum
habemus simillimum genitiuo adhibemus: ut Achilles
troianis fortior fuit: & ego sum doctior carthaginensi-
bus: qui nō sum doctissimus romanorum: & tu doctior
es senibus: iuuenum longe doctissimus. Græci eodem
geitiuo utūt: ut sit hāc differētia. suplatiuū ad plura sui
generis: Cōpatiuū ad plura diuersi generis cōpati: quod Pri-
scianus reprehēdit: nolēs illā differētiā: inter hos grā-
dus esse: sed hanc q; superlatiuus multū cōpatiuū parum
excellere significat. Quæ ratio præter q̄ q; satis defendi
opinionem græcorum: atq; adeo usum latinorum: etiā
falsa ē. neq; n. ut ipse uult qā cōpatiuū dimiūtōem accipit
ideo parum significat: & non potius multum: quia dim-

minui potest: & præsertim cū dicat cōparatiuū aliquādo trā
scēdē suplatiuū: ut Achilles fortissimo troianorū Hectore
fortior fuit. Sed ego hoc nō laboro: q̄ cōparatiuū modo trā
scēdat: modo minuatur: quæ res nō mutat naturā cōparatiui
Animaduertēdū est quo solo ipsi gradus compationis pō
derātur: q̄ compatio unū gradum obtinēt: siue primū: Sup
latio uero ultimū: atq; ut ego scētio nō ad singulas res: sed
ad gradus quosdā illa referēda sunt. Nam ubi fuerit mul
ta eiusdē generis: nō tamē cadat suplatio uno eminēte cæ
teris pibis: ut si inter plura uascula: aut plura nauigia ad
unā magnitudinē facta aliquod sit lōge capacius: & grādū
us: nō recte dicas hoc ē ōniū maximū: necesse ē ubi suplatio
ē: ibi sit & cōpatio: ut aliquod sit maius aliquo: & item al
terum maius hoc: quod erit iā maximū ōnium. Et in troia
nis sūt aliqui fortes: & his alii fortiores: atq; his alii adhuc
qui uocātur fortissimi. Itaq; nūq̄ citra tertium numes: sit
suplatio. At Prisciano uidetur: si cætera paria nauigia aliq̄
paulo antecederet: dicēdum maius cæteris: si multo maxi
mum omnium. Quid ergo: si inter hæc ipsa paria unum:
ut cūq; emineat: eiusdem tamen generis nō diuersi: quo
modo dicendum erit? Comparatiuum non refertur ad ea
quæ plura sunt eiusdem generis: & superlatiuum non ha
bet locum inter paria: malim ego dicere per comparati
uum sed in ablatiuo: ut maius cæteris. Nam inter du
o ut dixi: damus genitiuum. Quidā dāt genitiuū etiā u
bi plura duobus sunt: sed tātūmodo ecclesiastici: præsertim
imitati græcos auctores unde iterpretantur. Nulla enī lit
tera est latina noui testamenti. Dicunt ergo maior disci
puloꝝ: minor fratru: siue q̄ cæteri pares sūt. Vnus autē a
ut excellat: aut excellatur: siue nō magnificerūt hanc diffe
rētiā suplatiui & cōparatiui altero p̄ altero: hoc ē cōpatō p̄
scēlatō utētes ut ex illo loco dat̄ itelligi q̄ uult iter uos maior
esse: sit uer̄ minius. Cur nō dixit maxiūs miniūsq; aut maior
minorq; nisi q̄ p̄ maxiūs posuit maiorē quo græcū secuti su
ūs. In illo at̄ licet huc p̄ptiēt græcū nō seq̄r. Nūc manēt

fides: spes: caritas: tria hæc: maior horum est caritas. Cur non aut
maior hæc: aut maius horum: græci genitiuum huius generibus
unum habent: qui est τοῦτον. Verūtamen potuisset latinius
dici maximū: nisi græcos imitari uoluissēmus: græcos inquam
unde traduxerūt: non autē ueteris illos: & ex quibus grāmatica cō
firmatur. Nā ut caritas est maior cæteris: ita cætera: dua
rū: ut opinor: altera alterā superat: raroq; ipitur numerus
triū: ubi non potius suplatio cadat: quæ tres diuersas exigit
q̄titates: q̄ cōpatio. Ideoq; græci cōtēti fuerūt dicere cōpati
onē ad unū: suplatiōem ad plures: q̄si omnia iter se aliud ab
alio distantia. Quin ipse Priscianus q̄q̄ dissentit: tamē pa
ulopost q̄si imprudēs quod negauerat cōfessus ē: prior inferri
ad unū: primus ad plura: quod atea Diomedes: Donatus &
Seruius dixerāt. Ideoq; iungi ablatiuo mor cōpatiuorū: hoc
autē genitō mor suplatiuorū. Quæ non significāt melior &
optimus: quēadmodū ipse uult: sicut nec potissimū p̄ opti
mū. In phormione apud Terentiū: Vbi dubites quid sumas
potissimum sed in his omnibus principalior: principalis
simus: & principalissimum. Quod cum ita sit ut in summa
colligā: & breuiter dicā: ut a principio institui: cōpatiuum
inter duo esse: suplatiuum inter plura: si modo tria sunt ī
paria: ueluti si in duas ptes diuisa ciuitas est: ut bello ciuili
Pōpei & Cæsaris: recte dicas: maior ps quiritum sequeba
tur Pompeium: minor Cæsarem: non autem maxima aut
minima: nisi accipias pro ualde magna maximā: & p̄
ualde pua minimam: si ī tres ptes: ut tēpore triumuirali
dicēdū erit maxima ps quiritum seq̄batur Octauium maxia
ps legionum erat cum Lepido: maxia ps nauium erat cum
Antonio: non maior. In quorum utroq; ne q̄s putet neminem
hæc ignorare: peccauit Lactātijs uir latiūs plane & faciūsus
q̄ ī secūdo libro institutionum inquit: Vt possis dubitare quos di
cat potissimum stultioris illos ne: q̄ falsā religionē suscipiunt
an qui nullam? Et in septimo: Vt ea ipsa quæ dicere
non nostris: sed aliorum potissimum litteris confirma
rem: potissimum dixit p̄ potius. Duæ. n. partes erant:

non multæ: ut apud Quintilianū: Hoc loco quæram neces
se est: quæ ratio fuerit: ut iuuenis ad parricidiū suo potius
gladio uteretur. Tā& si nō absurde hic potissimū dici pos
set: quasi suo ex ōnibus potissimū. Et in illo Lactantii quo
q; si tale for& non aliorū: sed nostris potissimū: quasi ex ōi
bus potissimū: eruntq; multæ partes: & totidē quot sunt ge
nera litterarū: uel nō aliorū: sed nostris potius: eruntq; duæ
ptes hinc nostræ litteræ: illinc alienæ. Idem Lactantius in
primo: Omnes sibyllæ unū deū prædicāt: maxime tamen
Erithrea: quæ celebrior & nobilior inter cæteras habetur.
Celeberrima & nobilissima dicēdū erat. Cicero autē quo
dā loco id quod dico aptissime ostēdit: cū ait ī Pisonē: Me
cū quæstorē ī primis ædilē priorē: prætorē primū cunctis
suffragiis populus. Ro. faciebat. Aedilē priorē dixit: qā duo
tātum erāt ædiles: sicut duo censores & duo cōsules. Cæteri
autem fere omnes magistratus multi: ut prætor: quæstorq; ī
ter quos se creatū dixit: aut primū aut iter primos. Cuius
rei: siq; fidem desideret: bini sēp ædiles nominātur a Terē
tio. Ipse Cicero p Milone inquit: Septem prætores: octo
tribuni plebis: illius aduersarii defēsores mei. Nam quæ
stores pene singuli singulis prouinciis præficiēbantur. Et e
xemplo Lactantii admoneor: ut dicam illam præpositio
nem inter tam comparatiuo q̄ superlatiuo posse dari: ut
cōstat superioribus: quæ rettuli exemplis: & Quintiliani ī gla
diator: Qui inter nos ut apparet fortior fuit: & ī geminis
languentibus: dii prohibeant: ut ex duobus filiis uilior in
cipiat esse periturus. De suplatiuo ipse pauloātē ptuli exē
plū: Celeberrima iter oēs & nobilissima habetur: q̄ si pars
præter unā fuisset: utēdū putarem cōpatio: ut fecit Lactan
tius. Solemus quoq; ī interrogādo & dubitādo darē utrū cōpa
tio: qd at suplatio: ut Idē Quintilianus: Ita nō tātū utq; sit
melius: sed qd sit optimū q̄ritur. Iterq; ex duobus uter digni
or: ex pluribus q̄s dignissius. Et Cicero cū quære uidē ora
tor utrū potius aut qd potissimū dicaus: tamē aliq̄ndo da
ūs qd ē cōpatio. Sed ego ad altiora ducēte stilo trāseo: & ad

ea quæ oratorum magis sunt quàm grammaticorum: & magis latine eleganterque loqui uolentiū: quàm eorum quæ ad normam grammaticam periti esse cōtēti sūt. Quam se parū ea quæ de hac re supersunt dicēda: & eis suū locum assignemus: quæ & si possēt posterius tractari: tamē quia ad materiā graduū pertinet: in hoc potissimū loco exequamur rem dignā auribus studiosorū de exactissima antiquorum latinitate & elegātia. M. T. Cicero ni. M. q. Fabio Quintiliano præcipue obseruata duobus luminibus atque oculis: tū oīs sapiētia: tū uero eloquētiæ latīæ. De quibus cū suplatō: De oīs cū positō: & aliqūdo cū suplatō.

Gitur superlatius asciscit sibi quisque: reliquit aut oīs
i uel cūctus positō: ut optius quisque: sapiētissius quisque:
p eo quod ē unusquisque q ē bonus ac sapiēs: uel oēs
boni & oēs sapiētes. Non. n. licet dicere boni quisque & sapiētes
quique: nec oēs optimi & cūcti sapiētissimi. Nō recte ergo Pri
scianus in premio oīum iudicio cōpbat eruditissimos: Idem
intelligo si superlatius in alio casu ponatur quàm illud quisque
sic: maximo quisque animo diuitias despicit. Valentissimi
quisque corporis longe abest a sapientia. At uero cōparati
uis non quisque cōuenit: sed omnis. Vegetius tamē non p
politus sane scriptor inquit: Honestiores quique milites:
pro honestissimi quique. Et Lactantius de opificio: Nā
si ita esset: placidiora quæque animalia uel nihil fellis
omnino uel minus haberent: quàm fera. Maluissē ego dice
re omnia placidiora animalia: ut Quintilianus in ægro
redempto: Rus: seruulos: penates: & omnia utiliora pro
peranti festinatione parentis addixi. Ex positiuis autem il
la excipiuntur: quæ carent superlatiuo: qualia sunt quæ
habent i uel u ante us: ut pius & strēnuus: quæ nonnun
quam patiuntur superlatiuum: Ideoque utranque ratio
nem sequuntur: omnis pius: & pius quisque. Salustius
In Iugurthino: Nam strenuus quisque aut occiderat in
prælio: aut grauit̄ uulneratus discesserat. Ipse malle
dicere strenuissimus quisque: piissimus quisque. Qui
dā tamē salustiani codices scriptū habent strēnuissimus.

Carent etiam superlatiuo illa numeralia: secundus: tertius: quatuor-
tus: quintus: & deinceps. Nam prius etiam: cum numerus si-
gnificat: superlatiuum est & ultimus. Dicimus itaque primo
quoque tempore: primo quoque die. Quod imperitiores putant esse
coniunctionem quoque: quae habet primam breuem: cum hic
sit longa. Cicero in philippicis: Primo quoque die consules ad se
natum referant: quod hic non tam omnis: quam unus omnium primus
dies significatur. Idem per Rabirio: Tertio quoque uerbo excita-
batur: & pro eodem Rabirio: quanto quoque anno de moribus
nostris iudicaretur. Caesar commentario quinto: Legione produ-
cta cognoscit non decimum quoque esse reliquum militem sine
uulnere. Suetonius in uita Caesaris: Et intercalario mense sub-
lato unus dies quarto quoque anno intercalaretur. Quod in-
eruditi sic pronuntiant solent omni quarto anno esse bisextum:
omni quinto anno fit iustus: apud romanos graecosque: omni
quingentesimo anno Iudaei agunt iubilaeum: cum sit dicendum quin-
quagesimo quoque anno. Vulpianus apud Iustinianum libro ui-
gesimo septimo ait: militem quasi millesimum quoque dictum:
id est omnem qui est ex millenario numero ultimus: tamen
accipiendus est non ultimus: sed quisque ex eo numero. Nam
cum dico dabo tibi ex ouibus decimam quamque: non eam
intelligo quae decima in numerando eueniet: sed unam de
decem quaecumque sit: uel ut absolutius loquar: singulas
ex denis siue ex decem: quas tu elegeris. Itaque unaquaeque potest
esse decima. Et exemplo Caesaris constat decimum quemque
esse unum ex numero denario. Ita dicamus millesimum
quemque unum ex numero millenario. Iuris periti nostri ele-
gantiae latinae ignari: intelligunt militem ex mille maxime
strenuum: Vnde puto ortum errorem de uocitandis mi-
litibus hoc tempore insignis quoddam dignationis ferenti-
bus. Sed ad rem hinc etiam factum est: ut dicamus unusquisque
que: & singularis quisque: non singularissimus: quod non
reperitur: sicut nec unicus habet unicior & unicissimus. Quo-
tus & iungitur cum quisque: sed tamen diuersa ratione a
superioribus. Nunquam enim fere utimur hac dictione nisi in

terrogatiue:& nisi significatione quæ ē quot. Quotus enim frequenter significat quot: ut Martialis: Dic quotus es: q̄ti cupias cœnare: nec unum Addideris uerbū: mensa parata tibi: idest quot estis: & quot tecum habes. Cicero p̄ Ligario Quotus. n. istud q̄sq; fecisset: idest nullus uel rarus. Ouidius de arte: Forma dei munus: forma quora quæq; superbit: idest nulla uel rara. Non uenit in mentem: an cum aliis nominibus iungatur q̄sq;. Hoc tamen scio non habere genitiuum pluralem dūtaxat cū adiectiuo iūctū: ideoq; utimur genitiuo singulari p̄ plurali. Idē enim est optimi cuiusq; animus: quod omnium bonorū animus. Vnusq; autem id eo nō facile patitur superlatiuum quia illud unus uim q̄ndam ac naturam: ut pauloante ostendi: superlatiui optinet potiusq; dicimus unusq; bonus q̄ unuq; optimus. Atq; hæc hætenus de quisq;. *¶ Vm*

De ut & ita cum superlatiuo: de quo & eo cū cōpatiuo. Ddamus de ut & ita similibusq;. Duplicatur suplatiuum: uel altera ex parte nomen. ex altera aduerbium: uel utrinque nomen: uel utrinq; aduerbium: cum his īdeclinabilibus quæ nominaui. Cicero de oratore: Vt quisque optime græce sciret: ita esse nequissimū. Idē in eodem. Vt. n. quisque optime dicit: ita maxime dicendi difficultatem: uariosque euentus orationis: expectationē que hominum p̄timescit. Idem de officiis: Vt quisque animi magnitudine maxime excellit: ita maxie uult p̄iceps omnium uel potius solus esse. Quintilianus: q̄ ut longe optimū: ita difficillimū. Et itez: Nō ut qcq; primū dicēdū ita primū occurrit: ī quo caueamus: ne p̄ qcque dicamus quodq;. Multū. n. īfert inter hæc duo. In Catone maiore utruq; suplatiuū sustulit Cicero: Vt q̄sq; ætate ātecedit: ita sētētiae p̄cipatū optinet: quod facere alibi solemus: ut in illo: Homo in primis doctus: nō ī primis doctissimū: ne duas res suplationē habētes cōiūgamus. Iusta igitur causa: q̄r Cicero suplatōs p̄æmisit: q̄ cā Donato ī eunuchū Terentii nō fuit: q̄ ait. Vt q̄sq; miser ē: ita senior uidetur. Nā p̄æ

ter id quod nō adhibuit suplatiuū: etc. ofusione q̄ndā fecit
ex positō & cōpatō: quod ita emēdeus: tū p aduerbiū: sic: ut
q̄sq; maxime miser est: ita maxie senex uidetur: tū p nomē:
sic: ut q̄sq; miserrimus est: ita annosissimus uidetur: tū p al
tes; aduerbiū altes; nomē: ita: ut q̄sq; maxime miser est ita
ānosissimus uidr: uel ut q̄sq; miserrimus ē: ita maxime se
nex uidr: tū p cōparatiuū: nā & hoc idē efficit: q̄ suplatiuū
hoc modo: quo q̄sq; miserior: uel quo q̄sq; magis miser ē: eo
senior: uel eo magis senex uidr. Quod ita licef fieri: exēplo
pbādū ē. Quītilianus secūdo institutionū: Quo q̄sq; inge
nio minus ualeat: hoc se magis attollef ac dilataf conatur.
Et paulopost: Erit eo etiā obscurior: quo q̄sq; deterior. Iusti
nus at siue Trogus suplatiuū cū cōparatiuo miscuit: iquiens
libro. xvi. Locupletissimus ut q̄sq; est: ita plures eq̄tes i bel
lo suo regi prabet. Ego dicere ita plurimos: quī & ita ab il
lo scriptū fuisse suspicari libet. Dicebā pauloate nō licere
dicere i primis doctissimū: idē sētio de iter primos & cū pri
mis: licet Salustius si modo codex non sit mendosus: aliter
dixerit: ac sane quod difficillimū est in primis & praelio strē
nuissimus erat & bonus consilio. Similia his sunt i paucis:
cū paucis: iter paucos. Itē super omnes ante alios: prater cæ
teros. Sed hec & si positiuo frequētius gaudeant: tamē non
nunquā patiūtur superlatiuū: ut Plinius libro .xxvi. de
usu absinthii cōuenit dicere herbæ facillimæ atq; iter pau
cas utilissimæ. Virgilius i septimo. Petit ante alios pulcher
rimus oēs: Turnus auis atauisq; potēs. Et in eiūsdē operis
primo: Pygmalion scelere ante alios immanior omnes.

De tātū & tāto similibusq; quomō iungātur gradibus. 18

Oc magis & eo magis idē ē: q̄ tanto magis. Itē quo
h magis idē ē q̄ quāto magis. Quāf admoneor: ut ali
quid de hor; nomniū natura præcipiā: positiuos ma
gis decere tātū & quātū: cōparatiuos tāto & quāto. Cicero
q̄nto es maior: tāto te geras sūmissius. Nō aut q̄tū es maior
tātū te geras sūmissius. & cōtra quātū potes: tātū elabora.
nō aut q̄to potes: tanto elabora. Lactantius tamen prater

more oratorum inquit: Quāto frequenter impellitur: tan-
to firmiter roboratur. Et Boetius in dialecticis dixit: paulo
æquales: hic pro paulum dicens paulo: ille pro frequenti-
us firmitusq; frequenter firmiterq;. Tolerabilius quod fecit po-
eta Catullus: Tanto pessimus omnium poeta: Quanto tu
optimus omnium patronus. In superiori Lactantii exēplo bis
peccatū est in utroq; mēbro. Quidam peccāt ī altero: ut si
dicatur quāto frequētius impellitur: tanto firmiter roboratur:
uel quāto frequēter impellitur: tātō firmitus roboratur:
nisi ita uenuste dicasi: ut Vir. in. xii. O prastās animi iuue-
nis q̄tū ipse feroci Virtute exuperas: tātō me ipēsius æquū
est Cōsule. & Quīti. ī primo. Quid at aliud ī nostris legio-
nibus cornua ac tubæ faciūt: quorū cōcentus quāto est ue-
hemētior: tātum romana in bellis gloria cæteris præstat:
quod non licuisset alī dicere. Proxime aut ad uim cōpati-
uorū accedunt illa aduerbia ante & post: siue præpositōes:
ut tātō atē ego ueni: quāto post tu uenisti. Et illud nomen
alius: & suum aduerbium aliter: & huic simile secus: ut Quī-
tilianus: At quanto alius fuit ille infelicissimi inuenis affe-
ctus: & Terentius: Verum aliter euenire multo intelligit.
Et Cicero: Multo secus euenit. Nam quod dico de tanto &
quanto: Idem intelligo de aliquanto: de multo: de paulo:
cæterisq; similibus. Rursus quod de tantum & quantum:
idem de aliquantum: de multum: de paulū: & reliquis.
Sed quia hæc transeunt in aduerbia: ideo nonnun-
quam (de his quæ exeunt in um loquor) abutimur pro
his quæ exeunt in. o. præsertim quando non est illa con-
trapositio duorum: ut superioribus exemplis ostendimus.
Iuuenalis: Despiciam qui sit quantum sublimior atlas. Te-
rentius: Cuius frater aliquantulum est ad rem auidior.
Quintilianus: Ac quidam si forte susceperint negocia pau-
lum ad dicendū tenuiora: ea cōuitiis implent. Ita ī aduer-
biis participiisq; multum ante: uel multo ante: paulum:
post: uel paulo post. Verbis autem semp fer̄ conuenit per
um potius: q̄ per. o. Exceptis ab ante: præ: a post composi-

tis more eorū unde componūtur: ut multo præstat: & multū præstat. Salustius: Multo præstat beneficii: q̄ maleficii in memorem esse. Ita multum uel multo antecellit: paulum uel paulo post habui tua negocia meis. Tam & q̄ similia atq; eadem uidentur tantum & quantum: ideoq; raro cum comparatiuo iunguntur: ut Virgilius: Tam magis illa fremens & tristibus effera flammis: Quam magis effuso crudescūt sāguine pugnae. Cū suplatō frequentius: ut tā ē hic oī ū optiūs: q̄ nobilissimus. Salui: Quā quisq; pessime fecit: tā maxie tutus ē. Quod idē ualet: ac si diceret: ut quisq; pessime fecit: ita maxie tutus ē. Terē. Nāq; adolescēs q̄ mima in spe situs erit: tā facillime patris pacē ī leges cōficiet suas. Solēt poni tā & q̄ separati: & aliter sic altero utrūq; ī significatione uehementiæ: ut Cicero: In tam optima causa nō de beo timei. i. ī tā ualde ac pualde bona cā. Et iterū: Nō dū erat uestris tā grauissimis tāq; multis iudiciis ignominiisq; concisus. i. iudiciis ur̄is ignominisq; tantop̄ grauibus. De q̄ hoc sit exēplū: Tu es homo q̄ iocūdissimus. i. ualde uehementerq; iocūdus. Sed de hoc differēdū: latius ideoq; nō in eūdē locum includam.

De per & q̄ cum gradibus. 19

De nāq; pōderis ī cōpositiōe habēt p̄: & q̄: sed aliter positui p̄priū est: alterū superlatiui: ut ppulchre: perbelle: perdiligenter: q̄pulcherrime: q̄optime: q̄diligentissime: quorum exemplorum referta sunt omnia: hoc intelligitur quotiens accipitur q̄ p̄ ualde siue uehementē. At contra q̄ p̄ quantum nunquam cum superlatiuo semper cum positiuo. Vt Cicero: q̄morosi sūt qui amant ex hoc potes intelligere. Vides ut q̄p quantum non potest adiungi uerbo principali duntaxat in recto modo loquendi: hoc est quando non figurate loquimur: ut exprobandi deridendi ue causa: hoc modo q̄cito uenisti: q̄suauius homo es. Loquor autem quotiens duo uerba in eadem oratione insunt semper cum uerbo non principali iungi q̄ pro ualde frequenter uno uerbo con-

tētū eē: & ī duobus pīcipali potius gaudēr: nōnūq̄ altero:
ut ubi ē lucr̄: eo q̄primū aduolas. Et ibi est lucr̄: quo tu q̄
primū aduolas. At ī hac differētia positiui & suplatiui ali
q̄ se obiciēt: afferētes Terētiū ī adria: Reiecit se ī eū flens
q̄familiariter. Et ī Eunucho: Post illa tēpora tu scis q̄itimū
te habueri. In quorū exēploꝝ prior est q̄ p̄ ualde cum posi
tīuo. In posterior q̄ p̄ quātum cū superlatīuo. Ego uero ac
cipio illud q̄familiariter p̄q̄ntū familiariter figurate: qua
si o quātū familiariter: & hoc accipi p̄ positiuo: sicut p̄xi
mū. Dicimus nāq̄ hic ē mihi magis p̄ximū: ita hic ē mi
hi magis ītimus. Neq̄ tamē ī hoc toto meo opē tā licētiā
poetarū cōsector q̄ ulū oratorū. Neq̄ siqd̄ alī penes aucto
res reperiat̄ mihi obesse debet: q̄ nō legē scribo: q̄si nūq̄
alī factū sit: sed quod frequētissime factitatū ē: p̄sertim
a. M. T. M. q̄ Fabio: apud quos si q̄ndo repiatur q̄ cū positi
uo p̄ ualde: aut cū suplatīuo p̄ quātū: ausim affirmār mē
dolef̄ criptū: ut ī proœmio de orator: q̄boni p̄ diu nulli: q̄si
de ualde bonis: & nō potius de bonis loquatur: uera scrip
tura erat: boni p̄q̄ diu nulli: aut potius cū boni p̄ diu nulli.
Alī. n. uidetur nō cōgrue dici: quod uitiū scribēdi utinā ī pa
ucioribus esset. Quod Cicero ipse illo suo eruditissimo sæ
culo: quod uix credibile uidr̄: queritur ita ut apud latinos
mendosiores sint codices latini: q̄ græci: q̄q̄ apud græcos lō
ge sit difficilior scribēdi: q̄ apud latinos ratio. Nā cur nō
t̄apius q̄ p̄ ualde cū positiuo: ī illis repiremus: si p̄bassēt po
tius q̄ respuissēt. Quār in hac re non uerebor reprehēdere
Boetiū: Priscianum: & elegātiorē utroq̄ lactātium. Primus
fr̄ Ciceronis topica ita ait: Nosti oblatrantis morsus iuidiæ:
nosti q̄facillime ī difficillīs causis liuor iudiciū ferat. Mal
lē dixisse q̄facile. Secundus Li. xviii. Ita ideo ex uno libro
Ciceronis tot usus proponere studui: ut docerem q̄frequen
tissime hac constructione usi sunt auctores eloquentiæ la
tinæ. Latinius erat q̄ frequēter sūt usi: uel q̄frequētissime
usos. Tertius ita libro primo institutionum: Et q̄multa a
lia de deo nostris hominibus loquutus est similia: permul

ta ego dixissem : Idem libro sexto: Hoc autem duplex sacrificii genus quod sit uerissimum Trismegistus Hermes idoneus testis est. Et in principio statim libri de opificio inquit: Quam minime sim quietus lūmis et necessitatibus ex hoc libello poteris extimare. Puto Ciceronem quod sit uerum: & quod parum sim quietus potius fuisse dicturum: qui scribens ad Trebatium in prooemio ita ait: Sed dum fuimus una tu optimus es testis quod fuerim occupatus. non dixit quod summe occupatus: aut quod maxime occupatus: aut quod occupatissimus fuerim. Quod autem dixi de quod non debet illud iungi cum superlatiuo quoties significat quantum: unum uerbum excipitur possum: & quae idem significant: queo: ualeo: licet: & siqua sunt alia: ut scribas quod optime potes. Nec recte dicas scio quod optime scribas: quod praeter auctoritatem summorum auctorum etiam ratione nititur. Quia ubi est uerbum potes: ibi quod non iungitur cum superlatiuo: sed cum uerbo. Sic: scribas optime quod potes. In aliis autem nequit iungi cum uerbo. sic: Scio optime quod scribas. nisi sit alter sensus. Ergo illud non plane latinum est: quod primum mare intraui exorta tempestas est: sed cum primum: ac quod primum potero mare intrabo: uel cum primum potero: uel ut primum: uel ubi primum mare intraui: aut ut primum: uel ubi primum potero mare intrabo latinum erit. Ex his quae dixi colligitur: ubi est quod pro quantum: ibi quoque posse poni ipsum quantum: ut C. de amicitia: Nisi quod tanta est iter eos: quanta maxima potest morum studiorumque distantia. Quintilianus in secundo: Cum aliquid adhibita quanta maxima potest cura diligenter eliauerit: ut quoque in locum quem uel quantum succedit. Nunc sic ita: nunc cum ita prior modo: sicut apud eundem in xii. Non omittenda pars haec orationis: sed exigenda ut optime possumus. & Cicero in philippicis: Quas honorificentissimis uerbis ipse consequi potero complectar mea sententia. Altero modo sic: ut apud eundem de oratore: Haec ut breuissime dici potuerit: ita a me dicta sunt. De positio autem nemini dubium erit: quod & ut conueniunt cum possum: ut idem in philippicis: Sed reliquum cursum uitae quod quidem possum: breuiter perstrigam: & ut potui breui-

ter pstrixi. Recte ergo q̄ p quantum cū positiuo & suplati
uo itercedēte uerbo possū. Male at cū cōpatiūo siue sine
possū: ut quāplura uolumina ille cōposuit: dicēdū ē cōplu
ra: nō q̄plura: ut qdā male scribūt. In aduerbio quoq; sup
latiūo nō nūq̄ legimus cōplurimū p plesq;: siue p possū:
ut narraui rem gestā q̄ breuius potui: aut q̄ potui breuius.
Cuius hic quidem sensus: sed tamē barbar̄ prolatus ē. Nar
raui q̄ breuissime potui: q̄nq̄ hoc secūdū potest accipi in e
um sēsū q̄ ē breuius q̄ potui: siue ut apertius loqr: breuius
q̄potuissē. Priūs mōs sic accipi non potest: ne hoc qdē bar
baria cāt: licet huius loci nō sit. Iste ē nimis iuuenis ad dā
dū sibi tale negociū: quod sic latie diceitur iste enīmis iuue
nis: aut iunior q̄ ut ipsi detur tale negociū: uel ē iunior q̄ cu
i tale negociū detur. Cuius rei plurima ubiq; exēpla sūt: ut
Quintilianus: Sed hoc aptius est q̄ ut p̄bādū sit. Idē ī deci
mo: Ideoq; ne suscipiēdā qdē sūt causā plures q̄ qbus suf
fectus se sciat. Et ita opus inchoatur Valerii Maximi: Vr
bis romā exterarumq; gentium facta simul ac dicta memo
ratu digna: q̄ apud alios latius diffusa sūt: q̄ ut breuiter co
gnosci possint: idest latius sunt dispersa: ita ut non breui
ter possint cognosci. In eādē rationem cadit ille modus:
qualis est maiorem geris uestem quam pro habitu corpo
ris. Vt Curtius: Maiorem q̄ pro magnitudine siluā redde
dant sonum. Illud hoc loco iocosum inferere non pudebit.
Siquis interrogatus huius positiui perpulcher qui compa
ratiuus sit: & qui superlatiuus: non aliter bene responde
bit: nisi ita multo pulchrior: q̄pulcherrimus. Ex his au
tem duobus de quibus diu dixerimus per & q̄ conflatur u
num perquam: quod utri dandum erit positiuo an su
perlatiuo: utrunque enim in eo partem sibi uendicat: cer
te positiuo: uel quia antēius est: uel quia indecens uide
retur duo aduerbia uehementiam significantia superlati
uo īponi. Diciūs ita p̄q̄doctus: p̄q̄eruditus: p̄q̄pulcher. Et
sicut uerbo solet apponi per: ita perquam: ut per
uelim: p̄placet: p̄q̄uelim: p̄q̄placet. Plinius iunior in episto

lis: Perquelim sciri nisi interpositum sit quod iter prepositionem & uerbum cum quo illa copulatur. Quale apud Terentium: pro paucos reperiatis meretricibus fideles euenire amatores: quod sic resoluitur: pro paucos. Boetius tamen in commentariis logicæ breuioribus superlatiuo dedit dicere: Apud scriptores quidem graecos pro rarissimos. Et Pomponius de origine iuris digestorum Iustiniani libro primo: Nam ante eum Seruius duos libros ad Brutum pro breuissimos ad edictum subscriptos reliquit. Et facundus scriptor Curtius libro quarto: Bessum quoque bactriaorum ducem pro maximo posset exercitu coacto descendere ad se iubet. Sed huiusmodi exempla tam rara sunt: ut dubitem an librariorum sit culpa. Certe ipse sic loqui non ausi. Aulus quod Gellius hoc quod precipimus semper custodiuit. Ceterum ut est in loquendo curiosior pro pro: ita loquitur: sane quam utile: uoce admodum quam suauis: oppido quam libens: nimis quam ineptum: quæ aduerbia idem pollent: quod per pro ualde. Vltimius tamen est perquam: ut perquam utile: uoce perquam suauis: perquam libens: perquam ineptum. Tametsi Cæsar commentario. xiii. Quibus rebus oppido perquam pauci sub pellibus ac quiescebant. Et Seruius Sulpitius ad Ciceronem scribens ita incipit: Posteaquam mihi renuntiatum est de obitu filiae tuæ sane quod pro eo ac debui grauius molestusque tuli. Et ad eundem Cælius ita etiam incipit: Sane quod litteris Cæsaris sumus commoti. Nam Cassius ciseu phratem parthorum copias esse scripsit. Et Brutus quoque Decius ad eundem: Nam suos ualde quam paucos habet. Et iterum in eadem epistola: Sane quod gauisus sum. Quid plura? Ipse quoque ad fratrem Cicero: Nam quod de Pompeio Caninius ait: Sane quam refixit. non succurrit mihi si quod aliud exemplum apud Ciceronem repperi. Et Titus Lilius nescio an alibi quod libro. xlviii. Cum haud facile esset: aut ea quod obicerent: aut quod aduersus ea dicenda erant: memoria complecti. Nec enim multa solum: sed etiam pleraque oppido quam parua erant. Hæc igitur dantur positiuo: illa uero magis superlatiuo: multo & longe in eo fere significato quo solet

q̄ cū superlatō: sed cū hac tamē differētia: q̄ huic q̄ nō tri-
buimus genitiuū illū suplatiui pprium: aut ablatiuum: ac-
cusatiuū ue cū prapoliōe: ut fit sine ipso q̄. M. T. Acerri-
mū autē ex oībus nostris sēlibus esse sēsum uidēdi. Et itē:
Quē Crassus dilexit ex oībus plurimū: nō dixit q̄ acerrimū
aut q̄ plurimū ex oībus: siue inter omnes.

De Longe: Multo: Facile: Valde. ~o

D quod fit in multo aut ī lōge pualde: & in facile p
i nō dubie: ut Quintilianus. li. ii. Declamādi ratio ut ē
ex oībus nouissīe iuēta: & multo ē utilissīma. Idē:
Lōge omniū quos quidē mihi audirē cōtigit prastatissimus
Domitius Afer. Et. M. T. Sed ego neque illis assētiebar: ne-
q; hāz disputationū iuentori & pīcipi lōge omniū idicēdo
grauissīmo & eloquentissīmo Platoni. Idem p Rabirio: Vi-
s unū totius grācie facile doctissimū Platonē. Amat etiā
lōge ut multo secū iūgi cōparatiuū: ut. Vir. in. viii. At pe-
dibus lōge melior lyncus. & ea de qbus ātea disputaui: alius:
aliter: secus: ante: post: prae: ut lōge prastās: longe prastat.
Quintilianus: Sed cū lōge pracedūt ingenia uiuētū. Et cā-
tea quā suplationē quādam habēt: & pxiē ad cōparatiua
accedūt: & lōge superat: lōge uicit: & ea quā diuersitatē mo-
re illoz: alius: aliter: secus: qualia sunt diuersus: dissimilis: a-
lienus: ut lōge diuersus: longe dissimilis: lōge alienus. Prin-
ceps ne adiectiuū quidem est more positiuorum: tamen q̄
a superlationē significat: asciscit sibi lōge: ut idē: Nouē ue-
ro lyricoz longe Pindarus princeps: & facile p eo quod est
haud dubie. Marcus Tullius pro Roscio: Non solum mu-
nicipii larinatis ex quo erat: sed etiam regionis illius: & ui-
cinitatis uirtute existimatione: nobilitate facile princeps.
Præterea cum præcipuus: cum primus: cum secundus:
& siqua alia sunt: Vt Quintilianus de Euripide loquens
in affectibus: tum in omnibus: tum in iis qui misera-
tione constāt facile præcipuus: & admirādus maxime ē. Sic
facile primus uel facile sūmus. Facile uero secundus dicimus
nō ad ordiē respiciētes: sed ad dignitatē: q̄le ē tu es facile

secūsus a rege: hoc est facile post regem primus. Longe igitur
p ualde p p r i u m exceptis paucis cōparatiui & superlatiui. Ip
sum autē ualde positiui & uerbi: ut ualde diues: ualde pau
per: ualde laudat: ualde uituperat. Nec ausim dicere longe
diues: longe laudat: nec ualde ditior: ualde ditissimus. Hæc
autem quæ a me de aduerbiis tradūtur: nō fuerūt intenta
ta ueteribus grāmaticis. Nā nuper cū iam ista cōposuissem
inueni in bibliotheca beneuētana Sergiū super Donatū ita
dicētem: Donatus dicit quīq; tātum aduerbia positiuo esse
iungēda: tam: magis: maxime: minus: & minime: ea scilicet
ratione: quoniam uim ī se habent cōparādi atq; ideo nō de
bent cōpationis casibus iungi: ne uideatur cōpatio gemina
ta. Qui. n. dicit tā doctior: pene hoc dicit doctior: quod lati
nitas nō patitur. Probus autē dicit oīa aduerbia quæ uim
augētis aut minuētis in se habent nō debēt cōiungi: nec cō
paratiuo nec suplatiui: ut sunt ista ualde: multū: plurimū
per: & similia. Nā ista oīa tantū positiuis casibus debemus
adiungere. Idem Sergius longe post ait: Comparatiuo &
superlatiui quinque hæc comparisonis aduerbia non ap
ponemus: ut tam: minus: minime: magis: maxime: quæ tamē
soli positiui adiciuntur: Hæc quæ tres auctores tradūt:
& imperfecta sunt: nec omnino uera: ut ex his datur intel
ligi quæ ipse præcepi. Dicimus enim multo fortissimus:
& ego sum tam te fortior: q̄ te nobilior: & tam omnium
fortissimus q̄ nobilissimus. Comparatiua uero addi non
oportere comparatiuis: ne præcipiendum quidem est.
Quod autem posuit minime & maxime & similia Sergius
non recte posuit. Nam minimum est proprium aduerbi
um superlatiuum: minime uero pro negatione accipitur:
quasi nequaquam: ut hic homo est minimum litteratus:
id est pauxillum litteratus. Ego sum minime litteratus: id
est idiota: & nihil prorsus habens litteraturæ.

De Proprietate quadam comparatiui. ~

Tq; hæc hætenus: illud ad extremū adiciat: de cō
paratiuo cōsuetiorē sermonē esse per accusatiuum:

q̄ p̄ nomiatuū in illis: quale est: tu maiorem laudē affecū
tus es patre tuo: tuisq; maioribus. Vix audeas dicere tua la
us ē maior patre tuo. Tamē solemus aliquādo sic uti: ut
Vir.in.viii. Nō secus ignipotēs: nec tēporē segnior illo. Et
Quīti. de apibus paupis: Vnū rogo ne cui minor dignita
te uestra uideatur cā litis meae. Et i tertio iſtitutionū: Non
debes apud prātorē petēr fidei cōmiſſū: sed apud cōſules:
maior prātorā cognitiōe ſūma ē. Fortaſſe uideatur molli
us i obliquo caſu: quod ita ſi nō ē: uolo tamē aſſertū eſſe:
quod i cōſueta uox auribus hāc uidetur eſſe: maior ſūma
pecuniaria ē prātorā cognitiōe: p̄ eo quod ē maior ſūma ē:
q̄ ut apud prātorē peti poſſit. Minor cā dignitate ur̄a: p̄ eo
quod ē minor: q̄ ut uideatur digna q̄ apud dignitatē ur̄am
agatur. Et Vulcāus nō segnior illo tēporē: p̄ eo quod ē segni
ori tēporē q̄ illud fuit. A quo nō diſſimile illud ē ego ſū ma
ior. xx. ānis: p̄ eo quod ē ego ſū maioris aetatis ea q̄ est. xx. ā
noꝝ: uel maioris aetatis. xx. annorum. Nam & hoc licet dice
r̄: q̄le ē t̄ eſt: ego ſum maior. xx. ānoꝝ: i deſt aetate tali: uel ego
ſū aetatis maioris aetate. xx. ānoꝝ. Frequentiſſie at̄ huius
modi generē orationis utimur: ubi a deſt hoc nomen opinio:
ut ſū ditior opinione hominū: q̄ſi opinio hominū diues ſit:
& nō ſic accipi debeat magis q̄ opinio hominū ſet̄it: uel q̄
homines opinātur. Cicero Brutū ſuū ſic exorſus ē: Cū e Ci
licia dec̄dens Rhodum ueniſſem: ibiq; de Quīti Hortēſii
morte eſſet allatum: maiorem opinione hominum cepi do
lorem: p̄ eo quod eſt maiorem q̄ ille quem in me homines
opinantur. Nec illud ab hoc multum recedit: cum dici
mus: nihil iſto homine peius: nihil tuo patre abiectius:
nihil hoc uino inſuauius: pro eo quod nullus iſto homine
peior: nemo patre tuo abiectior: nullū uinū hoc iſuauius.
Rurſus i hac laude: nihil iſto homīe melius: nihil p̄re tuo ge
neroſius: nihil m̄e tua ſāctius: nihil uxor tua uer̄cūdius: ni
hil hoc uino ſuauius. Dcūm ē de oībus r̄bus nō tā tū de ſigu
lis: i t̄rdū ē t̄ ubi nihil plus cōprehēd̄ i uniuerſo q̄ i p̄te: ut
nihil eſt te litteratius: nihil eſt illo prudentius: nihil eſt iſto

inhumanus: nihil plus significetur hoc modo: q̄ si dicas nemo te litteratior: nemo illo prudētior: nemo isto inhumanior: quoniā litteratura: prudētia: ihumanitasq̄: nō nisi in homines cadit. Quid ergo in neutro generē potius q̄ masculino & fœminino placitum est: Nempe quia nescio quid plenius & suauius ī neutro genere. Ideoq̄ tali sermōe delectati auctōis sunt: ut ipsosq̄ crebra exēpla documēto esse possūt: quæ īquirētibus notiora erūt: q̄ ut a me hic afferri debeāt.

De Compositis a somnus. ~

Somnus cōposita quādā sūt secūdæ semp̄ declinationis: quādā tertiæ. Secūdæ Cicero in Verri. Hic etiam cū semisomnus stuperet: Et Celi in Antonium: Ipsū nāq̄ offendūt semisōno sopor̄ profligatū. Et Salustius in Iugurthino: Signo dato castra hostium inuadunt semisōnos partim: alios arma sumentes fugant. In sōnē & exōnem draconē sæpe legimus: & fere hanc differentiā seruata inuenimus. Hæc admonui: ut in his nominibus quæ accipitem in compositione declinationem sortita sunt: tamē sciamus usū frequētiorē imitādū. Seneca autē de breuitate uitæ ait: Quā multi externa crapula semisōnes & graues.

De Exeuntibus in osus. ~

Omina quæ exeunt in osus: partim a nomine descendunt: partim a uerbo: partim ab utroque: & ea quidem quæ descendunt a nomine habitionem: siue uehementiam: copiam ue significant: & affectionem: ut animosus: ingeniosus: lacertosus: neruosus: saxosus: aquosus. Hæc copiam siue uehementiam habitionemq̄ significant: q̄ habent in se uehementiam ac copiam aquæ saxorum: neruorum: lacertorum: ingenii: animi. Vinosus: mulierosus: libidinosus: seditiosus: factiosus: q̄ affectus est ad hæc & amat uinum: mulieres: libidinem: seditiones: factiones. Rursus etiam quæ a uerbo sunt: partim affectionem significant: partim passionem: partim utrumque: studiosus: fastidiosus: stomachosus: iniuriolosus: cōtumeliosus: curiosus sēp̄ autē ab auctōribus accipi solēt.

Ociosū ē ī re apta inculcare exempla: quæ uulgo sūt pluri
ma. Hæc. n. accipiūtur p̄ his q̄ operā dāt studio: q̄ fastidiūt
q̄ stomachātur: q̄ iūnā cotumeliāq̄ faciūt: q̄ nimis curāt
nisi uelimus hæc a nomībus uenīr: nō a uerbis: ut fraudulo
sus q̄ fraudem facit: quod a fraudula dīmiūtio uidetur ue
nīr potius q̄ a fraude: quēadmodū meticulosus q̄ timidus
a meticulo magis q̄ a metu: & sōniculosus magis a sōniculo
q̄ a sōno: & siticulosus a siticula magis q̄ a siti uenit. Tene
bricosus quoq̄ ēp̄itur & tenebrosus: licet quædā ab ulu re
gulaq̄ r̄cedāt: ut mōtuosus potiū q̄ mōtolus: saltuosus q̄ sal
tosus: tortuosus q̄ tortosus. Vex̄ tamē quæ sūt q̄rtæ declina
tiōis assumūt u: ut uultuosus: actuosus: fructuosus. Ideoq̄
illud ī psalmo: oues eorū fœtosæ: legēdū ē fœtuosæ a fœtus:
sicut ē diuerso pleriq̄ scribūt mōstruosū p̄ mōstroso. Luca
nus: Mōstroliq̄ hominū ptus. Nec modo in osus faciūt no
mina quartæ declinationis: uerum etiam in arius: ut saltu
arius: actuarius: fructuarius: cū nomina secundæ declina
tiōis careāt u: ut asinarius: caprarius. Odiosus & inuidio
sus passiue: ille. n. significatur qui odio habetur: & cui inui
dia: non is qui odit & inuidet. Hæc passionem significant
utiq̄: cum a uerbo ueniunt: secus cum a nomine. Nam odiū
molestiam quoq̄ ātiquitus significabat. Terentius ī phor
mione: Nunquam odio tuo me uinces. Et iterum Si porro
esse odiosi pergitis: idest molesti. Cicero ad Atticum: Sed
cū horas tris fere dixisset: odio & strepitu senatus coactus
est aliquando perorare. Et ī Catone maiore: Infirmo cor
pore odiosa est omnis offensio. Et de oratore: Verum si pla
cet quoniam hæc satis spero uobis quidem certe maiori
bus molesta & putida uideri ad reliqua aliquanto odiosi
ora pergamus. odiosiora dixit quasi molestiora. Inuidia
autem præter illam significationem notam est: uel dicto
uel facto in alterū maliuolentiæ cōciliatio: ut siq̄s īferat o
stendat ue calamitates suas: ut auctori calamitatū odiū ca
terorū cōcitet: & hoc uocatur inuidia facer: uel uocār aut ad
ducer ī iuidiā. Inde iuidiosa r̄s q̄ atrocitatē facti augens iui

sum illud uel illius auctore facit: & inuidia quasi atrocitas
uel detractio. In quam significatione accipio illud uersum: In-
uidia nimio cultu uitare memeto. Nam latentem inuidiam: quia
non deprehendo: uitare nequeo: sed eam quae extrinsecus signi-
ficatur uel uoce uel gestu: cum populus indigne ferre se indi-
cat in aliquo nimium & insolentem corporis cultum: Ideoque
subiungitur: Quae si non laedit tamen hanc sufferre molestum est:
scilicet hanc uel uoce uel gestu: uel utroque modo detractioem.
Quale illud quoque Terentianum: Ita ut sine inuidia lau-
dem inuenias: & amicos pares. Et illud Salustii: Licet e De-
mosthene sit sumptum: inuidiam gloria superasti. Formidolo-
sus: laboriosus: operosus pariter actiue passiuoque accipiun-
tur. Terentius: Egon formidolosus: idest ego ne quod timeam. Sa-
lustius: Regibus boni quam mali suspectiores sunt: semperque his a-
liena uirtus formidolosa est: idest quae formidatur. Cicero:
Videtis ut senectus non modo languida non sit: uerum etiam o-
perosa: idest quae agit. & rebus agendis operam dat. Idem pro
Caelio: Vos laboriosos existimet: quibus ociosis ne in comu-
ni quidem ocio liceat esse. Ouidius Moles operosa laboret. O-
perosa quae ab aliquo operata est: non quae aliquam facit uel
uehementis operis. & multarum operarum. Ita res laboriosa uel
quod in ea labore capiamus necesse est: uel quod plena laboris est. Volu-
ptuosus quoque & religiosus licet a uerbis non ueniunt. ta-
men istis similia sunt: ut affectionem significant & ha-
bitionem: siue plenitudinem: simulque actiue accipiuntur &
passiue. Voluptuosus homo qui propter quam amat uoluptatem
res uoluptuosa quae in se habet uoluptatem uel quae ple-
na est uoluptatis: & qua homo delectatur: ille reci-
pit: haec res recipitur. Religiosus homo qui amat religi-
onem. Sepulchra & monumenta religiosa sunt: idest ha-
bent in se religionem. Ille adoratur: haec adorantur. Praete-
rea gloriosus: famosus: & imperiosus non nihil & ipsa a cae-
teris differunt. Nam licet legamus gloriosam uictoriam
idest plenam gloriam. Et apud Iuuenalem: Famosos equitum
cum dictatore magistros: & imperiosos populos: hoc elatum
.d.i..

imperium possidentes : tamen dicimus ita gloriosum ho-
minem affectatorē gloriæ: ut uinosū cupidū uini: & mulie-
rosū nimis appetētē mulierē : qualis miles gloriosus apud
Plautū & Terentiū. Et famosū p̄ infami: & turpi: ut famosa
mulier quæ nōscitur ipudica esse. Et ipiosus ostētator ipii
ī exercēda sauitia: qualis Torquatus apud Liuiū: q̄ filiū sa-
uitia ob iperū cōtēptū occidit. Vnde ipiosus appellatus ē.
Vez̄ gloriosus & ipiosus quādo honestæ significatiæ sūt p̄
gloriam ipiūq; habēte habitiōē plenitudinēq; significāt:
Quādo ihonestæ affectiōē ut dixi. Similiter quæstuosus
& sūptuosus ab affectiōe magis q̄ ab habitiōe siue pleni-
tudine ueniūt. Quæstuosus hō est auidior quæstus & lucri ū-
diq; lucella quæritās. Sūptuosus q̄ auidior ē sūptus: q̄ quæ-
stus: & imoderatū sūptū facit. i. imoderatas ipēsas. Quæ-
duo magis possūt accipi actiue: q̄ passiue: magisq; ad homi-
nes p̄tinēt. ut homo quæstuosus: homo sūptuosus. Luctuo-
sus uero magis ad rē: ut res luctuosa : hoc est plena luctu.
Nescio an liceat de homine misero & afflictō dicere homo
luctuosus: sicut fortuna huius luctuosa. Ab idustria aut nō
habemus idustrius: sed industrius: nec a uirtute uirtuosus
more græcorū: q̄ ἀπο τοῦ ἀρετῆ nō deriuāt. ἀρετῆ: scilicet ha-
beant ἀρετῆς. sed pro illo dicūt τῷ ἀγαθῷ : idest bonus
τῷ σπουδαίῳ: idest studiosus. Aristotele quoq; & aliis
quibūdā testantibus: quod Cicero ad Herenniū imitatus
est dicēs: Ideoq; bonis uiris & studiosis amicus erat. Moro-
sus a more uenit: non a mora. Primam. n. hab& longam: ut
mos moris. Significat eū qui nimis exacte: nimisq; ad un-
guem fieri omnia postulat: ut aliquando ob id indignetur:
atq; irascatur: ut Suetonius de Cæsare: Circa corporis curā
morosior: ut non solum tonderetur diligenter : sed etiam
uelleretur. Et idem de Tiberio: Sed affectatione & morosi-
tate obscurabat stilum: Cicero de senectute: At sunt moro-
si & anxii & iracundi & difficiles senes. Et idem. ii. de orato-
re: Me quidem hercule illa ualde mouent stomachosa: &
quasi sūmorosa ridicula: nō cū a amoroso dicūtur: tū. n. nō

sal sed natura ridetur. Suetonius accepit pro cupido nimis exacta diligentia. Cicero uero adiungit impatientia & iracundia: in significato tamē illo superiore posuit i oratore: Vsq; adeo morosi sumus: ut nobis non satisficiat ipse Demosthenes. Deniq; sic dicitur morosus a nimia diligentia & seueritate: ut curiosus a nimia cura: quoties plus diligentia q̄ oporteat impendimus rebus uel nostris uel alienis: Nostris cum minutissimaq; disquirimus & nullius frugis: Alienis cū de rebus ceterorū occultioribus nō satis cū pudore p̄scrutamur aut interrogamus. Sed nō tā a cura curiosus uidetur descendere: q̄ a curia: cuius cōpositū ē magis in usu incuria idest negligentia: tamē si curia a cura uocatur. Atq; ut curiosus a p̄uersa cura uocatur: ita cerebrosus a p̄uerso cerebro. Vnde Hora. Donec cerebrosus p̄silit unus: idest isaūs & p̄uersi cerebri. Pannosus & ipsū aliquid differentiaē habet. Is. n. dicitur pannosus. q̄ crasso panno ac uili optus ē: nec de hoc nisi de paupe dicitur: q̄ exēpla sūt pluria.

De Verbis inchoatiuis falso sic dictis.

Rāmatici auctores uno ore uniuersi q̄ de hac re scriptū aliquid reliquerunt aiunt illa uerba in sco: ut caleasco: frigesco significare inchoationem: ideoq; inchoatiua: illa in so ut uiso desiderium: ideoq; desideratiua: illa in rio: ut esurio meditationem: ideoq; meditatiua appellari: in quibus omnibus ab omnibus dissentio. Sed Prisciano eruditorum nuperrimo potissimū respondēbo: qui ut ordinē sequar: iquit in illo Vir. uersu: Aegrescitq; medendo significari inchoationē: Qualē medicū uoluit esse. Priscianus quo curante quis incipiat agrotare: quanquā quō curari quis ante possit: q̄ agrotus sit: Necessē est ergo ut ante agrotare cōperit. Et cum dicitur aegrescere intelligatur inter medendum agriorem fieri. Et hoc de Turno Virgilius intellexit: cuius augebatur agrtudo ad Latini salubria concilia: Sicut de Didone prius dixerat: Expleri mētē neq; ardescitq; tuendo. Quid igitur attinet exēpla repetere: cū nūq̄ i sensu inchoationis reperiatur? An illud apud Quin

tilianum hoc significat : Tenuit consuetudo: quæ quotidie
magis iualefcit: Aut illud Ciceronis: Quanto plura ille mi
scebat. tanto hic magis in dies conualefcebat. Et illud eccle
siasticū: q̄ sordet: sordescat adhuc. Quomodo potest q̄s quo
tidie incipere ualidū fieri: & quidē magis quod dicitur re
spectu præcedētis ad inchoationem nihil præcedit: aut quo
modo quod sordet potest incipere sordere: & sordescere ad
huc: idest magis: q̄ quid magis: certe q̄ antea inceperat. Sed
quid ibi disputamus: cum dicatur qui iam sordet: sor
descat adhuc: quasi sordidior fiat: nō autem sordere incipi
at: quia iam sordet: ideoq; græce & hoc & cætera huiusmo
di uerba p̄ passiuā explicantur: & illud græce sor
descat nihil aliud est: q̄ sordidetur. Plautus in captiui duo:
Ego qui tuo mœrore maceror: macesco: consenesco: & tabe
sco miser. p̄ eodem pene accepit maceror & macesco: nisi q̄
maceror ad animū magis pertinē quasi affligor: macesco
magis ad corpus. Videtur autē ratio uelle dici potius ma
cresco: ut nigresco: pigresco: egresco: sed etiā dici potest mace
sco: ut acesco: crebresco: tamē potius dixerī q̄ crebresco. Vez
ad rē. Ediuerso Vir. Maria incipiūt agitata tumescere. Et i
terum: Fluctus ubi primo cœpit cū albesceꝛ ponto: Et itez
Sin ī p̄cessu cœpit crudescē morbus. Vbi qd opus erat di
ceꝛ q̄ incipiant res tumescere: albesceꝛ: crudescē: cū satis imo
magis p̄prium fuisset dicere q̄ tumescebat: albescebat: cru
descebat: idest q̄ incipiebāt siue inchoabant tumerē: albeꝛ: siue
crudeꝛ: Quid ergo significāt uerba inchoatiua. Nēpe ut bī
uiter finiam: q̄ uerba cōposita p̄ fio. calefio: frigefio: tepesi
o sordefio: agrefio: ardefio: quæ ideo ī usu nō sūt: q̄a super
uacuū esset duas nos uoces habē idē significātes. Nec nisi
ubi alterz deficit: alterius præsidio utimur. Calescēs p̄ cale
fiēs. patescēs p̄ patefiēs: cū utrūq; reperiatur patesco & pa
tesfio. Quāq; ne ī simplici quidem suo reperitur fiens: nec q̄
ab hoc formaretur fiēdū. Diciūs itaq; calescēs & calefaciē
dus. Nec desūt q̄ fiēs utātur. sed ī eo de quo loquor signifi
ficato: ut ī psalmo undecio: Et scūm ē cor meū tāq; cara liq̄

fiēs in medio uētris mei: cū ī alia trāslatione dicatur lique
 scēs: ex quo liquet eiūsdē utq; esse significationis: idioma
 te quoq; italico atq; hispano: quod ex italico oriūdū ē asti
 pulāte: apud quod pene latina uoce hęc uerba pñūciātur:
 & certe ī hūc quē ego dico sēsū: q̄le ē hoc omni die macre
 sco: omni die magnifico: p̄ quod icremētū assiduū atq; con
 tinuū declaratur nō īchoatio. Quod siquid īter huiusmo
 di uerba ī sco & ī fio ītererit: hoc esse arbitror: q̄ hęc ī sco
 passionē ex se habēt: illa uero extrīsecus allatā: ut ī aegypto
 Cēsar cū hostes fugeret elata leua natabat: ne libelli quos
 tenebat maderēt: melius q̄ ne maderēt. Et cū fores a
 periūtur: melius patefiūt dī q̄ patefiūt. At cū qs balneo su
 dore irrigatur: & fores sua spēte aperiūtur: magis ille ma
 descit: q̄ maderit: & hęc magis patefiūt: q̄ patefiūt. Inchoa
 tiuos; autē prāterita dicuntur eadē esse quā primitiuorū
 tamē paucissimis curā est dignoscerē: quādo a primitiuis
 sūt: quādo ab īchoatiuis: quos; multū differt significatio:
 licet & cūbrior sit illa īchoatiuorū: ut pīguis: macruit: frixit:
 caluit: idē est q̄ pīguis factus ē: nō at pīguis fuit: macer fa
 ctus ē: & frigidus & calidus factus ē: nō at macer frigidus
 & calidus fuit. Nam pinguet idē quod pinguis est: ma
 eret: friget: calet: idē q̄ macer ē: frigidus ē: calidus ē. Quos;
 prāterita sūt pinguit: macruit: frixit: caluit. Vix ūq; in hoc
 significato pinguis macer frigidus calidus fuit: sed in illo pī
 guis: macer: frigidus: calidus factus ē: ut et ex hoc aptius pa
 rebit exēplo. Tā cito macruisti: tā sero pīguisti: nō id signi
 fico q̄ tā cito macer: aut tā sero pīguis fuisti: quasi nūc ta
 lis nō sis: sed q̄ macer aut pīguis factus es: atq; et talis es: si
 ue tūc eras. Si de alio tēporē loqmur. Quā prāterita q̄ a
 primitiuis nō ueniūt: ut significatio indicat: necesse ē ueni
 at a deriuatiuis in sco. Vnde p̄batur et inchoatiua nō signi
 ficat inchoationē. Quā Seruius uiderit q̄ his uerbis prāte
 ritū nō tribuit: quos; frequentius est q̄ suos; primitiuos;
 Nā quod ait q̄ inchoatiua sūt: ideo caref prāteritis: cassa
 ratio est. cū ipsū uerbū inchoo et prāteritū habeat. Verū

hæc uerba nec ichoatiua sūt: & præteritū habēt. Illud trāse
o: q̄ multa sūt quæ p̄ suis primitiuis accipiūtur: cōticesco:
adhæresco: delitesco: cōcupisco: labasco: obdormisco: cōtremi
sco: expauesco: & his similia.

De Verbis desideratiuis male sic uocatis. ~ 5

Am quæ idem auctor desideratiua ppellauit: ipsius
n̄ quoq; exemplo ostenditur neq̄ esse desideratiua si
gnificatiua. Hoc enī exēplū ille affert Vir. i. viii. Nā
memini Heliōnæ uisētē regna sororis: Laomedōtiaden Pri
amū uisētē dixit: p̄ cupiētē uidei: quod græci οἰσιν
Idē & i eodē exemplo Seruius dixerat. Simile est facio facef
so: capio capefso: lacero lacefso: arceo arcefso: accio accerfso:
quæ possumus nō icōgrue desideratiua noīār. Sed quæro a
Prisciano cur magis Priamus cupiebat uidei sororē: dū iter
faciebat: q̄ cum erat in troia: cur magis Priamus q̄ ceteri:
aut cur solus? Postremo q̄s nouit uoluntatē eius: qd̄ agat
uideo: quid uelit nō uideo. Quid ergo significat uisere? Ni
miz id quod agit Priamus ire ad uidēdā sororē: quod fre
quētatiuū ipsius declarat uisito. Itaq; actū corpis hæc si
gnificāt uerba: nō affectū mētis uisio uado ad uidēdū: nō
āt cupio uidei. Cicero ad Atticū: Cupio equidē & iā pridē
cupio alexādriā reliquāq; ægyptum uisere: idest ut ego sētio
irē ad uidēdū: alī dicēdū erat uisio equidē & iā pridē uisio:
quo certe modo ne Priscianus quidē ipse loqui auderet. V
surpamūs tamen hæc uerba: quemadmodū de superiori
bus testatus sū p̄ eorū primitiuis: ut missi sūt legati uisen
di cā: idest uidendi: quod certe ita exponi nō pōt cā uidei cu
piendi: tolerabiliorq; mea sententia for& cā ut eāt ad uidē
dū. Similiter facefso eo ad faciēdū uel facio. Vir. Haud mo
ra cōtinuo matris præcepta facefso. Frequentius tamen
accipitur p̄ eo ad recedendū uel recedo: ut Liuius. li. primo
Facefso hic Tarquinius: aut corinthū. Capefso eo ad capi
endū uel capio: lacefso eo ad lacerādū uel lacero puocādo.
Accerfso uel arcefso utrūq; p̄ eo ad uocādū uel uoco. Teren
tius i adria: Obstetricē accerfso. qdā et i q̄rta cōiugatōe utū

cur: ut ibi: Mitte in Ioppen : & accersi Simonē quēdā q̄ co
gnominatur Petrus.

De Verbis meditatiuis non recte sic uocatis. ~6

Ommodius at desideratiua atq; optatiua uocant ea
c q̄ nominatur meditatiua i rio: parturio: esurio. Cice
ro: Vtinā aliquādo dolor populi. Ro. pariat quod iā
diu parturit. Et Liuius: Et quod diu pturit: animus uester
aliquādo pariat. affectū significauit: nō cognitionē: aut a/
ctum corporis: q̄ p hoc uerbū idicatur. Vnde meditatio ar
morū: meditatio declamādi: meditatio gladii torū: idest exer
citatio. Esurio cupio edere. Quītil. Pater filios esurit. Vale
rius Martialis. viii. epigrāmatū: In oībus uacerra quod cō
clauibus cōsumit horas: Et die toto sedet: cōnatunt uacer
ra nō cacaturit: idest cōnare cupit: nō & cetera. Vel dica
mus hāc accipi p primitiuis. Scaturio magis p suo primi
tuo scatet ponitur: quod est nō solū aquarū: sed herbarū cē
terorūq; sua spē ubertim nascētū. Qui si uolumus sua q̄
busq; apta tribuere uocabula: nec a cōsuetis recedere: ea
quæ sūt i sco appellemus meditatiua: idest exercitatiua.
Qui. n. calefit siue calefit quasi meditat: atq; ut crescat
exercetur. Terē. Nūc uide utrūuis argētū acciper: an cām
meditari tuā. Ea i so i choatiua: hāc i rio desideratiua. Atq;
hāc opinor fuisse ueram & germanā uerborū significationē:
quā atiquitus ipositā posteritas deprauauit.

De Infinitiuo ubi gerūdio potius utendum sit. ~7

Vadā oratiōes i finitū magis postulāt: quādā gerū
q diū: quādā utrūq; Adiectiua magis i finitū siue acti
uū siue passiuū. Substātiua gerūdiū genitiui dūta
xat casus: Nā de accusatō mox dicā. Tu es dignus hīe opes:
& es dignus honorari: Tu es latus me bene ualere: & tu es
latus me honorari. Rursus tēpus ē gaudēdi: locus ē expo
lādī: cōmoditas ē alloquēdi. Participia at & multa adiecti
ua a uerbis deriuata utrāq; formā sibi uēdicāt. Sed picipi
a iūcta i fītis dñi seruā uī picipiorū: iūcta gerūdio uī nomi
nū. Timēs nauigā & nauigādī: cupiēs discer & discēdi: do

ctus: peritus : p̄mptus: cōsuetus cātare & cantādi: timidus
cupidus: audus nauigare & nauigandi. Nam illud admo
nitioe non indiget optima res est agricolare: recte dici: opti
ma res est agricolandi dici nō recte: q̄a sic illud resoluitur: a
gricolare ē optima res hoc r̄solui sic: non potest: agricolandi
est res optima. nisi forte dure & aspere. sic: ipsa enim res agri
colandi est optima. Quare illum nō probauerim qui dixit
nō est mihi opus respondendi : cum esset dicendum respon
dere: ut sit suppositū me respondere : opus uero appositū.
Item habeo a patre mandatum cōueniēdi te latine dicitur:
mandatū est mihi a patre cōueniendi te: dicitur nō latine
quia mandatum hic uerbū est: unde nō potest regi huiusmo
di gerundiū: illic nomen substantiuum unde regitur gerun
diu gerituius: nisi i utraq; oratione exceptioe utaris. In prima
quidem ut sic intelligas: habeo a patre mandatum cōueni
re te: scilicet hoc ipsū cōuenire te. In secūda uero ut manda
tū sit nomē: nō uerbū: aut participiū: quasi mādātū adest
mihi. Ad quam tergiuersationē cōfugere nō poterit quis
piam i talibus exemplis. Habeo in tabulis publicis a patre
mādātū cōueniēdi: hic nō poterit dicere cōuenire te. Item ē
mihi iūctū ac mandatū cōueniē te: ubi dicere nō poteris cō
ueniendi te. Cicero tamen ad uxorem nouo quodam modo
locutus est: cū in animo haberem nauigādi: pro eo quod est
nauigare: ut li. primo de diuinatione: Haberetq; in animo
naue cōscēderē. Itaq; subitelligitur p̄positū siue uolūtas: sicut
i illo fit apud eūdē: Cū illius diei mihi uenit in mētē. Et ali
bi nō miūs ei uenit i mentem pōtatis q̄ eq̄tatis tuæ. Vbi qdā
uolūt accipi gerituiū p̄ nomiatō. Mihi potius placet subitel
ligi cōditio: status: q̄litas illius diei: tuæ pōtatis: tuæ eq̄ta
tis: aut aliquid simile: ita hic p̄positū siue uolūtas: ut sit cū
habetur in animo p̄positum nauigandi. Venio nunc ad acu
satiui gerūdii. Dicimus itaq; induxi te ad nauigandū: nō
autem nauigare: nisi mor̄ græcorū: qui cū careant gerūdii
fūgūtur infinito cū articulo: raro sine eo licet nūc quidā
fr̄q̄ntissime utantur: ut nō ueni soluere legē: sed adimplere.

pleriq; eruditor; dixiffet nō ueni ad soluēdā legē sed ad im-
plēdā: quos & ipse nūc imitor: & imitādos oībus arbitror.
Quā. n. cām hab&: ut alienā līgūā scēteris: reliquas tuā?
q̄q̄ ne illā qdē seq̄ris: cū carās articulis: qbus grāci utūtur.
Et quod illi habēt ori: tu malis dicē q̄a: aut quoniā: q̄
quod ut in eodem putatis: quia ueni soluere legem: cum el-
set dicendum quod. Sed ad rem: uocaui te ad currēdū non
currere: Sto ad prādandū non prādari: sedeo ad audiendū
non audire: uado ad uenādū: non uenari. Rursus iussi te a-
rare non ad arandum: cogito insidiari nō ad insidiandum:
timeo ædificare: non ad ædificādum. Quædam uerba cum
utroq; conueniunt: hortor te studere & ad studēdum: flagi-
tor respondere & ad respondendum: paratus sum scribere
& ad scribendum. Ego sum aptus pugnare & ad pugnādū.
Ille est idoneus militare & ad militādum. Quæ omnia ra-
ra sunt. Nam pleraq; huiusmodi accusatiuū postulant: ut
boūs: utilis: cōmodus: malus: iūtilis: icōmodus ad militādū.

De Fore: affore. diffore: abfore: confore: profore. ~8

Ore quidē hab& uoc& infinitiui: ut esse: significatio
f nem uero participii: quod est futurum una cum infi-
nito esse. Idem est. n. fore quod futurum esse: non
tantum esse: licet forem fores foret idem sit quod essem
esses esset. Quare cum nomine iungi debet fore: non
cum participio: ne duo participia simul confundamus.
Spero te amatorem uel amicum fore: non autem amatu-
rū fore: sed tātū amatur;: ne uidearis hoc dicē te futur; a-
maturū: quod ratio nō patitur: cum futurū supuacū sit.
Itē de p̄cipio passiuo futuri: Timeo te uerberādū for̄ sa-
tis erat uerberādū: uel adiūcto īfinito uerberādū ēē. p̄cipi-
a at̄ p̄sētis tēporis & p̄teriti uidētur miūs cōmuniōis
hīe cū fore: quod ad futur; spectat: q̄ p̄cipia futuri tēpis:
tamē plus habēt. Ibi. n. ideo nō cōuēit: q̄a s̄ruacua siḡificatō
ē: q̄ hic nō fit. Eo q̄ sape cū istis cōiūctū illud for̄ īpiūs: sed ita
si trāsēūt ī nomē: alioq̄ nō cōgruāt diuersorū t̄p̄m eodē ī lo-
co p̄cipia: ut spo te sapiētē for̄: c̄do me amatē tui for̄ nō te

Seruat. n. naturā nominis: nō pticipii. Opinor te acceptū il
lis fore: nō ab illis. Cicero: Spero amicitia nostram notā po
steritati fore: nō dixit a posteritate. Quod siquādo repiatur
reger enaturam uerbi: quod miꝛ: cū etiam nomē ne sit an
participiū dubitari possit: & putari potius nomē: ut ego sū
dilectus ab omnibus: & ego ero dilectus ab oībus. Nō enim
hoc est participiū præsēntis tēporis aut futuri: nec tēpus
pfectum indicatiui: nec futuri subiūctiui: & tamē cū præsē
nti iungitur & futuro: propter quod debet potius nomē
uideri: sicut & participiū passiuū futuri ī nomē fūertitur:
tuncq; recipit for. Vt spero hūc pueꝛ admirādū uisꝛ fore:
idest admirabilē. Composita at a fore nullā cōtrouersiā ha
bēt: qā fere nuda ponūtur sine nomine & sine pticipio af
fore: Vt Vir. Affore cernetis. Statius tamē libro. i. Thebai
dos uidetur acciperē p significatōe præsētis: Sēsit maīfesto
numine ductos Affore quod nexis ambagibus augur apol
lo Portēdi generos uultu fallēte feraz Ediderat. De fore:
ut M. T. cōtra Rullū: Veꝛ arbitrātur nō defor q illā rīti
tuerēt. Affor quod minus ī usu ē: uide dicūtur affuturi. Cō
fore: & pfore: apud comicos pfore: ut Horatius: Quæ no
cuere sequar: fugiā quæ pfor credam: idest pfutura esse.

De Gerundiis. ~ 9

Erundia licet a participiis differant: tamen prope ī
g ter participia numerari possunt: supina īter uerba:
mēritoq; participialia uocata sūt. Nā & casus & ge
nera in utroq; numero habent: ex quo uerba non sunt: sed
participia siue participialia. Regunt prætērea casum mo
re uerborum participiorumq;: ex quo nomina non sunt.
Post se inquam regunt: non ante. Nam eiusmodi locutio
qualis est in conuertendo dominus captiuitatem sion: fa
cti sumus sicut consolati: inaudita est grāca figura deci
piente: ut in aliis multis interpretem. Græci enim infini
tū hoc loco habēt: quod uult āte se accusatiui: quod mul
tis modis trāfferri poterat: uel sic: dū cōuertēt dnūs capti
uitatē sion: uel sic cōuertēte dnō captiuitatē sion: & aliis:

ut dixi: multis modis. Quidā īperiti aiunt casum ꝑ casu po-
ni: quasi latine diceretur si esset dominū: quale est illud in
deficiēdo ex me spiritū meū. Et alibi ī cōueniendo popu-
los ī unū: & reges ut seruiāt domino: cū: ut ostēdi: gerūdiū
nō habeat ate se casū. Sed ad propositū. Differūt gerūdia
a participiis: q̄ ipsa significāt rei admīstratiōem sine tēpo-
re: illa uero tēpus sine rei admīstratiōe: ut tenet me occu-
patio iuris dicūdi. gerūdiū ē: nec tēpus significo futurū: sed
rei administratione: hoc ē ī iure dicūdo. Rursus tenet me cu-
ra dotis numerādā: id est quæ numerāda est. Participiū est
futuri significatiuū sine administratione rei. Nescio an di-
cēdū sit gerūdiū esse participium præsentis temporis more
græcorum: cuius rei hoc argumentum est: quod idem est
in legendo & in ipso legere: quod græci melius: *εἴτα ἀναγι-
νῶσκειν* Et in legendis libris: idem est quod cum
libri leguntur: pene eodem modo quo de futuro in legen-
dis libris: uidelicet qui legendi sunt. Nolunt autem grāma-
tici gerūdiū habere rectum casum: sed quattuor tantum
obliquos. Fortasse & casu recto nō caret: ut apud Lucretiū:
atq; Virgiliū: Voluēda dies en attulit ultro. Voluēda nō tē-
pus futurū intelligit: sed rei administrationē: dies uidelicet
q̄ uoluitur nō q̄ uoluēda ē: aut q̄ uoluerit. Vnde īdicatur
gerūdiū esse ꝑicipiū tēporis præsentis. Iusiurādū. n. pōt ui-
deri eiusdem caus̄ etiā uocatiui. Sed de q̄ttuor nunc obli-
quis disseraū: quo ī loco breuissime stultorum quorundā
opinionē reprehēdaū. q̄ aiūt recte dici cā essēdi rex: essēdi
īgis: essēdi regē: cum nusquā essēdi reperiatur: Et si repe-
riatur non reget casum: sicut manendi: uiuendi:
existendi. Et de genitiuo exemplum iam subiciemus:
occupatio iuris dicūdi. De datiuo tale est: da operam
rebus agendis. De accusatiuo: ut accusandos homines
premio duci proximum latrocinio est. De ablatiuo:
ut tu delectaris criminibus inferendis. Cum accusati-
uo fere semper iungimus præpositionem: præter pauca
quædam: quæ sunt: loco: conduco: mando: curo:

habeo pro debeo : & siq̄ alia sunt : ut faciendā sepulturam
locarēt : id est darent alteri faciendā . uel ipsi locarēt se ad fa
ciendū . utrūq; . n . significat : nō p̄cipiū est : sed gerūdiū illud
faciendā : quod exemplum sūptum ē ex Sulpitio . Cicero de
diuinatōe . li . ii . Magis minime deorum id factum q̄ casu ar
bitraris & redēptorum q̄ columnā illā de Cotra & Torqua
to cōduxerāt faciendā . Suetoīus at̄ ī uita Cæsaris : Gladiatoīs
iq̄t notos sicubi ī festis spectātoribus dimicarēt : ui rapiēdos
reseruādosq; mādabat . Curauit iaciendos lapides saepe le
gimus : sed ita fere : ut alius curet : alius iacit : ut Cicero . vii .
Verrinarū : Recēti negotio ad te litteras misit : mittendāsq;
curauit . Interdū idem q̄ curat : & q̄ agit : Vt Plinius posteri
or : Petis ut libellos meos quos studiosissime cōparasti : reco
gnoscedos emēdādosq; curē : & iterū : Cōtinēdos cauea nido
ue curabis . Quīti . ī matheātico : Positus ī ea cōditione tri
stissimæ sortis : ut nec morte dignus si : nisi me parricidā pu
tetis : nec prēmio nisi īnocētem : adeoq; ludibriis miser sim
diuersitatis īplicitus : īpetradū a uobis habeā odii mei fa
uorem . Plinius idem ad Saturninū : Præsertī cū enitēdū ha
berimus : ut quod parentibus eorū & orbis p̄bātur . Sueto
nius ī uita Cæsaris : Vt cōsolādos eo magis īpator : q̄ puni
endos habuerit . Hūc modū loquendi apud Ciceronem rep
perisse nō memini me . In his exemplis ubiq; gerūdiū ē : illa
at̄ p̄cipia ī nomen transeuntia : putaui ad te scribendū :
existimāui hāc rem tractādā : censui tibi illud significādū . i .
dignum scribi : tractari : significari : quæ ōnino idem ual& :
q̄ scripsi : tractaui : significaui : sed nō sic deliberatiōe : tamē
& īcōsulto . Dicebāt at̄ at̄iores rogatum te uelī : oratos uos
uelī : p̄ eo quod est rogo & oro : sicut posteriores : Quorum
est Quīti . Dicebāt uenio petiturus : uenio oraturus : p̄ eo q̄
est uenio petitum : & uenio oratum . Sed hoc ad supini ma
gis rationem p̄tin& . Illud at̄ quod Seruius ait gerundium
esse : participium est potius : aut nomen : cum inquit
similiter ēt accusatō casu utimur : cum uolumus absolutā
faceī elocutiōem : & p̄ gerūdii mōum aliqd diceī : ut petendū

mihī est equū:codicem birrum.Hinc Vir.Pacem ab īge pe
tendum.Nam si dixeris petēdus est codex: iam non p ge/
rūdii modum:sed participialiter loqueris.hoc nō aliter ē
participiū siue nomē:q̄ illud petendū est mihī iumentum:
præsertim q̄ gerūdīa non regunt passiue:sed actiue:& no/
minatiuis carere credūtur:& accusatiuis præpositionē an/
teponi uolūt:sicut ante ostendi. Vt accusatiuus:ita & ab/
latiuius amat secum præpositionem:ut in defendendo ma/
ior labor est:q̄ ī accusādo.Indagemus si possumus cū quot
præpositionibus accusatiuis gerūdīi iungūtur:cū quot itē
ablatiuius.Accusatiuius iūngitur frequenter cū ad:raro cū ī.
Item frequēter cum ob ppter:& iter:raro cum ante:ut ua/
do ad capiendū hostē:& in capiendū hostem. Ego ueni ob
te uel ppter te redimēdum.Inter nauigandum p ī nauigā
do sæpe legimus. Vir. Et inter agēdū Occursare capro: cor
nu ferit ille caueto.Idem:Nāq̄ ante domādū Ingentes tol
lēt animos.Totidem fē præpositiones ablatō gerūdīi ser
uiūt īfrequēter:cætera rarius de:ex:uel:eia:uel:ab:& cum
in: ut in nauigando: de ut de edendo:de migrando:de a
gendo. Quintilianus: Sed quia latius fusus est hic locus:
mixtusq̄ cum elocutione tractabitur: cum præcipere de
apte dicendo cœperimus: etiam cum motu: ut Cicero ad
Atticum libro.viii.tu quid cogites de transeundo in epirū
scire sane uelim. Ex uel e ut ex defendendo q̄ ex accusā
do uberior gloria comparatur.A:uel ab.Cicero: Ex quo ar
descit siue amor siue amicitia: utrunque enim dictum est
ab amādo.Alibi quoque:ī quo etiam isti nos iurisperiti
impeditur a discendoq̄ deterrent. Et alibi: Non distin
guit a nō dolēdo uoluptatē. Plinius posterior: Sermōibus
dies trāfigebat:cū a scribēdo uacāret.Cū:ut Quī. Sed ratio
recte scribēdi iūcta cū loquēdo ē.Variātur porro gerūdīa p
oēs ques enumerauimus caūs: numerosq̄ & genera.Nā(ut e/
go sētio)hæc oīa habēt ī genitō:ut delectatio fruēdi p̄cipa
tus:fruēdæ puīciæ:fruēdi īpii:molestia educādoꝝ filioꝝ:lo
cādꝝ filioꝝ:colēdoꝝ prædioꝝ.īgitq̄ id ḡs aliqn caūm.Ci:

Equidem efferor studio patres uestros quos colui & dilexi
uidendi. Nam dum fuerat futurum studio uidendorum patrum
uestrorum. Et quotiens oportet loqui per relatiuum: necesse est
loqui per hoc gerundium: ut hic dies attulit initium dicendi quod
uellem: non autem dicendorum eorum quod uellem. Illud apud Lium
um. li. i. Quis non uiciosum putaret: in quo summa honestas
latinis subest. Non enim uereor ne quis hoc me uestri
adhortandi causa magnifice loqui existimet: ipsum aliter
animo affectum esse. Adhortandi. n. singularis numeri est: uerum
uero pluralis. Item Cicero. ii. de diuinatione: Dolebis tamen
stoicos nostros epicureis irridendi sui facultatem dedisse.
Plautus in captiui duo: Nominandi tibi istorum erit magis
quam educti copia. In datiuo: Vaco agro colendo: uineam pastinam
dum: nemori succidendo. In plurali una uox est trium generum:
ut uaco agris: uineis: nemoribus procurandis: qui casus
regimen non habet. Absurdum sit namque dicere do operam
colendo agrum: uel legendo librum: soluendo non sum: nunquam pa-
titur secum substantiuum: ideo dubitari potest: an datiuus sit:
an ablatiuus. Significat autem satisfacere pro eo quo obliga-
tus sum: siue pecunia: siue remuneratione: ut Quintus. Place-
amus licet & nobis fortuna nostra pater pauperi soluendo non
sumus. Vult autem semper post se datiuum: licet non semper
apponatur. Interdum etiam alium casum apud eundem. Maximus
uirum & quibus artis suae soluendo non sit huma-
nitas. In accusatiuo: ut eo ad salutandum fratrem: ad salutandam
sororem: ad salutandum sydus: ad salutandos fratres: ad
salutandas sorores: ad salutanda sydera: quod elegatius dicitur
quam cum regimine: ut eo ad salutandum fratres: ad salutandum
sorores: ad salutandum sydera. per alias quoque praepositiones simi-
li. Sed iter raro habet cum gerundio substantiuum: rarius regime:
ut Liuius libro. iii. Et ipse iter spoliandum corpus hostis uerum
to percussus. Et iterum: Inter accipiedas de suis comodis roga-
tiones. De atque nullum tale praesentium exemplum occurrit in abla-
to sic praepositione: ut sit iniuria fudi domino: uel de frigendo ratio
uel ligno incidendo. Res est ordine lite aestimanda. i. cum defrigitur

ramus : cum inciditur lignū : cū lis aestimatur : uel defringēdo ramum : incidendo lignum : aestimādo litem. Sed frequētius ufi sunt ueteres ablatiuo plurali ī tali genere sermōis : ut Cicero : Orationē autē latinam profecto legendis nostris efficies pleniorē : id est legendo nostra. Nam in singulari solebant sapius apponere præpositionē : ut in cōmittendo prælio. Regit autē hic ablatiuus sic præpositione casum : ut hos accusando : illos occidendo : totā ciuitatē labefacta sit. Cū præpositione ī tum regit : ut in tribuendo suum cui que tū uariat genera : ut in colēdo agros in pastināda uinea : ī nemore excidendo. Per de simili modo etiam regit : ut Cicerō in Tuscu. His præsertim cognitis quæ de nihil scien do pauloatē dcā sūt : nisi dicimus nihil aduerbium nūc : nō nomen : & uariatur per genera : ut de accusatore cōstituēdo : de collocāda filia : de prædio emēdo. Per ex : uel e : & a uel ab nescio an licet dare tali gerūdīo īgimen. Nullum enim exēplū occurrit : uariari at per genera certū ē. Cato ex plasma tis bibēdis : ex aluo lauāda : Et abstineas ob offendēda. r. p. Sed cauendum ne id uerbum significet motum : quale esset reuertor ab arando : uel ab arando aruo redeo : a spectādo uel a spectandis ludis : cū sit dicendum reuertor ab aratione : uel ab aratione arui redeo : a spectaculis : uel a spectaculis ludorum : Per cū uix locum habet talis oratio : ut non participium sit potius q̄ gerundium : ut sedeo cū uiro coronando : id est qui coronabitur : non autem qui coronatur. Possset ēt haberi regien : sed nullū exēplū ad manū ē. Atq; oīa gerūdīa cū sociata sūt substantiuīs : passiuē accipiūtur : disiuncta uero actiuē : non nūquam passiuē utiq; sic præpositōe & sic gener ī casu ablatō : & q̄si absolute : ut apud Vir. Alitur uitiū crescitq; tegēdo. Et alibi : Aegrescitq; medēdo. Et iteq; Vritq; uidēdo fœmina. Hoc ē cū tegi uitiū : cū curatur æger : cū uidetur fœmina. Neq; id mō apud poetās : uerū apud oratores quoq; : ut apud M. Fabiū. Sed mēoria excolēdo : sicut alia oīa auget : excolēdo dū excoli : nō at dū excolit. Nec igit casū q̄le fōit : urit fœmina uidendo a

maribus: sicut dicimus uruntur uiri & equi uidēdo fœmi-
nas. Accusatiuus quoque cū prapositione nō tantum acti-
ue accipi solet: ut tu es idoneus ad discēdum: sed etiam pas-
siue: ut hęc res facilis est ad discendum. Salustius in Iugur-
thino: Pauca supra repetam: quo ad cognoscēdum omnia
illustria magis magisq; in aperto sint. Quidam non indo-
ctus hac ætate scribere ausus est: Iamiam urbs in periculo
capiendi est: p eo quod est: iam urbs in periculo est ne capi-
atur. Siue hostis parū abest a capienda urbe: cum semper
sine substātiuō gerūdium accipiat actiue: aut si a neutro
uenit neutraliter: nisi aliquando ut ostēdimus ī ablatiuo.

De supino in tum. 20

E supinis ita ait Priscianus in compēdiario quodā
d opusculo: Sed hoc interest inter amandum quod ē
gerūdium. & amatum quod ē supinum: quod amā-
dum necessitatem amoris significat: amatum autem imi-
tationem ad amorem. Dignum obseruatione praeceptum
elegantiae: si modo uerum: quod minime est: tum aucto-
ritate: tum ratione. Nam auctoritatis loco exemplum
nullum posuit. Et quod nam quæso ponere poterat? Quid
interest: uado uenatum: & ad uenandum: uado pesca-
tum: & uado ad piscandum: dormitum: & ad dormien-
dum: Salustius: Legatos ad Iugurthā de iniuriis que-
stum misit. Et iterum: Non mea culpa ad uos oratum
mitto. P. C. Sed necessario non initiatione. Præterea pro
ratione hoc sit: quod græci pro his duobus nostris transfe-
rentes utuntur uno suo infinitiuo cum articulo προσ το
παράκλησιν: quod nos uicissim transferentes nunc
per gerundium: nunc per passiuum interpretamur. Quic-
quid autem inter hęc duo interest: id erit q supinum nun-
quam fere est sine uerbo significante motum ad locum: ut
eo: ut uenio. Nam illa do filiam nuptum: do uenum: si-
ue uenundo ades: Spectatum admissi fuimus: latentē ī se
modū optinēt. Ideo Prisciaūs ī alio grādi operi: & multi cū ī
genii: tum laboris inquit. Frequenter tamen antiquissi-

mi neutro picipio futuri addebāt esse: & īfinitū futuri si-
gnificabāt: ut oraturū esse p oratū ire: facturū esse p factū
ire: nupturū ēē p nuptū ire. Quod mihi mīme uidi. Nā ut
cōcedā quod merito denegār possū: ut latine aut certe usi-
tate dicaūs: p eo quod ē cupio filiā meā nuptū ire: & nos fa-
ctū īr: cupio filiā meā nuptū esse: & nos facturū esse: cū di-
cēdū sit nupturū esse: & facturos esse. Dico aliud esse ora-
turū ēē & oratū īr. Ego qdē cōnaturus sū: nō tamē co-
natū: sū ad cōnādū. Et scio te cōaturū ēē sed nō priūs īr cō-
natū: uel ad cōnādū. Nā picipiū futuri cū uerbo substā-
tiuo nō hab& actionē illā: & motū quē hab& uerbū eo. Atq;
in passiuo fuerat uerisimilius si dixisset: quo ēt frequētius
utūtur auctores: idē esse dānādū esse & dānatū īr. Nā eo-
dē loco dicere possumus: credo peccatū meū resciscēdū esse:
& rescitū īr. Itē ītelligo: scio: uideo: opinor: existimo pecca-
tū meū patefaciēdū esse: uel patefactū īr: & cetera uerba
huiusmodi. Illa autem quæ ad futurum rēpiciunt: ut time-
o: metuo: uereor: spero: cupio: non idem faciunt: qui-
bus maior differentia est: cum passiuo participiū futuri:
ut uereor peccatum meum patefactum īr: & pro illo mo-
do per passiuum participium futuri substituimus: hunc ti-
meo peccatum meum ne patefaciat: uel ut patefiat: quod
fieri nequit in aliis uerbis. Non enim liceret dicere scio
peccatum ut resciscatur: sed rescitum īr uel resciepdum es-
se. Denique ut eo reuertar unde egressus sum: & semel
Prisciano respondeam. Non idem esse oratum ire & ora-
tum esse: alterum præsētis temporis est: ut uideo te ac-
cusatum ire me: idēst nunc: alterum futuri: ut uideo te
accusaturum esse me: & tamen accusatum īr me abs te
uideo: accipitur pro eo quod est uideo te uel accusatum ī-
re me: uel accusaturū esse me: uel abs te accusādū esse me.

De Supino in tu.

Dem auctor & in eodem quo supra dixi opusculo:

ita ait: Hoc interest inter amando et amatu: qd a-
mando est in ipso amore: amatu uero p amatio-

.e.i.

ne uel pro amore: idest p ipsa re accipitur. Et hoc manifestat etiā interpretatio grāca. sed an hāc differentia uera sit: & hoc ex grāco argumentum quātū momēti habeat Priscianus uiderit. Mea autē sērentia tū ex superioribus q̄ dixi in gerūdio: tū ex sequētibz apparebit. Paulopost subiungit: Accipitur uenatum p ad uenationē: quomodo uenatū p uenatione: sicut miserabile uisu p uisione: & nec uisu facilis: nec dictu effabilis ulli: p uisione & dictione. Multis igitur modis: sicut & i aliis docuimus locis nomina sūt hāc accipienda magis q̄ uerba. In hoc ego a Prisciano libere dissentio uel ratione quam postea dicā: uel auctoritate: & potissimū. M. F. quem oībz sine cōtrouersia īgeniis antepono: q̄ ait dictu factuq; aliud esse: q̄ dicto & facto: quā Priscianus appellat dictione & factione: quā alius i significādo figurā sunt: q̄ uisione & uenatione. Præterea Quinti. uocat uerba picipialia: sicut a multis gerūdia dñi nomīa picipialia. Et quod ad rationē pertinet supina hāc p uerbum potius a grācis transferūtur: q̄ p nomen. Quod si nomina forent casus ablatiui: certe alii casus non deessent. At nemo unq̄ auditū habet hic dictus: hic factus: sed tantum dictu & factu: propter quod necesse est aliud esse q̄ dicto & facto: siue dictione & factione: idest aliud q̄ nomen. At uisu auditu cognitu īquies omnis casus habent: & hi ablatiui sunt. Hāc parum prudētis: aut certe parum perspicacis ē ratio: de qua ante q̄ dicam libet castigare uulgus imperitum grammaticæ professorum: qui uniuersum sane orbem stulto errore peruertunt: sic semper loquentes: eo lectū: ueni o lectu: pgo auditū: reuertor auditu. Qui error unde pfectus: & quo ex fonte īperitiæ emanauerit: nescio: sūmoq; opere allucinationē publicā admiror: quod tā diu a nemine aīaduērsū ē. Nūc ostēdaūs quā dñā ē īter uisu & auditu nomīa: & īter uisu & auditu uerba. Quādo sūt nomīa significāt sēsus corporis: cōiūgūtur cū adiectis: īgūt caus: īgūtur ēt a uerbo & a picipio subseruiēte quoq; pæpositiōe: ut careo toto uisu oculorū. Antea priuatur auditu auriū: nō nihil ēt

ex odoratu. Hæc oīa absūt a supio: siquē nō rē: nō substantiā
nō q̄litate: sed actionē: siū potius passionē uerbi significat.
nō iūgitur cū adiectiuo: nō r̄git caūm: nō regitur nec a uerbo
nec a p̄ticipio: sed a nomie tātū: eodēq; adiectio nūq̄ iterue
iēte p̄positiōe: ut miserabilis uisu. i. cū uidē nō at misera
bilis sēsu uidēdi. nō facilis uisu. i. ut uideatur: uel facilis ad
uidēdū: nō autē q̄ habeat uisū facilē. Nō effabilis dictu: id
est ut dicatur: nō autē ut dicat. Optimū factu: ut fiat: non
ut faciat. Difficile factu: q̄a difficile ad faciēdū ē. Incredi
bile memoratu: cū memoratur: nō memoratiōe. Dignum
auditu: quod est audiri dignū: nō ut sēsu audiēdi potiatur.
Impossibile creditu: ut credatur: nō ut credito. Accipēs pi
scis rarus inuentu: ut inueniatur scilicet: non ut inueniat.
Res iucunda cognitu: ut uidelicet cognoscatur. Absurdum
relatu cū refertur. Obscenū aspectu cū aspicitur: & siqua
sunt alia. At homo superbus dicto & dictis: non dictu. Sæ
uius facto & factis: non factu: idest cū dicit: non cū dicitur:
cū facit nō cū fit. Res uero sæua factu & dictu: q̄n fit: aut
q̄n dī: nō q̄a facit & dicit. Scipio clarus admīstratiōe bello
& dī & admīstratu belloꝝ: quādo est ablatiuus: idest admī
stratiōe. Cato dignus admīstratiōe rei. p. & administratu eo
dē mō. At res. p. digna est admīstratu uerbū est: idest ut ad
mīstretur: nisi addēdo geituiū facias tamē administratu
Catonis. Quare ī illo uirgiliano quod Priscianus attulit:
Nec uisu facilis nec dictu effabilis ulli: quando qdē abest
genitiuus: nō est nomen: ut ille uult pro uisione & dictione:
sed uerbū p̄ eo quod est ad uidendū & audiendū. Nec igno
ro a multis legi: Affabilis nō effabilis: quod putatur sūptū
ex illo uersu Actii in Philoctete: Quem neq; tueri contra:
neq; affari queas. Quod si ita est: nomē esse cōfitebimur:
sed tamen neq̄q̄ supinū. Multi scripserunt de cultu agroꝝ
nomē erit. i. de cultiōe & cultura agroꝝ. Locus at saxosus nō
ē dignus cultu: nepe ut colatur uel dignus coli. Homo di
gnus est amatu: puer dignus doctū: liber lectu: q̄ ametur:
doceatur: legatur. Ideo cū ex oībus uerbis passi liceat uti ta

libus sup̄is: raro tamē eisdē uocibus utimur loco nominū.
Quis. n. dicat tu es priuatus amatu meo: exclusus a doctu
meo: doctus sine lectu meo: p̄fecto nemo. Ex quo apparet
cū ī usu uulgarissio sit p̄ uerbis: ut ille liber ē dignus lectu
nō posse iter nomīa numerari. Et tamē q̄ābiguū usū uerbi
habēt & nomīs: aīaduertēdū ē utrā in partē accipi debeāt:
ut tu es dignus gubernatu: si p̄ gubernatiōe nomē erit: si
p̄ eo quod est ut gubernaris uel dignus gubernari uerbū:
sed nomini accōmodare solemus: aut ēt debemus genitiuū
uerbo nec debemus: nec solemus. Deniq; ex duobus sup̄inis
alterū actiuo uerbo dare possis: alterū passiuo: ut amatu
sit ab amo: amatu ab amor.

De p̄ti
cipio p̄teriti significāte actionē: & de p̄sētis passionem.

Articipia quādā ī uoce passiuā actionē: quādā in a
p̄ctiua passionē significāt. Circūspectus: cōsideratus:
disertus: cautus: tutus: ignotus: argutus: falsus: cōtē
tus: tacitus: p̄fusus: fluxus: scitus: & quo nō nulli utūtur di
cretus. Circūspectus est nō q̄ circūspicitur: quem solemus
appellare cōspiciū: sed q̄ circūspicit: & ī omnē partē more
iā spectat: hoc ē prudēs & sagax. Cōsideratus īcōsideratus
q̄ q̄ agēda cōsiderat: aut secus: nō q̄ cōsideratur: aut nō cōsi
deratur. Disertus q̄ probe differit: nō q̄ differitur. Cautus
q̄ scit sibi cauē: nō cui cauetur: nōnūq̄ res cui cauetur: Vt p̄
Cecina Cicero: Quo res mulieri esset cautior. Tutus por
tus: tuta urbs: quæ tutatur alios: nō q̄ ab aliis defēdatur.
Tamē sæpe passiue ī hominibus: ut tutus sū ab hostibus: q̄
munitus & sine periculo sū. Ignotus ēt sæpe actiue. Quinti.
Neq; tamē erret ignotus nō est filii mei nouerca: sed mater
ignotus dixit p̄ ignorās & p̄ hospite & alieno: non p̄ igno
rato. Argutus q̄ ē acuta quādā & accurata sollertia: q̄ si acu
te arguēs & uestigās: non āt ab altero acute ītellectus & ue
stigatus. Falsus qui fallit: ut Terentius: Censen me aliquā
cām fictā falsā īeptā saltem potuisse p̄loq; Aliqn & passi
ue: ut idem: Carine falsus es. i. deceptus. Et Salustius: nec ea
res me falsū habuit. Cōtentus q̄ cōtinet quod aīo satisfacit:

nō q cōtietur. Tacitus hō taciturnus. Virgilius tamē posuit pa
ssiue: Quis te magne Cato tacitū: aut te Cossē reliquat: Profu
sus & fluxus actiue apud Salutiū: Alieni appetēs: sui pfu
sus: quasi profusor. Nā diuitiarū & formæ gloria fluxa & fra
gilis hētur. Scitus qui sciēs ē & argutus. Vnde scitæ Platonis ī
terrogationes dnī astutæ & uafra: ac cū magna arte cōpositæ
at apud Terē. quoq; scitū hominē hic prorsus ex stultis isāos
facit: nisi accipe uolumus passiue: ut apud eūdē. Scitus puer na
tus e Pamphilo est: quasi scite & docte natus. Discretus q qua
litates psonarū & rerū momēta discernit: nō q discernitur Com
placitus aut ab actiua uoce sicut fluxus uenit habetq; signifi
cationē nec actiuā plane nec passiuā: sicut fluxus & iueteratus:
quod & ipsū ab actiua uoce descēdit. Inueterasco neutralis. n.
uerbi uox & actiui una est: sicut passiui & deponētis atq; cō
munis cui simile est. Iuratus a iuro. Iuratos. n. iudices dicimus
qui iurarunt Et excretos hedos apud Virgiliū ab exresco: Et
exoletus ab exolesco: quod dū est substantiuū significat scortū
masculū: & præcipue iā adultū: dum est adiectiuum: significat
adultū: sed raro reperitur: ut apud Plautū: Reliqui domi exole
tam uirginē. Adultus ab adolesco. Defectus quoq; quasi qui
deficit: ut Martialis: Dulcia defecta modulatur carmīa līgua
Cātator cignus funeris ipse sui. Quintil. Defectaq; labore se
nectus magna ps mortis nihil mihi reliqt: nisi diligentia. Et
hæc quidē significatiōis actiuæ in uoce passiuæ: pauciora sūt
in passiuæ actiue. Euidēs negociū dicitur: quod uidetur & ap
te itelligitur: nō quod uidet & itelligit ī dulgētior facies apud
Qui. p pulchra nō q aliis idulgeat sed cui alii idulgeāt. Idē ī ali
o loco: Fili idulgētissime uidi te: nec semel uidi. Vnde Stacius
Pulchrior. haud ulli triste ad discrimē ituro: Vultus & egregiæ
tāta idulgētia formæ. Præterea honorificētissimos: magnificē
tissimos: mūificētissimos Ludos cū diciūs uidēur passionē
significat in participio tēporis presētis. Ab honorificēs n. ma
gnificēs mūificēs uēiūt: licet & fiēs p faciēs dicatur: uel certe a ma
gnificus: mūificus: honorificus: quæ a facio cōponūtur: quod
est actiuū: & tamen ita accipiūtur quasi honorifice: magnifice

munifice facti: nō autē facientes: Sed causa est: q̄ hęc ipsa a fa-
cio composita tam passiue q̄ actiue significant. Siquidem uo-
camus hominem magnificū: & opus magnificū. Illū quidē ma-
gnanimiter faciētē: hoc uero magnanimiter factum.

Participiū præsētis p̄ præterito.

¶ Olēt auctores nō nūq̄ p̄ præteriti participio substitu-
ere illud præsētis: nec solū latini qui carent participio
præteriti actiui: sed græci quoq; q̄ non carent. Cicero in Bruto
cū e cilicia decedēs Rhodum uenissē: Non. n. quis discedēs ap-
plicat. Multū inter principiū uia: & finem interest: Primū di-
scedimus: postq̄ uero discessimus: nauigamus: uel iter facimus:
postea quo tendamus: peruenimus. Quomō ergo discedens e
cilicia: ueni Rhodū: Nēpe utens præsētis participio p̄ præteri-
ti quod deest. Quod probatur per aliquod uerbū: cui non de-
sit huiusmodi participium: quale est proficiscor. Neq; enī di-
xisset cū e cilicia proficiscens: sed profectus ut idē de officiis li-
bro iii. Si exēpli cā uir bonus alexādria profectus magnū fru-
menti numerū rhodū aduexerit. Nec tamen quis in omībus
uerbis permissum ēē quod ī dicēdo permittitur putet: ueluti
si dicas: Cum amicos salutans qui alexādria: erāt: rhodū uenissē:
dicendum erat amicis salutatis. Nam is qui recedit tādiu
recedere dicitur: q̄diu tendit ire dumq; perueniat: quod non ī
dem fit salutando. Si quis tamē hoc sæpius uti uelit: faciat:
sed tēperat.

De compendio participii.

Abet autem participium talem tantinq; nonnūq̄
h gratiā: ut sine eo nō sit plane latina oratio: ut ē apud
quēdā persæpe hoc uitiū admittentem. circūdedimus
castris fossam & uallum: ne hostes uenire possint: & nos oppri-
mere. Quasi fossa & uallū ideo fiat: aut hoc præstare queant:
ne hostes uenire possint: sola ratio est: ac cautio de oppressio-
ne. Itaque dicendum fuit: ne uenientes hostes: aut ne aggressi
hostes nos opprimant.

De participiis in ens in substantiuum transeuntibus.

p Præsētis temporis participia solent cū substantiuātur

neutri generis esse: ut accidens: cōtingēs: antecedens: consequens: decens: conueniens: præsens: continens apud rethores pro firmamēto ratiōis. Quædā tamē alterius generis sunt. Masculini: ut oriens: occidēs: pfluens: p flumine: & cōfluens quo duo flumina cōueniūt. Fœminini cōtinēs p terra: quæ nō est insula ut de sicilia ad cōtinētem parū intercapedinis est. Plinius maior libro. Vi. Alymnū a p̄xima cōtinēte abē. Vii. c. l. passus. Animās quoq; ut Cicero: Requirat atq; appetat: ad quas se applicet sui generis animātes. Nōnūq; tamē hoc nomē in neutro genere repitur: sed magis in plurali. Cōsonās pro līa nō uocali. Pregnās uero unde sit participium nescio. Alia quoq; huc p̄tinentia in nostris de philosophia libris cōmodius explicātur.

Participiū futuri.

n E illud quidē trāseundū est: quēadmodū participiū passiuū futuri tēporis trāsit i nomē. Amāus dignus amari: colēdus dignus coli. Ita & actiuum. Seneca de naturalibus quæstionibus: Nullā aut mētione fecit cometas: nō prætēmissurus: siquid explorari apud illos cōpisset. Prætēmissurus dixit pro eo quod est talis qui prætēmitteret: nec tēpus innuit sed hominis qualitātē atq; animi uolūtatem. Quintil. in undecimo. Neq; oīno huius rei meminit usq; poeta ipse p̄fecto nō taciturus de tāta sua gloria. Nō alio modo dixit nō taciturus: q̄ p̄ticipiū passiuum iam cōuersū in nomen ut modo dixi tacēdū dignum taceri sit: Neq; omīo significauit hoc usq; poeta ipse p̄fecto rē sibi nō tacēdā: & ad hūc Pli. iunior: Itaq; partē oneris tui mihi uēdico & tā q̄ parēs alter puellæ nostræ cōfero quiquaginta milia nūmū plus collaturus: nisi a uetecūdia tua sola mediocritate munusculi impetrari posse cōfidere: ne recusares.

De repetūdis & repetundarum.

r Epetundarum & de pecuniis repetūdis nō habet alios casus: & dubitari potest p̄ticipiū ne sit: siue nomē: an gerūdiū. Verres accusatus ē r̄petundarū uel de r̄petūdis pecuniis. Cum dico repetundarū: subitelligo pecuniarum. Quo

noīe pecuniā & oīa quibus diuitiā cōstāt cōtēri dicimus.
 Hæc accusatio proprie cadit ī eos q cū forēt magistratus:
 prouīcialibus aut ui aut dolo eripuerūt pecunias: aut uasa
 præciosa. uestē: frumentū: nauigia: nūmos. Mutatur aut. e.
 in. u. Repetēdarū. n. erat dicēdū: sed tertia cōiugatio præter
 cæteras hoc iuris hēt: ut litterā hāc īmutare possit: licet ac
 cusatiuo plurali tertiæ declinatōis licet mutare eadē uoca
 lē in. i. dūtaxat ī his noībus quorū genitiuus pluralis exit ī
 iūm: ut Seruio placet. Nā Priscianus plura præcepta dat:
 Vt Salustius ī initio Cati. Oīs hoīes qui sese itudēt præsta
 re cæteris animātibus sūma ope niti decet: ne uitam silētio
 trāseant. Ita hoc siue p̄cipiū: nomēue: siue gerundiū a ter
 tia cōiugatōne natū mutauit e. in. u. uel ob hoc saltē ut dif
 ferr& ab illo: quod dicitur ad res repetēdas: quo significatur
 p̄cipi aut populo erepta esse: uel pecorum uel hominum:
 uel locorū: ac terrarum: agrosq; corpora.

LAVRENTII Vallengis De Līgua Latina Bene Merētis
 Elegantiarum Linguae Latinae Liber Secundus. Et Primo
 Proœmiū De Vtilitate Operis: Deq; Honestā Auctoris Au
 dacia: Ac Neccssitate: Ad Hoc Opus Scribendum.

ACTENVVS De noīe uerboq; & ex his duo
 bus cōposito participio: nunc de aliis parti
 bus orationis quid singulae proprietatis ha
 beant differamus: postea de easq; disputaturi
 cōplexu: de quo ego priusq; dicā: nō puto mihi
 dissimulandum non de fore qui meos hos cō
 mentarios anteq̄ legent: sumant ue in manus: putent res
 puendos tāq̄ aut ea quæ haud quāq̄ uetustas statuiss& di
 gna memoratu cōtinentes: aut uetustatem ipsam partim
 negligentia: partim imperitia cōdemnantes: quod preteri
 ssent quæ essent in primis: ut ego sentio: digna quæ litteris
 mandarentur: aut potius utrunq; facientes: quod & inepta
 quædam minimeq; memoratu digna præcipiam: et ueteres

illos pfectos sane & cōfūatos existimē minus cōmode præe-
pisse. Ego uero ut ad illud primū respōdeā: nō uideo cur hāc
de qua loquor materiā se idignā existimasset: aut. C. Cæsar q
de analogia: aut Messala q ēt de singulis litteris uolumina
cōscripsit: aut Varro q d' etymologia mūtissimas tractauit
quæstiōes: aut Marcellus Pōpeiusq; liguæ latinæ idagatores
aut Aulus Gel. publicus pene litterarū cēsor: q ut magnū qd
dā anōtasse se præterceteros apud Ciceronē existiat: explica-
uerūt p explicuēr: & eē i hostiū potestātē p potestātē: quæ
ipse indigna ducere opere meo. Aut Macrobius Gellii æmu-
lus: q ōs libros uidetur excussisse: ut aliqd i ligua latia quod
auribus hominū dignū esset & pro sua uirili parte cōferret in
mediū. Aut tres illi tanq triuiri de quorū pīcipatu iter eru-
ditos quæritur: Donatus: Seruius: Priscianus: qbus ego tātū
tribuo: ut post eos qcunq; aliqd de latinitate scripserūt: bal-
butire uideātur: quorū primus ē: Hīsidorus idōctorū arrogā-
tissimus q cū nihil sciat: omnia præcipit: post hūc: Papias: a-
liiq; idōctiores: Eberardus: Hugucio: Catholicon: Aimo: &
cæteri idigni q noientur magna mercede docētes nihil scire:
aut stultiorē reddētes discipulū: q acceperūt. Multos trāseo
cū idōctos quos numero cōprehendere nō licet: tū doctos: in-
ter quos sūt Pædianus & Victorinus: quorū alter ad oratio-
nes: alter ad rhetoricos. M. Tullii cōmētaria cōposuit: sed pri-
or: ut ætate: ita doctrina lōge antecedit. Postrema nō uideo
cur aliqs de grāmatica ac ligua latia cōponēs hāc suo offi-
cio minora existimet: qbus nihil sane ē i grāmatica & latini-
tate præstantius: ut pximus liber potuit esse documento.
Quod cū ita sit: dicā ne eos aut iperitia hāc omīssisse: aut
negligētia: mīme uero. Sed. C. Cæsar ac Messalæ libri iter-
tiderūt tēporū culpa. Varrōis uero de ligua latia dimidiati
repiūtur: i qbus fortasse ea q præcipio: stiebātur. Cæteri at
fieri pōt: ut q a supioribus tractata nouissēt: sibi nō attigē-
da existiat ēt. Dēiq; multi scriptores ad nostrā usq; mēoriā
nō puenerūt. Neq; uero aliqs hoc loco expectet: ut dicā nō ēe
ctueliosū prioribz: ut siqd ad aliorū iuēta posteriorū adiiciāt:

nulli unq̄ ab antiquis ad eūdē cursū cōficiendū uiam fuisse
præclusā: nihil usq; quaq; p̄fectū: nō oīa posse omnes: nō id
quod Prisciāus ait: Artis grāmaticæ auctores uetustios quo
q; maxie errasse: rēctissimos uero & īgēio & diligētia lōge p̄
stitisse. Id dicā quod uere possū diceŕ me nō tam mea uolū
tate: quæ ardētissima erat ad hoc opus descēdisse: q̄. prudē
tissimorū atq; amātissimorū cōsilio cū aliorū: tum præcipuæ
Aurispæ & Leonardi aretini: quorū alter græcæ legēdo: alter
latine scribēdo īgeniū excitauit meū. Ille præceptoris (uni. n
mihi legebat) hic emēdatoris. uterq; parētis apud me locū
optinēs. Ad quos cū sepatim de p̄posito aīmi mei rettulisse
degustationēq; quādā operis demostraſſe: uterq; pro se ut
p̄gerē hortatus est. & ut se auctore ederē iussit: ut iā integz
mihi nō esset illoz auctoritati repugnā: si repugnā uoluissē
sed currētē ut dicitur incitarūt. O uiros omni laude dignis
simos. O de litteris ac de litteratis optime meritos. nō uere
mini ne alii eo quo puenistis: licet p̄ arduū est: pueniant.
Sed hortāini: icēditis: & q̄i de alto manū scādēti porrigitis.
Quare quærētibus atq; admirātibns audaciam meā: ita īf
pōlū uelim: me sūmis uiris suadētibus hoc opus & cōdidisse
& edidisse. Quāq; quod ad cupiditatē meā attinē: quæ tā
dem secordia atq; ignauia mea extitisset: si cōmisissē ut ali
us hāc laudē mihi qualēcūq; preriperet. Sūt. n. qui nōnulla
horū quæ a me præcipiūtur uel de me uel d' auditoribus me
is audita (nūq̄. n. ista supp̄ssī) ī opa sua retulerūt: festinētq;
ederē: ut ipsi priores iuēisse uideātur. Sed res ipsa dep̄hēdet
cuius domini uere sit hāc possessio. Quorū unius libellos
quosdā p̄ aīcicia cū legēdos eo præsēte cōpissē: dep̄hēdi
quādā mea: & quæ amississe me nesciebā: furto mihi sublata
cognoui. Parco illius nomī. Erat aut locus de p̄ & q̄ in cōpo
sitione: de qua re p̄ximo libro disputaui: & de quisq; cū ad
iūgitur suplatiuo. Negligēter ille qdē & īscite tractatus: ut
scires aliūde decerptū: nō ex se platum: & auditū non exco
gitatū esse. Cōturbatus tamē sū: & inq̄ homī hāc ego elegā
tiā cognosco: & mācipium meum assero: teq; plagiaria lege

Cōuenire possum. At ille erubescens ioco tamē atq; urbaitate elusit: quod diceret uti rebus amicorū licere ut suis. At istuc iquā abuti ē: nō uti. Nihil. n. mihi reliq; fit: ubi tu huius rei i q̄ ipse elaborauit: palmā semel occupaueris. Tū ille ē urbanus: qd̄ malus parēs eēm: q̄ filios quos genuissē & educassē: e cōtubernio eicerē: ipse tū misericordia: tū amicitia nostra ad se domū suā colligeret atq; educaret p̄ suis. Destiti in illū stomachari: itelligēs multo magis mihi bona mea negligēt: q̄ illi bona ab aliis neglecta colligēt uitio dādū esse. Quare quis non uidet nō honestū esse: ea me mādā litteris ex me inuenta: quæ alii ne furto qdem sublata turpe sibi ducunt scriptis suis iſerere? Adductus sū igitur ad hoc opus cōponēdū: nō mō magnorū hominū cōsilio: sed etiā necessitate. Nūc ad iceptū redeundum.

De tribus p̄nominibus mei tui sui.

m Vltis i locis Priscianus testatur nihil itereē: an utamur primitiō ā deriuatiuo i illis p̄noib; mei: tui: sui: Quid ē enī inquit meus ē filius: nisi mei filius: & alibi mei ager ē: & mei agri iſtrumētū: & mei agro dedit: & mei agrorū colo. Similiter mei agri: & mei agros: & mei agros dicis. Similiter tui agrorū & tui agros: & sui agrorū: & sui agros: & nr̄i agrorū: & nr̄i agros: uſi a grorū & uſi agros. Et alibi: amat ille suū filiū: & amat sui filiū: benedicit suo filio: & benedicit sui filio. Petit a me ut p̄ſi suo filio: & p̄ſi sui filio. et i aliis adhuc locis nisi hac ratiōe ut ipsi us utar uerbis. Si ipsa tamen possessio in possessorem faciat trāſitiōē: nō est congruum uti pro genitiuo primitiui possessiui: quia uim habet compositi gr̄aci: ut Ciceroni redit suus filius: non satis commode pro hoc dicitur Ciceroni redit sui filius: nec Ciceronem laudat sui filius: p̄ suus filius: & similia. Quia nec apd̄ gr̄acos bene dicitur: nisi more attico.

p simplici accipiatur. In quo Priscianum falli: uel ex hoc argumentū est: quod nulla ut fere solent auctorum exempla attulit: & de contrario illorū usu reticuit. Ego autem quoniam de his triū pronominū genitiuis iter me & Priscianū quaestio ē aliquāto altius repetā de natura genitiui: & de usu doctissimorū auctorū disputabo: & licet non pauca in hac rem mihi

dicēda sint: nō psequar: tamē puula qdā & minuta: ut tot uer
bis ille fecit: sed q̄ eruditissis euadere uolētibus sūt gratissia: q̄
cū ignota fuerit Prisciaō: declarāt eū nō satis stilo oratorio ēē
exercitatū. Geitius oīs: ut taceā siq̄ sūt alii modi: aut actiue
aut passiue accipitur. Adde ēt possessiue: quod pene p̄ actiue
accipio. Actiue: ut puidētia dei: bonitas dei: passiue ut timor
dei: cultus dei. Ibi deus puidet: & benigne agit nō ipsi pui
detur: & benigne fit. Hic timetur & colitur: nō t̄iet nec colit. Pos
sessiue sedes dei: regnū dei. Atq; i huiusmodi oratiōe it̄lectus
apertus atq; unus ē ita i illis abiguus & anceps: amor dei: cari
tas patris: suspicio uxoris. Dubiū ē de utro loq̄ris: an de amore
quē deus i nos habet: an de eo quē nos i eū: de caritate p̄ris i fi
lios: an filios i patrē: de suspitiōe maritali: an de suspitiōe uxo
ria. Taceo q̄ aliquādo abo hi genitiui eidē oratiōi adsūt: ut in
Catone maiori Cicero: Quid de P. Licinii Crassi & pōtificii &
iuris ciuilis studio loquar: Crassus studet quod ē actiue: ius ut
sic dicā studetur: quod est passiue. Itē de officiis libro p̄rio:
Quar. L. Sylla. C. Caesaris pecuniā trāslatio a iustis dominiis
ad alienos nō debet liberalis uideri. Tria igitur pronomina de
quibus agimus sola omniū binos genitiuos sortita sunt unos
mei: tui: sui: alteros q̄ iā exoluerūt: mis: tis: sis: in quorū pene lo
cum successerūt deriuatiua meus: tuus: suus: horū binorū ge
nitiuorū antiquitati: placuit alteros actiue significā: alteros passi
ue. Nā illa mis: tis: sis: ut cōiectura ducor actiue: suū possessiue
significabant: ut hęc ipsa meus: tuus: suus. Vnde prono
mina possessiua uocitantur. Ennius in secundo: Ingens cu
ra mis concordibus æquiparare. Plautus in penulo: Da di
em hunc sospitem rebus mis agendis. Quāuis idem in milite
& iterum in mercatore tis pro tui uideri possit accipere:
tamen hic cum Ennio mis posuit pro meis: non mei: quod
non licere fieri auctoritatem ex auctoribus repetamus: nec ac
cipi uq̄ mei: tui: sui: nisi passiue. M. F. Quin. Et quod inter ista
difficillimū fuit amore mei uicit etiam matrem suam. Cicero:
Quod desiderū tui ferī nō posset: & me tui pudet. Vir i. vi.
qq; sui mēores alios fecer merēdo. Ter: hoc unū scio hęc meritā

ut memor esses sui. Nō significatur hic amor meus quē i
alter habeo: sed ut sic dicā de me quē alter hab&: & quo a
mor. Itē nō desiderū tuū: sed alterius de te: & pudor nō tu
us: sed de te: & memoria nō sua: sed de se. Similiter i plura
li dūtaxat duorū. Nā sui nō uariat uocē genitiui pluralis:
at ne singularis qdē: ut Prisciano plac&. Sis. n. nō r̄p̄itur ut
tis: mis. Ideoq; opinor & hęc duo illius exēplo pariter iter
cidisse: cū praelertī i uicē eorū succedāt deriuatiua. Habēt i
taq; hęc duo p̄nomia i plurali nostrū & uestrū: quæ respō
dēt ad illa mis: tis: & itē nostri: & uestri: quæ respōdēt ad il
la mei: tui: ut nemo nostrū: nemo uestrū: nō at nemo nr̄i: ne
mo uestri. Rursus habete curā nostri: sicut habemus curam
uestri: nō at habete curam nostrū: sicut habemus curā
uestrū. Siquis exēpla desiderat: sibi facile reperire poterit.
In diuersa opinione Seruius grāmaticus est: q̄ ait nostri au
tē & ur̄i geitiuus pluralis ē atiquus: & ex græco descēdēs: si
cut singularis est mis & tis: & hoc ē ūde diciūs nr̄i cā fecit:
hoc ē nr̄um. Forsitā Aulū Gelliū: ut postea apparebit: ē se
cutus. Sed hos & Priscianū cū aliis i errorē: ut auguror idu
xit: q̄ interdū iueniūt hęc nō ad aliā referri p̄sonā: sed r̄ci
proca esse: ut ego oīa facio amor mei: tu istud fecisti grā tu
i. Oblitusq; sui est ithacus discrimine tāto: sed nō fuit cau
sa cur errarēt. Nā ita i his passio est ut i illis: nec alio mo
do aliqd ego facio amore mei ipsius: q̄ tu amore mei. Vt. n.
diligor abs te: ita diligor a me: Vt ē apud Ouidianū Narcis
sū. Vror amore mei: & tu sicut ab altero: ita a te ipso dili
geris: & sibi q̄sq; amicus est: ut alteri. Est alia præterea cā
cur errarēt. q̄ uidēt hęc quæ nos distīxiūs p̄ actiue & pas
siue i multis idifferēter poni: ut cā mea: & cā mei: fama
mea & mei: imago mea & mei: potestas mea & mei: usus u
tilitasq; mea & mei: memoria mea & mei. Interdū et ipsa
deriuatiua pronomina passiuē accipi: ut apud Terentium
Vt appareret facile desiderio id fieri tuo: uidelicet
quod tu desideraris: non quod desideras. Quale est accusa
tio mea: & crimē meū cū accusor crimis: q̄si accusatō mei &

crimē mei. Sed nō satis sollertis fuit tā facile falli. Nā hoc
ultimū ubi passiue positū est, p̄nomen deriuatiuū: quod q̄
dē rarū est: nō magis cōtra me facit: q̄ cōtra ueteres oēs: qui
hāc pronōia possessiua uocauerūt: id est significātia posses
sionē: quod ut dixi: rarū est. Ideoq; nō passi hoc reperiās.
Nō. n. dicas pro eodē dolorē tuū & dolorem tui: ut dixit
Terētius desyderiū tuū pro tui: quod scilicet ipse nō dice
rē. Vex: quādo quidem nō īfinita hāc omnia sunt quā: na
tura quādā ab usu alior; recedūt: non grauabor de non nul
lis sigillatim dicere: dū nōn grauentur audientes legētēsq;
hāc audire uel legere. Dicā tamen breuiter: & res digna sci
tu ī primis: in qua uidemus maxīos etiam esse allucinatos.
Primū est causa mea uenisti: & causa mei. Causa mea acci
pit possessiue: eo modo: quo uia mea uenisti: pecunia mea
fecisti sumptū: iter meo sūptu fecisti. Causa mei uero passi
ue eo modo quo beniuolentia mei. Modus tamen prior est
usitator. Quid autem de hoc Seruius idem sentiat: postea
uideo: fama mea & fama mei eiusdem rationis est: & mea
fama frequentius dicimus. Imago mea scilicet quā: mea
est: ut statura mea: forma mea. Imago mei nempe quā:
de me est: Sed prior modus usitator. Hāc quā sequun
tur in utranq; partem frequentiora: ut alterum tamen
alterius sensus sit. Memoria mea actiue quod ego recor
dor: Memoria mei quod alii de me recordantur: uel
mentionem habent: sēpe etiam possessiue: eo mo
do: quo fama mea: dolor meus: quē ipse patior: dolor mei:
quē alius de me patitur: uel forlitā ego ipse siq; dolēs meā
uicē: sicut diciūs miseror mei. Copia mea possessiue qm̄ ego
possideo. Copia mei passiue qua ego possideor: Vt faciā oī
bus copiā mei nō meā. Mētrix facit oībus copiā sui: nō suā.
Potestas mea qm̄ hēo: mei q̄ hēor: nec pulchr̄ dicas alter; p̄
altero: ut tu uides potestātē meam quanta est non mei: ha
bes potestatem mei non meam: nisi aliud significet pro eo
quod hēs eādē silē ue pōtatē: ut apud. Cice. Bello marsico
Octauius oībus faciebat sui cōueniēdi pōtatē. Vtilitas mea

aliud est q̄ utilitas mei. Ibi possideo: hic possideor. Quinti.
Sed ut aliquid praeſtaret patriæ utilitas mei: id est de me.
Nam fieri potest: ut in eadē re nō sit utilitas sua alicui: cū
utilitate sui: qdā legūt utilitas mei. Idē: Quid nūc agā: aut
quē ultra esse usū mei diis repugnātibus credā: usus inq̄ ē
non meus: sed ex me aliorū. Adhuc idē: Præsēs qdē illa pti/
nus redditur merces: quod oībus qbus īsedere: odorē mel/
lis īspirāt: & breui cōtractu uim sui reliquūt: uim nō suam
sed ex se. Quomodo te captū amore mulieris illa mallet ha/
bere copiā sui: q̄ suā. Fastidiū meū quo ego alios fastidio:
fastidiū mei quo ab aliis fastidior. Vt idē seu mulier oībus
exposita mortalibus uanitatē fastidio mei despectuq; ca/
ptaui. Hæc sūt & his silia: nō tamē plurima: quæ anci/
pitē naturā habēt: Cætera uero mīme. Nō. n. sic diciūs pul/
chritudo mei: fortitudo tui: longitudo sui: ut imago sui: nō
prudētia: nō īgeniū: nō sapiētia: nō pbitas: nō uirtus: nō īnu/
merabilia. Quod si tam pua res eos mouit: debuit e diuer/
so illud magis mouere: q̄ quædam quæ non multa sunt:
habent ancipitem significationem: sed quam nemo nisi cæ/
cus nō discernat: ut pars: dimidiū: membrum: mediū: quid:
aliquid: multum: & siqua alia. Quis enim non uideat cum
dico hæc est pars mea non de corporis mei parte intelligi:
sed de hæreditatis: & iteq; hæc est pars mei: nō de hæredi/
tate sed corpore: Manus pars mei est non mea. Fundus ps
mea est: non mei. Dimidium tui maius ait esse: q̄ dimi/
dium sui: profecto de corpore intelligo: dimidium tuum
maius ait esse q̄ dimidium suum: de præda aut de cibo
aut de successionē: aliisq; similibus intelligendum est. Me/
dium tui tangam: non medium tuum: e medio tui prodi/
it: non e medio meo. Vt auferam iniquitatem e medio
mei israel. Mēbrū cū p pte accipr: eadē rationē seqtur: ut
hic puer mēbrū mei ē: q̄ si ps mei: si p mēbro aliquo: & ī su/
o significato ita accipr: ut caput: ut maūs: ut pes: hic puer:
mēbrū meū ē: q̄ si sic ut caput & maūs: hic digitus mēbrū me/
ū ē: nō mei. Itē qd mei tetigisti: qd tui uidi: aliquid tui uirgo

perdes: si uenatū prodib iscū adoleſcētulis: nō aliquid tuū:
nisi dicamus tui a neutraligenere. Vt Cicero de oratore. li.
iii. Ex quo uereor ne nihil ſi tui: nisi ſupplōſionē pedis imi-
ratus: id est de tuo nō de te. Vlyxe ſiquid tui Polyphemus
prehendet: id omne deuorabit. Mei nihil attigit. Quicqd
.n. attigisset mei ſtatī cōtriuisset. Multū mei ille auferi po-
teſt: ſed plus tui. Plus iq̄ de te q̄ de me: nō de tuo & de meo.
Itē qcqd Melibœe diripuisti: aliqd meū fuit nō mei. Nunc
redeo ad Seruiū q̄ ait tui cauſa feci: & tua cauſa feci diſcre-
tionē hāc habēt: ut tui cā tūc dicamus: ſi aliquid ipſi ad
quē loqmur praeſtiterimus: utputa tui cauſa te defēdi. Vir.
in. xii. Victus amore tui: cognato ſanguine uictus Cōiugis
& mœſtæ lachrymis uicla oīa rupi. Tua uero cauſa: cū alte-
ri aliquid alterius cōrēplatione praeſtamus: ut tua cauſa
mācipiū tuū defēdi. Si Seruius tātū de hoc uocabulo cā lo-
quitur: & non in uniuerſum de omnibus huiusmodi: non ī-
cōte attulit exēplum alterius uocabuli: praeſertim non nihil
natura differentis. Sin uero de omnibus non poteſt una
lex dari diuerſis: ut ſupra oſtendimus: ſi tamen lex eſt: &
non potius contra legem omnium ueterum. Nam ut ego
dicebam cauſa ſapius cum p̄nomine deriuatio copula-
tur: atq; hoc quidem idifferēter ſiue aliena ſit cauſa: ſiue
tua. Veluti ſiquis dicat: Epicurus uult omnia cuiq; agenda
eſſe cā ſua: mihi mea: tibi tua: illi ſua: nobis noſtra: uobis
ueſtra: non mihi tua: aut ſua: nec tibi mea: nec illi
noſtra nec nobis ſua: nec uobis noſtra. Hic nihil opus eſt
admiſcere primitiuum. Sed ne ſine exemplo loquar: quod
ipſe fecit: uno ero contentus ſumpto ex Quintiliano: Mea
depugnasti cā: tua peristi. Atq; hoc quod Seruius praeſcipit
nobis: ipſe conſtanter uſus eſt: neminem tamen ſecutus: q̄
le eſt illud in. vi. aeneidos: non ſpe ſalutis ſed mei cauſa: & ī
viii. Hae ſigna mei cauſa fiunt: & in. ix. Vult. n. intelligi
ſui cauſa matrem ſecutam. Verū quid miſe de Seruio: cum
.A. Gellius & quidem antiquior: non modo nullum exitum
ī hac quaſtiōe poteſt repire: ſed et nō optie ſetit. Ita. n. iqt.

Cur igitur Terentius Pœniter nostri: nō nostrū nihil hercle
mihi uenit in mentem nisi auctoritas quædam uetustatis
nō minus æcie. nec superstitiose loquētis. Paulo post: Sed p
culdubio qui rectissime loqui uol& nostræ potius dixerit: q̃
nostri. Et iccirco importunissime fecerunt: qui i plerisq; Sa
lustii exemplaribus scripturam sincerissimā corruerunt.
Nā cum ita in catilinario scriptū esset: Sape maiores nostræ
miserti plebis romanæ: nostrū aboleuerūt & nostri sub scri
pserunt: ex quo in plures libros mēdæ istius idoles manauit
Tu. A. Gelli de genitiuo nostri loqueris. non denominatio
nostri pluralis numeri. Vtq; rectius sit: at exemplum Salu
stii: ut mihi & cæteris placet in nominatio casu: nihil ad rē
facit: neq; ad exēplum Terētii: & ii qui: ut tu uis: Salustii
scripturā corruerunt: nō in genitiuum mutauerūt sonum
illū: sed in nominatiuū: per quem casum nō audeas tu dice
re corrupte nos loqui: immo q̃tū ego sentio corruptius: Est
enim una eademq; uox nostri ab eo quod ē ego genitiui ca
sus. & nominatiui ab eo qđ est noster. Neque uero ego re
pugno. A. Gellio dicenti mutatam esse scripturā: a nostrum
i nostri: nominatiuu tamen nō genitiuum: nā neq; aliquis i
genitiuum mutasset: neq; ratione mutasset. Qui potius fa
teor: & hoc libentius: quod unicum illud exemplū: quod ip
se ex Plauto ptulit fortasse mendosum est dicens. Duorū
labori hominū parissimē libens. mei te rogandi: & cui mihi
respondendi. ait aut Gellius me hoc in loco Plautus non ab
eo dixit quod ē meus: sed ab eo quod ē ego. Itaq;
si diceſ uelis patrē mei p patrē meū: quod græci mō dicūt
inuitate quidem sed recte pfecto: eaq; ratione dicas: qua
Plautus dixerit: labori mei p labori meo: Nolo equidē tā
cōfidēter: ut facit Gellius scripturā mēdosā dicere: & affir
mari qđ iexploratū hab. Taceo qđ dānat fortassis i meri
tos qui nec corruerūt scripturam: & melius sic dici putau
erunt. Quero cur uerisimilius sit aliquos scripturā illam
mutasse Salustii: in qua nihil absurdi erat: q̃ hanc Plauti: q̃
contra grāmaticorū leges. qualis est Priscianus & Seruius &
fj

Donatus qui hūc poetā ī schola lectitabāt facere uideba-
tur: si ita diceret duosq; labori hoīm parissē libēs: meo te ro-
gādi: & tuo mihi respōdēdi. Nulla nāq; grāmaticā ratio ui-
detur hoc posse tueri qn quotiens p̄ indiuidua exponimus
sigillatī: q̄ dixeramus p̄ uniuersū eodē casu utamur sicut
Duobus hoīb; laborē detraxi: necesse est ut dicamus mihi
scilicet & tibi: nō aut̄ meum & tuū: tamen ut ego sētio: ī ge-
nitiuo permissū ē ut affert hic accusationem duorū homi-
num mei & tui: siue meā & tuam: quale hoc loco fit: sed di-
cendū potius p̄ p̄nomia deriuatiua. quia possessio siue ac-
tio significatur: nō passio: quod ego mutātū esse nolo. dicerē
ab ipso. A. Gellio: sed a grāmaticā p̄fessoribus: quos nihil ē
sup̄cilio sup̄bius: nihilq; īp̄bius: & ad emēdādos libros. uel
corrūpendos potius magis audax. præterea Plautus licētia
uerborū pōt dici usus: in qua fuit plane nōo liberior: Postre-
mo qd habet momenti ex uno auctore: & eo poeta afferre
unū exemplū in tanto numero omnis generis auctorū. Qui
adeo refugerunt dare actiuā significationē his tribus geni-
tiuis primitiuorū: ut eos mutauerint in alterā uocē: genitīs
aliarū dictionū cū quibus coniuncti erant: natura repugnā-
te mīme mutatis: ut Cicero in Gabiniū & Pisonē: Dico mea
unius opera rēpu. esse liberatam: Idem ad Atticum: Solius
n. meū peccatū corrigi non potest. Idem p̄ Murena: Ex tuo
iplius animo cōiecturam ceperis. Non dixit ac ne dicere qui-
dē potuisset mei unius opera: mei solius peccatū: tui iplius
animus: & in plurali Quin. Deinde cum tatis uires eorū ex-
plorauerint: suā ipsorū fiduciā permittunt: non dixit sui ip-
sorū fiducia. Quid multis: cū etiā apud recentiores: de chri-
stianis loquor: hoc sit obseruatissimū. ut in psalmo. xl. & lx.
viii. secundum hebraicā ueritatē: quorū alter ita incipit: Do-
mine clamaui ad te festina mihi exaudi uocē meā clamātis
ad te. Alter sic: Audi deus uocē meā loquentis a timore ini-
mici seruauit animā meā. Et ī. lx. secūdū aliā e græco trās-
lationē: Domine memorabor iusticiā tuā solius. Est aut̄ soli-
us nō fœmī generis: sed & masculini: ut ex græco apparet: re-

ferturq; ad dominū: nō ad iusticiā. Item libro regū secūdo:
Sustulit de latere meo ancillā tuā dormientis: & ī euange
lio Luca: Et tuam ipsius animā ptransibit gladius. Nec de
sunt quidā īperite docti: qui conantur illud exponere tuam
ipsius animam aliud esse q̄ tui: si tui dicere licer&: hoīes ig
naros nō solū theologiā: sed etiā litterarū: interrogēt grācos
& repient penes eos unde nos sūpsimus tui esse nō tua: cū
illi non habeant ī his tribus pnoibus quā nos elegantiam.
Ideoq; apud eos ē pater nostrū uel nostri: q̄ es ī cālis: sancti
ficetur nomē tui: adueniat regnū tui: fiat uoluntas tui: si
cut in cālo & ī terra: Panē nostri uel nostrū da nobis hodie:
& dimitte nobis debita nostri uel nostrū: sicut & nos dimit
timus debitoribus nostri uel nostrū: quā nos ne barbare lo
queremur mutauimus in pnomina deriuatiā. Ex quō ap
paret non modo illud. A. Gellii maiores nostri per genitīm
contra grāmaticam: uerū etiā illud maiores nostrū cōtra
usum esse: potiusq; in tali genere utendū deriuatiuo nostris
q̄ primitiō nostrū. Lic& hoc ratione nō uterentur: Nec usq;
cōtrarium exemplū reperire cōtingit: nisi unum ī epistola q̄
dam Ciceronis ad Curionē sic dicēs: Eā autē unius tui stu
dio me assequi posse cōfido: qđ & si defendi poss&: studio
p gratia & fauore uel amore aliorū erga te: ut apud Hora
tiū ad Iuniū: Ne studio nostri peccēs: tamen malim dicere
id factum esse uitio librariorū. Ac ne semp culpā reiiciam
ī librariorū falso dabo argumentum cur & prius & nūc me
rito in illos impetum faciam. In proxia statim epistola le
gitur bis tyranno. P. Lentulo: pro eo quod ē tribuno plebis.
Et in pcedente libro ad Lentulum qui est illius operis pri
mus: bis etiā idem uitium est in secunda & .xi. epistola. Et
cū omnia ut reor (maximam. n. partē uidi) exēplaria: quā ī
italia sunt mēdola & deprauata hoc uitio essēt. nullus ta
mē tātū flagitiū aīaduenterat. Itaq; sicut illd' emēdauius
ita hoc quoq; emēdare & ī pristinā synceritatē restituerē au
deamus: sic. Eā rē tuo unius studio me asseq posse cōfido:
Nec alia causa factū ē. Vt Teren. dixerit. Saluus sum meo
f. z

praesidio atq; hospitis:& nō praesidio mei atq; hospitis: Quē
imitari Petrarca. si sciisset: nō titulū operi suo ididisset
de sua & aliorū ignorantia: sed de sua: Aliud nanq; est igno-
rantia sui: aliud ignorantia sua. Si tamē scēsit de ignorantia
quā de se habuit: recte dixit: & uulgo dicamus scio tuas di-
uitias: qui te pauperē quereris: non tui diuitias: Aspicite li-
beros meos qui dicor orbus: non mei liberos. cernat sua pra-
dia qui mihi unū fūdū inuidēt: nō sui praedia: ubi nō modo
genus dissimile ē antecedenti & relatiuo: sed etiā numerus:
q̄q̄ quod ualidissimū ē: iūgens differētia significationis ē in-
ter primitiua pronōia & deriuatiua. Sed ista oīa fieri cogit
qd' nō licet & primitiuis genitiuis dare significationē actiua:
cuius rei & illud maximū argumētū apertissimū ē qd' subi-
ciā: nulli adhuc grammaticorū intellectū: qd' dicimus mea
tua: sua. nostra & uestra interest & refert: nō autem mei: tui:
sui: nostri: & uestri. Est autē illud mea: tua: sua: nō ex pte āte:
ut quidā uolūt: sed ex pte post: nō aliter q̄ cū dicimus hoc
īterest illius: quasi hoc ē officiū illius: ita hoc interest mei:
si licet & mei aliter accipere. q̄ passiue. Nūc dicimus mea in
uoce possessiua: sed ita tamē ut sit primitiuū: & substantiuū
& nō adiectiuū. Deniq; ita ac si diceremus mis. Regi autē
ex parte post atq; adeo hoc uerbū habere āte se nomiatiuū
sicut sū es ē: sed in neutro genere quis dubitet: cū oīa sūt ple-
na exēploꝝ. Cicero p̄ Plātio: Siqd mea minus interest: id te
forte magis delectat. & p̄ eodē nō solū qd cuiq; debeat: sed
qd cuiusq; intersit. & p̄ Sylla: Vestra. n. qui cū lūma ītegrī-
tate & elegantia uixistis hoc maxie īterest. Et p̄ lege mani-
lia: Illud: primū parui refert: ubi etiā dicerē possemus: Illud
mea parui refert: sed hoc nihil ad praesēs tēpus: Hac oīa re-
soluūtur ī uerbū substantiuū hoc mō. Siqd minus meū ē: qd
cuiusq; ē uestꝝ hoc ē maxie: illud parui momēti ē ut appar-
at nō differre naturā uerbi substantiui & horū duorū īplona-
liū: nisi q̄ illd' naturaliter post se noiatiuū postulat: hoc ge-
nitiuū: sed actōis siue possessiōis more uerbi substantiui. Sed
hoc ī cāteris noībus ac p̄noībus nihil dubitatōis habet: quo

rum genitiui actiue:passiue:possessiue:& si quis ē alius mo-
dus accipiuntur:mei aut tui:sui diuersam naturam habēt.
Quid igitur faciendum erat:Hec passiue accipiuntur siue
possessiue:non actiue nec possessiue:illa uerba uolūt post
se genitiuum actiuū siue possessiū.Danda ergo fuit uox
possessiui pro significato primitiui:non genitiuus possessi-
ui:qui idem erat qui est primitiui. Sed ablatiuus qui na-
tura est genitiuo simillimus:& in genere fœminio uel tanq̃
medio triū genex:uel suauitatis gratia ne durè uideretur
meo nostro:tuo uestro & suo.Ideoq; hi ablatiui iungi sibi
patiuntur adiectiua illa tanq̃ actionem possessionemq; si-
gnificantia in genitiuo:ut supra demonstrauimus.Sic mea
solius interest:tua unius refert:sua ipsius interest non mei
solius:tui unius:sui ipsius.nisi ī alia loquēdi figura.de qua
mox subiiciam:Vnde maxime palam fit nunq̃ hos genitios
sumi nisi passiue:ut habeo curā mei solius:nō meā solius:
habeo curam tui unius:non tuam unius:unusquisq; curā
gerit sui ipsius.nō suā ipsius.Cur ita est quia hic passio sig-
nificatur:ibi superius uel actio uel possessio.Cuius rei unū
exemplū suffecerit ex Teren.Hem tot mei solliciti sunt cau-
sa ut me expleant.Et planum qdem iam fecimus tres geni-
tios mei tui sui passiue semp poni:meus tuus suus plexq;
possessiue:Ideoq; cū utendū est illis primitiuorū genitiuis
mutari sonum de.i.in.a.Nunc aliqua addenda sunt de his
dictionibus quæ legitime coniunguntur cū huiusmōi pro-
minū genitiuis.Non.n.omnes possunt.Ante oīa nullū sub-
stantiuū ī consortio suo sustinent:ut fili noli domo recederē
respectu mei patris.Quod nō tā placuisse Prisciano reor:q̃
p īprudentiā esse lapsum:cū dicit mei Prisciani eges:tui Pri-
sciani egeo:& alibi.Ego Virgil.tu Virgil.ille uirgil.Mei Vir-
gilii.tui Virgilii:illius Virgilii.Hec.n.oratio declarat meū
Priscianū. Virgilium ue:aut tuum:non me Priscianū: Vir-
gilium ue:aut te:non aliter q̃ si dicas eges mei patris: egeo
tui domini:quod pfecto nō est primitiuorū ab eo q̃ est ego:
& tu: sed deriuatiuorum ab eo q̃ est meus & tuus.Neq; di-

scribere facit q̄ hic appellatiuū nomē ē:ibi p̄p̄riū. Virgi. Si
qua tui Corydonis habet te cura:uenito. Et alibi: Aeneas mi
hi cura tui. Et iteꝝ: Aeneasq; mei. Quā a meus tuus: nō ab
ego tu ueniūt. Itaq; sic emēdemus Priscianū: q̄ cū de līgua
latina componit antiquitatē oēm corrigens nomē suū lati
ne p̄loqui nesciuit. Mei qui sū Priscianus eges: tui egeo qui
Priscianus es: uel me Prisciano eges: te Prisciano egeo: uel
tui uel te Prisciane egeo: Nam illud apostoli ad corinthios
Salutatio mea manu Pauli e gr̄co ē sūptū. ο α σ ω α σ μ ο σ
τ η ε μ η χ ε ι ρ ι π α υ λ ο υ. Tertiū uero exēplū quod idē p̄tulit il
lius Prisciani eget: recte dicitur. Nō habēt. n. cetera p̄noīa
ancipitē naturā: ut illa tria de q̄bus diximus. Adeoq; uerū
ē hos ipsos genitiuos respuere cōsortiū substātiui: ut ne in
possessiuoꝝ qdē forma illud pati uelint. Vidimus licere di
cere meā unius op̄a: tuū solius studiū: nō tamē dicemus me
um Laurentiū studiū: suū Prisciani p̄diū: sed meū ē studiū
q̄ sū Laurētius: p̄diū suū q̄ ē. Priscianus. Neq; tamē ob id
excludo si genitiuos hos passiuē accipiamus eo mō: quo exē
plū ponemus. Nā ut sup̄ius docui: aliquādo duos genitiuos
alteꝝ actiue: alteꝝ passiuē positū una iūgi: ut Quid de. P.
Licinii Crassi iuris & ciuilis & p̄tificii studio loq̄r. Ita sit
ī p̄noīe: ut idē auctor ad Atticū: Fuit mihi & laudis nostrae
gratulatio tua iocūda: & t̄oris cōsolatio grata. Et iteꝝ: Ve
hemēterque tua sui memoria delectatur. Quod si igitur
hac p̄noīa siue ī genitiuo passiuē: siue mutata ī uocē posses
siuoꝝ actiue nō admittūt genitiuos substātiuoꝝ: nūqd ad
mittūt oīum adiectiuoꝝ: nō opinor: sed p̄pe. soloꝝ p̄ticipio
rū p̄ticipaliūq; gerūdioꝝ & frequētissime illoꝝ triū: ut qui
dā uolūt: p̄noīum: unius: solius: ipsius & si q̄ alia q̄ rara sūt
de q̄bus mox dicā: p̄ genitiuū cū participio. Cicero ad Lētu
lū: Quocunq; tēpore mihi potestas p̄sentis tui fuerit. Per
fœmininū sed cū gerūdio. O uidi hœroidū. Copia placāda
sit modo parua tui. Per uocem mutatā ī possessiuū: ut ad
Ciceronē Cato: Libenter facio: ut tuam uirtutē: īnocentiā:
diligētiā cognitā ī maximis rebus domi togati: armati foris

pari industria administrari gaudeā. Cicero de oratore. L. Cras-
sū q̄si colligēdi sui causa se ī Tusculanū cōtulisse. Sed hoc
gerūdiū ē: & ea exēpla quæ supra attuli: quorū unū fuit: Su-
stulit de latere meo ancillæ tuæ dormientis: ad quod prono-
mē malo referri illud dormientis: qđ ē adiectiuū: q̄ illud
ancillæ: qđ ē substantiuū: ita ut si affuisset participiū uix
tolerabile fuerit futurū: quale Boetii: Solātur mœsti nūc
mea fata senis. Quinti. etiā solet omittere pronomē: Vt ac-
cepi fateor illū q̄ solutus quoq; nō seq̄batur: quē nō gaudi-
um redēptionis: nō læticia pr̄lati: nō hortantis erexit pater
amplexus. Et in eodem libro Rus seruulos penates: & omīa
utiliora p̄peranti festinatione parentis addixi: omisit sui:
ut esset nō leticia sui pr̄lati: & meus ut esset nō meus hor-
tantis amplexus. Et iterum mea: ut esset: festinatione
mea parētis. Poetæ etiam frequēter: O uidius heroidū: De-
niq; quisquis erat castris iugulatus achiuis: Frigidius gla-
cie pectus amātis erat. Idem: Illa meis oculis species abeun-
tis inhæret: Cum premeret portus classis itura meos. Au-
sus es amplecti: colloq; infusus amantis. Oscula p̄ longas iū-
gere pr̄ssa moras: idest tua abeuntis: & meo amantis. Idē
ī eodē opere: sed iusitatus: Et flesti & nostros uidisti flētis
ocellos nostros dixit p̄ meos: uel flētis p̄ flētiū. Est. n. illd̄ flē-
tis genitiuus singularis: nō accusatiuus pluralis: quod accētus
p̄bat: cū accusatiui habeant ultimā longā: quæ hic nō est.
Hoc dixit quia quidā hūc locū exponūt per accusatiuū: Il-
la diuersitas numerorū meos siue nostros amātis: uix alii q̄
poetæ permissa. Postremo hæc p̄nomina: siue ī primitiuorū
genitiuorū: siue ī possessiua uoce: ut dixi: maxime gaudēt
illis tribus solius: unius: ipsius: quorū multa exēpla iā p̄tu-
li. Nec ab re fuerit: sicut unius: ita duorū: triū: quattuor pos-
se dici. Item omniū: cuiusq; pluraliū: & si qua adhuc sūt: ut
uestrā duorū: uel uestrā triū: uel uestrā omniū opā deside-
ro: p̄ uesty. Cicero de ora. li. iii. Sed uoluntati uesty omniū
parui. Cuiusq; aptius cū p̄noīe sui: siue suus cōiūgitur: ut
uellē nosse quæ sit sua cuiusq; sentētia: nō sui cuiusq;. Bru-

tus ad Ciceronē: Qui uestris paucorū respōdeat laudibus: p
uestis: Vex iā huic quæstioni finē iponamus.

De me me: te te: tu tu: se se.

e Adē fere hæc tria pnoia geiari etiā solēt: priora qdē
p figurā me me: te te: Tertiū sine figura. Virgi. i. ix.
Me me adlū q feci: i me cōuertite ferrū O rutuli: & i. xi. Me
me duce ferrū corripite o rutuli. & in. xii. Verte omēs te te i
facies. Sed hoc uideri potest eē sine figura. Nō. n ē ita acre &
ardēs: ut apud Quin. Te te hoc loco mulier iterrogo. In no
miatiuo plane sēp figuratū ē: ut Cicero i Antoniū: Tu tu fa
ces illas icēdisti. Se se ut dixi nūq figuratū ē. ut idē: Hic ui
ri fortissimi sanguine aspersus sceleratā gratulātibus ma
nū porrigēs i tēplū Iouis cōtulit sese: idest se.

De nostras: uestras: cuias.

n Ostras: uestras: & cuias nō tātū patriā nationēq; in
nuūt: sed etiā ptes & quasi sectā: ut uestrates philo
sophi nō sūt ita populares & fauorabiles: ut nostrates: qui
Epicuri schola pderūt. & cuiates phī uos estis: Stoici ne: an
Academici: an Peripatetici: an nrates Epicuri: Cicero: Pu
tares ne unq accidere posse: ut mihi uerba deessent: nō solū
ista uestra oratoria: sed hæc etiā leuia nostratia.

De iste & ille.

i Ste & ille: si audire Priscianū uolumus: hoc differūt
q iste spacio ppinquiore: ille aut longiore itelligi
tur. Cuius auctoritas plurimos i errorē iduxit: qui p istud
dicūt illud: Veluti si ad hominē lōge positū scribas: si qd no
ui i illa urbe ē: mihi notū facias: p eo quod ē i ista urbe: qd
nō mediocre peccatū ē. Nā de me loquēs dicei debeo: hoc ca
put: hæ manus: hæ ciuitas. De te uero istud caput: ista ma
nus: ista ciuitas. De tertia aut psoa illud caput: illa manus:
illa ciuitas. Cicero in Antoniū: Remoue paulisp istos gladi
os. & i eodē li. Tu istis faucibus: istis lateribus: ista gladiato
ria totius corporis firmitate tantū. uini in Hippia nuptiis
exhauseras: ut tibi necesse esset i cōspectum populi romani
uomere postridie: hoc ē istis tuis faucibus: istis tuis lateri

bus: ista tua firmitate. Vnde nascuntur aduerbia istici: istine:
istaci: istuci: istorsu: isto. Vt idē ad Lētulū: Qui istic ueniunt
aiūt te supbiore eē factū: id ē q ab ista puicia: i q agis huc i
Italia Romāq; ueiūt. Aliqñdo iste accipitur: p hic: ut idē &
in eūdē: Cū isto corpe stēt cū gladiis armati. Et Quīti. Iuue
nis iste de quo sūma i rebus hūanis mōstra figūtur. Et itez:
Hic iuuenis patris sui hāres solus iuētus ē. Ille quoq; iuueis
nō nūq; p dignitatē: at p eminētiā poitur: indicās eē q om
nes debeat nosse: Vt Alexander ille magnus: ille censorinus
Cato: Architas ille tarentinus.

De hic: & de is. & de idē: & ad hoc.

h Ic & is habent potius illā de qua modo memi Prisci
ani differētiā: Vt hic spacio ppiquiore: is uero lōgio
te itelligatur: multis tamē i locis utq; locū habet: ut q p
fert uirtutē diuitiis: hic sane fortis ē: uel p cōpositionē: ut q
cūq; mulier adultera: eadē uenefica ē. & fere p hāc duo p
noīa licet sic loq; nec p ulla alia: licet poetā utātur ille p is
qā aboz eadē pene significatio ē: ut Horatius de arte poe
tica: Qui didicit patriā qd debeat & quid amicis: Quo sit
amore parens: quo frater amādus & hospes: Quod sit cōscri
pti: qd iudicis officiū: Quā ptes i bellū missi ducis: Ille pfe
cto Reddere psonā sit cōueientia cuiq;. Quare sātis uiris e
grāco trāfferētibus sic pmittamus dicere: Nō q se ipsū com
mēdat: ille pbatus ē: sed quē deus comēdat. Possū aut hāc
eadē duo de qbus loquor pnoīa & alio modo usurpari: Vt
Alexāder paruis copiis fretus supauit Dariū cū infinito ex
ercitu: & id i adolescētia: uel & hoc i adolescētia. Itē & hoc
mō pauca uestis & ea detrita & lordida: potiusq; & hec. pau
cis nūmis superbit: nec is suis: sed aliūde corrogatis: potius
q & his. Idē quod ē ab his cōpositū qsi pro etiam poni solet:
ut Cicero ē huic coniūcta beneficētia: quā eadē uel benigni
tatē uel liberalitatē appellari licet: id ē qm. etiam. Quīti. Si
causā ueneficii dicat adultera: nō Marci Catonis dānata
iudicio uidetur: q nullā adulterā non eadē eē ueneficā dixit.

In hoc pnoie idē ānotauī qddā dissimile ab is. Ibi pōt ad
di copulatiua. hic nō pōt: qd' tamen affirmare nō ausim ut
quācūq; ī sedē migrat apiū rex: ī eā & apes ipsæ comitan-
tur: Ac si dicam ī eandē. Tollā copulatiuā sicut eandē apes
ipsæ comitantur. Nā idē hab& ī se uelut uim copulatiuæ.
Hoc cōpositū cū p̄positiōe ad significat præterea: ut apd'
Salustiū: Cognouerā paruis copiis bella gesta cū opulentis
regibus. Ad hoc sæpe fortunæ uiolentiam tollerasse: facun-
dia græco: Scientia belli gallos ante romanos fuisse.

De cum præpositione.

c Vm præpositio p̄ appositionē nō iūgitur rei notati
īstrumētū: sed comitē: & hoc ē qd' Quītilianus ait:
Vt q̄ramus nūqd ap̄ p̄nos sit uis qdā septimi caus: & apud
græcos sexti. Nā inquit cū dico hasta pcussi: nō utor ablati
ui natura. Nec si idē græce dicā datiu: p̄pter quod Seruius
& qdā alii plane affirmant esse septimū casū. Quod autē
nō utamur ablatiu natura: hanc causā existimo: q̄ ablati
uus aut ui nominis regitur: aut ui uerbi: aut aduerbii: aut
postremo ītercedēte præpositione: quorū nihil hic fit: nisi
uolumus errorē quorūdā seq: qui subitelligunt præpositio
nē cum. Et quomō subitelligi pōt q̄ ne poni quidē pōt: Nā
pcussi cum hasta: īauditum ē. Instrumētum. n. pcussionis
hasta ē. Peccauitq; nō īcelebris huius ætatis uir: q̄ scripsit
gladium q̄ cum se pcusserat eduxit. Percussi igitur gladio:
nō cum gladio. Impuli te pugno: nō cum pugno. Video. te
oculis: nō cum oculis. Tāgo te manu: nō cum manu. Dele-
uit epistolā lachrymis. Abstersit sordes aq̄. Siccauit cretam
liquefecitq; cerā igni: nō autē cum lachrymis: cum aq̄: cum
igni. Sed hos fefellit q̄ aliquādo illa p̄positio uideri possit
iuncta nomini instrumentum significanti: ut acceptus est a
nobis cum honore. Magna cū beniuolentia scripsit: cū mira
affabilitate me allocutus est: cum dira truculentia me al-
pexit. Veruntamen hi ablatiu non instrumentum signifi-
cant: sed cōiūctōnem. Si qdē acceperūt me homīes īstrumē-
to corpis nō honoris: sed honore comite. Scripsit ministeriū

manus nō beniuolentiæ: sed hac socia. Allocutus est lingua opatrice affabilitate præsentī. Et aspexit instrumento oculorū truculentia suffusor: quæ nihil facit ad ipsā inspectionē: sed oculi. Sunt q̄ uelīt Priscianū sensisse cū hasta percussī dici posse: uel hanc præpositiōem subitelligi. Ego uero affirmo neminē antiquorū neq; ptulisse hāc: neq; subitelle xisse.

De circiter.

c Circiter Priscianus inq̄t ad tēpus solū ptin&: ut circiter calendas Ianuarias: imo & q̄dem frequētius ad numerum: ut circiter duū miliū militū: circiter decē miliariorū: Sed aliquādo etiā ad locū: ut Cassius Emia: Lapidem fuisse quadratū circiter ī medio arcæ iunctū candelis quoq; uersū.

De uersus.

u Versus contra naturā præpositiōis semp postponitur: ut Italiam uersus: Megaram uersus. Liuius: Duo romana uno loco propius albā: tria albana romā uersus. Salustius: Deinde Philenon aræ quē locū ægyptū uersus finē ī perii habuere carthaginēses. Cicero de diuinatione: Qui cū exercitu lustrato Arretiū uersus castra mouisset. Sursū siue susum uersus frequenter legimus: nō nūq̄ dicitur uersum: sicut aduersū. Nā ita uersus: sicut aduersus. Vnde quoq; uersus: & utroq; uersus: idest ī unāq; ptē: & quocūq; & utrāq; ptē: & deorsū uersus. Atq; nescio quomō nō reperio hāc iter præpositiones esse numeratā: an quia postponitur: & non præponitur. Ne tenuis quidem præponi solet: de qua nunc dicam: & tamen est præpositio: An quia præpositiones uice non fungitur: quotiens alia adest præpositio. Vt ad occidentem uersus: quo quidem modo aduerbium est: ut usque: quæ & ipsa sic aliquando in oratione collocatur: ut ad occidentem usq;.

De Tenuis.

t Tenuis: ut dixi: sēp postpoitur: atq; ī singulari utiq; cū ablatiuo: ut hactenus: quatenus: uerbotenius: caputotenius. In plurali uero cū genitiō etiā nō solū cū ablatiō: Sed q̄tū ego sētio cū genitiō tūc at̄ necessario: aut uenustius fit: p̄serti moī grecorū: cū res ē uel geīa: uel nūero singulari carēs

neq; hoc apud poetas solūmodo: sed etiam apud oratores
Virgilius: Crux tenuis hispida nanti. & iteꝝ: Et cruꝝ tenuis
a mento palearia pendent: Quinti. in. xii. Sed ille uir bonus
qui hac non uocibus sibi tantum nota atq; nominibus au-
rium tenuis in usum ligua perceperit: sed qui uirtutes ipsas
penitus mēte cōplexus ita sentiet. Caelius: Iam illi rumores
de comitiis transpadanorꝝ cumaz tenuis caluerūt. Curtius
Pauci hostiū tenuis exacti penetrauerē ad portum. Est autē
significatio usq; ad. Umbilico tenuis usq; ad umbilicū. Ae-
thiopia tenuis: nilo tenuis: usq; ad æthiopiā & nilū. Aliquā
do etiam p non ultra: ut gessit cōsulatū titulo tenuis: idest
nō ultra q̄ titulo: cuiusmodi nō nulla ex superioribus exē-
plis sunt: De pridie: & postridie aduerbiis.

p Pridie & postridie quēadmodū tenuis genitiuo serui-
unt: & nō nūq̄ etiam accusatiuo: ut pridie illius diei
postridie nonaz decēbriū. Cicero ad Atticū: Pridie compi-
talia memento. Titus Liuius. Libro vi. etiā postridie idus
rebus diuinis supersederi iussū. Inde ut postridie calendas:
ac nō eadē religio esset traditū putant. Idē li. xl. viii. Pridie:
parilia medio ferme die atrox cū uento tēpestas coorta: de
quo uide plura infra ī Nudiustertius.

De hei: heu. & heheu: ue: & procul:

h Ei quoq; & heu simile qd obtinēt: tamē alteꝝ datio
alteꝝ accusatio iūgitur: ut Hei mihi qualis erat: q̄tū
mutatus āb illo Hectore. Teren. Heu me miserꝝ. Et fere cū
huiusmōi. pnoibus. Nā cū alio noīe frēq̄ntius p expbratio-
nē: ut Virgilius: Heu stirpem iuisam. Et Plinius li. vii. Heu
dementiam ab his mitis existimantium ad superbiam se
genitos. Aliquando etiam cum nominatiuo: ut idem Virgi-
lius. Heu pietas heu prisca fides: Terentius in adelphis.
Heu miseriam. Illud uero in psalmo. Heu mihi quia incola-
tus meus plōgatus ē. Nescio an uitio factum sit librariorꝝ
Quale illud ī euāgelio: Ascēdit ī arborē sicomorꝝ: qā idē
transiturus erat: qd sribēdū ē illac. Et illd ad rōanos Tu au-
tē cū oleaster cēs: infertus es: p isitus & ī actibus apostolorꝝ

Egressi sumus foras portā iuxta flumē pextra portā. He
heu nulli casui seruit: ut idē ī buccolicis: He heu qd uolui
misero mihi: Ve quoq; datiuo: Martialis: Carpe causidicus
fertur mea carmīa. q sit Nescio: si sciero ue tibi Causidice.
Hac appelles licet siue aduerbia: siue īteriectiones: nā hāc ī
ter ptes orationis nō numero: siue etiā p̄positōes. Procul
apd quosdā casui seruitut: apud Curtium: procul urbē

Quādā aduerbia cōpatia: suplatiuaq; īgere accusatiuū
c Ompatia aduerbia & suplatia prater suā constru
ctōem ablatiui & geitiui: ut scribo melius te: & optie
oīm: aliquādo seruiūt accusatiuuo. Vtiq; ea quæ a p̄posi
tionibus ueniūt illaz naturā seruātia. Cicero ad Octauū:
Cur castra medio itinere longius aduersariorū castris & ppi
us urbem mouentur? Idem ad Atticū: Tamen esse officiū
meū putauī exercitū habere q̄ proxime hostem. Salustius
Proxime hispaniā mauri sunt: neque hāc regere possūt da
tiuum: ut Prisciano placet: quale uult esse ppius stabulis
armenta tenerent. Datuius hic non regitūr natura compa
ratiui: sed ipsius nominis: non aliter q̄ si dicam: nauigo te p
pinquius terræ. Et quoniam ipsa rei serie quādam de com
plexu orationis dicere incepimus: iam de hoc ipso differa
mus: simulq; de natura īdeclinabilium dictionū quazdāq;
aliarū ab eo potissimum incipientes: quod huic loco simula
tum est.

De o uel prolata: uel omīssa.

o Fortunatiquorū iam mōenia surgunt Aeneas ait. &
alibi: O fortunatos nimīū bona si sua norint Agri
colas: hic accusatiuus ē: ibi uel nominatiuus uel uocatiuus
esse pōt. His enim tribus casibus indifferēter auctores utū
tur. Cicero: O uariam uolucrēq; fortunam. Neq; hoc in ter
tia p̄sona tantum: sed etiam in prima & secunda: ut idem:
O me miserum: o te infelicem. etiam non appposito prono
mine ut idem: O miserum & detestabilem hominem: si
hāc ignoras. Idem: O: te miserū o te infelicem: quæ excla
matio ad omnē affectum conuenit uel miserationis uel īdi
gnatiōis: Simili mō ī noiatio & uocatio: ut idē: O fortūata

mors quæ naturæ debita p̄ patria ē potissimū reddita. Et
iteꝝ. O magna uis ueritatis: quæ cōtra omniū īgenia callidi
tatē sollertiā: contraq; fictas hominū insidias se per se ipsa
defendit: Idē: O nox illa quæ pene æternas huic urbi tene
bras attulisti. Et iterū: O nonæ illæ decēbris quæ me cōsule
fuiſtis. Aliquando ab illo superſedemus utiq; in re leuiore:
neq; ita magni caloris: ut indignū facinus & hominē neq;
qui nō dubitaret uel ī foro alea ludere: uel cū lege de alea
condēnatis. Ciceronis uerba sūt ī Antoniū. Et Plinius iuni
or ad Octauium: Hominē te patientē uel potius durum ac
pene crudelē: qui tā insignes libros tam diu teneas: Quod:
si excandesceremus: dicendū esset o hoīem nequam: & o ho
minē patientē. Aut sine indignatōne: ut apud Valeriū Ma
ximū libro. iiii. Sed mihi uti ista cōditione uitæ nō ē opus: si
ne ullis imaginibus: nobile animū. Aliquāto hoc remissius
ē q̄ si dixisset: o animū sine ullis imaginibus nobile: idest si
ne maiorū nobilitate nobilem: Ideoq; Terentius leuioris ca
loris īteriectione usus est: Hui tā grauis rastros quæso. Sed
hoc simile eius speciei: cuius mentionē nunc faciam.

De me cum infinitiuo & accusatiuo.

m Ene incepto desistere uictam: Nec posse italia teuc
roꝝ auertere regem: & iterum Me ne iliadis occum
bere campis: Non potuisse: tuaq; hanc animā effūdere dex
tra: Hæc Virgilius. Ad Terētiā aut̄ Cicero: Me misere ī tan
tas te calamitates mea culpa icidisse: Et iteꝝ ī Bruto: Tū Bru
tus admirans tātā ne fuisse obliuionē iqt ī scripto præfertī:
ut ne legēs qdē senserit q̄tū flagitii cōmisisset: In his omni
bus placet mihi subitelligi uere ne ita ē me nō posse auerte
re italia regē teucrorū: & cætera. Plinius iunior ad Hadria
nū: Hominem ne romanū tam græce loqui: idest uere ne ita
ē uel oportet uel oportuit ne: siue oportet. Terētiū ī adria
Seruon fortunas meas me cōmisisset futili?

De en: & ecce suisq; cōpositis.

e N & ecce ī eadem pene significatione amant nomina
tiuū & accusatiuum: apud comicos uero hem pro en

affectui seruiēs: quo oratores nō utiūtur: quēadmōm nec ast
p at: quod est poetarū syllabam illā breuē interiectione. s.
longā facientium: Adiungitur autē en nominatiuo pariter
& accusatiuo: tum indicando: tum exprobrādo: Indicando
Virgilius: En Priamus: sūt hic etiā sua prēmia laudi: Exp
brando: En agros & q̄ bello troiane petisti Hesperiam me
tire iacens. Seneca ī Agamēnōe: En Paridis hostē: Iuuenalis
libro secundo: En habitum quo te leges & iura ferentē. Mō
tanū positis audirē uulgus aratris. Oratores sēpius exp
brando: & sēpius p nominatiuū. Quintilianus: En ī probi
tas. Cicero: En crimē en causa: cur regem fugitiuus: dominū
seruus accuset. Ecce similiter cū utroq; casu iūgitur: ut idē.
Ecce tibi status noster. Cum accusatiuo autē nō memini me
apud oratores legisse: sed ne apud poetas quidem. Nam il
lud apud Terentiū in eunucho: Ecce autē altez: nescio qd de
amore loquitur. Alter scribi deb&: nō alterū: Donato quo
q; probāte. Sed demus aliquando reperiri: ut semel apud
Plautū ī bacchidibus: Opus ne erit tibi aduocato: tristi iura
cūdo: ecce me: Eccū eccā: eccos eccas: ellū ellā: ellos ellas ab
ecce composita sunt: & secū uidentur gerere casum: sed non
gerunt: quā Priscianus ita resoluit: ecce eum: ecce eam: ecce
eos: ecce eas: ecce illum: ecce illam: ecce illos: ecce illas: Sergi
us quoq; cōmentans Donatum ait nihil significat ellum
nisi ecce illum: Pauloq; post ergo cum ellum sit ecce illū: el
lam ecce illam: nihil possumus dicere nisi magis dēmōstra
tiue. Sed pace Prisciani Sergiūq; & aliorū hoc nec uerū nec
conueniens significatum est. Nam inter ecce eum. & ecce il
lum quid interest: potius dicendum erat eccum ecce hunc:
eccos ecce hos: de quibus agimus: talis erat cōuenientior in
terpretatio: sed quā nec uera foret. Resoluuntur. n. hec p
aduerbia: non per pronomina. eccum ecce hic subintellige
uirū: de quo agebatur: Eccā ecce hic subintellige fēminā: de
q̄ mētio erat: Ellū ellā ecce illic uirū: fōēiam ue subintellige:
de quo de q̄ ue agebatur: Nā ut de hoīe q̄ āte cōspectū nō
strū adest: recte dicas ecce ille: uel ecce ego: siue ecce illum

uel ecce me: ita male loquaris illum hominem: uel ellū me
& rursum de longe posito eccum. Terentius: Eccum Parme
nonē. & eccū me. Nēpe nō ecce eū q̄i aliq̄s alius sit p̄ter hūc
Parmēo ecce eū me q̄ me & quē eū quāris Plautus in me
nachmis Arq; ecclā: & ī mercatore: Ecce illum uideto. Eccū
ego Parmenonem: idest ecce hic Parmenonē. & eccū me: id
ē ecce hic me. & ellū Parmenonem dicentes non sic loq̄mur
quasi de parum noto. ut solemus cū dicimus ecce ille Par
meno: quasi ille tibi incognitus: sed auditus. Ellū igitur Par
menonem significat ecce illic Parmeno siue Parmenonem.
Sed an possit ecce habere accusatiuū: non ante indubitātū
habebo: q̄ exemplū uidero: nisi illud tale sit apud Virgiliū
En quattuor aras: Ecce duas tibi daphni duoque altaria
phæbo. Pocula bina nouo spumantia lacte quot annis. Crate
rasq; duos statuam tibi pinguis oliui. Sed de prosa magis
dubitare me dico. De age: agite: agedum:

a Ge singularem numerum desiderat: agite pluralem:
agedum uero nō singularem tantum sed etiam plu
ralē: neq; id modo in carmine: ut Propertius: Vos agedum
sed etiam in prosa. ut Quintili. Agedū si uidetur extra por
tas prospicite squallida arua & spinis obsitas segetes: seme
sos arborū trunco. Cicero: agedū confer te nunc cū illis uitā
Publii Syllæ uobis populoq; romano notissimam.

De an & aut: ne: uel ue: & horū cōsimilibus.

a N & aut coniunctiones sūt. Quintilianus inq̄t: Ma
le tamen interroges hic aut ille sit. Nos cum talem
tantumq; auctorem habeamus: tamē pleriq; multis iā sa
culis peccauerūt ac peccāt: qđ grāde flagitiū ē. Sed duæ cau
sæ eos decipiūt. Fere enī nūq̄ decipimur: nisi mēdaci quadā
specie ueritatis: & ut inquit Horatius: Decipimur specie
recti: Vna qđ interpretantes e græco nō īpimus hanc apud
illos differentiam. quippe cum græci: unam. n. habeant utri
q; nostrarū respondentem: putant pro una uoce græcā unā
latinā posse sufficere. Altera qđ reperiūt apud nos ī itro
gādo aut. Et primæ quidem opinioni hoc responsum sit:

eos male mereri de lingua latina: qui dimidium uerborum fastidiūt. nam pleriq; utūtur aut more græcorū: & interrogando: & sine interrogatione: an omnino relinquētes. Seqñ tu quod tamen caput huius erroris est: ita respondemus: si paulo diligentius aduertissent: non in aut: sed in an interrogationem consistere deprehendissent: ut apud Ciceronē: An uero Romulus ille: aut pastores: aut cōuenas cōgregasse: at fabinorū connubia coniunxisse: aut finitimorū uim repressisse eloquentia uidetur: non est hic multiplex interrogatio quasi de horum singulis interrogetur: sed duplex sic: Nunquid Romulus hæc omnia fecit eloquentia? Hæc una pars est interrogationis: supple an non fecit? & hæc erit altera pars. Item es tu Stoicus: aut epicureus: aut peripateticus: aut academicus? hæc interrogatio & bene dici potest & male. Nam si non constet interroganti te eē philosophū: bene interrogauit: supplendaq; est duplex an: sic: ne tu Stoicus an epicureus: & an non? Sin constet illi te esse philosophum ex aliqua harū sectarum: sed cuius sis ignorans: de ipsa interroget male quæsiuit: cum an nō aut dicendū fuerit. & ubi nos modo posuimus duplex an cōmittendum sit: es tu Stoicus: an Epicureus. an peripateticus: an Academicus. quæ interrogatio potest tendi. in infinitū. Illa uero semper est duplex: hic ad singulas particulas binæ interrogationes sunt: ibi in uniuersū duæ. Cum enim quæro an Stoicus: subintelligitur altera interrogatio e diuerso sic: an nō. Item es ne Epicureus an non? es an nō Academicus? Afferamus aliud apertius exemplum. An est hic illo nobilior? an plus p salute mea laborauit? An cui magis homines cupiant? an formosior & magis dignus cui filiam meā collocē. hic octo interrogationes sunt quia octies interrogatio repetitur. ibi semper duæ: quia semper bis repetitur. Ex quo patet non eē interrogationem in aut: sed in an. Interrogationē in quā cōtrariorū: qualis non est illa quid dicam? aut quid faciam? quid dicam? aut qd nō faciam? Inter hæc nō ābigimus. Sed ipsa ambo simul ambigimus. secus i illa abeam: an maneā

de duobus ita q̄ro: ut utq; mihi faciendū: & utq; nō faciendū
sit dubitē: Ideoq; nō solū iterrogando: sed citra iterrogatio
nē quoq; utimur: an ubicunq; aliqd cōtrarietatis iest: ut du
bito an uiuat pater. an mortuus sit: Et ī maiori numero ne
scio an pater sit Romæ: an ualeat: an uiuat: an uenturus
ad me sit. Muta uerbū dubitatōis ī sciētiaq; ī dissimile ali
ud uerbū. sic: Scio an uiuat pater: an mortuus sit: male
locutus es: bene aut: nescio an uiuat pater: an mortuus sit:
Itaq; uerbis huiusmōi dubitationis & ī sciētia damus sub
iūctiuū cū an: uerbis uero opionis & sciētia indicatiuū cū q;
& aut. sic: opinor q; pater. at mortuus ē: at grauius egrotat
Quod præceptū ē de an: hoc quoq; præceptū sit de ne quæ
plexq; una sola quæ & sēp ī parte prima collocatur: ut bo
nus ne uir ē: an malus ē. Aliq̄ndo cum socia: sed id sapius
apud poetas: ut Virgilius. Querere cōstituit q; teneāt ho
mines ne feræ ne. Sæpe hoc mō illuc eā nec ne ignoro: hoc
dubitatiue. Interrogatiue quoq;: ut p̄ Flacco Cicero: Vtrum
uultis pretori Flacco licuisse nec ne: idest licuisse an non?
Quidā supuacuo addūt alteq; an: sic nescio an benefaciam
nec ne: Atq; ut ostendi quosdā errare ī aut nō uidētes ī quo
differat ab an: quidā ita faciunt ī uel: putātes poni pro an:
idest interrogatiue & dubitatiue: siue iterrogatiue: ut istud
ē aux; uel aurichalcū: nescio si sit aux; uel aurichalcū. Im
mo scis quod ē aux; uel aurichalcū: & neuter uestq; dubitat
quod uel hoc uel illud ē. Sed nescitis an hoc: an illd' sit. Ideo
q; & tu interroga aux; ne sit an aurichalcū: & tu responde
quod nescis an sit hoc an illud. Illud aut qd' ē apud Quin.
Querēdūq; arbitrātur iustū ne sit sacrilegiū appellari: qd'
obiiciatur: uel furtū: uel amentia. Pōt qbusdā mouere dubi
tationē: quasi ī re dubia loquamur p uel atq; adeo ipsū uel
misceamus cū ne siue an. In quo minime dubitandū nobis
ē. Talis. n. ibi locutio ē: quarendūq; arbitrātur iustū ne sit
appellari aliqd noīe sacrilegii: an nō? uel sit iustū aliqd ap
pellari furtū an nō? uel aliqd sit iustū appellari amentiam
an nō? Ve magis accedit ad uel: q̄ ad an: ut duobus tribus

ue mēſibus: id ē duobus uel tribus mēſibus. Raroq; reperi-
tur gemiatū: niſi adiūcta ſi: ut ſiue hoc: ſiue illud: aut adiū-
cta ne p ut nō. Vt apud eūdē: Cauēdū etiā neue ſit maior
trāſſatio: q̄ oporteat: neue quod ſape accidit minor neue
diſſimilis. Cicero: Ita iūgetis: ut neue aſpere cōcurrāt: neue
uaſtius diducātur. Lucanus ſine cōpoſitōe aliq; Nec quenq;
iā fere pōt Caſar ue priorē Pōpeius ue parē. id ē nō pōt iā
aut Caſar ſupiorē ferre: aut Pōpeius parē. An & ne cōiūgi
ſolent p an: qd' magis poeticū ē: ut apd' amulos Virgilius:
Dic mihi Damata cuiū pecus arne latinū. Illud Ciceronis
multi ita legūt. Quo mihi etiā indignius uidetur obtrecta-
tū eē Gabinio dicā an ne Pōpeio: an ne utriq; id qd' ē ueri-
us: ſine iſterrogatione durū uidetur: ut Virgilius: Vrbes ne ī
uiſere Caſar: An deus īmenſi uenias maris: An ne nouū tar-
dis. ſidus te mēſibus addas. Ideo dixi: dux q̄ p iſterrogatō-
nē qddā urgentius & iſtātius ē ī hac geiātōe an ne. q̄ ī il-
la ſimplicitate an: qd' hic nō fit: ut ex aliis cōpoſitis eluce-
bit. Nōne fuit ſatius tristes Amaryllidis illas: Atq; ſuperba
pati ſaſtidia: nōne Menalcā: Nōne ego te uidi Damois peſ-
ſime caprū. Excipe iſidiis: In hac iſterrogatione nōne nō id
agitur ut reſpōdeas neſcienti: ſed cogaris aſſētiri ſcienti: nec
alia uis orationis ē: q̄ ſi diceret an nō: quod magis urget q̄
ſolū nō: licet & hoc ſolū p illo cōpoſito accipi ſoleat. Alia cō-
poſita ſi modo cōpoſita hęc ſūt: Itane ergone: quæ iſterrogā-
do reſpōſionē nō poſcūt: ſed aſſēſū extorquēt: ●

De Nedū: & non ſolum.

n Edū duobus modis periti uti ſolēt: uno cū utrāq; ſē-
tētiā eodē claudimus uerbo: altero cū ſuū utriq; ſen-
tētiā uerbū damus. Primo mō ſic: fūderē p te ſāguinem ne
dū pecuniā: ſecūdo ſic: fūderē p te ſāguinē nedū peccuniam
tibi crederē: & hoc affirmatiue: Negatiue: ſic: Nō pderē pro
te obolū: nedū ſanguinē. Itē nō crederē tibi obolū: nedū pro
te fūderē ſāguinē. Atq; ī affirmando id qd' plus ē. maiorisq;
momēti ī prima pte ponēdū: ī negando qd' mīoris ē. Plus ei
& magis ē momētōſū fūdere ſāguinē q̄ pecuniā: & minus ē

& leuius p̄dere: aut creder̄ obolū: q̄ p̄dere aut p̄fūder̄ sāguī
nē. Impiti uero hāc dictiōē accipiūt p̄ nō solū: sic dicētes
Nedū p̄ te laborē suscipē sed etiā mortē. Quod sic dicēdū
erat: Mortē p̄ te suscipē: nedū laborē. Aut p̄ nō solū: nā con
trarius modus ē a nō modo p̄ nedū. sic ne priora exēpla con
ueniamus: nō solū pecuniā p̄ te fūderē: sed etiā sanguinē
Itē non mō tibi pecuniā crederē: ueq; etiā p̄ te sanguinē fū
derē: & hoc affirmatiue: Rursus negatiue. nō mō p̄ te sāgui
nem nō p̄derē sed ne pecuniā. Item nō tantū p̄ te sāguinē
nō p̄derē: sed nec pecuniā: Item nō tantū p̄ te sanguinē nō
fūderē: ueq; ne obolū qdē tibi crederē. Hāc ē igitur differē
tia iter nedū & nō solū: siue nō modo siue nō rātū: aliquan
do tamen reperimus hoc posterius pene p̄ nedū accipi. Cice
ro in offi. iiii. Huic igitur uiro bono quē Fimbria etiam non
mō Socrates nouerat nullo mō uideri pōt quicq; esse utile
qd' nō sit honestū. possemus hic dicere pro nō mō Socrates
nouerat: nedū Socrates. Sed nedū auget: præpolletq; alteri
parti cui adiūgitur nō modo aut æquiparat. Ideoq; puto
Ciceronē uoluisse æquiparā Fimbriā romanū Socrati græ
co: dixisseq; illud nō mō: sicut in qbusdā aliis exemplis. Vt ī
eisde officiis Ad quod ē adhibēda actio quādā nō solū mē
tis agitatio: Et p̄ Plācio: plura ne dicam tuā me lachrymā
impediūt: uestraq; iudices nō solū meā. Hic nō ausim pro
nō solū dicere nedū.

DE nisi.

n In quotiens principiū sētētiæ ē idicatiuū desiderat:
alias etiā subiūctiuū. Cicero pro Milone: nisi forte
putamus dementē. P. Scipionē Africanū fuisse: q cū p̄ sedī
tionē a C. Carbone īterrogaretur: quid de Tiberii Gracchi
morte sētiret: respōdit iure sibi casū uideri. & Quītilianus:
Nisi forte īperatorē quis idoneū credit: ī præliis qdē strēnu
um & fortē: & omniū quæ pugna poscit artificē. sed neq; de
lectus agere: nec copias contrahere atq; instruere: nec p̄spi
cere cōmeatus: nec locū capere castris scientē: Præter princi
pia aut sententiā: sic: uapulabis nisi caues uel nisi caueas.
In illo supiore nisi uerbū adest principale: hic non adest.

De Quod.

q Vod scribis gaudeo & quod scribas: utroq; modo dicitur. Volo q; scribas: nō aut q; scribis. Illius superioris hæc similia sunt: Credo: opinor: puto: lator: uoluptatē capio: & reliqua. Huius posterioris hæc: Mando: iubeo: impero: exigo: postulo & cætera: In illo tamen superiore cauendum ē ne diuersorū modorū uerba copulemus: quale for& illd' Terentii: quod nōnulli sic legunt: An q; uia ignorant: an q; iter pferre nequeant: Cū sit dicendū aut sic: an qd' uia ignorat an q; iter pferre nequeant: aut sic. An q; uia ignorant: an q; iter pferre nequeant: cui simile illud aliud ē apud eūdē: Nihil ē: nihil desit tamē: cū sit potius legedū desit nō desit: ut bonis auctoribus placet. Et in pœmio Ciceronis ad Herenniū qdā sic legunt: Etsi negociis familiaribus ipediti uix satis ociū studio suppeditare possimus. & id ipsū qd' datur ociū libentius ī philosophia cōsumere cōsueuimus: cū sit potius dicendū possumus: ut modi concordet q; copula media cōiūgūtur: q̄q; sonus ipse utpote ī cursu medio periodi conuenientior ē. possumus q̄ ī possumus. Est etiā alia causa cur hoc non liceat: quā mō subiūgam:

DE & si q̄q; quis: & licet.

e Tsi: q̄q; quis: licet eiisdē significationis sūt aliquid ī utendo discriminis habentia. Nam maior quædā dignitas data ē primis duobus quæ sēp asciscūt sibi indicatiuū dūtaxat ī p̄cipio statim orationū: epistolā: libros: alia duo ī hoc loco raro: ī cæteris omnia idifferenter. Cicero ī oratione p̄ Milone: Etsi uereor iudices: & ī epistola ad Atticū: Etsi nihil noui afferebatur: & in opere ad Herenniū: Etsi negociis familiaribus ipediti uix satis ociū studio suppeditare possumus: & id ipsū qd' datur ociū libentius ī philosophia cōsumere cōsueuimus. Quinti. ī declamatōe de corpore p̄iecto: Etsi iudices ī hac asperrima cōditōe fragilitatis humanæ ī qua nemo p̄pe mortaliū ipune uiuit: hæc omnibus natura est ut sua cuiq; calamitas p̄cipue misera atq; intoleranda uideatur Cicero. pro lege manilia: Quāq;

frequens cōspectus uester mihi multo iocundissimus: hic autē locus ad dicendū amplissimus: ad agendum ornatissimus ē uisus quirites. Idem de officiis: Quāq̃ te Marce fili annū iā audientē Cratippū: idque Athenis abundare oportet praeceptis institutisq; philosophiæ. Lactantius tamen secūdū libꝝ de institutione sic incipit. Quāq̃ li. priō religiones deorū falsas esse mōstrauerūt: Alia duo magis postulat subiūctiuū: nōnunq̃ tamē & indicatiuū. ut dixi: ut apud Horatiū sic quædā epistola incipit: quīs: sœua satis p̃ te tibi consulis & scis: Et apud Quinti. declamatio: quīs iudices in tāta malorū cōtinuatione iā poteram nihil ex accidentiū meorū nouitate mirari: in aliis p̃tribus q̃ ī p̃cipiis parē omnia hæc locum sortiuntur. Habent & hoc differentiæ duo priora a duobus posterioribus q̃ illa aliquādo eodē modo quem de nisi ostendimus a nullo depēdēt. Cicero p̃ Marcello: Quid .n. ē omnino hoc ipsū diu: in quo ē aliquid extremū: qđ cū uenit omnis uoluptas præterita pro nihilo ē: quia nulla ē futura: qđq̃ iste tuus animus nūq̃ his angustiis: quas natura nobis ad uiuendū dedit: cōtētus fuit: semp. n. ī mortalitatis amore flagrauit. Nec uero hæc tua uita dicenda ē quæ corpore & spiritu continetur: hoc fit acrius p̃ interrogatio nē ac sublimius. Vt ne si alia exēpla afferam longior sim si dicamus hoc idem sic: qđ quis ignorat istū tuū animū nūq̃ his angustiis quas natura nobis ad uiuendū dedit fuisse contentū: semperq; immortalitatis amore flagrasse?

DE & si: siue tam& si (idem enim sūt) & apud eundē & apud alios reperiēda s̃liq̃mus exēpla huiusmōi: lic& pauciora: unum ex Plinio satis sit ad Corneliū Priscū: Dedit. n. mihi q̃tū maximū potuit. daturus amplius si potuiss& tam& si quid homini dari potest maius q̃ gloria laus: & æternitas. Hic non possis ponere lic& & quamuis.

De Cum: & tum.

c Vm & tum indicatiuū fere postulant. Est autē in cū qddam minus: in tum quiddam maius: & hoc duobus mōis: ut aut generale aliqd p̃cedat sequatur speciales:

aut abo sint specialia. Primo mō sicut apud Quin. Quod
cū omnibus cōfitendū ē: tum nobis prācipue q̄ rationē dicē
di a bono uiro nō sepamus: id ē omnibus multū: mihi uero
maxie. Altero mō apud eūdē. Quod opus Marcelle Victori
tibi dicamus: quē cū amicissimū nobis: tum eximio littera
rū. amore flagrantē dignissimū hoc mutuae inter nos carita
tis pignore iudicabimus: id ē multū ppter amorē tuū ī nos.
Plus tamen ppter amorē iudicabimus litterarū: Vix aliter
reperias: quale ē Ciceronis in Verrē actione prima: Factū ē
utī cū sūmū ī ueteribus patronis multis tum nōnullū etiā ī
me prāfidiū suis fortunis cōstitutū eē arbitrarētur: sed hoc
loco adiectiua sūt: quā distiguāt illud plus & illud minus:
in ceteris locis fere adiectiua nō adhibentur: qualia nunc
sūt sūmū & nō nullū: Raro aut alius modus q̄ indicatiuus
cōuenit: quale fuit p̄ximū exemplū. Idem Quin. ī secundo:
Quid aut est ex his de qbus supra dixi: qd̄ nō cū alia q̄ sūt
rhetorū p̄pria: tū certe istud iudiciale causae genus icidit. Ci
cero ad: Curiorē: Graui teste priuatus sū amoris erga: te mei
patrae tuo clarissimo uiro: qui cū suis uirtutibus: tum uero
te filio superasset omniū fortunas si te ante uidisset: q̄ uita
decederē. Nūq̄ hoc fit nisi sub uno uerbo: qd̄ si quādo sub
duobus fieret: non tamen in diuersis uerborū modis: diuer
sis ue tēporibus: ut fecit Boetius in principio tertii (ut reor)
de dialectica libri: Cū in omnibus philosophiae disciplinis
ediscendis atq; tractandis sūmū in uita solamen existimē
tum iocūdius & ueluti cū quodā fructu etiā laboris arripio:
quā tecū cōmunicanda cōpono: nisi forte putamus hoc eo
dē modo p̄ Deiotaro incepisse Ciceronē: Cū ī omnibus cau
sis grauioribus. C. Caesar initio dicendi cōmoueri soleam ue
hementius q̄ uel usus uel aetas mea uidetur postulare: tum
in hac ita me multa perturbant: tamen dicitur non tum.
Respondet .n. ad illud cum p̄ quāuis. Vt alio idem in loco:
Satis ne constanter facere uideamur: qui cū p̄cipi nihil pos
se dicamus: tamen & in aliis de rebus differere soleamus:
& in hoc ipso tempore praecepta officii prosequamur. cum

cilic& pro quibus: aut si scribitur tum: non tamen scribendum
etiam erit soleo: non soleam: quale est illud in proemio quarti
libri tusculanarum questionum: Cum multis locis nostrorum homi-
num ingenia uirtutesque Brute soleo mirari: tum maxime in
his studiis quae sero admodum expetita in hanc ciuitatem
e gratia transtulerunt. Idem auctor opus de natura deorum
sic inchoat: Quod quidam deprauare solent dicentes sint pro
sunt: cum multae res in philosophia nequaquam satis adhuc ex-
plicatae sunt: tum perdifficilis Brute quod tu minime igno-
ras quaestio est de natura deorum. Priscianus quoque uix grama-
tice locutus est in proemio magni operis: & quidem in prima dicti-
one: atque adeo in prima syllaba dicens: Cum omnis eloquen-
tiae doctrinam & omne studiorum genus sapientiae luce prae-
fulgens graecorum fontibus deriuatum latinis proprio sermone in-
uenio celebrasse: & cetera: quae tanta sunt praecedentia uerbum
principale: ut non modo Demosthenes qui contenta uoce &
uno spiritu complures uersus pronuntiabat: aut Hercules qui
sine spiratione unum stadium decurrebat. Sed ne Nouellus qui
dem Torquatus mediolanensis: qui uno spiritu tres uini-
congios siccabat: possit illam sententiam atque periodum una uo-
cis contentione pronuntiare: tamen uerbum principale subiungit:
conatus sum pro uiribus re ardua quidem: sed officio profes-
sionis non indebitam supra nominatorum praecepta uiros: quae
congrua sunt mihi uisa in latinum transferre sermonem: cum inueni-
am erat dicendum: aut quoniam inuenio. Sed ad tum reuertamur
quod saepe sine cum ponitur geminatum: triplicatum: & in quibus lon-
gum multiplicatum: sed quantum ego sentio in rebus paribus:
ut Quin. Nec indignetur Herodotus aequari sibi Titum
Liuium: cum in narrando mirae iocunditatis clarissimique cando-
ris: tum in contionibus supra quam enarrari potest eloquentem:
ita dicuntur omnia tum rebus: tum personis accommodata. Ta-
ceo de eo modo quando accipitur pro aliquando: ut tum hoc
tum illud dicas: id est aliquando illud: uel modo hoc: modo
illud.

DE Quidem.

q Videm duobus tribus uel modis accipi solet. Vno ad

distinguendas res: quod apud græcōs pene nimis fit saepe:
ut unus quidem sic: alius autē sic. Ego qdem Romæ sum: tu
uero Athenis: frater autē Alexandria. Altero autē quasi p
exceptionem illius qd affirmes. Vt apud. M. Fabiū. Torq
bis quidem filium: sed fatebitur mater. Adeo ut apud hūc
& M. Tulliū nunq̄ coniūgatur qdem & ille: quin huiusmo
di sequatur exceptio: ut de officiis li. iiii. Ab optimis illis qui
dem uiris sed nō satis eruditis. & de amicitia: Qui autē i uir
ture sūmū bonū ponunt: præclare illi quidem: sed hæc ipsa
uirtus amicitiam & gignit & cōtinet. Dicendū erat præcla
re qdē: put i p̄nominibus ostendimus: potius q̄ illi: sed hoc
fecit: ut ille coniungeretur cum qdē. In supiore modo tantū
duobus comitibus quidē uti pōt quæ sūt uero & aut: In hoc
secundo pluribus præter has duas uerz: ueruntamen: at: sed:
ceterz: tamen: attamen. Sed tamen atq; in hoc secundo mo
do ipsum quidem alternatim poni potest: nūc i laudē: nunc
i uituperationem: atq; id aut a uituperatione incipiendo: &
finiendo in laudem: aut incipiendo a laude: & finiendo in ui
tuperationem: ut tu lentus quidem es & piger: sed tamen fi
delis. Rursus tu quidem fidelis es: sed lentus tamē & piger.
Tertio modo quo plenus est etiam sermo uulgaris: nullo
autem aut uero: aut sed: alia ue coniunctione simili sequen
te: sicut & hæ ipsæ nō nūq̄ sine quidem sunt. Cicero: Aut. n.
nemo quod quidem magis credo: aut si quisq̄ est ille sapi
ens fuit.

De Vero: autem: porro.

u Ero & autem idem significant: & eodem i loco poni
possūt: antecedēte utiq; aliqua dictione. Nunq̄ enim
ab his sententia incipit. Collocantur autem frequenter: ut
nusquā referantur: sed tantum distinguant sententiam a
sententia: ut mea ipsius uerba declarant ubi sum usus mo
do autem. Habent tamen aliquando nescio quid differen
tiæ i utendo. Cur nanq; non dicimus neq; autem: sicut neq;
uero: ut Quiti. Neq; uero me Lacedæmonii atq; atheniēses
magis mouerūt: q̄ populus ro. apd̄ quē sūma sēp oratoribus

dignitas fuit. Itē tum ppter hoc: tum uero ppter illud: non
autē tum ppter hoc: tum autem ppter illud. Contra nō di-
cimus nō uero: sicut nō autem: ut sū tibi amicus: nō autē as-
sentator. Muta illud aduerbiū & habebit locū uero: sic: Sū
tibi amicus assentator uero nō: uel assentator autē nō & in q
busdam similibus. Incipimus enim maiora quādā capita
puero potius q̄ per autē. Virgilius Iunonem cū Venere sic lo-
qui incipientem facit. Egregiam uero laudem: & spolia am-
pla refertis. Tuq; puerq; tuus. Et ad Sulpitiū scribens Cice-
ro ita epistolam incipit: Ego uero Serui uellem ut ais ī meo
dolore affuisses: Præterea nō ita dicas age autē: sane autem:
iam autem: enim autem: at autem: ut age uero: sane uero: ei
uero: iam uero: at uero. Atq; ut in quibusdā locis hæc duo
& cætera similia a me prius enumerata habent gratiam si
ponantur: ita in quibusdam non habent: quale ē cū idē uer-
bum repetitur hoc modo. Quinti. Pro patre mori possum:
coram patre non possum. Non recte dicas: coram patre au-
tem non possum: nisi reticeas uerbū sic. coram patre autem
non: Atq; hic sequitur negatio aliquando antecedit. Cicero:
Tu cum principem senatorem auunculum domi habeas:
ad eum non refers: ad eos refers qui suam domū non habēt
tuam exhauriunt. Quare non de eo modo intelligitur: quo-
tiens uerbū sine contrarietate repetitur: ut idē tribues: his
tēporibus q̄tū poteris: poteris autē quantū uoles. Neq; quo-
tiens aliquid prælongum est: aut nō nihil imutatur: ut idē
in Verrem: Non enim inquit illud peto quod soleo cum ue-
hementius contendī impetrare reus ut absoluator non pe-
to: sed ut potius ab hoc q̄ ab illo accusetur id peto. & in phi-
lippicis: Ego autem ueteranos tueri debeo: sed eos quibus
sanitas est: certe timere non debeo. Tale non fuit Lactancii
q̄ ait: Sed ut dixi uenia cōcedi pōt īperitis: & q̄ sapientes se
nō fateātur: his uero nō pōt: q̄ sapiētiā p̄fessi stulticiā poti-
us exhibēt: Ego dixissē his nō pōt. Poetæ hoc nō seruāt. Virgi.
Nō erit auxilio nobis ætolus & arpi: At mēlappus erit: Oui.
nō formosus erat: s; erat facūdus Vlysses. Porro l; eiussē

significationis sit: cuius uero & aut: tamen puto pillis pone
re nō possis. nō nūq̄ tamen eūdē locū sortitur: ut age uero:
age porro: sed illud nūq̄ ī frōte sentētiæ collocatur. Hoc au
tē sapius: ut Quinti. Porro q̄ cōfessū defendit: nō absoluti
onem sceleris petit sed licentiam. Per illa diceremus: q̄ uero:
uel q̄ autem confessum defendit: Apud quosdā & præserti
poetas uolūt significare: longe: certe: postea: ultra. Ideoq;
sæpe nō ī principio sētētiæ: sed in medio inuenitur.

De Siquidem.

f Iquidē ex si & qdē cōpositū uidetur: sed cur nec pri
mā syllabā lōgā hab&: cū si longa sit: nec significati
onē alicuius hab&: unde cōponi dicitur. Est. n. siqdē idem qd̄
nā: ut apud Quin. Atq; natura ipsa uidetur ad tolerādos
facilius labores musicam uelut numeri nobis dedisse siqdē
& remigē cantus hortatur. Et Ciceronē: Confiteor eos nisi li
beratores populi ro. cōseruatoresq; reipu. fuerūt: plus q̄ sica
rios: plus etiam q̄ paricidas eē: siqdē ē atrocius patriæ pa
rentē q̄ suū occidere. Nō nulli nō iternoscūt q̄ndo siqdē est
una dictio. q̄ndo duplex: qd̄ internoscere facile est: ut apud
eosdē ambos. priorē libro quarto. Quare illd̄ stultissie præ
cipitur qd̄ defēdi nō pōt: silētio dissimulādū: siqdē est id de
quo iudex pnūciaturus ē. At si extra causā sit. adductū: &
cetera. Posteriorē p Milone: Deīde pfectus ē id tēpus: cū iā
Clodius si quidem eo die romam uēturus erat: redire potu
isset. Et pro Flacco: O: morem præclarum disciplināq; quā
a moribus accepimus: siquidem teneremus: sed nescio quo
pacto iam de manibus elabitur. In hoc tamen significato
apud Ouidum reperitur libro quarto fastorum prima syl
laba breui tanquam sit. dictio composita. Sed si forte tibi
non est mutabile pectus: Statq; semel iuncti rumpere uin
cla tori: Hoc quoq; tentemus siquidem ieiuna remansit:
Si minus inferni coniugis uxor erit. Idem li. tertio sine ti
tulo: Quæ mihi uentura est siquidem uentura senectus:
Cum desit numeris ipsa iuuenta suis. In altero significa
to apud Lucanum libro. iiii. Hoc siquidem solo: ciuilis crimi

ne belli: Dux causæ melioris eas. De Sini.

¶ In p̄li nunq̄ i prima parte collocatur: sed in secun-
da: ubi fere duorū est oppositio: atq; hoc siue uocali
sequente: siue cōsonāte. Teren. Si illū relinquo: eius uite ti-
meo: sin opitulor. huius minas: & alibi. Si hoc cæletur i me-
tu: sin patefit i probro siem. Nōnunq̄ sin unū reperitur: sed
qd̄ secūdi loci uicem optineat: ut Salustius: Imperat ut præ-
cio sicuti multa cōfecerat isidiatores massiuæ parat ac ma-
xime. occulte: Sin id paḡ pcedat: quouis modo: Numidam i
terficiat: id ē si potest occulte: si non pōt utcūq; Quorū dā ta-
men usus est: ut dicāt sin aut̄ p eo quod ē si nō: quasi in sin
aut in aut̄ sit negatio: mirarerq; de uulgo nisi id apud quos-
dam præstātis uiros reperirē. Quale est illud i apocalypsi:
Sin aut̄ uenio & mouebo cādelabꝝ: cū præfertī paulo post
dicatur. Si quominus ueniā. Ego uero in utroq; dixissē. sin
minus uel sin aliter. Et i euangelio. Si ibi fuerit filius pacis
regescet super illū pax uestra: sin aut̄ ad uos reuertetur. Et
alibi: Si quidē fecerit fructū: sin autem succides illam. In q̄
bus omnibus grāce negatio adest. Seruius uult non nūquā
si accipi pro siquidem ut ibi: Tua si tibi mānala curæ: qd̄
mihī minime placet.

De Quippe: utpote: profecto: & utiq; nēpe: & nimis:
sane: certe.

¶ Vt utpote: & utpote: profecto: & utiq; nēpe: & nimis: sa-
ne: & certe: uel certo similia sūt qdē i significato: q̄
illd̄ qd̄ mō dixi: de si qdē loquor: sed ad hoc ipsū p̄xiē acce-
dūt p̄fertī duo qppe: & utpote: q̄ licet uulgo accipiātur p̄
certe: cui nō oīo eqdē repugno: tamē malī accipe p̄ causatīs
Vt Quin. Falsa .n. ē q̄rela paucissimis hoībus uī p̄cipiēdi
q̄ tradātur eē cōcessā: plerosq; uero laborē ac tēpora tardi-
tate īgeniī pdere. Nā cōtra plures repias & faciles i excogitā-
do: & ad discēdū p̄mptos. Quippe id ē homini naturale: ac
sicut aues ad uolatū: eq̄ ad cursū: ad s̄uitiā fer̄ gignūtur: ita
ppria nobis ē mentis agitatio atq; sollertia: unde origo aī cæ-
lestis creditur. Atq; licet huiusmodi dictiones eodē tendant

tamē usu dissident: & quasi diuerso itinere ad idē pueniūt
Vt. n. p qppe: hoc ī loco recte dicam si quidē uel nā aut nā
q: uel enim aliqua dictōe antecedēte ad hūc modū: Id enī ē
homini naturale: ita rarius p quoniā: quæ coniūctio hab&
aliū suū usū q nulli horū alteri cōcedatur: ut ī hoc Tulliano
exēplo: Quoniā utriusq; cōsiliī causā. P. C. pbatā uobis ēē
cōfido: priusq; de repu. dicere īcipio: pauca loquar de hester
na. M. Antonii iniuria. Hæc idē p qppe sic dicā: priusq; de
repu. dicere incipio. P. C. pauca loquar de hesterna. M. Anto
nii iūria: qppe pbatā uobis ēē cōfido causā utriusq; cōsiliī:
uel qppe cū pbatam uobis ēē confidā. uel qppe qui pbatā
uobis ēē cōfido uel cōfidam. Huic simillimū ē utpote præ
terq; primo modo. Non enī habet suum uerbū: quale foret
utpote id ē homini naturale. In cæteris omnibus usum ha
bet. Plinius de naturali historia. Vtpote cū qdē annuo & bi
enni spacio durauerit. Cicero ad Atticū: Me & cōmoda uali
tudo quia iā emerferā: utpote cū sine febris laborassē tenu
it. Idem ad eundē: Eas nos utpote qui nihil cōtemnere sole
mus: nō ptimescebamus. Et ī philippicis. L. qdē frater eius
utpote qui pēgre depugnauit familiam ducit. Salu. in cati
linario. Antonius pcul aberat utpote qui magno exercitu
locis æquioribus expeditos in fugam sequeretur. Hic sub
iunctiuo: ille indicatiuo usus est: Nonnunquā sine cum & si
ne relatiuo reperitur: & nescio an frequentius cuiusmodi eēt
hoc: Antonius aberat a bello utpote æger ac iacens in lecto
In qua forma etiam reperitur quippe: ut Quintilianus. Si
alienum & ignotum. tamen quæ communis omnium mor
talium: quippe sub uno parente naturæ cognatio est homi
nem cibo forte iuuissem: poena dignum uideretur seruasse
perituram animam: Titus Liuius li. iiii. Noram iudici fa
bulam petitor: quippe apud ipsum auctorem argumenti
peragit. Profecto autem & utique sine dubio affirmant.
Sed hoc secundum nunq; aut fere nunq; apud Ciceronē: apd
posteriores frequēter: ut Qui. Sed solēt huiusmodi negocia
tores aliqd ppiū ac priuatū stipulari: utiq; cū alienā rē

uēdūt: qđ nō ita solet ad respōsionē adhiberi. ut illud alte
rū. Vt Cicero qs hęc renūtiat: Is pfecto qui iterfuit. Licet
idē facere p certe. ut idem: Tātā sollicitudinē bonorū tantū
timorē omniū ī quo meminimus: certe ī nullo. Et p nimis
ut Quinti. Demus id qđ nullo modo fieri pōt: idē ingenii
studii: doctrinā pessime atq; optimo uiro. Vter melior di
cetur orator nimis q homo quoq; melior. Sed usitatū om
niū maxime ē nēpe. Vt Cicero: apud quem hęc dico: Nem
pe apud eū qui cū hoc sciret: me tamen anteq; uidit: reipu.
reddidit. Nōnunq; sine interrogatione. Horatius enim quā
dam epistolā sic inchoat: Nempe hoc quāsisisti. Et Perlius:
Nempe hoc assidue dixi. Quinti. quoq; inquit: Nempe enī
ī hoc plurimū laboris exhausimus: ut rethorice ostēdere
mus benedicendi scientiam & utilem & artē uirtutem esse
Sane tum affirmatiue sumitur: ut ita sane: sane uero tū p
ualde: ut homo sane nobilis Interdū cū superlatiuo: ut Sue
tonius de uita Caesaris: Bellū sane difficillimum gessit: tum
pmissiue: quotiens aliqd aduersario tribuimus: ut sit sane
ut ais. ut Quinti. Tulerit sane filius noster merito pēnas
dederit spiritū suplicio: nihil de prāteritis loquamur: quasi
esto: ita sit ut uis certe modo affirmat: modo p saltem acci
pitur: ut nō potero tangere: certe potero uidere uel atceret:
Ideo dixi q p saltē accipitur: q hanc eandē sērentiam nihil
differre puto ab ea quā est non potero tangere: saltē uel
at saltem potero uidere. Adiungitur autem illud at quomo
do iungitur sed cū tamen: licet & alterum eorum sufficeret.
Significat enim non nunquā at idem quod saltem: ut in illo
Virgiliano: At Me sapius erit: certa cōiūcta cū cōiūctione &
sēp affirmat: ut Cicero: Et certe cōtra Caesarē ē īgressus ar
matus. apud Quī. & sane frequēter: ut libro primo. Et sane
qs cōcipiat uel declamātis habitū. uel oorantis uocē: inces
sū pñtiationem. illum deniq; animi & corporis motū cer
te coniūcta cū scio similibusq; uerbis solet mutare e in o:
ut certo scio: sicut dicimus maifesto p maifeste: apto p ap
te: liqdo p liqde: tuto p tute: & similia. De Vt.

u t p q p p e siue utpote accipitur sequēte relatiuo: ut
Quintilianus. Cū me cuius ut interiecto mari nō for
tunā qsq̄ nosse nō natales: nō patrē poterat. una tamen res
faceret apud quosdā miserabilem: qd̄ uidebatur iniq; com
patus. Et alibi: illud iam diximus q̄nto plus nitoris & cul
tus demonstratiuæ materiæ ut ad delectatōnē audientiū cō
posita: quā quæ sūt ī actū & cōtentōe suasoria iudicialesq;
p̄mittāt: ubi est ut licet ponē quippe utpote. Quin. ut fre
q̄nter utitur: ut pote autē raro. Et alibi: Nec ignoro igitur
quos tronso: nec utiq; dāno: ut q̄ dixerim eē ī omibus uti
litatis aliqd. Et alibi: Theopōpus his minor: ut ī historia p̄
dictis minor: ita oratori magis similis: ut q̄ antequā ad hoc
opus sollicitatus diu fuerit orator. Aliquando accipitur q̄si
p̄secūdū: Vt Cicero: Qui sermo: quæ præcepta: q̄nta noti
cia antiquitatis: scientia iuris: augurii: multæ etiā ut ī hoīe
romano litteræ: id est secūdū id quod solēt scire romani: Et
alibi: Posteaq; clisterē multū ut tēporibus illis ualuisse di
cēdo id ē secūdū illorū tēporū eloquētiā: Et itex: Deniq; hūc
p̄xio sæculo Themistocles īsecutus ē ut apd̄ nos p̄antiquus
ut tēporibus illis nō ita sane uetus: Et itex atq; itex ī eodē
Bruto: Fuit ut tēporibus illis luculentus erat cū litteris latīs
tū etiā græcis ut tēporibus illis eruditus. Erat etiā ī primis
ut tēporibus græcis doctrinis īstitutus: quorū utriusq; orati
ones sūt ut ī asiatico genere laudabiles:

Quibus cū litteris iūgitur ab: & abs:

a B cum duabus liquidis: & cum. i. quando fit conso
nans adiungi solet: ut ab lege: & ab legatis: ab litteris
ab rege: ab rogo: ab re: ab Ioue: Abs uero cū t ut abs te: abs.
Tito: Interdum cum qui: ut Terentius: Abs quiuis homi
ne beneficium accipe gratum est.

De continuo: protinus: Statim.

c Continuo: protinus: statim quid significant no
tum est: quibus addita negatione significatō fit
qualis non ideo: ut de oratore Cicero: At si il
læ seditiones saluti huic ciuitati fuissent: non continuo

si quis motus populi factus esset: id. C. Norbano in nefario crimine & fraude capitali esse ponendum. Quinti. Nō autē ut quicquid p̄cipue necessariū est: sic ad efficiendū orato rem maximi protinus erit momēti. Et iterum: Neq; id statim legenti p̄suum: omnia quæ omnes auctores dixerūt utiq; esse p̄fecta. Eandem uim obtinet interrogatio: q̄ negatio: ut idem. Continuo ne si ille stulte cogitauit: nobis quoq; stulte dicendū est: id est nū ideo: cuius significationis mutata: hæc causa est: quod non plane recessum ē a prima illa eius & naturali quasi dicatur non: aut num propter hanc solam & se primo offerentem rationem. Seruius non ē usus hac re eleganter in ea parte ubi abest negatio. Nō quia mulier statim & ancilla. Si aut ancilla statim aut mulier ē. Tollendum enim erat posterius statim protinus: ut ego interp̄tor: pro simul siue etiam aliq̄ndo accipitur. Virgilius: Quī. protinus omnem Perlegerent. Quin. Traxerat ex firmitate mentis magnam protinus & in membra constantiā. Etenī quod statim fit: quasi simul fit.

De Tantum abest: tantumq; non.

t Antum abest aut unū ut post se habet: aut duplex Vnum sic Cicero de officiis: Tantum abest ab officio: ut nihil officio magis possit esse contrarium. Idem pro Marcello: Tantum abes a perfectione maximarum operū ut fundamenta nōdum: quæ cogitas ieceris. Duplex sic. Idē pro lege manilia. Tantum abest ut aliqua bonam gratiam quæsisse mihi uidear: ut multas etiam simultates partim occultas: partim apertas subeundas mihi esse intelligam: Quem modum a græcis mutuati sumus. Hos autem duos quos attigi modos idem significare ex hoc liquebit: quo alterum in alterum conuertere licet: sic. Tantū abest ut officium sit: ut nihil officio possit magis esse cōtrarium. Item tantum habes: ut maxima opera perfeceris: ut fūda-menta nōdum quæ cogitas ieceris. Rursus tantum absum a cōparatione alicuius bonæ gratiæ: ut multas etiam simultates: & cætera. Quin quo planius huiusmodi orationis sensus pate

fiat:resoluamus per non solum.Non solum aliquam bona gratia quæsisse non uideor:sed etiam multas:& cætera: Itē non modo officium non est:ueꝝ & nihil magis officio pōt esse contrarium:& non tantum abes a pfectione maximorū oporū:sed fundamenta quoq; nondum quæ cogitas iecisti. Potest & in nedum resolui:ut supra docuimus:sed hoc faci edū legentibus relinqmus. Aliquando tantū abest:& sine geminatione illa & sine ablatiuo repimus: sed pquā raro: ut in Cūtionē Cicero: Tantum abest:ut inflammares nostros animos:somnū isto loco uix tenebamus:apud Quinti. hæc exempla non inueni:sed tale genus loquēdi. Si ultra hostiū affectus qui cæcos acie sæpæ tumularūt ultra tyrannos:ultra latrones paz̄ habet non sepelire:nisi aliorū quoq; officia præciderit:tantumq; nō petita ex fluctibus aqua resti guit ignē. Et alibi:Hoc triste spectaculū:& tantū nō ipsi q fecerat miserandū. Et iteꝝ: Tantumq; durum ac rusticum & paz̄ meretriciis artibus quantū educatū. id ē tantū ab ē ut restiguit ignem:tantum abest ut ipse misereatur:tantum abest ut quærat durum ac rusticum ac parū meretriciis artibus educatum. Valerius in primo. Tantum non suis manibus deducit:sive prope abest:uel prope ē ut. quod etiam e græco sumus mutuati.

De Simul: Vna: Pariter.

Simul gemiatum nō memini me repperisse apud Ciceronem. apud posteriores sæpæ: Quī. Simul & plenior ei obsequio demererer amātissimos: mei: simul ne uulgarē uiam ingressus alienis demū uestigiis insisterē. Virgili. Obstupuit simul ipse simul pculsus Achates. Et iteꝝ. Accelerat simul aneas: simul agmina troum. Cicero & tamē raro p simul dixit una in Verrem actione secunda: Vna & id qd facio pbabit: una & in hac causa pfecto neminē præponendū mihi esse existimabit. simul non geminatū & pariter apud Quinti. sæpæ ut homo fortis simul & sapiēs: uel homo fortis pariter & sapiēs. Raro cum & gemiata. ut Horatius. Aut simul & iocunda & idonea dicere uitæ Cicero p h.i.

Roscio: Perditissimi ē igitur hominis simul & amicitia dis
soluere: & fallere eū q̄ laesus nō eēt: nisi credidisset.

De Nudiustertius: sociisq; ac de pridie: & postridie:

n Vdiustertius & nudiusquartus: nec ultra: p̄greditur:
sicut biduo: triduo: q̄ triduo: & binoctio: trinoctio: q̄ tri
noctio & nō āplius: nisi putamus sine menda scriptū eē in
philippicis nudius tertius decimus. Plautus ut solet licenter
inq̄ nudius tertius: quartus: quintus: sextus: septimus: octa
vus: & adhuc deiceps: ut etiā ad millesimū fuerit p̄cessurus:
sed cur quēadmōm habemus biduo: & binoctio: nō etiā ha
bemus nudius secundus: Nēpe quia adest alter: uocabulū &
qdē magis p̄priū: qd̄ est heri. De die aut̄ q̄ p̄cessit hester
nū: dicimus nudius tertius: & de sup̄iore adhuc nudius quar
tus: scilicet nūc de tertio uel quarto. De sequenti cras: dehinc
p̄ximo perendie. Cicero ad Atticū li. xii. Scies igitur cras: ad
sūmū perendie: Vnde dies perendinus dies ab hinc tertius
Caesar in cōmentariis: Qui si p̄ te liceat perendino die cū p̄
ximis hibernis coniuncti cōmunē cū reliqs belli casū sustine
ant. Et cōperendinare differre ī longū de die ī diem. Pridie
& postridie simillimā optinent significationē ei cuius sunt
heri & cras. Est. n. pridie quasi heri: nō tamen p̄sentis di
ei. Et postridie cras: nō p̄sentis diei: sed cuiusdam alterius
aut p̄teriti: aut futuri p̄teriti sic: Pridie q̄ intrare ma
re: serena lux fulsit. futuri sic: Pridie q̄ intres patriā sacri
ficiū facito: id ē die p̄cedenti: quo aut mare itraisti aut pa
triā intrabis: Itē postridie q̄ pater mortem obiuit: epulū fe
ci: & postridie q̄ uxore duxero: nauigādū mihi ē. uel cū geni
tuo sic: pridie illius diei: & postridie illius diei: quo hac &
hac feci: aut faciam: uel sine q̄ & sine diei. sic: Venit ad me
Chremes postridie clamitans: supple illius diei: quo hac ge
sta sunt: & cū itraui urbē: audiui hominē pridie recessisse.
Dicimus tamen cū has litteras dabā erat pridie calēdas au
gusti: uel postridie nonas. & hodie ē pridie ludoy: circensiū:
cras ē postridie nūdinay. Refertur. n. tale tēpus nō ad hodi
ernū crastinūq; diē. sed ad aliū quēdā: ueluti ad eū: quo hac

litteræ legētur. Ideoq; errauit: q̄ scripsit sic: Cū eum Romæ
domū loqndi gratia adissē: orauit me dicēs postridie ad me
redeas: dicendū erat cras: aut sic postridie ut redirē orauit.
Rursus nō recte dixisset sic cras ut redirē orauit: sed postri
die. Atq; ut nō dicimus nudius secundus: ita nec secundo ca
lendas: secundo nonas: secūdo idus: sed pridie. calendas: pri
die nonas: pridie idus. Itē ut nō dicimus nudius primus: ita
ne primo qdē calēdas: primo nonas: primo idus: sed calen
dis: nonis: idibus. Prēterea ex his duobus alter format ex se
denominatiuū: alterum uero minime. Ex pridie fit pridia
nus: ex postridie nō fit postridianus: aut in usu nō ē. sed pro
eo abutimur crastinus: per quod significatur nō modo di
es sequens hodiernū: sed etiā quēlibet aliū. Virgili. georgi.
primo: Si uero ad solē rapidū lunasq; sequētis Ordine respi
cies: nūq̄ te crastina fallet Hora: neq; insidiis noctis capier
serenæ. Eodem quoq; modo abutimur hesternus p̄ pridia
nus. Teren. Iure hesterno panē atrū uorent. Cicero: Videre
uideor alios intrantes: alios exeūtes: quosdā ex uino uacil
lantes: quosdā hesterna epotatione oscitantes: nō de hester
no die loq̄tur: quia ut sic dicā illo heri nō fuerat factū: cum
hæc dicerentur. Utimur frequentius hoc p̄ abusione: q̄ illo
naturali & pprio quo & ipso frequenter utimur. Suetonius
ī uita. Ti. Solennibus coenis pridiana sæpe & semel obso
nia apposuit. Idē ī uita Caii: Marcente iā stomacho pridia
ni ibi onere. Bartholus cum leguleis suis accipit postridie
p̄ post tres dies. Vnde consequens fuit dicere pridie pro eo
qd' ē prioribus & pximis diebus. Nā ita uulgo loq̄mur pri
die emi domū: cū dicendū sit: nuper: de quo nūc differamus.

De dudū: nup̄: ac pridē: cōpositisq;.

d Vdū & iādudū de paruo tēpore unius horæ: aut semi
horæ: aut duarū horarū: certe breuissimi tēporis. Nu
per siue pridē & iāpridem. de longiori tēpore decet at uigin
ti dieꝝ. aut mensis mensiūue: & nō nūq̄ annorū p̄ conditiōe
materiæ: Itē dudum & nuper seu pridem de re siue actione
quæ nō insistit: sed statim transit. Iādudū & iāpridem de re

siue actione quæ non insistit & imoratur: Illa præteritum
utiq; postulant: hæc frequētius præsens: nō nunq̃ etiam præ
teritū: dudū intraui: & iandudū te expecto: id ē hora aut se
mihora ē: uel duæ uel tres: uel ut multū quattuor: ex quo ī
traui: & ex quo te expecto. Sed ipsa actio intrādi nō insistit
ac statī desinit. Secus autē expectandi actio. Itē nuper ex sici
lia rediī: id ē supioribus diebus mēsis uel ex sicilia rediī: &
iā multi dies sunt: uel aliquot menses ex quo absum ex sici
lia: uel ex quo ex sicilia rediī. Hic continuatio itelligitur tē
poris: illic minime. Hic significatur mora: qua in hoc loco ī
moratus sū: illic momentū: illud applicationis. Cæterz quia
dixi nuper & iā pridē nō modo menses cōplecti: uerz etiā an
nos p̃ conditione materiæ: tale exemplū sit nuper īuenta ē
machina quā bombardā uocant: id ē non multo tēpore ab
hinc. Iā pridem bombardā in usu ē: hoc ē iā aliquāto ab hīc
tēpore in usu ē. Cicero d: diuinatione: Neq; atē philosophi
am patefactā quæ nup̃ inuēta ē hac de re cōmunis uita du
bitauit: Idem de amicicia. Neq; enī assentior his: qui nuper
hæc differere cōperunt cū corporibus simul animas interi
re: atq; omnia morte deleri. Quid attinet hic plura exēpla
repetere: cum nemo aliter locutus sit: forsitan aliquādo po
etæ apud quos legimus iandudū p̃ continuo: sed: fere in per
sona loquente: & alios ut maturēt hortante: ut Virgilius: Iā
dudū sumite pœnas: Rarius iā pridē: ut fecit Lucanus: Tolle
te iā pridē uictricia tollite signa: nisi iā pridem uictricia di
cas. Quare Boecius male uidetur uoluisse imitari unū locū
M. Tullii ī rhetoricis dicētis aliquādo respōdēdū eē primū
his quæ aduersarius nuperrime dixerit: cū in cōmentariis di
alecticis dixit: hoc autē qđ nuper diximus: cū dicere debuis
set ultimo aut nouissime: aut postremo aut p̃xīe. In satur
nalibus quoq; Macrobius: Iā dudū īqt hæc quæstio ab Ari
stotile & p̃posita & soluta: cū dicere debuisset iā pridē aut
potius iāolim. Plinius etiam maior: si uere scriptū ē li. xxiii.
sic īqt: Somno uero ac securitatibus iandudū hoc fuit qđ
Helena ante cibū ministrat. Et itez libro. xix. Iandudū ex

eadē hispania zaelicon uenit ī italiā plagis utilissimū. Et
Liuius li. xli. In eo captiuorū numero fabri qui dudum fuere
assueti apud pēnos mercede opus in arce lociorū facere: pri
dem autē & nuper idem significant. Est autem nupet non lō
go tempore a nunc: interdū non lōgo. tempore a tunc: Vt
Curtius: Qui nuper ab Alexandro missi erant. Titus Liui
us: Tunc hāc ipsa agebat animos indignitas: non in retinē
dis modo publicis agris quos ut teneret p̄tinacem nobilita
tem haberet: sed ne uacūū quidem agrū nuper ex hostibus
captum plebi diuidere. Cicero de ora. li. ii. q̄ multa de bal
neis quas nuper ille uendiderat Pridem uero rāg est. Plini
us. xvii. naturalis hīstoriā: Ipsi uero pridem uidimus eadē
ferme omnia prāter pubertatem in filio Cornelii Taciti eq
tis romani. Paulus iureconsultus: Et non est mirū si peculiū
quoq; defuncti pridem filii defertur patri. Vlpianus: Tene
tur eum ordinem tenere quem pridem habuit: Modestinus
A litteris pridē sibi editis: sēpius cum negatione & cū q̄ &
cū ita. Plinius li. xv. Medica non pridē uenerit ī italiā. Cice
ro p̄ Roscio: Comēdo q̄ pridem nomen Fannii in aduersa
tia detulisti: Idem in Bruto: Fuit enim regnāte iam grācia
nostra autē ciuitate nō ita pridē dominatū regio liberata.
Papinianus idē in uestigalibus: Nō ita pridem constitutum
est. ut sui temporis singuli piculū prāstaret. Idem intelli
gitur in dudū quod in pridē. Vt q̄ dudū hic sedes: respōdebis
non ita dudū. uel iandudū.

De olim: & diu: suisq; cōpositis.

o Lim & iam: olim: siue olim iā: diu & iam diu: ac tam
diu habent aliqd cū supioribus affinitatis. Quorū
primū apud Ciceronē rarissimū: apud Quinti. frequens: q
libro octauo sic ait: Sed in foro tamen illam facilitatem olī
desiderauimus: id est iam olim: Et alibi: Olim iam impera
tor inter fulgentes uirtutes tuas liuor locū quārit: hoc est iā
olim: quod est iam a longo tempore. Olim p̄ futuro nō apd
poetas tantum: ut Virgilius: Huc tu olim cālo spoliis orien
tis honustū. Accipies. sed apd oratores quoq; ut idem Quī

h. iii:

Sunt clari hodie quoque eiusdem operis auctores: qui olim nominabuntur. Poetae etiam per aliquando: ut idem Virgilius: Ac iam olim seras posuit cum uinea frondes. Nonnumquam etiam pro iandudum accipitur: ut Curtius libro. viii. Olim enim uero meris sensibus uictis ex lecto repente confurgit. Diu uero nihil aliud significat: nisi per longum tempus. Diu nauigauit: diu equitauit: non autem diu recessi: aut diu equum ascendi: sed nunc recessi: aut dudum: & dudum equum ascendi. Quidam tamen sic loquuntur iam diu est quod recessi: ut etes ad uerbis pro nomine. Eadem ratio est iam diu & tam diu. Ideoque cauendum est: ne uerba quod momentanea actionem significant his aduerbiis applices: quod le est. Iam diu publicaui opus: iam diu duxi uxorem: sed iam pridem: licet recte dicatur iam diu est opus publicatum: & iam diu uxor mihi ducta est non aliter quam si dicatur: opus iam diu publicatum: adhuc tamen eliminare non desino: & uxor mihi iam diu ducta: adhuc tamen est uirgo. Significatur enim hic continuatio temporis: quo opus quidem publicatum: uxor uero ducta manet ac perseverat: quod in illo superiore non fit. Ideoque tuba dudum: aut iandudum sonuit: non iandudum sonuit: iam diu mortuus est: non iam diu animam emisit: sed dudum: & item in ceteris.

De Velut: & sicut.

u Elut & ueluti & uti: tria haec similia sunt in significatione illis tribus quasi: tanquam: ceu: quam aliis tribus: sicut: sicuti: ut. Ea enim sex superiora imaginem innuunt: haec tria posteriora similitudinem: quod ut potest uideri generale & commune cum omnibus: nec non uti cuius prope est significatio quae ut. Tu irasceris tanquam leo: quasi canis: uelut ursus est metaphora: Tu irasceris sicut uel sicuti leo comparatio est. Ibi enim dico te leonem: hic autem leoni similem: quod hinc probatur: quod illud resoluitur per uerbum substantiuum: hoc per idem uerbum. Tu irasceris tanquam leo. id est. tanquam leo esses: irasceris sicut leo: id est sicut leo irascitur. Atqui quomodo hoc ipsum probatur: quod ita haec orationes resoluantur potius quam e contrario: Nempe quod cum huiusmodi uerbis coniunctas

inuenimus: ut tu incedis: uelut si esses rex: nō autē uelut ice-
dit rex: Ita in similibus ego sentio sicut Plato: supple sicut
Plato sentit: non sicut Plato essem. Ego dico sicut antea su-
ple dixi: nō sicut ante fui. Possunt tamen illa quæ dixi resol-
ui p̄ uerbū substantiuū eē resolui p̄ idem uerbū: sed nō in in-
dicatiuo: ut tu incedis: uelut icederet rex. Adeo illa quæ ha-
bent præpositionē uix aliter resolui possūt. Ego uenio ad te
tanq̄ ad deum: non est dicendū tanq̄ deus esses: sed tāq̄ ad
deum accederē. Deniq; hæc subiunctiuū postulant: alia indi-
catiuū. Seruius p̄ sicut posuit uelut. xi. ænei. Nā diadema
uelut aliarū gentium reges non habent. Si uelim afferre exē-
pla uiuentiū plura possem iēleganter dicta. sed unū interī
afferā: quia ita e græco interpretatur. Nā ueluti iustū est ī
eos animaduertere qui aliquid p̄peram patrarūt: ita his q̄
nos beneficio fouerunt: referre gratiam decet. Veluti p̄ sicu-
ti posuit: sed deceptus ē: quia græci ista nō distinguūt. Aliq̄n-
do ne nos qdē distinguimus utiq; cū quædam enumerātur:
Postea aliqd exempli subiungimus: Vt apud Ciceronē offi-
ciorū primo: Tamen ex singulis certa officiorū genera nascū-
tur: uelut ex ea parte: quæ prima descripta ē. Idem de natu-
ra deorū: Aut quid tam temerarium. tamq; indignū sapien-
tis grauitate atq; constantia: q̄ aut falsū sentire: aut qd nō
satis explorate perceptum sit & cognitū: sine ulla dubitati-
one defendere: uelut in hac quæstione: Plinius naturalis hi-
storiæ li. primo: Præter hæc inferiore cælo relatū monumē-
ta ē lacte sanguineq; pluuisse. M. Attilio. M. Portio consu-
libus. & sæpe alias carne sicut. L. Voluminio. C. Sulpitio cō-
sulibus: ea nō perputruisse quæ diripuissent aues: Et iteq;
Quidam uero amnes odio maris ipsa subeunt uada: sicut A-
rethusa fons syracusanus: ī quo redduntur iacta ī Alpheū:
qui p̄ olympiam fluens peloponnesiaco littori infunditur.
In hoc igitur solo modo loquendi uelut cū sicut similitudi-
nem hab& cū reliquis illis quæ enumeraui dissimilitudinē:
quæ nequaq; lic& ponere in tali genere sermonis. Significāt
enī imaginē: id ē nō ipsā plane ueritatem: aliquando tamē

prope ipsam quoque ueritatem cum affirmādo: tum uero negando: ut pater tu nō amas me quasi filiū: imo te fili amo quasi filiū: Ego nō amplector illū ueluti filiū: licet mihi fili us sit. Ille diligit me tanq̃ filium: licet non attineā. hic plane imago est. Habet aut̃ quasi quiddā propriū: quale est obiciis mihi q̃ uxorem repudiauerim: quasi tu idem non feceris: uel quasi uero. quæ exempla nusq̃ nō plurima sūt. Vt etiam accipi sol& p̃ ut: & hæc duo p̃ quod. Virgilius: Nāq̃ uidebat uti bellātes pergama circū Hac fugerēt graii. Quir Neq̃ ego grauissimum patrē suprema sua iuueni iactasse crediderī: ut hæredē filium scriberet. Ceu magis ē poetarū: sed quo multi & præsertim Plinius utūtur. Quidam doctus utitur his temporibus p̃ sicut.

De Non q̃a: & nō q̃: de quo: & ut quia: & ut quod.

n On quia negem hoc bene eē cōpositū: sed quia legē hāc eē cōponendi ī omnibus principiis recusem. Itē idem Quinti. Et febrem quiete & abstinentia: non quia rationē uidebat: sed quia ualitudo ipsa coegerat mitigauit. Iterū: Quod ego nō iccirco potissimū in hac parte tractare sū aggressus: quia non in ceteris quoque doctoribus idē hoc examinandū q̃ diligentissime putem: sed quod magis eius rei necessariam mentionē facit ætas ipsa discentiū. Iterū: Non quia prodesse nūq̃ satis sit: sed quia hoc p̃spicere debet: ne quid peius q̃ fecerit faciat. Ex his exemplis uidere lic& nūc bis quia sp̃eti: nūc unū quia esse & unū quod: & ubi ē quia: ibi semel bis ue posset esse: quod præterea in secūdo mēbro nūc subiūctiuum eē: nunc indicatiuum: nūq̃ tamen idem re peti uerbū præsertim modo uerbi mutato: ut fecit quidam qui ait non quia amicus nō esses: sed quod ita amicus eras: cū dicere debuisset nō quia non amicus: sed q̃a uel sed qđ ita amicus esses. In quo illud obseruatione dignū de causa efficiēti dicendum eē q̃a: & qđ de finali: quo uelut de duobus prioribus exempla inspeximus. De posterioribus Cicero in philippicis: Non ut p̃ficerem aliquid: siue nō: p̃ficere aliqd. Quidā ignari huius differētiæ scribūt nō raro p̃ qđ:

Vt apud eundē: & eodē in loco: Primū igitur acta Caesaris
seruanda cēseo: non quo pbem: cū scribēdū sit quod: pro eo
qd' quia. quid signi: certo quod in altero mēbro ē quia: cū
dicit: Sed quia rationē habendā cenleo pacis atq; oculi. Et ne
mini dubiū ē quod resolui p quia: & quo p ut. & hoc i loco
a Cicerone significari causam efficientē: cui cōpetunt ut &
q. a. nō finalē cui competunt quo & ut: quod liqde pbatur cū
in eadem sententia de utraq; causa fit mentio: quale est non
castigo te: q; odio habeam: sed quo meliorē efficiam. In pri
mo membro ē causa efficiens: in secundo causa finalis. Mu
temus ergo itez causas. sic: Non castigo te q; odio habeam:
sed q; amem. rursus nō castigo te quo uoluptatem ex contu
melia tua cōtrahā: sed quo meliorē reddā. Vbi ē q; illic pos
se poni quia: & ubi quo illic ut: uel duplex uel simplex iam
dictū ē.

De Facio Vt: & de committo Vt.

i Nuitus feci ut. C. Flaminiū de senatu eiicerē. Et alibi
idē Cicero: Faciundū puto: ut paucis rationem nostri
consilii demus. Et Quintili. Quod si nemo miratur poetas
maximos saepe fecisse: ut principiis operum suorum musas
inuocarēt. Discrimē habet hic loqndi mōs ab altero. Alibi
nāq; fit aliud ppter aliud: ut cū qs iuigilat diligētius faciē
dā mercaturā: cur id faciat interrogatus: ut liberi mei hone
stius uiuant respondebit. Aliud est ergo quod ipse facit: ali
ud ppter quod hoc ipsum facit: non ita in exemplis a me
modo scitatis. Quid Cato fecit ut Flaminiū eiiceret de sena
tu. Nempe id ipsum quod fecit. Quid faciūt poetæ ut mu
sas inuocent. Nempe nil aliud nisi q; musas inuocent. Idem
est igitur in genere huiusmodi principium & finis siue opa
& affectus. Idem fecit Cicero quodam in loco in uerbo com
mitto: Qui secundum naturam uiuere uolet: nunq; com
mittet ut alienum appetat: & quod alteri detraxerit: sibi
assumat. Idem est hoc ac si dixisset q; secūdū naturā uiuere
ualet nūq; alienū appetet: ut in supioribus. Inuitus. C. Flā
miniū e senatu eieci: & paucis ratio nostri cōsilii ē reddēda.

& ita i cæteris. De Quod: & cū iūctis uerbo p̄cipali.

q Vod & cū qdam peculiare i oratione exhibent: ut in Bruto Cicero: Augebat etiā molestiā: q̄ magna sapientū ciuiumq; bonorū penuria iam in ciuitate esset. Idē ad Sulpitiū: Quo i periculo nō nihil me cōsolatur cū recordor hāc me tum uidisse. Quid est qđ augeat Ciceroni molestiam: aut qđ eum cōsolatur: uel q̄ magna penuria sapientū esset: uel cū recordaretur suæ p̄uidentiae. Nempe hoc ipsū q̄ magna penuria sapientū ē: & quod illud suū cōsiliū recordatur. Idem est igitur id in quo molestiā consolationem ue capit: & p̄pter quod ipsā molestiā ac cōsolationē capit.

Cum uerbū significans p̄ significante accipitur.

f Aepe admirari soleo: q̄ nunq̄ tibi grauem senectutē senserim eē. Quid miraris Scipio te nō sensisse: qđ sentire nō posses: quippe qđ nūq̄ fuit. Miraris q̄ nunq̄ senseris me fuisse luscum: qui nunq̄ fui. Mirandū potius fore: si sensisses me luscum: aut grauiter tolerantem senectutem. Vex sic locutus ē Scipio cum Catone: quasi diceret miror senectutem tibi: ut sentio: nō esse grauem. Et alibi idem Cicero: Declarat autem studium bellicæ gloriæ q̄ statuas quoq; uidemus ornatu fē militari. declaratur studium bellicæ gloriæ. Et alibi: Nno tā me ista fama delectat falsa p̄fer tim: q̄ quod spero amicitiae nostrae memoriā sempiternam fore: pro eo quod ē q̄ quod amicitia nostra (ut spero) sempiterna erit. & alibi: Nū etiā hoc contēnitis quod sensistis tā caram po. ro. Auli Hirtii uitam fuisse: pro eo quod est quod ut sensistis tam cara uita Hirtii populo romano fuit. & alibi: Et eo studiosius hoc negotium suscepimus: q̄ te nō sine causa uelle cognoscere rhetoricam intelligebamus: p̄ eo quod est: quod ut intelligo non sine causa uis rhetoricam cognoscere. Quin. in secundo: Sicut Polycratem cum Busrim laudar: & Clitemnestrā. q̄q̄ id quod his dissimile nō ē composuisse orationē: quæ est habita contra Socratē dicitur. Nō est hoc q̄ cōposuisse orationē dicitur cōtra Socratē

simile illi quod laudauit Buisirum & Clitemnestram. sed hoc
ipsū qđ cōposuit orationē ut dicitur.

Sub tamen intelligitur quis.

n Anq; dum fortius opus permisit atas: terram mani
bus subegi: & difficultatem labore pdomui: & iuto
solo nō nihil tamē fecunditatis expressi: subintellige quis
sic: quis solū esset inuitū: tamen non nihil expressi fecundi
tatis. Et i his pristina fortuna reliquis miseris & afflictis:
tamē haberet quosdā quorū animos ne supplicio quidē suo
satiare posset: id ē quis reliquiae pristinae fortunae miserae
sit & afflictā: tamē haberet quosdā. Illud hoc loco nō omit
tamus quāerētes ubi est quis: licet & si q̄q; similiaq; & tamē
unde incipienda sit constitui oratio. Vtrinq; phiberis: sed
nimis a uerbo cui adhærebat tamen ipso tamē excusso: qđ
iccirco in ligatura & q̄si iūctura orationis insertū ē: q̄a oratio
unde nō debuerat iceperat: ut & si uereor iudices & cætera.
Quod si principali uerbo cœpisset: supuacuū fuisset insere
re tamē. Hunc igitur cū recte incohatur: illam dictionē ut
superfluam quasi functam officio suo debemus abiicere.

De Duntaxat.

d Vntaxat licet idem significet qđ solum: tamen fere
solet aliter in orationis serie disponi: nec recte post
se illud: sed etiam ut solū: ut utimur tātum: ut modo faciūt.
Cicero pro Deiotaro: Quod ipsū & si non iniquū est in tuo
duntaxat periculo. & de ora. Ita loquamur ut ei tradamus
ea duntaxat quæ nos usus docuit. Quinti. in. xi. Ergo cum
iudex in priuatis aut præco i publicis dicere de causa iusse
rit: leuiter est confurgendum: tum componenda toga: uel
deintegro iniicienda duntaxat in iudiciis. Apud principem
enim & magistratus a tribunalia non licebit. Paulo post:
Narratio magis prolatam manum: amictum: gestum:
distinctum: uocem: sermoni proximam. & tamen acriorem
sonum simplicem frequentissime postulabit in his dun
taxat qualia hæc sunt. Caius tamen & Paulus præter
morē hac dictione sūt usi. Aliter. n. ait sic fabros lignarios

dicimus nō eos dūtaxat q ligna dolāt: sed eos q ædificarēt
Alter sic: Cum tutor nō rebus dūtaxat: sed etiam moribus
præponatur: i primis mercedes præceptoribus: nō quas mi
nimas poterit: sed p facultate patrimonii p facultate nata
liū cōstituet: Semel quoq; Titus Liuius li. xlv. Nec animū
duntaxat nobis fidelē & bonum præstitit: sed omnibus iter
fuit bellis quæ gessistis.

De Quandoquidem: & quando: ac quatenus.

q Vādoqdē: & qndo idē significāt: & significāt quoniā.
Cicero & Virgilius frequētius supiore utūtur: Quī.
posteriore. Cicero igitur de ora. Que sūt in hominū uitā qn
doqdem in eo uersatur oratio: atq; ea ē ei subiecta materia
omnia quæ sita: audita: lecta: disputata: tractata: cognita eē
debēt. Virgilius: Quandoqdē ausonios nō fas cōtingere por
tus. Sine qdem: Hic tibi (fabor enim) quādo hæc te cura re
mordet. Mirorq; cur Priscianus illud Virgilianū quādo pro
aliquādo exposuerit: qd accipiēdū ē p quoniam: His se qn
do ultima cernūt. Extrema iā in morte parāt defendere te
lis. Quin. Quando igitur orator ē uir bonus: is autē citra uir
tutem intelligi nō pōt. Virtus etiam si quosdā ipetus ex na
tura sumit: tamen p̄ficienda doctrina ē mores ante omnia
oratori studiis erunt excolendi. Eiusdem significati ē quate
nus apud sæculū dūtaxat. Quin. is ita ait: Sed quatenus lu
ctus nostri in ius uocantur: & flēti disputādū ē: & orbitati
suæ mater irascitur supemus quam exorare non possumus
Et eius discipulus Plinius minor: & qtenus negatur nobis
diu uiuere: relinquamus aliquid quo nos uixisse testemur
Nam Cicero dixit quatenus solum modo pro inquantum
sicut eatenus pro intantum: Vt in Lelio uidendum est:
quatenus amicicia tribuendum est. Sæculum autem Quī
tilianus. a Liuiō: Virgilio: Horatio exordior: quorū ultimus
in sermonibus sic ait: Surrentina uaser qui miscet face fa
lerna: Vina columbino limum bene colligit ouo: Quate
nus ima petit uoluens aliena uitellus.

De igitur: ergo: quare: quāobrem: quāpter.

i gitor atq; ergo breuioribus adhibetur cōclusionibus
q̄re: quāobré: quā ppter maioribus: nisi ita dicas: ne
scio q̄re sic loq̄ris: itelligo q̄obré sic facias. Illd' tamē primū
qd' p̄uli saepe ad significandā cōiūctionē p̄tiū orationis ad/
hiberi sol&: & fere post aliquā rē iteriectā q̄si i hūc sēsū ut
aut cōtinuē: aut ut p̄gā ad sequētia: Ac ne sim lōgus i exem/
plo ut necesse foret: afferā breue ex poeta sumptū: Et certa/
mē erat Corydō dū Thyrside magnū: Post habui tamē illo/
rū mea seria ludo. Alterius igitur cōtēder uersibus abo Cōe/
pere. Ergo & si rarius: tamē nō nūq̄ hoc mō ponitur.

De Adeo: usq; adeo: usq; & tanto.

a Deo exponūt p̄ ualderut Terentius: Iuuenem adeo
nobilē. Significat etiā i tātū nō nūquā sequēte ut:
nōnunq̄ nō sequente: ut apud Quinti. Cūcta si uidetur iu/
ra p̄currere: nusq̄ adeo p̄ nobis sollicita lex ē: ut qd' p̄stat
extorqueat: dedit cāco talionis actionē nō manus recusātis
impellit: iniuriam cādis agere p̄misit: sed nō cogit inuitos:
adeo pene leuius ē ultionem perire q̄ potestātē. Genus serui/
cutis est coacta libertas: hic eadem sētentia fuerit: si dixerō
adeo: ut pene leuius ultionē perire: q̄ potestatem: Nā saepe
hoc modo legimus adeo positum cū uno uerbo: non cū duo/
bus: quale fuerat exēplum superius: ut apud eundem. At cū
protinus respondendum est omnia parari possunt: adeo ut
paulo minus promptis etiā noceat scripsisse si alia ex di/
uerso q̄ opinati fuerint occurrerint. Licuiss& hoc etiam sic
dicere: adeo paulo minus p̄mptis etiā nocet scripsisse. Idem
efficit usq; adeo & usq; eo: ut apud eūdē: Hinc tumor & ua/
na de se p̄suasio usq; adeo: ut illo discipulorū tumultu infla/
ri si pag; a p̄ceptore laudentur: ipsi de illo male sentiant.
Siue ut & p̄dicatiuū apd' Ciceronem: Ne si quando ei dicē/
dū erit de iusticia & fide: mutuetur a Platone qui cum hāc
exprimenda uerbis arbitraretur nouam quandam finxit i
libris ciuitatē: usq; eo illa quā dicenda de iusticia putabat
a uitā consuetudine & ciuitatū moribus abhorrebant: mul/
ti ad hunc ipsum modum usurpant tanto.

De Quin: & quinetiam.

q Vin p quietiā siue atq; etiā. Virgi: Quī aspera Iuno
Qua mare nūc terrasq; metu cælūq; fatigat: Cōsilia
melius referet. Quī pro ut non: seu cur nō: ubi desideratur
utiq; subiūctiuū uerbū: idemq; non principale. ut idē: Hic
tibi nequa morā fuerint dispendia tanti: Quin uatem īsa
nā aspicias. Quī p cur nō sēp īterrogatiue: & p indicatiuū.
idē: Quin tu aliquid saltē potius quoz īdiget usus Vimi
nibus molliq; paras detexere iunco: Nescio qd uiderit. Ser
uius: q hūc locū exposuit quin etiā. Sed duo priores sensus.
uulgo sūt notī ī carmine & in prosa frequētes & obuii. De
tertio afferā ex oratoribus quoq; exemplū. Cicero p Rabi
rio: Quī cōpescitis istā uocē indicē stulticia: testē paucita
tis: Quintilianus in paupe amatore: Quin tu potius admit
tis iuuenis cōsiliū rationem. De Secundū.

f Ecūdum nonnūq; pro iuxta & post. Virgili. Dulcibus
illa quidem illecebris aut plena secundum Flumina.
Quinti. ī pariete palmato: Tu iaces secundū occasionem &
expeditum tibi in proximo facinus est. Sulpitius. M. Marcel
lum post cōenā tempus a Magio Cillone familiari eius pu
gione percussū esse: & duo uulnera accepisse: unum in sto
macho: alterum in capite secundum aurem. hic iuxta signi
ficat. Item quod ab altero secundum est: id est iuxta est: at
q; post. Ideo secūdum pro post accipitur: quasi secūdo loco.
Idem Quin. in gladiatore. Nam quod unum mihi secūdum
patrem fortuna uidebatur parasle præsidium: id ego spera
re in illa sorte non poteram. Cicero Proxime autem & se
cundum deos homines hominibus maxime: esse utiles pos
sunt. Idem appellat. L. Annium qui erat institutus secun
dum filiam. Liuius libro. ix. Hetrusci belli fama exorta
est. nec erat ea tempestate gens alia: cuius secundum
gallicos tumultus arma terribiora essent: Secundum ac
cipitur etiā p eo quod est pro: ut secundum te litem dō:
secundum me iudica: secundum se iudiciū des uult: id est p
me: pro te: & pro se. Et pro in: ut secundū quietem id ē ī qe

te soni. Secūdū aut Platonē: secūdū Pythagorā: sēsus hic no-
rissimus ē. De Iam: & iametiam.

i Am elegāter. usurpari solet. Aliquando quasi p tūc:
ut Cicero: Ipsa uerba cōpone & quasi coagmenta:
qd' ne græci qdē factitauerūt: iā neminē ātepones Catoni.
Quin. Quod si satis prudēter ea uiderint: iam ppe consūa-
ra fuerit prācipientis opera. Aliquando prāterea significat
quasi nodus qdā iter sententias: ut Virgilius: Iā maris imē
si plē & genus omne natātū. Iā uarias pelagi uolucres. Hu-
iusmodi exēpla sunt crebra: Idē efficit iunctū cū uero. Iam
uero urbibus cōstitutis: & cætera. Iā iā de futuro palā ē qd
signific&: ut iā iā aderit: & de præsenti lic& ad futurū resol-
uatur. Iā iāq; manu tenet & premit hasta: quasi nūc nunc
tenebit. Non nūq; figurare p indignationē miserationē ue-
accipitur: ut idē Virgilius: Iā iā nec maxima Iuno: Hec sa-
turnius hęc oculis pater aspicit æquis. Cicero i Verrē: Iā iā
Dolabella neq; me tuo neq; tuorū liberorum quo te aliqui
innocentem putant casu miser&. Quin. Iam iam malo ue-
nena ferrum subitos ictus: improuisamq; mortem: qui ince-
stum non credit: torquere non deb&: qui credit statim deb&
occidere. Et hęc per indignationem. Per miserationem ue-
ro Salu. in Iugurth. Iam iam animo meo carissime frater
q̄q; tibi immaturo: & unde minime decuit uita erepra est: ta-
men latandum magis: q̄ dolendum puto casum tuum. Per
exhortationem quoq;: ut apud Quin. Iam iam cōmmilito
quicūq; casus manet: etiam si te imperator damnaturus ē:
habes solatiū satius ē q̄ a patre occidi.

De Tātisper: paulisp: pagp: aliquantisp: donec: & dū.
Antisp fere postulat post se dū p donec: siue q̄diu.

Nā & donec duobus mōis accipitur: dabo opā uolup-
tatibus donec moriar: id ē usq; ad mortē: & dabo opā uolup-
tatibus douec uiuo: id ē q̄diu uiuo. Eiusdē naturæ ē dū: ideo
q̄ i priore sēsu amat subiūctiuū: i posteriore i dicatiuū more
donec: ut apud Ciceronē: Deide ē i carcerē ductus: ut ubi eēt

tantisper dum culleus in quem coniectus deferetur: cōpara-
retur. Terentius: Ego tantisp te dici uolo meum: dū id qđ
uolo facis. Sunt tamen qui pro tantummodo accipiant: sūt
qui etiam pro iterea. Cætera quoq; sic a per composita ad
temporis breuitatem referuntur parumper: paulisper: aliq̃
tisper. Sunt qui per imperitiam hæc accipiunt pro suis pri-
mitiuis: quæ sunt parum paulū: aliquantulum.

De Fere: & temere.

Ere significationem habet non omnibus notam: nisi
quando significat pene: cuius significatio est paulū
absuit quin: ut pene siue fere in manus hostium incidit: id ē
paulū absuit quin in manibus: hostium inciderem. Altera
significatio est cum intelligitur aliq̃ uniuersalitas: Vt Qui.
Hæ fere sunt emendatæ loquendi scribendiq; partes: id est
fere omnes: ideoq; illud omnes adiungitur: ut idem. Nam
in omnibus fere minus ualent præcepta: q̃ experimēta. Simi-
liter omni fere tēpore: de loco similibusq;: ut fere utor hac
ueste in faciendis sacris: id est omni fere tempore: fere roma-
ni orbem subegerunt: id est fere totum orbē: fere sit ut iu-
uenes amentur: fere ubiq;: Cuius significationis impiti cor-
ruperunt illud Ciceronis de amicitia. Memini illum in eū
sermonē incidere q̃ tū fē multis erat i ore: cū scribēdū sit q̃
tū fē erat i ore id ē fere oībus. Pro fē accipitur temerē apđ
oēs post Ciceronē natos: ut Qui. Illud īgeniorū uelut p̃cox
genus nō temere unq̃ peruenit ad frugem. Sunt enī quādā
quæ sequens ac proximum. M. Tulii sæculum adiungenda
existimauit: ut procul dubio: obiter prospicialiter: tali cau-
sa: uel pro statim: quotiens p̃q̃ndo. Nā Cicero ferenūq̃ uti-
tur: nisi addat totiens. citra p̃ sine: ut tibi plusq; si sæpe res
usus sine doctrina q̃ citra usū doctrina ualeat. Interī p̃ ali-
q̃ndo meo nomine: tuo nomine: hoc nomine pro mea: tua:
hac causa: siue hoc respectu: ut tibi minus est quod fiendū
meo nomine. q̃ quod illius gaudendū est. & alibi. Age quin
immo gratias hoc solo nomine crudelissimis satis qđ ma-
ximum facinus nō i prima æui mei parte posuerūt. Cicero

rarissime: ut in Bruto: At uero iquā tibi ego Brute nō solūā:
nisi prius a te cauero amplius eo nomine neminē cuius pe-
titio sit petiturum. Et pro Sylla: An cū tanto imperio tan-
taq; potestate nō dicis fuisse regē nūc priuatū regnare dicis
quo tandē nomie: Sed hoc declinabile est. Nunc de ideclā-
bilibus agimus: q̄lia & hāc sūt: alioquin: alias: nihilominus:
sup:& supra diuersius aliquantulū a Ciceronis usu: de qua
differētia in cōmentariis a me ī huius orationes illius decla-
mationes componendis differetur.

De pinde: proinde: subinde: idē: idē: itē nnum de respōsiuis.

p Erinde flagitat post se ac si: uel atq; si: cū significatō
eius sit ita: ut fac pinde ac si tua res esset: id est q̄si.

Cū negatione uero etiam quam ut Suetonius de uita Do-
mitiani: Nulla tamen re perinde motus q̄ responso casu Al-
chitarionis mathematici. Quod si nō sequatur nec ac si nec
negatio: accipietur p æque: ut Plinius iunior: Funus Ruffi
clarissimi uiri & perinde felicissimi: pro ita: id est multum:
ut idē Suetonius de uita Galbæ: Quare aduentus eius nō p
inde gratus fuit. Proinde idem ē quod ideo: uel potius ideo
q̄. Semp. n. dependet a superiore sentētia. Quidam quorū
est Lucretius accipiunt pinde in eam significationē: quam
dedimus perinde: ubi p̄ide duas syllabas habere facit. Sub
inde accipitur p inde uel deinde statim: ut Titus Liuius li.
viii. Subinde acceptus a. P. Munitorio Spurius Oppius. Et
Horatius ad Celsū: Si dicet recte primū gaudere subinde:
Præceptū auriculis hoc instillare memento. Etiam p identi-
dem siue frēq̄nter cū quodā interuallo: ut si iter faciens cre-
bro ad comitē respiciā an me seq̄ posset: dicam subinde res-
picio. Cicero aut diceret identidē. Nā subinde uti non solet:
ne æquales qdē eius Varro: Salustius: Cesar: lic& illi utātur
nouissime p ultimo: multiq; alii quod Cicero nō facit. Iti-
dē & itē significant id qd̄ similiter: Hāc omnia ab inde cō-
posita Priscianus multiq; alii pnunciari uolunt accentu in
antepenultima: qualia sūt: ut eidem placet: cōposita a quā
do aliq̄ndo: siq̄ndo. neq̄ndo: nunq̄ndo Est. n. hoc ultimū: &

ipsū cōpositū:ideoq; p n in tertia littera scribendū nō p m
p eo quod est nū aliquando. Est aut huius monosyllabæ
significatio pene eadem quæ an:subintelligitq; utiq; nega
tionem:ut num ego te spoliaui: q̄si dicat ego non spoliaui.
At quotiens p negationem interrogamus: subintelligitur
affirmatio:ut non ego te spoliaui: quasi dicat ego te spoli
aui.Affirmatiua autem responsio hæc propria est etiam:
ut uidisti me hodie:si uidi te:respondere debeo etiā uel sic.
Plinius ad Tacitū:Studes iquā:Respondet etiam.Vbi est
mediolani.Vulgo aut respōdemus ita.Neq; hoc sine aucto
ritate.Simo apd Teren.dicēti Dauo:Mihine:respōdit ita:
De Nunc.

n Vnc solet usurpari sine significatione temporis: ut
de diuinatione Cicero:Quæ qdē multo plura eueni
rēt:si ad qetē itegri iremus:Nūc onusti cibo & uino cōfusa
& pturbata cernimus.Et de oratore:Et si i huiusmōi gener
nihil esset nisi falsū atq; imitatione simulatū:maior ars ali
qua eēt reqrenda:nūc ego qd dicā:Et in eodē: Nam si ita
dicerēs:& cætera:nunc uero fateris:& cætera.

De bene: male: peius: pessime.

b Ene nōnūq; p ualde:ut Cicero:Habetis orationē be
ne lōgā. Quīt. Cū multa diserte sūmisq; clamoribus
quæ neq; ad iudicē neq; ad litigatorē ptinēt decantauerūt:
bene sudantes: beneq; comitati p forū reducūtur. Huic simi
le qddā habet male:ut Comici frequēter:Male:mihī timeo
p eo quod ualde timeo.Cicero in Bruto:Addebat etiam:id
q; ad rē ptinere credebat scriptores illos male mulctatos,i
ualde & quasi bene mulctatos:sed in malū ipsorum.Ideoq;
nō bene dixit mulctatos sed male:neq; id solū i positiuo ad
uerbio:sed i suplatiō quoq;:ut pessime mulctatos:atq; adeo
i cōpatiuo:sed frequētius cū uerbo odi:ut idē i philippicis:
Quo neminē ueterani peius oderūt:peius q̄si magis & uali
dius. Idē ad Mariū:Oderam multo peius q̄ illū ipsum Clo
diū.Illū.n.oppugnauerā:hūc defēderā:nec tamē p compati
uū cū hoc uerbo ueq; etiā p positiuū:ut Terētius i adelphis

Illud rus nulla alia causa tñ male odi;nisi. quia ppe ē: tam male p eo quod ē tam ualde. Per aliud aut uerbū: ut Ouidius Horoidū: Peius adulterio turpis adulter obest.

De Super: supra: intra: infra: subter.

f. Vper & supra licet in eodē loco sedere possint: tamē i hoc plerq; differunt: q; illud contiguū ē: hoc interiecto spacio: ut sedeo super lapidem magis q; supra lapidem. Rursus aquila uolat uel nubes pendent supra nos magis q; super nos. Non tamē sic semp: ut apud Quinti. Nec ulla est supra terras adeo rabiosa balua cui nō imago sua sacra sit. Et Liuiū libro. xlviii. Vbi circa muros supra subterq; terrā p dies. xv. pugnatum. Intra & infra differūt: qd' itra ad nūmē & spacium refertur: ut intra uiginti dies: & intra muros: non aut infra. xx dies: uel infra muros. Infra ad dignitatem & ad locū: ut infra dignitatem meam ē: & infra tectū idēst subter tectū: Deniq; intra habet relatiuū extra: ifra uero supra. Subter quoq; relatiuū habet & sup: ideoq; tactū rei fere significat: ut hic urinator mirifice natat: duratq; super aquam.

De Sicut: ita: itaq; & sic.

f. Sicut habet nōnūq; uenustatem magnā atq; utilitatē i disponendo: quotiens antecedētē annectit cū seqn te sententia: ut apud Quinti. Sunt & alia ingenita quidē q; adiuuant: uox: latus: patiens laboris: ualitudo: cōstantia: decor: quæ si modica obtigerunt: possūt ratione amplari. Sed nōnūq; ita desunt: ut bona etiā ingenii studiaq; corrūpant: sicut & hæc ipsa sine doctore perito: studio pertinaci scribēdi: legendi: dicendi: multa & continua exercitatione per se nihil p̄sunt. Plinius li. xvii. Ferunt Crassū auum Crassi i parthis interempti nūq; risisse ob id agelastū uocatū: sicut nec fesse multos: Seruius grammaticus hac dictione & bene & frequenter utitur: possumus eodem modo quo sicut usurpare duo alia: quemadmodū & quomodo: aut si quid aliud ē eiusdē naturæ habet & aliam naturam sicut ut non modo res similes copulet: quod est frequentissimū: sed diuersas quoq; & sæpe contrarias: ut idē Quinti. Sed hæc eloq̄ndi

præcepta sicut cognitioni sūt necessaria: ita non satis ad ut
dicendi ualent: nisi illis quædam facilitas quæ apud græcos
lexis nominatur accesserit: quod licet dicere etiam per ut:
& quidem frequentius: ut idem quod ut optimum ita diffi-
cillimum longe. Sed in tali genere sermonis bonam sibi par-
tem uendicat illud ita: de quo hoc etiā addam q̄ nō nūq̄ ac-
cipitur p̄ itaq̄: sed hac differentia ut nō nūq̄ ipsum antece-
dat ī eadem sententia altera dictio. Cicero ī tusculanis: Ita
nobilissima ciuitas græciæ & olim potētissima sepulchrū
cuius sui ignorasset: nisi ab homine arpinate didicisset. Pos-
semus p̄ itaq̄ sic dicere: itaq̄ ciuitas: uel ciuitas itaq̄ eodem
modo: quo sic p̄ sicq̄. Quinti: Vbi de adolescente ī opere du-
ro ac uirili se exercente dixisset intulit: sic effectū est ut quē
admodū aliq̄ putant posset cito militare. Accipitur etiam
ita p̄ ualde: ut Cicero. Nec ita multo post edictum Bruti
affertur & Cassii Quinti. Nec res ē ita magni tēporis ac la-
boris.

De Nā: & nanq̄: nāq̄: Quod aut̄: qd̄ uero.

Am & nāq̄: quiddam simile habēt: quod ita & itaq̄:

Quippe cū nanq̄ soleat & primū locū sortiri & secū-
dū: aliquando etiā tertiū. Nam nō solet. sed prima semper
ē dictionum. Præterea hoc aliquando accipitur p̄ aut̄ ad di-
stinctionem sententiæ: ut in Sal. Cicero. Nam quod ī uxo-
rem atq̄ filiam meam tam petulanter inuectus es. idē ua-
let ac si dixisset q̄ aut̄ in uxorem: & ē. siue q̄ uero: ueluti
sæpe incipere solemus: ut idem. Quod aut̄ scribis quid de exi-
tu belli sentiam: magis consilium petere possum: q̄ ipse ali-
is dare. Idem de orato. libro primo: Quod uero uiros bonos
iure ciuili fieri putas: quia legibus: & præmia præposita sit
uirtutibus & supplicia uitiiis: equidem putabam uirtutem
hominibus si modo tradi ratione possit: instituendo & per-
suadendo non minus q̄ ui ac metu tradi.

De Iter: antehac: posthac: deinceps: rursus.

i Terum refertur etiam ad primam uicem: non tantū
ad posteriorem: Nam iterū uoco te id est iterata uice
usitatū ē. iterū uocaui te præter hanc uicē: minus ē usitatū

Cicero p lege manilia: Cū tantā multitudinem: cum tāto studio uideamus: quantam non iterum in eodem homine praeficiendo uidimus. Antehac & posthac huic similia sūt: hoc est ante hoc: uel post hoc tempus. Aliquando tamen reperimus ante illud: uel post illud tempus. Salu. Sic erat accensa libidine: ut sapius peteret uiros q̄ peteretur. Sed ea saepe antehac fidem pdiderat creditum obiurauerat. Suetonius in Domitiani uita: Pari arrogantia cum procuratorū suorum nomine formalem dictaret epistolam sic cōp̄it: Dominus & deus noster sic iubet fieri. Vnde institutū posthac ut ne scripto qdem ac sermone cuiusq̄ appellaretur aliter. Similiter deinceps accipitur p̄ dehinc: & pro deinde: atq; etiam p̄ gradatim. Cicero in tuscu. Omnes qui deinceps accubarent: ad lirā canerent. Et ad Termū. Sed tamen tres fratres sūmo loco natos prōptos nō indifertos te nolo habere iratos: quos uideo deinceps tribunos plebis per triēniū for̄. Sed redeamus ad iterum: quod aliquid nouitatis exhibet cū dicitur. Iterumq; ad tarda reuerti Corpora. Quomodo iteq; nūquid semel antea redierant: minime: quid ergo: aut accipiendū ē quomodo rursus pro contrario. Cicero officiorum tertio: Neq; me doloribus dedi quibus essem confectus. nisi restitissim: nec rursus idignis homine docto uoluptatibus aut reuerti rēdēq; prouēire: ut idē de fato: Ad Chryssippi laqueos reuertamur: cū nihil de Chrysippo memisset. Quīt. Si ueq; ē post uetuste saecula & innumerabiles annos reddi rursus aliis corporibus animas: fortasse ī me renatus sit aliquis ex illis. Reddi quasi dari. nam idē hoc uerbū efficeret. Et alibi: Sed ad illos iam perfectis constitutisq; uiribus reuertamur: quod in cōenis grandibus saepe facimus: ut cum optimis satiati simus: uarietas tamen nobis ex uilioribus grata sit. nō ait reuertendū ad uiliores libros: quasi ab his īcipiendū sit. Sed cum satiati fuerimus bonis libris tanq̄ cibis: postea ad uiliores reuertamur.

De VI
tro: citroq; huc: & illuc: sursū: & deorsū: ultro: & spōte:
u ltro: citroq; in factis & in dictis. Quinti. in cāco: In

limine iuuenis sicut solet ultro citroq; cōmeare. Cicero. vi. de repu. Multisq; uerbis ultro citroq; habitis: ille nobis cōsumptus ē dies. Cum ego te alloquor: tunc uerba ultro quasi ultra eunt: cū te alloquentem audio: tunc uerba citro quasi citra ueniūt: sicut pedes cū a loco recedo: tūc ultro eunt: cū redeunt tunc citro. nec elegans esset: huc & illuc cōmeabat: nisi errabundū & incertū iter significes. Quidam tamē sursum & deorsū utuntur opinor imitantes Terentiū: qui ī eunuchō ait: Sex ego te totos Parmeno hos mēses quietum reddam: ne rursū deorsū cursites. Nescio an de athenis hoc dictū sit: cuius portus in imo: urbs uero in editiori loco sita ē: forte sic loq; deceat p̄ sursum deorsūq;: & si de fortunæ mutabilitate dicatur: quæ nūc tollit: nūc deprimit: Ultro tamē a sponte sic uidetur: ut breuiter dicam differre: qđ ultro est qđ sine requisitione: ut ultro ad te ueni: id ē a te non requisitus ueni. Sponte ad te ueni: id ē meo cōsilio. Ad res iā animas transferimus: ut multæ arbores sua sponte nascūtur: id ē p̄ se.

De et: ac: q; cū suis cōpositis.

e Multifariā solet in usu accipi: cuius conditionis est q;: & ab eis composita negatiua neq;: & p̄ apocopen nec. Vir. Audieras & phama fuit. Martialis: Quod nūmos cernis mitti nos credis amicæ: Falleris: & nūmos ista tabella rogat Quīt. Has primū audiet puer: hāc uerba effiger imitādo conābitur: & natura tenacissimi sumus eorū quæ rudibus annis p̄cepimus: & p̄ quia accipiendū ē. Ouidius in fastis: Nil aliud uestam. q̄ purā intellige flāmā. Nataq; de flāma corpora nulla uides: quæ p̄ q̄a siue nanq;. Similiter Cicero: Non solū nobis nati sumus: ortusq; nostri partem sibi patria uendicat: partem amici. Duplicantur iterdū hæ coniūctiones: sed in rebus diuersis uenustius: ut te admirantur & ciues & hospites. Virgili. O q̄ res hoīnūq; deūq;: id ē o q̄ res & hoīnū & deorū. Sal. ī iugurth. Seq̄ uobisq; dignū ē. i. & se & uobis dignū ē. Rarē tamē ī p̄sa: ī carmīe uero frequētius. Quīt. Nihil ociosū pati: qđq; inuētiōe: qđq; ī elocutiōe ānotādū erit. Quare de nec & de neq;: & de siue similibusq;

quotiens geminatur: cū facilia inuentu sint omitto exēpla
Et quoq; initiis sententiā cōpetit: ut idem li. primo: Et fi-
nita quidem sunt partes duæ: quas hæc p̄fessio pollicetur.
Eiusdē naturæ est ac & atq; Cicero: Ac si uolumus eius rei q̄
uocatur eloquentia: siue artis: siue studiū: siue exercitationis
cuiusdam a natura p̄fectæ considerare p̄cipium: & cæte-
ra. Idem: Atq; cæteri impatores q̄ de illo triumphauerunt
& cætera. Interdū etiam & affectui seruit: ut idem pro Mi-
lone: Et sūt qui de uia apia loquantur: taceant de curia: Et
in phillippicis. Et ad eum legatos de pace mittemus: q̄ pa-
eis nuncios repudiavit. Idem: Et postea miramur quare mo-
leste ferat po. ro. Interdum neq; copulā neq; affectū signifi-
cat: ut si hoc modo loquar. Supaui illū in palstrea: & ē tam
uastus: & sum tam pusillus. Vt idem de senectute: Defendi
legem uoconiam magna uoce: bonisq; lateribus. Et uidetis
annos meos: ac si dixisset: defendi legem uoconiam iuueni-
li uoce atq; lateribus: & sum ita senex: Interdū etiā tali mo-
do: defendi fortissime illam legem & hoc in tā p̄uecta æta-
te: uel & id i tā p̄uecta ætate: uel p̄ q̄ siue p̄ atq; sic: idq; i tā
p̄uecta ætate sp̄diaui uxorē: idq; auctore patre eius uel at-
q; ita auctor p̄re eius. Itē p̄ negatōē duxi Paulā uxorē: neq;
hoc: uel neq; id sine prudentiū hoīnū auctoritate: uel nec id
sine consilio: uel & hoc non sine consilio. Que exēpla & mi-
hi relatu longiora sunt: & legentibus (ut supra dixi) faci-
lia inuentu: Illud non indiget admonitione q̄ p̄et: quoq;
etiam pro debere accipi: ut alterq; quasi membra cū mēbris
alterq; quasi corpora cū corporibus copulet: aliter absurdū
esset. Hoc admonendū ē & pro. etiam apud Ciceronem nul-
q̄ reperiri: sicut in cæteris illo posterioribus: ut a Virgilio i-
cipiamus: ut Natus & ipse dea. Quinti. tamen siquid aduer-
sus te ipse cōmisit adolescens sit hostis & meus. Cicero dixi-
set sit hostis etiam meus: uel meus quoq; Idem inquit qd̄
inter omnes constat: nisi inter eos qui ipsi quoq; insaniunt
insanissimū: Quinti. Id est sæculū ab illo proximū dixisset
cum illo modo tum etiam sic: nisi inter eos qui ipsi quoq; i

faniunt. Simili ratione de nec pro nec etiam: ut idem p̄solui gratia nō potest nec malo patri. Cicero & superiores omnes tantum dixisset p̄solui gratia non potest ne malo quidē patri. Interdū miscemus & atq; nec: nunc ab hoc: nunc ab illo principium sumentes: ut & pacem respuis: nec bellū geris: uel nec bellum geris: & tamen respuis pacem: Vel sic: & pacem non uis: nec tamen bellum geris: uel & pacē non uis: & bellum gerere non potes. Nam in nec siue in neq; (de utro q; enim loquor) inclusa ē & uel q; quæ resolui potest: & ubi ē nec uel neque id resolui p̄ & non: uel q; non. Poetæ etiam maiorem in his sibi licentiam p̄mittūt: Nec & neq; sequente enim aut uero p̄ simplici non pro composita negatione accipiuntur. Siquidem idem est: nec enim siue neq; enī qd' non enim: nisi ita resoluiamus non & enim: neq; uero idē qd' non uero: si modo non uero dicere licet.

DE Vicissim: inuicem: mutuo.

u   Icissim non memor sum usq; esse apud Ciceronem ac Quinti. & fere maximos quosq; auctores: nisi pro secūdo loco: siue e diuerso uel e contrario. Virgilius tātum semel: neq; id apte uidetur usus pro inuicē & mutuo. Quid possit uterq; uicissim Experiamur: quod imitatus ē Suetonius & alii plures. Cicero semper quod ego quidem scīa sic: Id acciperet ab alio: uicissimq; redderet. Et iterum: Sed ego admiratione quadam uirtutis eius: ille uicissim opinione fortasse non nulla quam de moribus meis habebat me dilexit. Itidem Quinti. apud quem & cæteros illius ætatis nō mō inuicē tali modo usurpatur quale est ī declamationibus inuicem sustinētes. inuicem innixi: id est alter alterq; sustinēs: & uterq; alteri innitens: sed etiā in sensu cuius est uicissi: ut in li. x. Tam contumeliosos in se ridet inuicem eloquentia: & qui stultis uideri eruditi uolunt: stulti eruditis uidentur. Et iterum: Neque enim uideor quæ iustior acquirendi ratio: q̄ ex honestissimo labore: & ab iis de quibus optime meruerunt: qui si nihil inuicem præstent: indigni fuerunt defensione. Plinius posterior: Habes urbanas: inuicem rusticas

scribe. In eadem significatione est mutuo: de quo modo at-
tigi non solum in hac qualis est inuicem se amant: & mu-
tuo se amant: & mutuus amor: sed in ea de qua disputavi.
Idem Quintilianus in eodem statim post loco: Ac ne tanq̃
pauper quidem mercedem accipiet: sed mutua beniuolen-
tia utetur: id est respondente. Cicero: Fac me mutuo diligas:
hoc est fac mihi in amore respondeas.

De Scilicet & Videlicet.

i Scilicet & uidelicet videntur significare id quod cer-
te: sed usum suum habent & præcipuum per ama-
ritudinem quandam cum derisu permixtam: ut apud Vir-
gilium: Scilicet hic superis labor est. Et apud Terentium:
Id populus erat scilicet. Et apud Quintilianum: Hoc uide-
licet expectasti: ut ne captiosum esset officio tuo: maturius
redisse: ex industria tempus triuisti: Non nunquam sine hac
acerbitate & interrogatione. Idem alibi: Sed est uidelicet
ultima quædam calamitatum rabies: & nouissime in furo-
rem uota. p̃sa uertuntur: Nonnunquam post relatiuum si-
cut solet poni quidem. Nonnunquam & ante uel sine rela-
tiuo. Et hi sunt fere modi utendi his duabus dictionibus
apud doctissimos: apud quos uix reperiatur uulgo usitatissi-
mum modum: cum ea quæ confuse dicta sunt per singula
postea exponimus: quale esset: quattuor sunt uirtutes: scili-
cet uel uidelicet: Prudentia: Iusticia: Fortitudo: Modestia.

LAVRENTII Valensis De Lingua Latina Bene Merentis
Elegantiarum liber Tertius: Et primo Proœmium.

r ELEGI Proxime quinquaginta digestorū
libros ex plerisque iurisperitorum uolumi-
nibus exceptos: & relegi cum libenter: cum
uero quadam cum admiratione: primum q̃
nescias utrum diligentia ne an grauitas:
prudentia an æquitas: scientia rerum an
orationis dignitas præstet: & maiori laudi danda esse

uideatur. Deinde q̄ hæc ipsa ita in uno quoq; illoꝝ om̃ia
sūt egregia & perfectā: ut uehementer dubites quē cui præ
ferēdū putes. Cui simile quiddam ut de ultima tātū parte:
quæ ad nos p̃tinet dicā. In epistolis Ciceronis admirari so
lebā: quæ: cū a pluribus scribantur: omnes tamē ab uno eo
dēq; audacius dixerim si p̃sonas sustuleris. ab uno Cicerone
scriptæ iudicentur. Ita uerba ac sentētiæ characterq; ipse di
cendi ubiq; sui ē similis. Quod eo magis in iuriscōsultis est
admirādū: q̄ illi eadē ætate cuncti extiterūt in eodē quasi
ludo ac schola instituti: hi uero inter se etiā sæculis distant
licet omnes post Ciceronē. Ideoq; q̄busdā i uerbis ab eo dif
ferentes quales omnes usq; a Virgilio atq; a Liuiio fuerunt
Nā Seruii Sulpitii ac Mutii Scæuolæ nil extat. Sed alteri
us Mutii recentioris: Et prisci illi qd ē iuriscōsulti q̄les q̄n
tiq; i eloquendo fuerint iudicare nō possumus: qp̃pe quoz
nihil legimus. Hic aut̃ q̄ iter manus uersatur: nihil ē mea sē
tentia qd̃ addi uel adimi posse uideatur. non tam eloquen
tiæ: quā qdē materia illa non magnopere patitur: quā latini
tatis: atq; elegantia: sine qua om̃is cæca doctrina ē: & illibe
ralis præsertim i iure ciuili. Vt. n. Quinti. inq̃t omne ius aut
i uerboꝝ ĩterp̃tatione positū ē: aut i æq; prauiq; discrim̃e.
Et q̃tū momēti i uerboꝝ ĩterp̃tatoe sit: ipsi iuriscōsultorū
libri maxime testātur i hac p̃cipue laborātes. Vtinā ĩtegrī
forēt: aut p̃te isti nō forent q̄ i locū illoꝝ etiā Iustiniano
uerante: successerūt. Nota sūt eoz & nimis nota noīa: ut su
puacuum sit ea p̃ me recenseri q̄ uix q̃ntā partē iuris ciui
lis intelligūt: & ob ĩperitiā suā uelamētū aiunt nō posse do
ctos euadere in iure ciuili facundia: studiosos: quasi iuriscō
sulti illi aut rustice locuti sint: id ē istoꝝ more: aut huic sciē
tiæ nō plane satisfecerint. Quid de illis loquor? Ego medio
cri ingenio & mediocri litteratura præditus p̃fiteor me om
nes qui ius ciuile interpretantur ipsoꝝ scientiā edoctrurū.
Quod si Cicero ait sibi homini uehemēter occupato: si stōa
chū moueāt triduo se iuriscōsultū fore: nōne & ipse audebo
dicerē si iurispiti nolo dicerē iuris ĩpiti stōachū mihi moueāt

aut etiā sine stomacho me glosas ī digesta triēnio cōscriptu
rū lōge utiliōres accursianis. Merētur. n. merētur summi illi
uiri nancisci aliquē: qui eos uere riteq; exponat: uel certe a
male īterpītātibus: & gotthice potius q̄ latine defēdat. Got
thi isti q̄dni & uādali existiādi sūt. Nā postq̄ hāc gētes se
mel itesq; italiā īfluētes romā ceperūt: ut īperiū eorū: ita
līgūā quoq; quēadmodū aliq̄ putāt. accepimus: & plurimi
forſan ex illis oriūdi sumus. Argumēto sūt codices gotthice
scripti: q̄ magna multitudo ē. Quā gens si scripturā roma
nā deprauare potuit: qd de līgua p̄lertī relicta sobole putā
dū ē. Vnde post illoꝝ aduētū primū alterq; omnes scripto
res neq; faciūdi: ideoq; prioribus multo īferiores fuerūt. En
quo litteratura romana recidit. Veteres admiscebant. lin
gua suā grācā. Isti admiscēt gotthicā. Neq; uero hāc di
co: ut iuris studiosos carpā: imo ut adhorter potius: p̄suadeā
q; sine studiis humanitatis nō posse quā cupiunt asseq; fa
cultatē: malintq; iuriscōsultorū q̄ leguleorū similes eē. Nā
ut Virgiliano uersu utar: O fortunatos nimiū bona si sua
norint Agricolas. Ita ego appellem iuri opā dātes fortuna
tos: si norint sua bona. Quā. n. disciplina scilicet q̄ publice
legitur: tam ornata atq; ut sic dicā tam aurea: ut ius ciuile.
An ut hinc īcipiam ius pōtificiū: quod canonicū uocant: qd
& maxia parte gotthicū ē. An philosophorū libri q̄ ne a got
this qdē aut uandalis ītelligerentur: quos ego ob hoc maxi
me errare qd loquendi facultate caruerunt: ī libris meis de
dialēctica ostēdo: quos iā edidissē: nisi amici me hos potius
edere coegissēt. An grāmaticorū quorū p̄positū uidetur fu
isse: ut līgua latinā dedocerē. An deniq; thetoricorū q̄ ad
hanc usq; aetate plurimi circūferebantur: nihil aliud docē
tes: nisi gotthice dicere. Vna supererat iuris ciuilis scientia
adhuc inuiolata & sancta: & q̄si tarpeia ars urbe direpta.
Hanc etiam isti gotthi: non galli per speciem amicitiae
polluere: atque euertere tentauerint: euertereq; pergunt.
Hanc ipse quantum in me erit: ut Marcus Manilius p̄
tegā: imo omnes q̄ hoc nomen p̄fitentur p̄tegere debent.

Quod si fecerint (ut spero & opto) non legulei sed iuriconsul-
ti euadent. Quod ad meum aut hoc opus attinet non fraudabo
iuris conditores debita laude. Tantum igitur deberi puto
huius facultatis libris: quantum illis olim qui capitolium ab armis
gallogum atque insidiis defecerunt: per quos factum est ut non modo
tota urbs non amitteretur: uerum etiam ut tota restitui posset:
ita per quotidianam lectionem: digestorum & semper aliquem ex par-
te icolumis atque in homine fuit lingua romana: & breui su-
am dignitatem atque applitudinem recuperabit. Sed ad reliquum per-
gamus. De Tanti: & quanti cum suis compositis: deque pluris: & minoris.
Tantum ut ab eo potissimum incipiamus: quod nec ab aliquo quod
sciam traditum & traditu dignissimum est: duo tanti &
quanti composita: ab eis tantidem: quantum tilibus: & quantum tunc: totidemque co-
parata pluris & minoris: preterea nulla alia nec composita nec no-
mina: nec dictiones queunt in genitio casu adiungi his uerbis
emo: uenundo: ueneco: merco: compositio: aestio: taxo: liceo. addico:
distraho: metior: per aestio: constat: conduco: loco: foenero: pacif-
cor. pago pepigi: condemo: postulo: & siquid sunt alia similis horum
significatio. Neque enim audiuius dici unquam uendidit hic patriam
auri: aut Achilles uendidit corpus Hectoris auri. Priamusque
illud redemit magni poderis auri. Sed per ablatiuum sic. Vendi-
dit hic auro patriam. Et exanimumque auro corpus uedebat A-
chilles: Hec Virgi. Valerius quoque libro quinto: Magno ubique
precio uirgis aestimatur. Quanti uero & tanti ceteraque ut dixi
genitiuum non mutant: ut Terentius in Eunuchis. Quid agas: nisi
ut te redimas captum: quod quod mimes: & si nequas paulo: at quanti quod
as id est tanti te redimas: quanti quod quod. Cur non dixit quanto: ut congrueret
cum illis mimes & paulo: aut minimi & pauxilli ut congrueret
cum hoc: quanti: nisi quod tanti & quanti mutare non licet: & ab eis quod di-
xi composita. Quinti. in pastu cadauerum. Hoc unum superat:
ut deuestum tantidem uendentes. Et in Verrem Cicero aiebat
te tantidem aestimasse quanti sacerdotem. Iuuenalis Quanticum
que domus constet. Idem quod ad predicta comparatiua per-
tinet. Balnea sexcentis & pluris porticus septa. Cur non dixi
pluri: ut copularet coniunctio eisdem casus Titus Liuius libro

xlviij. Mācipia minora annis uiginti: quæ post p̄ximū lustre
decē milibus æris aut pluris uenissent. Ea quoq; decem tan
to pluris q̄ti essent æstimarentur adeo ut interroganti per
eundē sæpe casum respondere nequeamus: ut Plautus i Epi
dico Quanti eā emit: uili. quod minus: quadraginta minis
Horatius. Quanti emptæ: paruo. quanti ergo: optulibus
heu. Nā illud apud Ciceronē. q̄ti addictus: mille nummū.
nō ē illud mille genitiui: sed ablatiui casus: ut mox docebo
quasi millenario nūmum id est nūmorū. Et hæc quidē in
terrogatio ē p̄ genitiuū: responsio p̄ ablatiuū. Aliquando e
diuerso: ut emisti ne decē minis istū equū: immo pluris. Ali
quando hi duo casus iuxta idem uerbum hærent: ut emisti
istum equū decē minis an pluris: Quod si aduerbia forent
ut non nulli existimare solent: cur potius dictū ē tāti & q̄n
ti: pluris & minoris: non tanto & q̄to: pluri & minori: cū hu
iusmodi uerba utiq; ablatiuū desiderent: Cur nō idē fit in
cæteris comparatiuis quæ palā aduerbiantur: Non enī dici
mus emi equū uilioris carioris ue: q̄ tu: cariori uiliori ue q̄
tu: Sed uilius q̄ tu aut carius. Neq; uēdidi melioris ædes pe
ioris ue q̄ tu: sed melius peius ue. Cur deniq; qd̄ non minus
mirādū ē hæc. ipsa quæ noīaui quotiens substantiuis mari
tatur: formā naturalē & legē uerborū custodiūt. Excepto tā
tidē q̄a ē substantiuū: qd̄ ablatiuū datiuūq; nō agnoscit tan
todē: solasq; has uoces: hab& tantūdē & tātidē. Dicendūq;
erit quanta pecunia istū equū emisti: sicut quot minis: Iu
uenalis: Quanto metiris precio qd̄ ni tibi deditus essem
Deuotusq; dies uxor tibi uirgo maneret. Liuius libro. xxii.
Hic miles magis placuit cū precio miore rēdimēdi captiuos
copia fieret. Itaq; genitiuos illos tāti emi equū q̄ti potui:
sic exponere nō possumus: tāti precii: & q̄ti precii. Sed hic tā
to p̄cio q̄to potui. Et p̄ cōpatiuū: ut illud Ciceronis: Non
pluris uēdo q̄ alii: fortasse etiam mīoris cū aliquē doctes nō
ita exponas pluris id ē p̄cii: & minoris id ē precii. Nā huius
mōi expositō fecit ut pleriq; fallerētur: sed sic pluris: id ē plu
ri p̄cio: mīoris: id ē mīori sūma. De Mea: tua: sua: cūia.

n On tantum i his causis quas ostendi nonnunq aliter
respondemus: q quomodo interrogati sumus: sed et
am i tribus illis pnomiibus de quibus pximo libro dispu
taui tam primitiuis q deriuatiuis: quor diuersam conuici
mus esse naturā: & prater hæc unum cuius cuia cuiū: quod
a ueteribus non inter nomina: sed inter pnomina numera
batur: ut meus mea meū: nec græci flatiuū unde hoc nomē
descendit inter nomina: sed inter articulos collocant: & nos
pnoia quædā articularia solemus appellare. Ideoq; ut dici
mus mea ē: tua ē: sua ē: & mea tua sua interest: ita cuia ē: &
cuia interest. Plautus in Epidico: Ego illū conueniā: atq; ad
ducam ad te: cuia ē fidicina. Cicero pro Murena: Ea cædes
potissimū crimini datur ei: cuia interfuit: nō ei cuia nihil i
terfuit. Igitur interrogati cuius hominis ē hoc opus: respon
debimus meum: nō mei. Cuius domini hic. fūdus: tuus aut
suus: non tui aut sui. Rursum meū ne fundū possides an tu
um: Respondebo neutrius uel illius. Interrogamus adhuc:
respondemusq; p uarios casus. Meū ne prædiū ē an illius?
Respondebo illius certe: nō tuū. Similiter de cuius ad quod
nunq respondeas p eundē casū: nisi i tribus pnomiibus de
riuariis: ut cuiū pecus: respondeas meū uel illius. Interroga
tur etiam p diuersos casus: ut cuiū pecus: tuū ne an Meli
bœi? Sed p talem dictionē nūq respondetur: nisi sic dicas.
Est cuiū p: uel ē cuium eē deb&: & si quid ē simile.

De Tanti & quanti: magni parui.

e Adem tanti & quanti positiua quoq; duo magni &
pui sola i genitiuo iūgūtur cū illis gemis uerbis in
terest & refert: cætera aut uel aduerbialiter uel in uoce noia
tiui siue accusatiui: & in primis hor cōpatiua: suplatiuaq;
magis & minus: maxime & minime atq; hor germana mul
tū: plus: plurimū: parum: paulū: pausillum: nihil: aliqd: &
siq sunt alia. Tanti interest: quāti itereest: magni refert: par
ui refert: ac multū refert: plurimum itereest: maxime refert:
magis refert: paulum refert: minus refert: parum refert:
Quin etiā nō modo quattuor hæc nomina id naturā habēt

cū. his duobus uerbis: uerū etiam cū multis aliis: ut magni
estimo: puifacio: puipēdo: quātifacis: tātifacio. Sed cū huius
mōi uerbis nōnūq̃ alia nomina iūguntur: ut plurimi aestio.

De Mille & milia.

a Tque ut pmissū exoluā: illud Ciceronis mille num
mū singularis numeri eē: tum exēplo eiisdē: tū prae
cepto. M. Varronis cōprobabo ī philippicis: Inuentus ē qui
L. Antonio mille nūmū ferr& expēsū. Et p Milone: In qbus
ppter in sanas istas sustructiones facile mille hominum uer
sabatur. Qualia exempla plura ipeterem: nisi Varrois prae
ceptio satis esset: qui in libris de analogia inqt: Cū puentū
est ad mille quartū assumit singulare neutrx: quod dicitur
hoc mille denarium: a quo multitudinis fit milia denariū.
Et paulo post: Vt sit utrunq̃ sine casibus uocis dicemus:
ut hoc mille huius mille. ita hoc decies huius decies: Hæc ha
ctenus. Illud quoq̃ prater hoc addamus mille hominum di
ci: & milia hominū: Iterū mille homines dici: milia uero ho
mines nō dici. Cuius rei causa ē q̃ proprie dicimus mille ho
mines: ut cētū homines: milia hominū: ut cētenaria: uel tur
bæ hominum: hoc substantiuū ē: illud uero adiectiuum. Ita
q̃ nō licet dicere milia homines: quia duo substantia non
cohærent sine copula. Neq̃ in his ullus certus inesset sensus.
Mille hominū lic& dicere: quia mille substātiuatur: ut mul
tum hominum p multi homines: ita mille hominū p mille
homines. Idē erit qd̃ multū hominū: si milia singulare ha
beret: quia nō hab& nisi p miliario: quod constat ex mille
passibus: uel p seminis genere: Vel more Varronis q̃a dici
mus hoc mille: uel q̃a (ut maxime reor) nec adiectiuū plane
nec substantiuū ē: sicut hic & hæc & hoc: iste ista istud: & nō
nulla alia pnomina. Nā cætera adiectiua nō patiūtur sibi
ita adhærere adiectiua: ut pnoia. Dicimus enī hic robustus
messor: ista robusta mulier. Nec dicimus atiquus robustus
messor: atiq̃ robusta mulier. At noia numerorū sūt his pnoi
bus similia: ut cētū aureæ pateræ: mille armatæ naues. Ergo
latie dicetur mille ex hoibus: sicut dicitur isti ex illis q̃

locutio idem ē quod mille hominū. Cetera nomina numeraria siue substantiua: siue adiectiua sint inter se iungi recusant: quia nec duo substantiua: nec duo adiectiua sola esse possunt: ut duo centum: tria mille: cum praesertim sint sua propria nomina: ut ducenta trecenta. Et supra mille ē milia: quod plane substantiuū ē. Ideoque dicimus mille hominū: duo milia hominū: non duo mille: tria milia: quattuor milia homines: & deinceps. Nec ut dixi tria aut quattuor mille: sed bis mille: ter mille: ut biscentū tercentum: nō duo centū tria centū: aut ut aliqui indocti loquuntur: ducentū: tercentum. Virgili. Tercentum niuei tondent dumeta iuueni. Et alibi: Hic iam tercentum totos regnabitur annos. Reperimus tamē apud ecclesiasticos saepe hoc modo dici: quale est: Debebat decē milia talenta: & .xii. milia signati: quod defendi nō potest: nisi resoluas sic: signati .xii. milia: talenta decem milia: quasi dicatur numero duodecim milia: & numero decē milia: ut subintelligatur entia debebat talenta entia decem milia. Signati entes .xii. milia: nisi interponas uerbū substantiuū sic. Signati erant duodecim milia: quod in altero exemplo fieri nequit: quo certe modo ipse non loqueretur: sed potius duodecim milia signati: aut duodecim milia signatorum: & decē milia talentorum: & duodecim milia dragmarum argenti. Cuius erroris si error ē causa (ut opinio mea fert) hinc fluxit: quod saepe legimus decem milia pondo argenti: quasi illud pondo sit nominatiui: aut accusatiui casus: & non genitiui. Saepe decem milia quingenti pedites: nō peditū. Ita cum numerus posterior defuerit: putant recte dici posse decē milia pedites: quod falsū est. Nam cum dicimus decem milia quingenti pedites: sic intelligimus decē milia peditū & quingenti. Quo saepe modo loquuntur: nec aliter loqui possumus. Atque ut nūc ad hoc quingenti subintelligimus pedites: ita ad illud milia subintelligimus peditū. Quale esset in superioribus exemplis decem milia & ducenti signati: uel duodecim milia signatorum & ducenti: & ita in ceteris. Rarius autem reperitur mille per milia. Nam illud quicumque te angariauerit mille passus: uade cum

illo alia duo: subintelligitur milia passuū. Alioqn dixisset
alios duos: non alia: uel potius alios bis mille.

De Numeralibus.

e T quoniā de numeris incepimus: de ipsis aliq̄ dice-
re p̄sequimur. Et primū hoc admōemus: i quo pleriq; fal-
lūtur: treceni scribendū esse: nō triceni: cū significat trecen-
tenariū numex: qđ syncopatū ē sicut ceteras: Dicimus enī
ducenti pro ducenteni: treceni p̄ trecenteni: quadrigeni: quin-
geni: sexcenti: septingeni: octingeni: nongeni: uel noningeni: p̄
quadringenti: quingenti: sexcenteni: septingēteni: octi-
genteni: nongenti: uel noningēteni: Cēteni aut̄ & mille nō
syncopantur: qā nō sūt p̄elōgæ dictōes: sicut supiores. Tri-
ceni aut̄ caret syncopa sed īmutauit g. in c. sicut uiceni p̄ ui-
geni: & triceni p̄ trigeni. est. n. simillimæ uocis c. & g. quēad-
modū d. & t. p̄pter qđ dicimus q̄dringenti p̄ q̄tricēti: i quo
noīe & t. in d. & c. i g. mutatū ē. Atq; quoniā dixi quosdā fal-
li similitudinē uocū recēseamus hęc ipsa īfra cētū ut supra
cētū fecimus. Dicimus igitur siguli: bini: terni: quaterni: q̄ni-
seni: septeni: octeni: noueni: deni: undeni: duodeni: ternideni
q̄ternideni: q̄nideni: senideni: uel deniq̄teni: deniq̄ni: denise-
ni: denisepteni: deniocteni: deninoueni: uiceni: uicenisiguli
uiceibini: uiceiterni: uel ut postea ostendemus siguli & uice-
ni: bini: & uiceni: terni: & uiceni & ita deinceps. tum triceni: q̄-
drageni: quiquageni: sexageni: septuageni: octogeni: nō octu-
ageni: octogita enī dicimus: nō octuaginta: nonageni nō no-
uageni: deinde cēteni. Ideo aut̄ hęc noīa i plurali ptuli: qđ
i prosa scribentes fere plurali utūt: i cārmie frequēter etiā
singulari. Et singularē qđē horū hominū numex non prosa
oratione scribentiū ait Priscianus eē: sed poetarū. Vt Virgi-
lius. Gurgite septeno rapidus mare summou& amnis. Verū
tamē non tantū poetarū uideo esse: sed nōnūq̄ etiam aliorū
ut Plinius libro. xvii. Traduces gallica cultra binis utriq; la-
teribus: si pars q̄drageno distet spacio q̄ternis uiceno inter
se obuui miscēt. Et i xxv. Altera maior foliis latez mō inclu-
sa quoq; qā septeni ē. Et in xxvi. Prodigiosa sūt q̄ circa hoc
k.

tradit. Theophrastus auctor alioqñ grauis septuageno coitu durare libidinē tactu herbæ: cuius nomē speciēq; nō posuit: septuageno id ē septuaginta coitibus p̄ singulas noctes. Nā ita hæc noīa exponūtur: ut creabāt olī bini cōsules: id ē p̄ singulos annos. Utuntur ergo oratores legitima significatōe horū noīnū: binus enī siue bini significat singulis duos: ternus siue terni singulis tres: quaternus siue q̄terni singulis quattuor: At poetæ nō ita. Septenus. n. gurgēs nō ē singulis septeni: sed tātū septēi uni flumini nilo: Nec ī singulari mō significatōe hac abutūt: uerū etiā ī plurali: ut idē: Per duodēa regit mūdi sol aureus astra: duodena astra p̄ duodecī astra. Ad hæc septeno Priscianus exponit septēariū: qđ mihi non placet: cū iauditū sit flumē aliqd' hñe septenariū alueū: & fōtē edere septenariū riuū. Siqdē hæc noīa numerū aliarū rerū q̄ nō noīāt īdicāt nō multiplicationē sui ipōrū: ut lapis cētēarius: nō q̄ sit cētuplus lapis: sed cētū librarū: hō cētenarius nō q̄ sit cētū geminus: sed q̄ habeat cētū ānos: grex cētēarius nō q̄ sit cētū greges: sed grex cētū capitū. Rursus nō diceūs cētēariā librā sed cētuplā: nō cētenariū ānū: sed cētū plū ānōrū: tamē diceūs cētēariū: septēariū: duodēariū nūerū. Siqdē nūerus omīa cōplectit: ē cētēarius siue decēarius: siue alius quis nūerus caterarū rerū: librarū: ānorū: similiūq;. Ideo recte dicimus cētēariū nūerū ānorū īgressus ē: nō aut cētenariū ānū & millēariū nūerū pōdo portat: nō autem millenariā pōdo. Potuisset igitur Priscianus commodius exponere septeno gurgite p̄ septenarii numeri gurgite. Quæ expositōe uti solemus ī illis numeralibus q̄ ultimū numeri eius significāt: decimus: undecimus: cētesimus: millesimus: id ē q̄ ultimus ē ex decē: ex undecī: ex cētū: ex mille. Aliqñ do sic: hoc aruū attulit cētesimū: illud sexagesimū: tuum uero tricesimū fructum: id ē cētenarii numeri: sexagenarii: tricenarii uel cētuplū: sexagītuplū: tricētuplū. Plinius xviii. libro: Admiscet huic far: ut mitiget amaritudinē eius: & tamen sic quoq; īgratissimū ē uentri. nascitur qualicūq; solo cū cētesimo grano: ipsūq; p̄ latāmiē ē. Non ultimū granū

e centenario numero intellexit. sed grana cētenariū numeri
siue granū cētuplū siue cētenū: eo mō quo antea dixit uice
no. Hac etiā ratione appellata ē quadragesima: q̄ q̄dragita
dies cōtineat: quo uocabulo eloquentissimi christianorū utū
tur: qdā etiā qnq̄gesima sexagesima: & septuagesima. Atq̄
ut ad rē redeā: utimur sup̄ioribus illis noībus crebrius ī plu
rali numero: singuli: bini: terni. Trinū igitur cū habeat singu
larē umes: apparet nō eē naturæ istorū: q̄nimmo non mēi
ni cōpisse me illud in plurali: licet & singulare prarū sit: ut
trinū nūdinū. Promulgari. n. debebat antiq̄tus rogatō apd'
romanos trino nūdino: ut opinor scilicet nundino: quod aut
tribus ī locis uno die: aut tribus diebus uno in loco celebra
batur: ut trimus triū annorū: ita trimus triū dieorū: aut triū
locorū. Priscianus ait trinūdinū p̄ trinūdinorū: Ciceronis exē
plo: p̄ Cornelio primo: Ex promulgatione trinūdinū dies
ad ferendū potestasq̄ uenisset. Quod si ita esset: a tris com
positū esset: nō a trinū: ut ait Priscianus: sicut trinoctiū: sed
forsan p̄ apocopā dicimus trinūdinū p̄ trinū nūdinū: aut
plane trinū nūdinū. Quīti. li. ii. Siue nō trino forte nūdino p̄
mulgata: siue non idoneo die: siue contra intercessionē uel
auspicia aliudue qd' legibus obstat dicitur lata esse uel fer
ri. Titus Liuius li. iii. Postq̄ uero comicia decēuiris creandis
in trinū nūdinū indicta sūt. Idem libro. v. nisi editioni mē
da inest ait: Antea trina loca cū cōtentione sūma patricios
explere solitos: nunc iam octo iuges ad īperia op̄inēda ire.
Donatus tamen hoc noīe utitur: & discipulus eius non ta
men magistro indoctior Hieronymus cū alibi: tū ad Mar
cellā: & trinam negationē trina postea cōfessione deleuit: id
ē triplici. Cateri quoq̄ eodē nomine utūt: unde dicta ē trini
tas triū personarū una diuinitas. Seruius sup̄ illud Virgilia
nū: Terna arma mouenda ait figura poetica: nam trina de
buit dicere. Arma. n. sunt tātū numeri pluralis. Sed hæc ra
tio Seruii q̄ sit efficax ipse uiderit: q̄ uult hoc nomē aptū eē
noībus numeri pluralis: qd' etiā repimus cōiūctū cū noīni
bus singularē numes habentibus. Et qd' præterea dixisset: si

apud Virgiliū foret quaterna arma: nūq̄d legēdū esset q̄tri
na: Vex. nō ē trinū de numero eorū: de q̄bus disputauimus:
quorū singularē nō frequentari ab oratoribus diximus: sed a
poetis & qdē īpprie: etiā nō nūq̄ īpprie pluralē: qd̄ aliquā
do ipsi quoq; oratores faciūt: sed necessitate ī his noībus: q̄
singulari carēt: ut codicilli: licet Iustinianus utatur: ut liberi
& pugillares: ut nuptiæ: ut arma: ut castra. aut si nō carent:
sūtq; diuersi generis: ut nūdinū & nūdinæ: delitiū & delitiæ
uel diuersæ significationis: ut hæc ædes: hæc ædes: uel diuersi
& generis & significati: ut epulū & epulæ. Necessariū ē aut
dicere binos codicillos & ternos & quaternos: nō duos: tres:
quattuor: ratione dictate. Quid. n. si de diuersis codicillis di
cendū mihi sit: quomō dicam: duos codicillos scripsit pater
unū ad me: alterū ad uxorē. Illud unū & illud alterū ad qd̄
refertur: ad codicillū qd̄ nō repitur: Dicēdum ē ergo unos:
qd̄ si unos: ergo & binos dicēdū erit: quod & Ciceronis exē
plo liquebit: duplices similitudines esse debent: una reg; al
tera uerborū. Quod si dixisset. duplex similitudo: subiunxis
set: una reg; altera uerborū. Verū qā ī plurali locutus ē: nō
putauit alteri numero locū eē oportere. Dicamus ergo bi
nos codicillos: nō duos. Rursus duo testamēta: nō bina: de
cuius naturæ noībus q̄busdam noīatī faciamus mentionē:
si tamē illd̄ admonuerimus ex prædictis colligi utroq; mō
posse dici. Relinquo filiis meis testamento singulis siue cui
q; si multis: siue utriq; si duo fuerint: dena prædia uel singu
lis: siue unicuiq; siue utriq; decē prædia: cum ego & fratres
mei ex bonis paternis habuerimus singuli: siue unusq; si
ue uterq; singula prædia: uel singuli: siue unusq; siue uter
q; unū prædiū. Quæ etiā uno loco cōiūxit Cicero ī parado
xis: Capit ille ex suis prædiis sexcēta sextertia: ego cētena ex
meis: Nō dixit aut sexcēta & cētū: aut sexcēa & cētena: quæ
tamē diuersa sūt. Vt intelligamus ab illo sexcēta capi uno
anno: nō singulis annis. Ego tamen puto scribendū eē sexcēa:
nō sexcēta. Multa hic & multifariā uitiose dicta repetere li
cer: sed uereor tantos uiros carpere: Vnū tantūmō dixerī

ex.iii.li.regū:Septēa retiacula ī capitello uno:& septena re
tiacula in capitello altero:cū dicēdū eēt septē in uno & sep
tem ī altero:aut septena ī singulis:aut septena in utroq;.Et
si fuissent plura duobus septē ī unoquoq;:eius cōditionis ē
illud ī eodē libro quod absconderī de prophetis domini cē
tū uiros:qnq̄gēos & qnq̄gēos ī speluncis hoc mō nō recte di
ci:sed eo modo quo paulo ante dictū erat. Tulit ille cētū
prophetas & abscondit eos:quinq̄genos ī speluncis:īd est ī
singulis speluncis qnq̄gēa. Quidā uiri studiosi accipiunt de
na pro uiginti:nō itelligētes significari singulis duos decem:
de quorū iperitia qd multū dicendū:cum putet recte dici
una qnq;:quasi una sit nomē & nō aduerbiū.Ne illud qdē
obticebo:quēadmodū supius ostēdi:nomē illa supra cētum
syncopari:infra cētū uero minie.Ita e diuerso aduerbia in
fra cētū syncopari:ultra nō syncopari:ut uities p uiginties:
trities p triginties:deinde qdragies:qnq̄gies:sexagies:septua
gies:octogies:nō octuagies:nonagies.Cætera nō syncopant.
qnquies:sexies:septies:octies:nonies:decies:centies:ducēties
trecenties:qdrigēties:septingēties:octingēties:nonigēties:
milies: deinde bis milies:ter milies:quater milies:quinquies
milies:decies milies:uities milies:& deinceps cætera.Nūc ad ī
stitutū redeamus ab hoc potissimū noīe incipientes.

Littera in singulari qd significet:& qd in plurali.

I Ittera in singulari numero significat elemētū ipsū:
ut A:& B:uel manū scribentis:ut ad Atticū Cicero:
Nam Alexidis manū amabam:quod tam prope accedebat
ad similitudinē tuæ litteræ:In plurali uero epistolā præter
q̄ apud poetas:qui p epistola uersus gratia ī singulari sēp
utūt:ut Ouidius:Quam legis a rapta Briseide littera ueſt:
Nam quod Cicero ad Cæliū scribit ad se nullam litteram
Bibulū misisse:ita ait quasi nullū uerbū misisse:qd ut ue
hementer extenuaret:nō dixit uerbū aut syllabam:sed litte
ram.Frequentissimū igitur ē litteræ p epistola. Inter quæ
duo nomē hæc elegantiæ differentia est:quod dicimus unam
epistolam:unas litteras:duas:tres:quattuor:qnq; epistolas:

binas uero litteras: ternas: quaternas: quinas: senas: septenas: octenas: nouenas: denas. Nunq̃ aliter quale eēt unas: binas: ternas epistolas: duas: tres: quattuor litteras. In hoc tamen conueniūt: ut dicamus dedi singulis uel unicuiq; uel utriq; siue singulas litteras: siue singulas epistolas. Item in maiori numero nō conueniunt: ut dedi singulis duas litteras: uel binas epistolas: sed binas litteras & duas epistolas: non autē secus: de quo iā dixi. In quo obseruandū est de ceteris quoq; uocabulis: ut si dicas accepi abſ te bīas litteras: nō subiūgas quāq; alteri respondi p̃ proximū tabellariū: alteri nunc respondeo: sed alteris. De epistola uero apertū ē: ut accepi duas epistolas: q̃q; alteri iā respondi: alteri nunc respondeo. Cicero fere ait: accepi litteras: accepi epistolas. Plinius frequenter etiam recepi: nisi libri mendosi sint.

A Edes ī singulari aliter accipitur aliter ī plurali:

a Edes in plurali accipitur p̃ domo: nec unq̃ aliter: ut meas ades nō p̃scribam. In singulari atq; adeo ī plurali pro templo: ut Cicero philip. li. primo: Ex eo die quo in ædem telluris conuocati sumus: in quo templo q̃tum ī me fuit: ieci fundamenta pacis. In quo templo: id ē in qua æde telluris. Sed hac in re differt a templo: quod semper ī utroq; numero habet adiectionem: ut ī æde Iouis: Mercurii: Mineruæ: in æde concordia: telluris: Honoris: uirtutis: in æde sacra. Et in plurali sacras ades: ades deorū: ades nympharum. Nam cum ait Lucretius de Ioue loquens: Ipse suas ades disturbat: perinde est ac si dixisset: Iouis ades. Igitur pro templo dicemus duas: tres: quattuor: deorum ades: duas sacras ades: pro domo binas: ternas: quaternas: binas: priuatas ades. Aeditui autē ab ædibus sacris quas tuentur: appellati sūt: nō a priuatis. Aediles quoq; a sacris ædibus dicti sunt: quibus curandis p̃positi erant. Aedificare autē magis ad domos hominum spectat: q̃ deorū. Nec domos tātū uerum etiā naues: ut Cicero: Qui cū maximas ædificasset īstruxissetq; classes. Neq; hoc indignū est admonitione eum cui domus ædificatur dici ædificare: ut idem de consulari

uiro inq̃t: Qui cū ædificasset ī palatio plenā dignitatis domū. Similiter ī cæteris uerbis ut Horatius de prædiuiti-
bus: Diruit ædificat: mutat q̃drata rotūdis.

Liberi: pugillares.

l Iberi p̃ filiis singularem nō agnoscit: cuius natura a
superioribus dissentit. Nā ut dicam lego Titio ternas
ædes: unas ī foro: alteras in ianiculo: tertias in subura: ita
nō dicā ex ternis liberis meis unos: alteros: tertios: sed ex tri-
bus liberis meis: unū ī alienā familiā dedi: alteꝝ abdicauī
tertiū heredē institui. Cuius rei causa ē q̃ cū dico unū alte-
rū tertiu adiungi solet filiū: & tres liberos q̃si tres filios: qd̃
ita nō fit: ī ædes: ī litteras: nisi subintelligas domū & episto-
lam. Sed qd̃ facies in cæteris ī nuptias: in pugillares: absur-
dū sit dicere unā nuptiā: unū pugillarē. Pugillares autē si-
gnificat tabellas cæreas: siue ligneas: siue alterius materiæ
in q̃bus stilo scribimus: Libeꝝ tamē p̃ filio & apd̃ Quint.
& apd̃ Paulum: Caiumq; repio. Hortus.

h Ortus quoq; eiūsdē naturæ ē. Nā in singulari plura
liq; p̃ hortis olitoris accipit: id ē olera pducētibz.
Est. n. olus omnis herba satiuā q̃ uestimur: & cuius folijs &
caule ī eduliū utimur. Horti uero in plurali arboribus con-
siti dicūt: & amoenitatis uoluptatisq; causa parati. In superi-
ore igit̃ significatione dicimus unū hortū: duos: tres hortos:
In posteriore unos: binos: ternos hortos: nisi alicuius aucto-
ritas aliud sibi uendicauerit. Odor.

o Dor huic simile ē q̃ uoce notū ē qd̃ ī utroq; nume-
ro significat: in plurali uero tantū odora menta: ut
odores ex arabio sūt: Hoc tamē nomē raro cū numeralibus
iungitur. sed cū alijs adiectiuis. Commeatus.

c Commeatus autē & siq; sūt similia nō recipiūt talem
ābiguitatē. siquidē superiora ī uno sensu habēt utq; q̃
numeꝝ: in altero tantū pluralē: hoc ī altero tantū singularē.
Est. n. cōmeatus in singulari tantū pro facultate ad tempus:
a militia: ab alio ue ministerio recedendi: quā præb& militi
īpator: præpositus ue inferiori eundiq; quo uelit ad præscri-

pru diē reuersuro. Licet Lilius libro. xxxiii. ait: Magna pars
sine comeatibus dilabebatur. In utroq; aut nūero p cibari
is ad alimoniā rei publicae aut exercitus aut alicuius multi
tudinis: interdū etiā priuatī. Cicero p lege manilia: Iam cō
meatu & priuato & publico phibebamur.

Nō sēp ad dignitatē referri qndo qs de se nūero plura
li loquitur

e X his quae dixi colligi pōt nō uesti eē qd aliq uolūt:
quoties auctor i nūero plurali loq: declarari digni
tatē quādā: & ut sic dicā magisteriū. Quid. n. causae est cur
hac noīa pluraliter nō singulariter efferant: Quid athenae
potiusq; athenae: quid roma potiusq; romae. Sed ne in re ap
ta dicam pluribus huic opinioni repugnat: cū ipsa rhetori
ca ars quae iubet nos uti mō plurali p singulari: modo singu
lari p plurali: tum plurima exēpla: adeo ut uno atq; eodē
loco de se orator i utroq; nūero loq̄t. Virgilius: O meliboe
deus nobis hac oīa fecit. Nāq; erit ille mihi sēp deus: illi
us arā Sape tener nostris ab ouilibus ibuet agnus. Ille me
as errare boues. hic de se loquens Tityrus nūc nos: nūc me
ait. Homerus quoq; xiii. Iliados: ερχομαι εἰτι τοι εγχο σ
ενικλισι ησι λελειπει οισομενος τινυ γαρ κατεδμεν ομε
ριυ ευρεσσκον. Et i prosa: ut Quīt. i agro fdēpto: Utinam
hoc saltem mihi sero fata praestarent: ut residuum laboran
tis animae in tuo poneremus amplexu. Et Cicero in philip.
qd exēplū i aliū etiā usū uolo afferre plixius. Aut igitur:
Itaq; ego ille qui sēp auctor pacis fui: cuiq; pax praesertim
ciuilis q̄q; omnibus bonis: mihi tamen i primis fuit optabi
lis. Omne enim curriculū idustriā nostrae i foro: in curia: in
amicorū periculis p pulsandis elaboratū ē. Hic honores am
plissimos: hinc mediocres opes: hinc dignitatē (si quā habe
mus) cōsecuti sumus. Ego itaq; pacis: ut ita dicā: alūnus: qui
quantuscūq; sum (nihil. n. mihi arrogo) sine pace ciuili certe
non fuissē: periculose dico quēadmodū accepturi. P. C. sitis
horreo: sed p mea ppetua cupiditate uestrae dignitatis reti
nēda & augēda: quāso oroq; P. C. ut priō si erit uel acerbū

dictū: uel incredibile a. M. C. eē dictū existimetis sine offensio-
ne qđ dixerō: nec id priusq̃ q̃le sit explicauero: repudietis.
Ego ille dicam sapius pacis sēp laudator: sēp auctōr: pacē
cū. M. Antonio esse uolo. Hęc in eū quoq; finem rettuli: ut
ostenderem oratores cū īcepta orationi aliqd lōgius inserue-
rūt: redire itē ad id qđ īceperant: aliquando etiā frequēti-
us memoriā iudiciū reficiendā gratia: uel eodē uerbo repeti-
to: ut in p̃xiō exēplo: uel qđ idē efficiat: ut apud eundē: & ī
eodē ope: Collegā tuū aiunt in hac sua fortuna quā bona
ipsi uidetur: mihi ne grauius q̃ppia dicā auorū & auunculi
sui cōsulatū si imitaret: fortunatior uideret: sed eū iracūdū
audio factū: aiūt: & audio idem efficiunt.

Questus aliud: aliud quæstus.

q Vestus ī plurali p querela a queror: unde sit conque-
ror: cuius datiuus & ablatiuus ē questubus: ut portu-
bus. Quæstus cuius in utroq; nūero plurali datiuus & abla-
tiuus est quæstibus a quæro: unde sit cōqro: derivatur p syn-
copan a supino quæsitū: significatq; lucrū nūmariū. Nam
lucry uocamus etiā nō nūmariū: uelut amiciciā: gloria: sciē-
tiā: ceterorūq; huiusmodi. Quæstū quoq; non nūq̃ p actio-
ne ipsa atq; artificio lucrādā pecuniā: ut apđ Ciceronem:
Nā de artificiis & quæstibus qui liberales habendi sūt qui
sordidi: & Quint. Nam ut primū lingua esse cœpit in quæ-
stu institutūq; eloquentiā bonis male uti. quæstu dixit q̃si
acquisitione.

Scala. pondo.

f Cala a quibusdā in singulari usurpatur. Sal. Cū ali-
is qbusdā ostendit pluralē tātū habere cū dixit ī Iu-
gurth. Deinde ubi unā atq; alterā scalā cōminutā sunt: q̃
supstiterant: afflicti sunt. Non dixit una atq; altera. Pondo
aut caret singulari nūero teste. Foca. Dicimus aut duo pōdos
tria pōdos: non bina pōdos: aut terna pondo. Quint. ī primis
Quid q̃ quādā singula pculdubio uitiosa sunt: iuncta sine
reprehensione dicūt. Nam & dua & tre & pondo diuerso-
rū genē sūt barbarismi. At duapōdo & trepōdo usq; ad no-
strā atātē ab oibus dictū ē. Et recte dici Messala cōfirmat

Forſitā huius rei cauſa ē: qđ ſicut ſupius de liberis diximus
ita hic ſiſſita loq̃tur: relinquo liberis meis duo pondo auri
alteꝝ ſignatū: alteꝝ rude: intelligit librā: Idē ē enī duæ tres
q̃ttuor libræ: qđ duo: tria: q̃ttuor pōdo. Quidā exſtimant
aliud eſſe cū legant apud Liuiū li. xxii: Argenti pondo bina
& ſex ī milite libras piſtaret: cū legendū ſit ſelibras. Quidā
etiā ſingularē huic nomini dant: & huius ipſius auſtoris ſi
editio uerax ē: nō nulla exempla ſunt: quale ē etiā Columel
la: Scyllæ aridæ pōdo librā & quadratē adiici oportere: ſed
nūc pro pondere uidetur accipi. Huius conditionis ē ludus
& ludi: Sed hoc in alteꝝ libꝝ referuamus. Nūc aliqd etiā
de numeris addamus. De numeris.

p Lato uno & octogelimo anno ſcribens mortuus ē. Iſo
crates q̃rto & octogelimo āno eū libꝝ qui panathe
naicus iſcribit: ſcripſiſſe dicitur: uixitq; q̃nqueniū poſtea.
Cuius magiſter Leontinus Gorgias cētū & ſeptē annos com
pleuit. Hæc Cicero: cuius ex uerbis datur intelligi āte centū
præponi numeꝝ mīorē: poſt centum uero poſtponi. Quod
Quint. quoq; cōfirmat: cū ait: Artiū aut ſcriptores antiqui
ſimi Coras & Tiſias ſiculi: quos iſecutus eſt uir eiꝝdē iſu
læ Gorgias Leontinus Empedoclis (ut traditur) diſcipulus.
Is beneficio lōgiſſimæ ætatis (nā cētū & nouē uixit annos)
cū multis ſimul floruit. Et paulo poſt: Nā & Iſocratis præ
ſtatiſſimi diſcipuli fuerūt ī omni ſtudioꝝ genere. Eoꝝ iam
ſeniore (octauū enī & nonageſimū cōpleuit annū) Pomeri
dianis ſcholis Ariſtoteles præcipe artē oratoriā cœpit. Hoc
tamen uidetur fieri intercedēte copula. Nam ea ſublata: ut
q̃ſq; numerus maximus ē: ita primo loco præponitur dun
taxat citra centū: ut maior. xxv. annis: nō aut maior quinq;
xx. annis: etiā in illis q̃ ſupra tractaui numeralibus: uiceni
ſinguli: uiceni bini: uiceni terni: aut ſinguli & uiceni: bini
& uiceni: terni & uiceni. Supra cētū natālē ordinē ſeqmur:
ut ſupiora exēpla docēt: cētū & ſeptē cōpleuit ānos: cētū &
nouē uixit ānos. Plinius li. vii. natu. hiſto. Centū & xx. annos
parmæ tres edideſ: Bruxili unus: Fauētix una mulier centū

xxv. parmæ duo:centū triginta placentiæ unus. Fauentia: una
mulier cētū xxv. bononia: L. Terētius Marati filius: Arimi
ni uero Maponias sex & quinquaginta. Tercula cētū xxxvii.
citra placentiā ī collibus oppidū ē uelleiatū: in quo ducen
tos xx. annos sex detulere: Quattuor uero cētenos uicenos.
Vnus cētū quinquaginta. M. Mutius Marci: filius Galeria fe
lix: At ne pluribus moremur ī re cōfessa. In regione Italiae
octaua cētū annorū censi sūt homines quattuor & quinquaginta.
Centenū denū homines quattuordecim. Centenū uicenū qui
nū homines quattuor. cētenum tricenum homines quattuor:
cētenū tricenū quinū aut septenū totidem. cētenū quadra
genū homines tres. Idē tamen Plinius paulo post ait: ut ta
mē ī septenū & quingiesimū atq; cētesimū uitæ duraret an
nū: Ex quo apparet sine copula maximū quenq; numerum
p̄cedere cū copula nō nihil uarie p̄sertī retrorsū eundo.
Adhuc q̄ diximus & q̄ recitauimus exēpla intra numeꝝ mil
lenariū sunt: sed in ipso quoq; maximū quēq; numeꝝ semp
p̄ponemus: Vt a natali domini saluatoris anni sunt mille
quadringenti triginta octo: uel mille & quadringēti ac trigi
ta octo. Illud tamen notandū in milibus eādē eē naturam
atq; in numeralibus citra centū: ut milies nostri sunt sex &
uiginti milia: nō aut uiginti & sex milia: Vel milites nostri
sūt. xxvi. milia: siue militū nobis sunt. xx. milia: siue militū
nobis sunt. xx. milia: siue milites nostri sūt uicies mille: siue
nobis singulis sūt decies: siue dena milia militū: siue nobis
singulis sūt decē milia militū: omnia aut q̄ locuti sumus ul
tra uicesimū numeꝝ itelligi uolo. Nā decē & septē: decē &
octo: decē & nouem: normā illā quā dixi nō tenēt. His īferio
ra ne ipsa quidē seruant suā legē. Illa enī cōiūctionē habēt
interpositam: hæc non habent. Veruntamen nec habere pos
sūt: cū sit composita: nec plura sed sigula noīa undecim: duo
decī: tredecī: quattuordecī: quindecī: sedecim: sicut illa quoq; com
posita atq; unica sūt nomina: undeuiginti: duodeuiginti: un
detrigita: duodetrigita: undecētū: duodecētū: hoc ē uno aut
duobus dēptis de uiginti: de trigita: de cētū: ut ab icarnatōe

saluatoris sūt anni mille q̄dringenti: duodeq̄draginta. Et p̄
denominatiua: ut ab ī carnatione agitur annus millesimus
q̄drigesimus duodeq̄dragesimus. Plinius li. xxxv. natura
lis histo. Duo. n. de uicesima olympiade īterit Candaules.
Licet pleriq; exemplaria habeant duodeuiginti olympiade.
Idē p̄ximo libro: Atq; adeo duodeq̄dragenū pedum lucullei
marmoris in atrio Scauri collocati. duodeq̄dragenū p̄ duo
deq̄dragenorū. Titus Liuius libro primo: Duodeq̄dragesio
ferme anno: ex qua regnare cōperat Tarnius. Domus.

d Omus duos genitiuos habet: unū secundā: alterum
q̄rte domi & domus. Sed prior seruat locū ubi quis
manet: posterior corpus ipsū atq; ædificiū: qđ ex parietibus
constat & tecto: ut domi maneo: nō domus: & p̄tē domus de
molitus sū. Supiora domus ascendi: non domi. Nā illud do
mus meā īperiū teneo nō p̄ loco accipit: sed p̄ familia quæ
cōtinetur ædificio figurate cōtinens p̄ cōtento: qđ etiā licet
dicere domi meā quasi in domo mea. Quod aut idē sit ī do
mo & domi: notū est: Vnū tamen asseram exemplū. Quiti
li. v. in domo furtū factū habeo qui domi fuit. Datius tā
tū quartā est. Accusatiuus īdifferens. Ablatiuus secundā.
In accusatiuo & ablatiuo uel cū præpositione uel sine præ
positōne loquimur: ut reuertor domū uel ad domū: ex eo do
mo uel e domo: & sū in domo uel domi: hoc grāmatica est: il
lud uero latinitatis & elegantia: hūc genitiuum secundā nō
cōiūgimus nisi cū tribus siue qnq; pronōibus meā: tuā: suā:
nostrā: uestā: & uno nōīe alienā: ut ego uiuo domi meā:
nō uiuo domi tuā: erā domi suā: nīā nō uīā: domi habitā
uolo. Cicero ī libris ad Herēniū: Qui cū ista ætate & forma
alienā domi uolo dicere. Quidā uolūt illud domi aduerbi
ascere. Sed quomodo coniūgeretur cum adiectiuis? Quod
si quando hæc quinq; p̄nōia adiectiua supprimantur: tamē
subintelliguntur: ut domi ero: id est meā. domi erimus: id ē
nostrā: domi eris eritis ue: id ē tuā: aut uestā: domi erit
aut erunt: id est suā: sicut in altero sensu & in plerisq; nomi
nibus: ut partē domus locaui. In altera pte ipse habito: id ē

ptē domus meae. Et pater mihi iussit: mater te uocat: frater
nos expectat: hoc ē pater meus uel noster: mater tua uel no
stra: frater noster. Quādo autē hic genitiuus secūda regit al
terū genitiuū siue pñomen: siue nomē certū ē: ut ego eram
domi illius: domi huius: domi Cæsaris: domi Pōpēii: domi
autē publicae: domi priuatae: domi honestae: domi ifamis: do
mi paternae: domi maternae habito: & similia nō licere dice
re iā tradidimus. De Quisq; & qcūq; qcqd; & qd'cūq;.

q Visquis & qcūq; p eodē accipi solēt: ut quisquis es
huc uenias. Quicquid & quodcūq; nō accipiūtur pro
eodē: cū alter sit substantiuū: ut quicquid festiuū: quicquid
molle: quicquid tenere: quicquid iucunditatis: quicquid gau
dii: quicquid pecuniarū. Alterū adiectiuū: qd'cūq; cælū: qd'
cūq; scutū: quodcūq; iaculū. Eius differentiae causa ē: quod
uoces hae ī masculino cōueniētes ī neutro postea discordāt.
Erāt. n. quidcūq; & uox significatio similior: si reperiret eo
modo quo dicimus quicq; a quicquid. Quodq; enī siue unū
quodq; cōponit a quod: sed ut nō reperitur quidcūq;: ita
nec quodquid. Illud nanq; cōponitur ex qui quae quod: hoc
autē ex quis & qui: caretq; genere foeminino: quinetiā mas
culū ī accusatio casu: tantūq; habet noiatiuū quisquis quic
quid: accusatiuum quicquid: ablatiuū quoquo tum in mas
culino: tum in neutro: nōnunquam in foeminino quāq;: ut
apud Suetonium de uita Titī: Galba mox tenente temp.
missus ad gratulandum quāq; iret conuertit homines: quasi
adoptionis gratia accerseretur. In accusatiuo quoq; in alio
genere q̄ neutro: sed uix apud oratores. Plautus in captiui
duo: Nam meus balista pugnus est: cubitus catapulta: hu
merus aries: tum genu ad quenq; iecero ad terrā dabo: den
tilegos omnes mortales faciam: quēq; offendero. Quēq; id ē
quēcūq;. Sergius autem Donatum commentans: ait: utraq;
parte declinatur hoc pronomē quisquis cuiuscuius: cui cui
quenquem: quisquis: quoquo: quiqui: quorumquorum: qui
busquibus: quosquos: quiq; a quibusquibus. Noli putare
hoc casu declinationis eē: ut apd' Ciceronē remāsit cuiq;. Hae

Sergius. Igitur cum sit compositum quicquid ex quod: quodcumque; ex quod: debuit illud esse substantiuum: ut quod & aliquid: hoc adiectiuum: ut quod & aliquid. Dicimus. n. quod feci: non autem quod feci: aliquid feci: non aliquid feci. Item quod malum feci: non autem quid malum feci: sed quid mali: & scio quid faciam: non autem scio quod faciam. Video quod facis saepius: quam uideo quod facis. Ita & cetera ab his composita quiddam quoddam: Nam quiddam adharet adiectio: quoddam substantio: ut mirabile quoddam: obscenum quoddam: quoddam maius. At quoddam templum: quoddam nemo: quoddam antequam: oppidum quoddam: in quo nulli fere errant. Hic autem multi pro quicquid ponentes quodque: ut optimum quicquid: honestissimum quicquid: saluberrimum quicquid: ubi non licet & poni quodque. Ex his liquet exemplis optimum quodque praedium: honestissimum quodque consilium: ex iumentis quod cepi decimum quodque sit tuum. Nam substantiuum natura est coniungi cum adiectiuo: adiectiuum uero cum substantiuo: quasi conubio quoddam. Ideo ubicumque est substantiuum desiderat adiectiuum quasi coniungi impatiens alterius substantiuum. Rursus adiectiuum sine substantiuo tanquam sine uiro esse non potest: cum altero adiectio nihil consortii habens. Eo quod factum est: ut hi quos dixi errarent quod quandoque uidetur sine substantiuo esse quodque: ut reliquit mihi pater multa praedia: quorum optimum quodque mihi sublatum est. Sed omnibus liquet subintelligi substantiuum sic: optimum quodque praedium. Quicquid autem idem esse quod unumquicquid ante significauimus. Quinti. Nec causas cur quicquid eorum accidat persequi proposito operi necessarium est. Hoc quoque addamus quid solere usurpari pro in quo: ut apud eundem: Quid tibi tantum mali feci: quid offendi. Et alibi: Siquid offendi. Cicero in Laelio: Quid .n. indigens Africanus mei: Eodem modo nihil: ut nihil te offendi. De differentia autem inter quoddam & aliquid siue quispiam siue quisquam: quod illud certum hominem: hoc unum quolibet significat: in libris dialecticae disputauimus. Hic tantum admonendum est quoddam his posterioribus eo modo uti: quo ego non uterer pro illo superiore: ut Hieronymus quod sic librum de hebraicis questionibus exordit: Qui in illis principis librorum debeant secuturi

opis argumētū pponere: cogor prius respōdere maledictis Terentii qppia iustines: q comœdiarū plogos in defēsiōe sui dabat. ego dixisse qddā potius q̄ qppia. De certo. n. crimine loq̄: nō de īcerto. Idē ē enī qppia qd' aliqd. Sed de hoc ī libris his quos dixi latius. Sed forte Hieronymus scriptū reliquerat qddā: & librarii ī qppia mutauerunt.

Magna auctoritate es uir uel magnæ auctoritatis.
m Agna auctoritate es uir uel magnæ auctoritatis: utroq; enī modo dicimus: sed raro line adiectio duntaxat ī genitiuo: nā ī ablatio nunq; ut Cicero ī Sal. Nūqd quos ptulit Scipiones & Metellos ante fuerit: aut opiniois aut gloriæ. Ceterū ī eadē ratione nō est utendū genitiuo: & ablatiuo: nisi uelimus illd Plinianū ex li. vii. naturalis hystoriæ seq: Choromandos gentē uocāt taurōni: siluestrem sine uoce stridoris horrēdū: hirtis corporibus: oculis glaucis: dentibus caninis. Poterat dici stridore horrendo: q̄q̄ qd' ad elegantia p̄tinet: ego pro lege accipio qcqd magnis auctoribus placuit: quoy ī primis ē Plinius: præfertī cū Cicero ad Lentulū ita scribat: Lentulū nostrū eximia spe summæ uirtutis adolescētē cū cæteris artibus qbus studuisti sēp ipse cū in primis imitatione tui fac erudias. Licet illud eximia spe posset uideri separatū ab illo sūmæ uirtutis: quod regitur ab illo adolescentē: ut si dicas habeo sūma spe filiū: adolescētē optimæ indolis. Quod si ita non est: licebit in utraq; oratione uti genitiuo & ablatiuo: tamen ut ego sentio parce. Nā illud ab hoc loco separatū ē: quod idem dixit Scipio Africanus id ætatis atq; his rebus gestis. Illud enī id ætatis uel idem est quod ea ætate: sicut dicimus decem annis uixi: & more græco decem annos. Quam honestiorem locutionem Seruius putat. Vel aduerbialiter ponitur: uel subintelligitur habens: uel agens uel natus id ætatis. In quo protinus admoniti simus oratores summopere synecdochē refugisse: quale foret gentem stridore horrendam: hirtam corporibus: oculis glaucam: historici non refugerunt: ut Salustius: Ad ex altera parte. C. Antonius pedibus æger ī p̄lio adesse

neqbat. Cicero: Quīti. q; dixisset: Pedibus agris. Nec dixisset
doleo caput: doleo ilia aut ilibus (eēt. n. sinecdоче) sed do-
let mihi caput: & ilia tibi dolent. In hoc uerbo & illud notā
dū ē q; de re extra nos posita: sicut de corpore nostro loqui-
mur: ut istud qd facis dolet mihi: utinam dolere & tibi ut
apud Teren. Dolet dictū adolescenti pudēti & libero. & ite-
rū: Si istuc itidem doleret tibi ut mihi dolet. Et in eadē co-
mœdia: Fac illi qd itidē doleat: qd nūq; p sinecdochē dicere
possumus. Nā ego doleo istud qd fecisti: qui sermo ut supe-
rior apud auctores ē frequens: Vt Salustius: quasi dolens
eius casū nō ē sinecdоче. Hæc enī figura tantū ad animi &
corporis q̄litate p̄tinet: nihil ad extrema respiciēs: qualia
fuerunt doleo caput: doleo ilia: & hic pulcher faciē ornatus
animū. Ideoq; illa sinecdоче nō erunt: potens diuitiis: grauis
pietate: p̄ditus dignitate.

In marmore incisæ sunt litteræ: non i marmor:
i N' marmore icisæ sūt litteræ: in gēmai lapide: in li-
gno: nō aut i marmor: i gēmai: in lapidē: in lignū. Edi-
uerso i æs nō i ære. ita. n. apd omnes auctores (q̄ntū iueni) sē-
per scriptū ē. Liuius libro. iii. Priusq; urbē īgredērētur leges
decēuiales: qbus duodecim tabulis est nomen: in æs incisas
in publico p̄posuerunt. Sed qd exēpla ponimus paucorū qd
omnes facere affirmamus.

Relatiuum frequenter non respondere antecedenti.
r elatiuū frequēter nō respondet antecedēti: neq; in ge-
nere: neq; in numero: utiq; cū reflectitur eius senten-
tia eb antecedente ad sequens substantiuū: de masculino in
neut; ut Sal. Est locus in carcere qd tullianū appellatur.
Quod aliter dixit Valerius maxi. libro. ii. Antea senatus af-
siduam statōnē eo loci pagebat: q hodie cenaculū appellat.
Et Plinius: In coitu uero lunæ qd interluniū uocant cū ap-
parete desierit. Mutato etiā numero: ut Cicero qbus tamen
gradibus Romulus i cælū ascendit: his ne quæ isti appellāt
bona. De masculīo quoq; i fœmininū: ut idē. Omnes tenu-
es atq; humiles quæ maxima i populo multitudo est: sibi

přidiũ paratũ putat. Et Virgilius: Nec pte posuere suis.
quæ maxima turba ẽ. Manẽte quoq; genere uidetur fieri q
dã mutatio: ut Quint. Vbi uero uniuersas familias fames
extinxit: q ps maxia ẽ: inanes domus sitũ ducũt. E diuerso de
fœminino i masculinũ nõ mutato numero. Sal. Et fines ha
bet ab occidẽte fretũ nostri maris & oceani: ab ortu solis de
cliũ latitudinẽ: quẽ locũ catabathimũ Incolæ appellat. Mu
tato etiã numero: ut Quint. Resistã his: q omilla res: q ner
ui sunt i causis diligẽtia quodã inani circa uoces studio sene
scũt. & alibi: Et supplicatões q maximus honor uictoribus
bello ducibus dat: i toga meruit. De neutro i aliud genus. Sa
lustius: Ipse ex flumĩe quã pxiã oppido eẽ aquã supradixi
mus iumẽta emeret. Mutato etiã numero: ut Liuius Anxur
fuit q nũc terracinæ sũt: urbs pna i paludẽ. Aliquãdo sine
ullo. certe antecedẽti: ut Quint. Ego q felicissima uel lassitudo
uel satietas ẽ uirtute cõsenui.

Quæ dictio de
ber& respondere sequẽti substãtuo: eã respõdere atecedẽti.

d Iuersũ huic genus ẽ: cũ dictõ respõdet atecedẽti: cũ
deberet respõdere sequẽti substãtuo: ut apd Virgi.
At puer Ascanius cui nũc cognomẽ iulo. Liuius li. xxv. Sci
pio cui Africano fuit cognomẽ: qui modus p datiuum lic&
frequẽtior sit: tamẽ nõnũq; & noiatõ qd ẽ magis generale
utimur: ut Cicero: Argẽtarius Sextus Clodius cui nomen ẽ
Formio. Et Quint. Notũ ẽ qd Gliconi acciderit: cui Spiri
dion fuit cognomẽ. Neq; p relatiuũ mõ: sed etiã citra relati
uũ: ut Terẽtius: Hecyra ẽ huic nomẽ fabulæ: & hoc p noia
tiuũ. Per datiuũ: ut Liuius li. primo: Faustulo fuisse nomen
ferũt. Et Solinus de memorabilibus: Lapis iste in aqs mollis ẽ:
humo durat exẽptus: nũq; duo simul repiũt. Inde unioĩbus
nomẽ dat.

Datiuũ & accusatiuũ seq casũ relatiui.

Aec & de datiuo ẽ & accusatiõ quoq; sua natura: ut an
tecedẽs seqĩ casũ relatiui relicto suo: ut apud Vir.
Vrbẽ quã statuo uestra est: Oratores autem postponũt at
cedẽs qle foret quã urbẽ statuo ur̃a ẽ ut apd Ouidiũ. Cecidit
manu quas legerat herbas: & qle ẽ Quint. Timeo: ne quos

porrexerit cibos uenena fiant. In quo ē habita ratio uenusta
tis: ut relatiuū & atecedēs sint ī eodem casu. Sed sapius atē
cedēte postposito. Quāq̃ apud Ciceronē nō nulli illd' ī Sal:
sic legunt: Nunqd eos quos ptulit Scipiones & Metellos an
te fuerūt opinionis aut gloriā. quidā legunt nūqd hī quos
ptulit. Tale enī in euangelio: Sermonem quē audistis non
ē meus: qd' in grāco hoc est in fonte ē sermo: nō sermonem.
Vnde interpres noster transferens maluit latineq̃ grāmati
ce loq. Nec ignoro qualia īperiti in hoc euangelii loco dis
putare soleant: pfecto nequaq̃ sic disputari si grācā liguā
mediōcriter: latinā pfecte tenerēt. In tali sermonis geneſ
uel idē nomen repetemus: uel accusatiuū in debitū casū re
soluamus. Nā utq̃q; fieri exēplis cōperimus. Si qdem frequē
ter ita locuti sunt auctores quas res tibi tum terra tum ma
ri nup cōmisi: hāc res sint cū fratre cōmunes: uel eā sint cū
fratre cōmunes: uel ex eis aliqua cōmunicabis cū fratre: &
item p ceteros casus: ut quāq; rerum non indiges: eas uel
eas res donabis mihi: uel eā meā erunt: uel eā res mihi au
xilio esse possunt. Et ita multis moīs p casus uariare orati
onem licebit. Cicero p Ligario: Sed hoc nō cōcedo: ut qbus
rebus gloriemini ī uobis: easdē in aliis reprehēdatis. Et pau
lo post: Quotus enī istud qsq; fecisset: ut a quibus partibus
ī dissensione: civili non eēt receptus: essetq; etiā cū crudeli
tate eiectus ad eas ipsas rediret. Idem tamē ī rhetoricis in
usitatus Sulpitio cui paulo ante omnia cedebant: tum bre
ui spatio non modo uiuere: sed etiā sepeliri phibuerūt. Il
lud magis poeticum quale apud Horatiū quito carminū:
Quis nō malay quas amor curas habet: hāc iter obliuiscit:
& iteq; in Satyra: Qui fit mecoenas ut nemo quā sibi sortē:
Seu: ratio dederit: seu sors obiecerit illa: Cōtentus uiuat: lau
det diuersa seqntes. Homo prudēs ne dicā sapiētē.

homo prudēs ne dicam sapientē melius q̃ ne dicam
sapiens. Cicero pro Deiotaro: Crudelis castor ne dicā
sceleratū. & īpiū. & hoc substatiuo prācedente: secus aut se
quente: quale esset crudelis ne dicam sceleratus & impius

castor & prudēs ne dicā sapiens homo. Nam si ponamus in
accusatiuū: p̄ q̄ absurdū foret sic crudelis ne dicam scelera
eū & ipiū castorē & prudens ne dicā sapiētē hominē. In pri
ore enī modo subintelligitur eū sic crudelis castor ne dicam
eū sceleratū & ipiū. In aliis casibus non est hęc neq; diuersi
tas neq; causa: ut idem. An sperasset hoc uiuo Milone ne di
cam consule: uel an sperasset hoc uiuo ne dicā consule Mi
lone. Illud eiusdem i libris ad Herenniū: Neq; dissimile his
neq; usq; adeo simile est obfuit plurimū eo tempore reip. cō
sulū: siue stulticiam siue malitiam dicere oportet: siue po
tius utrūq;. Nam ubi erit suppositum: certe deest. Illd' nā
q; uerbū quod interiectū ē de nominatiuo mutauit in ac
cusatiuū. Sed sicut in euripo aut siciliā freto inflata uento
uel aquarū impetus retroire cogit: ita orationē lege grāma
tica euntem: auctoritas ipsa consuetudoq; inhihet ac repel
lit. Verū ut grāmaticorum expectationi satisfaciā: sic erit
construendum: aut stulticia consulū: aut malicia: aut po
tius utrumq; obfuit plurimum eo tempore reipu. siue illud
factum consulū dicere oportet stulticiam siue maliciam:
siue potius utq;. Vel sic obfuit plurimū reip. eo tēpore cō
sulū factū siue illud maliciā siue stulticiam eoz: siue utq;
dicere oportet. Audiui te ut cāteros affuisse in prae
lio: & audiui te ut cāteri & cātera.

a Vdiui te ut cāteros affuisse i prālio: & audiui te affu
isse i prālio: ut cāteri: hic subitelligit affuerūt: ibi itel
ligi nō pōt statim sequēte infinitiui: & omnia ad suū regien
trahēte. Itaq; sic exponit: audiui te affuisse i prālio: ut audi
ui cāteros affuisse: atq; uero ut dixi hoc mō: audiui te affu
isse i prālio: ut cāteri affuerūt: qđ neq; concedat sic dicerē.
Audiui te ut cāteri affuisse in prālio. Hoc. n. declarat audi
ui: ut cāteri audierūt. Atq; fortasse sic: audiui te affuisse i
prālio ut cāteros. Spero tibi ēē bonus amicus.

f Pero tibi esse bonus amicus: credo fuisse tibi fidelis
pprie dicitur. Per accusatiuū uero non: nisi alterum
accusatiuū addas qui antecedit infinitiui. Nam hic sequit
l.ii.

hoc modo: Spero me tibi esse bonū amicū: credo me tibi fu-
isse fidelē. Quādā uerba cum nōiatio iungi recusāt: immo
pleraq;. Nam ut recte dico: incipe mihi eē familiaris: & noli
eē illi intimus. Ita iūsitare dicā p̄cipe illi eē mihi familiaris
ne libeat tibi eē intiūs. Hoc tamē genus loq̄ndi nōnūq; r̄pe-
riū: ut apud Lucanū i. x. Tutūq; putauit iā bonus eē socer.
Alius dixisset iā socerq; eē bonū. Et apud Ouidiū de p̄oto: Et
q̄s i extremo positus iacet orbe tuorū. Me tamē excepto qui
p̄acor eē tuus. Dicere potuisset: sed nō tā uenuste quē p̄a-
cor eē tuū. Terentius in Andria: Quā se se i honeste opta-
uit parare hic diuitias potiusq; in patria pauper uiuere. Ap-
tius apd' eundē Ouidiū li. primo sine titulo: Sperēq; i mol-
li mobilis eē toro. Et ille uersus uulgatus: Sp̄ne repugnādo
tibi tu contrarius eē. Quod si dixisset noli repugnādo: uer-
susq; pateretur: nullū de cōstructione dubiū eēt: talis tamē
modus loq̄ndi e gr̄eco fluxit: ubi usitatissimus est.

Defende me domine.

d Efende me domine: adiuua me optime uir: tace ho-
mo imperite mutato uocatiuo i nōiatiuū nō recte di-
cet. Itē defēde me tu deus meus: adiuua me tu uir optiūs:
tace tu homo impitū: hic p̄ nōiatiuū etiā recte loq̄mur.
Subintelligit. n. ens hoc mō: tu ens dominus meus. Qua rati-
one defendi posset illud i psalmo domine deus noster: nisi
sūptū esset e gr̄eco. Idem fit i uocatio alicuius nōis. Virgi.
Natae meae uires mea magna potētia solus. Idem i nōibus
ppriis qd' fit i hoc p̄noie: & i uocatiuis casibus sic: Aue Cae-
sar sūmus ip̄ator. Neq; id tātūmodo i ip̄atiuo: uerū etiā &
qdam facilius i aliis modis: ut quo tendis Aenea extremus
omniū troianorū: uel extreme uiuis & regnas Helenae dono
deū: & regnas medius s̄auissimorū hostiū: melius q̄ medie.
Male p̄ solū ppriū nomē aut iūctū cum p̄noie: ut qd' facis
tu Seruius: aut p̄ nomē appellatiuū sine p̄noie: ut qd' facis
dominus meus: nisi tali modo: ut qd' sedes inter seruos domi-
nus: hic subintelligitur ens: ubi subintelligi nō pōt. Quare il-
lud Plinianū in li. vii. de nat̄ali historia: nisi menda librarii

est: non placet mihi: Salue primus omnium parēs patriæ
appellare. Vbi non modo appellate a primus in casu discor
dat: qd' etiam impitit ad repræhensionē patet: sed ne appel
latus qdem si diceretur plane latinū foret: cū fuerit dicendū
prime: siue sic: sed ita scriptū ab auctore fuisse suspicari li
b&: nam & illo mō dicere licuisset. Salue Marce Tulli pri
mus omniū parens patriæ appellatus: qd' ita scriptū fuisse
coniectatū non est ex cæteris uerbis: quibus paulo ante au
ctor utitur. Siue salue tu primus omniū parēs ipsius patriæ
appellatus. Siue salue tu prime omniū parēs patriæ appel
late. Est enim illud parens uocatiuus.

Quod uerbū debet seq̃ ultimū suppositum.

u Erbum debet sequi ultimū suppositum In psona: ge
nere: & numero: ut ego illum de suo regno: ille me
de nostra rep. percōtatus est: duo supposita sunt ego & ille:
quorū utriq; uerbū accommodatur: sed sequenti palam: ante
cedenti p̃ subintellectionē: ut sit: ut ego illum de suo regno
p̃contatus sum: ille me de nostra repu. p̃contatus est. Cōuer
te ordinē psonarū simul personam uerbi mutaueris sic: ille
me de nostra rep. ego illum de suo regno percōtatus sū. Mu
ta ergo genus sic: ego illū de suo regno: illa me de nostra rep.
p̃contata ē. Muta nūeros sic: ego illos illa sue de suo regno:
illi illæue de nostra repu. percontati p̃contatae ue sunt. Et itē
e contrario. In hanc tamen formulā non cadit quotiens per
cōparationem aut similitudinē loquimur: quale est: melius
ego istuc q̃ uos fecissem: non autem q̃ uos fecissetis: hoc ille
ita prudenter ut ego fecisset: non autem ut ego fecissem.
Hic enim subintelligitur sic: hoc ille sic prudenter ut ego fe
ci & ipse fecisset. Melius ego quidē istud q̃ uos fecistis: fecis
sem. Verbum enim principale debet efferri subintelligi au
tem quod non est principale.

Quod adiectiuo cū p̃cedit substantiua obseq̃ debet.

a Diectiuo cū p̃cedit: debent obsequi substantiua.

Aliter uitiosum est: ut hoc modo: nulla uirgo ē dicē
da uel corrupto animo uel corpore: dic pro animo: mēte sic

nulla uirgo dicēda ē uel corrupta mēte uel corpore: aut uel corrupto corpore uel mēte nō erit latinum: quod contra fit aut prācedēte substātio aut ī fine reiecto adiectiuo sic. Nulla uirgo ē dicēda uel mēte corrupta uel corpore: aut uel corpore corrupto uel mēte. Itē uel mēte uel corpore corrupto: aut uel corpore uel mēte corrupta. Similiter ī plurali uaria bo exēpla ad euitandū fastidiū. Nemo diues ē uel ualitudine infirma uel sensibus: aut uel sensibus infirmis uel ualitudine. Itē nemo felix ē uel cōsciētia uel mēbris affectis: aut uel mēbris uel cōscientia affecta. Cicero tamen in philippi. inq̃: Optima sunt & mēte & uiribus. Nescio an culpa libranorū sit: q̃ ita scripserūt: p̃ eo qđ est & mēte optia sūt & uiribus: uel optima & uiribus: uel optima sunt & mēte & uiribus: Nō recte dici corrupto uel corpore uel mēte:

e X his quā tradidimus palā ē neq̃ recte dici corrupto uel corpore uel mēte. Debet enī adiectiuū illđ ad utrūq; substātiuū applicari ī genere & numero. Neq; de uel tantūmō intelligo: sed de cāteris quoq; coniūctionibus p̃ & ut modo ex Cicerone attuli exēplū p̃ nec p̃ siue p̃ cetera huiusmōi. Neq; hoc solū ubi adest substātiuū cū adiectiuo: sed etiā sine eo: quale hoc ē: tu nec faceres: nec ego pmitterē: nō ē hic sermo latinus. Dicēdū nāq; nec tu faceres: nec ego pmitterē: aut sic: tu nec faceres: nec a me facere permitteris. Tota enī oratio depēdet a prima dictione. Item potes cognoscere partē ex aliorū sermone: partē te edocebit ipse tabellarius: nō ē latinū: sed sic partē potes cognoscere: & cetera: aut sic potes cognoscere partē ex aliorū sermone: partim ex tabellario. Itē puto tum ex supioribus litteris te omnia intellexisse: tū ex his intelligere potes: dicēdū erat: tū ex his intelligere posse. Itē paratus sis uel pugnare: siq; te lacessūt: uel siq; nō sunt ne recuses facere pacē dicēdū erat: aut sine illo ne recuses: aut sic: uel pugnare paratus sis: & cetera. Ex his quā dixi uideor reprehēdere legē duodecim tabularum. Liberi parentes ī egestate aut alant aut uinciantur: quasi dicendū fuerit: Liberi aut parētes ī egestate alant aut uiciāt:

Sed nō est uetustas illa reuocāda ad hanc regulam: quæ cōstat ex usu eorū qui more illoꝝ uetusto nō sūt locuti: tam& si haud dubie opior primū aut a quibusdā adiectū: legiq; ita ī uetustissio quodā codice declamationū Senecæ: Liberi parētes alant: aut uinciant. Huius etiā loci illud ē ne hoc mō uerba cōmisceamus diuersam naturā habentia: quale ē: Ille mihi nec nocuit unq̃ nec adiuuit: ego nec offēdi eū: nec p̃ fui. dicendū erat: ille mihi nec nocuit unq̃ nec p̃fuit: aut sic: ille nec nocuit mihi unq̃: nec me adiuuit. Ego nec offendi eū nec adiuui: aut ego nec offendi: nec eidem profui.

Tres negatōnes aliq̃ndo nō plus efficere q̃ duæ: & cætera.

Res aliquando negationes non plus efficiunt q̃ duæ collocatione ipsa dictionū efficiente: ut nunq̃ mihi nec obfuiſti nec p̃fuiſti. Tres hic sunt negationes: muta primam negationē in mediū aut in postremū iā euaneſcet: eū ibi locum non inueniat: ſic: mihi nec obfuiſti nec p̃fuiſti unq̃: aut ſic: mihi nec obfuiſti nec profuiſti unq̃. Nescis nec in pace nec in bello uiuere. Nec in pace nec in bello ſcis uiuere. Ibi tres negationes sunt: hic duæ: cum eadem ſit ſentētia. Vereor: timeo: metuo: & ſi q̃ ſunt talia idem efficiūt: uel cū negatione uel ſine ea: ut uereor ne ueniat: & uereor ut ueniat: timeo ne moriat: & timeo ut moriatur more Ciceronis ut ne pro ut non: Metuo ut ne pereat. Et Terentius: Appri-me ī uita utile ut nequid nimis: p̃ nequid nimis. Ex quo miror Seruium ita ſcripſiſſe primo georgicoꝝ: unde male qdā hunc locum ſcribunt: pater adest caue ne te tristem ſentiat. Si enim hoc eſt dicit uide ut te tristem ſentiat. Nam & ne & caue prohibentis eſt. ne unq̃ pro nequaq̃. Et ipſū nequaq̃ & nuſquā & nuſpiā ſimplicē negationē idicant. Ideoq; uno uerbo contenta ſunt: ut nequaq̃ ueniam: necubi uero duplicē: ideoq; duplex uerbū poſtulat. Volo necubi mihi obuius ſiās: id eſt ne alicubi: ut ſicubi pro ſi alicubi: ſicunde pro ſi alicunde. Cætera quæ de natura negationū diſputari ſolēt: ī libros dialecticæ noſtræ contulimus. Quæ ideo præteriūs q̃ fere non ſunt ignota oratoribus: dialecticoꝝ uero nemini

cognita. Illud tamē aduerbium huc illuc trāfferamus: Vir
malus nulla laceffitius iniuria ab amicicia recedit. Vir enim
bonus nulla laceffitius iniuria ab amicicia recedet uel rece-
dat. Nescio tamen an liceret dicere recedat. Hoc loco eadē
uerba dant malo uiro & bono: sed tamen malus recedere
ab amicicia intelligit: bonus non recedere: & ille nō lacessi-
tus iniuria: hic laceffitius. Et haud scio an hoc sic sit satis ad
hæc distinguenda dixisse: qd' alibi rem significamus: alibi
admonemus. Huc addamus unū i quo nō pauci falli solēt:
ubi debeat geminari negatio: ubi non debeat: ut hoc exem-
plo: Non mō stellæ: sed ne luna quidē ad solem seruat splen-
dorē suum: recte dicit. Item hoc mō recte: nō mō nullæ stel-
læ: sed ne luna qdē: & cætera. At quotiens dictionibus adest
quædam contrarietas nō possis tollere alteram negationē:
ut hoc modo: Non modo stellæ non apparent. sed etiam lu-
nā ad solem obscuratur. Sine negatione geminata nō recte
loquaris. Itē non mō non absoluo hunc: sed ne leui quidem
pœna cū eo transigendū puto. Quidā tamen nuper scripsit
non mō absoluendū hūc: sed nec etiam grauitèr puniendū
puto: cū dicere debuisset nō modo nō absoluendū. Sunt. n.
diuersa absoluendū & puniendū. Item nō tantū nō constan-
ter: sed etiā trepide & confuse locutus ē. Itē non tantū incō-
stanter: sed fortiter & prope minaciter locutus ē. Male hoc
secundum dixisti dempta negatione. Erat. n. dicendum non
tantū non inconstanter. In quod uitium incidit Boecius li.
iii. in Cice. topica dicens: Si non confuse solum uerū etiam
distributim & in suarū partium pprietate noscantur. Dicen-
dū erat non solū non confuse diuersū ē eorū uitium. qui ad
illud non modo applicāt: sed etiā cum deberent applicare:
sed saltem: aut sed certe: aut sed uel: quale est Lactātiū libro
primo: Quis. n. mentis emotæ non modo futura prædicere:
sed etiam cohærentia loq possit: Dicendū erat sed uel cohæ-
rētia: aut sed saltem cohærentia: aut sed certe cohærentia
possit loqui: nisi forte culpa librarii est. Ego uero in utroq;
non auctore: sed tale genus orationis reprehēdo.

Veni ad me: uenito: uenias: uenies: ne uenias. & cetera.
u Eni ad me: uenito ad me: uenias ad me: uenies ad
me: Scribe ad me: scribito: scribas: scribes indifferen
ter pene his quattuor utimur: horum tamen uno in negatione:
ne uenias: & altero quo in affirmatione non utimur in hunc mo
dum ne ueneris. Nam ipsum ueneris duobus modis accipitur:
uno subiunctiue: ut si ueneris: uel cum ueneris: altero sine sub
iunctiuo ne ideo illud non est uerbum principale: hoc est ut se me
in ueneris: rem optimam feceris. Dimitte me & diuitem feceris.
Aufer huic magistratum: & eum iugulaueris. Eamus in portum
iam naues uenerint. Cicero: At qui nobis gratissimum ut etiam
per Scipione polliceat feceris: si quo & cetera. Sciendum tamen
est: quod haec omnia uerba futuri sunt temporis: ueluti: si ita com
mitemus. si abstulero huic filiam eum iugulauero: non autem eum
iugulauerim: Ego hoc uidero: tu uideris: uos uideritis: quasi
hoc ego uidebo uel uideam: tu uidebis uel uideas. Ne uene
ris futuri ite est temporis: non ueneris praeteriti. Illud uetari
hoc negari: quod secundum commune est cum prima persona & tertia:
ut neque uero crediderim. Neque uero fuerunt in ea opinione: qui
ceteri: & sine negatione in praesentis dixerim: dixerit aliquis. Non ue
ni: non fac: non iugula apud oratores fere nunquam: sed apud poe
tas: ut Virgi. Ne saui magna sacerdos: Et Teren. Ne nega.
Liuius li. ii. Crastino die oriente sole in aciem redite: erit co
pia pugnandi: ne timete: & Quint. Tu illam defende: ama:
ne relinque. Hic nos Quintil. admonet ne pro illo ne fece
ris: dicamus non feceris: quia alterum negandi est: alterum uetandi.
Ideoque ne cum prima persona singularis numeri nunquam coniunctum
inuenimus ob eam causam propter quam imperatuum. caret pri
ma persona in singulari: quia nemo sibi soli aut imperat: aut ue
tat. Vnde frequenter legimus ne timuerimus: ne timeas: ne
timueritis: ne timeant: nunquam autem ne timeam: nisi ne pro ut
non: sed non timeam: non ausi: non sperem: non timuerim: non sperauerim:
non crediderim: id est timeam: audere: sperare: credere non possum aut
non debeo: ita in aliis personis: ut idem. Quint. Non expectes ut sta
ti gratias agatur: sanatur inuitus: id est expectare non debes.

Non enim eo modo hoc dixit: quo dicere solemus cum ueta-
mus: ne me expectes amplius. Hic enim negatio est: non ue-
ratio: ita non expectaueris: & ne expectaueris: quoz alterū
præteriti temporis ē: negatq; alterū futuri: & uetat.

De negatione adhuc qđ ad elegantiam prinet.

h Oc qđ adhuc de negatione subiiciam: ad solā elegā-
tiā dicendi pertinet: qđ quale sic subiectis exemplis
p se apparebit. Quint. Non ē difficile ut maritū uxor occi-
dat: si nō ē difficilius: ut filius patrē. Idē: Atq; eo causam di-
mittimus: ut non sit absoluendus adolescens: nisi etiam lau-
dādus. Idē quare non petit ut miserū putetis: nisi & innocēs
fuerit: non petit ut afflictū alleuetis: nisi & probauerit sese
infeliciore q̄ patrem amisit: q̄ q̄ oculos. Seruius Sulpitius:
Atqui amittere liberos malū ē: malū: nisi hæc peius ē ferre
& ppeti. Salu. Parcite dignitati Lētuli: si ipse pudicitia: si fa-
ma: suæ: si diis aut homībus unq̄ ullis peccit. Ignoscite Ce-
thegi adolescentia: nisi itez patria bellū fecit. Titus Liuius
li. xxxi. Nā qđ ad ea attinet: quæ nobis obiecit: nisi gloria
digna sint: fateor ea defendi nō posse. Ouidi. Nec tamē hæc
series in causa p̄sit achiui: Si mihi cū magno non ē cōmunis
Achille. Huic simile est quale apud eūdē: Mētiōr obscurum
nisi cū nox fecerit orbē: Nup̄ oneratas sūmo mea uulnera
caelo Videriris stellas. Et Quint. Mētiōr nisi cū pegrinatio
mea nos gliduceret: maluit esse cū matre. Et itez: Affidere
enī cibos ministrare manum porrigere q̄libet poterat. Mē-
tiōr nisi factum ē. Idem uerbum apud Ambrosium eodem
modo positum tum in libris officiorum: tum in hexamerō:
tum in aliis reperies: & apud Cyprianum ad Donatum: Mē-
tiō nisi alios qui talis est īcrepat: turpes turpis infamat.

Vter utrum accusat.

u Ter utrum accusat latine dicitur: ut Cicero pro
Milone: Vter utri insidias fecerit. Vterq; utrique
uix ausim dicere: neuter neutri omnino non dixerim. Te-
rentius in phormione inquit: Quia uterque utrique est cor-
di. In. x. quoq; cōmētario: rerū a Cæsare gestaz: siue ab Ircio.

siue ab Oppio: nā incertus auctor ē edito sic legi: Interf. dis-
sensuione orta iter Achillā & Arsinonē: cū uterq; utriq; insidi-
aret: & sūmā īperii ipse optiere uellet. Cicero aut & Quīt.
quantū inueni sic nunq locuti sunt: quorū prior sic ait: quorū
uterq; suo studio delectatus contēpsit alterq; posterior sic:
Cū enī uterq; alteri obiiciat palā ē utq; fecisse. Atq; sic di-
cendū esse per illud frequentissimū pbat. Alter alteri obii-
cit: Alter alterq; contemnit. Alter alterq; accusat. Alter enī al-
terq; nō ambo ābos accusāt. Idē dico de neuter: ut idē Quīt.
Ita fiet: ut cū æquali cura linguā utrāq; tueri cōepimus. neu-
tra alteri officiat: Quare peccauit tū amicus meus: si ami-
cos licet palam reprehēdere: qui mihi nuper ad se scribenti
uter utri bellū intulisset: respondit neuter neutri: aut po-
tius uterq; utriq;: tū Priscianus quī libro. ii. ait. Fiscina uero
a fisco: an fiscus a fiscina: an neutq; a neutro dubium est: de-
buerat dicere an neutq; ab altero. Nā qd a se nō deriuetur
supuacū ē dicere. Sed dicēdū tātū ab altero: nō aut a neu-
tro: quasi nec ab altero: nec a se. Ne illd quidē sileamus. Ut
dicimus uter utri: ita qs cui: ut Virgi. Quæ qbus anteferam
Et Cicero: Quid cui præponēdū sit. Quin. qd quo loco sit
collocandū. Idem ut dubiū sit qd quo referri oporteat.

Vocaui te prius: uocaui te prior.
u Ocaui te prius nō ē idē qd prior: Illud significat tē-
pus qsi priusq nūc uel tūc: hoc uero psonā: id est ego
duorū prior: & hoc qndo duo ad unū referūt. Siqde ego & hic
te uocaui: sed ego prior: hic aut posterior: ita fit cū unus
ad duos refert. Vocaui te priorē melius q prius: illum aut
posteriorē melius q posterius. Per passiuū quis iam hoc ne-
queat dicere: uocatus es a me prior: si duo estis: uocatus es a
me priore si duo sumus. Eadē ratio est suplatiuorū primus
& postremus: & siqua sunt alia: uocaui te primus uel postre-
mus si multi sumus: uocaui te primū uel postremū si mul-
ti estis. Non nunq ex neutra parte sunt duo: sed utriq; singu-
li: & tamen per hoc idem cōparatiuū loqmur: ut uocaui te
prior: pcussi te posterior: supple q tu me. Nō nūq hic unus ē

illuc plures: ut uocaui uos prior: supple q̄ uos me: uocaui uos
te priores: supple q̄ tu nos. Idē de superlatiuo: ubi. multa mē
bra sunt: ut primi nos uenimus: uos posteriores: ille ultimus
primus ego itraui uallū: tu serior: illi tardissimi:

Tenetur ne sacrilegii: an furti: an utroq̄.

S I q̄ furei rē sacrā de pphano: tenet ne sacrilegii: an
furti: an utroq̄: nō aut utriusq̄. Qui sustulerit rem
suā de sacro: furti ne tenet: an sacrilegii: an neutro: nō autē
an neutrius. Accusare hunc potes: uel furti: uel sacrilegii: uel
de utroq̄: uel de ambobus: nō aut utriusq̄: aut amboꝝ. Con
dēnare non licet de utroq̄: sed de altero uel furti: uel sacrile
gii: nō aut sed alterius uel furti uel sacrilegii. Cur ita fit ut
demus uarios casus eidem uerbo p̄serti sub cōiūctionibus
quæ eisdē coniūgere casus debēt. Nēpe q̄ noīa peccatorū
cū huiusmodi uerbis idē ualent i genitiuo qd̄ i ablatio p̄a
positione habēte: uel nō habēte: nō item i ceteris. Neq̄ hoc
i his mō noībus quæ certū peccatū significant & speciale: sed
in his etiā q̄ generale & incertū: ut Cicero: An nō intelligis
primū quos homines & quales uiros & mortuos sūmi crī
minis arguas. Et iterū: Sceleris atq̄ nefarii patricidii cōdēna
uimus. Per hæc uerba licebit tanti & quāti cū substantiuis ad
iūgūt: p̄ genitiuū uti: ut quanta pecunia cōdēnasti: tāta sū
mā dānau: q̄te postulasti. Liuius li. xlvii. Sed neq̄ tantū
relictū ē: q̄ sūmā dānatus fuerat.

Impleo & refectio ablatiuum postulant.

C O N T R A R I U M prope huic est quod: subiiciā impleo &
refectio & similia uerba ablatiuum sine p̄positio
ne postulant: ut impleui nauem frumēto: & referſi apothe
cam uino: et tamen aliquando addimus illam p̄positi
onem de: sic impleui nauem de omni genere frumenti: & re
ferſi apothecam de uaria natura uinorum: Vix ausim dice
re impleui omni genere frumenti: & referſi uaria natura ui
norum: hoc quod dicimus exemplo cōprobādū ē. Cicero de
oratore. Quod si tācā uim res maxiaꝝ arte sua rhetorici

amplecterēt: quærebat cur de præmiis & de epilogo & de
huiusmodi nugis (sic. n. appellabant) referti esset eorum libri:
Hic nequē licuisset sine præpositione loqui. Non enim libri
illi referti sunt præmiis & epilogo: sed præceptis procemio
rum: & epilogo: sicut in superioribus: non est naui impleta om
ni genere frumētis: sed frumento omnis generis: neque apotheca
referta omni natura uinorum: sed uino omnis naturæ. Quia de re
fertio & impleo feci mentionē: dicā hoc apertius de refertus &
de plenus. Exēplū quod modo attuli ostendit refertus postu
lare ablatiuū sicut impletus: sicut uacuatus: sicut uacuuus. Idē
tamē Cicero ait. p. lege manilia: Referto prædonū mari. Et
p. Plancio: Audierā refertā eē gratiā sceleratissimorum homi
nū: ac nefariorum. Sed nunc transit in nomen: tamē si cætera
huiusmodi nomina ablatiuū sēp habēt: ut uacuuus incolis nō in
colage: frequens populis non populorum præterquā plenus: cui
Cicero sēp genitiuū dedit. De cæteris auctoribus non possū
in uniuersū pronuntiare: cū multi etiā suæ ætatis ablatiuum
dederint: Varro li. primo rerū rusticarū: Nihil sua interesse
utrū his piscibus stagnū habeat plenū an ranis. Et salustius
in Iugurth: Quæ quæ grauiā & flagitio plēa uidebāt: tamē
quæ mortis metu multabātur: sicut regi libuerat: pax cōue
nit. Suorumque arbitrio scriptores utuntur. Posteriores uero om
nes: ut hoc nomē nouissimus pro ultimo: ita etiā plenus ui
no dixerunt: nō solū plenus uini. Quare quod solo genitiuū cōtē
tus erit. Ciceronē imitabitur: Qui utroque casu utetur: cæte
ros. Sed in utroque habebit & uenustatis rationē & lucis. Quod
uel ex proximo exēplo ostenditur: Aue gratia plena. Ego ad
euitandā amphiboliā dixissem: Aue gratiæ plena: quem
admodum in alio factum est: ubi non erat ambiguitas: ple
num gratiæ & ueritatis: licet diuersa uerba hic sint: atque il
lic in altero est

κεχαριτωμενη πληρης χαριτος

και αληθεια

Liuius ut nomini plenus dat

etiā ablatiuum: ita uerbo impleo dat etiā genitiuum: ut.

V: Ipse multitudine quoque quæ ferme quoque regenti est si
milis religionis iuste impleuit.

Potior & genitiuū & ablatiuū posse.

potior hos eosdē casus habere pōt: sed cū cāteris frēq̃n-
tius ablatiuū: cū hoc noīe res fēī sēp̃ gēitiuū: ut lace-
dēonii rex diu potiti sūt: id ē rex iperū diu tenuerūt. In ali-
is noībus magis significatio exponit p̃ optinuerūt: q̃ p̃ tenu-
erunt: ut potitus sū uictoria: sū potitus amica: id ē pugnan-
do uel laborando optinui uictoriā uel amicam: ī prāsenti
tēpore plesq; p̃ fruor. Cicero: Quod si his uoluptatibus bo-
na atas fruitur libentius: primū paruulis fruitur rebus: ut
diximus: deinde his q̃bus senectus etiā si nō abūde. potit: nō
omnino caret. Pro eodē posuit fruitur ac potitur. Potitur p̃
potitus ē prāsertim more historico legimus: potior a potis
descendit: ideoq; illi in significatiōe simillimū ē: Nam sū
cōpos mentis: cōpos animi: cōpos rationis: compos sanitatis:
qd̃ hāc habeo. At cōpos uoti: cōpos uictoriā: cōpos optati
qd̃ hāc opera mea atq; labore optinui: optineoque. Illd̃ ta-
men sciendū ē apud Ouidium in. xii. sic legendum: Tuque
tuis armis nos te poteremur Achille: non potiremur ātepe
nultima breui non longa: a tertia scilicet nō a quarta coniu-
gatione.

Traiicio.

traiicio exercitū id ē transporto exercitū trāns mare
aut trans flumen. Traiicio mare uel flumen: id est trā-
seo. Aliquando utq; cōiūctim: ut Liuius: Traiecit copias
iberū: & Plencus: Traieci exercitum isaram.

Do tibi litteras: do ad te litteras.

do tibi litteras tanq̃ tabellario: do ad te litteras scili-
cet ad te perferendas. Aliquando hāc duo coniungū-
tur: ut Cicero: Dedi illi ad te litteras. Et Salustius: Vultur
no litteras ad Catilinam dat. Ergo qui mittit litteras dat:
cui litteræ dantur: si pfert: reddere dicitur: sicut ille ad quē
dantur accipere.

Eo in uillam: eo ad uillam.

eo ī uillā: & eo ad uillam: pficiscor ī campū: & ad cā-
pū: confero me ī agrū & ad agrū: & item ī similibus
p̃terq̃ ī hoc ultio uerbo: quotiens f̃fert ad psonā. Diciū. n.

cōtuli me ad Catonē: & cōtuli me ad patrē: nō aut in Cato
nē & in patrem ad distinguendā uerā significationē: Nam
cū dico contuli ī psonā: nō potes addere alterā psonā uelut
me: sed rē uelut beneficiū: eritq; significatio donationis: ut
multa cōtuli in Catonē: id est multa donauī Catoni. Nemo
ī patrē pōt tanta beneficia cōferre quanta cōtulit pater in
filiū.

Refero ribi. refero ad te.

Et tulit mihi & rettulit ad me ita differūt: illd' ē narrā
uit: hoc uero ī consultationē tulit: ut Quīt. Relaturus
uobis iudices ordine malorū meorū euentū: quē nemo tam
crudelis: nemo tam sēuus audiet: ut me nō pascat. Sed hoc
nemini ignotū ē. Idem: Vultis scire iudices nihil ī patientia
catitatis fecisse patrem: nō rettulit ad matrē: nō p̄p̄inuos
consultuit: non amicos. Cicero in Catili. Refer inquis ad se
natū: id ē fer in cōsultationē senatus. Vir. tertio aneidos:
Delectos populi ad p̄ceres primūq; parētē Mōstra deū re
fero. Et ne dubitares de sensu sermonis huius: more suo ape
ruit subiūgēs: Et quā sit sententia posco. Pauloq; post: Sur
ge age: & hac latus longæuo dicta parenti Haud dubitāda
refer. Sūt. n. deorū uerbo non cōsiliū ab Anchisa petentium:
sed illud qd agendū sit docentiū. Ideoq; additur illd' haud
dubitanda. Porro utraq; harū sententiarū ī uerbo uersatur:
aliquando etiā in facto: sed diuersa ē significatio: ut Quīt.
Ad patrem arma non rettuli: id est reporraui. Et Cicero: Si
ad unū omnia referenda sunt: dignissimū esse Pompeiū:
hoc est si in unū omnia conferenda sunt. De re intelligitur
non de oratione. Quid illud quale est eiūsdē pro Deiotaro.
Qui rumores ad se referrent. Et quale est Cæsaris: Vt quā
diceret Arioiustus cognoscerent: & ad se referrent. Hic de
uerbis agitur: & tamen non significatur ferri in consultati
onem: sed potius narrari & renūciari mandata ab altero
data. Præterea hic solet adhiberi accusatiuus uel nominati
uus. Ibi crebro ī p̄sa præsertim ablatiuus cū præpositione
de: ut de oībus his referā ad senatū. Oīa aut hac referā ad
senatū rarius dicit: tamē significat idē qd est in senatorum

cōsiliū ferā. Interdico tibi aqua & igni.

i Interdico tibi aqua & igni: nō autē interdico tibi aquā & ignē: neq; interdico te aqua & igni. Quo autē modo mutabit in passiū hęc oratio: sunt tres mōi q̄rū colligere possū mutandi actiū i passiū: unus ubi adest solus accusatiuus: ab eo i noiatiū mutato icipiēdi: ut dedi tibi equū equus a me tibi datus ē: alter ubi sūt duo accusatiui: alterq; i noiatiū conuertēdi: alterq; relinquēdi: ut docui te musicā tu a me doctus es musicā: nō autē musica docta est a me ter: tertius utq; libet horū accusatiuorū mutādi i noiatiū: alterū uel relinquendo uel in ablatiū cū a uel ab trāfferendo. sic ego rogavi te ueniā: tu rogatus a me es ueniā: uel ueniā ab te rogata ē mihi: licet p hoc secūdū tu magis uidearis rogasse p me q̄ ego te. Quē horū modorū huic uerbo tribuemus? nullū: & tamē tres istis similes unus hic ē tibi interdictū est aqua & igni: qđ est frequentissimū. Alter hic aq̄ & ignis tibi interdictus ē. Vt Liuius li. viii. Interdictūq; populo antia ti mare. Quod si eēt mari prioris modi foret exēplū. Terti⁹ us hic tu interdictus es aqua & igni: sed tamē hic modus est ceteris rarior. Metellus Numidicus: Illi uero omī iure atq; honestate interdicti sunt: ego neq; aqua neq; igni careo.

Pluit.

p Luit caret supposito habens appositū ablatiuum: ut Lilius: Nūciatū est i albano lapidibus pluuisse: licet nūc dicamus deus pluit carnē: Pluit manna: Pluit escam. Nīgit uero suppositū & appositū respuit.

Decet: lūuat: Conducit.

d Ecet: iuuat: conducit p utile ē: & siqua sūt alia nec p sonalia sūt plane: nec ipsonalia: cū habent nūeros. hęc uestes decent nos: isti cibi iuuant te: studia secreta maxime conducūt. Explicit expliciunt nūq; q̄ sciam legi.

Ausculdo te: ausculdo tibi.

a Vsculto te audio te: ausculdo tibi obtēpo tibi: sū audiens te qđ te audio: sū audiens tibi qđ tibi obedio: ut lex xii. tabularū apud Quint. Filiū minus dicto audientē

liceat abdicare. Cicero in philippicis: Et audiens eēt huic ordini. Et p Deiotaro: Aut qui dicto audientes ī tanta re non fuissent. Cū uerbo repperisse apud scriptores p̄sa orationis tale loquendi genus nō memini: sed apud Plautū in comœdia quæ inscribit captiui duo memini: cū dicto haud audiebat facto nūc lædat licet. Hinc est quare unū obedio ex cōpositis ab audio postulat datiuū.

Dono tibi munus: dono te munere.

d Ono tibi munus notū ē quid significat: dono te munere plexq; premii gratia: sed iterdū admirationis: īterdū beniuolentiæ: interdū misericordiæ. Cicero p Archia: Sylla cū gallos & hispanos ciuitate donass&: uidelicet ī premiū. Quæ exempla sunt plurima: ut militariibus donis: corona uallari: imunitate donatus sū. Idē p eodē: Itaq; si ciuis romanus Archias legibus non eēt: ut ab aliquo imperatore ciuitate donaretur: p̄ficere nō potuit. Certe ipator nō remunerationis cā Archiā ciuitate donasset sed admiratōne ingeniū & beniuolentiā. Vir. Nemo ex hoc numero mihi non donatus abibit. Nimisq; non premii gratia. Nam tres premia primi accipient. Beniuolentiæ ergo: nō meriti: illosq; gratia cū postremi nihil omnino mereant. Quale est Valerij Max. li. ii. Rex Antiochus bello qd cū Romanis gerebat filium Scipionis a militibus suis īterceptū honoratissime excepit: regisq; muneribus donatū ultro & celeriter patri remisit. Vtiq; amiciciæ gratia: & Amphytrion apud Plautū: Verū ita animatus fui: itaq; nunc sū: ut ea te patera donē. Et paulo post: Alcmena inquit paterā p̄fecto feras: qua hodie meus uir donauit me: in quorū utroq; sola in donando beniuolentia declarat. Idē Plautus in aulularia: Dii immortales quibus & quantis me donatis gaudiis. Quint. in gladiatore: Quod me facere conuenit: qui per maria latrociniis infestus petitus sum solus: qui lucem: libertatē: deniq; quicqd patri debeo non ignarus ut primo natalis horæ tempore: sed uidens sentiensq; acceperim: nec solum donatus his bonis: sed sūmis piculis liberatus sū. Verba sunt hominis exaggerātis.

beneficia amici: ut se maxime illi ostēdat obstrictū. Sola ergo fuit ratio beniuolentiæ. Idē in pariete palmato: Quā blā de ille se posuit mīser: suū: q̄ diligenter uxoris gaudētis excludit oculos: q̄ multo cecū pudore donauit. Hic habita est misericordiæ ratio. Suetonius in uita Augusti: Et ne enumerē quot & quos diuersarū partiū uenia & icolumitate donatos. Cornelius Nepos de uita Attici: Auxit hoc officiū quoq; liberalitate. Nam uniuersos frumento donauit. Profecto clementiæ nō remunerationis gratia. Incumbo.

i Incumbo studiis: & incumbō remis. Virgil. Validis incumbite remis. Incūbo in studia & ad studia: sed non icumbo ī remos & ad remos. Cicero: Pergite adoleſcētes: & ī hęc studia: in quibus estis icumbite Et alibi: Quare incubamus o noster Tite ad illa præclara studia: & eo unde discedere nō oportuit: aliquando reuertamur. neq; hoc ī bonū tantūmodo accipitur: sed etiā in malū: ut idē Marco Catoni incubenti ad eius perniciem: Sed illū icūbite remis: nō ē per translationem dictū ut hoc. Nā ut cū remiges icūbūt remis: uel cū nos operi faciundo icūbimus toto pectore: significatur diligentia & conatus: ita cū accutius quid mēte agimus incubere dicimur: quemadmodū e contrario supini dicūtur qui negligenter agunt.

Timeo te: timeo tibi: commendo: cedo.

t Imee te: tanq̄ inimicū: timeo tibi tanq̄ amico. Illic tā quā offensurus sis: hic tanq̄ defendendus. Cōmendo te regi id ē cōmitto. Cōmendo te apud regē id ē laudo. Cedo tibi: unde & concedo tibi p nō repugno tibi: facitq; præteritū cessi: cado te p flagello te: cuius præteritū est cecidi p flagellaui: & supinū cæsū. Vnde cæsus uel qui flagellatus uel qui amputatus est siue occisus: raro p occido hoc uerbū accipitur Cicero in phillip. Cædit greges armentos. Dimitto te discedens: id ē relinquo: dimitto te discedentē: id ē abi re permitto: uel dimitto te: id ē mitto: inde dimissi legati dicuntur. Incessit mihi cupiditas id est subiit. Incessit me ille id est me offensurus me petit & accusat. Inest huic loco. & iē

in hoc loco. Primum apud Quintum ceterosque frequentius. Ait. n-
ueget hoc melius faciet natura ipsa duce: sed naturis ipsis ars
ierit. Secundum apud Ciceronem ut ibi: Illud honestum quod saepe di-
ximus: si in alio cernimus: tamen nos mouet: atque illi in quo
id inesse uidebitur amicos facit. Comparo hanc rem illi & cum illa: con-
fero isti & cum isto. Ego sum similis tibi & tui: hoc est commune
omnibus & omnium: uel commune mihi tecum: & cum ceteris. Ego
sum princeps laborum tuorum: & tibi sum in laboribus particeps.
Quintus. Et in plerisque rursus operibus marito particeps. Cur-
tius quod fuisset illis in periculis particeps. Accedit huic rei: & ad
hanc rem: uel accedit huc: uel eo: uel eodem Quintus. Atque ut acce-
dat dolori meo tumultus quare hoc facit uxor mea est: Cicero.
Ut ad illam optimam praeclaramque praedam donatio. Sexti Roscii
ut luxur cumulus accedat. Impedo curam uel operam uel laborem:
& similia huic rei & in hanc rem: quod in Quinto saepe reperias.
Partior laborem multis negotiis & in multa negotia: ut apud
eundem. Adicio huic rei & ad hanc rem. Respondeo tibi & ad
te. Caelo te hanc rem: & caelo te de hac re: Tu es natus ad laudem
& laudi. Cicero pro Sextio. Nam quod ageret uir. ad dignitatem
& gloriam natus. Et in eadem: qui se patriae: qui ciuibus suis: qui
laudi: qui gloriae: non qui somno: & conuiuio & delectatio-
ni natos arbitrantur. Aggregabo te illis uulgo dicimus. Idem ag-
gregare te soleo in numerum nostrum. Idem pro Archia ascribi se in
eam ciuitatem uoluit: & pro eodem. Cum fuerit in aliis quocumque ciuitati-
bus ascriptus. Idem in philippicis. Tu uero ascribe me in ta-
lem numerum. Idem pro Rabirio. Siquis hunc reprehendendum putat
ascribat ad iudicium suum non modo meum: sed huius etiam ipsi-
us qui commisit sententiam. Item contra Rullum. Illi sibi collegam
ascriberes. Tibi hoc ascribendum est id est tibi tribuendum & in
putandum.

Cœpit eum poenitere.

c Cœpit eum poenitere. posset te pigere. Desinet me te-
dere saepius dicimus: quod cœpit ille poenitere: posses pi-
gere: desinam tedere. Quintus in milite mariano. Neque si sit cu-
pidissimus uir: poenitere eum sui facti potest. Cicero de pe-
tendo consulatu. Si hic eius liber est cuius auctoritatis neminem

m. ii.

poss& pœnitere. Idem in Verrem: Iam iam Dolabella me
neq; tui neq; tuorum liberum: quos tu miseros in egestate
atq; in solitudine reliquisti: miserere potest. Simile est illud
Terentii: Ita me dii bene amabunt: ut me tuarum misertū
est Menedeme fortunarum: me pro a me misertum dixit.

Quod i oratione uerba nōnunq̃ desint.

d Esunt nōnunq̃ in oratione uerba: sed non sine gratias
ut Horatius: Quo mihi fortuna: si nō pmittitis uti:
idēst aliquid uultis esse mihi bona fortuna. Hic moūs inci
pit per quo: alius incipit p unde: ut idē: Vnde mihi lapidēs:
quorsū est opus: unde sagittas: supple putas uel dicas mihi
esse. Iuuenalis: Vnde tibi frontem libertatemq; parētis Cū
facias peiora senex. Cicero ad Fabiū: Martis uero signū quō
mihi pacis auctori. Quin. Quo per fidem diuitias cæco: Et
alibi: Quo nūc tantū frumētū: quo classē cōmeatu grauem.
Idē. Vnde hūc illi animū. Et alibi: Vnde tantū uiriū cæco:
ut in uno statim ictu mors tota peragatur. Idem tamen ait
alio loco: Vnde miser tunc unde somnus: supple erat uel ē:
Est tertius modus ut apd' eundē: Sequitur quæstio an utilis
rhetorice. Nam quidam uehementer in eam inuehi solent:
& quod sit indignissimū in accusationem orationis utūtū
orandi uiribus: eloquentiam enī esse quæ pœnis eripiat scele
stos: cuius fraude dānnentur interim boni: cōsilia ducantur
in peius: supple dicūt. n. eloquētiā. Cice. Habendas eē q̃ la
xissimas amiciciæ habenas: caput enī esse ad bene uiuendū
securitatem: supple dicūt. n. caput. Qui modus loquēdi apd'
græcos ē frequentissimus. Idem uerbū aliquando redūdat:
ut de orator Cicero: Titū illū q̃ studiose pila luderet. & idē:
Signa sacra noctu frāgei putaret: gregalesq; cū i campū nō
uenisset requirerēt: excusauit Vespā Terētius qd' eū brachi
um fregisse diceret. Satis erat dicere q̃ brachiū fregiss&. Et
nō lōge illū: Cui cū failiaris qddā querebatur q̃ dicer& uxore
suā suspēdisse se de ficu: amabo te inq̃: da mihi ex ista arbo
re quos serā surculos. Sat erat sic illo diceſt. Sed illd' diceſt li
beter appoit Cice. Quartus cū supplet r̃spōdeo ut idē fr̃quē

ter. Quod autē scribis de illo negotio: ego nescio qđ cōsiliū
capia: uel ego iam antea tenuerā: supple respōdeo: raroq;
uel nūq̄ hoc uerbū profertur: Aliquando subintelligitur si-
mile uerbū: ut apud Quint. Sed si confessionē culpæ meæ
exigitis: ego fui pater durus & patrimonii quod iam melius
ab his administrari poterat tenax custos. Supple confiteor:
quod est quintus modus: ut apud Ciceronē ī obsequio. Quo-
niam Terentiano uerbo libenter utimur assēratio absit: ue-
ritas retineatur. Subintellige ita loquimur quoniam Terē-
tiano uerbo libenter utimur. Et alibi faciari delectatōne nō
possū: ut meæ senectutis requiē oblectationemq; noscatis.
Subintellige hoc dico ut noscatis. Sextus modus ut apud
Pliniū. Iuniorē Studes an piscaris: an uenaris: an simul om-
nia? Supple facis Quīt. nil aliud q̄ renuet: idest nil aliud fa-
ciet q̄ renuet. Et itez & acceptis litteris meis iuuenis filius
nihil aliud q̄ cū matre fleuisset: idest nihil aliud fecisset: q̄
cū matre fleuisset. Martialis. Nil aliud bulbis q̄ satur esse
potes: idest nil aliud facere. Cui confine est illud ubi proba-
to aliquo aduerbio qualitatis subaudit p cōditione mate-
riæ aut dixi aut feci. Bene Ennius. præclare Anaxagoras: for-
titer Scipio: prudenter Fabius: supple dixit aut fecit p ut ex
iis quæ aut iam diximus: aut dicturi sumus colligitur. Et p
comparatiuū. Dii melius supple fecerūt: aut faciant aut cer-
te uelint. Nec de deis solum ueꝝ etiam de hominibus: ut
apud Quīt. Tum elius uxor quæ facturū retinebas: supple
fecisti. Interdū etiam p nomē: nā illud melius ē aduerbium:
ut Dii meliora Luca. ipē uerbū apposuit Dii meliora uelīt.
Nec procul ab huius natā abē: q̄ndo utiūr hoc noīe res siue ī
noīatio: siue ī accusatio: forte etiā ī aliis casibus: ut īstat mi-
hi exponēda uita quā hic egit ī magistratu: res digna auditu
in primis: uel reliquum est ut exponam uitā huius qua fuit
ī magistratu rem dignā auditu in primis.

Cur
de futuro nō p uerbū futuri tēporis auctores interdū loquāt:

h Annibal apud Titum Liuiū alloquēs milites inqt:
si tales animos ī p̄lio habebitis: quales: hic ostēditis

uiciū. Quint. Si tales milites omnes habēis mari uiciū.
Cur de futuro nō p uerbū futuri tēporis locutus ē: Nempe
ad asseuerādā rē ut nō futū sed iā esse uideat: multoq; plus
pōderis habet: ut dicaus uiciū q̄ uiceus. Idē Quint. Dimit
te tātū & euocasti: id est euocaueris. Cic. Vnū ostēde i tabu
lis aut tuis aut patris tui ēptū: & uicisti p uiceris. Idē p Sex
tio: Restitisses: repugnasses: mortē pugna: oppetisses p eo
qd' ē resistere: repugnare mortem pugna oppeterē debuisses.
Oui. iiii. Meta. Præmia q̄ eripies quæ si tibi magna uidēt:
Ex illis scopulis ubi erāt affixa petisses: id ē petere debuif
ses. Teren. i andria. Prædiceres: p eo qd' ē p̄dicere: debebas.
Et alibi: Fortasse aliq̄nto iniquor erat. ppter eius libidinē: pa
teret: p pati debebat: Itē Cice. iiii. officioꝝ. Male etiā Curio
cū causā trāspadanorū aquā eē dicebat: sēp addebat uincat
utilitas: potius diceret nō eē aquā: q̄a nō ē utilis reip. id est
dicere debebat. Huic simile q̄le apd' Oui. de remedio: Gno
sia fecisses inopē sapienter amassē: id ē si fecisses iopē. Ho
ratiū: Decies centena dedisses. Huic parco paucis contēto
q̄nq; diebus Nil erat i loculis. i. si dedisses. Plinius Iunior:
Dedisses huic aīo par corpus fecisset qd' optabat: id ē si de
disses: Ill' d' magis poeticū: ut Virgi. Tu quoq; magnā partē
ope i tāto fieret dolor Icare hēres. id ē si fieret Iuuēalis. Græ
culus esuriēs in calū iusseris. ibi. i. si iusseris Adhuc diuer
sū huic ē: q̄le ē apd' Cice. Cōchiliatis. Cn. Pōpei. peristroma
tis seruorū i cellis stratos lectos uidere: id ē uidisses. Quint.
sēp uidisses: ut ibi uidisses nō quēadmodū tenues umbræ
corpus accipere cogitationibus solent. Apud hūc sæpe ē hic
modus loquendi. Si p̄seuerassē: duos excacauerā. p̄ excacaf
sem. Quale ē illud horatianū. ii. carminum: qd' metri causa
Priscianus dici putat: metuētis ilapsus crebro sustulerat:
nisi dextra leuasset. Apud illū qddā pene cōtrarium: ut ibi
dictatoris nomē qd' sæpe iustū fecisset p̄fuerat. Nā de im
p̄fecto subiūctiui qd' solet poni p̄ ip̄fecto indicatiui i p̄xiō
libro iam dixi: cū hoc exēplū fuerat: nō q̄a amicus nō esset
Cicero de rep. li. vi. Et qd' de uia fessus eēm: & ad multam

noctem uigilassem. professus eram & uigilaueram.

Oportet legere libros: non oportuit factū.

o Portet legere libros: expedit euoluere auctores: utile ē cognoscere plurima: opera p̄tiū ē habere quos imitemur: necesse est adhibere usū: cōducibile est descendere in certamē: & agitari cū aliis cōtrouersias. Vel p̄ passiuū: oportet legi libros: euolui auctores: cognosci pluriā: haberi quos imitemur: adhiberi usū: agitari cū aliis cōtrouersias. Hunc posteriorē modū magis ars grāmatica p̄bat: illū magis auctoritas. Secus in präterito. Nāq; nō ita legimus saepe fecisse hoc optuit: Cicero ī Verrē: Tamen id factū nō optuit. Et ī eūdē: Appollinis signū ablatū certe nō optuit. Et alibi: Totā rē illi integrā seruata oportuit. Nō dissimile sane ē illud p̄ alterū uerbū de uolo loquor: ut idē Liberis cōsultū uoluimus etiā si posthumi futuri sūt. Idē p̄currā tamē breui: ut nō minus hominē ipsū quā cōmunē defēsū uelitis. Quint., An incidisse ī sordidū nomē: nō eo centēptū hominis quem destructum uolebat auxisse.

Propositiones: rationesq; interdū misceri.

n Am ubi uinci necesse est. expedit cedere: siue plura sūt de qbus quaeritur faciliōr erit in cæteris fides: siue unū: minor p̄na solet irrogari uerecūdiā. Miscuit hoc loco Quint. præpositiones rationesq;: cū sit usitatissimū sic dicere: siue plura sunt de qbus quaeritur: siue unū. Si. n. plura faciliōr erit in cæteris fides: sin unū mīor p̄na solet irrogari uerecūdiā. Atq; itē: Firmis aut̄ iudiciis iamq; extra periculū positis: suaseri & antiquos legere: ex quibus si assumat solida ac uirilī īgeniū uis: deterso rudis sæculi squallore: tū hic noster cultus clarus enitescet: & nouos qbus & ipsis multa uirtus adest. Alius dixisset: suaseri & antiquos legere & nouos: antiquos qdē: & cætera: nouos uero & cætera Cicero ī Antoniū: O te miser siue illa tibi nota nō sūt: nihil n. boni nosti siue sūt q apud tales uiros tā ipudēter loq̄re.

Nō dicēdū ē uidet tibi q bene faciā: sed uideor tibi bene facere.

n On uidet tibi qđ bene faciā:& mihi nō uidetur qđ
bene loq̄ris:sicut uobis uidet qđ male faciūs: ita no-
bis uidetur qđ male facitis:uidetur tibi qđ ille bene scribat:&
mihi uidetur qđ bene isti arent.Rusticanus hic sermo est &
agrestis.Eruditi.n.sic locūt.Nō uideor tibi bene facere & tu
nō uideris mihi bene loq̄. Sicut uobis uidemur male face-
re: ita nobis uos uidemini. Ille uidetur tibi bene scribere:& isti
mihi uidetur bene arare. Hic mihi gloriatur.

h Ic mihi gloriatur se omnes honores sine repulsa op-
tinuisse.Et alibi idē Cicero narrans Bruto rē in q̄ il-
le nō affuerat inq̄:Ecce tibi Pōponius noster:illud mihi &
tibi non magis ad me uel ad te:q̄ ad ceteros ptinet: sed est
oratio sūpta de medio qua uulgo utimur. Tu mihi sēp dor-
mis:ille mihi assidue sedet.Cū sup̄ coenā essemus:ecce tibi
hostiū crepuit.hic sermo neq̄ ad me:neq̄ ad te:neq̄ ad quē
q̄ refertur.Ideoq̄ differens ē ab illo significato:quale ē apđ
Virgi.Neu mihi tū molles libeat iacuisse per herbas:Neue
tibi ad solē uergant uineta cadētē. Hic p̄cipit ad uniuersos
sub prima & secūda p̄sona.ibi nō p̄cipit:nec ad aliquē
sermo est. Qualiter sit accipiendum
superioribus diebus ueni in cumanum:& cetera.

f Vperioribus diebus ueni i cumanū:& itez q̄ his pau-
cis diebus pōtifex factus ē.Et in futuro paucis die-
bus erā domesticos tabellarios missurus.Et itez triduo aut
ad sūmū quatriduo peritus.Hac Cicero:& Salustius: Lega-
ti triduo nauim cōscēdere:nō ē accipiendū p̄ sup̄iores dies
& p̄ paucos dies:p̄ triduū & q̄triduū:sed itra sup̄iores dies:i-
tra paucos dies: itra triduū & q̄triduū.Nā illd' qđ aliq̄ di-
cūt tēpus cōtinuatū & solidū significari p̄ accusatiuū:secus
p̄ ablatiuū:plane falsū ē.Cicero.n. atq̄ Virgi. sapius accu-
satiuo & qđem indiferēter utuntur:posteriores uero pleriq̄
ablatiuo.Aliq̄ndo i huiusmodi genere sermonis omittimus
post sic:intra decē dies q̄ uenit:confecit omne negotium.In
paucis diebus q̄ Rhodū appulit:uxorem duxit: id est postq̄
uenit:postq̄ appulit.qua exēpla apđ historicos sūt plurima

Quid est animal nisi corpus cū anima concretū recte dici: qd est animal q̄ corpus non recte.

q Vid ē animal nisi corpus cū anima concretū: recte & latine: qd est animal q̄ corpus cū anima concretū: nō recte. Adde aliud uel aliter: uel secus: & utroq; mō licebit dicere. Quid ē aliud animal q̄ corpus: uel nisi corpus cū anima concretū. Cicero. Quid est aliud gigantū more bellare cū diis: nisi naturæ repugnare: Idē. faciet cōpatiuū: ut qd est melius q̄ gaudere: uel nisi gaudere: ut Quint. Nihil ē facilius nisi totā causā omnino non agere. Præterq̄ eandē aut ppe parē uim optinet q̄ nisi: cuius exempla ut facilia prætermittimus: unū illud admonentes ubi ē præter ibi locū habere præterq̄ adhunc modū: ut nullius rei sū avarus p̄ter laudē uel præterq̄ laudis. Nulli places præterq̄ mihi: uel p̄ter me:

Transferre.

q Vem morem spartiatæ transtulerunt in fœminas: Et alibi idem Cicero: Quod nisi in amicitiam transferatur. Quæ in alios transferuntur: non solēt remanere penes eos a quibus transferuntur. Mos autem: ut uult Cicero ita transfertur: ut penes priorem quoq; remaneat. Et in libro primo officiorum: Quod ab Ennio positum in una res transferri in multas potest. Et in eodem: Mediocritas ad omnem usum cultumq; uitæ transferenda est: Lucanus in .x. Nondum translatos romana in sæcula luxus.

Committo qualiter accipiat:

n On committas ut eum omnia tibi a nobis suppeditata fuerint: tu tibi defuisse uideare. Et iterum: Nō committas ut dicendū sit non. putaram. Hæc Cicero. Quintilianus quoq; non committam ut illa dubia faciam defensionis sollicitudine. Et alibi: Nihil tibi minus cōmittendum q̄ ut ulciscaris hoc flagitium: in eo præsertim qui apud malignos poterit uideri te p̄mittēte fecisse. Cicero tamē quodā loco nō p̄ ut: sed p̄ q̄obre locutus ē dicēs: Nihil tibi eē cōmittēdū: considerare debes quāobrem eorū quos laudas: te nō

simillimū p̄beas. Idem pollet quā obrem qđ ut: & licebit
illud tollere & hoc subiicere: Ex quibus exēplis datur intel-
ligi hoc uerbū sequente ut: uel simili dictione: sēp accipi in
malā partē: nec recte dicas fac cōmittas: ut omnes te laudēt
aut sic: nō cōmisisti unq̄ ut laudareis: præterea sēp habere
secū negationē. Oriundus: & ortus.

o riūdu qđ nō habet uim participii: credo alii dixe-
rūt. Cuius utendi hic modus ē. Ego sū ortus romæ
oriūdu a placētia. Titus Liuius: Nati carthagine: sed oriū-
di a syraculis: id ē a syraculis originē trahētes: unde fuerūt
parentes: uel sine præpositione: ut idē alba oriūdū sacerdo-
tiū. In p̄sonis fere cū præpositione. Idē lōge is princeps latini
noīs erat: si famæ crediūs: ab Vlīxe deaq; Circe oriundus.
Idē: Quid hoc si polluit nobilitatē istā uestā quam pleriq;
oriūdi ex albanis & sabinis nō genere nec sanguine: sed p̄ co-
optationē in patres. Nō nūq̄ per indeclinabilia: ut inde ego
sū oriūdu: unde tu Liuius tamē si recte scribitur ait libro
viii. Palæpolis fuit haud p̄cul inde: ubi nūc neapolis sita ē:
duabus urbibus idēq; populus habitabat: cum is erant ori-
undis. Memini.

m Emini p̄ recordor tū geitūū: tū accusatiūū postulat:
ut Teren. Faciā ut meiq; & huius diei ac loci sēper me-
mineris. Cic. Omnia quæ curant senes meminerūt uadimo-
nia cōstituta: q̄ sibi cui ipsi debeant. Quid iuriscōsulti: qđ
pōtifices: qđ augures: qđ philosophi senes q̄ multa memine-
rūt. Idē uerbū p̄ eo qđ ē mētionē facio: recusat accusatiūū:
postulatq; genitiūū uel ablatiūū cū præpositōne de: ut Qui.
Neq; ōnino huius rei mēnit poeta ip̄e. Et itē de qbus mul-
ti meminerūt. Hinc uidetur deriuari mentio: quasi a mēno
præsenti & geminato prætérito memini: unde supinum
mentum: ex quo mentio: & mens quæ omnium recorda-
tur: & mentum quia in mētionē faciendā: hoc est in lo-
quēdo præcipue mēto utimur. Nullū enim animal mouet
p̄tē oris supioris: nisi crocodilus: sed ōnia īferiorē sicut & nos
mētū. Hic etiā mētiōr q̄ cōtra mētē loquor. Forte & hinc

uenit menta: sed nolo eius etymologiam aliquam afferre
ne cui forte uidear argutulus.

Alter: alius.

a Lter de duobus dici: alius de multis notū ē omībus:
licet nō omnes recte utant. Macrobius de saturnali
bus: Cū igitur asseruerimus q̄ttuor ī corpore fieri digestio
nes: q̄z altera pēdet ex altera: dicendū erat q̄z alia pendet
ex alia. Idē ī alio ope de naturalibus: Illæ uero insolubiles
causæ sūt quæ mutuis īuicē nexibus uinciūtur: & alterz al
tera facit: ac uicissim de se nascūtur: nūq̄ naturalis societa
tis amplexibus sepantur. Nā Oui. de nouē picaz trāforma
tione loquēs. Quāq̄ eū excusare metri necessitas pōt: tamē
q̄ singulæ singulas ac certe certas ītuerētur: intellexit cū ī
qt: Alteraq; alterius rigido cōcrescere rostro Ora. uidet Sue
tonius de uita Caii: Nec cessauit ex eo alterz alteri crimina
ri: atq; inter se omnes cōmittere. Nescio an sic accipiendū
sit unū uni: & rursus hunc illi. Plinius quoq; li. xi. inquit de
formicis: Quā ex aduerso cōuehūt altera alterius ignara.
Quare dicaus aliq̄ndo sic loqui eē pmissū. E diuerso nō nū
quā de duobus dicimus alius & alius: nec dicere alter possu
mus: ut dubitatur uter excellat Salustius: an Liuius. & alius
aliū præponit nō aut alter alterz. Ratio postulabat ut dice
reūs alius alterz. Nā alius ad plurimos ffertur: q̄ de duobus
iudicāt: alter ad unū de duobus de qbus iudicatur. Sed q̄a
uidebatur inuenistū sic loqui: maluerūt mutare alterz ī ali
um. Afferamus exēplū: Salustii in Catili. de Cæsare & Cato
ne loquens inqt: Genus atq; eloquentia prope paria fueres:
magnitudo quoq; animi & gloria: sed alia alii: uel est ea ra
tio quā dixi: uel hæc quod idē est alia alii: quod diuersa di
uerso: ut alia ē facies mea: alia est facies tua: id est diuersa.
Proprie igit alter ffertur ad unū de duobus: ut Hannibal
ī trāsitu apēni amisit alterz oculū: siue ad unā duaz parti
um: quod supius etiā significauī: Vbi hoc Ciceronis exēplo
usus sū. Duplices similitudines eē debēt: unæ rez altera uer
boz: & q̄le ē Virgi. exēplū: Aurea mala decē misit: cras alte
ra mittā. Aliq̄ndo accipit alī p secūdo ex duobus pluribus

ue: ut unus:alter:tertius:quartus:una:altera:tertia:quarta:
littera. Et hic ē alter annus belli punici. Ego altero mēse .re
pudiaui uxore: id ē secūsus ānus a b origine: belli. & secūdo
mense a ductiōe uxoris. Aliqñdo p̄ ipsis duobus: ut unus
aut alter: id ē unus aut duo: unus & alter: idē unus & duo:
qd̄ etiā i aduerbis respondet semel aut iter: id ē semel: aut
bis. Itē semel & iter. Cice. i Bruto: semel aut iter phillip
pus. Dubitari potest tamen cū dicitur iter consul an secun
da uice: an bis consul intelligat: quæ dubitatio & in cæteris
nō erit. Tertiū enī cōsul & quartū cōsul sic differt ab illo ter
cōsul & q̄ter cōsul: qd̄ i altero significatur & tertia & q̄rta
uice: i altera tribus & quattuor uicibus. Aliq tamē dubita
rēt an i hāc significatiōe uice & uices reperiatur.

Qualiter sit dicēdū ubi sit suus aut sui.

h Irūdines uere iēute redeūt i suū pristinū unaq̄q;
nidū imigrātes. Muta illud unaq̄q; sic: i suum pristi
nū nidū unaq̄q; imigrātes: aut sic unaq̄q; i pristinū nidum
imigrātes: iā nō erit latinū. Itē offendi parentes suo utrūq;
morbo affectos: transfer illud utrūq;: ut modo ostendi: iā nō
erit elegās. Nā si ita muteūs ille pluralis numerus imigrā
tes & affectos r̄ferē ad illū singlarē unaq̄q; & utrūq; qd̄ fieri
nō pōt. At illo mō supiore sc̄cus: refertur. n. numerus plura
lis ad plurarem sic: Hirūdines uere iēute redeunt imigran
tes i nidos pristinos: unaquaq; i suū supple imigrās. Offēdi
parētes morbis affectos utrūq; suo supple affectū morbo.
Virgi. Dāt soītū spūosi ānes & i aquora currūt: Quisq; su
um populatus iter. Et paulo post p se qsq; uiri sūma nitūt
opū ui. In priore exēplo si uersus pateret nō decuiss& dicerē
qsq; suū iter populatus: sed populati. Nec i posteriore p se
qsq; uiri sūma nitūt opū ui. Secus aut̄ solet fieri: ubi abē su
us aut se: ut Quir: Cōmēdo tibi senē: quē feciūs uterq; medi
cū. Nec r̄cte dicas cōmēdo tibi senē: quē nos filii alleuā de
beūs: uterq; medicū faciētes: uel sic quē nos uterq; captiui
medicū faciūs. Nisi mōr poetico: ut apd̄ Oui. Vtraq; foro
la me iudice sūt uenerāda. Et apd̄ Horatiū Legati magnis

si de rebus uterq; qd' apd' oratotes non repitur. Sicut ne il-
lud quidē: licet Aulus Gellius utatur: ut apud Teren. Quod
pleriq; omnes faciunt adolescentuli: qd' qdā exponūt p eo
qd' ē pleriq; omniū: qdā p eo qd' ē omnes.

Vt latine tale qd' dicatur homo illitteratus ē: cui tamē
paucos anteponas ut idem eleganter

h Omo illitteratus ē: cui tamē paucos in reꝝ gerenda
rū scientia anteponas: latinū ē. homo illitteratus ē:
sed cui paucos anteponas: etiam elegās ē. Itē in negatione
homo quidē illitteratus: quē tamen nō postponas multis la-
tinū ut dixi: elegans etiā sic: homo qdē illitteratus: sed quē
nō multis postponas. Ideo dixi elegans: qā subintelligitur
talis quod in alio non fit: ut sit homo illitteratus: sed talis
quē: & cetera. uel sed is p talis. Ideoq; & hoc elegāter dicē
homo illitteratus: non tamen quē multis postponas: id est
non tamē is quē multis postponas. Aliquando non subtel-
ligitur talis neq; is: ut hic ager est meus: sed cuius usu careo.

Quod me maxime iuuat.

u Ideo te amatorē studioꝝ: qd' me maxime iuuat: uel
quæ res me maxime iuuat. uel id quod me maxime
iuuat: uel uideo te quod me maxime iuuat: uel quæ res me
maxime iuuat: uel id quod me maxime iuuat: amatorem
studioꝝ: quæ exēpla sibi quisq; conquirit.

Aliquis: quidā.

a Lquis: quisquā: quispiā: ullus idē significāt: differūt
qā quidā: ut in alio opere: quod de dialectica pro-
pediem edemus: ostendetur. Vllus tamen quodāmodo clau-
dicat: nec fere citra negationē: quasi citra baculum ingredi
pōt nisi itetrogatiue: ut uocat me ullus: aut subiūctiue: ut
si nullus me uocat: nūq̄ plane affirmatiue: sicut illa supiora.

Me occupato nullū tēpus seponē poteram
non latine dici: sed a liter.

m E occupato ī administratione magistratus nullū tē-
pus seponere ad studēdū poterā: Vel me octupato ī
administatōe magratus nullū tēpus mihi ēliquū erat Rariss.

me latini sic locuti sunt: Græci frequenter. Sed hoc modo potius occupatus in administratione magistratus nullum tempus seponere ad studia poteram: uel occupato in administratione magistratus nullum mihi tempus ad studia reliquum erat. Dixi rarissime: non tamen nunquam. Nam quidam sic locuti sunt: ut Horatius de arte poetica: Se puero censor castigatorem meorum. Quintus Tullius ad Tironem: Non potes effugere huius culpæ poenā te patrono. Marcus est adhibendus pro te patronus. Simile quiddam sapit: quale est apud M. Tullium cum & per me ipsum egisset: & per Drusum saepe tentasset. Illud enim per se significare solet medium quendam aliumque intercessorem. Nunc uero quis queat medius esse inter se & alium: & tamen sic uulgo loquimur: pro me ipsum rogavi: pro te ipsum optinuisti.

Quod dicat auxilium deo: feroque: non autem opere deo:

a Vxiliū deo feroque dicimus: opē deo non dicimus: sed fero: unde opitulor quod Tullianum uerbum esse Seneca auctor est quo tamen & Salustius utitur: & Plautus: & alii non nulli.

Audiui: a: ex: de: patre meo.

a Vdiui a patre meo: & audiui ex patre meo: & audiui de patre meo idē significare inueniet qui bonos liberos euoluet. Cicero tamen præcipue sic locutus est. Similiter apud eundem quaesivi te ab hostio: ex hostio: de hostio: uocaui te a uia: e uia: de uia. Sed hoc ultimum apud eundem in alium quoque sensum accipit: ut in philippi. Cumque de uia laquerem & mihi met displicerem: Et de re publica: Et quod de uia fessus essem: & quod ad multam noctem uigilassem. & de Academicis: In cumano nuper cum mecum Atticus noster esset: nuntiatum est nobis a M. Varrone uenisse eum Roma pridie uesperis & nisi de uia fessus esset: continuo ad nos uenturum fuisse: quasi de labore uia. Hic enim uia significat iter hoc est actionem ambulandi: illic locum quo ambulamus.

Solus & unus regunt genitiuum & ablatiuum cum præpositione.

i Inter omnia adiectiua quæ non sunt suplatiua duo fere hæc solus & unus more suplatiue regunt genitiuum: ut solus omnium non reuertit sibi ut incredibilior sit in patricio cæcus

fuit cū uideret hæc Quint. Et Plinius: Accipenser unus omniū squamis ad os uersis contra aquas natando meat. Similiter ablatiuū cū p̄positione. Nam ut dicimus ex omnibus maximus: & inter omnes maximus: ita unus & solus ex omnibus uel inter omnes. Vex unus p̄ solus accipio: ideoq; fere cū illo adiectiuo omnis tantūmodo coniūgitur. Nam unus ex fortibus: unus ex populo alterius significationis ē. Cū substantiuo quoq; cōiungitur: ut idem Plinius: Caluitiū uni tantū animaliu homini: sed quasi subintelligitur omnium.

Animaduerto te: animaduerto in te.

a Nimaduerto te: & animaduerto in te differunt: cum intueor te: & intueor in te nō differant. Animaduerto in te ē punio te: sed cū hac differentia q̄ punire est quocūq; siue iure siue iniuria. Animaduerrere ē eius q̄ i altere habet potestatem ordine ac rite. id ē cū animaduersione punire. Sed hoc pprie refertur ad personas. Animaduerto p̄ intueor & p̄sonā & rē dicimus.

Filius: natus: pater: genitor: mater: genitrix: parens.

o Ratores sapius dicunt filius q̄ natus: pater q̄ genitor: mater q̄ genitrix: parēs p̄ utroq; etiā sepe homo potius q̄ uir: quotiens ita accipit ille de quo agimus aut loquimur quale ē hoc illi deduxerunt hominē in palæstrā. Poetæ potius e contrario. Historici mediā q̄ndā uia tenēt: ut Salustius Eos mores atq; idustriā uiri cognoui.

In primis potens.

i N primis potens: si de masculino loquaris intelligit inter primos: si de fœmina inter primas: si de neutro inter prima. Nam idem pollet i primis & inter primos: uel inter primas: uel inter prima. At si defuerit adiectiuū utiq; accipietur in neutro: quale est illud Virgilii: In primis uenerare deos: nisi sit tale quale apd' eūdem: In primis regina quietum. Accipit in teucros animum. In primis non inter primas: aut inter prima accipiendum est: sed inter primos. Vna enim inter mares fœmina nominatur sine fœminis aliis: aut inter primos: & inter primas.

Hic non est cum illo comparandus.

h Ic nō ē cum illo comparāndus melius de miore ad maiorem dicitur: ut Virgili. cū Homero: Horatius cum Pindaro nōn est cōparandus: q̄ e diuerso. sic: Homerus cum Virgilio: Pindarus cum Horatio non est comparandus: e diuerso tamen non nūq̄ reperitur.

INTERCEDO.

i Ntercedit mihi tecum amicitia: intercedit tibi cum illo affinitas: intercedit sibi mecum necessitudo: hoc est amicitia: affinitas: necessitudo inter nos ē media quādā: quæ nos conciliat. Tribuni intercesserūt. Cepio intercessit. Cato intercessit: hoc ē in mediū se uerbis & ui opposuit.

Amare inuicem mutuo: pariter: inter se.

a Mamus nos inuicē: amatis uos mutuo: amant se pariter. Cum uero adhibemus p̄positionē inter: tollimus accusatiuū qui regitur a uerbo: ne turpe foret si repli caretur: sic. amamus inter nos: nō aut amamus nos inter nos: amatis inter uos: amant inter se: non aut amatis uos inter uos: amant se inter se. Cicero ad Fratrem: Pueri ualde inter se amant. Et de amicitia: Neq; solum inter se diligent & colunt: sed etiam uerebuntur. Terentius i adelphis: Video eos sapere: intelligere in loco ueteri: inter se amare. Idem i eadē quasi non norimus inter nos. Bene habeo: bene habes: id est bene ualeo: bene uales. In tertia autem persona etiam sine supposito: bene habet: id ē bene se res habet: qd̄ exemplum ubiq; frequens est.

Facio te certiolem.

f Acio te certiolem: nō certū. nam Virgili. Anchisē facio certū ideo dixit: q̄a syllaba breuis inter longas nō potest collocari in uersu. Prosa aut oratione scribentes semp certiolem dixerunt: & semp facio: nunq̄ ago. Facio tibi gratū: nunq̄ ago tibi gratū. Facio ludos: facio rem diuinam: facio sacrificiū: facio solennitatē: nunq̄ ago: & multa huiusmodi. Itē feci iacturā: feci damnū: feci naufragiū. Vix unq̄ passus sū iacturā: damnū: naufragiū. Cicero: Magna i rep. facta iactura est. Idē: Damnū. n. illius imaturo interitu res romane latinæq; litteræ fecerūt. Quāt. In portu naufragiū

fecimus:& i ceteris qbusdā feci tamē fugā:q ego fugi alte
rū:nō q alter me.feci timorē:q ego timui altere:nō q alter
me.Itē feci iter:nō egi iter.Aliquando etiā feci uiam:teci co
piā tibi rez:meaz:nūq egi aut dedi:aut prastiti copiā: feci
potestatē tibi uidendi res meas domesticas:nō aut dedi:feci
lucy nō aut acqsiui lucy.Honore dicto urinā fecit:stercus
fecit:nō aut emisit.Simile huic est qd' diciūs fregit nauim:
fregit brachiū:quasi ipse fregerit:& ipse egerit:& nō potius
passus sit Teren.Is fregit nauim apud Andz.Cicero: Gre
galesq; eū cū non uenisset i capū requirerēt: excusauit. Vef
pa Teren.q; eū brachiū fregisset diceret:alius dixisset q; ei
brachiū fractū eēt. Itē etiā accepi molestiā:cladē cōtūeliā
ue.Accepi uulnus:accepi iniuriā:accepi dedecus:ignominiā
ue.Nūq aut passus sū de quo uerbo cōmodius alio loco di
cam.Accepi uoluptatem:gaudium:laticiam.

Qua pietate:cuius pietatis:quā pietas ē.

I potuisset redimere oculos matris:q pietate fuit:ui
carios suos dediss&:id ē tāta pietate i matrem fuit:
Idē Quīt.hoc si scisses pater affirmo:pmitto cuius pietatis
es:nemo te antecessiss&.Et alibi:Quā pietas tua ē. Tribus
enī mōis utimur p relatiuū:totidē p pnom n is.Primo mō
sic ea pietate fuerit:Secūdo sic:eius pietatis ē:sed hoc rari
us.Tertio sic:ea pietas tua ē:ea p tāta accipit.Ideoq; & ip
so tāta uti licet eo mō:quo & pnoie.habet autē Aliqd plus
talioratio:qsi dicas p tua pietate. Veni i opinionē.

u Eni i opinionē actie accipit:q talē opinionē habeo:
aliqndo passiue:cū opinio significat phamā:opinio i
quā q de me habet ab aliis:nō quā ego habeo de aliquo.Si
cut existiatio ē opinio atq; sentētia cū accipit actiue:ut exi
stiatio mea:id ē ita existio.Aliqndo passiue:ut homo magnæ
existiationis:id ē famæ & nois:q; eū magni hoies existiant.
ita homo magnæ opiniois:ut Quīt.Quod accidisse etiam
Portio lartoni:q primus clari nominis pfessor fuit.Tradiē:
ut cū ei sūmā i scholis opinionē optinēt:causa in foro esset
orāda:ipense petierit uti subsellia i basilicā trāsserrēt. Cic.

sermonibus familiarium puenimus etiam nos: in opinionem. Veio
in suspensionem semper passus: ut idem quod si falso. Publ. Sextio uelisset
in suspensionem: id est in suspensionem tuam non tuam. Veni in obliuionem se-
per etiam passus: ut idem. Ut si fuerint excellentes uiri certe
iam uenerunt in obliuionem: hoc est quod ceteri de illis obliti sunt: non
quod ipsi de aliis: aut de se. Similiter uenio in uitupationem. Idem
Verrinas. v. Ut propter eum in sermonem hominum atque in tantam
uitupationem ueniret. Offensio etiam prope passus accipit. Ideo
quod idem non Clodii offensiones dicit: sed offensas: suas uero offe-
siones. & alibi: In agro corpe odiosa est omnis offensio: id est mo-
lesta omnis passio: Vectatio uero huic simile est cuius rei cau-
sa est quod uector. quod deberet significare quod uehit: ut nauis:
equus: uehiculum: significat potius id quod uehit quod est homo. Ci-
cero etiam summi gubernatores in magnis tempestatibus a mino-
ribus uectoribus admoneri solent. Quint. Sic in nauem filii
mei male permutatus uector imponor. Non tamen uectoris ac-
cipias pro nauta: hinc est quod inuenimus nonnumquam dictum nautas &
uectores. Sunt. n. uectores quod pro nauta in aliena nauis uehant: ut
idem Quint. Cum in frenatis equis uector incidit. Nonnumquam pro co-
qui uehit: ut Seneca in hercule isano: Tyria pro undas uector
europa nitet. Idem in Hippolyto: pro sua uector timidus rapinat:
cum de eodem tauro: eademque Europa loqueretur. Nam cetera fere
quae a supinis ueniunt tam actiue quam passus accipi solent: ut ac-
cusatio Mæci Tullii actiue: accusatio Verris passus: dona-
tio mariti actiue: donatio uero bonorum passus.

Male iudico: male cogito.

m Ale iudico: male censeo: male pronuncio: male opinor:
male sentio: male existimo: hoc male ad me ipsum re-
fert: erroris: meum declarat. Male cogito ad alterum refert: si-
gnificatque perniciem: non erroris: ut Cicero Carthaginem diu ma-
le cogitantem non prius uereri desinam: quam excisa cognouero. Ma-
le cogitantem uidelicet mala in alterum pronuncietque cogitantem: non autem
se ipsam fallentem. Item maledico tibi: male opto: male precor ti-
bi: aut male imprecor. His non nihil similia sunt: male de te se-
tio: male tu de me existimas: male de illo iudicamus: non error

hic scietis: existiantis: iudicantisq; innuit: sed uiciu de quo iudicauis: existiamus: sentimus. Male quoq; audio: id e ipha mor crimia mea audiens: cuius contrariu e maledico. Salusti us i Cicerone: Respondebo tibi: ut si qua maledicendo uoluptate cepisti: ea male audiendo amittas. Bene quoq; maxima ex pte huic simile e: ut de te bene sentio: bene tibi praeor: bene de te mereor.

Loco patris.

I Oco patris: loco patris: loco filii te habeo: non ita accipit qd ubi illi antea erant: ubi tu nuc apd me sis: sed qd i ea caritate: q illi aut fuerunt: aut sunt: aut eent: aut ee debeant. ut Crisipatris apd Terentium loquitur: Si te i germani fratris loco dilexi. Cicero i Verrero: In patrum loco quaestoribus suis praetores ee optere. Illa aut sententia in locu potius q i loco requirit tale aliqd uerbu. Quale e apd Quintum. Nam quomodo pugna ientibus tot simul metus: labor: dolor. Postremo mortis ipsius exciderint: nisi in eorum locu pietas & fortitudo & honesti teporis imago successerit. Et alibi: Non perdidit filiu qsqs occidit. Explicat a dolore patre qd tibi uideret fecisse re maximam: & in locu iuuenis amissi substituit de uanitate solatiu. Ergo ita dicet ubi aliu erat: aliud successit quae diuersa a superiore sententia e loco uoluptatis mihi: e loco honoris: loco turpitudinis. i. uoluptuosu: honorificu: turpe. Illud aut i hac pte competat ut dicamus: no recordari me. An usq; repperi genus illd sermois: quo ecclesiastici passim utunt. Ego habeo te i patre: tu es mihi i filiu: accipio te i fratre. Dicunt. n. ueteres habeo te loco patris. Tu es mihi loco filii. Accipio te loco fratris. Vel habeo te p patre. Tu es mihi p filio. Accipio te p fratre: & no nullis aliis modis. Atq; hic uidet aliqd no utiq; tale ee: sed pinde ee: ac si tale foret. Ideoq; expositiones nrae locu habet: ubi tale aliqd no e: ut dixi: sed p tali habet: ut i illo. Ex illa hora accepit ea discipulus i suam: qd licet diceret: accepit loco matris: uel p matre: siue p sua. No aut ita i illo quod pro uero accipi debet: Ego ero illi in patre: & ipse erit mihi i filiu. Licuisset ergo dicere: id e dixissent ueteres. Ego ero illi i patrem: & ipse erit mihi filius: sed

more græcorum: unde hæc sūpra sūt: nostris ecclesiasticis loqui placuit. Idē ueteres qui illo mō locuti nō sūt. sic tamen loq̄bantur: reuertor ī patrē: tibi redi ī amīcū: sed hic uerbū est significās motū. Quint. Et post exitū unīci reuertor ī patrē. Quintus Curtius tamē li. v. Igitur rex arcī bābiloniæ agatice in præsidem esse iussit.

Nihil ad tuum equitatum.

a Ddidit illd' etiam equites nō optimos misisse credo: Cæsar nihil ad tuum equitatū. i. nihil ad cōpationē tui equitatus. Idem Cicero: Persium nolo legere: hic fuit enī (ut noramus) omniū fere nostrorū doctissimus: Lælium. Decimū uolo: quē cognouimus uirū bonū & nō illitteratum: sed nihil ad Persiū: id ē nihil in Persi cōpatione. Quale est cū subintelligitur pertinet: ut hoc qd ad te: hoc nihil ad te supple ptinet. Vel potius parū est ut sit ī cōpatione Persi parū doctus: & in cōpatione tui equitatus sit parū boni equites. Teren. Est ne Thais: ut fertur forma sane. Sed nihil ad nostrā hanc nō plane nihil: sed parū potius accipiendū ē.

Memoria teneo: memoriter pronūcio.

m Emoria teneo: nō memoriter: pronūcio memoriter: nō memoria. Cicero: Memoria teneo bello marsico cū Quinto Octauio. Idem: Quint. Mutius Augur Scauola multa narrat de C. Lælio socero suo memoriter & iucunde solebat. Complector tamē memoria & memoriter. Repeto memoriter & memoria. Quint. Si longior cōplectenda. memoria fuerit oratio: proderit p partes ediscere. Cicero: Complectebatur memoriter: diuidebat acute. Quint: Memoria repeto coniūctos a me qui reprehenderant qd hoc uerbo: usus essem pepigi. Teren. An cognoscit signa: at memoriter. Aliud tamen est ille ablatiuus: q̄ illud aduerbiū. Memoria enī quid significatur apparet: memoriter uero est qd litteratores. nostri impiti dicūt cordetenus: & mentetenus. Apud Pliniū tamē ad romanū lego: Tu facillime iudicabis: q̄ tam memoriter tenes: ut cū hac cōferre possis: si recte sic scriptū est: recte sic dici iudicabo. Facio tibi iniuriā.

f Acio tibi iniuriā:& facio tibi cōtumeliā. Afficio te in
iuria:& afficio te cōtumelia. Facio tibi molestiā non
ita libenter dixerim:ut.afficio te molestia.

LAVRENTII Vallengis patricii romani de lingua latinæ
elegantia bene merētis liber quartus. Et primo pœmiū.

CIO Ego non nullos eorū præsertim:q̄ sibi
sāctiores ac religiosiores uidēt aufuros me
um iūstitutū hoc:laborēq; rep̄hēdere: ut
indignū christiano homine:ubi adhorter
ceteros ad librorū sēculariū lectionē:quorū
q̄ studiosior esset Hieronymus: cælū se fla
gellis ad tribunal dei fuisse confitet: accusatūq; q̄ Ciceroni
anus eēt:& nō Christianus:q̄ si nō posset fidelis esse & idem
Tullianus:eoq; spopōdisse:& id diris execratōibus libros
sēculares postea se nō eē lecturū. Hoc crimē non magis ad
præsens opus p̄tinet:q̄ ad me.ipsū:ac ceteros litteratos:quo
rū studiū ac doctrina l̄ræ sēculariū rep̄hēdit. Responde
amus igit̄ istorū accusatōi: eosq; uicissim qdē in p̄terit̄
to quoq; accuseūs:quorū culpa non ex mim̄ parte latinæ
litteræ iacturam: naufragiūq; fecerūt. Quid ais tu nō eē le
gendos auctore Hieronymo sēculares libros? Qui sunt isti
quasi libri? Omnes ne oratores: omnes historici: omnes po
etæ: omnes philosophi: omnes iuriscōsulti. ceteriq; scriptores:
an unus Cicerō? Si illos dicis: ut debes dicere: cur nō cetera
rū quoq; litterarū studiosi abs te rep̄hēdūt: cū quibus me
aut dānare debes: aut absoluerē. Sin ita nō sēris & solū Ci
ceronē reū facis: uide ne stultū Hieronymū uideri uelis: qui
neminē sēculariū p̄misit se lecturū: cū de Cicerone tantū p̄
mittere deberet. At nō quid ille p̄miserit inquis ē intueudu:
sed qd accusatus sit. Fuit aut̄ accusatus q̄ Ciceronianus fo
ret. Ita ne? Ergo missū faciaūs Ciceronē: reliq̄mus: abicia
mus. Quid de aliis auctoribus senties? qd de tot disciplinis
certe omnes sēculares sunt: atq; adeo gentiles: id est a non

christianis: nec de christiana religione cōscripta: Si legēdas
ais. tibi ipsi repugnabis: q̄ mihi harū obiciis lectionē. Si ne-
gas etiam atq; etiā cōsidera: ne singulaz disciplinaz familiā
inte ipetū faciāt: teq; omnes ne ē auxiliū ferēte discerpant
Mīme inquis ita ē. Sed cū Hieronymus qd̄ Ciceronianus
ē: rep̄hēdit: id reprahēdit q̄ studiosus eloquētiā eēt. Ideoq;
dānati atq; repulsi itelligūt: q̄ cōpandā eloquētiā gratia le-
ctitant. Iā uideo times iuidiā: sed sero times: & in eodē hasi-
tas luto. Si tantū eloquētes excludis: cur nō nūq̄ mō ī uniuer-
sū mihi uetabas: ut saepe facere soles: legendos seculariū li-
bros. At postea accusationē tēperasti: & de eloquētibz dū
taxat intelligis. Ita sic erraueris sane: do ueniā impitiā: p̄co-
puditati ferendi licet laceffitus. Cur tamen ab Hierony-
mo dissides: qui seculares: nō aut eloquētes se nolle tange-
p̄misit. Cur tu neq; cū iudice illo unū Ciceronē itelligis: ne-
q; cum Hieronymo uniuerfos seculares. Quid sibi uult ista
āceps uacillāsq; sentētia. Quāq̄ diu boni nihil ne in illis li-
bris nisi eloquētia ē: nō memoria tēporis: gētiūq; historia:
sine quibus nemo sō puer ē: nō multa ad mores p̄tētia: nō
omniū disciplinaz tractatio. Nīqd̄ hāc ōnia negligam: ne
forte dū talia dīcere uolo: eloquētiā discā: & uenenū bibā
hoc uino diluā: maliq; aquā & qd̄ cōnosā potare: q̄ hoc
timore falernā dulcissima. Porro qui sunt isti libri ī quibus
uenena eloquētiā occultāt: certe nullos ego scio nō eloquē-
tes: nisi tuos: tuosq; similiū: qbus nec robur ullū adest: nec
splendor: cōtraq; ceteroz opa p̄ sua unūq; q̄ portione mi-
ram q̄ndā prae se ferūt bene dicendi diligentia. Ita aut elo-
quētes: aut nulli libri legendi erunt. An ex his duobus: de q̄
bus Hieronymus meminit: aut ille grācus ifacundus fuit:
aut noster latinus: nulli duntaxat latinorū ī philosophia se-
cūdus: quoz uterq; nescias praestantior sit philosophus: an
orator. Quod si omnes libri uetēz ita sūt eloquētes: ut uel
plurimū sapientia: ita tradentes sapientia: ut uel plurimū
eloquētiā habeant. Quinā isti erūt: quos ob eloquentiā dā-
nandos putemus. Atq; cū eos duos lectitasse se Hieronymus

fateat: uide ne nō tam de oratoriis Ciceronis operibus: q̄ de
philosophicis dictū existimare debeas. Certe ego de philoso
phicis dictū accipio: ubi soli philosophi noīant: qđ q̄. Plato
nicus eēt nō ideo nō obiectū quasi sancte faceret Platonem
legens: sed tantū Ciceronianus: q̄ homo latinus magis Cice
renis stilū cupiebat exprimere: stilū inq̄: quali ille utebatur
in quæstionibus phiæ: nō q̄li in forensibus causis: contioni
bus ue: aut in senatu. Nō. n. orator causarū ciuiliū Hierony
mus: sed scriptor sactarū disputationum studebat euadere.
Cur non ergo credaūs nō minus Platonē nocuisse ei q̄ Cice
ronē: cur nō magis phōs q̄ oratores? At ornatus ipse dicēdi
rephensū ē nō scientia. Si ita ē: omnes ad unū rephendūc.
Quis. n. caret ornatu: i quo tu intolerabili calūnia uteris?
cū nō sit facta mentio de ornatu i illa accusatione: sed q̄ tā
tum Ciceronianus foret. Nunquid tantum in Cicerone orna
tus: & non philosophia non ceteræ artes: non ut dixi in Pla
tone facundia: non i ceteris: cur non omnes pariter exter
minamus: cur non potius Ciceronis. philosophia nocuisse
putanda Hieronymo est: q̄ ars dicēdi? Nolo hoc in loco
comparationem: facere iter philosophiæ & eloquentiam:
utra magis obesse possit: de quo multi dixerunt ostenden
tes philosophiā cum religione christiana uix cohæreret:
omnesq̄ hæreses ex philosophiæ fontibus profluxisse. Rhe
toricam uero nihil habere nisi laudabile ut inuenias: ut
disponas: quasi ossa & neruos orationi des: ut ornes: hoc
est ut carnem coloremq̄ inducas. Postremo ut memoriæ
mandes: decenterq̄ pronuncies: id ē ut illi spiritum actionē
q̄ tribuas. Hæc ergo cuiq̄ nocere posse credam: nisi ei qui
cetera negligat: & præsertim ueram sapientiam atq̄ uirtu
tes: ut Hieronymus faciebat: Hanc ergo artem obfuturam
putē: pfecto nō magis q̄ pigēdi: figēdi: calādi. Et ut de libe
ralibus dicam q̄ musices artem: & si ex his qui bene canūt
pingunt: fingunt: ceterisq̄ ex artibus multum usus atq̄
ornamēti diuinis accedat rebus: ut ppe ad hanc rē nata ē

aideat: pfecto multo plus accedit ex eloq̃ntibus. Quare nō
fuit illa accusatio q̃ Ciceronianus eēt Hieronymus: sed qđ
nō christianus: q̃lem se falso esse p̃dicauerat: cū litteras sa-
cras despiceret. Nō studiū huius artis: sed nimitū studiū: siue
huius artis: siue alterius: ita ut locus nō relinq̃t melioribus
reprehēsus. Nō ceteri sed solus Hieronymus accusatus est.
Alioquin ceteri simili castigatione correpti fuissent: Neq̃
enī una ōnibus medicīa cōuenit: & alios aliud decet: neq̃ se
per & ubiq̃ idem aut p̃mittit aut uetat: neq̃ ille hoc aliis
uetare ausus ē ne facerent. Contraq̃ plurimos laudauit: cū
superiorū: tū suorū tēporū eloquētes. Vex̃ qđ multis agimus.
Quid Hieronymo ipso eloquētius: qđ magis oratoriū: qđ
licet ipse dissimulat uelit benedicēdi sollicitius: studiosius:
obseruatius: qđ qđ ne dissimulabat qđem. Nā obiiciente
hoc sibi somniū Ruffino hominē deridet: planeq̃ fatei se le-
ctitare opa gentiliū: & lectitare debere. Idq̃ cū in aliis mul-
tis locis q̃q̃ etiam sine cōfessione palā ē: tū uero epistola illa
ad magnū oratorē. I nūc & uerere ne aliena accusatio tibi
obsit: cū illi nō obfuerit sua: & non audeas facere q̃ illa re-
scissa pactione ipse facere nō timuit: tam & si nō desūt q̃ cre-
dant cū puerili etate illa p̃cepisse: sēp̃q̃ postea memoria
tenuisse. O ridyculos homines: & omnis doctrinā impitos.
qui opinent̃ eū tātā rerū copiā ac scientiā: qua nulli christi-
anorū cedit: & cito potuisse dicere. aut tā diu nō potuisse di-
discere. Cū & rarissimi rēpiāt q̃ ceterā p̃tē. scientiā illius
assequi possit: & nō miore labore ut atiquis dictū ē: hāc facul-
tas retineat q̃ parēt: & tamen q̃tulū ē iter furari & furtum
nō reddere. Quid p̃dest aliis phibē ne furēt: si tu furto palā
tuo potiris. Si nō debeūs dicere eloq̃ntia: nec uti certe si didi-
ciūs. Quid q̃ libros gētiliū sape ī testimoniū assūit. Qđ si nō
licet legere: minus p̃fecto legēdos exhibē: & si nos dehortare
tur a lectiōe gētiliū: qđ nō facit: magis ītuendū putarē qđ
ipse ageret: q̃ qđ agēdū aliis diceret: uer̃ tamē sēp̃ ipse idē &
dixit & fecit. Nā postq̃ tenerā illā etatē saluberrio sacrarū
scripturarū alimēto paruit: at in ea quā despectam hūerat

scientia uires sibi fecit. Iamq; extra piculū positus ad lecti-
onē gentiliū rediit: siue ut illinc eloquentiam mutuaretur: si-
ue ut illorū benedicta p̄bās maledicta reprehenderet: quod
ceteri omnes latini gr̄ciq; fecerūt: Illarius: Ambrosius: Au-
gustinus: Lactātius: Basilius: Gregorius: Chrysostomus: alii-
q; plurimi: qui ī omni ætate p̄ciosas illas diuini eloqui gē-
mas auro: argentoq; eloq̄ntiæ uestierūt: Neq; alterā p̄pter
alterā scientiā reliquerūt. At mea qdē scētētia: siq; ad scribē-
dū in theologia accedat: parui refert an aliā aliquā faculta-
tē afferat: an nō afferat: nihil. n. fere cetera conferūt. Atqui
ignarus eloq̄ntiæ ē hūc ī dignū prorsus. q̄ de theologia loq̄ē
existimo. Et certe soli eloquētes quales hi quos enūeraui, co-
lūnæ ecclesiæ sūt etiā: ut ab apostolis usq; repetas: inter quos
mihi Paulus nulla re alia eminere q̄ eloquētia uidetur. Vi-
des igitur ut in cōtrariū res ipsa recidit: nō mō non reprehē-
dēdū ē studere eloquentiæ: uerum etiam reprahendendū
non studere. Et ego sic ago tanq̄ eloquētiæ contra calūniā
res patrociniū p̄stē: qd̄ ē maius p̄posito meo. Non enī de
de hac: sed de elegantia līguæ latinæ scribimus: ex q̄ tamen
gradus fit ad ipsā eloquētiā: uerū si quis ea quēs nō sit: ita-
demū nō erit castigandus: si talis nō potuit euadere: non nisi
hūc laborē effugit. Qui uero elegāter loqui n̄ scit: & cogita-
tiones suas litteris mandat: ī theologia p̄sertim īpudētissi-
mus ē: & si id consulto facere se ait insanissimū: q̄ nemo ē q̄
nolit & eleganter & facunde dicere. Quod cum ipsis non cō-
tingit uideri uolunt: ut sunt peruersi nolle: aut certe non
debere sic dicere. Ideoq; aiunt gētiles hoc modo locutos esse
non dicere eodem loqui christianos: quasi illi quos nō ī aui-
more iustorum locuti sūt: & nō more Ciceronis ceterorū
q; gentiliū: qui qualiter loquantur: nec cognitum isti nec
expertum habent: non lingua gentiliū: non grāmatica: non
rhetorica: non dialectica: ceteraq; artes damnandæ sunt. Si
quidem apostoli lingua gr̄ca scripserūt: sed dogmata: sed
religiones: sed falsæ opiniones de actōne uirtutum: p̄ q̄s ī ca-
lū scādū. Cetera autē sciētia: atq; artes ī medio sūt positæ

qbus & bene uti possis & male. Quapropter conemur obser-
cro eo puenire aut saltē proxie: quo lumīaria illa nostrae reli-
gionis puenerūt. Vides q̄ mirabili ornamēto uestes Aaron
distinguat: q̄ arca fœderis: q̄ tēplū Salomonis: p hoc mihi si-
gnificari eloquētia uidet: quæ (ut ait nobilis tragicus) Regi-
na res: ē & pfecta sapientia. Itaq; alii ornēt domos priuatas
hi sūt q student iuri ciuili: canonico: medicina: phīe: nihil
ad rē diuinā conferentes. Nos ornemus domū dei: ut i eā in-
grediētes nō ex situ ad cōtēptū: sed ex maiestate loci ad reli-
gionē concitentur. Nō possū me cōtinere quo minus quod sē-
tio dicā. Veteres illi theologi uidēt mihi uelut apes qdā i lō-
gīqua etiā pascua uolitantes dulcissima mella carasq; mī-
ro artificio cōdidisse. Recētes uero formicis simillimi: q̄ e p-
ximo sublata furto grana i latibulis suis abscondūt: ut ego
qd̄ ad me attinet nō mō malim apes q̄ formica eē: sed etiā
sub rege apū militare: q̄ formicæ exercitum ducere. Quæ
pbatū iri bone mētis iuuenibus (nā senes despandi sūt) con-
fidiūs. Nūc ad inceprum redeo: q̄ ea quæ secūtur: nō nihil
a superioribus differāt. Tractabiūs. n. de uerboꝝ significatio-
ne: neq; de omniꝝ uocabulis: sed q̄si gustū quendā & eoz
maxime quæ a aliis tractata nō sūt. nā de omnibus dicere
ppe infinitū.

De libertino & liberto.

Iberinus & libertus sola elegantiae grā habēt diffē-
rētis. quā nec grāmatici: nec iurisperiti. qd̄ maxie pu-
dēdū ē sciūt. quā ne eorū qdē aliquē q̄ his temporibus me-
rita bene scribendi laude celebrātur: inueni scientē. qd̄ nolī
uideri cōtumeliose dictū. sed necessario potius atq; honeste.
Vereor. n. ne p facilitatē qua sēp candide quæcūq; studio i
uestigasse cū amicis comunicaui. Amici ipsi si modo tales
amici dicendi sunt. laudem mihi præripiant. Quod crimen
lōge a me sēper absuit: & ex omibus q̄ hoc i opere p̄cipiūs:
phiteor nihil ōnino ex aliquo huius ætatis uel audiuisse uel
legisse. Itaq; sic meā mihi ab aliis gloriā p̄ripi moleste fe-
ro: ut illoꝝ a me præripi nefas puto. Nēo aut līatorū erit
quoꝝ paucissimi mihi faīliares nō sūt: q̄ se hoc ātea ignoras

se: & a me uel uerbo uel scriptis didicisse neget. Igitur liberti-
nus relatiuū ē īgenui: libertus relatiuū ē patroni: licet unum.
idēq; sit & libertinus & libertus. Per libertinū significamus
cōditionē hoīs: sicut p̄ īgenū. Per libertū significāus priua-
tū quendā respectū: sicut p̄ patronū. Ideoq; libertinus ad-
iectiuū ē: sicut īgenuus: eoq; non fit a libertina libertiabus:
ut a liberta libertabus: sed libertus substantiuū: sicut patro-
nus. Illudq; solemus diffinire: hoc nō soleū: ut in iure ciuili:
Libertini sūt q̄ iusta seruitute manumissi sūt: quēadmodū
& cōtrario ingenui sūt: q̄ libera matre nati nec postea serui
facti sūt. Significatur. n. ut dixi cōditio hoīs p̄ ingenuū & li-
bertinum: ut libertinus homo: liberta mulier libertæ condi-
tionis: nō autē libertus homo libertia mulier libertinae con-
ditionis. Hæc. n. significant priuatū quēdā respectū ad pa-
tronū patronam ue relata: id ē ad eū eā ue qui antea domi-
nus aut quæ domina huius fuit: cū seruus ancillauē esset: ut
libertus Cæsaris: libertus Messalinae: liberta Claudii: liber-
ta Agrippinae. Nō autē libertinus Cæsar: aut libertina. Ideo
q; interrogāus hic īgenuus ē an libertinus? nō autē an liber-
tus. & cū respōsū ē libertinus: interrogāus tuus libertus: nō
cuius libertinus. Respondetq; ē libertus meus: aut tuus: aut
illius: aut Catois: aut nullius: atq; libertus sine patrono pa-
tronaue nō ē. Libertinus pōt eē: quis necesse ē eū aliq̄ndo ha-
buisse quo factū ē: ut dicaus colliberti: colliberta: q; quēad-
modū cōserui: cōseruæq;: q; ii plures sub umbra unius patro-
ni sint: sicut illi sub imperio unius domini: non autem colli-
bertini aut coingenui. Ad nullam enim alteram priuatam
personam plures horum referri possunt: nec alii ab aliis di-
stinguuntur. Colliberti a collibertis diuisi sūt: ut mei a tuis:
& cōserui a cōseruis: quemadmodū conciuēs mei a conciu-
ibus tuis: q̄ alterius ciuitatis es: condiscipuli mei a tuis: cō-
milites mei a tuis: qui sub alio uel praeceptore uel duce
es. Libertinis uero atq; ingenuis hoc non contingit q̄ non
magis nexus mihi sit cū ingenuis meæ urbis: & tibi cum li-
bertinis tuæ: q̄ cū aliis quibuscūq; suis. Ideoq; nō dicūt coingenui

& collibertini: & libertus collibertusq; eē aliq̄ndo q̄s desinit;
Libertinus eē nō desinit. Deniq; licet poteraus altero horū
noīm eē cōtēti: tamē distiguere ueteribus placuit priuatū r̄f
pectū a publico: & ideo libertinitas diciūs: nō libertitas. Ex
seruo tamē nō qđ ad priuatū dominū refert fit seruitus: sed
qđ ad publicū. diciūs. n. nō mō seruus tuus: seruus meus: sed
etiā respectu domini: ut hic seruus & homo seruus: qđ in li
berto nō fit. Ceterū cogitāti mihi unde factū ē: ut ī tāta exē
ploꝝ copia elēgatiā hāc accuratissīe custodientiū cū tot ho
minu milia nūq̄ anotaueŕūt: id uidet causā fuisse qđ frequē
ter iuenirēt sine mētiōe patroni libertū noīari: quo falli so
pitā negligētiā fuit. Si. n. nō nūq̄ repiebāt: liberto nō appōi
patronū: tamē repiebāt libertino nūq̄ appōi: qđ sēp adhā
ret liberto patronus: uel noīati: uel subitelligēdo: ut in mul
tis fit q̄le ē. Vēdidi patrimoniū: supplet meū: collocaſti filiā
supplet tuā: publicauit opus: supplet suū. Ita hoc loco q̄le ē
apđ Quint. Licet & nihilominus aīcū graue uis: aut fidelē
libertū lateri filiū suū adiūgere: uidelicet suū. Cic. p Sextio
cū ait: Quintū fr̄tre auxilio seruoꝝ libertoꝝq; ereptum a
ferro clodianorū: nō genus seruale libertinūq;: nec cuiuscunq;
seruos libertosq; significat: sed suos ipsius: Quid attinet
plura ex iure ciuili exēpla repetere: cū etiā distīcti sint tituli
de libertis & libertinis. Quā differētiā q̄ ignorat (ōnes aut
legulei ignorāt) plurima & capitalia ī ipso iure ciuili pecca
ta. cōmittit. Seruius grāmaticus: si codex fidelis ē p libertio
posuit libertū ī. viii. aneidōs: Feronia mater nympha cāpa
niā: quā etiā supra diximus: hāc etiā libertoꝝ dea ē: ī cuius
tēplo raso capite pileū accipiebāt. Adiciā qđ ait Suetonius
ī uita Claudii ī ipsū Claudii ignarus tēporibus Appii &
deinceps aliq̄ndiu: libertinos dictos nō ipsos q̄ manumitte
rētur: sed ingenuos ex his procreatos. Inter acces
sū & accessionē: actū & actionē: gestū & gestionē qđ iter sit.

a Ccessus & accessio differūt. Siqđ accessus est aditio
atq; a ppiq̄tio: Accessio aut adiectiuo atq; icrementū:
quā differentia rara ē ī cōsimilibus noībus. Satus enim &

latio idē sūt: cultus & cultio: motus & motio: actus & actio:
nisi q̄ dicimus actionē causā: nō actū: & actū comœdiarū
nō actionē: cursus & cursio: abusus & abusio. Gestus quoq̄
& gestio nō parē differūt. Nā gestus ē actio quādā: & q̄li
p̄nūciatio corporis: gestio uero administratio & actio: quīs
parē i usu ē. Hæc autē duo: de q̄bus dicere instituerā: ideo dif
ferūt: q̄ uerbū unde descēdūt dupliciter & regit & signifi
cat: ut accede ad ignē hūc: id ē adi atq̄ app̄pinq̄. Et hoc ca
lamitatibus meis pondus accessit: uel ad calamitates meas:
id ē adiūctū ē & increuit. a prima significatione nascit acces
sus: cuius cōtrariū ē recessus. A secūda accessio: ut Cicero: Ac
cessionē adiūxit adibus: id ē adiectionē & incrementū. Præ
ter usū tamē supior: Macrobius in cōmētariis naturalibus
dixit: Aut. n. accessio: aut i leuā dexterā uē reflexio: aut sur
sū q̄s aut deorsū mouet: aut in orbē rotat. Et iterū: Has so
lis portas phisici uocauerūt: quia i utrāq̄ obuiāte solis uo
lterius solis inhibet accessio. Accessus ipse dixissē potius
Ciceronē itatus: q. iii. de ora. libro ita: Vt Luna accessu
& recessu suo Solis lumē accipiat. Nā q̄ p̄bris accessio sape
legit: ego p̄ incrementō accipio: non p̄ accessu: alioquin aliq̄n
do legeremus accessus febris: si idē eēt: qd̄ i q̄ fit. Plinius
l. xxiii. Sed id dandū nō nisi in accessione sērit: alii in re
missione: illi ut sudorē coerceant: hi q̄a tutius putant acces
sionē remissionēq̄ p̄ cōtrariis posuit: & si remissio iminutio
nē significat: p̄fecto accessio incrementū. Quia dixi noīa i us:
& in io a supinis p̄fecto fere eiisdē significationis eē: hoc ex
ceptionis addo: q̄ ea quæ positionē habent i io: latius signi
ficare solent: nec actionē mō: sed rē etiā ac corpus: ut aratio:
possessio: sessio. Cicero in philippi. Hæ quōdā arationes cā
pani & leōtini agri populi ro. patrimonio grādi fere & fru
ctuose ferebāt: id ē hi agri ad arandū idonei. Idem in eiisdē:
qd̄ possessiones datas: qd̄ ereptas p̄ferā. Idē de ora. Tot lo
cis sessiones gymnasio: id ē tot sedilia. Ea tamen quæ sunt
in us p̄ p̄sonis accipi solent. Conuentus non ē conuētio. sed
homines q̄ in unū locū cōuenerūt. Confessus non ē cōcessio:

sed homines uno i loco cōsidētes.

Inter obseruationem:& obseruantiam.

o Obseruatio & obseruātia simili quodā mō:ut accessus & accessio differūt. Obseruo nanq; duo significat: unū qd' ē custodio aliqd oculis:animoq; i modū speculato- ris:ne nos silētio tacitoq; prātereat:ut obserua transeūtes: obserua filiū:obserua Dauū qd agat:qd loquat:q̄si custo- di:& annota:& hīc fit obseruatio q̄si ānotatio:īd ē aiaduer- sio. Itē obseruo nō speculātis mō: sed admirātis uenerātisq; & id tantū i hoīes: nō i res: quotiens quē uel uirtute uel di- gnitate suspicimus & colimus: unde fit obseruantia q̄ est ue- neratio quādā:& honoris exhibitio. Quā melius obseruati- onē q̄ obseruātia hi q̄ noīant fratres: suū istitutū noīarēt.

Inter potū:& potionē.

p Potus & potio nō differūt: nisi ob huiusmōi causam. Potus .n. uini aquae similiūq; dicit: potio uero a me- dicis dat agrotanti: qd' grece dicitur φαρμακον. Non nūq̄ tamē potio p̄ potus. Seneca de tranquillitate: Aliq̄ndo uectatio: iterq; & uisitata regio uigorē dabūt cōiuctusq; & liberior potio. Cicerō i tusculais: Quid q̄ ne mēte qdē recte uti possumus: multo cibo & potione repleti. Et alibi: Tātū cibi & potioni adhibēdū ut reficiāt uires: nō opprimāt.

Inter senes: ueteres: & antiquos.

l Ene uocat q̄tū ad priuatā ipsoꝝ uitā: q̄ usq; ad se- nile atatē uixerūt. Veteres q̄tū ad publicū tēpus q̄ alia atate uixerūt: etiā si ad seniū nō puenerit. Vnde qui dā iuniores fuerūt seniores ueteribus. Antiqui utriq; dicūt: sed magis ueteres q̄ senes.

Inter defectū:& culpā.

d Efectū medicoꝝ multi peunt: plures tamē culpa eo- rū. Is nanq; defectu medici perit: cui medicus prae- sto non ē: Culpa uero medici q̄ moriturus nō erat: nisi prae- sto medicus sibi fuisset: quā maiore ptē esse arbitror. Hāc ideo dixi q̄ nō nulli p̄ culpa medicoꝝ aiūt defectū:& uitia hominū reꝝq; uocāt defectus: cū dicere debeāt uitia uel cul- pas uel mendas: ut menda libri. Defectio plurimū a defectu

differt: cū sit recessio: aut militum: aut ciuitatis a domino
uel a superiore. Est enī deficere & desistere a ductu alterius re
cedere: & quasi rebellare: & defectio q̄si rebellio: quæ exēpla
passim repiūt. Rumorē: & phamā idē eē.

r Vmor & phama idē sūt: quorū alterū latinū: alterū e
græcū ē. Cicero ī phillippicis: Imphissimis rūrōribus dis
sipatis: & nō lōge post hoc triduo uel q̄triduo tristis a muria
phama manarat: & statim post phamā istā fasciū dissi
peruerūt. Significat aut̄ his duobus nōibz sermo qdā in popu
lo sine certo auctore de re aliq̄ recētī siue bona siue mala.
Exēplū rumoris de re bona ponamus Liuii libro. ii. Manat
tota urbe rumor: Fabios ad cælū laudibus ferūt. Frequēter
tamen phama etiā p̄ sermone non rei recentis: sed iā iuete
rata: & p̄ opinione quadā ut phama ē athenas iā plus āno
rū. xx. milibus fuisse cōditas. & p̄ laude & celebritate hoīs:
ut phama Camilli: phama Scipionū: Metelloz: Fabioz: &
eoz quoq; qui uiuūt: ut phama tua: phama mea: phama il
lius: p̄ quo non recte dixeris rumor. Inter mūrē

& parietē: & mœnia. item inter portam: & ianuam.

m Vrus & paries qd differūt: sup̄uā uū erat admone
re nisi his tēporibus: ut sūt ōnia deprauata: murus
p̄ paries a pluribus usurparet: q̄q̄ & apd̄ græcos eodē sono
p̄nūciēt utrūq; distinctū tamen & litteris & genere. Mū
rus ē urbis lapideus ambitus: qui græce dicitur το τεῖχος
Paries uero domoz græce ο τοίχος. Murus ē etiā nō urbis.
sed urbis tamē similiū: ut munitionū castrozq; Mœnia pro
muris accipi solēt: & p̄ ædificiis ipsius urbis. Porta muroz
est: munitionūq; atq; castroz. Ianua pietis ac domoz.

Inter gesta: & acta.

g Esta & acta hoc differūt: q̄ illa sūt in administrati
one magistratus & in rebus maioribus: & ad remp.
uel ad plurimos spectantibus: ut gesta Alexandri: gesta Pō
pei: gesta Cæsaris acta uero etiā rez priuatarū & minoz ac
familiariū: ut Cicero: An incōmentariis & chirographis ac li
bellis se uno auctore platis ac ne platis qdem: sed tantum.

mō dictis acta Caesaris firma erūt: quæ ille i as scidit: i quo
populi iussa: ppetuasq; leges eē uoluit: p nihilo habebūt:
Eqdē sic existimo nihil tā eē i actis Caesaris q̄ leges Casa-
ris. Quidā illud eiusdē ita legunt i Salustiiū: Qui si aut de
mea uita atq; actibus huic cōuiciatori respondero: inuidia
gloriā cōsequet. Reor scribēdū eē actis: qd̄ si scribi pōt acti-
bus: ut ē apd̄ Lucanū: Licet igētes abruptis actus: minus mi-
nor cur actus apostolorū magis q̄ acta dicaūs. Idē tamē sūt
actus & actōes. Natalia: natalis: & natales qd̄ significēt.

n Atalia significat qd̄ natalis: qui est dies natalitiū:
utq; cōuersū i substantiuū ab adiectio hic & hæc
natalis & hoc natale: ut natalis horæ tēpus apd̄ Quint. in
gladiatore: Natales uero magis conditionē sanguinis ac fa-
miliæ: ut generosi natales: obscuri natales: ut idē Quint. in
eadē declamatione: Cuius iteriecto mari nō fortunā qsq̄ nos-
se: nō natales: non patrē poterat. Plinius ad Messiiū: Non nū-
q̄ cādidatus aut natales cōpetitoris: aut annos: aut etiam
mores arguebat. Hic p ignobilitate accipit: illic p nobilita-
te.

Præcepta: & præceptiones p eisdē accipi.

Instituta: & institutiones differre.

p Ræcepta: p̄ceptiones idifferēter utimur p discipli-
na: instituta & institutiones p differentiā. Instituta. n.
sūt mores cōsilio & ratione sūpti. Nā mores bonos & malos
dicimus: & ē morē: id ē similitudinē: ut i morē leonis. In mo-
rē stagni placidæq; paludis iqt Virgil. Institutū autē bonus
mos: ut faciā meo instituto: licet institutū nō nūq̄ significet
inceptū ppositū ab instituo: qd̄ ē incipio. Instituta uero ut
istituera dicere: boni mores sūt cōsilio & ratione sūpti. Quī.
Nā is q̄q̄ trienniiū nutricibus dederit: tamē iā tum formari
optimis institutis mētē ifantiū iudicat. Cur autē ad litteras
nō p̄treat ætas: quæ ad mores iam p̄tiet eādē rē appellans i
stituta & mores. Apd̄ Valeriū Maximū titulus ē de institu-
tis antiqs: quasi de moribus antiqs. Institutiones sūt præce-
ptiones qbus instituūt & docent homines: ut libri ab eodē
Quint. & Lactatio: multisq; aliis auctoribus iscripti de istitu-

tionē oratoria sine alio noſe atq; materia:

Inter aduocatū: & patronū.

a Duocatus & patronus ſic differunt: q̄ illud generali
us nomē ē q̄ hoc: ut nō tantū ſignificet eū q̄ alterius
cauſā agit. Si qdē q̄cūq; adē alteri i cauſa officii gratia ad
uocatus appellat: etiā ſi nihil dicat neq; agat: ſed qui tātū
parus ſit defendere: ut Teren. in eunucho: Tu abi: atq; ho
ſtiū obſera intus: dū ego hinc tranſcurro ad for̄. Volo ego
hic adēſſe nobis aduocatos in turba hac. Et Cicero: Cū in
aliis multis libris: tum p̄ Cecinna q̄ ad poſſidēdū p̄diū cō
tulit ſe cū aduocatis: quorū p̄ſidio ab aduerſarii iniuria
tutus eēt: q̄ & ipſe uēit cū aduocatis ſuis ſed armatis ad ar
cēdū Cecinā a p̄dio. Patronus autē pprie ē q̄ agit cauſā. ſed
accuſati nō accuſātis. Quīt. Cū accuſatori ſatis ſit plerūq;
p̄ ueſ: eē id qd̄ obiecent: patronus neget: defēdat: trāſſerat:
accuſator p̄meditata pleraq; domo affert: Patrons & iopi
natis: frequēter occurrit. Accuſator dat teſtē: patronus ex eo
refellit. Ex quo colligit accuſatorē nūq̄ patronū eē. Verum
quoniā nō ōnis lis circa accuſationē & deſeſionē criminum
uerſat: ut i mutuis: depoſitis: locato: & cōducto: ſimilibusq;
ea re tā actor q̄ deſenſor ſolet appellari patronus: qppe cū
uterq; nō alterius oppugnāda: ſed ſuā deſeſda partis grā
dicat: ut idē nec īmerito qdā q̄q̄ i dicēdo meo iocres: hac ta
men altercandi p̄ſtātia meruerūt nomē patrocorū. Patro
nus etiā dicit̄ reſpectu liberti: & nescio an hic ab illo: an ille
ab hoc noīatus ſit: utrūq; tamē a patre uēit. Vterq; n. ſimi
le qdā patris habet: & ut dominus manumissione ſerui li
berat eū miſera cōditione: ita aduocatus hominē obnoxiiū
poteſtate iudiciū: & piculo litis opa ſua liberat: p̄pter qd̄ cli
entē uocauis ipſū litigatore: cuius cauſā agiū & eū q̄ ſecta
tor ē: & ſub tutela alterius & pene faūlus: q̄les ſūt liberti in
patronos: & patrocinari tam uerbo q̄ facto & ibecillioſam
p̄tegere: a quo fit patrociniū. Inter faciē: & uultū.

f Acies magis ad corpus: uultus ad aīnū refert̄ atq; uo
lūtātē: unde deſcēdit. Nā uolo ſupinū hēbat uultū

Q. III.

ide dicius irato & mœsto uultu potius q̃ facie: & contra la-
ta aut lōga facie: nō uultu: a quo cōpōitū ē sup̃ficies nō sane
discrepās a suo simplici: ut facies maris: facies terre: q̃si sup̃fi-
cies: & facies hoīs: q̃si primū illd' qd' ituemur i hoīe. Est ta-
mē aliq̃ndo ubi utroq; uti liceat: ut fœdata facie: & fœdato
uultu: scissa facie: & scisso uultu: cōuersa facie: & cōuerso uul-
tu: quæ exēpla sūt plurima. Inter seriē: & ordinē.

¶ Eries ab ordine in significatione differt. Nā ordo est
digestio & in suo loco cuiusq; rei collocatio: uelut in
acie fit: ubi pedites: ubi alæ eqtū: ubi leuiter armati: ubi sa-
gittarii: ubi fūdibularii: ubi cæteri ex utilitate rei distribuū-
tur & i argumētatione ubi ponēda sūt firmissia argumēta:
ubi infirmiora: ubi mediocria. Vnde i ciuitatibus & romæ
p̃serti ordines sūt. Ordo cōsularis: prætorius: senatorius: eq̃-
stris: adeo ut ordo quoq; p̃ ipsis hoībus accipiat illius cōdi-
tionis. Cicero i hoc ordine p̃ i senatu: aut p̃ eq̃tibus romaīs
frequētissie dixit. Idē quodā loco ait q̃ apd' ōnes ordīes eēt
gratiosus. id ē apd' ōnū ordinū hoīes. Series ē res quādā cō-
tinuata p̃gressio: ut i lērie orationis: id ē cōtinuato cōtextu.
Quīt. Quod nō n̄ i cōtextu orōnis seriēq; contigit. Virgi-
Ductaq; ab orig- ne gētis: Fortia facta pat̃s series lōgisīa
res. Statius. Lēsa retro series. Quid sit decus: dedecusq;
¶ d Ecus ē ūla: ut sic dixerū: honorificētia ex bene gestis
rebus. Vnde decora militiæ honores: laudes: honesta
mēta militi i bello cōpara: cuius cōtrariū ē dedecus prope
ignominia qdā: aut ignominia genus & ifamis turpitudos:
Vnde dedecoro. Cicero iqt de quodā: Magistratū ipsū de-
decorabat: id ē turpificabat: & cōtūelia atq; ignominia ipsū
afficiebat: Transfertur etiā ad aīmū: Quippe decus p̃ ho-
nesto: dedecus p̃ i honesto accipit: ut idē: Sequet decus atq;
honestatē: Quīt. Satis dedecoris atq; flagitii castra ceperūt
Decor ē q̃ū pulchritudo quādā ex decētia res p̃sonaq; in
locis tēporibusq; siue i agēdo: siue i loq̃ndo. Trāsfert quoq;
ad uirtutes. Appellatūsq; decoꝝ nō tā ipsū honestū q̃ quod
hominibus & cōmuni opinioni honestū uidet & pulchrū &

pbabile: unde uerbū decoro media lōga. Nā decoro media breui a decus uenit. Inter iocū: & ludū.

i Ocus & ludus qd significant tū ex Cicerone de oratore: tū ex Quīt. de ridiculis colligi pōt: ut sit iocus i uerbo: ludus in facto. Sed utq; tamē patit exceptionē: ut Iuuenalis: Quotiēns uoluit fortuna iocari: uidelicet non de uerbo intellexit: sed de facto: Ouidi. Nos ignara iocos tribuit natura puellis. Materia ludūt uberiore uiri. Mille fac eē iocos: turpe est nescire puellā. Ludere: ludendo sape patur amor: Iocos p ludo & ipse posuit. Ioca quoq; p iocos nō nūq legimus. Cicero ad Atticū li. xiiii. Itaq; ioca tua plena facitiaz. E diuerso ludus p iocus. Horatius: Præterea ne sicut q iocularia ridēs: percurrā quanq ridētē dicere ueg: Quid uetat: ut pueris olī dant crustula blādi Doctores elemēta uelint ut discere prima. Sed tamē amoto quæraūs seria ludo Plinius ad Valeriū: Cū alii diuinū me ab aliis rapinis meis meaq; auariciæ occurſū p ludū acceptū dictitant. hīc ludere p iocari frequenter iuenitur. Cicero de natura deorū: Cū uero deos nihil agere: nihil curare cōfirmat: mēbrisq; hūanis eē præditos: aut eorū mēbroz nullū usū habere ludere uideatur. Plinius idem ad Fabrū: Iustū ludere me iouras serio peto. Ludere dixit p iocari & se non ioco agere: nō serio. Quæ duo cōtraria eē Quint. auctor ē iquiens: locū uero accipiūs qd ē contrariū serio. Idem i eodē loco inqt: Ludat nūq uelimus qd non tam pro eo qd est iocari puto dixisse: q̄ pro eo qd est scurriliter & leuiter loqui: uel deludere alterum siue eludere. Nam cōposita a ludo ad uerbū quoq; orationemq; ptinent: non modo ad actionem. ut in eodem opere Cicero: Sed & uos ab illo illudemini: & ipsi illum uicissim eludetis: Ludere etiam dicitur uersibus scribere: sed non fere nisi in opusculis: qualia sunt epigrammata: & hæc opuscula dicuntur lusus: & hoc ita sentire summos auctores annotaui. Alludere est cum aliud dicimus ad aliud latenter referre sententiam: ut Virgilius: Actiaq; iliadis celebra

mus littora ludis. Dū. n. narrat ludos Aeneae: alludit ad Augusti uictoriā: q̄ cōtra Antoniū ī his locis potitus ē. Ludus itē differt a lusu siue lusione. Ludus. n. tū piculū: tū spē sibi p̄positā hēt. Lusus nihil p̄ter merā uoluptatē. Itaq; q̄ pila: q̄ trocho: q̄ tessera: q̄ etiā quocūq; genere talos delectationis grā ludūt: lusuq; potius q̄ ludū exercent. Cicero: Ex multis lusionibus nobis senibus talos reliq̄nt & tesseras: de uoluptate uidelicet senili locutus ē: nō de spe lucri: cuius spei grā pleriq; ludūt. Ideoq; ludū talariū diciūs: nō lusu: & ludū aleae q̄ etiā lege phibet. Quidā etiā hūc lusu uocant: ut Suetonius libro. iiii. Ac ne ex lusu qdē aleae cōpēdiū sp̄nēs Diciūs etiā ludū scholā ipsā ubi & piculū & spes ē: & certe labor atq; uapulatio: ut Dionysius tyrānus regno eiectus factus ē ludi magister. Et Camillus ludi magistr̄ discipulos hostibus p̄dētē eisdē pueris in urbē usq; cādēdū p̄buit. Est igit̄ ludus tū alia: q̄dā artiu: tū schola grāmatica quam triuiale sciētia diciūs: q̄ in triuiis & cōpitis docet. Hoc ideo admonui: q̄ qdā ip̄eriti triuiale sciētia appellāt grāmatica: rhetoricā: dialēctica: q̄d triuiale alias q̄tuor liberaliū artiu. Ludus igit̄ uidebā ē alia: quoq; artiu: sicut musica: ut ap̄ Terent. de fidicina: quae quotidie discebat ī ludo. de grāmatica schola: ut mea fert opio: magis q̄ rhetoricā itelligit Cicero de oratorē cū iqt: Hoc ī ludo nō p̄cipit: faciles. n. caūae ad p̄atos deferūt. Et statī post: Hae ē ī ludo causae fer formula. Nā ut iqt Quint. Rhetores suas ptes omiserūt: & grāmatici alienas occupauerunt. Si qdē grāmatici latini etiā rhetoricam docent. Quod indicant ipsius quoq; Ciceronis uerba: cū pueros: nō iuuenes noīat. Ludus armorū q̄ idem ut sētio gladiatorius dicitur ubi discūt gladiatores: ut ap̄ Quinti. Quid me diu pirata ī carcere retentum: q̄ diuitem illis promiseram patrē: in ludum uendiderunt tan q̄ decepti. Et itez: Et iter dedita noxae mancipia cōtentissimus tyro gladiator: ut nouissime perderē calamitatis meae inocētiā: discebā quotidie scelus. Ludos tamē gladiatorios freq̄ntius q̄ ludū diciūs: Quotiēs unū pluraue paria gladia

cosq; ad spectaculū pugnatura pducūt: quæ res munus gladiatorii appellat: quia populo tanq̃ munus donat. Et qui donat munerarius: & qui familiā gladiatorū habet gladiatores q; domi in disciplina: & ut dixi ī ludo exercet: ac postea uendit lanista. Vocāt autē ludi gladiatorii: sicut ludi apollinares: ludi circēses: ludi saculares. Nā spectacula publica utiq; in honorē deorū ludos atq; uocabāt: ut nō absurdū sit solēnitatē ī natali die factōrū: præsertī cū apparatu illo & pompa ludos uocari. Nā quo alio noīe uocētū illā spectaculi exhibitionē: q̃lis sit ī multis italiæ ciuitatibus: & ut audio in multis aliis puiciis. Hæc de ludo & ludis hætenus. De lusu quoq; aliqd' afferat exēplū. Quint. Nec me offenderit lusus ī pueris: ē & hoc signū alacritatis. Et iteq; paulo post: Sūt etiā nō nulli acuedis pueroꝝ īgeniis non inutiles lusus.

Libertas ī loquēdo agēdoue qd sit: & qd licētia.

1. Libertas ī loquēdo accipit ī bonū: cū qd nō timide qd seruile ē: sed īgenue & libere: hoc ē ut libere hoīnē deet loq̃. Licētia uero ī malū: q̃ndo hac libertate abutit usq; ad temeritatē & pccitatē. Vnde Quint. Et quæ in aliis inq̃t libertas ē: ī aliis licētia uocat: In agēdo simili quoq; mō: ut libere fecit: libere egit: id ē digna libero noīe. Cicero: Sæpe de libere dictis: ac factis loq̃: & de licētia Clodiorū q̃rit. Quint. Porro q̃ cōfessū defendit: nō absolutiōē sceleris petit: sed licentiā. Teren. Deteriores oēs sumus licētia. Est autē huius noīs significatio īpunita quædā facultas agēdi qcqd uelis. de facto loquor. Nā de uerbo nō dixi: qd' dubitatōem nō hēt. Ideo hoc dico qd' uidet uocari posse ī dubiū. de facto: Siqdē Salustius ī Iugurth. ita ait: Romā legatos ire iuber agendarum rerū & quocūq; modo componendi licentiā illis pmittit: quod nescio an ī malum accipi debeat: quasi ut male & cum damno atq; dedecore regis possint componere: q̃le est Quint. An existimas hanc legatis dari peccandi licentiā: ut quæcunq; scelera in eo officio commiserint: cum his omnibus hac una lege decidāt? An etiā ī bonū ut solēt dicere iuriscōsulti data ē mihi licētia cūdi: redeūdi

q; q̄liter etiā pleriq; ecclesiasticorū scriptorū locuti sunt.

Inter indulgentiam: & ueniam.

i Ndulgētiā uulgo nūc accipiūt p ueniam: ut idulgētiā tibi deus tribuat: uel deus tibi indulgeat: qđ q; neget dici nō latine. Indulgere. n. est cōcedere: & ut sic dicam obsequēter: delicateq; tribuere: cuius rei admoneri certe debuerant illo. trito uersu nescio cuius: sed certe iter minutos auctores latinissimi: & quo mille ānis nemo carnē scripsit elegantius: Indulgere gulæ noli: q̄ uentris amica ē. Nūqd i gulā neq̄q; misericordes iuuemur eē ante q̄ peccauit: an ne cōmittā ut illa peccet? Quint. Mollis illa educatio: quam indulgentiā uocamus: neruos omnes & mentis & corporis frāgit. Non ergo idulgentia p ueniam accipiēda ē. Est. n. uenia remissio culpæ: ut idē peccaui & ueniā peto: & errare hominis ē: & ignoscere patris. Melius q; e cōtrario ueniam pro indulgentia accipiunt: ut Virgilius primo æneidos: Orantes ueniam & templū clamore petebant. Et Cicero p Archia: Dabitis mihi hanc ueniā: id ē idulgebitis cōcedetisq;: mihi hoc si forte peccaui. Nā apđ hūc uix unq; indulgentia repit. Teren. Da pater ueniā: sine te exorē. Hac duo p utroq; posuit id ē da ueniā. & sine ut hoc (etiā si i pbū sit) abs te ipetrem: & cū uenia tua dixero: hoc est si qđ erro: tamē cū pace tua: & ut isti loq; sūt cū licentia tua dixero. Frequēter legiūs: facio tibi potestātē eūdi & redeūdi: quē in modū mallē ego dicere q̄ do tibi licentiā. Porro dare potestātē plus ē q̄ facere potestātē. Est. n. dare potestātē rem alterius arbitrio cōmittere. Ex hoc ueniā dare admoneor: ut dicam de pœitēre: qđ nō nūq; pro pudere siue tedere accipitur: ut Liuius libro primo: Nec me eorū sētentiā esse pœnitet. Cicero de senectute. Nū igit si ad centesimū uixisset ānū senectutis suæ eū pœiteret. Virgi: Nec te pœniteat calamo triuisse labellū: qđ qđā exponūt p parū uideat. Inter ābitū: & ābitionē.

a mbitio i āio ē: ābitus i actu: Nā q; p̄ter modū cupit aut honores: aut laudē: ābitione peccat. Qui uero dilargit pecuniā suā: aut populo muneribus ludisq; bladiē

aut cæteris artibus quæ legitimæ nō sūt ad publicos honores
tēdit:ābitū cōmittit:cuius similis ē quā hodie simoīam uo/
cant a Simōe mago:nisi q̄ hāc tātū ī rebus sacris uolūt eē.
Ambitus ab ābio uēit:siue is q̄ nō suæ uirtuti cōfidit non
recte gradit̄: sed p̄ circuitū:siue q̄ romani q̄ honores peterēt
singulos circuibāt p̄hēsātes: rogātesq; ut se in suffragiis ad
iuuarent:siue q̄ q̄ padipiscendis honoribus solliciti sunt:cū
rogant exordio quodā lōgiore & uerboꝝ circuitu utūt. Hæc
ōnia q̄ ambitus facit:ābitio facere cōpellit:a qua ābitiosi di
cūt:nō ab ambitu.nō nūq̄ ambitus p̄ affectu ambitōis ac
cipit apd' Quīt.siue p̄ spe q̄dā fauoris:& q̄si captatione mi
sericordiæ:ut si iuuenis innocētissimus iudices uti uellēt ābi
tu tristissimæ calamitatis poterat allegare uobis amissam
cū oculis cogitationū ōniū temeritatē.Ad hoc etiā ambitio
sus dicit̄:ut apd' eūdē libro.vi.Nō sū ambitiosus ī malis:nec
lachrymāꝝ augere causas uolo:utināq; esset ratio minuēdi:
Ouidius li.iii.de pōro: Sed tamē hoc factis adiunge priorū
bus unū: Pro nostris ut sis ambitiosa malis.

Vicus qd significet.

u Vicus pars urbis:diuisa.n.ē urbs in uicos q̄si ī mebra
minora: sicut subura:carinæ:æsq̄liæ uici romæ: ut
opior erant. Nā regiones circa uiginti fuerāt:hodieq; tantū
tredecī seruāt noīa. Vici aut̄ & olim & nūc ultra mille:extra
urbē uero frequētes uillæ ac frequētes doūs insit uici ur
bani uicus uocant̄: si mō suburbanæ non sit. Tūc nāq; sub
urbana dicūt plurali qdē nūero.nā singulari significat præ
diū in suburbanis:ut suburbanū meū: & suburbana mea:
si plura sūt:q̄le ē ī similibus:ut fui ī cumano:ī tusculano.i. ī
fūdo meo cūano:& p̄dio meo tusculano:eramus ī formiano
tuo: pōpeiano Varrois.i. ī uilla tua & Varrois. Cæterū ut ad
rem redeamus. Hic uicus paganus fere muris caret. nam
si haberet muros:castelli nomen acciperet:quod a castrū de
scēdit: quo significat locus muris munitus. Et ut Seruius ait
urbs. In plurali notū ē appellari locū:ubi milites tentoria
fixerūt. Quanq̄ uariis mos ē castrametādi. Veteres solebāt

illa fossa:ualloq; circūdare:& aliis p natura loci munitionibus. Oppidū omnis urbs ē prāter romā:quā peculiari noīe urbs uocari coēpta:fecit ut cāterāe urbes oppida uocarētur: qā iā ipsa oppidū amplius nō ē. Vnde dicat urbs:& oppidū cū alii dixeret:tam parū attinet de etymologia disputare: q̄ plexq; fallax ē:& in primis nisi fideli fūdamēto nitatur friuola. Vicinia aut nō tam hoīes q̄ eūdē incolūt uicū signifi- cat:q̄ q̄ ppe domū tuā habitant. Vicinitas aut nō hoīes:sed ppingratē pprie qdē uicinorū. Abusiue uero etiā cāterarū reg; nō nūq̄ cōtinēs p cōtēto:ut laudanda uel potius amāda uicinitas.

Cōmentaria qd sint.

c Ommentarii nomē qd significet: tertio declamatio nū libro Seneca declarat cū dicit:Sine commētario nūq̄ dixit.nec cōmentario cotētus erari: quo nudā res ponū tur. Et Cicero ī Bruto:Nō ē oratio:sed capita reg; & oratio- nis cōmētariū Paulo plenius. Et Quint. Plexq; aut multa agētibus:ut maxime necessaria & utiq; initia scribant:cāte- ra quā domo afferēt cogitatōne cōplectāt:subitis ex tēpore occurrūt:qd fecit e. M. Tulliu suis cōmētariis apparet. Sed ferūt aliorū quoq; & inuenti forte:ut eos dicturus quisq; cō- posuerat:& ī libros digesti & causarū quā sūt actā a Seruio Sulpitio:cuius tres orationes extant. Sed hi de qbus loquor cōmētarii ipsi sūt exacti:ut ab ipso mihi ī mēoriā posterita- tis uideant eē cōpōiti. Per hāc Quīt. uerba colligit nō modo id qd dicebā:simulq; ī plurali hoc nomē eē generis masculī cū ī singulari sit neutri:de quo mox etiā dicā:ueq; etiā cōmē- tarios idē eē qd libros:qd Cicero cōfirmat:cū.iii. libro de fi- nibus dicēs: Tu ipse cū tātū librorū habeas:quos hic tādē re- quis cōmētarios quosdā īquā aristotelicos:tū secūdo de ora- toī: Tres patris Bruti de iure ciuili libellos tribus legēdos dedit:ex libro primo forte euenit & cātera. Ac statim post: Vbi sūt hi fūdi Brute:quos tibi pater publicis cōmētariis cōsignatos reliquit:q̄ nisi puberem te iam haberet quar- tū lib; cōposuisset:& se in balneis locutū cū filio scriptum reliqisset. Ecce eādē rem tribus uocabulis Cicero declarauit:

libellis:libris:& cōmentariis . Quare ita sētio omēs cōmēta-
rios libros esse:sed non cōtinuo libros cōmentarios.Nanque
ubi res sūt late diffuseq; explicatæ:& non breuius q̄ poterāt
tractatæ:libri tantum sūt non cōmentarii.Vnde Cæsaris cō-
mentarii:in q̄bus ad exequendā historiam aliis uidetur sub-
iecisse materiā:q̄ si fuerūt singuli cōmentarii:uel cōmentari-
us:uel liber diceretur.Liuius. xlviii. Quæri iussit ab eo quem
de his rebus cōmentariū a patre accepisset.Cum respondi-
set accepisse se nihil prius nec potius uisū eēt :q̄ regis ipsius
de singulis respōsa accipe:libꝝ poposcerūt. Si plurs primus
& secundus cōmentarius:nō primū & secundū cōmētarium:
ut Hircius siue Opius:q̄ accessionē adiecit Cæsaris cōmenta-
riis ait p̄ximus alter ue cōmentarius:nunquā cōmētarium
ita mihi annotasse in magnis auctoribus uideor . Quidam
tamē aliter faciunt utiq; in alia significatione : quæ est: (ut
sentio) expositio & interpretatio auctoꝝ utroq; genere p̄mi-
scue utētes:ut .A. Gellius : Est adeo p̄bi grāmatici cōmēta-
rius satis curioso factus.Et iterū:Nō nulli grāmatici q̄ cōmē-
taria ī Virgiliū cōposuerūt.Et iteꝝ quoc̄ noster Scaurus in
p̄rio commentarioꝝ : quos in Gorgiam Platonis composuit
scriptū reliquit.Boetius q̄ in his commentariis diligētius ex-
pediuius:q̄ nobis ī eiūsdē Ciceronis topica scripti sunt.&
iteꝝ: Quo aut̄ modo de his dialecticis locis disputetur ī his
cōmentariis:quos in Aristotelis topica a nobis trāsflata con-
scriptiūs expeditū est. Quidam etiā talia huiusmōi opa cō-
mentū uocauerūt:ut Nigidius:Dōatus:Priscianus:aliiq; nō
nulli.Seruius commentarium :commētariosq; p̄ hoīe accipe
uidetur:cum inq̄t in .vii. ænei.dicit quidā cōmentarius:con-
nexa legendū:& in georgicoꝝ primo:Superfluo mouent quæ-
stionem commentarii.

Coenaculum & Coenatio Quo Differant .

Oenaculū locus ad cōnandū in loco superiori.Coēna-
tio locus ad cōnandū: sed ī imo potius. Iuuenalis : Et
algentem rapiat cōnatio solē. Veruntamen cōenaculū non
tā p̄ loco cōnandi : q̄ pro parte domus superiore accipitur:

quæ frequenter hospitibus ad habitandum locari solet: qui totam domum conducere non possunt: & parte inferiore: siue illa taberna: siue officina sit non habet opus: cuius rei proferre exempla: nisi abunde Varro sufficeret: dicens: Vbi coenabant coenaculum uocitabant. postquam in superiore parte coenatae coeperunt superioris domus uniuersa coenacula dicta. Postquam ubi coenabant plura facere coeperunt.

Inter Epulas: Et epulum: Dapesque.

Pulae sunt cibi misterio hominum & in nostrorum usum comparati. Epulum solenniores. Quaedam epulae & prope publicum conuiuium in proptulo numerosis ciuibus exhibitum: siue in dedicatione templi alicuius: siue in honore deorum: uel in magnificentiae ostentationem: siue in funere magni alicuius uiri: cui simile est quod hoc tempore fit cum publice pascimus pauperes: praesertim in mortibus propinquorum: quod uel idem est pene quod paratae: si Hieronymo credimus: quia ita tertio libro in Hieroniam inquit: Hoc autem & ingentibus ferre cibos & parare conuiuium: quod graeci uocant: & a nostris uulgo appellatur parata: id est: eo quod paratibus iusta celebrentur. Dapes uolunt esse uel deorum: uel nostrorum in sacrificiis deorum.

Seges et Fruges Quid Differant Inter Se.

Eges est eorum seminum ex quibus conficitur panis non dum de messia: non nunquam contentum pro continente usurpantes ipsam humum ad accipiendam ipsa semina subacta segetem uocant: ut Virgilius: Illa seges demum uotis respondet auari Agricola: bis quae sole bis frigora sentit. Fruges uero quicquid ex fructu terrae in alimoniam uertimus. Liuius: eam gentem traditur fama dulcedine frugum: maxime uini noua tum uoluptate captam. Idem: Non arbor frugifera non satis in spem relictis. Plinius: Indicem dedit de arboribus frugiferis.

Inter Semetem Et Messē Quae differentia Sit.

Emetis est satius: siue ut sic dicam seminatio. Liuius: Caput semetem: facere possit. Mirorque quare cum in aliis locis apud Hieronymum plurimis: tum in geneleos principio semetis pro semine positum est. Messis tum ipsa messio est: tum seges iam matura.

Cicero de oratore . Qualem sementē feceris ita metes.

Malleolus a Sarmento Quo Distet.

Alleolus a sarmēto sic distat: ut pars a toto. Est enim malleolus ut plac& Columellæ ī modū mallei rostra habens: aptus plantationi . Quādo autē arefacta sarmenta sūt cū malleolis igni reseruata īdifferēter uocātur. Nam & Hānibalem legiūs sarmēta cornibus boum alligasse eaq; īcendisse: ut hostes falleret & nōnullis ciuibz romāis q; domos hērent plenas malleoz ad Capitolii & urbis incendia fraudi fuit.

Arbor a Frutice Quomō Differat.

Rbor a frutice ita differt ut frutex ab herba. Est. n. frutex q; ad iustā magnitudinē arboris nō assurgit: & statura similis est multis herbis: sed non demoritur: neq; harescit ut herba: sed perennis est. Inter frutices est soboles quoq; illa arbor & plātula. Ab hac fruticari uerbum: quasi fruticem renasci ex arbore. M. Tullius ad Atticum. Excisa ē enim arbor nō euulsa. Itaq; q; fruticetur uides: Nā illud qd; saepe legimus fruticari pilum translātum est.

Inter Acinos Et Baccas Quid Interfit.

Cinos īter & baccas hoc interesse putat: q; acini inter fructus munitiores arborz: fruticūue dēius nascūtur: baccae uero dispersius & rarius. Inter acinos enī numerātur uuae grana: ederae grana: sībuci grana: ebuli grana: mali punici grana. Addo etiā morū: & qcquid his ē simile. Inter baccas uero fructus lauri: fructus oliuae: corni: loti: quam fabā syriacam uocant: myrti: lētisci similiūq;. Supra hēc autē poma dicūtur duntaxat qbus uescimur. Cerasum uero: uel ut Seruio placet Cerasium: & prunū & mēspilū: pomā non acini neq; baccae nominantur: Glans in numez istoz nō uenit: Siluestris enim & pastio pecorū est. Castanea in nuces refertur: unde Virgilius castaneasq; nuces: sicut pinus: corylus: siue aloco auellana: amygdalus: iuglās: & siq; sūt his similia nō poma dicūtur: sed nuces: Nō nūq; acini & baccae īdifferēter ponūtur: ut Virgilius. Sāguīeis ebuli baccis nimioq; rubētē.

Inter crepitum:strepitū:fremitum:stridorem.

Repitus sonitus ē uolētus ex īpulsu resultans. Vnde increpare est cum eruptione uocis & īmani sonitu re p̄hendere:cymbala:tympanaq; crepitant: ūde fit crepitaculū. Tubæ quoq; & cornua: similiaq; crepant siue crepitant. Crepitus quoq; speciali uocabulo qd significet:malo me tā cēte minus notū esse q̄ me dicēte nimis. Strepitus fit ex corpum tactu ex collisiōe rez: & multaz uocū in unū cōfusio nesi modo nō sit immodicus. Tūc.n.dicitur fremitus ut ex alto mari sonus fluctuū & in populo murmur. Vocantur etiam fremitus q̄q; & indignātis & excandescētis: & quasi hūanam uocem prae iracundia imitantis. Vox oratioq; fremitus dicitur. Stridor est acrior:& quasi sibilans collisio:Strepitus tamē pprie pedū ambulatiū manuq; aliqd ptractatiū sonus est. Appellatur etiam fastus & pōpa diuiciay: quasi a stīpitu comitātiū: ut apud.M. Fabium. Hic cum me uocasset subito trepidum: totoq; fortunæ suæ strepitu circumstetisset.

Officium Quid Sit.

Officium est uirtutis actio: quod graci uocāt uel ut latius explicē: p loco:pro tēpore:p rez dignitate similibusq; inde illud est qd dicitur a multis in familia bene īstitutis omēs ī officio: id est ōnes agunt quod debent:& missi sūt legatis obuiam ciues officii gratia: Et circūstabant senatores Cæsarem sedētem ī aurea sella officii gratia: id est honoris gratia:quem legatis Cæsari ut exhibere debeūs. Nihil.n.tam nos decet:q̄ merēti uel honorem exhibere uel opē ferre. Quo factū est etiam ut officia significēt beneficia siue obsequia. Vnde illud Ciceron:s. Odiosum sane genus hominum est officia exprobantium: quæ meminisse debet is in quē collata sunt:nō cōmemorare qui contulit. Et illud Quītiliāi. duxit me similis ætas: euicē ut officia: cæpit fides: amātem odisse non potui. Magistratus quoq; officium dicitur: si ue q̄a honoris caūa factus est: siue opis populo ferendæ: siue quia ius suum cuique:& quid cuiq; debetur reddat. Cætera

etiā artes quæ mō honestæ sint: suā actionē officium uocat:
ut officiū grāmatici: officium medici: officium architecti.

Inter Histrionē Et mimū.

Istrio qui personatus in scēna tragedias agit: comœ-
dialq; uoce & corpis gestu Mimus qui uel intra uel ex
tra scēna gestulationes quasdā exrcet: imitaturq; mores
hoīnū ac naturas presertī obscene Nā mimoz scriptorū res
obscenas amores tractant. Primū e tuscho quodā hoīe trac-
tum nomē esse. Titus Liuius: ac Valerius maxiū auctores
sunt. Alterum e græco uenit ἀπὸ τοῦ μιμησιῶν . Mi-
mi tā homines q̄ poemata uocantur.

Actor Et Auctor Quomodo Differant.

Cror & auctor ita differūt: q̄ actor dicitur orator q̄ a-
git causam: quiq; gestū uultus & corpis agit. Vnde
tū ipsa pñciatio: tum oratio quæ hētur: tum oratio scrip-
ta actio appellatur. Item comœdiis & tragediis idest histrio
q̄ agit gestus in scēna: & quod huic generi simillimū est q̄
agit attellanas: & mimus oīs actor uocari potest: & ptes co-
mœdiæ actus dicitur. Nam comicus tragicusq; poeta ipse ē
comœdiarū tragediarūq; cōditor. Auctor autē est ut sic dicā
factor. Nam factor in usu nō est nisi in q̄bī sdā e græco trā-
flatis: Et illud quotidianū. Credo in unū deū in patrē ōnipo-
tentem factorem cæli & terræ: græce est ποιεῖν hoc est
poetam. At nos poetas cæterosq; opum cōditors auctores uo-
cāis: & ille qui fecit aliquod opus: qui egit bellū: q̄ egit pacē
auctor est opis: auctor est belli: auctor ē pacis: nūq̄ actor est.
Quidā originem eius e græco repetunt ἀύξω sed a la-
tino quoq; facilius formari pōt: nisi q̄ nullum latinum in
or a supinis descēdens est cōmunis generis ut auctor. Nā cū
est ab augeo si mō unq̄ reperitur: auctor & auctrix facit: ut
Seruio placet super Virgiliū. scribēti. Idem super Donati ar-
tem ita ait. Quæritur auctor utq; per se: a de uerbo oriatur.
Sed sciēdum est quod a se nascitur. Nā illud quod est augeo
nō nos deducat quod inde ueniat. Aliud est. n. augere: aliud
auctorem esse. Ego uero a Seruio non ōnino dissentio: cum

huius uocis nō uideatur mihi origo esse: nec augeo: nec αὐ
ξάω & inauditū est significatiōis illius hic & hæc auctor
esse. Nā nūq̃ aliud q̃tū ego sētio significat q̃ duo. Vnū qd'
dixi: & alterū quod ē huic sile hominē ī quo est uis: potestas
& dignitas: uide auctoritas dicta ē: ut apd' Liuiū dicitur. De
creuerūt enī ut cū populus regē iussiss&id sic ratū esset si
patrīs auctores fierent: hoc est auctoritatē ut aiunt suā & de
cretū īterponāt ratū habeant: atq; ratificēt siue cōpbēt. Et
alibi. Maiores nostri nullā ne priuatā qdem rem agē fœmi
nas sine auctore uoluerūt in maū esse pētū: fratres: uirosq; q;
Et auctores pupilli uocātur: in quorū admīstratiōe īfirma æ
tas resq; eius sūt. Ideoq; filios regū pupillos sub auctoribus
fuisse legiūs. Vnde Paulus iuriscōsultus: etiam si nō interro
gatus tutor auctor fiat ualet auctoritas eius: cū se p̃bare di
cit id quod agitur: hoc est .n. auctoritatē fieri. Et Pōponius
& si de pluribus datis tutoribus unius auctoritas sufficiat:
tam&si tutor auctoretur. Quare auctores sentētiæ alicuius
q; consilii uocātur ii: quorū sēntentiā consiliūq; secuti sumus:
etiā duces militū auctores uocabātur. Vnde auctorare. Liui
us libro. xlii. signo suo īpressas tabellas misit: & uero pignō
uelut auctoraturā sibi p̃ditorē ratus est: id est obligatū & su
biectū. Et Valerius maxiū libro quarto: auctorato sociis of
ficio. Suetonius libro tertio: de legēdo uel auctorando milite
ac legionū & auxiliōrū discretione: ex quo fit auctoramētum
uel quasi obligatio nexūq; uel quasi stipēdiū quoddam uel
preciū cuiusdam militiæ ac pugnæ actionis ut Quītilianus
Nec difficilem sane sub illo preserti auctoramento habuis
set missionē: sed noluit gladiator uiuere. Suetonius. Munus
gladiatorū dedit: rudiariisq; qbusdam reuocatis auctoramē
to cētenū miliū. Cicero. Quorū ipsa merces auctoramētum
seruitutis est. Seneca libro septimo epistolarū. Nullū sīc auc
toramento malū. Auaritia pecuniā p̃mittit. Luxuria uarias
uoluptates. ābitio purpurā & plausum: & ex hoc potentiam
& q̃quid potētia potest mercede te uitia sollicitant. Deniq;
auctor nihil habere cōmūe cum augeo neq; cum αὐξάω

auctio pbat: quæ est uenditio quædam in publico ac loco celebri & hinc auctionari publice & fere sub hasta uendere nõ ea quæ ad esu spectant: sed quæ ad suppellectilem atq; ad alios usus: nec fere nisi quæ penes alium i usu fuerunt. Differt autem auctio uel auctus ab haustu: quia diuersam originem sortita sunt. Auctus. n. est incrementum ab augeo descendens: ut & haustus ab haurio.

Pupillus Quid Differat Ab Orphano.

Pupillus est q caret quidem matre sed tatis dum est in ætate: cui datur tutor. Orphanus q caret patre pæsidioq; paterno: & qui sumope desiderat illius opẽ: cū sine eo male heat. Græcum tamẽ nomen est nõ sane a ueteribus usitatum.

Triclinium Quid Sit.

Tricliniũ a tribus toris mensisue appellatũ est. Ibi. n. comedebant præcipue in cõuiuium accepti: cum is ipsa postularẽ tres toros mensisue extrui. Qui autẽ huic misterio preerat: architrclinium uocant. Quintilianus qdem tricliniũ uocat: quod Cicero conclauẽ. Nam de eodẽ conuiuii loco: ubi Simonides artẽ mẽoriæ traditur inuenisse ille sic ait. Vix eo limen egresso tricliniũ illud supra cõuiuas corruit. hic sic hoc interim spacio conclauẽ illd cõcidisse: Est igitur triclinium cõclauẽ discubitorũ. Nam cõclauẽ generalius est: quod etiam ps quædã in penatibus remotior: in qua uel uiri colloq; uel mulieres cõfabulari solent. Aulam aut qd græcum est nostri semp trãsserunt atriũ. Nam aulã p olla Plauto uetustissimisq; dicendum relinquamus.

De Penu.

Enu ea õnia contineri dicuntur quæ ad uictũ ptinent sed priuatum: si modo domi recõdita sunt ac repoita. Nam locus ubi ista reponuntur Varrone teste penaz appellamus. Quæ uero ad uictũ publicum spectat sicut alio loco dixi: cõmeatus uocantur. Sed ex paucioribus constant: ut si mus diligentiores pro re priuata q p publica. Fere nihil aliud continet cõmeatus q annonã: & qcquid annonæ uicem

habere pōt: q̄q̄ ut itez dixi: etiā priuatoz cōmeatus est: nec
ānona tantū frumentaria Cicerone dicēte libro ii. de diuina
tione Aut si Epicuri de uoluptate liber rosus esset: putarē an
nonam in macello cariorē fore. Nescio tamē an macellū nō
tantū p loco ubi caro uēditur accipiat: sed ubi & annona

Ceruix Iugulus Et Collū Quid Sint.

Eruix posterior colli ps: unde origo est ōnibus neruis
Iugulus anterior: uide uox halitusq; pcedit. Collū om
nes ptas ī solidū complectitur. Et quoniā nerui q corpus ere
ctū rigidūq; faciūt: ī ceruice sūt collocati: Dicimus hominē
durā ceruicis quasi indomabilem more ferociū : boum: uel
q ceruice erecta & rigida cōtumacia quandā & rigore mētis
præ se fert: tanq̄ nemī caput īclinare uelit tali noīe uocatur
quasi duri capitis durāq; mētis. Ceruices etiam diciūs p cer
uice. Immo in singulari nūero neminē ate Hortensium dixit
se Quintilianus est auctor. Similiter quoniā in iugulo mor
tifera statim plaga est præ cæteris mēbris eadēq; pars uul
neri obnoxia: ad quam mucro inter arma ipsa facile subit a
ueteribus dicebat: petere iugulū: ferī iugulū p eo qd̄ est
petere mortē: īferre mortē. Quintilianus: Initurulq; forensi
um certaminū pugnā iam in schola uictoriam specter: & iu
gulū petere: & ferire uitalia: aut tueri sciat. Cicero in Verri
nis. Sua cōfessione inducitur ac iuguletur necesse est.

Inter Sinum Et gremium.

Inus est intra pectoris brachiozq; cōplexum. Inde si
nus uestium quales erāt tunicæ romanorū: & mō quo
dam religiosorū supra cincturā laxitas illa uestis quæ cin
gulū opit. Littora quoq; curua & quasi brachiis mare āplec
tētia sinus uocamus. Gremiū est intra cōplexum fœmōz fœ
minumue: quo incōplexu mulieres concipiūt. Et per trans
lationē gremiū terræ appellauis cū semen suscipit: conceptū
q; retinet: quasi uiuentē fœtum postea paritura. Quare cū
lactātur infantes ad sinū admouētur: pueri uero iam facti
a sedētibus matribus utiq; cum illis bladiūtur: ad gremium
excipi solēt: ut Virgilius de cupidie sub imagine pueri Ascaii

Hæret & interdū gremio fouet īscia dido. Quin etiā matres
nutricesue cum sup̄ genua collocant īfantem: aut extremis
uestibus repositum & ad uterq; usq; sublatum gestant: in gre
mio magis q̄ in sinu tenere aut gestare dicuntur ut idē de eo
dē & forū gremio dea tollit in altos Idaliæ lucos.

Socium Socio Dici: Comitē Comiti Raro

Ocius socio dicitur: comes comiti raro dicitur. Nanq;
socius est par: comes uero mīor q̄ppe qui seq̄tur & du
cem habet: ut Cicero: Nō comitē se inq̄t: sed ducē prebuit. Et
alibi: Neq; n. p̄iceps tunc ad salutē esse potuissē: si esse alii
comites uoluissēt. Ideoq; duces in bello: quotiēs milites allo
quūtur cōciliandæ beniuolentiæ gratia: nō fere appellāt co
mites sed socios: cōmunicantes quodāmodo ipsoꝝ dignita
tem cū illis: ut e diuerso cum eodē cōmilitones uocant cōicā
tes eoꝝ conditionē atq; sortem cum ipsis. Neq; enim dux cō
milito est militū: sed milites īter se cōmilitones: ut ap̄d Vir
gilium Aeneas comites suos cōsolans ait. O socii. Et auctor
ipse sua p̄sona loquens de Achimenide inq̄t: comes infelicitis
Vlyxi. Et iteq; uno graditur comitatus Achate. Neq; recte di
xeris de Vlyxe & Aenea hūc esse comitē Achate: illum comi
tē Achimenidis. Idem tamē ait: Arma deosq; parāt comites.
Et iteq; sacra deosq; tibi commendat troia penates. Hos ca
pe fatosq; comites. Nunq̄d dii erant comites græcoꝝ atq; Ae
neæ: an duces? Certe dii penates comites erant confessione
tum Aeneæ: tū ipsoꝝ quoq; deorum. Nam primo libro Ae
neas ait uictosq; ex hoste penates Classe ueho mecum. Et in
tertio Dii aiunt nos te dardania incensa: tuaq; arma secu
ti: nos timidū sub te permenſi classibus æquor: sub te idest
duce te: & te secuti sumus idest tui comites fuimus. Idem de
græcis quoq; dicendum est: & de eoꝝ deis Idem etiam de Si
bylla & Aenea: q̄quam modo hic: modo illa dux erat aut co
mes: tamen quia sequebatur Aeneæ uoluntatem Sibylla
& quasi ministram se præbebat: comes erat. Quia uero
ducebat p̄monſtrans iter: & declarās ea quæ ille ignorabat:
dux eadē dicitur: tam& si aliquādo comitē p̄ socio diciū ut

Cicero i rhetoricis de illo uiatore: q cū ante lucem surrexisset: comitē suū inq̄ inelamauit semel & sepius: cum de eodē ātea dixisset in itinere: qdā pficiscentē ad mercatū quendā: & secū aliq̄tum nūmōz ferentē est comitatus. i. īsecutus. Quare peccauit tū Priscianus ad Iulianū scribēs. Tibi ergo hoc opus deuoueo oīs eloquētiā p̄sul: ut q̄tācumq; mihi deus ānuerit suscepti laboris gloriā te comite quasi sole quodā dilucidius crescat. Quid magis absurdū q̄ quē dicas tuū solē: eūdem appellare comitē tuū hoc ipso q̄ sol est: tum illi p̄co nomī sacro sācti uiri: q̄ dixit: ebrietas est comes libidīs & intēpantiā supbia ē comes odii: diuitiā sūt comites supbia. Nam potius dicendū erat: libido & intēpantia comes ē ebrietatis. Sequitur. n. libido & intēpantia: ebrietas ātecedit: odiū comes supbia est: supbia comes diuitiarū. Cicero ē gloria comes uirtutis Gloria. n. sequitur hōestātē: sicut ūbra corpus. In eodē ope nup̄ a quodā perdocto uiro Illd̄ iracūdiā laudant comitē fortitudis esse dicunt: emendatū sic erat: comitē fortitudis. ut sciremus uez esse qd̄ ait Quiti. dū librariōz inscitiam seſtari uolūt suam cōfitētur. Idem Cicero alio loco. Cupiditas dicendi pacis est comes: ociq; socia. Siq̄dem pacē sequitur dicēdi cupiditas. Quid ergo si hāc comes est: illa dux erit: Diceūsq; pax est dux cupiditatis dicēdi: & ebrietas dux libidinis & intēpantiā. Non est hic sermo q̄dem uſitatus: sed potius palia uerba quoz tria nūc in mentē ueniunt magister magistraue: mater parēsue: materies materiāue: ut ebrietas magistra est libidīs & intēperatiā. Supbia est mater odii. Diuitiā sūt materia supbia. Quibus tribus fere idifferēter uti possumus. In p̄sonis uero magis cōuenit: dux aut i his rebus quā p̄sonā sunt similes. qualis est fortuna quā dea figitur. Cicero nō semel dixit fortunā non ducē: sed comitē fuisse q̄busdam īperatoribus. Est prāterea ut eo redeam: unde egressus sum: alia differentia inter comitem & socium: quod comes est qui utzq; sequitur alterius ductū: socius p̄lezq; i negotiis: seriisq; rebus & fortunā arbitrio subiectis: ut Cāsar i cōmētariis. Itaq; Androschenes prātor

Tessaliæ cū se uictoriæ Pōpei comitem eē mallet: q̄ sotium
Cæsaris ī rebus aduersis ōnem ex agris multitudinē seruoꝝ
ac liberos: ī oppidū cogit. Vez̄ huiusmodi differētia aptior
est inter sociū & sodalem. Est. n. pprie sodalis in rebus leuioꝝ
ribus ac sæpe uoluptuosis. Quin. quo tādem patereris aīo: si
delicatus adolescēs presertim splēdidis opibus: uel ex ætate
mores: uel ex fortuna traxissē & tempestiua cōuiuia & p̄ uigi
les locos aduocata sodaliū turba solutus atq; affluēs agerē.
M. Tullius. Epulabar modice cum sodalibus. Sodalitates. n.
me quæstō sūt īstitutæ. Idē alibi. Ego Planciū laterensis &
ipsum gratiosū dico & hūisse ī petitiōe multos cupidos sui
grōsos: quos tu si sodales uocas officiosā aīcitiā nomine inq̄
nas uitioso. Catus autē sodales inquit q̄ eiusdē collegi sūt:
quos græci uocāt A quo
non sane discordat apud .M. Tuliū Antoīus: qui Norbanū
quæstorem suum appellat sodalem. Comis est benignus hō
& facilis: qui aliis non grauare inseruit.

Pompa Et Spectaculum.

Ompa oīs spectaculum est: sed non contra. Pompa q̄
dem in prosperis est & in aduersis: qualis est in trium
pho & in funere quasi quidam solēnis apparatus & ostenta
tio. Cicero. Sed iam e pompa in ueram aciē descendaūs. Vir
gilius. Ad delubra iuuat solēnis ducere pompa. Quintilia
nus. Quid. n. si responderē iubeas orbitatem cur n̄ exequias
totes egerat census: quid sibi uelit ille funebrium longus or
do pompæ? Spectaculum uero est: nunc illud quod specta
tur. Vt nocte pluit tota redeūt spectacula mane Nunc ipsa
spectatio: ut o acerbū spectaculū. Nūc locus unde spectatur:
ut sedebat in spectaculis: & de spectaculis excitatus est.

Senectū Et senectus: Iuuenta Et iuuentus.

Senectū est senilis ætas: Iuuenta aut iuueilis: & ut qui
bus iam placet: dea ipsa melioris ætatis & iuuentutis
At senectus idē qđ senectū. Iuuentus uero etiam frequen
tia iuuentū: nō solū ætas. Senū quoq; p̄ senectute accipitur.

Inter Cōtinentiam Et Abstinentiam Differētia.

Continētia ab aſtinentia ita differt: q̄ abſtinentia iu-
ſtitia eſt. Continētia uero illa quæ iter uirtutes quar-
ta nūeratur: quæ eadē dicitur tempantia & modeſtia: Eſt. n.
hæc: cū a uoluptatibus nos cōtineūs. Abſtinētia cū abſtineūs
ab alienis: nulli uim afferētes: nihil cupiam eripientes. Ci-
cero ſi in una uoluptate cōtinuerit ī alia ſe effuderit: rursus
qd̄ beneficiū eſt: q̄ te abſtinueris a nefario ſceleſ. Nōnūq̄ ta-
mē idifferēter: ut apd̄ Va. M. titulus ē de abſtinētia & con-
tinētia: ubi exēpla iſtaḡ uirtutū p̄miſcua ſūt: ut tamē ſectio
cōtinētiæ poteris dare nomē abſtinētiæ: potius q̄ e diuerſo
Illd̄ enī ſpecialius uidetur: hoc generalius. Quēadmodū tēp-
antia putatur ſub iuſtitia eē: uel ab ea nō poſſe ſepari: illa ue-
ro ſic hac frequēter ē. Quā rite cōtinētia uocatur abſtinētia

Pecus Pecudis: Et Pecus Pecoris.

Ecus pecudis & pecus pecoris prope nihil differūt. Si
ſignificatur hoc noīe aīal: quod ſub īperio hominū ex
pabulo terræ paſcitur: ut bos: q̄ taurū uaccāq̄ cōprehendit:
præter ſuum p̄priū ſignificatū equus caballuſue: q̄ aſinariā
potius op̄a exercet aſinus: nō aut onager nec laliſcio. Mulus
q̄ p̄prie generatus eſt ex aſio et equa. Nam himulus dicitur:
q̄ p̄re equo m̄re aſina genitus eſt: quē quidam burdonē no-
mināt. Cameliuſ quoq̄: Nāq̄ nō tātū paſcitur ſub magiſtro
ueſq̄ etiā ī q̄ uſdā locis iter armēta: & eiſ ſignificatio non
modo ad m̄rē fœmināq̄ p̄tiet: ut paſſer ut aqla: ſed cū ge-
nerē fœminio nō nūq̄ iūgi iueitur: ut camelos fœtus: quale ē
bos: ut apud Virgiliū. Ille meas errare boues. Quod ideo
minus mirū ē: q̄ lupus etiā apd̄ Varronē & Enniū: & Fabiū
pictorē in genere fœminino repitur: ſiue hic lupus lupaq̄ ſi-
gnificat huic quoq̄ ſilue eſt bubalus. Cæterq̄ & ipſi Cameli
& cætera quæ enūeraui armēta faciūt: licet qdā tantū uelīt
eſſe bouū: quaſi ab arādo aramēta dicta: deīde ſublata tertia
līa armēta. Præterea ouis m̄rē fœminamq̄ ſignificat. Ca-
pra cū qua cap̄ ſiue hircus. Porcus cū quo porca ītelligitur
ūde ſiūt gr̄ges: ut gr̄x ouīū: gr̄x capraḡ: gr̄x porcor̄. Ouidiuſ
met. iiii. Mille gr̄ges illi totidēq̄ armēta p̄ herbas paſcet. ac.

Virgi.iii.geor.Hæc satis armētis supat ps altera curæ Lan-
geros agitat greges:hirtasq; capellas. Idē tamē de ceruis pri-
mo ænet.dixit.Hos tota armēta sequūtur a tergo:ut minus
mirādū sit si de bobus grēge dixit.ibi aut aliquā ī magno seq-
tur grēge:tamē ad distinctionē adiūxit magno Sicut Horati-
us adiecit mugietū ī epodis aut ī reducta ualle mugietū p-
spectat errātes grēges:quali grex sit generalius nomē:armētū
uero specialius:& illd sic appoito deminutis pecoribus itelli-
gatur cū appoito possit etiā ad maiora trāsserri:ut Cicero ī
Philippi.Fudit apothecas:cecidit greges armētorū. Hæc ō-
nia pecudes & pecora dixeris:quorū exēpla tot sūt:quotiens
hoc uocabulū repiūs:Ves; tamē pecus pecoris nō nūq; ipitur
p multitudinem pecudū siue pecorū:sed gregaliū potius q; ar-
mētaliū:ut Virgi.Dic mihi Damœta cuiū pecus:ā Melib-
œi. Infœlix o semp ouis pecus.Et alibi.Caprigēumq; pecus
nullo custode p herbā.Ouidius met.libro xiiii. Hoc pecus ō-
ne meū ē:multe stabulatur in antris.Multas silua regit:mul-
tæ quoq; uallibus errant.Nec si forte roges possi tibi dicere
quot sūt.Paupis ē nūerare pecus:de laudibus hæc Nil mihi
credideris presens potes ipse uidere. Vt uix circueant disten-
tum crucibus uber.Sūt scœtura minor tepidis in ouilibus a-
gni. Sūt quoq; par aliis ætas ī ouilibus hædi.Cur dixit mul-
tæ & hæc cū nullum genus antea noīasset:nisi q; intellexit
oues & capras quas postea nominat.Cicero ī Verrem. No-
minat iste seruum quem magist; pecoris esse diceret. Virgi.
tamē geor.iii.ait.Pasciturq; pecus longam deserta sine ullis
Hospitiis:tātū capi iacet:ōnia secū armētarius afer agit. Ar-
mentarium pecoris dixit.Non nūq; pecus pecoris significat
ouem:nec solum uulgo:ubi hæc animalia pecora dicuntur:
uerum etiam apud graues auctores:quorū est Plinius:q; li-
bro.viii.inquit.Est in hispania sed maxime Corsica non dis-
simile pecori genus musinoniū caprino uillo:q; pecoris uelle-
ri propius:quorū ē genere & ouibus natos prisci ūbros uoca-
uerunt:īfirmissimi pecoris caput:& nō longe post:Suis for-
tus sacrificio die qnto purus ē pecoris die sexto:boū tricelso

Quit . curi usū nostrorū saepe pecori lanæ detrahuntur . Præter pecudes aut ceteræ quadrupes feræ sūt: licet pprie uideatur feræ dici: quæ feritatem hēnt: ut leones: ursi: pardi: lupi: uulpes: hæc quæcūq; māsuefactæ sūt cicures uocātur: qualis caīs q nec pecus nec fera est: licet sit natura ipsa nō tantū fera: sed ferus: qualis elephas: siue qd' usitatus ē elephātus ad bella domitus: alioq; fera natura de quo noīe idē qd' de Camelo fortasse dici pōt: qd' & scōis generis sit: & armētū faciat. Quidā suē domesticū tātū cicurū uocāt: Ego potius aprū dixerī: q ex fera cicuris est factus: nec aprū mō: sed etiā ona grū: ceruū: capreolū: damā capreā: leonē quoq; deniq; qcquid cicurari pōt. Cicurare. n. ut Varro ait est māsuefacere. Qd' n. a fero discretū ē: id dicitur cicur: Et ideo dictū cicur īgeniū optineo: id est māsuetū inatū a cico cicur uidetur. Cicū dicebāt mēbranā tenuē quæ est ī malo pūico discriminē. Hec Varronis uerba cōfirmat Cicero: ubi ait. Nam aliæ sunt feræ: aliæ sunt cicures: aliæ natantes aliæ uolucres.

Collis: Iugum: Cliuus: Promōtorium.

Ollis ē: ut ita dicā: mōticulus siue p se & a mōte separat: siue ps mōtis Iugū ut ita etiā dicā ipsa arduitas montis: & pcliuis ac pna supinitas: cui similis ē in colle. Cliuus tamē mollis magis & clemēs: ut cliuus capitolinus: & cliuus q ducit ad ianiculū: cliuus mōtis Auētini: quos ōnes sci mus eē ī urbe roma colles: unde qdā uocāt eā urbē septicollē. Et atiq; fiebāt festa quædā septimōtialia. Liuius itaq; cū p Cassellinū euadei nō posset: petēdūq; mōtes & iugū Caligulæ supandū. Et alibi q̄tū in altitudinē egrediebātur magis magisq; siluestria & pleraq; in uia loca excipiebant. Vt uero iugis appinquabant quod rāq; in aliis locis esset adeo ōnia cōtenta nebula: ut haud secus q nocturno itinere īpediretur Promōtoriū mons ē ī mari pminēs: ut Plinius li. xxxvi. promontoria aperiuntur mari: & reꝝ natura agitur in planum. Liuius li. xxxiii. aut aperiētib; classem promōtoriiis. Idem in xlv. Adiunctaq; insula euboia: & excurrente in altū uelut promōtorium attica terra sita.

Officina: Et Taberna.

Officina ē ubi opa fiūt. Taberna ubi opa ipsa: cætera
q; merces uēditatur. Officina ē statuarii: fusoris: flato
ris: carlatoris: excussoris: uitreatii: pictoris: futoris: fabri: qui
multiplex est lignarius: & hic nō unius generis. Ferrarius: nec
hic simplex. Lapidarius q & ipse ī multas diuiditur species. Ta
berna uocatur lanaria: uīaria: olearia: & mille huiusmōi: uide
opifices & tabernarii uocātur: Cicero p Lutio Flacco: Opifi
ces & tabernaries: atq; ōnē illā facē ciuitatū qdē negocii cōci
taf: nec negaueri aliquādo unū eūdēq; locū officinā & taber
nā eē: ut futrina ī q calcei & fiūt & uēdūtur. Quādā igitur
artificia q̄q sola artificia sūt opificū: cætera quæstus & ope
ræ dicūtur. Sed quādā huiusmōi hēnt suū nomē: ut hæc ipsa
futria futoris: & lignarii pprie fabrica: aurificis aurificia: cau
pois caupōa. tamē & eā quæ uinū uēditat cauponā uocauis.
Quidā malūt dicef coponā p loco. argētarii argētaria: qd
nomē: qdā p artificio: & argētariū p artifice: q idē ē aurifex
accipiunt: atq; ita est ī Hieremia. Titus aut Lilius: Cicero:
Quintilianus: Cæteraq; omnis antiqtas pro iis accipit: qui
uulgo cāpsores dicūtur: non illos dico minutos: qui nūmula
rii & mēlarii a nobis: collīystræ a græcis dicuntur: qui idem
trapezitæ uocari possent. Nam collīnystræ trapezas hēnt.
Sed Plautus in curculione trapezitā & argentarium pro eo
dem accipit.

Inter Auem: Et uolucrem.

Vis est quæ oua parit: pennisq; est prædita: præter
unum uesper tilionem: qui utroque carit: quattuorque
pedes habet: & semimus est. Volucris est quæcūq; uolat: nec
auis solū: sed illæ bestiolæ quoq; minutiones: ut apes: uespa:
culex: musca: tabanus: locusta: cicada: Si quidem Quīt. apes
uolucres uocat. Et Plinius non semel hoc significat ut unde
& cupido uolucer dicitur.

Indoles Quid Sit.

Indoles ē nō solū ī pueris & adolefcētibus significatio fu
tuū uirtutis: ut apd Quīt ī primis ānis laudaſtur īdoles

Cicero: Vt. n. adoleſcētibus bona indole præditis ſapientes ſe
neſ delectātur . Et Valerius titulū de idole fecit: nō tātum
pueroꝝ adoleſcētūq; exēpla repetēs: ſed etiam in uiris & q̄
dem: præsētis uirtutis: ut idem Cicero de officiis : In qbus ē
uirtutis idoles cōmouētur. Idem p Cælio. Siq; iudices hoc
robore animi atq; hac indole uirtutis ac cōtinetiæ fuit. Liui
us de Lauinia iam m̄re & poſt mortē Aeneæ res admīſtrāte
īquit: Tāta ī ea uirtutis idoles fuit. Lucāus : Indole ſi dignū
latia ſi ſanguine priſco Robur iēſt aīs. Indole quaſi generoſi
tate quadā uirtutis atq; animi . Liuius ad malā quoq; ptē
& ad muta atq; inaiata trāſſert loquēs de Hānibale: Si cū
hac idole uirtutū ac uitioꝝ triēnio ſub Afdrubale impatoꝝ
meruit. Et alibi: Sicut in frugibus pecudibuſq; nō tantū ſe
mīa ad ſeruandā indolē ualēt: q̄tum terræ pprietas cæliq; :
ſub quo alūtur generoſius in ſua quicquid ſede gignitur: in
ſitū alienæ terræ ī id qđ alitur natura uertēte ſe degenerat.

Concio Quid Sit.

Oncio ē populi multitudo cōgregata uel ex magiſtra
tus iuſſu: uel publici ſacerdotis uel ſua īterdū aucto
ritate & ſpōte pprie ad audiēdū oratoꝝm cōcionātē in bonū
publicum : cuius etiam oratio uocatur cōcio. In prior ſigni
ficato eſt græce *ὁμιλία*: quam nos pro latina uoce
habeūſ: mulq; eccleſiam nescio quo iure ædes ſacras appel
lāt: cū cōtū nominū: ſicut dixi: ſignificet nō loca .

Aliud Leges Eſſe: Aliud Iura.

Eges iuraq; ſcriptū ſæpe īuenimus: ex quo datur intel
ligi aliud eſſe leges : aliud iura . Sūt igitur leges aut
p̄cipis aut liberi populi quæ a rege condūtur: alterius cōſe
ſū non requirūt: quæ ad populū ferūtur: quæq; ſine eiꝝ iuſ
ſu fere ratæ nō ſūt . quia rogari ideſt īterrogari populus de
hiſ ſolet: rogatiōes etiam dicuntur. Iura aut magis generalia
ſūt. ſiquidē & ius gentiū eſt: & ius ciuile. Nam ius naturale
dicere qđ ōnia aīalia natura docuit ridiculū eſt . Appetitum
coeūdi atq; adeo nocēdi ībecilliori aīali: ſpoliādi: occidēdi qꝯ
ius eſſe dixerit / Ideoq; M. Tullius in libris officiōꝝ de iure

naturali silentiū egit: iter solos homines ius esse significās: idq;
gērium esse uel ciuile. In rhetoricis tamē ius naturale statu-
it: sed q; i homines tātūmodo cadat: cuius spēs sex esse uolu-
it: religionē: pietatem: grām: uīdicationē: obseruātiā: uerita-
tē. Sed hęc hactenus. Ius ciuile diciū tā leges: q; plebiscita
senatus cōsulta: decreta pīcipum: respōsa prudentū: qd' ul-
mū uelut interpretatio est supiorum: qd' q; profitētur iuris
cōsulti noiantur. Qui legem uero fert ad populum fere ora-
tor est: aut pīsidio oratoris idigens: ut appareat quāto pī-
stantior orator est: q; iuriscōsultus: cū hic sit quasi illius scri-
ba: aut ille pīceptor: hic pīdagogus: ille dux: hic ducis lega-
tus atq; asēda. Quid dicā de iurispitis hoc pīsertim tēpore
q; cum maxio ab illis cōsultis iteruallo distēt se līatorū artē
tenere arbitrātur: quorū quanta sit eruditio: uel hīc colligi
cōiectura pōt: q; quotiēs Pauli Vlpiani aliorūq; testimoniū
assumūt: legē noiant: cum lōge sit aliud legē esse & habē uī
legis: qd'q; deformius est unā legem i plures leges partiūtur.
Verbi cauā ad legem aquiliā quotiēs Scæuola: quotiens
Papinianus: aliusue quis loqitur: etiam si bina uerba & qdē
asupioribus depēdētia: totiēs nouā legem appellāt non
ab aliquo legīslatore unā legem: sed ab īfinitis interpītibus
legū īfītas leges esse iudicātes: etiam titulū de uerborū signi-
ficatiōe nō legē: immo leges appellant quo quid absurdius?

Aceruus: Strues: Strages: Sarcina Quid Sint.

Ceruus minutarū pprie rerū est congeries: ut frumēti
ut legumīs: ut salis. Interdū etiam aliqto maior: ut
aceruus scutorū apud Virgiliū: & fere generale ad ōnia est.
Strues aut pprie lignorū. Strages uero cadauerū īterfectorū
uno in loco ac ppriū iacentiū multitudo: siue hūanorū: siue
mutorū. Sarcina utēsiliū & eorū quæ ad cultū: ad ornatū: ad
cāterū usū ptinent: ut sic dicā: fascis: quē q; in itinere facien-
do cōportare possit. Siqdem milites cū castra mouere uolūt
sarcinulas colligere dicūtur & q; in aliam domum īmigrāt
sarcīas suas cōponē. res. n. nīæ domi cistis capsisq; cōpositas
etiā sarcīas uocāus: ut apd' Quī. Iacēt fīlīæ sic hāde sarcīæ

Inter Ministeriū: Et Myſterium.

Ministeriū miſtri pprie eſt opa. Sed p ōni operatione quoq; accipitur: ut de rege latino Virgilius: Mœſtus q; refugit Fœda ministeria. Myſteriū uero græcū μυστήριον arcana quædam res & pprie diuinis uiris ſacerdotibusq; tantūmodo cognitū. Illud prius in nūero plurali ſolet accipi p miſtris: ſicut ſeruicia p ſeruis. Nam ſeruitiū aut ſeruitus ipſa aut ſeruitutis actio eſt: ut Dauus apd' Terentiū. Ego Paphile hoc tibi p ſeruitio debeo cōari maibus & pedibus nocteſq; & dies capitis piculum adire: dum proſim tibi. Afferamus etiā i aliis exēpla. Saluſtius: Interea ſeruitia repudiarat quoq; in initio ad eum magnæ copię cōcurrerāt: q̃a opibus cōiurationis fretus ſimul alienum ſuis rationibus exiſtimās uideri cauſam ciuū cum ſeruis fugitiuis cōcaſſe. Quintilia nus ſæpe p miſtris ministeria dixit: ut ibi nō torſit miſteria cæci: & officio p officialibus & obſeq̃a exhibētibus. Paulus iuriſcōſultus teſte Labeone ait: urbica miſteria diciūs etiam quæ extra urbē miſtrare nobis cōſueuerūt. Vulpianus deniq; concubinā filios naturales alūnos conſtituit: generali appellatiōe non contineri: & ſiqua alia ſūt huiuſmodi ministeria. Liuius libro tertio: Frumēto nanq; ex hetruria priuata pecunia p hoſpitū clientumq; ministeria empto.

Inter Scurram & paraſitum.

Curruſ eſt q̃ riſum ab audiētibus captat non ſalua dignitate pſonæ: Paraſitus q̃ oīa ad uolūtatem eiꝯ loq̃tur: in cuiꝯ cōtubernio eſt ōnia aſſētur: omīa illius facta ſimul ac dicta laudat: nihil repugnat: nihil facere recuſat uētris gr̃a: in quo ſūmum bonum conſtituunt: quoq; magna copia in principum domibus eſt.

Buccam Et Buccas Pro Eodem Accipi.

Vccam & buccas p eodē accipiūs: oratores fr̃quētius in ſingulari: unde illud uſitatū dicā: qcquid in buccā uenerit ideſt in os. ſed nō in labra ut uulguſ exiſtiat: Quintiliano pbante: q̃ ait. ore. n. magis q̃ labris loquēdū ē. Sed uulguſ errat atq; fallitur: cū legit buccā: & duas buccas: in illis

accipiēs unū os: i his accipiēs duo labra . Vex ego ostēdi os
ipsū cōcauitatē esse ūde uox p̄dit: nō orā labrog. Eteī. Iu. cū
ait. bucca foculū excitat: nō de extremitate oris : sed īteriori
parte dixit : quā inflari solet: uētūq; cōcipere & itez de tubi
cinibus loquēs: Notæq; p̄ oppida buccæ: de illa deformi utrī
q; īflatione intellexit tubā īflatiū nō de labris quā latēt cū
tuba canit. Nam Horatius quoq; cū inq; ut iuppiter ābas
īflatus buccas: nō de labris locutus ē: quā īflari nō possunt
Quod Plautus aptius docet ī penulo: Nescias utq; maiores
buccæ an māmæ fient: qd aut buccæ significēt: ex Plinio au
diaūs: simulq; qd malæ sint : quid genæ: quid ciliū . Eadem
hæc. n. eodem loco tractat is præter q̄ q; alibi dicit buccæ: si
nus: & itez buccæ: īmanitas. Ita li. xi. ait. sequar aut ipsius
ordinē seriēq; libri: qbus fragilia operimēta his oculis duri
ōnia talia & pisces & insecta non hēnt genas: nec integūt ocu
los: ōnibus mēbrana uitri mō trās lucida obtēditur: pauloq;
post. Sed qdrupedibus ī supiore tantū genæ uolucris ī īfe
riore: ac paulo post: grauioribus alituū īferior genā cōniūit
at quadrupedes quæ oua pariūt: ut testudīes crocodili īferi
ore tantū sine ulla nictatiōe ppter p̄duros oculos extremæ
ambitū genæ supioris antiq; ciliū uocauerūt: ūde supercilia:
hoc uulnere aliquo obductū nō coalescit ī paucis hūani cor
pis mēbris: īfra oculos malæ homī tantū : quas prisce genas
uocabāt. xii. tabulæq; īterdicto radi eas uetate pudoris hæc
sedes. Ibi maxie ostēditur pudor: ītra eas hilaritatē risūq; ī
dicātes buccæ: & altior homī tātū: quē noui mores subdolæ
irrisiōni ductauerūt: nasus: nō aliis aīaliū nares eminet auib;:
serpētibus: piscibus foramiā tātū ad olfactus sine naribus.
& hīc noīa simonū: silonū septio mēse genitis sapenūero for
amina auriū & nariū defuerūt labra: a qbus bochi labeones
dicti. Ex his Plinii uerbis appar& eā ī uultu ptē uocari buc
cas: quæ uēto īflari solēt: genā mēbranā illā & quasi uestē q̄
oculus tegitur: cū cōniuit idest apitur: & clauditur. hoc est. n.
cōniuere. Malā uero illā īter genā & buccā quasi rotūdū in
specie mali. Nā utq; horū uocabulorū primam lōgā habet:

malus uero mala malū primā breuē: cuius iterior ps: quæ o
ris hiatū efficit: ubi molares affixi sūt maxilla dicitur: nomē
diminutiū nō re: sed uoce. Malā quoq; genā dici Plinius idē
facetur. Ideoq; dēs illi itimus: & ipsi genæ affixus gēuinus di
citur: q̄ quia maxie latet ea re factū est iā tritū uetustate p
uerbiū: genuino rodere dēte: idest latēter p inuidiā carpere
famā alterius: ut ille testatur. Nā ueteres tantū mēbranā il
lā oculi genā appellarūt: quā uetustatē a posterioribus ser
uatā repimus: nec poetis modo: ut draconis genæ p oculis:
cōtinēs p cōtēto: & Seneca in tra. de Oedipo loquēs inq̄: Et
pirati sibi genas parētis etiā continēs p contēto: Vex ora
toribus quoq; ut Quintilianus de cæco loquēs: Ille ppetua
nocte clausæ gene non custodierunt.

Pastio: Pastus: Pabulū: Esca: Pasco: Pascor: Uescor.
Altio uidetur significare cibū. Sed tamē potius ad ali
menta pecudū ptinet: quæ pasci diximus: q̄q̄ suapte
natura significabat ipsā actionē pascendi. nūc frequētius ci
bū: pastus homini cōpetit. Varronis liber de re rustica indi
cē hēt de uillaticis pastionibus: uidelicet quæ ad bruta pti
nēt. Cicero tuscula. libro. v. Cū oblectatione solertiæ q̄ est u
nus suauissimus pastus aīorū. Pabulū & pecudū qdē & tamē
aliorū quoq; brutorū: q̄tūq; ego sētio magis cibus herbaceus
foeniceusq; ac paleaceus uel stramēticeusq; similiūq; q̄ ex se
mibus. A pascō. n. & hoc descēdit: sicut pastio. Escā antiq̄ ac
cipiebant etiā qd̄ dabatur auibus: piscibusue ad decipiēdū:
nō solū p cibariis hūanis aliorūq; aīaliū. Quomō. n. pascone
utrū & pascor deponēs idē significāt Priscianus uiderit: qui
hoc sibi psuasit. Est. n. pascor cōedo & uoro: sēp̄q; r̄git accusa
tiuū: Illd̄ uero sine accusatiuo: ut Pascētes seruabit Tityrus
hædos. Proprie pascere bestiæ est: sicut uesci hominū: nisi q̄
hoc regit ablatiuū: & aliquādo potū quoq; cōplectitur: ut A
nacharsis apd̄ Ciceronē: Carne caseo: lacte uescor: p quo si
gnificato non recte dicam carnem: caseum: lac pascor. Aliud
est ergo pasco: & pascor: aliud uescor.

Inter incolā & inquilinū: Item inrer Incolā & accolam.

Nicola q̄ i alterius regiōe habitat & i aliena ciuitate at
q̄ rep. Inqlinus q̄ i alieno priuato: pprie tamē in cōdu
cto siue in urbe: siue ruri. Cicero de officiis: Peregrini & icolæ of
ficiū est nihil p̄ter suū negociū agere: nec esse i aliena rep. cu
riosū. Idē in philippi. Quæ i uilla ista ate dicebātur: quæ lris
mandabātur iura populi ro. mōumēta maiōz oīs sapiētiae ra
tio onisq; doctrina. At uero te iqlino: nō domio p̄sonabūt om
nia uocibus ebrioz. hoc ē in quo icola differt ab iqlino. Rursus
icola ita differt ab accola: q̄ icola q̄ i loco: accola q̄ ad locū ha
bitat. Ideoq; q̄cūq; iuxta aq̄s sūt: accolæ dicūtur: nec refert in
suo: an i alieno: ut accola uulturni: accola padi: accola rhodani.
At q̄ in mōtibus domos urbesq; positas hēnt: icolæ dicūtur: q̄
iuxta mōtes accolæ. Nec īmerito legēdū illd' i psalmo. C. iiii.
Et Iacob icola fuit i terra Cam: nō aut accola. cū quo uox etiā
gr̄ca cōfētīt παροικῆσαι: licet multis aliis i locis apd' Hierōy
mū quoq; hoc uocabulū ip̄itur sic positū. Cāpus: & ager.

Ampus est planicies terræ āpla & grādis: ideoq; spacio
sæ plateæ: arcæue cāpi nomē acceperūt. Vnde romæ cā
pus martius. Nā locus huiusmōi angustior uocatur area. Ager
uero tū circūiectū ipsi urbi territoriū: ut ager cāpanus: ager
leōtinus: ager faliscus: tū locus i rure: quē colimus: siue arādo:
siue cōserēdo. Nā is q̄ feritur frumentis aruū noiatur. Vez in
hoc secundo significato hēt pluralē nūerū: ut ōnes agros ciuiū
depopulatus est. In priōr nō hēt dūtaxat dū loq̄mur de singu
larē urbiū territoriis. Nō. n. dicas recte sic: Antōius dedit militi
bus suis agros cāpanos & leōtinus. nā hoc pacto non cōplector
nemora: saltus: pascua: desertos mōtes. Sed sic potius dedit mi
litibus suis agros campanū & leōtinum: idest agz campanum
& leontinum: quo quidem mō oīa complector quæ in territo
rio illo sūt. Ager etiā flumīa: lacus: cæteraq; ōnia includit.

Silua Et Lucus: Saltusq; Vt Differant.

Ilua & lucus saltusq; sic differūt: q̄ silua generalius nomē
est: p̄terea solet esse cædua. Lucus nequaquā cæduus est: q̄n
potius māu cōsitus riigiosusq; atq; uel alicui deo: uel alicuius
hoīs cineribus cōsecratus. Ideoq; aut circa delubra numinum:

aut circa sepulera uiros positus ē. Saltus uero silua inuia: nec trāseūtibus puia: in quo pasci atq; æstiuare pecudes solēt: aut si locus: aerq; patiatur hyemare. Nemora aut uoluptatis caua cōpata & plena amœnitatis. Inter femur: & femē ac coxā.

Emora ptē illā exteriorē significāt: femia ptē interiorē molliorēq; quæ se cōtigūt: uel femora ptē ateriorē: femina posteriorē. Liuius libro. xxii. Quosdā & iacētes uiuos succi-
fos feminibus poplitibusq; iuenerūt: a quo cōficitur nomē femoralia siue femialia. Vtroq; n. mō scriptū repio p brachiis. dicitur tamē ntis femē nō repiri. Coxa ps supra femora uerte brūq; ipsū: quotiēs uitiatū ē: aut os illd qd i uertebro uoluitur fractū coxa uiciata fractaue dicitur. Crimen: Flagitium.

Rimē nō mō p delicto: sed p ipsa etiā criminatione. Cicero i philippi. Hæreditatē mihi negasti obueisse utinam hoc tuū uey crimē eēt. Flagitiū pprie i libidiē: qsi flagris dignū crimē: sed p cæteris quoq; peccatis accipitur: nec tantum turpibus. uey his etiam quæ p negligētiā: imprudentiā: obliuionemq; cōmittūtur: ut idem in Bruto: Tantā ne fuisse obliuionē inquit in scripto p̄fertī: ut ne legens qdem senserit q̄tum flagitii admissi: & idest erroris. Vectigal Fœnus.

Ectigal non solum ex publico: uey etiam ex priuato capitur: ut i padoxis Cicero: Ex meo tenui uectigali capio ego ducēta. Et itez nō intelligūt hoīes q̄tum uectigal p̄simo-
nia est. Paulus casā arundinis uel pali cōpendium si in eodem fundo uectigal esse consueuit ad fructuarium ptinet. Ex ōni tamē prædio uectigal est. Fœnus uero ex solo ipso: nam dicitur naturalis fructus terræ fœnus. Postea autē ad usurā trāslatū quasi pecūia p se fructū pducatur: sicut terra. Luctus.

Vetus ē dolor q̄ exterius pditur: uultu ipso atq; aspectu sæpe ille ipse habitus uultus atq; uestis luctus ē. Vnde secūdo bello puico post cladē illā Cānēsē celsuerūt p̄s cōscrip-
ti: ne fœmiā ultra. xxx. dies i luctu essēt: nō uidelicet ne essēt i dolori: nō. n. impare dolori possumus: sed ne in illo lugubri habitu. Et matronæ Iuniū Brutum anno luxere: tātoq; tempore item. P. Valerium. Ocium.

Ciū uacatio a labore qđ notū est: cuius cōtrariū est ne-
gociū. Sed qā his q studiis opā dant: necesse ē ut nō ne-
gociosi sint: factū ē ut ociū p lřario studio accipiat: ut Qui-
ti. Inquirēdo scribēdoq; talia cōsolemur ociū nostř. Nō deside-
rat ociū cōsolationē: sed labor: ergo pro labore studii ociū acce-
pit Cicero: Quid dulcius ocio litterato: idest studio. & ut ita
loquar negotioso ocio: tale qđ hēt apud grācos σΧολη.

Inter Amorem Et Caritatem: Penuriamq;.

Mor genus ē: caritas species: Illud ad ōnia ptinens: hoc
aut ad hoīes. Demū & qđē p dignitate ac qualitate p-
sonar; maxia qđē caritas debetur parētibus: pxima filiis: & de-
inceps reliqs. Caritatē etiā p penuria accipiū: sed frumētū qđē
& annonae caritatē diciū. Penuriā uero uini: aquae: pabuli: pe-
cor;: uiroz;: ceterar; q; huiusmōi rez;: uel penuria ē: ut sic dicā
carētia ōniū rerū. Caritas uero quae cōtraria ē uilitati. Ideoq;
Plinius iūior ait accessisse agris suburbanis caritatē. Et Qui-
tū ait: Itaq; caritas ānonae rar; frumētū cades ac direptio: pe-
cor;: idē est: ac si dixisset caritas ānonae: penuria frumenti.

Bellum: Praelium: Pugna: Certamen.

Ellū est tū ipsa pugna: tum totū tēpus: quo ī militia su-
mus: quā illřati guerrā uocāt. Praeliū ipsū tātūmō ar-
moz; certamē: Nam & pugna certamēq; etiā citra arma fit. In-
terdū etiam fit nudis uerbis. Seditio: Factio.

Editio uel a seorsū sedādo: uel ut Cicero i placuit: a se-
orsū eūdo. Dicta tūc est: cū populo secū discordāte res
ad manū uocatur: qualē ciuitatis statū Virgili. describit: dicēs:
Ac ueluti magno ī populo: cū saepe coorta ē Seditio: seuitq; ani-
mis ignobile uulgus. Iāq; faces & saxa uolāt: furor arma mini-
strat. Similiter dicitur seditio in exercitu: in classe: in schola: &
siqd est tale. Factio est diuisio ciuiū in diuersa studia: cū aliqui
se principes ac primarios in ciuitate efficere conantur: inter
quos aemulatio ē: q & factiosi dicūtur. p se qsq; qmaxiam po-
test ciuiū multitudinē q clientes uocātur: ad se trahens: sibi q;
quouis pacto p fas nefasq; concilians: quae pestis intestina cū
ctas ciuitates duntaxat italiae infecit.

Copia.

Opia facultas potestasq; ut faciā tibi copiā īspiciēdi li-
bros meos: id est dabo tibi facultatē: uel faciā tibi pote-
statē: ut enī alio loco dixi sēp iunctū cū uerbo facio duntaxat
apd̄ oratores. Na poetæ cū aliis uerbis & præcipue cū do : ut
Virgilius: Affari extremum miseræ data copia matri. Et itez :
Postq̄ introgressi: & corā data copia fādi. Sine his aut duobus
uerbis copia plerūq; p abūdātia accipitur: unde dicta ē copia
orationis: & copia pecuniarū: & copia frumētī. In plurali quoq;
p eodē significato: ut noui copias tuas: ōniū rez copias hēo. Pe-
culiariter tamē appellaūs militū multitudinē: ut copiæ Pom-
peii: copiæ Cæsaris: copiæ aduersariorū: p quo īpiti dicūt gētes
aduersariorū: gētes nræ: & ī hoc etia significato nō nūq̄ ī sigula-
ri: ut Pōpeius ad Domitiū: Neq; solus. cū ista copia tāta multi-
tudinē sustinere poteris. Idē ad eundē: Etiā atq; etiā hortor: ut
cū ōni copia q̄primū ad me uenias. Salustius: Postremo ex ōni
copia Catilinæ neq; ī pīlio neq; ī fuga qsq; ciuis ingenuus cap-
tus ē. Virgi. ii. ænei. Et quæ sit me circū copia lustro. Elogiū .

Logiū est testificatio de aliquo : siue uitupationis: siue
honoris causa. Vitupationis: ut Quinti. Nō ē iudices q̄
putetis ideo nullū adiectū ad exhæredationē iuueis elogiū: q̄a
de scelerē cōstaret. Et alibi: Si exhæredatū a se filiū pater testa-
tus fuit elogiū: p̄pterea q̄ is mētricē amat. Multa sūt huius
modi exēpla apd̄ iuriscōsultos: sed unū suffecerit Modestini: u-
bi huius noīs nisi ab altero adiecta sit īterpretatio repitur: cu-
ius hæc uerba sunt: Desertorē auditū ad suū ducē cū elogiū :
id est cū uitupatione mittat honoris causa: ut. M. Tullius: In
qd̄ elogiū plurimæ cōfertiūt gētes uis: esse ciuitatis primariū:
& cætera . Et itez: Quid elogia sepulcros. Quæ q̄lia sit Sue-
tonius ī Claudii uita ostēdit: dicēs: Nec cōtētus elogiū tumulo
eius uersibus a se cōpōitis īsculpisse uitæ etiā memoriā p̄sa-
oratione cōposuit. Seneca ī declamatiōibus: Decessit negocia-
tor testamēto ōniū bonorū. rliqt formosā uxore haredē: & adie-
cit elogiū: quia pudicam cōperi. Pro simplici aut sententiæ suæ
testificatione Cicero: Solonis q̄dem sapientis elogiū est quo se
negat uelle suam mortē doloꝝamicorum & lachrymis uacā .

Condictio: conditio .

Ondictio a condico nascitur: cōditio a condo. Illud rari
us est. q̄ ita Iustinianus: si credimus hominē græcum ro
mana iura potuisse præscribere diffinit: Condicere est denun
ciare prisca lingua. nunc uero abusiue dicimus cōditionem a
ctionem in personam: quam actor intendit sibi dari oportere.
Nulla. n. hoc tempore eo nomine denūciatio fit. ergo cōdictio
est uel hæc actio: uel illa denunciatio. Cōditio uero multi his
temporibus male: ut pleraq; usurpant: accipientes pro mentis
qualitate. Veluti illud hic est hō mansuetæ & bonæ conditio
nis: qđ antiqui dicebant mansueti & boni ingenii: nos quoq;
mansueti animi mansuetæq; mentis. Nos cum dico de illis di
co: q̄ latine loquuntur. Nam homo bonæ conditionis latine di
citur: si ad fortūas referatur: nō si ad mores: ut est uir magnæ:
puæ: mediocris cōditionis: id est diues: paup̄ ue: aut inter hos
medius. Ego sum positus in hac conditioe: id est fortuna ac for
te. Cicero: O miserā conditionem administrandi cōsulatus. Hu
ic significato illud pene par est: cum inter plura eligenda for
tis est oblata electio: ut apđ. M. Fabium: Oblata est a iuueni
bus tyranno conditio: ut dimitter& alterq; ad uisendam m̄rem
ad diem prestitutā reuersurū: ita ut nisi occurrisset ad diē de
eo qui restiterat: poena sumeretur. Dicimus iḡtur offero cōdi
tionē: uel fero uel pono cōditionē: nunq̄ fere p̄ aliud uerbum:
quæ cōditio dum placuit: etiam fere semp̄ diciū: accipio con
ditionē: ut apud Terentiū: Amatores Crisidis tulerunt mulie
ri cōditionem: si uell& eis morē gereŕ se daturos illi precium:
liberalēq; mercedē. Ipsa uero accepit cōditionē: hoc est pactio
ni p̄missioniq; assensit. Ab illo significato nō lōge absūt offe
ro electionē: do optionē. Hæc tamē solēt esse iter plura. Illud
uero in uno frequentius: ut offero electionē utq; uelis eligendi
& do optionē qđ uelis potissimū optādi: deinde tu aut elige
re te dicis: aut optare: Offero cōditionē Crisidi unā scilicet.

Inter frondes & folia .

Rondes arborū sūt tātū. Folia aut & arborū & herbarū
& florū quoq;.

Inter excubias & uigilias.

Xcubiae diurnae & nocturnae. Vigiliae tantummodo nocturnae.

Suffragia.

Vffragia sunt ut sic dicā: uoces quae dicebātur ad comitia: in tabella uel scribebātur: quibus suā quisque declararet uoluntatē de aliquo eligēdo in magistratū: qualis est hoc tempore electio summi pontificis: & eius quē Cēsare Augustū christiani nō erubescunt appellare a dānatis nomībus tyrānorum: quod nō modo oppresserūt remp. ut nemo iam possit uocari rex romāorum: sed sub eorum gladio rex uerus celi & terrae occisus est. Et postea isti ifani & nr̄ae religionis imemores uocāt diuū Augustū: diuū Claudiū: diuū Traianū: quasi uulgus atque homines possint principes referre in deos. Sed haec omittamus: hoc tantū dicētes romanos nō agnosceat regē aliquē: & cū ceterae gentes se in libertatē asseruerint: hoc multo magis nobis licere. Suffragia igitur: ut dicebā: sunt uoces in electionibus. quod suffragiū: quia cum praestamus nimis eidem gratū fecimus. Hinc factū est: ut suffragium pro auxilio saepe ponamus: & suffragor pro auxilium fero: refragor repugno proprie quidem in dictis: sed non nunquam in factis.

Catuli: pulli: foetus: foetura:

Catuli sunt ferae: siue imaniū: siue mitiū. Nam & catulos mūrū legiū. pulli uero pecudū: foetus auīū & pisciū: quod & hoc generalius nomē est: unde foetificare pro parere: & foetura pro partu ad omnia animalia muta pertinet. Ceruorum inulos diciū. caprolorum quoque caprae: damae: lepores similiūque: catulos quoque serpentū: ut Virgi. de colubro: Catulos testis atque oua reliquos imaniūque pisciū quod nō edūt oua. Proprie tamē catuli sunt filioli canīū. Virgi. Sic canibus catulos similes. Cicero de diuinatione: Erat autē mortuus catellus hoc nomine. Inter lūe & pestē.

Ves & pestis hoc differūt quod genus & species. Nam cū in urbe aut in agro febres aliudue genus morbi sauit: siue solos homines: siue sola pecora: siue utrosque corripies: lues dicitur. Interdū etiam si arbores ac sata. Pestis uero aut cito occidit: aut cito abit ab eo quem inuasit: quae eadē dicitur pestilentia: nōnunquam pro lue ponitur: atque ad animi uitium saepe transfertur.

Quod corpus potius quam carnē nostrae uiuentiū dicamus.

Orpus potius q̄ carnē nostrę uiuentiū diciū: & hominē
corpulentū potius q̄ aliq̄ loquūtur carnosū. Quinti i. vi.
Corpulento litigatori: cuius aduersarius itē puer circa iudices
erat ab adiucato latus qd faciā: ego te baiulare nō possū. Idē
i primo: Ossa detegūt quæ ut esse & astrigi neruis suis debent
sic corpora opienda sunt. Idē i qnto: Neruisq; illis qbus caūa
cōtinētur adiciūt i ducta sup corporis spēm. Et alibi: Hæret
astricta nudatis ossibus cutis: & i fame sua hoīe cōsumpto iā
membra sine corpe. Cicero ad Gallū: Ego hic cogito cōmorari:
quoad me reficiā. Nā & uires & corpus amisi. Sed si morbū de
pulero facile (ut spero) illa reuocabo. Quod etiā significauit
Martialis: cū ait: Viuebant laceri mēbris stillātibus artus: In
q; ōni nusq̄ corpore corpus erat: uidelicet q̄ i corpore illius nō
erat caro.

Inter laminā & brachteam.

Aminā tā ferreā: æreā: plūbeā: stanneā: q̄ aureā: argēteā:
am: electreā: aurichalceā diciū: brachteā potius ex his
posterioribus: aut certe brachtea tenuis est: & sua spōte plicabi
lis. Lamina uero crassior ex q̄ armatura cōficitur: & qua icēsa
olī homīes torq̄bātur: nec crepitat ut brachtea præ tenuitate.
Virgili. i. vi. Talis erat species auri frōdentis opaca: Illice sic le
ni crepitabat brachtea uēto. Vegetamē ita tenuis nōnūq̄ bra
chtea est: ut crepitare non possit: ut illa ex qua fit aureatura
& argentatura.

Inter munimenta & monumenta.

Vnimenta sūt munitiōes castroz: cæterazq; rez: quæ
cōtra aduētū hostiū muniūt siue uallo & fossa: siue a
lio quouis mō: quo sūt milites ab hostiū: ut dixi: aduētū muni
ti. Monumēta i mutata in u sepulcra: statuæ: tituli: libri: cæte
raq; quæ nos alicuius rei p̄teritæ moneāt recordari. Nā de fu
turo (ut qdā uolūt) ideo sepulcra appellari monumēta: q̄ nos
nā ipsozq; mortis admoneāt: falsū est. In honorē. n. mortui il
la tātū mō fiunt: non in publicam præceptionem: uixq; monu
menta dixerī: nisi litteræ aut alii tituli appareant: quæ si defūt
magis sepulcrz q̄ monumentum erit Liuius libro. xlvii. Vtro
biq; monumēta ostēduntur & statuæ. Nā & linterni monu
mentū: mōumētoq; statua superiōita: quā tēpestāte disiectā

nup uidiūs ipsi: & romæ extra portā capenā in Scipionū mōu
mēto tres statuae sūt q̄z duæ Publii & lucii Scipionū dicūtur
eē: tertia poetæ Quīti Ennii. Inter opus Et operam.

Pera est actio: ut dabo operā: & i iur ciuili de opis liber
togz. Cicero de officiis: Nō male præcipiūt: q̄ seruis uti
iubēt ut mercēnariis: iusta p̄bēda: opā exigendā: id est laborē
& opationē corporis. Siue ut ait Vulpianus: opæ sūt diuinū of
ficiū. Opus ē finis fructusq; opæ. Vnde opera auctoz dicūtur:
& opera publica ipsa publica ædificia. Nōnūq̄ uidetur opus
p̄ opā accipi: ut Virgi. Mollibus e stratis opā ad fabrilia sur
git: quasi ad operas. Sed ut uidere uideor: quotiēs nō ad laborē
corporis: sed ad laborē aīmi & artē idustriāq; respiciūs: magis
opus q̄ opā dicendū est: ut i opē rustico: in ope faciūdo: i ope
fabrili: i ope textorio. Hanc differētiā ita ponit Seruius: hoc
opus & hæc opā tunc diciūs quando negotiū ipsū significāus:
qd̄ geritur. Si aut̄ fœminino gener dixerimus operas ipsas p̄so
nas: quæ aliqd̄ faciūt: sicut custodia dicitur quæ custodit: ut
Cernis custodia qualis: Nā ut hi q̄ custodiūtur custodia dican
tur usurpatū est: unde male est i usu custodiæ audiuntur. i. hæc
Seruius. Sed nō absolute diffiniuit opus & operā: Vtq; aut̄
nomē hoz in eodē li. posuit Terētius: Quid i ope faciūdo opæ
cōsumis tuæ: si sumas i illis exercēdis plus agas. Operæ aut̄ p̄
ciū ab opā ē: ut uersus idicat Iuuenalis: Est opæ p̄ciū penitus
cognoscere totū Quid faciāt agitētq; die: id est fructuosū ē: &
ad rē p̄tinēs: ideo q̄a decēs: uel quia utile: uel q̄a gloriosū: uel
quia iucundū. Ab hoc noīe Liuius exorsus est dicens. Facturus
ne opæ p̄ciū si: si res gestas po. ro. ab initio p̄scripseri: nec dū
scio: nec si sciā dicere ausi. Solatiū: & consolatio: & solamē.

Olatiū & cōsolatio idē sūt: nisi q̄ illd̄ ē: hoc uerbis fit: ut
Quīti Cæcilitatis miser solatiū ē h̄rē rē uidētiū. Idē: Itis ob
uiā cōsolatiōibus: & qd̄ omnē mōim feritatis excedit captatis
i magna calamitate laudari nec miz: cū cōsolari sit oratione.
Solari uero fere sēp aliter. Nolo afferi plura male utētiū exē
pla: quæ facile qlibet sibi iueniet. Cicero cum de amicitia ait:
Ipse me cōsolor: & maxie eo solatio cōsolor: q̄ eo errore careo:

quo amicorū decessu pleriq; angī solēt. Vtq; recte dictū est.
Quid.n. nō recte Cicero dicat: Nam cū dicat tanq̃ alterq; q̃
si colloq; a mōre reuocet: debuit dicere consolatur. Quia
uero oratiōe nō utitur: solatiū dicere potuit. Solamē idē qd̃
solatiū est: sed magis poeticū. Virgi. Solamēq; malī de collo
fistula pēdet. quo tamen Boetius: & quidam alii utuntur.

Affectus Et Affectio.

Affectū nusq; uideor repperisse. Apd̃. M. Tulliū frequen
tissime affectionē. contra apud Quin. frequētissime af
fectū: raro affectionē: ut illo loco: si mō nō est mēdosus ubi a
it: Cupiditas caūa sceleris fuit: quāuis eius ira q̃tū efficiat
ī anīs hominū: talis affectio nescio an sit affectus: & ī alio lo
co: Illa frigida & puerilis ī scholis affectio. Affectionē mō Ci
cero sic diffinit: Affectio ē aīmi & corporis ex tēpore aliq; de
caūa mutatio: ut lātitia: cupiditas: metus: molestia: morbus:
debilitas: & alia q̃ ī eodē genere repiūtur. Modo sic affectio ē
qdā ex tēporē aut negociorū euētū: aut admīstratiōe: aut ho
minū studio cōmutatio rerū: ut nec tales quales āte habitā
sūt: aut plerq; hēri solēt: habēdā uideātur. In Tusculāis idē
auctor: & alibi: Volūtātē hoīs affecti ad uirtutē atq; ipsam
uirtutē aīmi appellari affectionē ait: q̃lis nō est affectus: q
grāce dicitur παθος: qd̃ ipse Cicero interpretatur p̃turbatio
nē malēs dicit q̃ morbū: quo noīe sapissime utitur. At Quī.
nō p̃turbationē: sed affectū noīat: neq; ipse aut Iolus: aut pri
mus: sed pleriq; āte eū: ut Seneca: Plinius: Rutilius: Columel
la: Valerius: Liuius: aliiq; multi. Ita. n. ille ait q; grāci uocāt
παθος: nos uertētes & recte & pprie affectū diciūs. Illa i
gitur (ut ego qdē sētio) affectio grāce παθησις dicitur: quā
noīstrates phī in latinū uertentes appellant dispositionē. Ali
qbus tamen uideri posset diffinitio illa Ciceronis hunc quo
q; significatū: qui est παθος cōplecti: qbus quia ad rem nō
multū attinet: non sane repugno: cum prāsertim fere ōnes
iuriscōsulti: oēsq; ecclesiastici scriptorīs affectionē p̃ affectu
accipiāt: Est aut affectus ps illa aīa: quā e regiōe ratiōis est.
Quicqd. n. ī aīa p̃ter ptē illā memoriā ratio nō ē: affectus ē:

& rursus quicquid non affectus ratio. Ab hoc fit affecto: quo etiam Cicero ipse in libris ad Herennium utitur: Non tam affectanda quam superiores. Sed tamen adhibenda nonnunquam. Apud eundem nunquam nisi me incuria fefellerit: aut memoria fallat legi affectionem. Frequenter apud Quinti. & ceteros: ut ibi. Nihil est odiosius affectione: id est affectu conatuque emulandi alterius uirtutem: quam assequi nequeat refragante natura: uel nimio affectu nimioque conatu: alterius uirtutem emulandi: ita ut turpe sit ac deforme sic auidem emulari. Inter Latebras Et Latibula.

Atebrae hominum dicuntur proprie: latibula uero ferarum.

Quin. Et quis odio euersoris nostri euocatus e latebris suis populus subsellia non implet. Cicero: Videant ne quaeratur latebra piurio: id est excusatio piurii. Latibula nonnunquam hominum Latebrae etiam ferarum. Liuius libro. xlviii. Inter uepres in latebris ferarum noctem unam delituit. De Luce Et Tenebris.

Vce & tenebris per die & nocte accipe soleis. Differt tamen prima luce a prima die. Nam ibi intelligitur prima pars diei: & quasi diluculo: hic autem prima dies. Ita primis tenebris: & prima nocte. Ibi de prima parte noctis loquimur: hic de nocte ipsa. Ideoque ante lucem dicius melius quam ante diem: si diluculum significamus. Namque ante diem per ante tempus dici solet: preterquam si de certo die loquimur: ut ante diem decimum: uel ante sextum calendarum nouembrium: id est sexto die ante calendas nouembres. In quo quidem loco praecipit Pauli inserere non inutile fuerit quod ait ante diem decimum calendas: & post decimum diem calendarum: aequae utroque sermone undecima dies significatur. Verum non quemadmodum ante lucem melius quam ante diem per diluculo dicius: sic ante tenebras: quam ante noctem per crepusculo: sed e diuerso potius. Repitur autem luci per lucem: ut uespere: & ruri per rurum. Cicero in philippicis. Quis. n. audeat luci & in militari uia. Diem per diurno tempore: Item quod per certo tempore uolunt esse masculini generis: notaueruntque Virgilium indifferenter accepisse. Ego tamen & apud hunc & apud ceteros pro tempore ipso annotavi semper esse foeminini: ut ipsa dies facit hominem prudentem: & multa dies dat magnam hominibus rebus experientiam. Vnde Pædianus uult fieri dieculam per uo tempore:

& apud iuriscōsultos bima trima:quatrīma dies p tēpor biē
nū:triēnū:quadriēnū:qđ iurispiti nō itelligūt. In tpē certo
Pādiāus idē cōfētīt debēt eē māscu.ge. Diceūs ergo hesternō
die:& crastīno die:non hesternā die & crastīna:ad diēm non
uenit:ad diēm non affuit:idest die prāstituto.

Orator:Rhetor:Declamator.

Rator est q cāūas orat uel ī iudiciis uel ī cōcioibz:q
grāce dī ρητωρ idest rhetor:nos tamē rhetorē pfect
forē rhetoricā uocāūis:nō oratorē. Miror cur in hoc tā facili
puulgatoq; noīe exponēdo Vīctorinus errauerit. Declama
tor ē q studet apud rhetorē ī cōuētūq; scholasticōq; fictā ca
usā orat:īd agēs ut ī ueris postea causis possit orār. Ipse quo
q; rhetor:& q cūq; alius etiā extra scholā hoc genere utitur:
siue ut alios siue ut se exerceat:declamator uocatur. Nōnun
q tamē more grāco repīmus poni :ut Cicero li.ii. de natura
deoz:Hāc cū Cotta dixisset : Velleius ego inqt incautus:q
cū academico & eodē rhetore congregi conatus sū. Nā neq;
īdesertū academicū pīmuissē:neq; sine ista phīa rhetorem
qūis eloquētem rhetorem dixit uel oratorē uel rhetoricum.

Peregrinus Et Hospes Quo Differant.

Peregrinus & hospes hoc differūt:q peregrinus uocatur
q ī ciuitate sua nō est:hospes qui ī aliena ē:uel pēgri
nus q ex nostra ciuitate oriūdus nō ē:hospes q in nrā est. Ci
cero Vos soli in hac urbe hospites estis:uestrā peregrinātur au
res. Quin. Attica anus Theophrastū hominē alioq; disertif
sūm ānotata unius affectione uerbi hospitē dixit. Nec alio
īd se depīhendisse īterrogata respōdit: q q nīmiū attice lo
qretur. Pro hoc ipiti dicūt forēses aut extranei:Loquēdū. n.
mihi barbarū ē:ut barbariē emēdē. Hospites igitur sūt tā q
ī priuato alicuius hospitio sūt q q ī publico:qđ diuersoriū
uel tabernā meritoriā appellaūs:tam q recipit q qui recipi
tur. Vnde Ouidius:Nō hospes ab hospite tutus. Cicero: Per
dextram istā quā hospes hospiti porrexisti:Sed ille receptor
pprie uocatur:q priuatī & aīciciāe cāūa recipit : ut idem:Fu
it mihi cū illo uetus hospitīū: idest aīcicia :familiariter uel

mihi hospitandi apud illum: uel illi apud me: unde hospitales homines: qui amore non precio hospitium suū coicant. Hospitium & priuatum & publicū dicitur. Liuius Tarento Hannibali p̄ dolum prodito ait: Hospitia tantūmodo romanorum a militibus fuisse directa certe priuata nō publica: Cicero: Ex hac uita sic discedo: tanq̄ ex hospitio: nō tanq̄ ex domo. Commorandi. n. natura diuersorium non habitandi dedit Pro. eodem posuit hospitium & diuersorium.

Inter Conciuem Et Conterraneum.

Onciuis qui eiusdem ciuitatis est: conterraneus qui eiusdē terræ: hoc est territorii maior. n. est terra quā urbs: oppidūue cuius habitatores uocantur ciues. Cicero: eorum q̄ in hac terra fuerunt: magnamq; grāciam quā tunc florēbat institutis & praeceptis suis erudierūt. Plinius tamē Catullum cōterraneum suum uocat: uel q̄ ex diocesi illa: uel q̄ ex urbe sit ueronensi. Vterq; autē dictus est ueronensis. Nam illius nepos & per adoptionē filius fuit nouocomēsis. Ideo Plinius secundus & ipse dictus est. Quidā nup̄ lib̄ sic inchoauit: Fauonius ciuis meus optime princeps & consul tuus: cum dicere debuisset cōciuis meus. Dominū. n. ciuitatis ciuē suum uocat: quia pōt appellare cōciuem: quemadmodū miles socium in militia: non militem suū uocare pōt: sed cōmilitonem. Et discipulus q̄ una eidē praeceptorī dat opam: nō discipulū suum: sed cōdiscipulū. E diuerso praeceptor nō uocat auditores suos cōdiscipulos suos: sed discipulos. Et dux in bello non cōmilitones: sed milites suos appellabit: licet Caesar ac q̄dem alii appellauerint milites suos cōmilitones cōparāda beniuolentiæ grā: ut apud Aeneam Virgi. qui sub eo erāt socios uocat. Hic ergo homo priuatus non debuit quēq; suū ciuem appellare: sed conciuem: nec rursū aliquē principem cōsulem diceī. Nōnunq̄ tamen inuenitur ciuis p̄ conciuis: ut Lælius apud Lucanum: Nec meus est ciuis ī quem tua classica Caesar Audiero. Dicā tamen municeps p̄ eo quod est cōciuis meus: q̄a cōmuniceps non inuenitur. At continens non apponimus pronomen: rectius sine appositione loquimur.

Audite ciues:succurrite milites:legite discipuli:etiam si mei fuerit conciuēs:cōmilitones:condiscipuli:q̄ si quando p̄ hęc posteriora sine p̄noīe loquor:tamē p̄nomē subintelligendū est:ut ōnes me conciuēs amant:tu non das p̄tem cōmilitonibus:ille semp̄ exagitat cōdiscipulos quæstionibus.subintelligitur mei:tui:suos.Dicimus tamē uos estis ciues nr̄i:quasi rei pu.nr̄æ:non quasi singulariū aliquorū ciuiū.

Prætor:cōsul:quæstor:ædilis:censor:tribunus:primipilus:senator:prætorius:& cætera.

p Rator q̄ præturā:cōsul qui consulatū:quæstor q̄ quæsturā:ædilis qui ædilitatē:censor q̄ censurā:tribunus qui tribunatū:primipilus q̄ primipilatū gerit:senator qui senator est aut q̄ fuit. Prætorius q̄ præturam:cōsularis qui cōsulatū:quæstorius qui quæsturā:ædilitius qui ædilitatē:censorius qui censurā:tribunitius qui tribunatū:primipilaris qui primipilatū gessit.Senatorius non dicitur senator: sed ut dixi:uel senatorii ordis:aut de domo senatoria. Triūphator qui triūphat p̄prie:sed etiā aliquādo qui triūphauit:ut uictor exercitus qui uicit:triūphalis qui triumphauit. Cæterū illa priora noīa sūt substantiua:eo quia iunguntur cū adiectiuis:ut diligēs cōsul:bonus tribunus:iustus prætor:seuerus censor.Hęc posteriora sūt adiectiua:eo q̄a iunguntur cū substantiuis:ut homo consularis:tribunitia mulier:prætoria familia:censorium dictum.Quod si absint substantiua subintelliguntur:ut consulares rogantur primi sententiam in senatu:proximi prætorii:deinde tribunitii:intelligimus homines:quēadmodum in illis plebei:nobiles potētes:ingenui:libertini.Proconsul non qui pro alio consule præest prouinciæ:sed qui cum potestate cōsulari extra ordinem:& ad aliquam p̄uinciam administrandā mittitur:præter q̄ q̄ non xii.fasces eum præcedunt qui præcedunt consulem:sed tantum sex:ut etiā prætorem & præsidem. Proprætor nō pro alio p̄turā:sed extraordinariā gerit.Ita q̄ dicitur p̄quæstor:& siq̄ sunt alii huiusmodi nominū magistratus.

Inter rhēginos & regiēses:albanos & albēses: & cætera.

r Hegini ex oppido calabriæ. Regienses ex oppido galliæ
cisalpinæ: quosq; oppidorum utiq; uocatur regium. Al-
bani & albenſes: ex oppido alba in latino albani. ex oppido
alba ad lacum fucinum albenses: qui a quibusdā albani dicun-
tur. Cumani ex oppido cumarum in campania: quā nūc pra-
ue uocant terrā laboris. Campaniam uero eam regionē: quæ
illi finitima est romā uersus. Comenses ex oppido como in ea-
dē gallia: quā lombardiā nunc noſant: in qua ipsa gallia &
finitimū como est bergomū: unde bergomenses: Pergamū ex q̄
pgameni in asia: qua urbe q̄a ob penuriā chartæ ab Attalo
rege missa est mēbranarū copia: membranæ pgamenæ sunt
noſatæ: in asia puincia itelligo. Nam in ea quæ est tertia ps
orbis terrarū: regio quædam ē eodē noſe: quā turchiā nūc uo-
cant: nō autē ut qdam uolūt teucriam: quæadmodū in africa
quæ & ipsa tertia ps orbis dicitur: est regio eiusedē noſis: nisi
afros dicimus hoīes: nō autē africanā regionē. Thebani a the-
bis in græcia. Thebæi a thebis in ægypto. sed thebæi secun-
dū græcam formā sit. nā & thebæi græce thebæi dicūtur: nō
tamē occurrit ubi in libris gentiliū legerim thebæos.

Priscus & pristinus quo differant.

p Prisca q̄ superioribus sæculis: aut supior ætate: ut prisci
latini: priscus Tarqnus: prisca tempora. Pristina quæ
fuerūt superioribus ānis: mēſibus: diebus: & quæ nra memo-
ria fuerūt: ut pristiā nra aīcicia: pristiā beneficia nostra. Ne-
q; recte hic dicas prisca: neq; illic pristina. At uero si de rebus
quæ non senescūt loquaris: pristinū nō priscū diceremus: ut
Pharos & Tyrus nunq̄ in pristinū statū redibūt. Maria ī fre-
to messanenſi laborant: ne montes (si Lucano credimus) repe-
tant pristina cōfinia. Atq; tātū tēporis ē: ex quo illuc mare ir-
rupit: ut mēoria non inueniatur pditum. Padus post q̄ngē
tos & eo amplius annos solet reuerti in pristinū cursū.

Inter prosperū & felicem.

p Rosp qui dat. Felix q̄ recipit psperitatem. Sidus, Ve-
neris: si cōdimus mathematicis: psperū est: natus sub
illo siderē felix est diciūs: ergo hoīes pprie quidē felices: deos

aut: tēpora: loca: actiones: fines: successus prosperos: & si qua
sūt similia. Vtq; tamē aliquando recipit exceptionē. Nā
& non semel legimus p̄speram alicuius ualitudinē: ut Suetō
nius de Cēsār fuisse eum prospera ualitudine: id est bona &
quasi felici. Et de Tiberio: Valitudine p̄speria usū eum esse
ait. Salustius: Sed postq̄ res ciuib; muris: agris: satis aucta:
satisq; p̄spera uisa est. Rursus Virgilius Sis felix: nostq; le
ues quacūq; laborē: p̄ eo qđ est sis pros̄pa & benigna.

Saluber & sanus quo differant.

f Aluber siue q̄ usitatus est salubris dicitur aer: cibus:
potus: locus: multa q; huiusmodi: idem fere q̄ saluti/
fer siue salutaris. Sanus homo dicitur ceteraq; animalia: res
salubris prābet sanitatē: homo uero recipit. Potest & prābē:
tūc q; saluber: quasi salutifer dici: Sed in utroq; etiā aliqua
reperitur exceptio. Siquidem sanū aerem: sanū cibum: sanū
locum uocamus: quasi salubrē & prābentē sanitatē: cōtra q;
salubris p̄ sano. Salustius: Genus hominū salubri corporē ue
lox: patiens laborē: plerosq; senectus dissoluit. Liuius: Grauiore
tempore anni iam circūactō defūcta morbis corpora salu
briora esse inceptunt. Martialis dum describit uitā beatam
inqt: Lis nunq̄ toga: rara mens quieta uires ingenuae: salubre
corpus: prudens simplicitas: pares amici. Hi tres quos p̄dux
loci idem nomen hēnt coniunctū cōm corpore. Quare non a
usim dicere ut dixit Boetius in translationibus suis: aeger an
saluber. nam de aequali suo Cassiodoro: q̄ apud nōnullos in
prācio est: nūq̄ ideo faciam mentionē: q̄a cum regibus suis
Theodorico & Alarico: quoz scriba fuit: gotthicum sonant
& barbarum.

Inter iucundū & gratū quid intersit.

i Vcundus & gratus sic differūt: q̄ iucūdu; p̄prie in p̄
speris: gratus in aduersis. Iucundū uoco nō qui latus
est. sed qui lātitiā est alteri: ut prosper & saluber. Vsq; adeo
pōt q̄s tristis mōstusq; esse: & tamē iucūdu; ueluti cū hostis
meus in dolore est: tūc mihi iucūdu; est: & ego gaudēs sum:
illi mīme iucūdu;. Quare nō recte locutus est q; ait. iucūdos
q. ii

nō faciat suā intereē cōmēorationi. sed ad differentiam Cicerō ad Sulpitiū consolātem de morte filiæ inq̃t. Seruius tamē tuus oībus rebus īterfuit: cuius officia si aliquādo iucūdiōra: nunq̃ tamen gratiora. Idē ad Luceiū. Amor tuus ex oībus ptibus se ostendit in iis lrs: quas ate p̃xime accepi: nō ille quidem mihi ignotus: sed tamē gratus & optatus dicerē iucūdum: nisi id uerbum in ōne tempus pdidissē. Idem ad Atticum. Fuit mihi sape & laudis nre gratulatio tua iucūda & timoris cōsolatio grata. Idem tamē li. iiii. inuectiuaz. Est mihi iucūda in malis: & grata in dolore ur̃a erga me uoluntas. Iucūda dixit quasi lētitia plena & uoluptuosa: qualis ē in p̃speris grata: quasi plena affectus & fructus. In iucundo n. quādā gratia est delectationis: in grato uero etiā cōmodi. Quippe aspectus rosaz: lilioz: uiolaz: florūq; ac similiū iucūdus ē. Aspectus plenae messis: ubez: oleaz: grauiū fructu uitiū p̃guiūq; pecoz gratus. Et puericia filioz atq; infātia iucūdior. Adolescentia uero ac iuuetus gratior: utpote utilior. Idē de officiis li. secūdo. quāq; n. quod p̃sens tanq̃ in manu datur: iucūdus est: tamē hēc in postez gratiora muri: naualia: portus: aquaz ductus: omnia que quā ad usū reipu. p̃tinēt. Hieronymus nōnunq̃ his duobus noībus cum ea quā ostendi proprietate & distinctione usus est.

Inter plura & complura.

p Plura & cōplura sic differūt: q̃ plura possunt esse duo complura duo esse non possūt: illud cōparatiuū est: hoc uero minime. Ideoq; nō regit cāū: Pleriq; auctores mō p̃ maxima pte accipiunt: modo p̃ nōnulli. Salustius indiuisi one orbis terrā: pleriq; in pte tertia africam posuerūt: pauci tantūmodo Asiam & Europam. Paulo post plerosq; senectus dissoluit nisi: q̃ ferro aut bestiis interire. Nam morbus haud sape quēquā supat. Quintilianus. Videas plerosq; ita paratos: idest nōnullos: Plerq; magis a priore significato q̃ a posteriori uenit. idest pro eo quod ē fere sēp. Quinti. in amatore: excussa sūt plerq; languetiū uitia uerberibus: idest nōnū quā Tamē in hūc sensū hēc dictio: siue nomē: siue aduerbiū

sit: rarissime reperitur. Seruius qdem nescio an unq̄ utatur aliter.

Clarus & præclarus.

c Larus & præclarus figurate accipiuntur p̄ eo qui tanq̄ fulgore quodā phamæ & gloriæ resplendet: unde clarissima & præclarissima gesta diciuntur. Sed præclarus pro bonus non unq̄ ip̄itur ap̄d Ciceronē: sicut ap̄d eundē Luculētus p̄ magnus: ut in philip. Luculētū uulnus accepit. In eodē ope ait: O p̄claræ custodē ouiuū (ut aiūt) lupū nō claritas desideratur ī custode: sed p̄bitas ergo p̄clarū p̄ bono posuit. Idē ī Lælio Cū illo uero qs neget actū esse præclare: & paulopost: cū illo qdem: ut supra dixi actū optiē est: mecū īcōmodius: non supra dixerat actū cū illo optime: sed præclar. Verū ideo sic dixit: quia præclare & optime idem roboris ac uiriū ī significatione optinēt: eoq; κρᾶτιστο v: quod ē optimū & apud græcos accipi solet: & a nobis transferri præclare.

Festus & festiuus.

f Estus dies potius q̄ festiuus: res festiua potius q̄ festina nam festus festa festū ad diē festū pertinēs. Festiuus festiua festiuū res iucūda & lepida: ut oratio festiua: dictū festiuū: frondē festiua legiūs: nō quæ ad festū cōparata sit: sed quæ iucūda & læta. nam & festā frōdē uocaūs: quæ festis adhibetur. Festiuū multi pro festo accipiunt.

Venale & uendibile.

u Enale & uendibile hoc hēnt differētiæ: q̄ illud significat rem uēditioni expoītā: hoc rem: quæ facile pōt uēdi: Hæc domus ē uēalis: idest p̄scripta uel expoīta uēditioni. Et hoc de Curione significat Lucanus cū dicit: Venali Curio līgua: idest precii: nō ueritatē: honestatēq; sequēs ex suæ linguæ facundia. Cicero in Bruto: Hōy ætati p̄pe cōiūctus. L. Gellius nō tā uendibilis orator: q̄ ut nescires qd ei deesset: & in eodē: Nā populo nō erat satis uēdibilis p̄æcepta quædā: & tū iccirco obscura: q̄ pacuta tū rapida & celeritate cæcata oratio. Et alibi: nam ut sint illa uēdibilia: hæc uberiora certe sūt. Uēdibile dixit p̄ gratū: & q̄ aīos hominū sollicitet ritu r̄q̄ ad se alliciūt emptorē. hoc a uēdo uēit: illd̄ a ueneo.

Sciens feci:& scienter feci.

f Ciens feci & prudēs feci. Itē īsciēs & īprudēs atq; igno-
rans feci:hoc ē q; cū facerē aliqd:sciui me facere. Illd'
autē ignorauī. At scienter feci:īdē est q; cū scientia ac doctri-
na feci:sempq; in laudē est scientē qd fecisse tū laudare : tū
uitupare solemus p rei qualitate. Si ergo scienter facere sēp
laudabile est:e diuerso īscienter facere sēp est uitupabile .
Prudēter quoq; facere opus nimis; prudētiā est:imprudēter
uero tū stulte:tū qd' īprudēter facere.ignorāter uero raro in
usu est:in cuius locū uelut succedit p ignorantia:& p īrudē
tia factū p se neq; laudi neq; uitio dandū. Idē.n. est p īpru-
dentiā siue p ignorantia fecisse aliqd boni maliue: qd' īpru-
denter ignorāter fecisse:quorū neutrū aut premiū meretur
aut pœnam.

Inter marinū & maritimum.

m Arinū piscēm Diciūs:& auē marinā ac deū marinū :
uel deam uel nymphā marinā noīatim quoq; uitulū
marinū:lupū marinum:turdū marinū:turturē marinū:pē-
terea aquā marinā:casū marinū:piculū marinum:sonū:fru-
ctum:aquam marinā:nō maritiā. Nauem marinā quod e-
tiā nauē maritimā . Rursus orā maritimā:gentē maritimā
res maritiās.bellum maritimū:non trāsmaritimū:nō mari-
num. Item hoīem:gentē:urbē:triumphum trāsmarinū: non
trāsmaritimū. Horū ōnium hęc differētia est:q; marinū uo-
catur q; incolit mare:aut ex mari est. Maritimū q; mare ac-
colit : & ad mare est:uel ad mare fit. Trāsmarinū qā trans
mare ē. Trāsmaritimū.n. foret q; trans loca maritima esset.
Idē pprie q; mediterraneū .

Frequens: Celebris .

f Requentē locū diciūs:quē frequentare multi sol ent :
ut urbs frquēs:oppidū frequens:platea frequens:ubi
multi homines aut habitāt:aut diuersantur. Quando autē
de psona:aut de re aiāta loqmur:duobus modis dicitur:uel
de sola.sic.Sit miles frequēs spectator pīliorū.i.creber & affi-
duus:uel de turba.sic: frequēs populus:frequens senatus.i.
copiosus:& multus:& qdem cū noīe collectiuo in singulari:
cum cæteris uero in plurali:ut frequentes ciues:frequentes

senatores: hoc est multi & nūerosi. Verū tamē cū dico sis frequens in uo actionē: cū dico frequens locus passionē. Ille frequentat: hic frequentatur: cui simile est celebris semp passiue positū tā ad rē q̄ ad psonā flatū. Locus celebris q̄ celebratur: hō celebris: q̄ cū honore celebratur & colitur: ppter qd̄ i hāc ducor opinionē: ut locus celebris pprie sit honorator: frequentia cultus: nō ita frequēs neq; frequentia: quo noīe q̄ liscūq; hominū multitudo significatur: qd̄ ex uocabulo hic ducto pbatur: qd̄ est celebritas: quā tū hominū coetū honoratū declarat: tū dignationē ipsā atq; honorē. Quinti. Ante ōnia futurus orator: cui i maxia celebritate: & i media rep. uiuēdū est: assuescat iā a puero nō reformidare homines: neq; illa solitaria: & uelut umbratili uita pallefcere. Cicero: Itaq; nos q̄ i maxia celebritate atq; in oculis quōdā ciuiū uixiūs: nūc fugientes cōspectū sceleratorū hominū: qbus ōnia redundāt: abdimus nos: & sēpe soli sumus. Idē in alterā significatiōē: Hac celebritate phamæ cū esset iā absentibus notus romā uēit. Mario cons. & Catulo. Quare i pprie: licet frequentissime dicitur locus celebris: an desertus q̄li cōtrarius sit celebrē eē ab illo desertū esse. Vbi. n. baiuli: aut aleatores: aut leones: scortaq; esse cōsueuerūt: qs eū locū pprie dixerit celebrem: non aliter q̄ celebrem meretricem aut nobile: ut sēpe legiūs: & singulare i pbitatem: & unicam turpitudinem: ut i bonum ita & in malum. Ferus: & ferox.

f Ferus hō q̄ animū ferinū optiet: ut leones: ursi: lupi. Ferox q̄ p̄animosus est ad certandū cū altero: & ad uim alteri faciendā atq; nocendum. Corporeus: corporalis.

c Corporeū est existens ex materia atq; substātia corporea: & e diuerso icorporeū: ut lapis est res corporea: uirtus icorporea. Corporale uero existēs in materia substātiaq; corporea: & e diuerso incorporale: ut domus: fūdus: mācipiū corpalia sūt: nō corporea. legatū: hāreditas: iura icorporalia sūt: nō icorporea. Nāq; hic de q̄litate agiūs: quā inest substātiæ: ibi de ipsa substātia. quas res diligentius exequemur in dialecticis nr̄is. & sanitas: uires: pulchritudo bōa corporalia

appellatur nō corporea. Præterea ut alia ratiōe hanc differē
tiā distinguā: corporeus & incorporeus nō nisi cū hoc noīe r̄s
aut substātia cōiunguntur: aut ubi r̄s subīelligitur: ut lapis ē
res siue substātia corporea: nō autē est corpeus. uirtus est res
incorporea: non autem uirtus incorporea. Omnia autem
corporea aut tanguntur aut uidētur: id est oēs corporeæ res:

Lassus: & laxis: lapsus: fessus: defatigatus.

l Assū qđ labore fatigatū est tā aīo q̄ corpore. Ideoq;
ad ea demū spectat quæ laboris molestia sentiūt. La
xus uero magis ad inaiata quæ sūt lenta: mollia: flexibilia:
nō dura: nō rigida: ut laxi rudētes: laxi funes: laxæ cordæ. Lap
sus a labēdo: q̄ uel corporē uel p̄ trāslatiōē aīo & opiniōē la
bitur. Fessus idē q̄ fatigatus siue aīo siue corpe. Defessus de
fatigatusq; q̄ ita fessus atq; ita fatigatus est: ut non queat ā
plius: & sape a labore atq; icepto qđ instituerat desistat: ut
ī Bruto Cicero: Et ne defatigaretur orauissēt. Et de orat. Pro
fecto nūq̄ cōquiescā: neq; defatigabor atēq̄ illoꝝ ācipites ui
as: rationesq; & p̄ ōnibus & cōtra ōnia disputandi p̄cepero.

Bonū: Bonitas.

b Onū generale nomē est: hōesta piter atq; utilia cōple
ctens: ut bonū aī: bonū corporis: bonū fortunæ. bōi
tas uero nō ut multi opinātur: idē utiq; qđ bonū hōestū: sed
idē q̄ benignitas. a primo fit bonus uir: bonus seruus: bonus
iudex: id ē iustus & exequēs officii sui. Ab hoc bonus pater:
bōus dn̄s: bonus deus: bonus Aeneas: hoc ē benignus & cle
mēs: q̄ si alterā iustitiæ partē esse cōstituūt: uocātes eandē be
nificētiā. Nā iustitiā partiūt in duas p̄tes: iustitiā: quæ ē
seueritas: & beneficētiā: quā ego uoco bonitatē. Ergo q̄ plane
bonus esse uult: plane q; iustus: bis bonus sit necesse est. Et
hoc qđ ad uirtutē ptin&. Est autē & alia bōitas: nō ex indu
stria sed ex natura: tā homini: q̄ q̄busdā aliis f̄bus attributa.
Cicero: Quæ & bōitate naturæ multi assequūtur: & p̄gressi
one discēdi: id est excellentia & dote naturæ. Quīti. At in so
lo fœcūdo plūs cultor: q̄ ipsa p̄ se bōitas soli efficit: nō dixit
plūs bonitas cultoris: q̄ bōitas soli: q̄ excellens cultor indu

stria fit: nō natura nascitur. Nōnunq̄ tamē boītas p iustitia
siue honesto accipitur. Cicero de officiis tertio: Cū. n. fidē ali
cuius bonitatēq; laudāt: dignū esse dicūt q cū ī tenebris mit
tes. Quinti. in. xii. q si mediocribus etiā patrōis cōuenit hāc
quæ uulgo dicitur boītas: cur nō orator ille: q nōdū fuit: sed
pōt esse tā sit moribus q̄ discēdi pfectus uirtute. Nōnunq̄ e
riā bonū accedit ad naturā uirtutis & bonitatis: nam cum
dicimus de æquo & bono: nō de rigore iustitiæ: & de sūmo iu
re loqmur. sed q̄si de bona æquitate. Lubricus.

L Lubricus locus est: in quo nequeas īsistere: nec īgredi. q̄
les sūt herbæ pfusæ sāguīe: ut apd' Virgiliū de Niso:
& Homerū de Aiace Oileo: Aut aliter humectata marmora
leuigata: lapidesq; uel humōr cōspersi. Terra glaciata: aq̄ ge
lata: pauimēta: ceteraq; huiuscemōi lubrica dicūtur. Inde p
trāslationē adolescētiā uocāus lubricā: ī q̄ q sūt uelut ī gla
cie facile labūtur. Anguilla quoq; cōgrus: murēa: ac similia
lubrica sūt. Alio tamē mō uidetur Cicero dixisse lubricos o
culos: & imitatus eū Lactātiū ī libro de hoīs opificio: ita. n.
ait ille de natura deoz: sed lubricos oculos fecit & mobiles:
ut declārēt siqd noceret: & aspectū quo uellēt: facile cōuer
terēt. Dicti sūt oculi lubrici eo mō quo a qbusdā pes lubri
cus: p eo qd' ē in lubrico. Ita oculi q̄si in lubrico poīti sūt: ut
uix queāt cōsistere: q̄le ē cū diciūs: Spargo humū floribus: p
eo qd' ē spargo humi flores: & sterno lectū pallio: p eo qd'
est sterno palliū lecto. Aequalis: & æquabilis.

A Equalis qd sit notū ē: ut in illo: Sītq; pares ī amor & æ
quales: sape accipitur p coarctāo siue coarctāo: ut Virgi.
Aeq̄lēq; ab humo miserās attollit aīcū. Cicero. Ego. Qu. Ma
ximū: eū q Tarētū recepit senē adolescēs ita dilexi: ut aq̄lē.
Et itez: Nec cū æqualibus solū q pauci admoūm restāt: sed
cū uīa etiā ætate atq; uobiscū. Aequabilis idē qd' æqualis
ī prior significato: ut idē nō ius æquabile q aliqd utilitatis
hēret accepat. Itez: Et uox reducitur in sonū quendā æqua
bilē atq; cōstantē. Inter pfidum & infidum.

P Erfidus q fidē uiolat Infidus cui non ē fidēdū: hoc a

fido descendit quod hēt primam longam: siue fido a fidus:
Illud a fides: quod hēt primam breuem. Ideoq; hæc duo ad
iectiua uario accentu efferuntur. Moratus: morigeratus.

m Oratus ē q moribus bonis est p̄ditus. Morigeratus p
ticipium est ex morigero: qd̄ est morē gero: idest oble
quor & obedio. Vnde morigerus: obsequens: obediēs: & facile
morē gerens: qd̄ Accursius nō itelligēs. Quid aut itelligat: si
ignorat qd sit morē gere: p glossa scriptū iliq;: Soluat Apol
lo q̄si aut enigma esset: aut Apollo soluere enigmata soler &
magis q̄ soluēda pp̄ere. & alibi: Primipilus inqt nomē græ
cum est. Proteruus: procax: petulans.

p Roteruus: pcax: & petulās multū similitudis hēnt: &
q̄si aliud alio magis ic̄scit: tam ī factis q̄ ī dictis. tria
hæc tū quandā lasciuia libidinēq; declarāt: tū iniuriā. Nam
& pteruā petulantē eodē loco de inhōesta fœmīa apd̄ Cice
ronē legiū p Calio: Si uidua libere: pterua petulāter: diues
effuse: libidinosa meretricio more uiueret. Proteruā minore
gradu q̄ petulantē significauit. Petulans p libidīoso lasciuo
q; accipi notū est: ut Petulāsq; iuuetā. Et Ouidius: Quī etiā
ut posses uerbis petulātius uti: Nō semel ebrietas ē simula
ta mihi: idest lasciuus ac licentius. Procaces quoq; meretri
ces legimus: qualis Bacchis terentiana. Catex: q̄a impudica
mulieres quæ pudori suo quæ una dos fœminarū est nō par
cūt: ne uerbis q̄dem mordacibus simul & turpibus pcuntia
se ipsis suæq; conditionis fœmīs capientes principiū. Proter
uia leuior quædam cōtumelia. Procacitas maior. Petulātia
maxima. Cicero ī Salustium: Ne in idem incidā uitium p̄ca
citatis: quod huic obiicio. Et iterum: Non. n. p̄cacitate liguæ
uitæ sordes eluūtur. Atq; itez: Nam q̄ ista iusitata rabie pe
tulanter in uxorem filiāq; meam inuasisti. Et iterum in ea
dē: Desine bonos petulātissima īsectari lingua. Desine mor
bo procacitatis isto uti. Salustius in Ciceronem: Grauius &
iniquo animo maledicta tua paterer. M. Tulli: si te scirē iu
dicio aī magis q̄ morbo petulātia ista uti. Et itez: Bibulum
petulātissimis uerbis lēdis. Hæc eadem nō a in factis quoq;

non nunq̄ repiuntur siq̄s ābulans p̄ ipotentia mētis obuiū
cubito feriat: aut cū contūelia sibi cedere cogat: hūc p̄teruū
diciū. Et Virgilius austros p̄caces uocat. Et ab eodē: Hædi/
q̄ petulci Floribus insultēt. dictū est q̄ hædi soleant iniuriā
facere p̄ ānositatē quandā transcendendo sepes: & in alia lo
ca penetrando: quæ iniuria petulātia est. Orbis:

o Rbus q̄cunq̄ aliqua re cara priuatus est. Proprie aut̄
parēs amissis liberis: quasi aīssa luce oculor̄: Vnde il
lud frequēs parens liberor̄ an orbis. Et hīc orbitas quæ est
illa q̄litas patrū post aīssos liberos: ut uxoris uiduitas post
aīssū maritū. Quīti. de p̄ribus in ipsos loquēs pro uxoribus
ait: Nō hēt orbitas uīa lachrymas sup̄ ardētes rogos. Tene
tis īconcussā rigidāq̄ faciem. Cōtrariū huic est: cū dicitur or
bis: quasi orphanus: ut apud Terētiū: Orbæ q̄ p̄xi sūt uxo
rē ducāt. Et hīc orbitas apud. M. Tulliū li. tertio de ora. qua
si orphanitas. Deplorauit. n. causam atq̄ orbitatē senatus:
cuius ordīs a cōsule: q̄ q̄si parēs bōus atq̄ tutor fidelis eē de
ber& tāq̄ ab aliquo nefario prædone diripetur patrimoniū
dignitatis. Celebs tamē nō tā q̄ caruit sēp uxor̄: q̄ q̄ nūc ca
rēt: & īde calibatus. Diurnus: diutinus: præcox: serotius.

d. Iuturnus & diutinus nihil differūt. Vtq̄ in bonū &
ī malum repitur: & utq̄ a diu siue diutius ueit. Sed
unū eo modo formatur quo a die diurnus: & a nocte noctur
nus. Altez quoq̄ a sero serotinus a mæe siue a: Matuta quæ
est dea: matutinus: & ut aliq̄ utūtur a uespe uesptius. De diu
turnus pluria exēpla sūt. De diutinus apud Ciceronē ppau
ca ad Brutū sic scribit: Libertatis desiderio tedioq̄ diutiæ ser
uitutis. Quīti. Nō sic cōfundūt obuīos grauibus cathēis: col
la stridētia: nec diutiō squalloŕ cōcreta facies. Quia dixi sero
tinus a sero: uideor significasse sero p̄ uespe: nō p̄ eo qđ tar
de siue post tēpus. Hæc. n. tria sero significat: quæ tamē pe
ne idem sūt. Vna & uera significatio est pro uespe: quod est
post occasum. Altera quæ hīc nascitur: quæ est post tempus:
Quod .n. post solis lucem est: id uere pōt post tempus dici.
Cicero: Cum accusator Milonis idētidē interrogans instar&

quo tēpore Clodius eff& occisus:urbane respondit sero:non
tam horā intelligēs q̄ tardius occisū : & post tēpus quo de
buiſſ& occidi. Tertia significatio est pro tarde:nō p̄ tardius:
ut apud Senecā in tragœdiis: Sero nos illa referat senectus:
nemo ad id sero uenit:ūde nūq̄ cum semel ueit potuit reuer
ti.Serotinus igitur tum a primo significato:ut quibudā pla
cet uenit;q̄ dicūt horā serotinā:tum a posterioribus.Appel
lamus enī ut præcoces uuas:præcoces ficus:præcopia poma:
q̄ ate legitimū cōsuetūq; tēpus siue cito matureſcūt.Ita se
rotinas uuas:serotinas ficus:serotina poma;q̄ post tēpus legi
timum cōsuetūq; cæteris pomis uel tarde matureſcunt.Præ
cox quoq; īgeniū p̄ translationē dicimus;q̄ nimis cito matu
ritatem cōsecutum:nimis q; cito uidetur adoleuisse:Id eo ait
Quītili.Illud īgeniorū uelut præcox genus:non temere unq̄
peruenit ad frugē:ideſt nō fere unq̄ ad perfecti onē:tanq̄ ad
frugem fructūq; puenit.Præcox quali ate tēpus excoctum.
Huic simile ac diſſimile ē præmaturus : quod est anteq̄ sit
maturus : & ante maturitatem:ut ſegetes præmatura:fru
menta præmatura:poma præmatura:ideſt nondum matu
ra:& per translationem præmaturus ſum militia:præmatu
ra ætas:præmatura legatio:præmatura allocutio:præmatu
ra poſtulatō ideſt imatura :q̄q̄ maturū ipſū in frugibus p̄
prie dicitur:& id uno modo.In perſoīs uero figurate:& hoc
duobus moīs.Vno ſic:Ego ſū maturus audiēdæ phīæ.Tu es
maturus ſi militari:ideſt p̄fectionē tēporis hēo ad hāc rem:
Vnde ætas ſenilis uocatur matura q̄li ōnino p̄fecta:& tēpus
debitū aſſecuta altero ſic:Ego ſū hō maturus:ideſt perfectis
moribus:& ī hac ſignificatiōe nō cōpoītur.Inde matureſco :
maturus fio:& maturo matus:facio:uel p̄ficio atq; feſtino :
ut Virgi.Maturate fugā.Cicero ad Herēniū ī ætate matur'
rima dixit p̄ ī ætate feſtiatiffima:& matur' p̄ cito. Annuus.

a Nnuus eodē mō diciūs:quo diurnus.Spaciū diurnū :
Spaciū ānuū:unius diei uniusue anni : Annuus quo
q; : quomodo quotidianus .febris quotidiana eſt : quæ ſin
gulis diebus uenit. Ita apud Virgiliū Atq; annua magnæ

Sacrā refer cereris: id est singulis ānis & duo illi Epicurei phī annua febrī quo die nati fuerāt corripiebantur: qua febrī & mortui sūt: atq; eodē qdem die: dictū est ergo annuū quā si āniuersariū. Nam ut festa: sic febris qbusdā: quoꝝ etiam Augustus fuit anniuersaria sunt. Capitalis.

c Apitale odiū qđ caput & uitam petit alterius. Cice / ro: Cū is tribunus plebis capitali odio a. Qu. Pōpeio: q̄ tum erat consul diffideret. Item capitale suppliciū: capita lis morbus: q̄ caput alterius petit. Capitalis autem hō: capi tale uitiū: capitale peccatū: nō qđ petat alterius caput: sed cuius caput: aut ppter qđ caput cōmittentis peti debeat ad pōenam: ut idē capitalis Eteocles: uel potius Euripides: & ali bi fieri ait in ciuitatibus uitia capitalia.

Meritoria taberna.

m Eritoriā tabernā: diuersoriū atq; hospitii mercēariū uocamus: quo cuiq; itroire licet dāti mercedē: Nā me reri mercede opari: laborare atq; alteri inserui est. Ideoq; merei in militia ē exerceri: pprie tamē spe stipēdiū ac p̄miū: quod dicitur stipēdia facē. Hic meretrices dictā suā & ipse militiā exercētes: ac stipēdia sua faciētes: Et adiectiuū meri torius meritoria meritoriū. Vnde scorta mascula pueri mē ritorii uocātur Nam puellā nō uocātur meritoria. Quippe ppriū suū hēntes nomē qđ est mētrix. Quidā aiūt hos pue ros dici catamitos: quod mihi non uidetur: sed potius concu binos meritorii: nanq; ut meretrices p̄cio merent. Cicero ī Antoniū: Ingenui pueri cū meritoriis scorta cū m̄ribus faili as uersabantur: ingenuos liberos dixit Meritorios ergo nō li beros: quos mango q̄ ideo hoīes mercatur: ut uēdat cōmoda re etiā abutēdos p̄cio solet: siue illi dnōꝝ pmissu aut ipsi suo iure prostant. appellamus corpus meritoriū tā puez me ritoriū quā meretricē: rationem quoq; meritoriam quasi ui lem & male coēptam. Infensus: infestus.

i Infensus uehementer iratus: & odium gerens. In festus uehementer molestus atque in aduersum ua dens: inde infestare incursibus crebris molestia afficere.

Et signa infesta quæ in aduersum tendunt: hoc est uexilla in hoste euntia: ut molestiam inferant. Molestare aut rarius reperitur quàm infesta. Modestius iuriscōsultus ait: Ab Aurelio Sēpronio fr̄e meo neminē molestari uolo. Præsēs ad tēpus.

P Præsens non modo quod ē huius tēporis: sed etiam alterius: ut Cicero: Ego incolumitati ciuiū primū & postea dignitati ille præsenti potius dignitati quàm futuræ consulebat de mortuo loquitur. Ergo non nūc præsenti: sed tunc Quintilianus de ipso Cicerone iam defuncto loquēs ait: Postea uero quàm triūuiri p̄scriptione consumptus est: passim quod oderant: qui inuidebant: qui æmulabantur: adulescentes etiam præsens potētia nō responsus inuasit: præsens potētia quæ tūc erat præsens. Neque in prætēritū mō: uerū etiam in futurū: ut Horatius: Hoc amet hoc spernat: hoc præsēs in tēpus omittat: id est in suum tēpus: ut dixi: & quādo tēpus rei dicēda aderit: nisi accipiatur p̄ impræsentiā: ut idē. ii. car. Latus in præsēs animus: quod ultra ē oderit curare: & amara lēto tempore et usu: Nihil ē ab ōni pte beatum. præsēs quoque dicitur subbitus: & nō dilatus in alterū tēpus: ut Virg. Præsētēque uiris intentāt ōnia mortē. Iuuenalis: Pœna tamē præsens: & præsēs ultio: unde præsētissimū piculū: præsētissima medicīa: & præsētissimū remediū: præsētissimū uenēnū: quod etiam præsēta neū uocatur. Præsētissimū quia statim aut sanat: aut occidit. Et quoniam ea quæ præsētē uī effectūque exhibent: præsētiora ac potētiora ceteris uidentur: ideo in hūc quoque sensū accipi solent. Vnde præsens animus dicitur præsens atque excellens: & præsens remediū: præsensque uirtus: id est potens & in primis efficax. In rem præsētem non tempus: sed locū significat: ut Cicero off. li. primo: Vt si constitueris cui piam te in rem præsētem esse uenturū. i. ad locum de quo cōtrouersia est. Liuius li. xxxiii. Responderi legatis utriusque partis placuit missuros se in africam: qui inter populū carthaginēse: & regē in re præsenti discrepārēt. Idē li. xlviii. Eodē āno inter populū carthaginēse: & regē Massāissā in re præsenti disceptatores romāi de agro fuerūt. Valerius Max. libro. vii. Qu.

Fabius Labeo arbiter a senatu finium constituendorum iter no-
lanos & neapolitanos datum: Cum in rem presentem uenisset: utrosque separatim monuit. Ad tempus duobus modis sumitur. uno ad conditionem temporis: necessitatem: opportunitatem. Cicero Pro Milone: Quam ad tempus aptae simulationes. Quintilianus: Fingere nimis ad tempus uidebor: & rem nimium manifestam impudenter complorare. Altero ad spacium temporis: ut silebo ad annum: latebo ad tempus. i. usque ad annum: & usque ad tempus quoddam: uel in tempus: ut Quintilianus: optimum emendandi genus: si scripta in aliquo tempore reponantur: ut ad ea post interuallum uelut noua atque aliena redeamus: idem usque ad aliquod tempus. Nam saepe subintelligitur usque: ut idem: Neque id ueteribus romanis dedecori fuit: argumentum est sacerdotum nomine ac religione duras ad hoc tempus saltatio: id est usque ad hoc tempus.

Stultus: fatuus: stolidus.

C Tultus qui imprudens est & impudus: multique non insipientes homines aliquando stulte agunt. Fatuus plene insipiens est. tractum est a sapore ciborum. Nam cum illi non sapiunt fatui dicuntur: ita homo qui non sapit fatuus uocatur. Martialis: Ut sapiat fatuae fabrorum praedia betae: O quam saepe petet uina pipque coquus. Melior huius uocabuli uidetur haec causa quam ea quae quibusdam placet: fatuos dictos: qui furore quodam qualis uxor regis Fauni Fatua nomine corripitur solebat: futura praedicunt: ut illa faciebat. Stolidus est qui proxime accedit ad naturam sensumque pecudum.

Beatus: felix.

B eatus qui rebus omnibus ad uitae usum: ornatumque spectantibus abundat. Ideoque locupletes sane homines beatos uocamus: ut apud Iuuenalem: Vetulae uessica beatae: & Cicerone Sint florentes: sint beati. & alibi: Crotoniatae quondam cum florent omnibus copiis: & in Italia cum in primis beati numerarentur. Unde apud inferos in helysiis campis beati uocantur: & a nobis qui apud suppositos uiuunt: ut pene idem sint felices & beati. felicitas ac beatitudo. felices inquam omnium bonorum copotes sunt: & aliae res per sua quoque natura beatae felicesque: ueluti de uoce apud

Quintilianū: Ornata erit pronuntiatio: cui suffragatur uox facilis: magna: beata: flexibilis: firma: dulcis: durabilis: clara: pura: secans aera: auribus sedens beata dixit p eo quod est plena & perfecta & alibi: Nam uocis q̄ tam in nullo cognoui felicitas.

Mollis homo: molle opus.

m Ollis homo dicitur: & molle opus: hoc in laudē: illud in uituperationem. Virgi. India mittit ebur: molles sua thura sabæi. Idem: Excudent alii spirantia mollius æra. Credo eq̄dem uiuos ducent de marmore uultus. Quod non sine ratione factū est. Nam qui non fuerit seuerus: fortis: cōstans: & in morem rei duræ patiens: resistensq; fortunæ uel aduersæ uel blandæ: hic mollis est similis cæræ: aut tenellis plantis: cū præsertim qui mollicula membra hēnt: fere molli sint mente ut pueri foeminaq;. Contra aut milites: nautæ: agricolæ: ut corpore: ita animo idurati putantur. Hoc igitur modo mollis accipitur in uitiū. In laudem uero q; ut durus cibus: duræ cubile: duræ solum: ita duræ ingenium: ueluti durus equus ad domandū: duræ ingenium ad docendum: & ut sic dicā sculpendū: eadem ratione molle dicetur quod non est duræ: eritq; laudabile. Quintilianus de signis loquens inq;: Illius opera duriora: molliora huius. Dicuntur aut signa opa sculptilia: siue fusilia: siue cætera ad eiusmōi effigiem aīaliū fabricata: quēadmodū tabulæ opa pictorū. Siq̄dem in tabulis antiq; pingebant: non in parietibus. Hæc talia magis dicentur mollia: quæ fiunt: q̄ ingeniū qd̄ facit.

Crudus.

c Rudus uocatur non qui cibū indigestum hēt i stoma-cho: sed q; aḡr difficileq; digestibilē: ex quo offēditur: uel tanq; nimio: uel tanq; noxio: ut Cicero de Roscio: q; i sca-nā non ueīret: q; esset crudior: Et Quin. Crudo oratori de-clamandū non putat. At cibo indigesto fere & oramus & ne-gocia agiūs: uel magis q̄ digesto. Siquidem digesto & modi-ficato cibo iteq; refici malumus q̄ cætera facere. Appellaūs aut hominē crudū præsertim qui est truci aspectu: & eius af-pectu oculi nr̄i offēdūtur: ut stomachus cruditate cibi: uel

q̄ facies crudū hēntis aīnū īsuauis & foeda est: ut facies cru-
da stomachum hēntis: siue crudū cibum in stomacho. Est e-
tiam crudū idem q̄ recens. Vnde crudus dolor crudum uul-
nus: & recrudescere dolor ac uulnus dicitur quasi renouari.
Et cruda poma diciū quā non sūt matura. Cicero: Poma q̄
cruda sūt ui auellūtur: quā aut matura & cocta decidunt.

In diem: in dies. In horā: in horas.

i N diem aliud multo ē q̄ in dies. Illud plexq̄ cū hoc
uerbo uiuit iungitur: ut Quin. Nō ut fēi uolucres p̄-
sentis modo cibi memores in diē uiuūt: Duraturus hyemi ī
ponere uictus. Aliquādo sed raro cum alio iūgitur uerbo: ut
Salustius: Panē in diē mercari: quasi dicat p̄sētis diēi habē-
re rationē: nihilq̄ cogitare de crastino. In dies ē idē q̄ quoti-
die: sed pprie cū quodā incremēto. Ideoq̄ plerūq̄ cū cōpara-
tīo: ut cū in dies malū arctius p̄meret. Et cū in urbē īfinitū
malū serpet: idq̄ manaret in dies latius: etiā sine cōparati-
uo: sed tamē p uerbū significās incremētū: ut Liuius: Crescē-
te in dies multitudīe: qd̄ nō licet & dicere cōcurrente in dies
multitudīe: sed quotidie: aut in dies magis: cū tamē liceat su-
piora exēpla dicē p quotidie. Cū quotidie malū arctius pre-
meret: & cū in urbē īfinitū malū serpet: idq̄ manarēt quoti-
die latius: & p singulos dies: ut Cicero ad Atticū: Quotidie
uel potius ī dies singulos breuiiores l̄ras ad te mitto: id est nō
modo quotidie breuiiores: sed etiā in dies. Nā hāc quotidiāe
l̄rā sūt breuiiores his quas ātea mittere solebā: quā poterāt
esse ōnes pari breuitate. Atq̄ hāc quā in dies singulos: siue
in dies mitto breuiiores tales sūt: ut hodiernā sint breuiiores
hesternis: & crastinā hodiernis: & perēdinā crastinis: & ita as-
sidue. & pestilētia in dies fit maior: & quotidie fit maior. Sic
possūt uideri hāc duo differre: q̄ in hoc possunt hodie sup-
nūes; hesternū decessisse quattuor: cū heri decesserūt decem
supra nūes; eorūq̄ decesserāt nudiustertius. Non ita in illo
ubi ulitius quisq̄ dies maxie īcrescit: ut si nudiustertius deces-
serūt duodecī: heri quattuordecim: hodie necesse est decedāt
saltē decem & septem: cras saltē unus & uiginti: perēdie saltē

sex & uiginti. Eadē differētiā hēnt in horā & in horas: quā ī diē & in dies. Cicero in philip. Hæc qui in horam uiuūt nō modo de fortunis & boīs ciuiū: sed ne de utilitate qdem sua cogitauerūt. Virgilius: Gallo cuius amor tantū mihi crescit ī horas: Quantū uere nouo uiridis se subiicit alnus. Si qs autē in dies & in horas: siue in dies singulos: & in horas singulas: sine illa execta ratiōe incremēti accipe uelit: nō denegandū sibi hoc puto. Propediē est quasi ppe ē dies quādo hoc fiet. Cicero: Et præsens ppediē: ut spero: & dū aberis absēs loqr. Eodē mō quo dicimus ppe moum: quasi ppe mēsurā: qd' accipitur p pene: siue ppe cum est aduerbium.

LAVRENTII Vallēsis Libri. Elegantiæ Linguae Latinæ
Quarti Finis: Eiusdem Quintus: & Primo Proœmium.

ERTIVS Iā mihi: & ppe quartus annus agitur
peregrināti semp: & p omīa maria terrasq; uoli-
tāti: pxima etiam æstate & qdem totā militiam
expto. q; utq; hōēstiore an magis necessaria cauā
fecerī: haud eqdem scio. Illud tamē uel me nō af-
firmāte indubitātū cūctis esse nō ambigo: quæ maxia atq; a
deosola studioꝝ præsidia sūt: ea mihi onia defuisse līatoꝝ
cōsuetudinē: libroꝝ copiā: loci opportunitatē: tēporis ociū: p
sā postreō animi uacuitatē. Quoꝝ singula cū plurimū īcom-
moditatis afferāt: dū defunt: qd tandem putandū est uniuer-
sa defuisse: tam& si repugnauis assidue: & quoad licuit ne-
cessitatibus reluctati sumus. Iterq; nauigandum: pegrinan-
dū: militandū frequēter ad studia respexiūs: ita ut si nihil lu-
cri in līs qd' optabaūs: certe quod pximū est: nihil dāni face-
remus: quod si nō contigit iacturā hanc multaq; reꝝ noticia:
qs uel uidimus uel sumus expti fortasse pēfabiūs. Hæc. n. p
cipue uia Homerus īformādū esse uisq; sapientē p̄cipit Vlyf-
sis exēplo. Ita nāq; odyssēā inchoat: Dic mihi musa uisq; cap-
tæ post tempora troiæ: Qui mores hominū multoꝝ uidit &
urbes. Quanq; qd terguersamur: qd blanda aut inani excu-

fatior nos falliū q̄lescūq; redierimus : nihil tamē quo dotē
filiae iam me absēte adultae ampliare queamus attuliūs : &
collocandi iam tēpus est : fatiusq; multo q̄primū nuptui da
re : q̄ diutius custodiēdo pudicitiae piculū adire . Mira . n . est
puellae uel p̄corū uel amatorū multitudo . Ipsa quoq; teneri
āplius nō uult : Et quod me ualde sollicitū facit : alios magis
incipit amare q̄ patrē . Quare nō uacat cōparare plura : quo
splēdidius ac magnificētius colloceūs . Sex nanq; talēta : quae
āte p̄fectionē nr̄am parata ac reposita erant ī dotē dabiūs .
Quod cū satis esse debet : tamē plus est q̄ q̄ multo posthac
tēporis accessiōe adiicere posseūs : & certe similia īpedimēta :
ut de morte taceā extimescenda sūt : ne forte (quod diu omen
auertāt) uel absente p̄re uel mortuo : filia : ut quae ea aetate :
atq; adeo ea mente sit p̄stet . Sufficiāt igitur huic opi quat
tuor sup̄iora uolumia : q̄ntūq; hoc de uerbis : accedente sexto
de notis auctorū . Quod si etiam plura scribendi facultas : tē
pusue suppeteret : nescio an finiendū putarē : cū sciam ea quae
uel optia atq; pulcherrima sūt : nisi cōpendii gr̄a iuuētur : ut
pontificales olim cōnae : lōgitudis fastidio laborare : simulq;
huius de q̄ loquor materiae nemie (de prudentibus loquor)
uniuersū corpus aggredi esse ausū : suā sibi unusq; p̄ticulā
ad scribendū delegit : siue ne lōgiore ope legētibus fastidium
moueret . (Quod . n . uocabulū nō suā hēt in significādo elegā
tia) : Siue īmensitatē īfinitatēq; uoluminū ueritus . Quibus
rebus me quoq; motū fuisse fateor tū mea spōte : tū illoꝝ e
xemplo maxie : ne semper īp̄fectū : ne semp̄ inclusū habere : ne
semp̄ efflagitātibus opus negare uideamur : neue q̄bus obse
qui : & a q̄bus laudū suffragia nancisci cupiūs : eisdem iustae
querelae iustaeq; uitupationis materiā p̄beaūs . Cū eo q̄ īfī
diatores ac fures re exptus : ut secūdo libro dixi : cauē debeo :
quos nunc multo plures esse ac fore aīci ostendūt : quae caūa
Prisciano : ut ipse testatur fuit : ut festinantius opus illud de
arte grāmatica ederet : hac eadem nos causa : & cāteris quos
enūerauiūs sumus adacti : nō modo ut festinantius libros no
stros : ueꝝ etiā ut pauciores ederemus . Et illi tantū aemuloꝝ

insidiæ nocebāt: mihi etiam p̄ter cætera fautoꝝ atq; amā
tiū studia nocent. Tradatur ergo aliquādo uiro puella cōtē
ta hac q̄tulacunq; est dote. Non. n. formosā esse credibile est
quæ maritū nisi magnitudine dotis conciliante nō inuenit
uirgo p̄fertī. Maritū aut puellæ cœtum līatoꝝ intelligiū:
a quo sanctitatē uxoris pudorēq; & custoditū esse cupiū: &
custodiri debēi testamur. Sed ad p̄missā uerboꝝ disputatio
nē: cuius hoc libro locus est: descendamus.

Disco: edisco: dedisco.

d Isco & edisco maīfeste differūt. Nam discere est ut in
telligas. Ediscere uero ut mēoriter cōplectaris. Ideoq;
capitulū apud Quintilianū: quod iscribitur de ediscendo:
ita īcipit: Illud ex cōsuetudine mutandū prorsus existimo ī
his de qbus nūc differimus ætatibus: ne ōnia quæ scripserit
ediscant: & cætera ut moris est dediscāt. Dedisco qđ didici:
obliuiscor: Dedoceo te qđ doctus es ostēdo falsum esse do
cēs qđ ueꝝ est: ut apud eundē in. ii: Et qđem prius ac diffici
lius opus dedocēdi q̄ docēdi. Illud quo qđam utūtur: īstruo:
quale est instruā te in uia hac qua gradieris: nobis apud ido
neos auctores incōpertū est. Diciū. n. īstruo clāssē: īstruo
aciē: īstruo causā: īstruo militē: nō aut discipulū aut mentē
alicuius: nisi eo modo quo instruimus ea quæ dixi.

Excogito: repio: inuenio: offendo: nactus sum.

e Excogitare est p̄ cogitationē inuenire: idq; ad res tan
tum incorporeas p̄tinet: ut excogitaui argumēta rati
ones: figuras: causas. Est igitur excogitare cōsiliū. Repire ue
ro fortunæ: ut Ouidius: Tu nō īuenta repta es. Sed iam usus
optinuit: ut idē repio: qđ inuenio. Est aut inueire uel cōsilio:
uel cau siue corporea: siue incorporea reperire. Offendo fere
quod reperio: neq; solum reuertendo & ad statū rerū uel pri
uatarū uel publicarū p̄tinet: ut offendes rempu. perturbatā
cōsiliis nepotis mei: ueꝝ etiam sine his: ut idē Cicero: Sed ta
men neminem tam maleficum offendi: q̄ illū negaret Anto
nii dignū senatum. Nactus sum etiam p̄ inueni: siue reppe
ri frequenter accipitur: ut idem in paradoxis: Eum tu hoīem

tereto: siquē eris nactus istius mortis aut exilii minis. Et de senectute. Vitis qdē quæ natura caduca est: & nisi fulta ē: fertur ad terrā eadem: ut se erigat clauiculis: quasi manibus qcquid est nacta cōplectitur.

Desipio : desipisco : resipisco .

d Esipio siue desipisco significat uel qd aliqd a cōsensu: sapientiaq; minus hēo: uel qd a meo sensu destituor: qd fere uitū aut ex ætate ueit: aut morbo: aut amore: aut timore: aut simili aliquo affectu: cuius cōtrariū est resipisce re: & senes qdam iā dementes nunq̄ rescipiscūt. Cateri autē resipiscere: id est ad priorē mētis statū: uel ad meliorē mentē redire solent. Terentius: Multo ōnium nūc me fortunatissimū puto esse gnate: cū te intelligo resipisse.

Prohibeo : inhibeo.

p Rohibeo uel generale nomē est: uel ante rē īceptā. Inhibeo autē re iā incepta. Illud uetat: neqd facias: uel ne quid incipias: hoc ne pergas ire: desistasq; ab incepto. Virgi. Quod genus hoc hominū quæue hūc tā barbarā morē permittit patria: hospitio phibemur harenæ. Idē: Parcite iā ruryli: & uos tela ihibete latini. Vtor : & fruor : fungor .

u Tor & fruor apte differūt: sed nō ea ratiōe qua qdem uolūt ōnia sua ipitia cōfundentes: q aiūt uti nos hūanis: frui uero diuinis: imo & diuinis utimur: & hūanis fruimur. Quis. n. mihi usū diuinorū iterdicat: q̄s rursus uetet me frui rebus meis: labore & idustria paratis: aut q̄s dicat me frui sacris: cū in illoꝝ uersor usu atq; admīstratiōe: Vel q̄s neget: cū uoluptati opam do frui me his rebus: ūde capio uoluptatē: Quod si dicerēt debere nos frui rebus diuinis: uti uero hūanis: q̄q̄ ne in hoc qdem illis accedo fortasse audirē. De rebus .n. nō de uerbo disputarēt: Nūc uerbū exponūt: non res: sed hos cum sua impita: & quod scēdius est cū sua p̄tinatia relinquamus. Vti igitur est alterius rei grā: frui nullius: sed ut sic dicam ppter se in illo iter est: in hoc meta: hoc alterius: finis ad quem illud tendit q hoc hēt: quiescit: & contentus est: q̄ utitur nunq̄ contentus est: semperq; ulterius tendit. Ideoq;

reprehensus est Hannibal: quod cum posset uti canens victoria frui
maluit. Utor armis: utor domo: utor libris: utor studio: dili-
gentia: opera: quod ex hoc postea emolumenti aliquid boni: consequar.
Fruor bonis meis: fruor tuo aspectu: tuo alloquio: tuo cantu:
hoc est delectationem uoluptatemque: precipio ex hac re: atque ex hu-
ius rei usu. Nonnunquam eadem re duo pariter hic utitur: ille fru-
itur: ut si alter ad focum sedeat sanitatis causa: alioquin id non
facturus: alter uoluptatis: hic non tendit ultra: sed apud finem
ipsi quiescit. Ille non contentus praesenti conditione ad ulterio-
ra tendit: qualis Hannibal: si fuisset & nec tam praesenti victoria
requiescere: quam progredi maluisset. Non enim Atherbal scire uir-
tem: sed uictoria uti nescire dixisset: id est quia frui illa: quam uti ma-
luerat. Dicitur tamen nonnunquam utimur per fruimur. Verecundiae
cuiusdam causa: ut utor pane triticeo: utor palmulis: utor ficis:
quasi uiuendi potius causa edamus: quam edendi causa uiuamus. De-
nique frui est delectationem capere ex utendo. Itaque in idem reci-
dunt: idemque efficiunt frui: delectari: uoluptatemque capere: quo fit
ut non fuerit causa cur recentiores hoc solum uocabulum frui un-
de uentum fructio: solis rebus diuinis dare uoluerint. Habet enim hoc
uerbum duo supia: fructum & fretum: quorum primum uix in usu est:
nisi apud eos qui uerborum nouitatibus & gaudent & gloriatur.
Secundum significat confisus: ut fretus fortasse familiaritate:
quae est ei tecum: ausus est confiteri. Adiungitur autem alterum
uerbum etiam ad personam: de utor dico: significatque conuersor: ut
opera tua utor. Idem Cicero ad Caelium: Fabio uiro optimo: &
homine doctissimo familiarissime utor. Et inde fit usus: ut usus
fuit mihi tecum: id est conuersatio: familiaritas: & consuetudo
Quintilianus: Mulierem cum qua longa consuetudo seu locus
illi fuerat usus. Atque quia soleus aliqua re ideo uti: ut ex ea
fructum precipiamus: factum est ut dicamus usum per utilitatem: & fru-
ctum tam in plurali quam in singulari: quorum exemplorum plena sunt
omnia. Fungor autem idem est quod officium: munusque ago: ut
Fungor magistratu: fungor praetura: fungor legatione: fungor
officio delegato: fungor munere iudicis. Fungor uero uita: quod
fungor officio uitae: & munere administrandi gubernandi: quod cor

pus: munere inq̃ assignato nobis ab impator deo. Indē defūctus est uita: idest finiuit officium uitæ. Virgilius: O rādem magnis pelagi defūcte periculis. Titus Liuius: Defūcta morbis corpora salubriora esse incepte defūctus periculis: q̃ finita sunt picula: & defūcta morbis corpora: q̃ finiti sunt morbi corpora. Legimus etia defūctus morte: idest mortem finiuit. De potior autē dixi alio libro. Sto: sedeo sisto: stator.

Stare est nō ire ī his duntaxat: quæ eūt sine pedibus: aut quæ erecta nō sunt: ut nauis stat: flumē stat: curus stat: sol stat: uide solstitiū & iusticiū: q̃a ius stat: forq̃ est clausum. Anguis etiā & piscis & lacertus: & auis in aere stat. Quædā e diuerso quæ recta sūt dicūtur stare: q̃diu non cadūt. Sed hæc fere sunt inaiata: ut arbor stat: simulacrū stat: domus stat: colūna stat. Quædā uero dicūtur stare: nisi nec eāt & erecta sint: ut hō: equus: uolucris stat. Nāque hō cum sedet: & equus cū recumbit: & auis cū cubat non stant: nec tamen eunt. Illud tamen notandū aliter dici sedere de hoibus: aliter de auibus. Nam cætera nō sedēt: nisi simia: & aliqd simile. Ipsū uero sedere auīū est ī loco altiore esse: ut passer sedet ī tecto: hirundo sedet in ptica: cornix sedet in arbore: nec recte dixeris stat in arbore: sed tali potius quodāmō cornix stat: nō cubat. Virgilius: Alitis in p̃uæ subitā cōuersa figurā. Quæ quōdam ī bustis: aut culminibus desertis Nocte sedēs serum canit īportuna p̃ umbras. Quinti. Vt si quærat an sit credibile sup̃ caput Valerii pugnātis sedisse coruū: q̃ os oculosq̃ hostis galli rostro atq̃ alis euerberar̃. Dēiq̃ eodem mō dicitur auis sedere sup̃ rem q̃piam: ut homo super equū aut iumentum non dicitur stare aut manere: sed sedere quocūq̃ modo: aut quocūq̃ corporis habitu gestuq̃ cōpositus sit. Sidere autem a sedere multum distat. Est. n. sidere deorsum descenderē: pessūq̃ ire. Virgilius: Sedibus optatis gemīa super arbore sidunt: idest ab alto dimittuntur: unde desido: subsidio: ut idem: Subsidere ualles. Et iteq̃: Subsedit dubius. Nam ut ego sentio a sedeo præteritum mutuatur. Inde insido quoq̃ insedi: & resido resed: assido assedi. Siq̃dem assiderē

est apud aliquem: ut agrotum: ut regē sedere. Cum. n. Salu-
stius inq̃r: Consul postq̃ assedit: magis ab assido q̃ assideo
præteritum hoc esse significatio pōt esse documento. Vt au-
tem a sedeo distat sideo: ita a sto sisto: ut siste gradū: siste fu-
gam: siste lachrymas: idest fac stare gradum: stare fugam: sta-
re lachrymas: atq; ut illa sup̃iora idem præteritū hēnt: uel
alterq; ab altero mutuū sumit: ita hæc duo idem sup̃inū: uel
sisto a sto: uel sto a sisto accipit: quod est statum: unde fit sta-
tor: quod magis a sisto q̃ a sto descendit: ob idq; Iuppiter sta-
tor uocatus est: qui Romulū orantē ut fugam suoz sisteret
audiuit. Quare nescio cur Hieronymus aduersus Iovinianū
dixerit: offendet Iouem statorem: qui libenter sederit: quasi
Iuppiter stator a stando dicatur: non a sistendo. Nimis obli-
tus historiæ est: ut s̃ Ionā fabulæ: ubi ait. Ex ioppæ iudææ
portu Andromedam a Perseo: in quo incolaz manifestus est
error: qui cū legant q̃ Ionas surrexit: ut fugeret in tarsum: &
ueit ioppem: op̃iantur hanc esse Andromedæ urbē: cum sit i-
diæ ciuitas tarsis: unde illa fuit. Vt ipse quoq; Hieronymus
memit. Ouidius li. i. de arte amādi: Andromedē per seus ni-
gris portauit ab indis. Et Sappho ad Phaonem: Candida si
nō sum: rapuit cepheia pseum Andromede patriæ fusca co-
lore suæ. Eadem obliuio eiisdē fuit: q̃ gallos matris deum in-
osæ ait esse ex gente gallog: q̃ a romanis ob ignominiā illi-
us nationis uindice aīo effoemināt: cū a græcis hoc antea &
tunc fuerit factitatū. Sistere etiam diciū p̃ representare: &
præsentia corporis exhibere: dictū ab eo q̃ non tantum com-
parere quis debet: nisi & manserit: unde de iudicio sisti: hoc ē
de sistendo aliquē in iudicio. Cicero ad Atticū: Des operam
id quod mihi affirmasti: ut te ante calendas ianuarias ubi-
cūq; erimus sistas. Et hinc stator nuncius: tabellariusue cō-
sulis. Idem de officiis li. iii. Vas factus est alter eius sistendi:
ut si ille nō reuertiss&: moriendū esset sibi: Virgi. Et patrio
te limine sistam.

Appeto: expeto.

- a Ppeto cum affectu: expeto cum ratione. Appeto qua-
liacunq;. Expeto honesta: planeq; bona. Vnde de re-

bus expetendis scripsere philosophi: quæ scilicet peti debent: nō autē de appetendis. Ex quo deriuatur appetitus: qui im-
mensa & immoderata cupiditas dicitur. Quare qui dixit: Oīa bonum quoddam appetere uidentur: mallem dixiss& expetere.

Vendico: Vindico.

u Endico idem est: quod ut sic dicam: approprio: ac me-
um esse dico. Quintilianus: Cicero usitatū nomē pœ-
ni sibi uendicant. Et iteg: Rusticus petit partem bonor: ora-
tor totum sibi uendicat. Et fere hoc uerbum postulat dati-
uum: & hunc frequētissime ex pronōibus primitiuis: ut ego
hunc ag& uendico mihi: tu uendicas tibi: frater uēdicat sibi.
Vindico ulciscor: unde uindicta: quotiens iniuriam contume-
liamue illatam punio. Interdū uindico idem quod ab iniu-
ria: contumeliaue siue iactura facienda defendo. Cicero p
M. Marcello: Nobilissimāq; familiam iam ad paucos reda-
ctam pene ab interitu uindicasti. Idem de senectute: Et est
senectus natura loquacior: ne ab omnibus eam uitis uidear
uindicare: uitis idest uituperationibus: quemadmodum cri-
minibus pro criminationibus. Dicimus uindicare in liberta-
tem: aut in seruitutem: quasi asserere in libertatem: aut in
seruitutem. Non ut quidam uolunt uendicare: ut Liuius li
Dro. xxiii. Inter mori uehementioribus quam quæ pati possit
remediis ciuitatem sinere in ipsa uindicta libertatis peritu-
ram. Et in primo: Iudici pecunia ex ærario libertas ac ciuitas
data. Ille primum dicitur uindicta liberatus: Quidam uindi-
ciæ quoq; tractum ab illo putant: Vindicio ipsi nomen fuis-
se. Ego nescio an uendico reperiatur: sed tantum uindico.

Explodo: Complodo: Supplodo.

e Xplodo non tantum significat eiicio: sed eiicio mani-
bus: & quidem cum sono pulsantibus: qualiter quem-
piam e domo: e theatro: ex aliquo consilio iniectione manu-
um: atq; pulsatione eiicimus: quod apparet ex aliis a plodo
compositis: complodo: & supplodo. Est. n. complodere aduer-
sas manus inuicem collidere: quod fieri pluribus de causis

solet: uel ad testificandū more fœmīarū dolorē: uel prægau-
dio: uel p̄ subitā admirationem: uel si quæ sunt aliæ causæ.
Supplodere est pedem terræ incutere: quod iterim solet in o-
ratore laudari. Itaq; cum dicit Cicero: Quoniam Pyrrhonis
Aristonis & Erilli iam pridē explosa sententia est: appositissi-
mo uocabulo ut semp̄ est usus: non. n. dixit eiectam sententiā
eo modo quo cætera eiiciuntur: sed quasi pulsatione manū
tanq̄ ipsi illi huius sententiæ auctores e cœtu ab ipso cœtu
iniectis in eos maibus eiecti sint: ut aptius alio loco indicat.
histrio si paulū se moueat extra nūc; aut si uersus pnūcia-
tus ē una syllaba bruior: aut lōgior exhibatur: & exploditur.

Dico: dicto: dictito: Aduento: uentito: uictito.

d Icere pprie est orator; & eleganter: faciūdeq; loquen-
tium. Quin. libro. x. Nam mihi ne dicere q̄dem uide-
tur: nisi qui disposite: ornate: copiose dicit. Cicero de officiis:
Ut nō modo lras; græcarū rudes: sed etiam docti aliq̄tulū se
arbitrentur adeptos: & ad dicendū & ad iudicandum: id est ī
in oratoria arte & in phiā. Oēs fere codices hēnt discendū p̄
dicendum: qđ exēplum ideo subieci potissimū: ut uulgus e-
mendarē. Vnde dictio uocatur oratoria & facunda oratio.
Nā ab illo generali huius uerbi significato fit dictio: quæ
ē uocabulū siue uerbū. Ex ipso uerbo dico duo fr̄quentatiā
oriūtur: dicto & dictito. Sed posterius potius frequētatiuū ē:
qđ idē est qđ frequētibus tēporibus frequētibusq; locis dico
& narro. Alter; autē ē qđ dico: si id alter scribēs excipiat: &
manu stiloq; notet: ut Cicero ad Atticū quadā epistola testa-
tur se illā nō scripsisse: sed reparādi lateris grā obābulātē di-
ctasse: Et Quinti. Delitias dictādi appellat sentiens delica-
ti: nō laboriosi esse dictare: nec accurate dictādo scribi. Ita
ducta sūt dicto: & dictito a dico: ut uentito & aduēto a uēio:
& eadem pene ratione significant. Nam uentitare est frequē-
ter uenire: aduentare uero proximum iam esse ueniendo. Vi-
ctitare autē eodem modo dicitur: significatq; non frequenter
uiuere: sed uesci: & quasi uictu uti: siue tali genere uictus fre-
quentissime: & fere semper uti: ut sarmatæ uictitant lacte.

Dictum & dicta de ōni sermōe intelliguntur. Sed specialem quoq; significationē hēnt p̄ dicaci sermōe: unde dicta est dicacitas: quā Quintilianus ita diffinit: Dicacitas est sine dubio a dicendo: quæ ex ōni genere cōmuni ducta est: pprie tamen significat sermonē cum risu aliquos incessentē. Ideo Demosthenē urbanū fuisse dicūt: dicacē negant. Dicacitas igitur: ut dicebā: sermo cum risu aliquos incessens dictum uocatur: qđ græce dicitur σκωμια: quale est Ciceronis: Nisi fortasse iure germanū cimber occidit: Germani quos frācos nūc dici Hieronymus ait: & cimbri nationes sūt olim inter se dissidentes. Cicero autem de quodā: cui nomen erat Cimber: a quo frater occisus est: loquitur captās risū ex hac ipsa ambiguitate sermois. Et illđ Terētiani Thrasonis in adolescentulū qđ Gnato uetus dictum cōdidisse se simulat: idest ueterem facetiā: ac uetus ridiculum: Tute lepus es: & pulpamentum quæris. Valerius Martialis ad Domitianum: Consueuere iocos uestri quoq; ferre triūphi: Materiā dictis nec pudet esse ducē: Qualia aut sit dicta: quæ ī ipsū triūphantē milites iaculari solebāt: illđ quod Cæsari dictatori fuit decātatū erit exēplo: Cæsar triūphat qđ subegit gallias. Nicomedes nō triūphat: qđ subegit Cæsarē. Illđ subegit Cæsarē: quē dicitur mordet: & aliis apđ quos dicitur: risū mouet.

Adoro: Supplico.

a Dorare ab oro: qđ ē ore p̄cor cōponitur. Supplicare a plico: qđ genu: poplitemq; aut ceruicem plicaūs: cū a potentiore aliquo magnū qđ præcamur: & tamen adorare sine oræ hoc est sine uocæ fit. non sine plicatione genuum & gestu corporis. Supplicare sine plicatione genuum & gestu corporis: non sine ore ac uoce. Hinc est quare supplicare tantū homī datur: adorare etiam multis: unde elephas & phoenix & alia quædam irrationabilia solem adorare dicuntur. Nosq; rebus mutis & sensu carētibus nō supplicaūs: sed adorationis honorē exhibemus: ut fgum statuis: signis: uestibus: lris: aliisq; similibus: & præcipue imaginibus picturisq; tū dei: tū factōꝝ: tū ipsius etiā crucis quam sapientes adorant.

Stulti etiam orant. Quod de cruce: idem etiā de sudario di
co ceterisq; similibus: idem de reliquiis sanctorum: quorum corpo
ra praesentia adoramus. Animas uero absentes oramus. Siqd aut
ad hanc muta quae uideus: dicius: salutatioe utimur: nō pica
tioe: quale est salue sancta crux.

Assurgo:

a Ssurgūt sār: ut stēt: aut ut obuiā eāt: assurgūt aegroti
ut sedeant: aut ut cubito initantur: utroq; mō in alte
rius honorē aut officii: aut beniuolentiae caūa hoc agentes: I
deoq; fere adiungitur datiuus: ut adueniēti magistratui oēs
assurgūs: & morbo affecti: uidelicet ob honorē: & pater cū
iaceret i lecto redeūti a pegrina militia filio assurrexit: opta
tissimū illd capd aplexaturus nepe ob caritatem.

Tollo.

f Vstuli filium ex uxore: idest habui filiū. Item sustuli
filium: idest educaui: & ab utroq; fit sublatū. primū
est a tollo p capio: secundum a tollo p educo. Paulus tamen
intelligendum est de his legem sentire: q; liberos tollere pos
sunt. Itaq; si castratū libertum iure iurando qs adegerit: Di
cendum est: non puniri patronum hac lege. Et Quintili. Cu
pidus ego liberorū uxore duxi: natū sustuli: filiū educaui: in
adolescentiā pduxi. Aliud est igitur hic sustulisse: & educa
se. Et alibi: Qui ex duobus legitimis alterq; in adoptionem
dederat: alterq; abdicauerat: sustulit notū: idest habuit: q̄q; pa
p p̄prie significo quod uolo. Nam ut foemīa fere cū mater
fit. dicitur pepit filium: ita uir: cū sit pater: dicitur sustuli fi
liū. Terentius: qcquid pepiss& decreuerūt tollere: idest edu
caf. Idem: Memisti me grauidā esse: & mihi te ope maximo:
si puellam parerem nolle toli Chremes scio qd feceris. sustu
listi. Eodem mō dicius: tulit filiū ut sustulit. Suetonius i Do
mitiani uita: Deinde uxorem domitiā: ex qua in secundo cō
sulatu suo filiū tulerat: repudiauit. Alia duo significata noti
ora sūt: quorū alterq; est sūmouisse: ut Virgilius: Iubet & sub
lata reponi Pocula. Alterum in altum tulisse: ut idem: Et
sublatum surgit in ensem: quae duo declarantur ex illo in
Neronem epigrāmate: Quis neget Aeneā magni de stirpe

Neronē. Sustulit hic matrem: sustulit ille patrem: hic sustulit matrem: quia occidit: & de medio abstulit. Ille sustulit patrem supra humeros: quia supra humeros supersedit: uel ab incendio eripuit.

Prouoco: Laceſſo.

p Rouoco in malam partem dicitur: & in bonam. De mala notum est. De bona uero Cicero ad Brutum. Tuis literis amantissimis sum prouocatus. Laceſſo plerumque in malum: ut idem: Sed iustitiae primum munus: ne cui quis noceat: nisi laceſſitus iniuria. Sed nonnunquam & in bonum: ut idem. V. tusculanarum: Tuis me amantissimis libris laceſſisti. & ad Atticum libro. xiii. Cum ipse homo nunquam me laceſſisset: id est nunquam me libris suis prouocasset & ad respondendum. Est autem prouocare laceſſere: tentare ad pugnam: & ad concertationem.

Hio.

h Iare est aliquid sua sponte & externa aliqua ui diffidere: ut tellus aestu: & ligna ariditate: aut nimio calore hiant. Hiscere est tantum oris & quidem humani: accipiturque pro eo quod est loqui aut os aperire ad loquendum. Sed fere per negationem: ut coram illo non auderes hiscere. quod nunc hies quod hiscere audeas. Ouidius tamen poetice dixit: Hiscere nepe tibi terra roganda foret: Cum oratores soleant potius dicere dehiscere: id est deorsum pessumque se aperire. Do fidem: habeo fidem.

d O fidem non est: ut multi nunc loquuntur: des fidem uerbis illius: & non dedit fidem illi secum tantis uerbis loquenti. Hi uidentur significare: quod non credatur uerbis illius: quod latine dicitur fidem habere: loquendumque sic potius: habeas fidem uerbis illius. Nam dare fidem est aliquid sancte promittere: ut Terentius: Grauidaque facta fidem dat uxorem sibi fore hanc. Virgi. Accipe: daque fidem: id est accipe sponsionem sanctam a me: & tu da mihi uicissim tuam. Quintilianus: Fidem habes hominibus quos mentiri alius affirmat. Accius apud Ciceronem. Neque dedi: neque do infideli fidem cuique: id est non promisi uere ex animo quia ipse meretur. ut uicissim fallatur. Prae se ferre.

p Prae se ferre est dicto factoue: & ipsa statim fronte qualis opinionem de aliqua re aut hominem habeas confiteri

Quin. Fiduciā igitur prae se ferat orator: semperq; ita dicat: tā
q̄ de causā optime sentiat: id est ex ipso aspectu oratoris: ex
ipsa uoce: ex ipsa tota oratiōe eluceat fiducia: quēadmodū q̄
pugnaturi sūt in uultu & gestu indicāt tacitā uel formidinē
uel fiduciā: hoc est prae se ferūt fiduciā formidinēue. Cicero:
Nā ille q̄ accipit iniuriā mem̄it: & prae se fert: id est ait se ac
cepisse iniuriā: uel se mentē psequendā iniuriā habere osten
dit. Itē: At beneficio usus sū tuo: qd' q̄ illd' ipsū qd' cōme
moras prae me semper tuli: malui tamē me tibi debere cōfite
ri: q̄ cuiq̄ minus prudētī nō satis gratus uideri prae se ferre &
cōfiteri p̄ eodem posuit. In eundē sensū accipi solet p̄fero: i
tem prae me duco: prae me gero: ate me duxi. Idē & tamē cū
ita uiuit: neminē prae se ducit hominē: nisi accipiat prae se ā
te se: uel in cōpatione sui. & alibi: Prae se utilitatē gerit. & ali
bi: Tamē iniuriā a te in me iactā semper ante me duxi.

Rationem habeo.

r Ationem hēo: idem est q̄ respectū hēo. Sed tantūmō i
bonū: ut habenda est ratio salutis: ratio honoris: ratio
rei familiaris: non aut infirmitatis: turpitudinis: icōmodorū:
ut quosdam ānotauī scribentes: & tu facis cōtra rationē ua
litudis: id est non hēs respectum ualitudinis: sanitatis: iquā
non agitudinis: quā duo hoc significat nomen: quā exēpla
quia passim inueniūtur: omitto. Cicero iusitatus inquit ad
Mariū: Pudori tamen malui cedere: q̄ salutis meae rationem
ducere. Et in. ii. officiorū: Siue ratio constantiae uirtutisq; du
citur: aut hac ars est: aut nulla oīno: per quam eam assequa
mur. & hoc fit cum genitio: cū ablatiuo aut praeposita prae
positione: cum hēt aliam significationem: ut Cicero in Catone
maiore: Rationem hēt cum terra: quā nunq̄ reculat imperi
um: id est negocium: & hēt cum terra commercium: quod p̄
batur ex illo in tusculanis: Quis est ōnium qui modo cū mu
sis: id est cum hūanitate & doctrina hēat aliqd' cōmerciū: q̄
se nō hūc mathēaticum malit: q̄ illū tyrānū. Idem ad Atti
cum: Nunc uero quoniam ea quā putauī praeclara expertus
sum: q̄ essēt inania: cū oībus multis rationem habere cogito.

Rationē cōstā: ut breuiter dicā est aquā legitimamq; ratio
nē aut ostendi: aut apparere ostēdi posse. Plinius iunior: Mi
hi & tentādi aliqd & qescendi illo auctore ratio cōstabit. &
ites: Mix est q̄ singulis diebus in urbe ratio cōstet: aut con
stare uideatur: pluribus cūctisq; non cōstat. Vulpianus: Pla
ne si defendendi gratia aliqd fecerit: rationē ei cōstare opor
tet: idest rationē eū iustā aut ostēderi: aut facile posse ostēderi.

E republica: e regione: ex tempore.

e Republica est: idest p repu. est. Quintilianus: Ad hoc
nō dubitabit qn si nocentes mutari ī bonā mentem
aliquo mō possūt: sicut posse cōceditur saluos esse eos magis
e republica sit q̄ puniri. E repu. dicendū est: ut in oratore Ci
cero testatur: nō ex republica. Tollitur. n. x: sicut in oībus fit
fere: quā ab. r. incupiūt: ut e regione: idest ex oppoīto: uel ex
aduerso atq; cōtrario: nō ex regiōe: re mea: e re tua: e ī nra. Li
uius li. xxxii. Perinde ac si nō postularent quā e re sua esset:
sed suaserit quā nobis censerent utilia esse. Similiter e digni
tate: ex utilitate: ex usu: p eo qd̄ esset p dignitate uel ad di
gnitatē: utilitatem uel usum. Cicero: Ex tua ac ripu. dignita
te facies. & alibi: Legē: ut equū est: ex utilitate reipu. cōside
rate. Terentius: Quod ex ulu fiet. Cāsar in cōment. Vtq; prae
liū cōmitti ex ulu sit. ex rēpore dicere est ex īpūiso: & imprae
meditatum dicere: nec domi compositam orationem afferre
hinc uocatur ex temporalis oratio. Persius etiam ait ex tem
pore uiuere: ex tēpore quoq; agere. Cicero officior. ii. Quos
credimus expedire rem & consilium ex tempore capere pos
se. Aliter idē in. iii. eiusdem operis li. dixit: Vnius generis quā
stiones sunt hae oēs ī quibus ex tempore officium quāritur.
tempore: quasi ex temporis conditione. E renibus laborabat
idem inq;: hoc est morbū in renibus patiebatur. Ex uincu
lis causam dicerē est alligatū respōdere crimibus: ut ex equo
pugnare est in equo sedentem pugnare.

Aestimo: existimo: Cogito: excogito.

a Estimo & existimo a plerisq; cōfunduntur: cū diuersa
sint: sicut cogito & excogito. Ante. n. est cogitare:

deinde excogitare: licet nō quicūq; cogitat: statim & excogitat.
Ita prius rem aestimāus: deinde qualis sit: existimāus. Aesti-
mare. n. est cōsiderare: existiare uero iudicare. Quintilianus:
Cōsūptis affectibus non repiens quo digne mō uultū patris
possi & exprimere: uelauit eius caput: & suo cuiusq; aīo dedit
aestimandū. Cicero de legibus: Sisenna eius aīcus ōnes adhuc
scriptores: nisi q forte nondū ediderūt: de qbus aestimare nō
possumus facile supauit. Et in Verrinis: Expendite hāc atq;
aestimate. Vnde dictū est aestiare p taxā ab as aris: & time
grāce: qd' est precium latine. Ouidius. iiii. de tristibus libro:
Quod quicūq; leget: siq; leget: aestiet ate Cōpoitū quo sit tē
pore quoq; loco.

Coniurare: Conspirare.

c Coniurare & cōspirare fere in malū accipiuntur: quoti-
ens ī patriā aut bonū pīcipē cōiuratio fit atq; cōspi-
ratio. Sed si honesta caūa id fiat: in bonū etiā accipi debet.
Nā & Mutius Scauola ad Porcenā regē inq;: Trecēti cōiur-
rauius pīcipes iuuetutis romanā: ut in te hāc uia grassare-
mur. Et Cicero ad Cēsare p Ligario: Fratry cōspiratiōem di-
xit: quasi unanimitatē. Vex; conspiratio: ut in hoc ipso loco:
nōnunq; nemī pīciosā est: in neiemq; grassatur. Coniuratio
semp in alterius pīciem grassari solet.

Cordi: est: in animo est.

c Ordī ē: & in aīo est differūt. Nāq; hoc secundū notū ē
significā in aīo hēo: uel aīmus ē mihi: uel uolo atq; cō-
stituo: ut ad Terētiā Cicero: Nā mihi erat in aīo mittere ad
Dolobellā. Illud uero est delectat: & placet: ut idē: Itaq; non
tam me ista sapiētiae quā modo Fannius cōmemorauit: pha-
ma delectat falsa pīserti: qd' spero aīciciā nīae mēoriā sēpi-
ternā fore. Ideoq; eo mihi magis est cordi: q; ex oībus saeculis
uix tria aut quattuor nūerantur paria amicorum: quo in ge-
nere spare uideor Scipionis & Lēlii aīciciam posteritati nō-
tam fore: id est eo magis me delectat & placet. Terentius: Si
tibi hāc nuptia sūt cordi. & alibi: q; uterq; ē cordi. i. nuptia iu-
cūda sūt tibi: & uterq; alterū amat. Inuertere.

i Nuertere est quasi in cōtrarium uertere: ut iteriora uer-
stis: aut pellis: aut alias res exteriora facere: prap-
stereq; uerba pnunciare: ut p lauio uola. Et interuerter est re
aut comodata aut deposita aut creditam callide doloq; ne
domio restitatur efficer: ut Cicero i Verrē: Candelabz: qd
rex aegypti Ioui capitolino dono tulerat a Verre q illd com-
modato a rege accepat iteruersū esse cōqueritur. Marcellus
iuriscōsultus: Si duo inqt hāeres rem apud defunctum de-
positam dolo iteruererit. Cōpertū esse: exploratū esse.

c Omptū est mihi: & exploratū ē mihi: idē est qd scio p
inuestigationē. Similiter cōperi: & explorauī. Cōstitu-
tū est mihi: deliberatū ē mihi: decretū est mihi: idē qd apd
me cogitādo firmatū est. Similiter cōstitui: & decreui: at non
ita deliberaui. Possū nāq; deliberaſſe: & nihil taēn cōstituiſ-
ſe. Quinti. i agro redēpto: Oderitis licet cōfessionē meā deli-
beraui: hoc ē dubitaui: & hāsitaui. Itaq; differt an dicaus se
natus deliberauit: an senātui deliberatū ē: idēst decreuit. Pli-
nius Iunior: Tū ego si fixū istd tibi ac deliberatū est: sequar
te. Cicero in Verrē: Deliberatū aut est: si res opinionē meā:
quam de uobis hēo fefellerit non mō eos pseq; ad quos maxi-
me culpa corrūpēdi iudicii: sed etiā illos: ad quos cōscientiā
cōtagio ptinebit. Exploraui taēn p inuēi fē accipitur: cum
exploro idē est q; inqro sagaciter: uide exploratores. Idem fit
in non nullis aliis: ut exigo qd uehementer & iure quodā po-
stulo. Inde exegi exactū: qd postulando optinui: & postulādo
optentū. tale est quāsitum p partū a quāro.

Inter fœnero & fœneror: Mutuo & mutuor.

f Oenero tibi dicitur: sicut mutuo tibi: fœneror: abs te:
sicut mutuor abs te. Qui mutuatur: pecuniam dat mu-
tuo. Qui fœnerat: pecuniam dat ad usurā. Qui mutuatur:
pecuniā mutuo accipit. Qui fœneratur: pecuniā ad usuram
accipit.

Gradum facere.

g Radū facē nō est trāsītū facere: sed ad aliquā rē gra-
dū & qsi scalā ad alia facere. Ideoq; a qbusdā dicitur
gradū iacere: ut si riuū trāsire: si in arborē fenestrāue: aut te

etū scandere uelī ex saxo aut scamno: aliqua ue alia re gra/
dū facio: ut apud Quinti. Nāq; & illd' frequens est: ut ea q/
bus minus confidimus: cū tractata sūt omittamus: interim
spōte nra uelut donātes: interī ad ea quæ sūt potentiore gra/
dum ex his fecisse cōtenti. Hoc eodē mō Ambrosius in libro
officioꝝ utitur. Cicero contra Rullū: Hunc quasi gradū quē
dam atq; aditū ad cætera iactū intelligetis. Idē p Cluentio:
Ante q̄ ad hoc nefarium facinus accederē aditum: sibi aliis
sceleribus ante muniuit. Certum est.

c Etū est nō mō accipitur p manifestū est: ut Quīti. Nē
pe legē esse certū est: sed etiam p deliberatū & cōsti/
tutū est: i quo secūdo plexq; adiūgitur datiuus cū īfinito: ut
certum est mihi ire in hispaniā: nōnunq̄ datiuus subīelligi/
tur: ut apud Virgilium. Certū est in siluis iter spelæa ferarū
Malle pati: id est mihi. Liceor: Addico.

l Iceor uidetur carere præterito: taēn q̄si præteritū ha/
beat: format a se frequētatiuū. Sed eiūsdē taēn signi/
ficationis licitor: unde sūt picipia licitans & licitaturus. Vtri/
usq; igitur uerbi significatio est pretiū deferre in auctiōe fa/
ciēda: hoc est i uenditiōe quæ publice fit. Hic unū cōpoitum
fit polliceor: nō multū a primitiua significatiōe dissidēs. Est
n. polliceri aliqd ultro pmittere. Ita q̄ licētur aut licitātur
ultro p re emēda precium alius alio maius pollicetur: ut si/
bi potius q̄ alteri uenalia addicātur. Nā tali mō uendere ad/
dicere est: & idē apd' iuriscōsultos de i diē addictiōe est titu/
lus: quē nri iurispiti emēdāt de i diē adiectiōe: nō uerbū mō:
sed sententiā quoq; atq; ius ipsū corrūpētes. Afferaus ergo
exempla utriusq; uerbi. Vulpianus: Si res eius uenierit & exi/
stat q̄ plus liceatur an ī integrū ppter lucꝝ īstituendū sit: &
quotidie prætores restituūt: ut rursus admittatur licitatio.
Caius: Licitatio uestigaliū quæ calorē licitātis ultra moum
solitæ cōditiōis īflauit: ita demū admittēda est: si fidei iusso
res idoneos & cautionē is q̄ licitationē uicerit offeri paratus
sit ad cōducendū uestigal iuitus nemo cōpellitur: & ideo im/
pleto tēpore cōditionis licitatores alloquēdi sūt. Licitatores

uestigaliū ad iterandā conditionē āte q̄ supiori cōditioni fa-
tiffaciāt admittendi nō sūt. Paulus: Si uenditor simulauerit
meliorē allatā conditionē cū minoris uel etiam tantidē alii
uender&: utriq; emptori ī solidū erit obligatus. Sed si ēptor
aliū nō idoneū subiecit: eiq; fundus addictus est: nō uideo in
q̄t quēadmoūm priori sit ēptus: cū alia cōditio & natura sub
secuta est. Sed si neuter subiecit ēptorem: maiore aut pratio
addictū est pradiū ei: q̄ soluendo nō est: habitū est a priore
ēptione: q̄a ea itelligitur melior: q̄ uēditor cōpbauit: cui licu-
it nō adiciere. Quibus ex uerbis itelligitur qd sibi uelit illud
Ciceronis ī officiis li. iii. Nō licitatorē uenditor: nec cōtra se
q̄ liceatur emptor apponet. Idē p Cecinna: Cū esset: ut dice-
re instituerā: cōstitutā auctio romae mulier mādāt: ut fundū
sibi emāt. Ebutio negociū datur: idest ad tabulā licetur Ebu-
tio. Deterentur ēptores multi ptim grā Cefenia: ptī pratio:
fundus addicitur. Ebutio pecuniā argentarius pmittit: quo
testimonio nūc uir optiūs utitur sibi ēptum esse: quasi uero
nos aut ei negeūs addictū: aut tū q̄sq̄ fuerit q̄ dubitar& qn
emer& Cefenia: quem ut pleriq; scirent: oēs audiissēt: cū pe-
cunia Cefenia: ex illo hāreditate deberetur: eā porro in prae-
diis collocari maxie expedir&. Essēt autem pradia: quae mu-
lieri maxie cōuenirēt ea uenirēt: liceretur is quē Cefenia: da-
re opam nō miraretur. Quin. de pastu cadaueꝝ: Si nobis ni-
hil ex comeatu nō ptiris nos uicina ciuitati uendeūs: liceat
seruire ubi frumentū est. Nō exigua res est: p uita: p sepultu-
ra: p īnocētia licemur. Idē in agro redēpto: Oēs facultates in
pracia colligi rus: seruulos: penates: & oīa utiliora pperanti
festinatiōe parentes addixi. Inde addicti apud uetērs dicebā-
tur: q̄ pratoris pnunciatiōe ac iussu cū soluendo non essent
creditoribus uendebātur: de qbus magna apd Liuiū fit mē-
tio: & addictus morti destitatus dicitur. Cicero offici. li. iii. Et
is q̄ morti addictus ess& paucos sibi dies cōmendādoꝝ suo-
ꝝ caūa postulass&: uas factus est alter. Aliquādo sine aucti-
ōe fit licitatio: ut apd Curtiū de Dario q̄ pollicebatur prae-
ciū p capite Alexandri: siq; cū dolo occidiss&. Ita inq̄t: Et cū

hēatis arma: ita licitamī hostiū capita. Si qd tamen iter lice
ri & licitari differt: qd liceri uidetur aut sine respectu esse ali
orū emere uolentiū: aut tātū semel deferri preciū. Licitari ue
ro cū multis & sapius augere preciū: ut emere uolentes de
tereas ab emendo. Audio: & exaudio. Exoro.

a Vdio & exaudio idifferenter ponūtur p duplici signi
ficatione. Vna p eo qd est auribus accipio. Altera p
eo quod ē audita petenti cōcedo: ut Vīsa sū audire uocē mili
tis. Et Vox quoq; p lucos uulgo exaudita silentes. Item Audi
it & celi genitor de pte sinistra Intonuit leuū: & nulli exau
dita deorū Vota precesq; meæ. Audio taē frequēter accipi
tur p eo qd est credo: accedo: pareo prācipiēti: sed fere cū ne
gatiōe: & frequentius p picipiū quod trāsit ī nomen: qd est
audiendus: ut apud Quin. Nec audiēdi qdā: quorū est Albu
tius: q tris mō primas esse uoluit: qā memoria atq; actio na
tura nō arte cōtigant. Audiendus nō est: idē est qd audiri nō
debet. Ideoq; licebit dicere: Neq; uero quosdā: quorū est Albu
tius audire debetis sine picipio. Cicero tusculanaꝝ li. i. Nec
Homerū audio q Ganymedē a diis raptū ait ppter formā.
Sine negatiōe idē ī eodem: Endymion uero: si fabulas audire
uolumus: nescio quādo ī lycio obdormiuit. Sed cōiunctio hac
tacitā quandā in se hēt negationem: aut certe idē hoc loco di
ceūs: quod dixiūs li. iii. de ullus. Sed nōnūq; sine negatiōe ap
te dicitur: ut apud Liuiū: Ciuem tuū nō audisti arma cape:
ac seq se iubentē Hannibalē: paulo post: Audisti castra pdi
& arma tradi iubentē. Audio insup pro fateor quā similis si
gnificatio supiori est. Ideo sape sic scriptū legiūs: audio & fa
teor: qsi posterius declar& primū. Exorauī hoc munus: idem
est quod orādo ipetraui: exorauī patrē. i. orādo iduxi: quod li
c& etiā pueris notū est: qppe Terentium legentibus ubi hoc
uerbū milies est: nec unq; repietur aliter acceptū: tamen qui
dam sic loquuntur: Exoramus te deus.

Lego: perlego. Scribere: perscribere.

- l Ego & plego differūt & multa huiusmōi. Legere quid
sit notū est. Perlegerē uero ad finē usq; legere: ut Quī.

in. xii. Ideoq; opus est itueri one litis instrumentū: qđ uidere
nō est satis: plegendū erit Ouidius: Perlegis: an cōiūx phib&
noua. Lactatius ī pœmio libri. v. Nō iniuste petere: ut si quis
erit qui iciderit in hac: si legit: plegat. Ita differt scribere &
p̄scribere: quæ exēpla sūt plurima. Titus Liuius li. i. statī in
pœmio: Facturus ne opæ preciū sī: si a primordio res gestas
populi ro. p̄scripseri. Perferi usq; ad cōstitutū finē ferri: Virgi
li. Nec spaciū euasit: nec totū ptulit ictū. Et multi ferūt lras:
sed eas uel negligētia uel dolo uel cāu nō pferūt. Cicero: Sed
nūcius ille q lras accepit: nō ptulit: Seneca ī tragœdiis: Leue ē
miserias ferre: Perferre aut graue: idest ad spaciū tēporis in
miseriis esse leue est: ad finē uero uitæ usq; graue est: ut in il
lo si. mili exēplo. Martialis: Nā uigilaŕ leue est: puigilaŕ gra
ue: hoc est ptē noctis uigilaŕ leue est: usq; ad finē uero & to
tā noctē infomnē ducere graue: quod dicitur etiā pnoctāŕ: ut
& pnox: qđ a puigilādo ita differt: q hoc iterdiu quoq; fieri
pōt: illud uero tantūmō noctu: qđ pnoctare uigilātes facere
possumus: idest totā noctē ducere. Peruigil draco dictus est:
nō quia pernnox esset. sed q nūq̄ dormit & semp uigilās. Pera
gere reū est nō tantū agere reū nisi puenias ad illius cōdēna
tionē. Dicitur. n. accusator reū cōdemnasŕ: cū illū cōdemnā
dū curauit. Vulpianus: Peregisŕ aut qs reū non aliter uide
tur: nisi & cōdemnauerit. Peroraŕ finē orationis orare: ū de p
oratio oratiois dicitur finis: Sed qa ī hac parte utimur plez
q; affectibus: ideo usurpauis iterdū perorare p ipsa cōmotio
ne affectuū: ut Quint. At ista legē recitat: & in cadauere filii
perorat: idest īdignationē cōmouet. Persuadere est suadendo
īducere: ut Cicero ī philip. Duo tamen tēpora iciderūt: qbus
aliqd cōtra Cæsare Pōpeio suaseri: ea uelī reprehēdas si po
tes. Vnū ne qnquēniū īpiū Cæsari progaretur. Altes ne pa
teretur fieri: ut absentis eius ratio hīeretur. Quorū si utrius p
suasissē ī has miseras nūq̄ icidissēs. Suasit ergo: & nō per
suasit. Cicero Pōpeio: Ideoq; dicere soleūs sic: mihi psuadeo:
nō aut sic mihi suadeo. Et persuasū hēo: persuasū. n. ē mihi:
nō autē suasū hēo: suasū est mihi. Idem ad Brutū: Persuasū

est adoleſcēti & maxie p me: niſi Antoio eiecto repu. ſtare nō poſſe. Ille tamen q̄ aliis ſiue alios (Vtq; n. diciūſ) perſuaſit: nō pſuaſor eius ſentētiæ appellari ſolet: ſed auctor. Cicero li .iii. offi. Atq; huius deditiois ipſe poſthumus q̄ debebatur ſuaſor & auctor fuit: quaſi dixiſſet ſuaſor & perſuaſor. Apud Quintilianū aut̄ cæteroſq; ſui temporis dicitur perſuaſio p̄ certa opiniōe atq; ſentētia: quā nobis perſuaſiūſ: ut libro .i. Siqua publice eſt recepta perſuaſio. Quæ q̄tū ego ſētio id ſi gnificare uidetur: qd̄ chriſtiani dicūt fidē: & ſi originē gr̄cā iquiramus: neſcio an cōmodius dicaūſ perſuaſio q̄ fides: pr̄ſertim re ipſa p̄ nobis faciēte. Fides. n. pprie latie dicitur p̄batio: ut facio fidē p̄ iſtrumenta: p̄ argumenta: p̄ teſtes. Religio autē chriſtiana nō p̄batiōe nititur: ſed p̄ſuaſiōe: quæ pr̄ſtātiōr eſt q̄ p̄batio. Nā ſæpe p̄batiōibus nō adducimur: ut malus ſeruus: malus filius: mala uxor optio cōſilio: qd̄ cōſutare nō pōt: nō taēn acquieſcit. Qui p̄ſuaſus eſt plane acquieſcit: nec ulterioſe p̄bationē deſiderat. Nō ſolū enī ſibi p̄batū putat: ſed ſeſe cōmotū ad ea exequēda itelligit. Sed q̄a fides etiā p̄ ut ſic dicā: credulitate accipitur: quale ē hēo tibi fidē. Recte etiā n̄ra religio noiata eſt fides: ſicut a gr̄cis *πίſτις*. Veḡ eo: ūde egreſſi ſumus reuertamur: Perſuadere eſt in effectu: ſuadere aut̄ in actu: Itēq; diſſuadere. Itaq; nōnulli peccāt cū dicūt: diſſuaſi hoc illi: p̄ eo qd̄ eſt ſuocari ab opiniōe in qua erat. Siq̄dem p̄ hoc ſenſu diciūſ: perſuaſi ne facer̄: ſicut e diuerſo p̄ſuaſi ut faceret. Quare ſuaſor & diſſuaſor: niſi p̄ſuaſor deat: nihil effecerūt. Quīti. Ergo pars deliberatiā: quæ eadē ſuaſoria dicitur: de tēpōſ futuro cōſultat: quærit etiā depr̄terito. officiis cōſtat duobus ſuadendi & diſſuadendi: non dixit p̄ſuadendi: quoniā nō eſt officiū oratoris potiffimum in euentu: qualis eſt perſuaſio: neq; eſt eius ars p̄ſuadendi. Sed ſuadendi & diſſuadendi in deliberatiō genere: in uniuerſum autē benedicendi: quod eſt in actu: non in euentu. Pr̄terea deliberatio uocatur ſuaſoria: quoniā utrinq; ſuadetur. Qui .n. diſſuad&: nihil aliud q̄ e contrario ſuad&. Cicero in Cato ne maiore: Diſſuaſimus nos: deinde ut ſcias finem euentūq;

diffuasiois subiunxit. Itaq; lex popularis suffragiis populi r
pudiata est: id est diffuasiuſ etia diffuadendo ne fier& plu
asimus: q̄tum errēt philosophi nri: quorū est Albertus cū de
compatione dialecticā & rhetoricā disputant huius uerbi
significationē nescientes: quisq; illos legit: itelligit pmanere
est usq; ad finē manere. Plinius iunior: Tunc demū lente cū
ctanterq; ueniūt: nec tamen pmanent: sed ante finem rece
dunt. Alii dissimulanter & furti: alii simpliciter & libenter.

De per præpositione.

I Ocuti sumus nō nihil de præpositione p quādo cōpo
nitur. Addaūſ adhuc aliqd āplius. Nōnunq; hac p cō
poitionem in malū accipitur: piurus pfidusq; iusiurandū
fidemq; uiolat: pertinax qui nimis tenax: pfuga q ad hostes
trāsīt: perditus q in ōne scelus est traditus. Percitus q iracun
dia furore q; est incitatus: puerſus qui uersatur in malo & a
bono uersus est: perpeſſus laboriose paſſus. Sape accipit q
si p mediū: ut perlucidū siue pellucidū: id est p cuius mediū
fulgor emanat. Perspicuū per cuius mediū lic& opertū sit
oculos dimittiūſ: & per eius mediū uidemus: ut aqua: glaci
es: laterna: uestica: uirg: cryſtallus: gēma. Sed pspicuū plexq;
ad mentē rferitur: ut id qd' ais perspicuū est: id est tale quale
uirg: aut cryſtallus. Perlucidū magis ad corpora. Plautus in
aulularia. Ita is pelluc&: quasi laterna pūica. Seneca de trā
quillitate. Quid perlucentis ad imū aquas: & circumfluētes
ipsa conuiuia? Quint. Sed ut inter seiūcti atq; ita cohāren
tes: ne cōmissura perluceat. Aliquando sed figurate ad men
tē refertur: ut apud. M. Tullium in Bruto: Ita reconditas ex
q̄ſitaſq; sententias mollis & pellucens uestiebat oratio: idē
est pellucens & trāslucens: adeo ut Plinius maior fere nunq;
utatur plucens siue plucidus: sed trāslucēs siue trāslucidus:
quod etia figurate ad mentem refertur: ut apud Quintili.
li. viii. Similiter illa trāslucida & uersicolor quorūdam elocu
tiores ipsas efformiat: quæ illos uerboſ habitū uestiantur.
pfluere per medium alicuius fluere: ut si lagoena male ma
seriata: maleq; compacta sit perfluit: id est per eius medium

hūor: q̄ intus est fluit. Terentius: Hac atq; illac p̄fluo: id est
 in motū nō fidelis lagoenae: quæ mihi cōmittūtur effūdo.
 Plinius idem sapius utitur transfluo p̄ perfluo: quæ idem
 sunt ut perfuga & transfuga. Perpluere per medium alicuius
 pluere: ut hæc domus perpluit: hoc tectum perpluit. Quinti.
 in sexto: cū cōnaculum eius perpluer&. Frequentissime acci
 pitur p̄ ualde: ut alio libro ostendi: permagnū: pergrauē: per
 iucundū. Quo in loco notandū est q̄ cum præ i eadem signi
 ficatione reperiatur: tamen quædam uocabula cū præ cō
 iungūtur: nō cum per: ut præpotēs: præcellus: prælatus: præ
 fulgēs: prædiues: prædulcis: prædurus: præcurtus: prælōgus:
 præclarus. Quod siqd̄ iter has præpositiones interesse uelis
 id erit qd̄ uehementius aug& præ. Nam prælōgus homo: præ
 longa oratio ea dicitur: quæ enormi lōgitudine est: & præpo
 tēs: præcellus & similia: maiore in motū potens celsusq;: &
 quasi præter motū morēue aliorū potēs ac celsus. Inde etiā
 præcox fructus præter morem cæterorū coctus: siue ante cæ
 teros. Vnde uua: ficusq; præcoces dictæ: & præmaturus ante
 q̄ sit tēpus maturi collectus. Quidā tamē præcoquus dicūt:
 ut Martialis. Vilia mēnis fueraūt præcoqua ramis: Nūc i a
 doptiuis p̄fica cara sumus. Eadē præpositio iūcta cū uerbo
 nōnunq̄ hēt pene nihil diuersū a sui simplici significatione: ut
 præcludo: præcido: præmior: præcigo: idē sūt. n. qd̄ cludo:
 cædo siue icido: morior: cigo. Cuius naturæ est etiā re: ut re
 ro: rido: recigo: repurgo: refodio: repromitto: relicto: quæ sæ
 pe uix q̄ppia a simplicibus in significatione dissentiūt: Per i op
 testatioibus atq; adiuratioibus: fer sol& separi a suo accusa
 tio iternecto noīatiuo: q̄ frequentissime ē ego: ut uirgil. Per ego
 has lachrymas: dextrāq; tuāq;. Quī. i mathēatico: Per has
 ego te optie p̄ si uis tantū fortes manus.

Inter p̄sequor: & p̄sequor.

p̄ Rosequor a p̄sequor multi nesciūt distingere: q̄ ne fal
 li possint: ita accipiāt. Proseq nō sere carei comitatu
 ablatiui: ut p̄sequor te oculis: caritate: odio: honoī: uersibus:
 cātu: cōuiciis. Significaturq; actio declarās alterius affectū

i altes. Persequor autē uel i malā ptē: id est i sequor & i sector
uel i bonā cū pseuero exeq: qd' ager cœperā. Partio: partior:

p Artio & partior qdā p eodē legunt. Sed mihi uidetur
raro repiri partio sine in: & partior cū in quādo ē de
ponēs: sed quādo est passiuū. Est nāq; imptio idē qd' ipēdo:
nel partē do. M. Tul. Huic rei aliqd tēporis ipertias: qsi ipē
das. Idē laboris mei laudē nemi imptio: qsi ptē do. Repitur
aliquādo mutata cōstructiōe: ut apd' Terentiū: Pluria salu
te Parmenonē suū imptit Gnato: qsi plurimā salutē Parme
nōi suo ipertit Gnato. Eo mō quo dicitur dono tibi hūc equ
um: & dono te hoc equo. Huius passiuum est ipertior: ut Ci
cero: atq; etiā uiro forti collegæ meo laus ipertitur. Partior
idem est q ptes facio: ptesq; distribuo: sicut sortior sortes fa
cio: sortē ue icipio. Virg. Et socios ptitur in oēs. Quintil. Par
tire uel gratis dū quo respireūs: afferas. Partiri itaq; de pri
bus diciūs. Imptio magis de re icorporea: & quasi cōmūico.
Imptiū taēn aliq dicūt p ipertit ab ipso deponēte partior.

In manu est: in manibus.

i N manu est: & in maibus est: utq; accipitur p eo qd'
in ptate est. Sed dupliciter de præsenti: & de futuro: de
præsenti. Cicero: Nō est istuc i manu mea: & filius in prīs: &
seruus i domi manu esse dicitur: unde mācipiū & manumif
sio. Lucanus: In maibus uīs quātus sit Cæsar hētis. Virgili.
Terra aut in maibus uestris. De futuro Salustius: Vex enī
uero pro deoz atq; hominū testor fidē: uictoria i manu uo
bis est: uig& aras: aius ual&. Cōtra illis ānis atq; diuitis om
nia cōsenuere. Tantū icepto opus est: cetera res expedi&: In
plurali taēn frequētius: cū diciūs uictoria in maibus est: qsi
iam iā tenetur. Etiā diciūs in maibus est: in alia significatio
ne p eo qd' ē iter māus ē: aut qa admiratiōi ē: aut qa nōdū
opi sūma māus iposita: qa ē admiratiōi. Cicero i Catōe ma
iore: Est in maibus laudatio quam cum legimus: quē philo
sophum non contēnimus: quia res nō est consumata. Idem
in eodem li. Septimus mihi liber originum est in maibus: o
nia antiquitatis monumēta colligo. Præter.

p Reditus sū bono dicitur: & præditus sum malo: sicut affectus sū malo: & affectus sū bono: id est ut hūiter magis q̄ optiē dicā hēo bonū: & hēo malū: ut præditus sum hūanitate: uirtute: diuitiis: dignitate: uiribus: q̄ sermo est usitatissimū. Nunq̄ tamen cum ablatiuo & præpositione a uel ab: ut fit i affectus: ueluti sum ego a rege magnis honoribus affectus: nō aut sū præditus a deo magnis uiribus: de malo rarius. Cicero p̄ Sylla: Nisi uero unum me uis fery: præter ceteros: me aspey: me inhūanum existimari: me singulari immanitate & crudelitate præditū. Idem p̄ Rabirio. Senectute affectus: morbo præditus. Cōtigit idem in singulari: ut in p̄xi mo exēplo: existimari me singulari immanitate. Saep̄q̄ legiū ille est singulari im̄pbitate: tu es singulari stultitia. Similiter fit in aliis tribus quattuor ue uocabulis: notabilis: nobilis: insignis: & eximius. Quin. Hūc tu animū mō inter libidines ac scorta p̄debas: macie notabilis: pallore deformis: sola q̄ impatiētiae tuæ fabula notus. Nobile scortū: quasi in ordine meretricio excellens: uel maxie inter alia notū. Et apud Liuium: Nobilis ille clade romana locus. Et apud Ciceronē: Cuius præter ceteros est nobilitata crudelitas: & latroēs uocatur insignes q̄ maiore manu: maioreq̄ audacia grassātur: Et insignis im̄pbitas: insignisq̄ stulticia dicitur rarius: quē admoūm singularis: eximia stulticia rarius est. Cicero uerrinas: quarto: Sin hāc uos in rege tā eximia: tam iniuriā acerbam neglexisse audient.

Descendo.

d Descēdo i praeliū: descēdo i forū: descēdo i capū diciū: nō q̄ de loco superiore i inferiore descēdiū: sed q̄ de loco tu to i locū discrimis: opior q̄ q̄ i loco celsior se tenet: pugna de tractare existit: quē cū reliq̄: & in locū a quū uenit atq̄ descendit: mentē se hēre pugnadi declarat. Ideoq̄ nō fere dicitur i forū descēdere: nisi q̄ pugnadi & defendēdæ litis cā uenit i forū: nō regū uenaliū coēptor ac negotiator. Et in capū descēderi nō nisi q̄ litis dignitatis ue cā: sicut i capō Martio fiebat: certaturus uadit: nec i praeliū pugnāue descēderi: q̄ i loca inferiora descēdat. Nō. n. locus ē pugna & praeliū: cū nihil inter si

qualis locus sit: planus an montuosus: in quē se confert q in pugnam descendere dicitur: ut apud Virgi. Satis aut erit in re pspicua unū exēplū ptulisse. Instructos acie tiberino a flumine teucros Tyrrenamq; manum totis descendere campis.

Amare: diligere: adamare: amicus: amica: amator.

a Mare est generalis significati idē q diligere: nisi q putatur plus qddā esse in amando q in diligendo: ut Cicero ad Brutū. L. Clodius ualde nos diligit: aut ut εμφαικωτερον dicaui ualde nos amat. Et iterum: Sic igitur facies: & me aut amabis: aut quo cōtētus sum diliges. Idē ad Dolobellā: Quis erat q putarē ad eum amorē: quem erga te hēbam: posse aliqd accedere: Tantū tamen accessit: ut mihi deniq; nūc amare uidear: antea dilexisse. Adamare est amatorie amare: ut Quin. multis in locis: sed unus suffecerit: Me qdem marite siq; iterroget ōnes matres liberos suos: tanq; adamauerit: amant. Videbis oculos nunq; a facie uultuq; deflectere: comere caput: habitūq; cōponere: suspirare cū recesserit: exultā cū uenerit: conserere manus: pendere ceruicibus: nō osculis: nō colloquiis: nō præsētiae uoluptate satiari. Amicus taēn honesta res est. Amica quādo ad uirg; refertur: i honesta: ut hāc aīca mea est: id est cōcubīa. Ego uero suus nō amicus: sed amator sū. Ideoq; apd' Terentiū dicitur: Herā putaui hūc Pāphilū aīcum amatorē uirg;: ne putares amicū i malam ptem accipi: adiecit amatorem. Sed apd' prosā hoc obseruatū semp inuenies: apud poetas fortasse non semper.

Declaro.

d Eclaro frequentius ad facta ptnē: q ad dicta. Cicero: declarauit id mō temeritas. C. Cēsar: q oīa iura diuina & hūana puerit. Aliquādo etiā in dictis: Idē ad Ligariū: Postea uero q magnā spē habere cōepi: fore ut breui tēpore te icolumem habereū: facerē nō potui: qn tibi & sentētia & uoluntatē declarare meā. Et in eadem epistola: Quando qd sentirē exposui: uellē tua caūa re potius declarare q oratione. Interdum accipitur p significo: ut idem li. i. de finibus: Nullū uerbū ē: qd idē declarē latīe qd grāce ηυοαν q uoluptas

declar&: id est signific&: uel ostendat: uel indic&. Ingredior .

i Ingredior componitur qd̄ ex i: sed diuersa ratioe: nūc ad locū: ut ingredior forū uel in forū: q̄ modus loquēdi ne mini ignotus est: nūc i loco: quod est ābulo & īcedo. Virg. Cōtinuo pecoris generosi pullus i aruis Altius īgreditur: & mollia crura reponit. Cicero li. v. ad Atticū: Si dormis expgiscere: si stas īgredere: si īgredieris curre: si curris aduola. Idem est ergo īgredieris hoc loco qd̄ graderis: quod est ambulas .

Consulo te: consulo tibi: consultor: consultus .

c Consulo te: cōsiliū peto a te: uel īterrogo & īqro. Qui tili. Quid p̄ fidē facere uultis: Iuuenē quē de parricidio cōsultet parer ille sc̄atus: miror hercule nō dixisse uolui: sū ueneficus: sū parricida. Idē ergo quod primū est: ut quod miraturus est q̄sq; ītelligat: & quare bonū sit sciat: tū īnfulciendo onere consulat suas uires. Et itē: Ego aures cōsulēs meas: consulo tibi: cōsiliū do tibi: uel p̄uideo tibi. Sed hoc frequentius: ac magis pprie ī rebus: ut consule uitaē tuā: cōsule ualitudī: cōsule dignitati: consule saluti: cōsule rebus tuis: adeo frequentissimē: cū dicitur: consule uolo mihi & meis libertis: ītelligitur potius de corpore & rebus externis: q̄ de aīo. In plurali aut nūero īterdū repitur sine appoīto tamen: ut cōsulūt senatores: quod frequentius diciūs cōsulant: id est deliberāt. Nisi. n. adsit q̄ cōsiliū petat: q̄ cōsiliū det: non est deliberatio siue cōsultatio: atq; ut cōsulūt: diciūs p̄ cōsulant: hoc est quod altera ps̄ petit: altera dat cōsiliū. Ita e cōtrario nōnunq̄ cōsultare ē unius: non pluriū p̄tiū: sed ita si is apud se duas partes sustinet: secumq; deliberat: hinc duo nomina nascuntur consultor & consultus. Consultor fere pro eo qui alium cōsulit accipi sol&: nōnunq̄ tamen pro eo qui alii cōsulit. Salustius ī Iugurthino. Simul ab eo petunt uti fautor: consultoq; sibi adsit. Et iterum: Ita cupidine atq; ira pessimis consultoribus crassari: neq; facto neq; dicto abstinere: consultus est homo prudens: & sciens: dignusq; a quo cōsiliū petas. Ceterum non occurrit mihi ubi reppererim: nisi aut participium: ut tibi cōsuliti

medici dixerūt eundē esse langorē: aut noēn p̄ iuriscōsul̄to :
ut Horatius: Eris tu q̄ mō miles mercator: tu cōsul̄tus mō ru
sticus. Quin. i. septimo: Scripti & uolūtatis fr̄quentissia iter
cōsul̄tos quæstio est. Liuius tamen libro. i. ait de Numa Pō
pilio: Cōsul̄tissimus uir ut illa qdē ætate esse poterat: oīs di
uini atq; hūani iuris: & i. decimo: Callidos sollertesq; iuris at
q; eloquentiæ cōsul̄tos. Horat. i. carminū: Parcus deorū cul
tor & ifrequens īsanientis olī sapientiæ cōsul̄tus ero. In com
positione frequens est: sed adiectiuū. ut apud eundē Quin.
O icōsul̄tā muliebrem semp̄ amentia: idest īprudentē: icōsilde
ratā: & nullius cōsiliū. Alterz quoq; cōpoitū: si cōpoitū est ut
iuriscōsul̄tus: qd̄ etiā dici sol̄ & iurecōsul̄tus: nō nūq̄ in sipli
ti: ut Ouidius i. primo de arte amandi: Sit tibi credibilis ser
mo: cōsul̄taq; uerba.

Agere gratias: habere gratias: referre gratias.

a Gere gratias est uerbo: qd̄ qdam barbare dicūt regra
tior. i. habere gratias est i. aīo: cū mēorē accepti benefi
cii mentē animūq; hēo: & i. uicem gratificandi uolūtātē. Re
ferre siue reddere gratias est factō: ut si tu a me subleuatus
aut pecunia aut patrociniō aut manu: alioque subsidio uicis
si me aliquo mō subleuaueris gratias rettulisti: reddidistiq;
licet Seneca nolit malas referri posse: sed reddi. Cicero taēn
in Salustiū ait: Nā q̄ ista iūlitata rabie i. uxorē & filiā meā
iuasisti: quæ se facilius mulieres abstinerūt a uiris q̄ tu uir
a uiris. Satis doctē ac perite fecisti. Nō. n. spasti me mutuam
tibi gratiā relatur: ut uicissī tuos cōpellarem. Quanq̄ Cice
ro nūq̄ fere ait reddere gratiā: sed referre. Porro hoc exemplū
in alium usū quoq; attuli: quod uidetur significari gratiam
etiam uerbo īferri nō solū factō: sed multum tamen differt
ab illo: agere gratias: quo tantū innuitur confessio accipien
tis beneficiū. Qui uero refert gratiā reddit beneficiū: inter
dū maleficiū: siue factō: siue dictō: quoniā dicēdo nōnunq̄ p
sumus æque atq; faciēdo. Plancus ad Ciceronē: Immortales
ago tibi gratias agāq; dū uiuā. Nā relatur me affirmat nō
possi: Tantis. n. tuis officiis nō uideor mihi respōderē posse.

Ecce respondere officiis: id est satisfacere beneficiis est gratias referri. Ceterum frequentius est refero gratiam: quam habeo gratiam. Item frequentius ago gratias quam ago gratiam. Vix enim audiuius ago gratiam: sed gratias: & raro refero gratias: sed gratiam. Cuius rei testimonio est illud in libro xvi. Titi Liuii: Satiatusque tandem complexu filii: renunciate inquit gratias regi me agere: referre gratiam aliam nunc non posse: quam ut suadeam non ante in aciem descendat: quam ut in castra me rediisse audierit. Dicius item ago grates: sed sapius apud poetas: quod necessitate uersus ago gratias dicere non possunt. Nonnunquam etiam apud oratores: ut Cicerone: Aliquandoque post suspexit ad caelum: & grates tibi inquit ago sume sol: uobisque reliqui celsites: nisi legendum est gratias: non grates pro eodem significato: siue pro eo quod est reddo gratias. Seneca in tragodia: quae inscribitur Agamemnon dixit: Reddo grates tibi grandaeui lassique senes copote uoto: Reddunt grates: id est ut ego inter praetor: agunt gratias. Quis enim referre possit gratiam deo: quod etiam fando nunquam cognitum est: nisi apud quosdam recites: nihil nisi barbari loqui sciunt. sed gratias agimus. Raro etiam gratias diis habere dicimur: quotiens agnoscimus: apudque nos ipsos fatemur ab illis beneficium accepisse citra spe gratiam referendi: ut in Andria Terent. Pol diis habeo gratias quod in pariundo alii quot affuere liberae. Gratulari: gratari.

Gratulari est uerbo testari: te gaudere fortuna ac felicitate alterius apud eum ipsum: quod affectus est felicitate: nonnunquam apud te ipsum ob tuam felicitatem: Ideoque seipsum postulat datiuum: ut gratulor tibi ob tuam praeturam adeptam: gratulor matris meis: quibus ut te contingeret: datum est. Quin. Non efficit tamen infandum praesentis reatus indignumque discrimen: ut misera puella non gratuletur sibi quod illam pauper accusare iam poterit. Poetae nonnunquam praetereunt datiuum utique cum fuerit pro nomen: quae fuit causa ut quidam existimarent: quosque est Apuleius: hoc uerbum idem significare quod gaudeo. Ouidius in heroidibus: Gratulor ceteram tuis accedere nostris. Gratulor inquit tibi: uel mihi: uel nobis. idem tertio de arte amandi: Prisco iuuent alios ego me nunc denique natum Gratulor.

Gratulor subitellige mihi. Et interdū etiā oratores: ut Quin-
ti. in pastu cadaueꝛ: Gratulemur iā q̄ nulla ciuitas fame la-
borat. subitellige nobis. Verba aut̄ Apuleii hæc sūt in apolo-
gia de Magia. Eo in tēpore q̄ nō negabūtur in getuliæ medi-
terraneis mōtibus fuisse nisi pisces p̄ Deucaliois diluuia rep-
irentur: qđ ego gratulor nescisse istos legisse me. prætermisit
datiuū q̄a gratulor p̄ gaudeo accepit. Quod tantū abest: ut
approbē: ut possit gratulari q̄s cū mīme gaudeat: atq; adeo
doleat: qđ frequēter usu uēit utiq; inter falsos aīcos: cū alter
iuidus atq; æmulus tacite qđem dolens q̄ alter honoribus
auctus sit: taēn illi gratulatur: forte. Et Apuleius subitellexit
mihi. i eadē significatiōe accipitur grator. Sed poeticū histo-
ricūq; est. Virgili. Inueni germana uiā: gratare sorori. Titus
Liuius li. vii. Tuū sequentes currū Iouis optī maxī templū
gratātes ouātesq; adiꝛ. Diciūs aliquando gratulari p̄ eo qđ
est gratias agere: sed nō fere nisi diis īmortalibus: Ideoq; pro-
prie idē est q̄ supplicare. Siqđem triūphantes in capitolium
ascendebant Ioui optio maxio: cæterisq; diis gratulatū. Eius-
dē quoq; significationis fortassis est grator: qđ significat Li-
uius libro decio dicēs: Itaq; prætor ex tēplo edixit: uti æditui
ædes sacras tota urbe apirēt circūeūdi: salutādiq; deos: agēdi
q; grates p̄ totū diē populo potestas esset. Nec mirū si dici-
mus gratulari gratari ue deis: q̄si ostendere nos illis aggau-
dere: cū dicamur eosdē salutare: q̄si salutē illis optare: quod
hoībus cōuenit nō diis.

Fingere: effingere.

f Ingeri p̄prie est figuli: q̄ formas ducit ex luto. Inde ge-
nerale fit uocabulum ad cætera quæ ingenio manu-
q; hominis artificiose formantur: præsertim inusitate & no-
ue: Effingere est ad alterius formam fingere: & quodāmō fin-
gēdo ip̄sētare: Cicero secūdo de orat. Tū accedat exhorta-
tio q̄ illum quem delegerit imitando effigat atq; exprimat.
Quinti. Nam id quoq; est docilis naturæ sic tamē ut ea quæ
discit: effigat. Et iteꝛ: Nā mihi uidetur. M. Tullius: cū se totū
ad imitationē græcorū cōtuliss&: effinxisse uim Demosthe-
nis: copiā Platonis: iucūditatē Socratis. Vnde ductū ē nomē

effigies figura ad' uiuam alterius similitudinem: uel ad ueritatis imaginem facta tā in picturis: q̄ in sculpturis.

Obeo legationē: exequor munus legatiois: defero.

o Beo legationē: exequor munus & officiū legationis: o'

beo puiciā: exequor officium puinciale. Ita obeo mortē: exequor & pago mortem: uel adeo mortē: quē admodum dicitur qs obiisse diē p̄ iuisse. Item obiit diem suum: idē est q̄ mortuus: & iuit ad diem fati: ut apud Sulpiciū: Nunciatū est Marcellū diē suū obiisse. Prætermittimus aut̄ nōnunq̄ illū accusatiū dicentes: Marcellus obiit: quod item fit in illis significatiōe similibus uerbis: oppetuit & defunctus est: atq; etiam inde tulit: & siqua adhuc alia. Nam in prior̄ subintel ligitur accusatiuus mortē: i posteriore ablatiuus uita. Quid signi: q̄ sæpe repimus hæc noīa esse his uerbis adiūcta. Est aut̄ oppetere frequētius q̄dem mori nō fatali sed illata morte. Interdū tamen & fatali. Cicero i officiis: Et Ajax traditur miles mortē maluisse oppeteri q̄ mulieribus: si Circe & Calipso mulieres appellandæ sunt: ut Vlyxes fecit inseruiss̄: Idē de diuinatione: æquius esse censuit se maturā oppetere mortem: q̄ Publii Africani filiam adolescentē fœminā emisit: ipse paucis post diebus est mortuus. Sine accusatiuo: ut apud Virg. O terq; quaterq; beati Quis ante ora pat̄ troiæ sub mœnibus altis Contigit oppetere. Defunctus quoq; dicitur: quasi pfūctus munere uiuēdi. Ideoq; ut dicimus pfūctus ē siue defunctus officio prætorio: munere ædilicio: cura tribunitia: ita defunctus uita: idest ab hac admīstratione: ab hoc munere: ab hac pcuratione cessauit: ut apud eundem: Defūctaq; corpora uita. Detulit aut̄ quod tertio loco posui in id significatum accipio: cū est p̄ accusauit: ubi subītegitur reus: ut Quinti. Diuitē detuli reū paup̄ inimicus occisi pater.

Peruestigo: inuestigo.

p Eruestigo & inuestigo non solū quæro: sed & q̄dem frequentius quærendo inuenio: ut sit uestigo quæro: inuestigo & peruestigo quasi acquiro. Ductū est aut̄ hoc uerbū a uestigiis tanq̄ signis indicisq; q̄bus ad rei notitiā pueniū.

Cicero.iii.de oratore: Ipsa tractatio & quaestio quotidie ex se gignit aliqd qd cum desidiosa delectatiōe uestiges. Idem in eodē li.secundo:Nosse rēgiones: intra quas uenias:& peruestiges qd quæras. Idem p Ligario:Sed quoniā diligentia inimi ci iuestigatū est:qd latebat cōfitendū est ut opior. Terenti us:Nihil tam difficile quin quærendo possit inuestigari.

Nutriti & ali quid significant.

n Vtriri est & puorū ut ciscāt:Vnde nutrices dicūtur:nutrici q; qui curā infantū hēnt habuerūt ue:& adulto & ut uiuāt. Ali quoq; in eodē significato:unde lex illa.xii.ta bularū:Liberi parentes alant aut uinciātur:at ī rebus incor poreis frequētius ut crescant. Quin.Sed alere facundiā: ui res augere eloquētiā possit:pinde ac si dixiss& augere facun diā:augere uires eloquētiā possit.Cicero:Sed ne illa exticta sūt:alūtur potius & augentur cogitatiōe & mēoria mea.Cō iūxit & ipse hāc duo sicut solūs ī multis quæ silia sūt:ut pos sū & lic&:ut munus & officiū:ut mēs aīulq;. Virgi. Hos suc cessus alit.i.quasi horū aīos successus augescere facit.

De Spero & confido.

f Pero p credo usitatū est:siue de præsēti loquamur:si ue de præterito.De præsenti Quinti.Facilis ut aīad uertere uos spero defēsionis meæ cursus est:de præterito idē: Et īnocentiā qdē puellæ satis ut spero defendiūs.Et Cic.Spe ro iā pbatam esse aīciciā nostrā.Siliter cōfido p credo:tū in præterito:tū ī præsenti:tū ī futuro.In præterito:Quoniā pbatā rōnem officii mei uobis esse cōfido.In præsenti:qā a Cratippo nostro pīcipe huius mēoriae phōrū hāc te assidue audir atq; accipe cōfido.In futuro:Ita for cōfidiūs.Hāc exē pla ex Cicerone sūt. De Dico sententiā:& fero sētentiā.

d Ico sententiā cōsiliarius:fero sententiā iudex. Quorū exēpla frequentiora sūt q̄ ut a me repeti debeāt.Nō nunq̄ tamen dico p fero:ut apud Quinti.Apud iudices qdē secundū legem dicturos sententiā.de confessis pīcipe ri diculū est.Iuris quoq; consulti hoc uerbo ī hūc sensū frequē tissime usi uidentur.Dico leges aliud q̄ fero leges.est.n. feri

ad suos: dicere se ad uictos: ut Liuius libro. xlii. Nihil ea mo-
uerūt regē tutā fore bellis aīam ratū: quādo pīnde ac uicto
iā sibi leges dicerentur. De Circūsto & Circūsissto.

c Circūsto & circūsissto utrūq; facit circūsteti: sed primū
pro circundo: alter p inuado & irruo: & qī terrifica-
tione aggredior. Virgilius: Circūstāt aīa dextra leuaq; fre-
quētes. Idē: At fessi tandē ciues infanda furentes Armati cir-
cūsisstūt: & alibi: At me tum primū sēuus circūstetit horror.
Quinti. in apes paupis: Cum me euocass& subito trepidum
totoq; fortunā suā strepitu circūstetiss&. Nōnunq; nō ter-
rificandi: sed terroris auferendi gratia pōitur: ut Cāsar in cō-
mentariis: Siq; grauiore uulnere accepto deciderat circūsi-
stebant. hoc est loci iacentē exhortabantur tela hostiū arcē-
tes. Nōnunq; etiā ut circūsto accipitur: ut apd eūdē: Et mer-
catores in oppidis uulgu circūsisstūt quibusq; ex regioibus
ueīant: qualq; ibi res cognouerint pnuiciare cogat. Quo e-
tiā mō apd Quinti. recipi pōt. De Vsurpo.

u Surpare est uti siue ulitare tū dicto: tū facto. Cicero
in oratore: Post inuēta cōclusio est: qua credo uisuros
ueteres illos fuisse: si iam nota atq; usurpata res esset: qua i-
uenta oēs usos magnos oratores uideūs. Hoc etiā sic dicere li-
cebat in eandē sententiā. post inuēta cōclusio est: quā credo
usurpaturos illos fuisse: sed iam nota atq; usurpata res ess&
quā inuenta oēs usurpasse magnos oratores uideūs. Idem
quod sepe usurpamus in ōnibus dictis ac factis minimis ac
maxis cum hoc decere dicimus: illud nō dicere. Idem: Præcla-
re. n. hoc est usurpatū a doctissis: quorū ego auctoritate non
uterer si mihi apd aliquos agrestes hēnda esset oratio. Sed
cū apd prudētissimos loquar qbus hæc iaudita nō sūt. Cur
ego similē me siqd in his studiis opæ posuerim pdidisse. Di-
ctū est igitur ab eruditissis uiris nisi sapientem liberorū esse
neminē. Vsurpatū & dictū p eodem accipit: sicut doctissis
& eruditissis. Quid multa: cū frequenter iuriscōsulti utan-
tur Vsurpo pro dictito: nam pro factito minus dubiū est.
De Præsto sum Adsum.

p. Rasto sum idē est qđ adfū: nec alteri fer uerbo cohæ
 r& nisi uerbo substantio: & huic simplici. Nam præsto
 adfū magis poeticū est. Quid igitur significat adfū. Tria. u
 nū naturaliter: duo p quēdā flexū & deriuationē. Primum
 præsens sū: qđ mō cum ablatio iungitur in præpositiōe ser
 uiet: ut apud Ciceronē de oratore: In Pauli pugna nō affue
 rat: Mō cū datiuo: ut apud eundē i Philip. Oībus his pugnis
 Dolobella affuit. Et apud Quin. Nā in libris obseruationū
 a Septimio editis affuisse Ciceronē tali causæ iuenio. Secū
 dum est hinc ductū: quod sæpe corrogāus q nobis adfūt pi
 clitātibus: quales sūt aduocati: quorū officiū est adesse in iu
 dicio. Sed ipsum illđ adesse fauer est: præsidioq; esse: ideo di
 ciū adesse p eo quod est esse præsidio. Virgili. Mō iuppiter
 adsit. Et itē: Adlis o tandē & placidus tua numina firmes.
 Et in p̄sa Quint. Nunc ōnes in auxiliū deos ipsumq; in pri
 mis quo nec præsentius aliud: nec studiis magis pprium nu
 mē est inuocem: ut q̄tum uobis expectatiōis adiecit: tantum
 ingenii aspir&: dexterq; ac uolēs adsit: si taēn pater q diuisit
 patrimoniū & reos parricidii defendit sic agat: quod contra
 legē sufficit. Parricidū obicitur iuueibus: quorū pater uiuit:
 atq; etiam liberis suis adest. Tertium est aduenio seu magis
 adueniā. Nam pprie idem sūt: iā uiet: & iam præsens erit.
 Itaq; aderit accipitur p utroq; siue p utrouis. Virgilius: Iā
 q; aderit multa Priami de sanguīe Pyrrhus. Itē: Huc ades
 o formosē puer. Et Huc ades o Galatea: q̄s est nam ludus i
 undis. Et Huc ades o Melibœe cap tibi saluus & hædi: Vbi
 si eadē for& significatio quæ in illo præses sit: hic ades non
 huc diceretur: ergo huc ades p adsis: idem est quod huc ueni
 Has easdē significationes hab& præsto sum: & eadē ratione
 in prima Ciceronis exēplum est in Bruto: Quibusqđē cau
 sis tu etiam Brute præsto fuisti. In secunda eiusdē p Mure
 na: Ius ciuile didicit: multū uigilauit: laborauit: præsto mul
 tis fuit: & p eodem: Tu interea romæ uidelic& aīcis præsto
 fuisti. In tertia eiusdē ad Herenniū: Hirundines æstiuo tē
 pore præsto sunt: hyeme pulsæ recedunt. Et in epistolis fre

quenter: Stator tuus mihi cum lris praesto fuit. Et ppe acci-
pi sol & hoc ultimum p eo quod nunc dicius copareo: ut siqs a
liqua dignitate impio ue affectus alteri sic iubeat: cras mi-
hi ad huc locum & ad hanc horam praesto sis: id est coparas
& te representantes: atq; exhibeas mihi.

FLERE: Gemere: plorare: plangere: eiulare: uociferari: & la-
mentari quid differant.

f Lere est lachrymis: ideoq; tantum hominum ridei. Geme-
re est pectore cum pra angustia in sonum prumpit. Ideo
& iumenta sub nimio podere gemunt: & inaiata quoq; cum
nimis honusta sunt gemere dicuntur: ut apud Virgi. Gemuit
sub podere cymba. Plorare est uoce flebili & effusa dolorem
suum apire: Vnde implorare est plorando opere orare. Plangei
est percussione & uerberatione pectoris: capitis: uultus: aliorum
ue mebroz se in dolore affligere: regitq; post se accusatiuum.
Ideoq; p translationem dicuntur fluctus plangere littora quasi
ad declarandum dolorem in motum lamentationis. Eiulare est
uoce sublata flere: quod magis mulierum est proprium. Vociferari est
uoce effrenata non modo dolore sed etiam indignatione: quod indi-
gnatio doloris genus est ostendere: Interdum sine effectu: sed
tamen uehementius exclamare. Lamentari est uoce querula:
& tristi oratione cladem testari suam. Quae exempla lectoris hoc
opus inuestiganda relinamus.

De Existo: & exto.

e Xistit & extat: quorum uerborum unum atq; idem praeteritum
est simile quoddam significat: quod est eminet & superest.
sed primum cum motu: alterum sine motu: ut illud sit praedit uel ex-
urgit: hoc uero superstat. Cicero de diuinatione: Atq; delapsus
in flumen nunquam coparuisses: me contremuisse timor praeritum: cum
te repete extitisse. Et itez in eodem li. Sumersus equus uora
gibus non existit. Adhuc itez in eodem: Vocem ab aede Iunonis
ex arce extitisse. Atq; itez: Neque diu ulla uox extitisset: & in
secundo: Anguem ab ara extitisse. Et itez. In Lysandri statuam
capite delphis extitit corona. De rebus quoque mentis existere
dicius: ut idem in Laelio: Existit hoc loco quaestio subdifficilis.
De extare unum exemplum Virgilii georgicorum. iii. suffecerit.

Stāt circumfusa pruinis Corpora magna boū: cōfertoq; ag
mine cerui Torpēt mole noua: & sūmis uix cornibus extāt.
Quo fit ut de libris q demortui nō sūt dicaūs extare: ut ex
tāt paucissimi Vārronis libri: plurī nō extāt. Nā ut de hoīe
q adhuc uiuit loqmur supest: quasi non subter est sub terra
hūatus: Ita de rebus extat: quasi extra stat: nō itra: & i tene
bris latet. Cicero in ora. Quæ ut scis extat oratio. & de sene
ctute: Et taē ipsius Appii extat oratio. Conciliare
amorem: & beniuolentiā nos dici: inire autem gratiam.

c Onciliaūs amorē nobis alicuius: cōciliaūs beniuolen
tiā: non aut conciliaūs gratiā. Rursus inimus gratiā:
nō aut iniūs amorē aut bēiuolētiā. Quæ ōniū orationū ea
dē fere sententia est: ac si hoc uerbo uterer cōparo uel cōtra
ho: nisi q inire gratiā est magis fauorē cōparare: q amorē: ut
apd Quin. Quin etiam hoc timeo ne ex eo miōrē gratiā hic
liber ineat: qd pleraq; nō inuēta p me: sed ab aliis tradita cō
tinebit. Recōciliari taē & in gratiam redire idē sūt quotiēs
aīci iterposita aliq offēsa: cū aliqdiu fuerūt inimici in pri
stinā redeūt beniuolentiā ac familiaritatē. Sed redire i gra
tiam etiā cū inaiatis soleūs. Vnde Cic. de senectute: In gra
tiam cū uoluptate redeaūs. præterea cōciliaūs nobis laudē:
honoris: similiaq;: nō aut inimus. Quin. li. ii. Nam & plus au
ctoritatis afferūt q quæ nō prætētis grā litis sūt compara
ta: & laudē sæpe maiorem q si nra sint conciliāt. Rursus i eo
rationē: i eo foedus: i eo pacem: i eo societate: i eo bellū: i eo pu
gnā: i eo uiā: quasi capeſſo: atq; ingredior: quod nō fere nisi i
re momētosa siue graui grandi ue dici sol&. Nam nō ita rēte
loquor i eo prandiū cōnāq;: ut i eo cōuiuiū. Vnde principiū
rei maioris initiū uocatur: ut initiū ratiois: Quintiliāo quo
q; testante q ait: Quod principiū latine uel exordiū dicitur:
maior qdā ratioe græci uidētur procēmiū noīasse: qd a nris
modo initiū signatur: Et huius uerbi pticipium absolute po
sitū sine regimie maioribus rebus adhibetur: ut ieuente pue
ritia: ieuente adoleſcētia: ieuente ætate: ieuente uere: ieuē
te æstate: ieuēte hyeme: ieuente āno nouo. Nō aut ieuente

dormitiōe: ineūte cōuiuio: ineūte die: seunte nocte: seūte ho-
ra: sed icipiēte. Nisi diciūs illd' ipsum ineunte certis noībus
debere adiungi: quæ sūt ea quæ modo exposui.

Quid sit Obruere: & gurgitare.

o Bruef est opire: siue aqua: ut obrutus ūdis: siue terra:
ut Obrue uersata cerealia semīa terra: siue p trāslati-
onē ad aniūm: ut Quin. Tot uoluptatibus obruef possūt u-
nū dolorē. Sed de multo uino potādo etiā diciūs: sicut ingur-
gitare de assumēdis multis cibis. Cicero p Deiotaro ait uīo
se obruisse nudūq; saltasse. Et i Antoniū ut fratrē imitetur:
se obruit uino. Et in eūdem: Idem cū se cibis igurgitass&. In
gurgitare aliquādo utq; cōplectitur: sicut crapulari nō mō
in uino sed etiā i cibo: ūde fit crapula: ut idē in eūdem: Edor-
mi inq; crapulam & exhala. De deuenio. peruenio: des-
picio: & dispicio quomō eis sit utendum: & quid significant.

d Eueimus i mōtem: deueniūs ad diuitias minus usita-
tū: ac minoris ratiōis est: q̄ pueniūs in mōte: pueimus
ad diuitias: Similiter e diuerso deueniūs in planū: deueimus
in uallē: quotiēs ab editiore loco pfecti sumus: usitatus p-
babiliusq; q̄ pueniūs i planū pueniūs i uallē: ita deuenimus
in paupertatē: q̄si descēdi & delapsus sū in humiliora. Deuol-
uo deorsū uoluo: ut deuoluef rogos: deuoluere trabes: deuol-
uere saxa. deorsū præcipitare. Despicio deorsū aspicio: sicut
suspicio sursum aspicio. Inde p trāslationē cum qs alium con-
tēnit: ac puifacit: despiciere dicitur: q̄si infra se & ad pedes su-
os pfectu aspiciere: quēadmoūm suspicere est uenerari: quasi
supra nos aspiciāūs illum esse collocatū. Nā dispiciere est p-
uidere & circumspicere mentē: & tanq̄ in ōnem ptem lumīa
mētis intendere: ōniaq; discernere: a quo dispicientia dicta ē
circumspectio & puidencia uel consideratio diligens atq; di-
scretio.

Quid signific& Occupare.

o Ccupare est locum tenere: aut cape: & ui cape: ut apd'
Liuium libro. xxxiii. Nam & ipsi uocātibus urbē hāc
accepi: nō occupauī: id est ui accepi: aut mea spōte accepi: nō
alioz rogatu. Sæpe uero ante capere est: ut aliq loquuntur:

præoccupare. Vnde schema illud occupatio appellatur: quo
tiens quæ dici ab alio poterat: ea ipsi præueniendo dicius in
nostram prem: ne nobis postea officeret retorquentes. Cicero of
ficioꝝ li. i. Sūt autē nulla priuata natura: sed aut ueteri oc
cupatioe: ut ii q quodā in uacua uenerūt. Certe primi illi q
uenerunt in uacua: nō potuerūt ī aliena re (ut isti aiūt) q uo
lūt occupare utiq; esse in aliena re se possessorē facere. Pro
prie est. n. occupare: qd in medio siue in mediū: atq; in comu
ne positū est atē ceteros cape. Qd testatur Quin. dicēs: Mul
ta nihilominus quæ libera fuerāt: transeunt in ius occupan
tiū: sicut uenatio & aucupatio. Inde occupatus dicitur q atē
negocio aliquo detētus nō pōt alterius negocio opam dare.
Cicero: Nemo me conuenire uoluit: cui essem occupatus: hoc
est cui causaret me qbusdam aliis negociis esse præuentum.
atq; hinc uocatur occupatio cum alicui necessaria rei: & cui
ante omnia opam dare debemus cum diligentia uacamus.

Peto: Posco: postulo: flagito qd significant.

p Et ere est in bonū: & ī malū: qd declaratur p ipsā rem
aut bonū significantē: aut malū: ut medicus salutē
agri petit: p laudē filii: tu diuitias: ego uoluptatē peto. Itē
multi filii petūt mortē patris: Serui mortē dnōꝝ: medici lō
gitudinē morbi. Petere aut uitā alterius. Itē petere caput al
terius: petere phamā: petere pudorē eiusdem accipitur ī ma
lū: q illa in hoīs pnciem petas: siue q ea oppugnes. At cū nō
in re: sed ī psonam rfertur. Peto utiq; cū ablatiuo ī malam p
tem accipitur: ut peto te gladio: peto te ueneno: peto te ifidi
is. Nam illud apd Virgiliū: Malo me Galathea petit lasciua
puella. Idem est q malo me īcessit: & pomōꝝ iactu pcutere
me sol&. Et ideo qsi audaciæ culpæq; sibi cōscia dicitur & fu
git ad salices: Ab hac significatiōe absūt alia uerba posco: qd
est pprie re debitā & honestā peto. Inde reposco qd ē rem
meā: & qd mihi debes reddi peto. Postulo est quodāmo req
ro: ut res: locus: psona: tēpus: cauā postulat: & tāq re iustam
peto. Curtius: Postulabat aut magis q petebat: nisi accepius
ut Varro apd Seruium uult: humiliter petebat. Sic. n. ait.

posceſt eſt cū aliqd p merito nro depoſciūſ: petere uero ē cū
aliqd humiliter: & cū prācibus poſtulaūſ. Et expoſtulo qđ
ē cū querela apud aīcos reqro: & qſi officiū aīctiā in alio de
ſidero: ut Terē. in adelphis: Quā ipſi fecerūt ultro iniuriā
expoſtulāt. Sed fr̄quētiffiē poſt ſe hēt ablatiuū ſeruiēte prā
poſitiōe cū: ut qđ hēs qđ mecū expoſtules: Flagito uehemē
ter & plus q̄ poſtulo: ut Cicero p Quintio: Quāq̄ hoc cauſa
poſtulat: & ſi poſtulat: nō taēn flagitat. Et Quinti. ad Try
phonem. Efflagitaſti quotidiano cōuitio: ut libros: quos ad
Marcellum meū de iſtitutiōe oratoria ſcripſeram: iam emit
tere inciperem. Quā uerba etiā Ciceronis ſūt in epiſtola ad
Quintū fratrem. Labo: & labor quid differant.

I Abo & labor ita differūt: q̄ labare eſt ruere: & repēte
cadere: ut apđ Virg. Labat ariete crebro Ianua: Labi
uero leniter ſēſiq̄ deorſū ire: ut labūtur fluia: labitur cælū:
labitur āguis: labūtur ab æthere pēnā: labūtur dii a cælo: nō
labāt. Quint. Vt numen & deus delabi ſyderibus: & ueīre de
liqđo puroq̄ aere uidebatur. Cicero: Nō qſi unū ex hac urbe
miſſū: ſed qſi de cælo delapſū in hanc urbē intuētur. Ideoq̄
dæmones magis e cælo labaiūt: q̄ lapſi ſūt: Angeli uero aſſi
due ad nos labūtur. Labi quoq̄ dicūtur q̄ in lubrico īprimē
tes ueſtigia ad terrā feruntur: nō cum ruina: ſed lētius & cū
aliq̄ mora. Tam & ſi nōnūq̄ lapſus p ruina accipitur: & p trā
ſlationē de corporeis ad icorporea: de eo q̄ aut p īfirmitatē
aī: aut p īprudentiā deliq̄t: diciūſ lapſus ē: qſi pes aī unus ā
bo ue q̄ ſūt fortitudo & prudētia ī lubrico lapſi ſint. Elabi
quoq̄ piculū fugēſ dicitur: eo mō quo āguis lubricus: murēa
ue: aut āguilla māu prehēſa lapſu fugit: ideſt māu elabitur:
ita q̄ e medio piculo euāſit: elapſus dicitur. Virgi. Ecce aut e
lapſus Pyrrhi de cade polites. Sed hic nō eſt trāſlatio: utpo
te ī re corporea erit trāſlatio icorporea. Quinti. Seruium q̄
dem Galbā miſeratione ſola q̄ nō ſuos mō liberos puulos ī
cōcione deduxerat: ſed Galli etiā Suplicii filiū ſuis ipſe mani
bus circūtulerat: elapſū eſſe cū aliōz monumētis: tū Catois
oratiōe teſtatū ē. Cicero: Hic Tito fratre ſuo cēſore q̄ pxiūſ

ante me fuerat elapsus ē: id est accusatorē q̄si prahensantiū
manus effugit. Trāslatio quoq; illd' Terētianū ē a labo: nō
a labor: Labascit uictus uno uerbo q̄ cito: Labo primā bre
uē hēt. labor primā lōgam: hīc labor laboris: & laboro labo
ras primā brūē: quod an ab altero illoꝝ uerboꝝ deriuetur:
& ab utroq; potius libeꝝ opīaturis relinquo: hoc tamen nō
omittens inelaboratū dici: quod non artificio satis excultū
est. Illaboratum uero quod sine labore uidetur factū. Illud
uitio dari sol&: hoc laudi. Quint. de Cicerone ait: Cū iterim
hac ōnia quæ uix sigula q̄sq; intentissima cura conseq; potest:
fluuit illaborata: & illa q̄ nihil pulchrius oratio præ se fert
tamē felicissimā facilitatem.

Inter Deligere: & eligere.

d Eligere: & eligere sic differunt: quod deligere est quod
magis idoneū ad rem agendā est cerneꝝ. Eligere uero
uel ad nostꝝ emolumentū: uel ad illiusq; eligitur dignitatē.
Delegit sibi sæpe populus romanus impatorem ad bella: ut
Pōpeium ad bellum mithridaticū. Imperator quoq; delegit
in milites: nō elegit ad rē uidelic& bellicam idoneos: & iter eos
agit delectum quis cui rei sit maxie cōmodus. Et agricola de
lectū agit inter tauros quos: scindēdo solo: quosq; pcreandæ
soboli destinat. At si ex multis daretur optio quem sibi uel
l& eliger&: non deliger&. Ideoq; semper fere dicitur ī eodē sē
su: datur tibi siue offertur optio: & datur tibi siue offertur e
lectio. At Cicero: Deligere inq; oportet quā uelis diligere: de
uxore loquens deligere dixit: quasi ad res domesticas admini
strandas. Nec inficias eo posse fieri: ut in aliquem cadat de
lectionis & electionis nomen: ut in ipsum principē quem ad
honore pariter & ad rempu. benegerendā assumiūs. Cæteꝝ
deligo sine præpositione accusatiuum habere sol&: ut popu
lus romanus delegit. Cn. Pōpeiū impatorē. Eligo alterū ac
cusatiuum cū præpositiōe: ut idē populus elegit in principē
sibi Octauium. Cicero inq;: Quos Cæsar ī senatum elegerat.
Et sacerdotes eligūt sibi pōtificē: & clerus episcopū: rursus cō
sul milites delegit: & milites impatorē: nautæ gubernatorē

discipuli præceptorē sibi deligūt. Nā iter collegas paresq; a
ut fere pares dicitur cooptare. Liuius dictatōrē dici placet;
Dicitur. M. Furius Camillus q magistꝛ equitū. L. Aemiliū
cooptat: Cicero in Bruto: A quo ī collegiū auguꝛ fuerā coop
tatus. Illd' nō est silētiō trāseūdū duobus tātū dici moīs de
ligere præterq̃ p hoc ipsum uerbū. Vno agere delectū: altero
habē delectū: nūq̃ facio delectū: q duo modi differūt ab ip
sa significatiōe deligendi: q deligiū aliquando unū tātū.
Ageꝛ uero uel habere delectū ad multa semp refertur: Apd'
Quinti. legi facere p agere: qd' haud scio an uitio librariōꝛ
factū sit: an etiā sic dicere liceat. Ita. n. legitur pprietates ī
geniōꝛ despicere prorsus necessariū ē. In iis quoq; certū stu
diōꝛ facē delectum nēo dissuasērit: Nanq; erit alterius hi
storiæ magis idoneus: alius compositus ad carmen: alius uti
lis studio iuris: & nonnulli rus fortasse mittendi.

Inter percontari & interrogare.

Percōtari significat īterrogare: quāuis suapte natura spe
ctet ad finē coarguēdi: ut testatur Quir. dicēs: Quid. n.
tā cōmune q̃ īterrogare uel pcōtari: quoꝛ utroq; īdifferēter
utimur cū alterꝛ noscēdi: alterꝛ arguēdi grā uideatur adhibe
ri. Interrogo igitur (ut ego īterpretor) noscēdi grā adhibetur.
Percōtor uero arguēdi. Sciscitari ut ipsa uox īdicat sciēdi ca
usa īterrogare est. Inter Debellare: & expugnare.

Debellare est bello uincere: aut bello cape. Expugnare
pugnādo cape: uel potius pugnādo: uel oppugnando
uicere: qd' significauit Liuius li. xlii. Haud paulo facilius q̃
ante duæ: unā tūc: una duas naues expugnauit cepitq;. Sed
debelaūs potius hoīes. Vnde debellatū esse diciūꝛ pro eo qd'
in bello certatum: belloq; res parta est: aut pdita. Expugna
mus aut opa moleꝛq; ut castra: ut castella: ut urbes: ut na
ues. Quo miror illud in psalmo: Sape expugnauerunt me a
iuuentute mea: dicat nunc israel. Sape expugnauerunt me
a iuuentute mea: etenim non potuerunt mihi: pro eo quod
est oppugnauerunt: siue impugnauerunt. Si. n. nō potuerūt
mihi pfecto nō expugnauerunt: sed oppugnauerunt tantū.

Grace aut magis est oppugnauerūt: siue ipugnauerūt: q̄ ex
pugnauerunt: p̄ eodē tamen significato interpres accepit: ni
si librarios: uitium est.

Inter Figo: & refigo.

f Igo: idē refigo qd̄ fixū erat educo. Tego: idē itego qd̄
tectū erat denudo. Texo idē retexo qd̄ erat textū: red
do nō textum: & q̄si ifectum quod erat factum. Claudio siue
cludo: icludo quod clausum erat apio. Velo reuelo: uelamen
tū tollo. Signo resigno qd̄ erat signatum ob signatumue: re
laxo & patefacio. Et multa huiusmodi alia sunt: multa non
sunt: ut repeto: iposco: renouo: repraesento: reuello: remoueo:
remaneo.

Inter Præparare: & apparare.

p Raparare & apparare ita differunt: q̄ præparare est
antea parare: quæ sibi utilia sunt: aut fore credit. Ap
parare ad dignitatē quandā: ac uerius pōpam. Ideoq̄ orato
res præparant q̄bus optinere causā possunt. Ac p̄miū ap
paratū reprehenditur: q̄ plus pōpæ atq̄ ostentatiōis q̄ utili
tatis hīc uideatur. Cicero offi. i. Facile totius cursum uitæ ui
det: ad eāq̄ degendā præparat res necessarias: ut pastū: ut
latibula: ut alia generis eiusdē. Idē de ora. iii. Illa quæ in ap
paratu fori appellatur isignia: q̄q̄ apparatus uidetur signifi
care iterdū utq̄q̄: ut apparatus belli: q̄si præparatio. Sed ut
dicimus naues non mō instructas: sed etiā ornatas: q̄ quo r̄s
īstructiores ad bellū eo pulchriores sunt: ita apparatus bel
li uocamus: ubi instrumenta bellica etiam adornata sunt.

Inter Præesse: & præsidere.

p Rēsū & præsidere differūt. ab hoc fit præses: sicut a desi
deo deses: aīsideo īses. Ab illo uero præses: qd̄ a suo uer
bo ī suo significato r̄cedit: de quo ātea dixiūs. Præes ē præpo
sitū eē rei cui p̄iā gerēdā atq̄ admīstrādā. Præsides ē ad opē
præstādā præes: quā p̄prie præstāt hoīes qdā īiuriā patiēti
bus aut ī discriminē adductis. dii uero beneficētiā fauorēq̄ in
uocātibus. Aliquādo taēn īdifferēter. Suetōius de Tiberio:
Præsedet & actiacis ludis: q̄si dixiss& p̄fuit. Cicero p̄ Sylla:
Noli aīos eorū ordinū q̄ præsūt iudiciis offēderē. Idē p̄ eodē
q̄ ob rē uos dii & patrii p̄ates q̄ huic urbi atq̄ īpio p̄sidentis

Idē p Milone: Vos iūcti & in ciuis inuicti piculo cēturiōes
atq; milites: uobis nō mō inspectātibus sed etiā armatis: &
huic iudicio præsidentibus hęc tanta uirtus ex urbe expelle-
tur: exterminabitur: eiicietur. Quint. in. x. Nā & beniuolū au-
ditorē inuocatione dearū quas præsiderē uatibus creditū ē:
& intētū pposita rerū magnitudie: & docilē sūma celeriter cō-
prehēsa facit. Et nō longe post: Quē præsidentes studiis dearū
ppius audirēt. Vnde tā diū: q̄ hoīes præsides dicti sūt. Illi q̄
dē in suo qsq; numīe suaq; ui: hi uero ī sua qsq; pūcia aut
ab regē aut a populo sibi cōmissa. Idē Quint. q̄ oīa sic ege-
rit ut genitū præsiderē belloꝝ deo īcredibile nō esset: quasi cu-
ius in manu ē impiū belloꝝ aut auxiliū: ut apd Liuiū li. vi.
Dii dearū qui capitoliū icolitis siccine uīm militē ac præs-
idē finitis uexari ab inimicis: præsiderē dixit p auxiliatorē ac
defēsorē: ut alibi etiā sape: præsides (ut diffinit Vulpianus) is
ē q̄ maius in pūcia impiū hēt ōnibus post pīcipem. Hīc
præsidiū dictū ē auxiliū pīcipale. Nā subsidū id qd ī auxi-
liū succedit dicitur. Et milites q̄ itutela oppidi: castelli: simi-
liūq; collocati sūt: præsidiū uocantur: ut ipositum ē præsidiū
Gaietæ. Nā præsul ātiqtus is dicebatur: q̄ primus erat iter
salios: idest Martis sacerdotes romæ dūtaxat a saliedo dicti
in portandis ancilibus. Inter assentari: adulari: & blādiri:
a Ssentari: adulari: blādiri ita differūt: q̄ assētari est in-
sidiose: & cōciliandæ alicuius utilitatis grā effusius:
& plexq; falso quēpiam laudār. Adulari uero īseruire & cap-
tare: ut fauorem emereamur quoquo modo uel uoce uel ge-
stu. Est tractū ἀπο τοῦ δουλοῦ quod est seruus. Et sane
adulari seruire est: & non liberale & ingenuū. Blandiri uero
ad tactū pīnē: & p abusionem ad alios sensus trāsfertur: &
nōnunq̄ etiā ad animū. Quinti. Tu nō cogitas quēadmo-
dū suspēsa manu sonantē blāde cardinē flectas. Idē: Blādiar
iudices paulisp̄ calamitatibus meis: & sic agā tanq̄ iuenerī
utq; sanum. Ideoq; idē quodā loco pene p eodē posuit hęc
duo posteriora uerba. Transeo oblatam nolenti mūerū ua-
cationē & blandius q̄ militiæ disciplina postulā: adulatum

militi tribunū. Adulatū blandius dixit: ne aut blādus blādī
tū: aut adulatius adulatū diceret: si taēn adulatius repitur.
Alibi: Et aīaliū quoq; sermōe carētū ira: latitia: adulatio &
oculis & aliis signis corporis deprehēditur. Sūt. n. muta aīa
lia hominū serua: quæ signa maxie apparēt ī canibus: de qu
bus inqt Virgilius: Hīc canibus blādis rabies ueit. Nā aslē
tari non cadit in muta aīalia: nisi credimus hoc mō coruum
a uulpe fuisse deceptū: cum opimum cibum ore gestaret.

Excusare: & causari quid differant.

e Excusare aptā significationē hēt: Itēq; causari. Excusa
mus crimē obiectū: qđ cū uidetur satis purgatū recē
tes dicūt: hēo te excusatū: Veteres dicebāt accipio excusatio
nē: sicut in illo: dū qs mihi tulit cōditionē: uerbi grā an uelī
negociari in sua pecuniā in cōe lucrē dicā accipio cōditionē.
Est & altera huius uerbi significatio: quæ a priore defluxit:
quotiens id qđ ī caūa fuit ut peccaremus afferiūs in excusa
tionē. Nec diciūs ut aliq loquuntur accuso: sed excuso: quis
potius uideatur ratio exigere: ut p accuso: q̄ p excuso loqua
mur: ueluti si latrones aut flumīa īpedimēto fuerunt: ne ad
diē esse possē: dicā eo mō quo Quint. Tu tamen si īterpella
tus tēpestatibus serius uenisses: excusares mare & ambiguos
flatus: & tibi bonam causam hīc uidereris: cum diceres ante
nō potui excusares dixit: nō accusares. Liuius li. vi. Exactæ iā
ætatis Camillus erat: comitiis iurare parato in uerba excu
sandæ ualitudis solitæ: cōsensus populi restiterat. Et li. xlviii:
Vbi dies uēit: citariq; absens est cōceptus. L. Scipio morbū ca
usā esse cur abesset & excusabat. Lucanus i. viii. Littusq; mali
gnū excusat. Causari ē causā rei gestæ afferre. Suetonius: Syl
lanū item socerq; ad necem secādasq; nouacula fauces compu
lit: causatus in utroq; q; hic se ingressum turbatius mare nō
esset & secutus. Aliquando pene q; illa significatio superioris
uerbi de excuso dico in secūdo significato. Quinti. Nec cau
santi pupillo sic tutor irascatur unq;: ut non remaneant a/
moris uestigia: & sacra quādam patris eius mēoria. Causan
ti pupillo: q̄si excusanti acerbitatē tutoris. Cuius file ē illud

Papiniani: Iussus rationē reddere & liber esse si hæres cauā
bitur accipe rationes nihilominus libere fore: id est si impedi
mēta prætedet. Virgilius: Causādo nōs in longū ducis amo
res: id est impedimenti cauās afferendo. Vulpianus: p̄scribere
palam sic accipiū̄s claris litteris: ut plane recte legi possit a
te tabernā. s. uel ante eum locū in quo negotiatio exercetur:
nō in loco remoto: sed euidēti lris gr̄acis an latīs puto secū
dū conditionē neq̄s cauāri possit ignorantia litterarū. Et a
libi: Cauāri tēpestatem uel uī fluminū. Vbi liceat dicere ex
cusare ignorantia lrag: & excusare tēpestatē: & uī fluminū.

Mandare: Præcipere: iubere: impare in quo differant.
Item indicere & edicere.

Andare est alicui p̄sonæ gerendū aliqd̄ exequendūq̄
cōmittere: ut Quint. Madnata tamen tua fili pago:
id est ut nūc loq̄mur cōmissiones: non aut iussa. Nam de for
me alioq̄n est & si filius iuberet & imparetq̄ p̄ri. Præcipere est
cū magistrorū: quod est præcepta tradere: tū magistratū &
superiorū p̄sonarū. Salusti. in Catil. Iudices regū capitaliū: q̄bus
præceptū erat. Idē in Iugurth. Micipsa p̄r meus moriēs mihi
præcepit. Iubere frequēter idem est qd̄ impare: ut Quint. Pa
ter me iussit. & alibi: Nā quis īfestū latroibus mare iussus ī
traui neq̄ dissimulauerī magnas fuisse cauās p̄ri cur hoc mi
hi impar: quod ipse facere nō potuerat: p̄ eodē accepit iu
bere & impar. Hic taēn̄ a notādū est: q̄ sicut elegāter diciū̄s
impo mihi: ut apd̄ eūdē: Impauit sibi ne quas admitteret a
plius preces. Vt etiā p̄misi mihi: p̄misisti tibi: p̄misit sibi:
ta nō elegāter dicas iussi mihi. præterea cū ita dicaū̄s īpera
ta: ut iussa huic apponiū̄s uerbū exequor: pago: & siqd̄ ē sile.
Illi aut̄ fere unū uerbū facio: ut apd̄ eūdē: Neq̄ ipse hoc p̄i
culū ignoro exptus nō leui documēto q̄ti steterit mihi q̄ se
mel imperata non feci. In hoc etiam hac uerba differūt: q̄
impo tibi hanc rem dicimus. Iubeo uero præter hac cōstru
ctiōnē pōt habere. & illā: cuius exemplū mō ptuli: pater me
iussit. Est etiam iubere nō plane impare: sed quasi hortari:
ut idē: Spera tu. Iube speraī matrē. Cicero etiā sic frequēter

locutus: ut p Deiotaro: Lris: quas ad me Terracone misisti: bene spare iussisti. Cui simile est: quale est Terentii: Iubeo te saluere. Virgili. i. v. Reddiq; uiro pmissa iubebat. Quam quæso decore fuisse: ut regi milites ac comites sui imparer. Edicere est magistratuū regūue: Vnde edictū cōsulū sūt līæ cōsulū: qbus aliquid iubet atq; impant. Nā idicere pprie est denūciare: ut idictū ē bellū. Indixi bellū fortunæ. Indixi bellū uoluptatibus. Indixit Romulus spectaculū. Liuius. Indici deide finitimis spectaculū iubet. Iteq; Indixit in posteq; diem: ut adessent. Idem in dicto iustitio. Iterum: Delectusq; & iustitiū indictū est.

Introcludo: & intercludo.

i Introcludo te ī iterioribus cludo: si sp̄itur. Intercludo te: iter tuū īpedio: & q̄si iter cludo. Virgili. Interclusit hyems: & terruit auster eūtes. Cicero: Qui iter pœnorū cadaueribus corporū suorū itercludēdū putauerunt. Qua ratiōe etiā diciūter sepio. Quinti. His textis ne uniuersi mallis affluat pōdus itersepta onera cludūtur: q̄si circumsepta uel q̄ effluet mella poterāt septa. Ex sētētia aliqd h̄re: & ad uotū.

e X sententia aliqd habere: & ad uotum. Licet illud uideatur rationis esse: hoc affectus cuiusdā: eodē tamen fere significationis ueniunt: ut Quint. Habes ne uxore ex a nimi tui sententia. & alibi: Et ad omne uotum fluente fortuna lasciuit ocium. Iter facere: uiam facere: uiam munire. Item iter facere: & iter habere quid differant.

i Ter facere uiam facere: uia munire: item iter facere: & iter habere differunt. Iter facere est ut impiti loquuntur itinerare: ut periti ingredi iter aut uiam: ut Cicero de senectute: Massaniſsam cōpedibus iter īgressus est in equum nō ascēdere: cū equo: ex equo nō descēder. Idē li. primo offi. Tēpus a natura ad eligēdū quā q̄sq; uiam uiuendi sit ingēfurus datum est. Viam facere est pprie ubi non erat uia ac transitus apire. Quint. Feratur igitur nō semitis: sed campis nō uti fontes āgusti fistulis colliguntur. sed ut latissī amnes totis uallibus fluat: ac sibi uia si quādo nō accepit faciat: qd nō pbe dixeris: mūiat. Est. n. munire uia repurgare: reficere ac

substrueſ interdū lapidibus: quales ſunt uiæ romanæ a ple-
riſq; portis ī multoꝝ dieꝝ iter ſilicibus ſtrata. Cicero p Mi-
lone: Ideo ne Appius ille cæcus uiam muniuit: nō qua popu-
lus uteretur: ſed qua poſteri ſui latrocinaretur. Et p trāſla-
tiōem de corporeis ad incorporea. Quintilianus libro tertio:
Propterea q; plurimi auctores: quī eodē tēderēt: diuerſa ta-
men uias muniērūt: & in ſuā qſq; induxit ſequentes. Diciūs
etiā ut uiam ita ripā munire: alueū munire: aditū munire: cū
illa reficiūs uel paramus. Cicero etiā aditū munire: p uiam
munire dixit p Cluentio: Aditū ſibi alijs ſcelenibus ate muni-
uit. Iter hīc ē iter aliquē eſſe factuꝝ. Cicero: Habebat iter
ad Hiatiꝝ regē p Flacco. Et ad fratrem: Et q; ille ī Sardinia
iter habebat. Quod pponere premium metumue:
oſtendere ſpem aut metum differunt.

p Roſono premiū: ppono metū: oſtēdo ſpem: oſtendo
metū fere ī eadē ſignificatiōe: hoc ē hinc hortor: illic
deterreo: niſi qd pponere eſt potius poteſtatē impiūq; hēn-
tis: oſtendere uero cōſiliū dātis. Cicero: Quis eſt q; propoſito
tanto premio nō excitetur. Idē: ppoſitis mortis & exilii mi-
nis. Itē: Spem metūq; oſtēdēt. Atq; iterum: Magnū huic ur-
bi periculum oſtenditur.

Pacificatū eſſe: pacatū eſſe: placatū eſſe qd differāt.

p Acificatus ſū: pacē feci: pacatus ſū in pace ſū: uel ab
armis reſſi. Placatus ſū: ab indignatiōe animi ad le-
nitatē redi: uel aīo leni ſū. Parē eſſe qd ſit: & paria facere.

p Arem eſſe idē eſt quod ſufficere alicui opi: ſiue iſiſtē-
do illi: ſiue exequēdo. Cicero ad Atticū li. xi. Tāē in-
terpellat fletū. repugno quoad poſſū: ſed adhuc pares nō ſu-
mus. Quint. in gemis languētibus: Nūc infelix par nō eſt do-
lori: nūc nō inueit ulla ſolatia: ex quo ſibi uidetur filiū pdi-
diſſe uictuꝝ. Idem non fallit nos nefande qd captes hoc qd
ſupra ſilentiū trahis alta ſuſpiria: qd ī prūpentī uideris ex-
clamatōe deficere: mēdacio paratur auctoritas: & in fidem
eruptura: uocis affertur: ut fateri uidearis inuitus: dic tamē
par eſt huic rei matris integritas ut mētiaris. Lucanus: Hūc

habuisse pares phœbeis ignibus uidas. Er hoc ī resistēdo. In exequēdo aut idē Quint. Aspicio par laboribus corpus. Nō nunq̄ par idē est qđ decēs: ut idē si ppter mīmonia uiolata urbes euerſæ sūt: qđ fieri adultero par est. Paria facere est quod alibi aīssū est: uel quod aliūde acceptū alibi uel aliunde cōpensā. Idem Quinti. Paria tecū facio respublica: quæ ppter me unū ciuē pdideras. Et alibi: Sic paria facieūs. Tu illic eris uicarius meus. Plinius auūculus. Nascūtur & alio mō terræ: & repēte aliquo mari emergūt uelut paria secū faciēte natura quæq; hauserit: hiatus aliquo loco reddēte. Plinius mīor ad Priscū libro. viii. Habuerūt officia mea ī secūdis: habuerūt ī aduersis: ego solatiū relegatay: ego ultor reuerſay: nō feci taēn paria: atq; eo magis hāc cupio seruari: ut mihi soluendi tēpora supsint. Seneca: Vt statī tibi solua quod de beo: & q̄tum ad hāc epistolā paria faciaūs. Sollicitare.

f Ollicito te uel qđ spem metū ue tibi ostēdo: ut Sollicitare plebem: uel inquieto: & tibi curam iniicio.

Inter gratum facere & gratificari.

g Ratū facio & gratificor: si qđ differunt: ita differunt: q̄q̄ utrunq; est ex gratū & facio: nō tamē utq; cōpositū. Differunt autē ita: qđ gratū facere est qddam minus: & ppe illud qđ obseq & iserui: ut Cicero: Si hunc iuueris gratissimū mihi feceris: Gratificari qddam maius: ut deum gratificari hoībus dicimus: non aut gratum facere: quasi idem sit quod beneficia conferre.

Deducere: reducere: comitari: affectari quid significant.

d Educo: & reduco generalē habēt significationē: sed in hoc specialē quotiens alicui officii præstaūs comitatū: ut deduxi Catonē in senatū: eūq; ut domū reducā: hic expecto. Sed pprie hoc est inter hoīes nō multū dignitate & auctoritate distātes. Comitari uero mīorū potius erga maiores. Cæterū deducere & reducere est quasi ad certū locum. Affectari est quasi comitatū præstare: nō taēn ī itinere: aut nauigatione: aut militia: aut fere p urbē: ut Cicero de ora. li. ii. Cū ædilitatem Crassus peteret: cunq; maior natu & consularis

Sergius Galba affectatur q Crassi filias. C. filio suo despō
diff&. Inter Satiare: & saturare.

f Atiare ad ōnes sensus attin&: Saturare ad unū gustū.
Nā figurate locutus est Cicero: Iracundiā meā satur
ras tuo sāguīe: q̄si sitim meā satura. Satiar frequēter ad ani
mū transfertur. Incedere quid sit.

i Incedere ē ābulare: īde incessus: siue tardus: siue festi
nus: siue cōmotus: īcōpōitus: īmoderatus: pprie tamē
sublimior qđdam & fastū prae se ferens. Virgi. Regia ad tē
plum magna stipante caterua Incessit. Et ltey: Et uera in
cessu patuit dea. Quod Seneca quodam loco declarat: Te
nero ac molli passu suspēdimus gradū: nec ambulamus: sed
incedimus. Inter Aduersari: & Auerfari.

a Duerfor tibi: & auerfor te: de priō nihil dubii ē. Secū
dum sumit significationē a gestu quotiēs ab aliqua
re quā detestamur uultū auertimus. Quīt. i. xi. Aspectus. n.
semp eodem uertitur: quo gestus: exceptis quā aut dānare:
aut cōcedere: aut a nobis remouere oportebit. Vt idē illud ui
deamur uultu auersari: manu repellere. Dii talē terris auer
tite pestē. In deuteronomio: & aliis pluribus locis est gentes
quas dominus auersatur: idest detestatur: atq; abominatur:
& a qbus prae odio uultū auertit. Multi taē indocti legunt
scribuntq; aduersatur dominus.

Leuo: & alleuo quid significant.

l Euo est alleuo: & molestiā: laborēq; extenuo. Nam p
illo significato qđ est sustollo notū est: ut Liuius li.
xxi. Mox aqua leuata praeuento cū sup gelida montiū cacu
mina cōcreta ess&. Subleuo auxiliū defensionēq; praesto. Ci
cero: zephyrus q se naturā cuiusq; ex forma pspicere pfite
batur: derisus a ceteris est: q illa ī Socrate uitia nō agnosce
rēt: a ipso aut Socrate subleuatus cū illa sibi signa ratione
a se deuicta dicer&. Alleuo ī altū tollo: uel de imo: & ubi qđ
iacet: atq; piectū est fursū tollo. Quinti. Vidi multos quorū
supcilia ad singulos uocis conatus alleuaretur. Idē: Homini
in aquā lapso: atq; ut alleuaretur orāti. Inde p trāslationem

ad qualitatem fortunæ: ut idē: Quare nō petit ut miser pū-
tis nisi & inocens fuerit: non petit ut afflictū alleuetis: nisi &
p̄bauerit sese ifeliciore: q̄ patrē aīsit q̄ q̄ oculos. Etia nō nū-
q̄ subleuo p̄ alleuo: ut apd' Suetoniū de Vespasiāi uita: Dū
q̄ surgit ac nititur iter manus subleuantū extictus est. Ele-
uo iminuo: & extenuo: ut idē Quīti. Nam q̄s ignorat: qn id
lōge sit honestissimū: ac liberalibus disciplis: & illo quē exigi-
mus aīo dignissimū: nō uendere opam: nō eleuā tāti benefi-
cii auctoritatē: cū pleraq̄ hoc ipso possit uideri uilia: q̄ pre-
ciū hēnt. Nusq̄ memini ī aliū sensū repperisse me. Nam He-
ronymus testatur quodā loco illud Isaia: Eleuatū est sup li-
mīa tēpli: debuisse trāferi. sublatū est. Sed ad tollendā am-
biguitatē: neq̄s putarē sensū esse talē: qualis est: Sublatū ē
mihi palliū ad aliud uerbū recursū fuisse: p̄priū tāē erat
sublatum: ut idem Quin. Tunc te fas est sublati ad cælum
manibus proclamare: mathematice mentitus es.

Perpendo: appendo: Impendo: impendo.

p Erpēdere ē exacte pōderare atq̄ exaīare: nō aut ut ali-
q̄ uolunt itelligere atq̄ aīaduertere. Cicero: Quid ī a-
micitia fieri oportet: quæ tota uirtute p̄penditur. Expende-
re eiūdē fere significatiois. Idē in Verrē. v. Deinde hæc expē-
dite: atq̄ aīate. Idē offi. i. Quæ cōtēplātes expendere opor-
tebit qd q̄sq̄ hēat sui eadēq̄ moderari: nec uelle expiri: q̄ se
aliena deceant. Appendere est tū suspēdere: ut notū est appē-
di uuas: tū ad lancē: stateramue pōderare. Idē in Antoniū: Vt
iā appēdatur pecunia: nō nūeretur. Et in p̄mio oīonis Aes-
chynis: ac Demosthenis a se trāslataz figurate ad incorpo-
rea trāstulit. Ea putauī nō annūerari lectori debere: sed tāq̄
appendere. Impendo hēt p̄icipiū presentis tale: q̄le est ab ī-
pendeo: Vt admoīti simus cauendū esse: ne illa nos fallat ā-
biguitas: quale est apud eundem de senectute: Mortē igitur
īpendentē oībus oris timēs q̄s possit aīo consistere. Hoc p̄ci-
piū ē ab īpēdeo: nō ab īpendo. Est aut īpendere supra ca-
put iam iā casurū pendere: ut nubes impendent. Et gladius
ille eq̄na seta appensus supra Diōysii cōuiuæ caput iminēs

impendebat. Impendere ab ipendere apice distinguendū ē .

Rapere: eripere: praeipere quid sint.

r Ape manifestā significationē hēt: cū de aliis rebus loq-
mur. Cū uero de psois: duobus modis accipitur. Vno q
ad res ptnet: uelut apud Virgi. Quid facer&: quo se rapta
bis cōiuge ferr&: Rapta dixit p ablata. Et alibi: Raptas sine
more Sabinas. Altero p eo quod est uī afferre atq; uitare :
uel si nō asportet: nec fœminā loco deducat: quod pprie de
uirgibus: quæ uitiatæ sūt dicitur ut apd Senecā: q eādē legē
nō eisdē uerbis repetit quodā loco sic extulit: Rapta rapto-
ris aut mortē: aut idotatas nuptias optet. Alio loco sic: Vi-
tiata uitiatoris aut mortē aut indotatas nuptias optet. Ab
hoc uerbo duo cōpoīta sūt. eripio: & praeipio: quorū primum
quotiēs hēt cū accusatiuo datiuū: fere in malā ptem accipi-
tur: ut eripuisti mihi ōnes beneuiuēdi facultates. Quotiēs ue-
ro ablatiuū cū praepositiōe a uel ab: siue abs: plexq; i bonā:
ut eripuisti me apiculo. Interdū in malā: ut eripuisti a me fi-
liā. Quod uerbū ita differt a praeipio: praterq; q nūq; hoc
postulat talē ablatiuū: qd q alteri aliqd eripit: pōt id nō in
suos usus eripe: ut eripuit illi uitā. Qui uero praeipit in suos
pprie usus capit. neq; praepositio illa ātecessionē tēporis de-
clarat. Cicero p Gallo: Demosthenes tibi praeipuit: ne esses
primus orator. Tu illi ne solus. nō hoc itelligit Cicero q De-
mosthenes huic aut aliqd eripuerit: ut q afferre nihil poss&
nōdū nato: aut priorē se fecerit. Nō. n. Demosthenes primus
orator: antiquitate tēporis dicitur: sed facultate. Neq; hūc so-
lus Demosthenes atate antecessit eo qdem magis q hic ip-
se æqualis Cicerois nō potuiss& inuicē antiqssimo illi aliqd
auferē. Ergo ille praeipuit tibi: idest rapuit sibi istā dignita-
tem: ut sūmus orator esse uideatur futurus etiā solus: nisi tu
ptem i te illius laudis trāstulisses: essetq; tu dignus noīe ora-
toris. quis nō æquandus Demostheni. Quo noīe adhuc post
illū prater te dignū uidiūs neminē. Nōnunq; hoc uerbū signi-
ficat ātecape: sed magis i passiuo: ut imatura morte prae-
reptus nō potuit prestare qlē pmiserat regē. Sunt. n. hæc uerba

Plinii iunioris de uiris illustribus: q̄si dixiss& imatura morte praeventus.

Titubare: nutare: uacillare quid sint.

t Itubare est pedibus nō ualentis īsistere: quales sunt e b̄rii aut infirmi: aut uulnerati: aut decrepiti senes: ut apd' Quint: At nō tua culpa fames cepit: sed uulneratū iugulasti: titubantē strauisti: fumātē icēdisti. Trāsfertur etiā ad animū: ut apd' eundē: Neq; ulla unq̄ tanta fuerit dicēdi facultas: quā nō titub&: aut hāreat: quotiens ab aīo uerba disentiūt. Titubar quoq; līgua & dentes dicūtur: hīc līgua & oris titubantia. Nutare est pprie alicuius male solidatae molis ruina minantis. de aīo quoq; titubāte & nesciente quo potissimū se cōferat: nutare dicitur. Vacillare est alterno motu incōstantē esse: ut idē: Est & illa īdecora in dext& ac leuū latus uacillatio alternis pedibus insistentiū. Cicero: Cū ex eo ī utrāq; ptem toto corpore uacillante quāsiuit. Vnde & naues utiq; uacuae uacillāt. Et idem Cicero de quodā prae infirma ualitudine nō recte scribēte inq̄t uacillantibus litterulis. Ad animū quoq; trāfferimus: ut apud iuriconsultos de fide testis uacillante: q̄ īconstantia & diuersa testimonia dixerit.

Vaco quot modis accipiatur:

u Acas sapientiae das opam sapientiae: uacas sapientia cares sapientia: q̄uis carere pprie ē uacare qbus indiges: qd' significauit Cicero cū inq̄t: Satiatis uero & expletis iucundius ē carere: q̄ frui: q̄q̄ nō caret is q non desideratur. Impprie taēn dicimus cares culpa: cares piculo: cares dāno: cū noīe taēn significantē actionē quandā siue qualitātē adiungiūs a praepositionē: ut uacas a labore: uacas a cōponendo: uacas ab agricultura: uacas ab ōni molestia. Similiter p nomen uacuu sū ab ōni occupatione atq; ab ōni sollicitudīe. Hoc autē uerbū cū sit īpsonale quāri pōt qd signific&. Quint. īquit non īmo oderit rex uerba aucupantē & anxīū de phama īgenii & cui esse diserto uacet. Hic uidetur uac& accipi p eo quod est curā sit. Idem alibi: Tunc inchoat hēc studia uel non uacabit uel non libebit. hic uidetur esse p eo quod est tempus uacuu erit. Nam libebit idem est qd' curā

erit. Et neq̃s auderet imutare licebit ꝑ libebit. Plinius iuni'
or quanq̃ infinita sunt huiusmodi exēpla: querens q̃ nō pos
sē opam dā admirando cuidam phō: ita ad amicū scribit:
Quo magis tu cui uacat hortor cū in urbē ꝑxime uenies (ue
nies aut ob hoc maturius) illi te expoliendū limandūq; ꝑmit
tas. Quid igitur duas has significationes huic tribueus uer
bo: cū ꝑter id quod ābiguū erit utq; potius significetur: su
ꝑuacū uideatur diceꝛ uel nō uacabit: uel nō licebit: satis sit
dicere nō uacabit: quo uidebūtur fortasse duo illa signifi
ca ri. Quare exponāus: ut ceteros locos: ita & illū: cui esse diser
to uacet: uacet uacuum est: hoc est uacū tēpus est: uel si uis
cui est uacuu aīus: qđ significauit Virgi. cū inqꝛ: Sed si tan
tus amor caūs cognoscere nꝛos: hoc quantū ad uoluptatem:
qđ est si libet: deīde quantū ad facultatē tēporis: uel ad ua
citatē animi. Et uacat ānales nꝛos: audire laboꝛ: Dixerat
n. & Iam nox humida cālo ꝑæcipitat: suadentq; cadētia sy
dera sōnos: quasi nō uideretur tēpus illud tantā narrationē
pati: aut ipsa Dido eo tēpore æquo aīo posse audire qđ au
dire cupiebat. Inter consciscere: asciscere: & desciscere.

c Onsciscere fere ad mortē ꝑtinet. Pleꝛq; n. sic legiū:
mortē sibi ipse cōsciuit: mortē tibi ipse cōsciscis: mor
tē mihi ipse cōscisca. Cogā te ad mortē tibi ꝑ te ipsū cōsciscē
dā. Asciscere est remotū aliqd quasi scite uocatū cape. Cice
ro de ora. Exptes esse prudētiæ quā sibi ascīuerūt. Idē ī ora:
q; mīme politi mīmeq; elegantes sunt ascīuerūt aptū suis
auribus opimū qđdam: & q̃si adipale dictionis genus. Desci
scere est ab impio seductuq; alterius subtrahere: ut milites
a duce: populi a domino: discipuli ab opiniōe magꝛi quā pri
us sequebātur ꝑæsertī ad alterius impium uel sententiā se
transferentis.

Asseuerare quid sint.

a Sseuerā est iter ipsa argumēta ꝑbationesq; admisce
re uī animi motūq;. Quod declarat Quint. cū inquit
altera ex asseueratione ꝑbatio ē. Ego hoc feci. Tu hoc mihi
dixisti: & o facinus indignum. Et alibi cum ꝑæsertim quoz
dam ꝑbatio sola sit in asseueratione & ꝑseuerantia.

Exhibere negocium.

e Xhibere illi negocium facere: uel faceſſere negocium
eſt alterum moleſtia ac labore afficere: frequenter q
de ꝑ accuſationē. Cicero offi. iiii. Crimiābatur etiā q Titū
filiū: q poſtea Torquatus eſt appellatus: ab hōibꝯ relegat
ſ&: & ruri habitare iuſſiſſ&: quod cū audiſſ& adoleſcens ne
gociū uidelic& exhiberi p̄ri: hoc eſt p̄rem accuſari: uel mole
ſtia laboreq; affici. Nā negocium ſæpe ꝑ labore apud hunc
præſertī legiū: ut qd negocii eſt iſta poetarꝯ portenta conui
cer: quomō: qd opis: quæ exempla paſſi ſpiuntur. Idem de
natura deorꝯ: Dū nec hēnt negociū ipſi: nec alteri exhibent.
Quintili. li. v. Vt uulneratus aut filio orbatus nō fuerit ali
um accuſaturus: quando ſi negociū inocenti facit: liberet eū
noxa: q admiserit: iſdeſt ſi inocentē reū facit. Cicero ad Appi
um: Cū eſt ad nos allatū de temeritate eorꝯ q tibi negocium
faceſſerēt: iſdeſt accuſarēt: iſeſtarēt: ad pœnam uocarent.

d Eturbare: exturbare: & diſturbare qd differant.

d Eturbare eſt deorſū cū uiolentia deiicere. Virgi. Pup
pi deturbat ab alta. Exturbare e loco eundē in modū
eiicere. Diſturbare diſſipando diruēdoq; diſſicere. Quīt. Nō
.n. diſcuſſos alicuius opis angulos: aut diſturbatos parietes
obiiciū. Cicero: Vt dicere ī hoc ordīe auderet ſe publiciis o
peris diſturbatꝯ publice ex ſenatus ſententia ædificatā do
mum.

inter ad moueo: & amoueo: aduerto & a
uerto: aduerſus & auerſus.

a Dmoueo manū appono manū. Amoueo manum re
moueo manum. Aduerto oculos mentemue aliquo: o
culos mentēue conuerto. Auerto oculos aut mentem: alicun
de conuerto oculos aut mentem. Aduerſus oppoſitus: oppoſi
to pectore atq; obiecto. Auerſus terga oſtendens. Vnde illud
Tullianū aliquanto obſcenius: ſed ad rē declarandam perti
nens: Ec aduerſus & auerſus impudicus eſ.

c Onſternere: & conſternari quid differant.

c Onſternere ē corporis. Conſternari aut animi: cū mēs
turbata ē & de ſtatu mota: & q̄ ſi humi ſtrata. Ideoq;

sape coniungi animū uidemus: ut consternatus aīo. Salusti-
us tamen histo. p̄rio inq̄t: Eū sine rectoribus exterriti aut sa-
ucii consternantur: cum sūt usitatus consternuntur.

Non placeo mihi: & displiceo mihi qd differant a placeo
mihi.

n On placeo mihi & displiceo mihi: ab illo placeo mihi
diuersæ significationis sunt præter negationem. Nā
q̄ ea p̄ia apti intellectus sunt: ut de ora. Cicero: Nunq̄ mi-
hi minus q̄ hesternō die placui: Et in philip: Cumq̄ de uia lā-
guerem & mihi met displicerē. Tertium est idem quod sup̄-
bio dote aliqua: bonoue quod mihi adsit: & gloriōr: & mihi
eo nomine confido p̄lexq̄ cum inferiorū contemptu. Quīt.
Placeas licet tibi opum tuarū fiducia. diues: si mihi idem iui-
dere non expedit: pares sumus. Pene in hūc sensum accipitur
mirari se. Nam id efficere in alterū laudabile est. Vnde apud
eundem de Socrate dicitur. Nam ideo dictus est εἰπω: idest
agens impitū: & admirator aliorū tanq̄ sapientū. De se ipso
crebrius in uitū ē: idest q̄ se silentio parricida miratur. Mar-
tialis Valerius: Ipse ego quem dixi quid dentē dēte iuuabit
Rodere: carne opus est si satur esse uelis. Ne p̄das opam: qui
se mirantur. ī illos Virus habet: nos hāc nouiūs esse nihil. Se
mirantur dixit: quasi sibi placent: uel de se magnifice sētiūt.

Moror te: & maneo te.

m Oror te: & maneo te a q̄busdam exponuntur pro ex-
pecto. Sed mea tamen sententia magis poetice q̄ ora-
torie. Virgi. Et tua p̄genies mortalia demoror arma. Teren-
tius: Quem hic manes? Oratores potius accipiūt moror te:
p̄ retineo: & ī mora teneo. Ideoq̄ hāc duo uerba sape iūgū-
tur: ut apud Quintili. Quid me adhuc pater detines? Quid
moraris abeuntem? Maneo pro eo quod futurum est. Vt ip-
se accipio apud ipsos interdum etiam poetas. Virgi. Te quo-
q̄ magna manēt regnis penetralia n̄ris: idest tibi futura sūt.
Cicero: Cuius te fatū sicut Curionē manet: hoc est cuius fa-
tum tibi futurū est: sicut fuit Curioni.

Conflare: siue contrahere aēs alienū quid sint: ac dissoluef.

c Onflaui æs alienū: & cōtraxi æs alienum: idem est qđ
factus sum debitor alienæ pecuniæ. Dissoluo æs alie
num: idem est quod contraxerā æris alieni restituo: & pluri
bus soluo: uel quasi cathena qua alligabar me soluenda pe
cunia dissoluo. Quintil. Non ego æs alienum luxuria cōtra
xi. Cicero: Patri persuasi ut alienum æs filii dissoluer&. Qui
bus exēplis plena sūt ōnia.

Quomodo migro: decedoq; differant a discedo & recedo.

m Igro: decedoq; sic a discedo recedoq; differunt: quod
migrare est domicilium mutare: & alio se ad habitā
dum conferre relicta priore habitatione: Et est apud iuriscō
sultos titulus de migrādo. Similia huic sunt emigrare: demi
grare: cōmigrare. Remigrare aut reuerti in pristinum domi
ciliū. Transmigrare in longioris loci domiciliū habitatio
nē ue mutare. Immigrare in domū aliquam habitandi grā
ire. Ea propter homines qui moriuntur: migrare dicuntur.
Sed rectius cum appposito q̄ sine appposito: ut multi faciūt
nescientes Ciceronem cum appposito solere loq. Vt de rep. li.
vi. Ante q̄ ex hac uita migro: cōspicio ī meo īgno & his tectis.
P. Corneliū Scipionē. Et Quint. ī corpe piecto: Seu cū ad ī
fernas sedes aīa migravit. Etenī q̄ moriūtur tāq̄ domiciliū
corporis reliquētes alio ad habitādū dūtaxat aīa se transfe
rūt. Cōtraq; nequaq; milites cū castra mouēt: aut de statioe
munitionibusue discedunt: migrare dicuntur: utpote ubi
domicilium nō habuerunt: nec ī domiciliū se cōferūt. Dece
dere q̄q̄ accipiat nonnunq̄ p̄ eo qđ ē discedere aut recedere:
tamē pprie ē a mādato custodiæ suæ loco rcedere. Vnde cōsu
les: p̄cōsules: præsides: prætōrs dicūtur ex puīcia decedere. Itē
præsidia de urbibus atq; castellis sic appoitiōe itelligitur p̄
mori: q̄li a custodia & gubernatiōe corporis pficisci. Cicero
de senectute: Verat Pythagoras sic iussu īpatoris dei: idē fi
eri de præsidio: & statioe uitæ decedere. Idē repu. Ideoq; & ti
bi Publi & cæteris oībus r̄tinēdus ē aīus ī custodia corporis:
ne assignatū uobis a deo munus defugisse uideamī. Eo igī
mō dicitur decessit quo dī defūctus: ut subitelligatur uita.

At i excedo additur uita: nō subitelligitur. Idē in Antōium :
In ipsa cura & meditatione obeūdi suis mūeris excessit e ui
ta.

p Precari quid signific& adiuncto datiuo.
hēt. Adiuncto aut datio idē est qd' iprecari: hoc ē op
tare alicui deos precādo bonā fortunā: aut malā: q' datiuus
saepe itelligitur: ut apud. M. Tul. i Pisonē: Ut ōnes sui ciues
salutē: i cōmunitatē: reditū precarētur: quod mihi cōtigit: an
quod tibi pficiscenti eueit: ut ōnes execrarentur: male pre
carentur. Et Quinti. Inde fugientia uela longo uisu psecuti
facile ēptionē: secundos uentos: placidū mare: nō sic si ipsi na
uigareis precati sumus. Cū datiuo idē: Sed si tātope efflagi
tantur q' tu affirmas: pmittaūs uela uentis: & orā soluenti
bus bene precemur. De iprecemur hoc eiisdē sit exēplum :
Nō iprecamur debilitates naufragia morbos paup sit & a'
met quācūq; meretricē: & amare nō desinat: qd' crebrius ac
cipitur i malū. Habui orationem: feci sermonem.

h Abui orationē: non feci orationem: feci sermonem po
tiusq' habui. Nōnunq' etiā habui. Cicero de senectutē:
Cyrus qdem in eo sermone quem moriens habuit: cū ad
moum senex ess&: negat ne unquā sēfisse senectutem suam
ibecillioem factam: q' in adolescentia fuisse&.

Habeo polliceri: & similia quid sint.

t Antum habeo polliceri inquit Cicero ad Lentulum.
Idem in Catone maiore: Neq; eos solū conueni hēo:
quos uidi: sed etiam quos audiui & legi. Idem in oratore: Au
dire habeo quid sentiat. Quod ut ipse interpretor idem est
quod pollicendum: conueniendum: audiendum est mihi qd'
probat ex illo: lic& diuerso loquendi mō: quale apud. Qui
ti. Adeoq; ludibriis misera si diuersitatis iplicitus ut ipetrā
dum a uobis habeam odii mei fauorem: idest ut impetran
dos mihi sit a uobis odii mei fauor: quod licet commutare
in superiorem modum sic: ut impetrare habeam odii mei
fauorem. Sicut contra illū in hunc sic tantum hēo huius sē
tentiam. uel habeo pro uolo: ut non mirū sit quare aliqui

legāt aueo. sed nō recte legere eos ex illis Augusti uerbis ostēditur: cum dixit. Quid alio hēo deos īmortales precari?

Mereor. & eius cōpōita.

m Eror de te est aliquid ī te cōfero. Si beneficii qdē bene mereri de te dicor. Sin aut offēsiōis male de te meri: nōnunq̄ utrūq; reticeūs: sed ī ābiguū sensū: ut qd de te sū meritis nōnunq̄ p negationē sic hoies nihil de me meriti: id ē q nihil ī me beneficii aut officii cōtulerūt. Quibus exēplis oēs. M. Tullii libri scatent. Demereor quoq; p bene de aliquo mereor accipitur. Sed cū accusatiuo: ut Ouidius Heroidum: Dic mihi qd feci nisi nō sapienter amaui. Crimine te potui demeruisse meo. Et Quint. Simul ut pleniore obsequio demererer amantissimos mei. Emeror idem pene quod mereor: prāteritū eius emeritus. Vnde emeriti stipēdia: q militia p functi sunt nominātur. Et ī significatione passiua: stipendia emerita: ut idem: Emeritis huic bello stipendiis. Et p translationē a Virgilio: emereri boues dicūtur: & quādā alia. Emeriti aut senes solent hēre eos q p se laborent: q dicūtur p alio opus agere. Quintil. de apibus inqt Habebam. quā p me opus agerent.

Refero: & fero.

r Ettulit Pompeius ad senatū: id est cōsulut. In eadē tamen sententia Pōpeius ad populū tulit. Ex illo fit senatusconsultū: ex hoc rogatio: quā ista est legis. Diciūs prāterea refero tibi acceptum: p eo quod ē fateor me hoc abs te accepisse. Neq; id mō in bonā prem: uerū etiā in malā: ut pro Deiotaro Cicero: Vitā acceptā refert clemētiā tuā. Idē ī Antonio: Oīa deniq; quā postea uidiūs: qd aut mali nō uidiūs si recte rationabimur: uni accepta refereūs Antonio. Idē est fero tibi acceptū: siue p eo quod est hēo p recepto abs te qd mihi debebas: etiā si solutio nulla ītercesserit: uide fit acceptio quā Iustinianus p interrogationem & responsionē fieri uult. Rettuli expensū: id est rationes de īpensis cōfeci: uel exhibui.

Inter Exhorreo: & abhorreo.

e Xhorreo hāc rē: idē est q expauesco. Abhorreo ab hac re: idē ē qd p quā alienus sum ab hac re. hoc semper

postulat huiusmōi ablatiuū: illd' uero nunq̃ sed accusatiuū.

Bene agi cum aliquo quid sit: & actū esse.

b Ene mecū agitur: idē ē q̃ i bona conditione sū. Idem
præclare tecū agitur: optie cū illis agitur: melius cū
hoībus ageitur: si puo contēti essent: ita male mecū agitur:
ac peius: incōmodiusue & pessie. Cicero: Cū illo uero qs neget
actū esse præclare: mecū incōmodius. Nonnūq̃ etiā actiue.
Vale. Maxi. li. v. Bene egissēt Athenienses cū Miltiade: si eū
post trecēta milia p̃sag̃ Marathōne deuicta i exiliū p̃tinus
misissēt: ac nō i carcerē & uiculis mori coegissēt. Actū est sem
p̃ i malā prem accipitur: ut actū ē de rep. idest īspu. exticta:
desperata: perdita est. Inter Salire: & saltare.

f Alio: uide saltus p̃ eo qd' ē saltū facio. salto: tripudio:
ūde saltatio. Interdū salio p̃ salto. Virg. ii. geor. Mol
libus in pratis ūctos saliere p̃ utres. Quid aut̃ distent saltus
& saltatio: notū est. Saltus. n. est qualis ceruorū: leporūq̃: salta
tio uero illa hominū iactatio: quā uulgo tripudium uocāt.
Et licet salio pro salto accipitur: non tamē saltus p̃ saltatio
saltatusue q̃ eiusdē significationis est. Liuius: Ferre ac p̃ urbē
ire cum tripudiis solēniq̃ saltu iussit.

Inter Abdicare: & exhæredare.

a Bdicare est expellere a bonis filiū: dum uiuit p̃r. Exhæ
redare uero post mortem. Sed abdicare est grauius:
quod etiam in se exhæredationem continet.

Ad me spectat qd sit: & ad mortem spectat.

a D me spectat: idest ad me p̃tinet: Ad mortē spectat: id
ē q̃ si respiciēdo tēdit. Cicero officiorū libro tertio: Ad
extremū si ad p̃niciē patriæ res spectabit: patriæ salutē ate
ponet salutē patris. Quintilianus in pauperem amatorem:
Et quod ad pessimū spectat euentū miserabilis sis oportet:
ut amator esse uidearis.

Conuenit nobis & cōuenit iter nos quo differant.

c Onuenit hoc mihi: aut cōueit hoc nobis: idest decēs ē
& conueniens Conuenit hoc inter nos: idest constat:
& controuersia carē. Conuenit mihi hoc tecum: idest sine

cōtrouerſia eſt inter nos qđ ego dixi. cōuenit tibi mecū ideſt
ſine cōtrouerſia eſt iter nos qđ tu dixiſti. Nōnunq̃ ſine ap-
poſito: ſed tamē ſubitelleſto: ut hoc cōuenit: Nōnunq̃ ſine u-
troq; ut cōuenit. Inter Obuiō tibi: & obuius tibi fio: & c.

o Buio tibi: & obuius tibi fio: obuius ſū tibi: obuiū me
tibi fero: obuiū me tibi fortuna optulit. Cicero: Fit ei
obuius Clodius. Virgilius: Cui mater media ſeſe tulit obuia
ſilua. Domitius Afer apđ Quint. Forte uos in illa ſolitudine
obuios caūſi miſeræ mulieri optulit. Obuiā quoq; p eadē &
p alia plura uerba uariatur: ut obuiā proceſſi: obuiā iui: &
alia multa.

Quot modis una eademq; res
dicatur: quæ & quem finem ſibi q̃s pponat.

e Picurus ōnia terminat uoluptate. Zeno cūcta finit ho-
neſtate: Hieronymus uniuerſa determinat: diffinitq;
īdolentia corporis. Carneades ſingula metitur naturæ boīs.
Ariſtippus nihil non ad cōmodum ſuū refert. Pyrrhon nihil
relinq̃t: qđ nō reuocet ad ſcientiā. Ille ſūmū bonū ī gula cō-
ſtituit: ego bonū ipſum pono ī dilectione dei. Tuus finis ad
quē tēdis tibi ipſi ignotus eſt. Tot igitur uerbis unā eādēq;
rē declaramus: quæ exēpla paſſim inq̃rētibus ſeſe offerent.
Cōiectar: cōiecturā: cōiecturā facer: & cætera p eodē accipi.

c Onieſto: cōiecturo: cōiecturam facio: cōiecturā capio:
cōiectura conſequor: conieſtura colligo: cōiectura du-
cor p eodē accipiuntur: aut paꝛ differūt: q̃a efficacius qđdā
eſt ī conieſtura conſequor & conieſtura colligo: q̃ in cæteris
quorū exempla adducere longum eſt.

Nō me fallit: non me præterit & c. idē ſignificare.

n On me fallit: non me præterit: non me fugit: nō me ca-
pit idem ſignificare: qđ non ignoro. Quint. auctōr ē.
Quod capere ſpem de te non tantum ſit q̃tum in te ſpem
colloco: & cætera.

c Apio ſpē de te: cōcipio de illo ſpē: ducor ī ſpem huius
negocii. Vocor in ſpem: ingredior in ſpem: nō tātum
ſpei firmitatem ſignificat: q̃tum colloco in te ſpē: & repono
ī te ſpem. Cicero: In quo maiores natu ſpem dignitatis ſuæ

collocarant. Quint. In quo spem unicā senectutis reponēbā.

In mentē uenire mihi: occurrere mihi & ē. p eodem accipi.

i N mētē uēit mihi: occurrit mihi: succurrit mihi: subit mihi p eodē accipi solent. Sed hoc ultimū frequēter quoq; ad miserationē: ut Quint. Nobis uero natura aduersus exanimēs īgenuit nō solū miserationē: quā cogitationi nrā subit: sed etiā iligionē. Vbi nō ita decuiſſ& succurrit: occurrīt: i mentē uēit. Virgilius: Subiit cari geitoris imago. Subiit deserta Crusa. Vbi nequāq; decuiſſ& in mentē uenit de caro geitore: & de Creusa deserta. Iungitur etiam hoc uerbū cū accusatiuo: ut Curtius: Sera poenitentia subiit regem.

Quod uideas & lic& uideri p eodē accipi solēt & filia.

u Ideas: lic& uidere: lic& cernere: apd quosdā cernere p eodem accipiūtur: ut ita uideas iustos iniustis rebus maxie dolere: imbecillibus fortes: moderatos imodestis. Lic& uidere nōnullos tanta stulticia: ut uix differant a natura brutos. Licet ora ipsa cernere iratos: ut imitētur. Ciceronis hęc exempla sunt.

Habes quā sentiam: hęc habui quā dicerem: & cetera.

h Abēs quā sentiam Brute de ratione dicendi. hęc habui de amicitia quā diceſm. hęc sunt quā putauī dī cēda hoc tēpore: Sūt uerba Ciceronis ad extremū materiā a se tractatā: qbus & ceteri auctores uti solent: ut Quīti. Habes Marcelle Victori: qbus prācepta dicendi adiuuari posse p nos uidebantur. Et itez. Nihil habui amplius qd i uniuersum prācipere. Et itez: Hęc fēi sunt emēdatā loquēdi: scribēdiq; partes. Vt dicatur more maiorū cōparatum est: legibus ita cōstitutum est: & cetera.

m Ore maiorū comparatum est: legibus ita cōstitutū est: ita natura comparū est: ita natura constitutū est: ita natura prāscriptū. hoc nobis ipsa natura prāscribit: nobis natura datū est: ut piclitantes alleueūs. hoc ratio ipsa prāscribit: ita uidetur ratio dictare.

Inter Agendum: & iter actionē: in agendo: & similia.

i Nter agēdū: iter actionē: in agēdo: inter coenādū: iter

coenā: i coena: sup coenā: inter consulendū siue cōsultādum :
iter cōsilia siue consultationes: in cōsulēdo: siue cōsultando.

Et appellant te hoies sapientem: & existimāt: & cætera:

e T appellant te homines sapientē: & existimāt. Te ma
lū eē & dicūt & sētiūt. Illū & putāt pbū & loquūtur.
hi & hēntur mali & appellantur. diligētia honores & gignit
& continet. studio lræ & parantur & consumantur.

Impono tibi onus: Impono tibi.

i Mpono tibi hoc oneris notū est quid significat. Impono
tibi idem qd' decipio te. Quint. Quid qd' hoc ip
sum placide tam qete facit: quasi capter i ponere. Et alibi:
Fefellit te i genitus honestis animis gloriæ amor. Spes tibi p
petuæ laudis iposuit. Vnde ipostores dicuntur: q alios uer
bis pollicentibus inca ntationi busq; seducunt ac decipiunt.
Paulus: Itē aleatores & uinarios non cōtineri edicto quosdā
respōdisse Pomponius ait. quēadmodū nec gulosos: nec ipo
stores: aut mendaces: aut litigiosos. Vulp. Nō tamē si incan
tabit: si iprecatus est: si ut uulgari uerbo in postez utar ex
orcizauit: nō sunt ista medicinæ genera: tam& si sint q hos si
bi pfuisse cum prædicatione affirmant.

LAVRENTII Vallenſis De Linguae Latinae Elegan
tia Liber Quartus: De Nominum Significationibus.

VLPITIVS Ille Seruius: cuius quanta in iur
ciuili fuerit auctoritas: plurimoz monumēta
f testatur: siue alioz exēplo: siue priuato cōsilio
fretus nō existimauit turpe sibi ad phamā fo
re: ut librū de notis Scæuolæ cōscriber&: non
mō atistitis in ea facultate atq; ōniū pīcipis: uez etiā præce
ptoris sui: Cogitabat. n. neq; posse id sibi uitio dari: q publi
cæ utilitatis causa susciper&: neq; iniuriā illi fieri: q iprehē
deretur: si mō rite iprehēdatur: qd' i se fuiss& ipse facturus:
si errata sua aīaduertiss&. Probe itaq; Sulpitius & igēue ac
uer romæ: qn ipse quoq; populus prudēter & grato iuicē aio

quī factum huius nō reprehēsiōe: sed laude dignū ac gloria
putauit: nec minore uolumē hoc q̄ cātera honore p̄secutus
est. Nā p̄cepta aliqua doctrinā tradere cuilibet mediocri
bus saltē lris imbuto p̄mptū est: Errores maxiorū uiroꝝ de
p̄prehendere. Id uero tū doctissimi hoīs est: tum opus utilis-
simum: & quo nullum dici possit utilius. Quis. n. dubitet nō
minus agere: q̄ aurū: argentū: cāteraq; metalla expurgat: q̄ q̄
illa effodit: q̄ triticum mūdāt: q̄ q̄ metit: qui pinus: amyg-
dala cāteraq; nuces eligit: q̄ q̄ eadē legit. Itā eū qui emen-
dat: nisi paucissima sunt quæ emēdat: nō inferiorē existiare
debemus: q̄ ipsum illum inuentorē: nec minorē ab illo: q̄ ab
hoc p̄cipi fructū. Insupq; non mō huic ex illius castigatione
nullū dānum afferri atq; iacturā: uerū etiā precium ac digni-
tatē p̄inde atq; auro: & cāteris quæ mō cōmemorauī: quan-
tū corporis purgatio ipsa detrahīt: tātum residuo precii: ut
dixi & dignitatis accēscit: adeo plus utilitatis in pte est quæ
supat: q̄ fuerat in solido. Quare siq; Scāuolæ apud inferos
de Sulpitii facto sensus fuit: quæ erat illi æqtas: & iustitiæ
amor: ausim affirmā fuisse gauisum: secūq; p̄clare actū
esse dixisse: q̄ suorū librorū aurū ab ōni scoria eff: & ac facie
purgatū: nihilq; for&: p̄ qd̄ conciuēs sui per eius scripta falli
posset. Neq; īmerito Plinius iunior ad aīcum ita scribit: Ita
enī magis credā cātera tibi placere: si quādā displicuisse co-
gnouero. Quomō igitur nō sit beneficiū id offerre: qd̄ sol&
beneficii loco postulari. Quod si hoc nō p̄statur aut iam
defunctis: aut tale beneficiū respuētibus: p̄fecto iis p̄sta-
tur: ad quos ex ipsa magnorū auctorū emēdatione multa in-
primis utilitas p̄ueit. Ideoq; ab optis q̄busq; cuiuslibet artis
p̄fessoribus receptū est: ut eorū ipsorū quos discētibus imita-
tionē p̄ponunt: etiam uitia: si qua fuerint ostendāt. Huius-
modi igitur ego & exēplis & rationibus adductus faciundū
mihi putauī: ut unum librū hunc de notis scriptorū cōpone-
rē: nō quo illos carperē: Nam p̄terq̄ q̄ hac inhumana uo-
luptas for& certe & alibi maior mihi hac facultas daretur:
& de hac ipsa re pene infiti libri cōscriberentur: sed quo pro

desse aliqd linguā latinā dicere uolentibus: non mō ex nris
præceptis: sed ex aliorū quoq; erratis: ubi & de nro nō nihil
ad rei testificationē admiscebiūs. Dedimus aut nrorū librorū
suā cuiq; materiā: ut si p se opus non multū sibi fauoris pa
raret: ipsa certe uarietas cōmēdatiōis blādiretur ex hoc præ
serti uoluntē: in quo & uniuersa: quæ ī superioribus sigula cō
tinētur: & de pluris præstātissiq; auctoribus pnūciatur: iu
diciūq; cōtra eos fit. Sumus aut accusatores qdem simul &
iudices. Sed q aliorū pariter accusationē iudiciūq; subeaūs:
nisi legitē & auctoris & iudicis fuerimus officio functi. Sed
iam in forum descendamus

Alumnus.

a Lumnus eū significat. Nōius Marcellus īquit & q ab
aliquo alitus est: & q aliquē aluit: cui in priā signifi
catione suffragor: in secunda refragor. Nec illius exēpla secū
facere ostendā: sed mecū: quæ hæc sunt: tū Ciceronis in Ver
rem: Italia aut alūnum suū seruitutis extremo sūmoq; sup
plicio fixū uideret: tū Varronis: Et ecce de īpūso ad nos ac
cedit cana ueritas atticæ philosophiæ alumna. Quorū exem
ploꝝ salua Nonii pace utrūq; significat educatū: nō educa
torē. Nā Cicero qdem Italiam qsi altricē illū ab ea altū di
xit. Varro uero mō nō alio locutus est: q Quint. ubi ait: Ver
ba oīa & uox eius alūna urbis esse solet: ut oratio romana
plane uideatur: non ciuitate dōata. Vult. n. uerba nra & uo
cē uideri debere natā: & alitā intra romā: ita Varro intra a
thenas atq; in sinu altricis phīæ. Adiicit etiā. Nonius alūnū
significare dominū: ut apud Virgil. Corpus ubi exanimi po
sitiū pallantis acetes Seruabat senior: q Parrhasio Euandro
Armiger ante fuit: sed non felicibus: æq; Tū comes auspici
is carō datus ibat alumno. Dure nimis ne dicā inerudite uir
sane eruditus exposuit: qsi nesciaūs non domini mortē a ser
uo uel comite Virgiliū fecisse deplorari: sed qd plus est: q si
uel Euander ipse fuiss& occisus: ac multo tristius ab altore
siue nutricio mortē eius: quē aluerat: & quē loco filii hēbat.
Qualis Phœnix ille homericus in Achillē fuit: quē quoniā e
ducaſſ& filiū semp appellat. p alūno. Et certe armigeri ma

gnosꝝ pꝛicipū semp & ipsi magni uiri fuerunt. Siqdē ut ta
ceā de Phœnice: q bonæ pti myrmidonū impabat Patroclus
auriga Achillis pꝛiceps erat: & Stelenus Capannei regis fili
us auriga Diomedis: & Meriones iter pꝛios duces cretensiū
auriga Ilionei: & Hec̃tori aliqs fratz fere aurigabatur cur
rū. Talis fuerat Acetes Euandro. Ergo nō fuerat seruus: aut
seruo similis apud Euandrū: multo minus apud filium: sed
pꝛi similis & p pꝛe pꝛæserti illo absente. Duo aut hęc noīa
quæ ab eadē littera incipiūt armiger & auspiciū: quæ apud
Virgiliū mō legiūs non nota oībus etiā explicēus. Armiger ē
q in pꝛælio gerit tela domini sui: ut scutū: & arcū: ut lācēā:
& cætera huiusmōi. Impiti armigerū uocant armatū eqtem.
Auspiciū est uel a pastu auiū: uel ab ispectiōe auiū. Sed qā
cōsul anteq̃ iret in expeditionem capiebat auspiciū: hinc fa
ctū est: ut dicaūs auspicia ductū atq; pꝛicipium: quæ a solo
duce capiuntur: & hinc auspicari non mō auspiciū cape: sed
etiā icipere: nec in bonā tātum ptem: qd' frequentissimū ē:
uesꝝ in malā quoq; ut apd' Plinium: At hō infelicitèr natus
maībus pedibusq; deuinctis animal cæteris impatus: a sup
pliciis uitam auspicatur. Nam quando nō est uerbū: fere in
bonum accipitur: ut apud Terentium: Haud auspicato me
huc attuli: id est non feliciter: quasi auspiciis repugnātibus.
Quod declarat Quīr. de Achille: ut opinor: loquens qui ad
mortē quā dii futurā denunciauerant cupiditate ulciscendi
Patrocli ruebat. Sic nāq; ait: Eāt noui antiquaq; conditores
fabulaz poetaz: & se ad exhortandā aīciciæ fidē magna quæ
dam cōposuisse carminibus putēt: si dixerunt aliquos p ma
ria terrasq; aspiorē fortunam aīcoꝝ tantū secutos: aut pꝛici
pē grāciæ uirꝝ i ultionē interfecti amici i auspicata bella gef
sisse. & alibi: Itaq; ut apd' illos Homerus: sic apd' nos Vir
gilius auspicatissimū dederit exordium. Auspex q pꝛæerat
nuptiis celebrandis: qui auspiciū p nuptiis cape solebat.
Adhibebaturq; hic p parte mariti. Pronuba quæ pꝛæest ip
sa nuptiis celebrandis p uxore. Aliquando etiā magis pprie
p eo q dux militiæ est: ut pꝛio carminū apud Horatiū: Nil

despandū teucro duce:& auspice teucro: Citare.

c Itare idē inqt p laudat accipitur:ut Cicero: Citetur q; Salamis clarissimæ testis uictoriæ.Nescio cur id dixit.Nō enī tantus uir tā pua nesciuit: nisi putat acutiore uisū iri:si clara faciat obscura. Citantur testes:nō laudantur.Nam Salamis q fuit locus uictoriæ Themistoclis nihil laudis meretur:quippe qui nihil egit:sed testis fuit:qa inter fuit:uel quia in eo posita sunt trophæa uictoriæ:quæ rē gestā testificantur transeuntibus. Ergo si testificari locus pōt merito:ut testis citari:non taēn tanq̄ uenturus:sed ad quem eant:q testimoniū desyderant:uel citentur salamini:continens p cōtento:uel citentur auctores:& libri qui de hac salamine uictoria meminerunt:testimoniumq; dicūt. Capio.

c Apio secundū eundē passiuo significat ppiciationē: ut apud Lucretiū:Nec bene p meritis capitur:nec tā gitur ita.Capere facere.Terētius ī andria:Non si capiūdos mihi inimicos sciā esse ōnis hoīes.Cape ppeti. Terentius in heautonti. Dū abs te absū:ōnes fuere mihi labores quos ce pi leues.Capere:tollere:tenerē:Virgi.li.iiii.Geor.Hic tibi na te prius uiclis capiundus ut ōnem.Varro ī meleagris: Quē iccirco terra nō cepit:& calū non recepit. Idē ī eumēidibus: Stola calceosq; muliebres ppter positos capio.Capere eligerē. Terentius ī ecyra:Cū illum genex cepimus.Virgilius in Ge or. Ante locū capies oculis.M. Tul. de officiis:q; insit aliquid pbi quod capiat ignotos.Cape delectat:fustiere:hīe:decipe: circūuenire:occupare:detinere:satiare:accipe:cōplecti: iueni re.Singulorq; exēpla subiicit:quæ ipse ne longior esse prætermisi:in qbus nō est pbabilis expositio.Nam qs credat auctores uni dictioni tot significata:& qdē p se quenq; noua dare uoluisse tanq̄ liguam ipsā confundere cuperent. Cur igitur ita locuti sunt? Nempe q nihil interest inter has si gnificationes capio hostē:capio genex:capio saxū.Præterea duæ pprietates in hoc uerbo notandæ sunt.Vna q; habet recipiū quēdā usum:ut idem sit cepi uoluptatē:& cepit me uoluptas.Cicero:Magnam cepi ex litteris tuis uoluptatem.

Quint. Nec me tanta capiebat uoluptas: q̄ fluētia caris mel
la conderē. Plinius ad Caluisiū li. viii. Capiō aliquā uolup/
tatē q̄ ulla uoluptate nō capior: cepi somnū: captus sū sōno
uix dicitur: sed dici poss&: ut oppressus uidelic& q̄ opprimi/
tur sōno: capitur sōno: cepi delectationē: uix unq̄ delectatio
cepit me. Sed ī passiuo potius captus sū delectatione: & itē ī
cāteris quā ad delectationē ptinent. Captus sū amōenitate
loci: dulcedie uocis: specie mulieris: amor pecuniarū: spe hono/
rū: magnitudie sublimitateq; materiā. Ista. n. oīa delectant.
Ideoq; subitelligi sol& delectatio: quale ipsum illd. M. Tul.
Quo insit aliqd p̄bi: quod capiat ignaros: idest delectet. Er/
go p̄bitati inest delectatio: ut sit ita exponēdū: cuius p̄bi de/
lectatio capiat ignaros siue ignari capiantur delectatiōe: hēt
inqt Terentius: Captus est subitellige amore siue pulchritu/
die fœminā: idest delectatione: nō autē ut testatus sū: actiue
cepi amorē. Nec lōge ab hac ratione abest illud captus sū o/
culis: p̄ orbatus sū oculis: nec ūq̄ repias: nisi in passiuo: & nū/
q̄ fere nisi de oculis dici similibusq;. Misericordia cepit deos:
nō dii misericordiā diciūs: idest non delectatio sed dolor ille
ex alieno malo. Et merita mea ceperunt deos: ut ait Lucreti/
us: qui sermo rarus est: idest admiratio. uel delectatio: uel af/
fectus eos cepit: Capiō dolorē taēn potius q̄ cepit me dolor
diciūs. nō q̄a nō possumus etiā sic dicere: sed quia hēmus ali/
um in usu moūm magis p̄priū. Tenet me dolor: sicut ten&
desideriū. Delectatio. n. uidetur tantū cape: nec diu p̄mane/
re: dolor autē & desideriū tenere q̄si p̄manendo. Itē cepi īdi/
gnationē: cepi siue contraxi molestiā: potius q̄ cepit me īdi/
gnatio: cepit me molestia. Contra cepit me tediū: cepit me o/
diū: cepit me obliuio potiusq̄ retrorsū. Virgi. Tanta meā si/
te ceperunt tedia laudis. Terētius: Neq; agri neq; urbis odi/
um me unq̄ p̄cipit. Cicero: Propter qd̄ tantū odii cepit elo/
quentia: ut hōes studiosissī quasi ex turbulentissīa tēpesta/
te se in studiū traderēt q̄tū: Idest ut eos iustitiā capiat obli/
uio. Plinius li. vii. naturalis historiā ait: Præalto tecto lap/
sus matri & affiniū p̄pinq̄orū cepit obliuionē. Altera qd̄

capere significat uel spōte uel nō sponte accipe. Sūere tātū
sponte. Atq; hīc est illud cepi labores: cepi molestiā: cepi do
lorem: cepi uel suscepi inimicicias: suscepi curas: suscepi sūp
tus: accepi calamitatē: accepi cladē: accepi dānū: accepi iniu
riā: accepi contūeliā: accepi repulsā: accepi uulnus: qd' nunq̃
fere aliter diciū. Nō sustinui: nō p̃pessus sū uulnus: sed fē
semp accepi: nisi moī poetico: ut apd' Ouidiū li. ii. Met. Nul
lā patiēre repulsā. Cicero: In domū multiplicatā honoribus
non solū repulsā rettulit: sed etiā ignominia & calamitatē:
cū dixit. Nequaq; cōtra hoc qd' p̃cipio facit. Nā sumo sup
pliciū: sumo p̃nā: nō ī me: sed a me ī altero īfligi ītelligitur:
Ideoq; adiungitur ablatiuus cū p̃positione de. Cicero: De
illo paulo post suppliciū sūitur. Quīt. Vt nisi occurriss& ad
diē: de eo q̃ restiterat: p̃na sūeretur. Potest taēn qs de se e
tiā sūere suppliciū: eruntq; tāq; duæ p̃sonæ: quæ agit & quæ
patitur. Nec lōge ab hac ratione abest illd' captus sū oculis:
p̃ orbatus sum oculis dici. Porro qā sūere est ultro: quasi nō
p̃missu alioꝝ cape: eo fit: ut ītelligatur p̃ nimīū: & iterdum
p̃ arroganter sibi tribue: ut Cicero de officiis: Orationē aut
latinā efficies legendis nr̃is p̃fecto plen iorem. Nec uero hoc
arroganter dictum existīari uelī. Nam philosophādi scienti
am concedens multis: qd' est oratoris p̃priū: apte: distincte:
ornate dicere: quoniā ī eo studio ætatē consūpsi: si id mi
hi assumo: uideor id mihi meo iure quodā mō uendicare. Al
sūp̃sisse se ait eam sibi laudē: quæ nisi uera ess& ac palā ue
ra p̃pter rei magnitudinē arrogans uideretur: ergo assūere ē
multū: & pene nimīū sibi tribuere. Idem p̃ Plancio: Quāq;
nō tantū mihi sumo iudices neq; arrego: Inde īruditoꝝ uo
cabulū p̃sumptuosus. Deniq; quodā loco Valerius Maxi.
Ita plane hoꝝ uerboꝝ p̃prietatē distīxit: ut hanc differenti
am pene p̃cipe uideatur: cum de Catone Censorino loqui
tur: qui enī de mediis hostibus recepit: q̃q; hoc aliq; filio Ca
tonis tribuant: īquientes ut non coactus accipe: sed sua spon
te sūere uideretur. Quare si latīe nos loq; uolumus: dicamus
dominum Iesum carnem q̃dem hūanā sump̃sisse: mortem

uero accepisse. Meo iure quod mō apud Ciceronem legimus
siq; forte desiderat exponamus. Significat autē idem quo-
dā mō quod mea auctoritate: meaq; licentia: ac cōcessa mi-
hi ab oībus libertate: ut idē p Archia: Quare suo qdem iurē
noster ille Ennius sanctos appellat poetas. Suo iure inquit:
q; poeta erat: & pbatissimus poeta. Idem est p meo iure: ut
idē alibi: Pro iure meo hoc dico: uos eo me priuastis: quasi cō-
fidenter dico. Est. n. efficiens causa: nō finalis: qualia cātera
sūt hoc mō dicta: p mea ī uos beniuolētia: p urā ī me hūa-
nitate: p tuā māsuetudīe: p sua pietate: Vbi efficiens: ut di-
xi: causa itelligitur: non finalis. Contendere. Intendere.

c Contendere idē ait esse festinare: ut Virgil. Quæ pxiā
littora cursu Cōtendūt petere. Contentio est pseuerā-
tia: uel elatio. M. Tul. de officiis li. priō: Ex contētionē uocis
& sūmissiōe & cāteris similibus facile iudicabiūs. Salustius
histo. li. iiii. Rursus iumēta nacti ad oppidū ire contendunt.
Contenderē continuare. Cicero de oratore. ii. Id qd' eius scrip-
ta declarant: & contentiones uocis & remissiones continua-
rentur. Et in. iii. Nihil pnciosius q̄ sine intermissione contē-
tio. Præterea ait contendere esse astringere: itorquere: cōpara-
re: certare: extorquere: pripere: uel dirigere signū. Itēq; p fe-
stinare intendere. Sed neq; præcepta: neq; exēpla satis disti-
cta sūt. Quid enī differt contentio est pseuerantia: & conten-
dere est continuare: cū præsertī eadē exēpla utrobīq; subiici-
at: Quid itē uirgilianū illd' Contendunt petere: & illud Sa-
lustianū: Ire contēdunt. Quæ duo idē declarant: q; tendunt:
uel pgunt ire: siue petere. Iam uero apud Ciceronē contētio
non est pseuerātia: neq; contendere cōtinuare: sed itentio: at-
q; itendere. Indifferenter. n. diciūs hoc loco cōtentio & iten-
tio: contendere: & itendere. Nā plurimi falluntur accipiētes
itentioē p uoluntate: atq; pposito. Afferā ad hoc pbandū
ex. M. Fabio exēplū: p quod & ipsa res: de qua agiūs probabi-
tur. Neq; grauiū autē in musica sonus: nec acutissius ora-
tioībus cōuenit. Nam & hic parū clarus: nimīūq; plenus nul-
lū afferre animis motum pōt: & ille prætenuis & immodicæ

claritatis cū est ultra neruū: tum neq; pñunciatiōe flesti: ne
q; diurius ferre itentionē potest. Nā uox ut nerui: quo r̄mis
sior: hoc grauior & plenior: quo tensior: hoc tenuis & acuta
magis est: sic ima uī nō hēt: sūma rūpi piclatur. Mediis er
go utendū sonis. Hi quoq; cū augenda itentio est excitandi:
cū sūmittenda sunt tempandi. Māifestū ergo est qd sit iten
tio: cuius etiā similitudo neruorū manifestius docet: unde si
militudo sūpra est. nā ut neruus ī cithara: aut neruus ī arcu
quo magis itenditur: eo uehementiorē uel sonū uel ictū effi
cit: quo magis relaxatur eo remissiorē: ita & uox quæ utiq;
usū neruorū corporis exigit: quos uiderē licet ī acutissime excla
mantibus maxie intendi: tanq̄ in cithara aut ī arcu: siue con
tendi: quæ ut dixi idē sunt: atq; idē esse ex uerbis utriusq; au
ctoris: quos nomīauiis liquet. Neq; uero qsq̄ negauerit con
tineret esse quod cōtinue siue cōtinuate: quod Marcellus a
it: sed a continuo ueit: cōtentus uere a contendo: licet & con
tineo faciat contentum.

Cursus.

c Versus īquit idē est uolatus: ut Virg. Cursūq; p auras
Dirigit in lucū: q̄si nō figurate dicaūs de uolatu cur
sū: & de cursu uolatū. Vnde ille apud Terentiū: Festinato ser
uū ire iubens inqt uola: p eo qd est curē. De nauigatiōe quo
q; festina diciūs cursu: ut. M. Tul. Quo cursu frumento onu
stas naues petentes Rhodū uiderit. Et Quinti. Nauigationē
dixit fugā siue naues fugientes: quæ uelocē cursū cōficerent:
cū inqt: Inde fugientia uela longo uisu psecuti. Is. n. q fugit
uelocissime currit. Eoq; Virgilius inqt: Pedibus tior addidit a
las. Idē quoq; Quint. īqt: Multa sūt græce & latine nō deno
minata. Nā & qui iaculū emittit: iaculari dicitur: qui pilam
aut sudē appellatiōe priuatī sibi assignata car&. & ut lapi
dare qd sit māifestū est: ita glebarū testarūq; iactus nō hēt
nomē: unde abusio: quæ κατὰ χροῖον dicitur necessaria est.
Quare ad hāc Quinti. formulā nō aliter nauem uelociter e
untem: & auē uelociter uolantem currere diciūs: q̄ iaculari
sudē. Illud autem apud oratores obseruari uolitare potius q̄
uolare p discurrere dici solere: ut apud eundem: Me per oīa

maria uolitatē: & apud Ciceronē: Qui p̄ for̄ uolitant: quā
le est reptare. Nā cū repere sit aīaliū carentiū pedibus & uē
tre euntii: licet & quādā reptilia pedes hēant: ut lacertā: taēn
reptare hoīem diciū: qui segniter lente: & quasi testudineo
passu incedit: quales sunt q̄ i hortis: aut uinetis: simili busq;
locis spaciuntur. Horatius: An tacitū siluas inter reptare sa
ubres. Plinius ad Bebiū: Scholasticis porro dominis: ut hic
est: sufficit abunde tantū soli ut releuare caput: refigere ocu
los: reptare p̄ limitē unā semitā terrā: ōnesq; uiticulas suas
nosse & nūerare arbusculas possit. Idem frequentior curren
tibus: q̄ reptantibus lapsus ē Teren. i ad ephis: Perreptaui us
q; ōne oppidū ad portā: ad lacū: quo nō. Carpere.

c Arpere inqt p̄ attenuare apire: Virgil. Nec nocturna
qdem carpentes pensa puellā: hoc ne puellā qdē ip
sae dicerent. Nā ut carpiūs linū uirns ex humo cū uellimus:
ita puellā sinistra manu de colo pensū trahētes: sensūq; uel
lentes carpunt. Et ut decerpiūs rosā primis digitis: sic puel
lā primis & ipsae digitis decerpūt p̄ticulatū linum lanā ue.
Ite: carpe celeriter praterire: ut Virg. Et acri carpe prata
fuga. Et in eodē: Carpe mox gyḡ īcipiat: quasi in primo cele
ritas illa nō magis intelligatur p̄ hoc qd̄ dixit fuga: q̄ est ce
ler cursus: q̄ p̄ illd̄ carpe: & in secundo significetur uelociter
praterire. Aliud nāq; est ire in gyḡ: aliud praterire: quod de
equo & assessore utiq; poetice dictū est. Accipere.

a Cipe p̄ pascere idē inqt Terentius: Accipit hō nēo
melius prorsus: neq; plixius. Et hūc imitatus Seruius
in Virgil. Illos porticibus rex accipiebat i amplis. Urbanus
p̄fecto & lautius loqui poterant. Pecora gregatī altitūq; di
cūtur pasci: nō hoīes. Nos enī quotiens accipimur: siue exci
pimur i conuiuiū nō ad saginā: sed ad iucunditatē illā atq;
apparatum iuitamur: ut minima ps cibis assignetur. Vnde
conuiuere dicimus eo tēpore nō cōmessari aut cōpotare: aut
qd̄ deformius est: cōpascere siue cōpasci. Siqdem Terentius
de Thrasone non tāq̄ de saginatore locutus est: sed tanq̄ de
splendido apparatore conuiuiorū. Et Virgil. Helenū regem

uult regiā quandā magnificentiam ī exhibendo cōuiuio de
clarasse non solā: ut ita loquar pactionē: & ut dixi saginā. Fa
teor tamē accipe non nūq̄ significare ī domū suā honoris &
aicitiae gratia aliquē conuiuiū capere: ita tamē ut subitelliga
tur iconuiuiū. Acceptus sū a te laute: idest acceptus ī conui
uiū uel tractatus. Nam frequenter ī contrariū dici repimus.
Ego abs te miseris sū acceptus moīs. Hoc apud Terentiū &
apud Ciceronē. Ex quo illd' laudatur Archytæ: q̄ cum uilli
co factus esset & irator: quo te mō inq̄ accepissē: nisi iratus
essēm.

Graue.

g Raue inq̄ significat grauidū. Virgili. Donec regiā sa
cerdos Marte grauis. Circunlocutio fecit: ut intelliga
tur grauida. Nā si dicā rgia aut leana est grauis: nēo prū
intelligat: si addam ex rege aut ex marito fortasse intelliga
tur esse grauida. Ita apd' Virgi. Marte grauis: p semie Mar
tis īpleta. Graue plenū. Virgili. Nō insueta grauis tentabūt
pabula foetas. Si accepit foetas p grauidas: supuacaneū ē ex
ponere graues p plenas. Per illud. n. q̄ pregnantēs sunt ple
næ esse itelliguntur. Graues uero esse p epitheton appositū
est: q̄ppe grauidæ ōnes graues: ut ipsa quoq̄ uox indicat. Nā
a grauis fit grāuidus. Si accepit foetas p uis quæ peperūt: ut
puerperas mulieres: quæ p̄x̄is diebus matres sunt factæ: gra
ues lacte dicentur q̄si onustas: non q̄si plenas. Durū sit nāq̄
appellār oues caprasue plenas lacte: sed ubera plena lacte:
ut est apd' eundē p trāslationē grauida. Et grauido superāt
uix ubere limē. Quod si quando repiatur grauis p plenus:
hoc taēn ī loco nō ita accipitur. Hūc eūdē quē ego ptuli uer
sū: & ille affert: q̄si de grauido: & nō de graui sit quæstio. Nec
poetæ mō: uerū etiā oratores sic loquūtur: ut Quinti. Luctā
tur intra uiscera aiæ: & uterū funeribus grauidū in os agūt.
Sed ad grauē reuertamur. Grauis inq̄ plenus. Virg. Tū pie
tate grauē & meritis si forte uix: quē uix piū & bene meri
tum appellare plenum pietate & plenum meritis quis aude
at? Non ergo ita exponendum est: ut nec esset & utendum. In
quo paulo post meam sententiam ostendam. Graue inquit

grandæuū. Virgil. Hic grauis entellū dictis castigat acestes.
Ego potius accipio grauis prudētia: & moribus quomō pxiē
grauis pietate & meritis dicebatur. Multa præterea significa
ta dat huic eidē nomini: quæ pfecto forēt īfinita: si ad illū
modū poetaꝝ ōniū exponatū exēpla: quod longe abest tū ab
utilitate discentiū: tū ab ipsa rei natura. Etenī graue suapte
natura pōderosū significat: ut graue saxū: grauis sarcia: gra
uia arma: graue scutū qđ scilicet grauāt nos ī ferēdo: & qđ
agre & cū molestia fertur. Inde p abusione trāfferimus ad
senectutē: ad morbū: ad dolorē: ad laborē: quia ii q molestiam
ex senectute: morbo: cæterisq; sentiunt: q̄si onere itolerabili
premūtur: qđ cupide: uelut graue pondus a se uellent depo
nere. Neq; solū ad molestias corporis trāslatio hæc fit: uerū
ad molestias animi: ut grauis contūelia: grauis iniuria: gra
uis mœror: grauis iactura: quæ aniūm genere quodā pōde
ris premunt. Itaq; unus mōs est quæ corpori aut aīo mole
sta sūt ea grauia appellare: eoq; molestia a mole. i. a re ma
gna magniq; pōderis uocitata est. Alter mōs est: q; quēad
mōūm grauia & grādia saxa ac graues trunci nō facile loco
mouentur: sed ad ōnē tēpōꝝ mutabilitatē hærent: ita hoīes
cōstantes ac præditi sapientia merito p figurā graues noīan
tur: q; nec precibus: nec minis: nec uanitate: nec pmissis ab
aquo & iusto sūmouētur: ut ii faciunt: quos leues uocauis: q; ī
similitudinē pulueris ac palearū ad ōnē aurā uētilātur. Cæ
terū qđ mirer: si ī his quæ sūt altioris ītelligentiæ fallitur: cū
in leuioribus atq; aptis allucinetur Marcel. Inficiator.

Inficiatores inquit sunt falsi criminis obiectores: ut
i Cicero de oratore libro primo: Ut si ille inficiator p
basi & iudici ante petitam esse pecuniam: q̄ esset & cœ
pta deberi. hoc de reo dictum est a Cicerone: nec reo crimi
nis: sed pecuniarum. Ille uero accipi non tantum pro a
ctore: sed pro accusatore etiam: & accusatore falsi crimi
nis. Vbi enim pecunia & petitor nominantur: ibi nulla
est criminatio. Inficiator igitur is significatur: qui ne
gat se uel debere quod actor petit: uel commississe quod

accusator obiicit: unde status cōiēcturalis dicitur ificialis: in quo seper reus ificiatur: uel ificias it. Inficiari. n. & id qd' dixi ificias ire: est uerbo negare. Nam negare est aliquando & facto: ut Virgili. Egregii forma: sed qs fortuna negarat ī patriam reditus. Veto notū est aliud esse q̄ nego. Et ut breuiter si gnē contrariū est illis impo: & iubeo. Nō est aut huic nōi nisi accusatiuus caūs: & unum uerbū eo is it: de ificias loquor: Cui simile est suppetias p eo quod est auxiliū: ut ī. xii. cōmētariorū Cæs. Et nunciabatur auxilia magna eqtatus oppidanis suppetias uenir. Et in eodē: Suisq; rebus timēs elephātis q; xxx. reliētis suis finibus: oppidisq; suppetias pfectus est. & iteq; ī eodē: Atq; suis fugiētibus suppetias ire contendit. Suetonius de Vespasiano: Legatū insup Syriæ consularem suppetias ferentē rapta aqla fugauerunt. Suppetias p auxiliū. Plautus in epidico: Sed memēto siqd scuiunt senes suppetias mihi cū soror ferre. Idē ī eodē nōiatio ē usus: Auxilia mihi & suppetiæ sūt domi. De incisi cōtra Nōiū Marcellū.

i Incisi inq; q̄si simul. Cicero in orator: Hæc qdē duo binis pedibus incisi: deīde mēbrati dicere solebas. Quid magis cōtrariū q̄ incisi: id est minutati: & simul qd' ē cōiūcti q̄si nesciaūs qd sint Cola: cōmata: & periodi: de qbus Cicero pluribus ī locis disputat: appellās ea incisionē mēbrarū circuitū: siue ābitū: siue cōprehensionē: siue cōtinationē: siue circūscriptionē: Cuius ultimi qd' multis nōibus Cicero uocat: duo genera Quint. facit. Priora aut sic diffinit: Incisū ē sēsū nō expleto nūero conclusū plerisq; ps mēbri: ut domus tibi de erat: at hēbas. pecunia superabat: at egebas. Fiunt autē singulis uerbis incisa. Mēbrarū est sensus mēbris conclusus: sed a toto corpore abruptus: & p se nihil efficiens.

Candere.

q Vid ergo: nihil ne bene dixit Marcellus: imo uero aliquid: atq; adeo multa: sed nunc bene dictis non est locus: tam & si in his quæ laudari queunt: non nihil interdum desidero: ut candet ignitum est. Marcus Tullius de officiis: Candente carbone adurebat capillum. Candet

candidū est. Virg. ænei. iiii. Candentis uaccæ media iter cor
nua fudit. sed hic: ut dixi: nō nihil desidero. Nā & excandescere
hoīem dicimus cū uehementer irascitur. præterea ostendē
da est passi causa quā ob rem unū uerbū plura signific&: ue
lut ī hoc: Cū. n. ignis obstantia exuperat: ac fumū uicit: can
dorē flāmā concipit: uel q̄ sol quāto candidior: tanto ardē
tior: ita aīus dū ira cōcitatus est: īflāmatu: īcensus: & excan
descens dicitur. Vel q̄ mare uentis cōflatū: & ī morē aquæ
ebullientis ī lebetē: uel ipsa aqua lebetis ebulliens spumas al
bentes ciet: ita aīus simili pturbatiōe pcitus excandescere di
citur: ut tāta cōmotio mentis significetur: quāta est uel mar
ris uel aquæ ad ignē iā albescentis: qđ ex unius a Quinti. ex
poīti uocabuli patescit exēplo. Vertex īquit est cōtorta in se
aqua: uel qcquid aliud similiter uertitur: Inde ppter flexum
capilloꝝ ps sūma capitis. Ex hoc inq̄ in montibus eminentis
simum recte dixeris: hæc oīa uertices pprie tamen unde ini
tium duxit. Quā nēmī deb& mīx uideri cur interdum una
uox plura signific&.

Latus.

l. Aetū Seruio plac& multa significat: fœcundū: pīgue:
pulchrū: grauidū: uiride: & multa alia. Idq; apđ Virg.
mō q̄ si alios quoq; poetas exposuiss&: adhuc alia multa si
gnificata adieciss&. Sed ipse rationē reddā cur ī uarios sen
sus abutamur: cū unum natura signific&. Lātū id appellaū
quod aspectu gaudiū pmit. Nā gaudere pprie est intrinse
cus. Lætari extrinsecus. Recte igitur aīata dicuntur lætā quo
tiēs latātur. Et qā sic natura cōpertū est: ut quæ bōa corpo
ris habitudinē sūt alacriora: quæ uero debili tristiora sint: eo
fit: ut pīguia uocē sūt lætā: ut oues: lætās boues: lätos grāges:
lætā armēta. Trāsseriū hoc ad similia: ad segetes: ad uites:
ad oliueta: ad ceteras arboꝝ. Vnde sicut ex illis supioribus
domini pcipiūt fructus: & quēadmodū illa: ita hæc quoq; q̄
lia sūt declarat aspectus: appellāturq; lætæ segetes: lætæ ui
tes: lætā oliueta: lætā arbusa. eo quidem magis: q̄ multi
uolūt hæc etiam animata esse. Vel lætā dicimus ab effectus:
q̄ nos lätos faciunt: ut locus tutus: quia nos tutos efficit.

Ideoq; nō appellātur hoīes laeti ob fœcunditatē: piguedinē:
pulchritudinē: grauitatē: & similia: sed ea rātum quæ i nōs
usus cedunt: aut si ita cōtigat i nrām delectationē: leticiā no
bis uolupratēq; parientia. Hāc igitur regulā tenentibus hoc
nomē & apud auctores inuentū facile intelligetur: & multi
fariam sine abiguitate in utendo suppeditabit.

Accusare: Incusare.

a Ccusare ut idē cū multis aliis uult: est maiori dē mīo
re. Incusare mīoris de maiore: uel paris de pari: quoq;
singularis incitā uehementē est castigāda. Apud quē. n. au
ctorū obseruatio ista repietur? Nōne apud ueteres adolescen
tuli solebāt pbitatis simul & eloquētiae laudē capeffere ex
magnorū uiroꝝ accusatiōe? Atq; ut ait. M. F. crediti sūt etiā
clari iuuenes obsidē reipu. dāi malorū ciuiū accusatiōē: qđ
significauit & Cicero cum dixit: qđ est illa misera: qđ dura ser
uitus: adolescentibus paulo loquacioribus seruiendū est: Nū
qd Demosthenes cū tutores suos adolescentulus in iudiciū
uocauit: aut Cicero cū Verrem reū fecit pratoriū uix ipse
quæstorius nō accusauit: male locutus est: dicēs accusatiōē
suā sēp: nūq; icusatiōē. Et hoc qđ de accusando: Quid aut
de icusādo? Certe si illud nō ē de maiore i mīore: neq; hoc est
de mīore i maiore: & alioqn nullo nūq; i iudicio auditū ē no
mē icusatoris. Quid porro extra iudiciū Virgi. inqt quē non
accusauī amens hoīnū ue deūue. Dū qdem maiores Aenea
sunt: hoīes uero dūtaxat troiani mīores. At est apđ Terētiū
pater ad filiū loquens. Quid me icusas Clitipho? Hoc. n. isti
exemplū sumunt: Ceterū exempla omittunt: quæ contra eos
faciunt: quæ sunt infinita. Cæsar cōmentario priō. Hæc cū
aiaduertiss& Cæsar: cōuocato consilio: ōniunq; ordinū ad id
consiliū adhibitis centurionibus uehementer eos incusauit.
Sed ne multis morer: accusare est uel apud iudices uel apđ
aliū quemuis: etiā apud illū ipsum quē accuses significari: at
q; ostendere aliquem peccasse. incusare uero reprehendere
mores alterius: & plexq; cum querela: q; ab illo iniuria sis af
fectus. Et ita apud Virgilium: Terentium: Cæsarem atque

ceteros auctores accipiendum est.

Barba:

b Arba idē inq̃t hoīs: Barbæ uero quadrupedū. Sed nō est barba tantū hominū: neq; barbæ tantū quadrupedū: quin & barbæ quadrupedū: & barbæ hominum utiq; multos dicuntur. Horatius: Vtq; lupi barbā uariæ cum de te colubræ Abdiderūt furtī terræ. Plinius li. xxix. Rabiem hircos si mulceatur barba mitiorem: eadem præcisa nō abire eos in alienū gregē. Nam illud Virgilianū: Stiriaq; impexis iduruit horrida barbis: magis de hoībus dictum est: q̃ de hircis. Et illud: Nec minus interea barbas incanaq; mēta Cinyphæi tōdēt hirci: ad multos hircos refertur: p̃inde ac si dicere muscaudas: cū tam ē singulæ singulis hircis sint: ita & barbæ. Sunt etiā barbæ aliorū q̃ quadrupedū: ut Plinius in. xxx. Cū gemīos trāsit sol tristis & auribus & unguibus galliæceorū si Luna rasis barbise eorū.

Nuncius.

n Vncius inq̃t idem est q̃ nunciat: quod aut nūciatur licet & neutro dicatur: tamen iuenitur & masculio. miror cur ita dixerit: Ego q̃dem nusq̃ hoc nunciū legi: ac ne ipse q̃dem: ut op̃ior: cū Festus Pompeius uetustior eo auctor ita scribat: Nuncius & res ipsa & nuncius dicitur.

Arcere: abigere: abigei: abigeatus.

a Arcere idem ait esse phibere. Sed mihi uidetur potius esse uetare ne accedant ii q̃ ueniūt: Iuno septē tantū ānos arcuit troianos ab Italia: quam ubi contigerūt: nō arcebat ab ea amplius: sed ī ea esse phibebat. Trāsfertur ut pleraq; de corporeis ad īcorporea. Cicero ī paradoxis: Quæ uis n. est quæ magis arceat hoīes ab īp̃bitate: q̃ si senserint nullū in delictis esse discrimen? Contrariū huic uerbum ē abigere: qd̃ significat a loco fugare atq; expellere: ut abige muſcas a facie mea scribentis: abige canes a popina tua: abige sturnos sonitu a uinea. Quintil. Ibo in littus miser: planctibus aues abigā. De pecoribus uero idem quod de cæteris animalibus accipiendum est: quæ si nobis odiosa: sunt sicut abigiūs: hoc est expelliūs: ut oues: capras: asellos ab hortis: a uinetis: a pratis. Quod si ita non sit: sed furto tolliūs utiq;

gregatī abigere aliud significat: id est furto tollere: aut etiā latrocinio: ut apud eundē. Adhuc spolia transeuntiū & abacti pecorum greges sub hoc titulo defendebantur. Vnde abactores uocantur pecuariorū aīaliū fures latrunculiue. Hosq̄dam abigeos uocant. Vulpianus Abigei autē inquit p̄prie iū hēntur: q̄ pecora de pascuis uel ex armētis subtrahūt: & quodā mō deprædantur: & abigendi studiū: q̄si artem exercent: equos de armentis uel oues de gregibus abducentes. Ceterū siq̄s ouē oberrantē: uel equos in solitudine relictos abduxerit nō est abigeus: sed fur potius. Hic abigeū a nō abigeo distinguit loco nō numero. Claudius uero ī loco inq̄ens quantitas discernit furem ab abigeo. Nā q̄ unam suam surripuerit: ut fur coercetur: qui gregem: ut abigeus. Hic furē ab abigeo separas: ut sup̄ior fecit. Macer non separat: cū ait abigeatus crimē publici iudicii nō est: quia furti magis est: sed q̄a pleb̄q̄ abigei & ferro utuntur: si deprehendantur: ideo grauius puniri eorū admissū sol̄. Quomō autē iī iuriscōsulti inter se conueniant: aut nō conueniant: nihil ad hoc tēpus. Hoc tantum dixerūt: nō mō fures siue furti aliq̄ solent abigere armēta uel greges: sed etiā latrūculi: qui facta prædonū manu in alienū agrū īcursionē exercentes pecora etiā īterdū abigūt: & abigei nōiari possunt. Præstare quo uerbo sæpe & iuriscōsulti & oratores utuntur: est phibere: ne alicui fiat aliqd īcōmodi: & si nō phibuerit satisfacere: ut uēditor deb̄ & præstare uitiū rei quā uēdit: id est phibere atq̄ efficere: ne ēptor dāni qd̄ faciat: alioq̄n satisfacere. Neq̄ id ī altere mō: uerū etiā in nos ipsos. Cicero ī tuscūlāis: Cū id qd̄ ab hoīe non potuerit præstari eueniret. i. cauēri & phiberi. Innocuus: innoxius. i. Innocuus īquit Seruius est cui nō nocetur. Innoxius q̄ nō nouit nocere. Vellē exēpla recitass̄: q̄bus ostēderet̄ eā expositionē īnocui uerā esse. Nanq̄ illud Virgilianū qd̄ eum ī hāc īpulit opinionem: Donec rostra tenent siccū: & sedere carinā Omnes īnocuæ: non est accipiendum q̄ sederunt tales: ut eis nihil noceretur: sed uel more poetico: q̄ nihil peccauerūt: quasi īnocentes homines. Nocētes. n. sunt q̄

cumq; ab honesto recedunt: etiam si nemi noceant: uel quia
nō nocuerunt neq; sibi ipsis: neq; uestoribus ac nautis.

Instar.

i Instar montis equū diuīa palladis arte. Instar Seruius
ait ad similitudinē. Quid similitudis equo ad motē?
q; si etiam similis esset: non tamē eum magnū potiusq; pū
esse q; Virgilius sēserit intelligereūs. Archimedes ille geome
tricus globū ad similitudinem cæli fabricatus est: in quo effi
gies cæli aderat: magnitudo non aderat. Idem fit de tabula
illa depicta ad similitudinē orbis terrarū: quā non ausim di
cere depictā istar orbis terrarū: neq; alia multa huiusmōi: ut
instar Antonii ābulas: istar p̄ris scribis: istar languidi sedes:
sed ad similitudinē: uel ī moūm: uel in morē: uel tanq̄ & si
milia. Instar potius significat ad æq̄parationē: uel ad mensu
rā: ut apud eundē Virgiliū: Argolici clypei: aut phœbea lā
padis istar. Cicero Hexametrorū instar uersuum. Nam illud
apud eosdē istar mortis ducunt & fulmīs istar: significat æq̄
pationē doloris in morte & impetus ex fulmīe. Quod si quā
do repiatur p̄xie accedere ad significationē similitudinis ad
moīti simus: ut nimīā utendi licentiam deuitemus. Nam uix
ego auderē sic uti: ut Seruii familiarissimū Macrobius: cū sæ
pe alias: tum statim ī p̄mio saturnaliorū ita inquiring: Vt
quæ indistincte atq; p̄miscue ad subsidium mēoriæ ānotauē
rātis in ordinē instar membroꝝ cohærentia conuenirent.

Passim: ubiq;: usq̄.

p Assim īqt significat ubiq;. Mihi aut aliud uidetur ubi
biq;: q̄ passim. nanq; in prato ubiq; est herba: nō pas
sim. Contra grex passim pascit: potius q̄ ubiq;. Quippe ali
quid interualli est inter pecudē & pecudem: non item inter
herbā & herbā. Est aut passim quasi passu distāte uel spar
sim: quēadmodū dicimus passis maibus: & passis crinibus.
Quod accipi solē etiam p̄ crebro: dū de rebus mentis loqui
mur. Lactantius tamē p̄ ubiq; accepit: cum īqt: Creditur ei
passim: tanq̄ cognita ueritati. Neq; solum p̄ ubiq;: sed etiā
quod inusitatius est: p̄ ūdiq;. Cūq; is nūerus condendæ urbi

passus idoneus esse uideretur: constituit asylū. eo passus confugerūt ex finitimis locis pessimi quique sine ullo conditionis discrimine. Usque duo hæc potius significat in loco simul & ad locum: ut Terentius in eunuchis: Occidi: neque uirgo est usque. Cicero in philippi. Neque uero usque discedebam.

De Aduerbiis in im desinentibus.

a Ddaus de quibusdam aduerbiis in eā uocē exeuntibus. Priuati nihil differt a priuate: si priuate dicere licet & nihil sepius a sepiate: si hoc sepiatur: nihil properati a properanter: nihil dissimulati a dissimulater. Vberti idē est quod copiose. Affati quod abunde. Rapti quod festinanter. Cursum quod currendo. Tamē aliud est generati quod generaliter. Hoc. n. significat omnia simul quæ sub genere sunt: amplectendo. Illud uero per singula genera: seu magis per singulas species. Si quidē species genera uocauit: ut quot sunt genera arborum: quot sunt genera uitium: potiusque quot species. Virgilius: Generati discite cultus. Varro: Nō in uolucris generati seruat analogia: Nō ex aquilis aquilæ: atque ex turdis precreantur turdi: Sic ex reliquis suis cuiusque generis. An aliter hoc fit: quod in aere: quod in aqua: Nō hic cōchæ inter se generati innūerabili numero similes. Eodē modo ut generati per singula genera dicius: ita summati per singulas sumas. Aliquando dicius summati & generati nō per singulas sumas generati: sed per unā unūue: ut dicā de hac re summati. Cicero de ora. li. v. Infinitū mihi uidetur id dicere: in quo aliquid generati queritur: hoc modo expetenda ne esset eloquentia: expetendi ne honores. Ceterum quomodo differat ab illis ad sumam in summa postea reddā. Viriti per singula capita uiros: ut Gracchus diuidebat uiriti semodios frumenti. Tamē de uno aliquando dicimus: ut apud Curtiū: Si quis uiritim dimicare uellet & per uocauit notatim per nomina singulorum: ut assignati sunt cōiurati nominati custodi carceris. Et de uno etiā: ut tenēs cruciati pugione Brutus nominati Ciceronē iclamauit. Membrati per membra. Cæsim per incisiones gladii. Puncti per punitiones inflexionesque gladii: siue incidendo: & pungendo. Stricti strigendo singula: uel certū aliquid. Crapti hinc & hinc decerpēdo: nō ipsa

seriē sequendo. Tracti trahendo: nō interrūpendo seriē sequēdo. Cateruati: gregati: turmati: manipulati: p diuersas cateruas: p diuersos greges: diuersas turmas: diuersos manipulos: Domesticati: uicati: regionati: oppidati: municipati: puiciatim: p uarias domos: uarios uicos: uarias urbis Romae regiones: uaria oppida: uaria municipia: uarias puincias. Venio nūc ad id qd' p miferā: i sūmā: & ad sūmā magis mō utēdi differunt a sūmati: q significato. Quinti. in corpore piecto: In sūma nō recedo: fas ē mihi iuitis etiā parentibus pie facere. Cicero de officiis: Ad sūmā ne agā de singulis: cōmunē totius generis hūani societate: cōgregationē & conciliationem colere: tueri: cōseruare debeūs. Differt aut ad sūmā: & ad sūmū: q secūdū ad nūq; refertur. Idē Cicero p Milone: Vnus aut ad sūmū duo iuenti sunt q Milonis causā nō pbarēt: id est nō plures q unus: aut duo ex pluribus. Idē ad Luciū Miseniū: Noli. n. existiare mihi nō solitudinē iucundiorē esse: q taēn ipsa uti nō licet: q sermōes eorū: q frequentāt domū meam: excepto uno: aut ad sūmā altero: hoc ē excepto uno: aut ut multū duobus. Quinti. i sensu priore solet uti tali genere dicendi p aduerbiū semel: Deniq; ut semel finia: sic fere conponendū quomō p nunciandū erit. Et alibi: Vt semel ōnia cōplectar. Et iteq; Et ut semel qd' est potissimū dicā: secretū i dictādo pit. id est ut i sūma dicā. Cuius rei causa ē ipsū illd' semel qd' significat una uice p ōnibus: ita ut postea nō oporteat qd' addi. Ideoq; sol & accipi p imutabiliter: & irruocabiliter qā qd' semel tātū fit id nō hēt rēgissū: ut iteq; fiat. Idē i mathematico: Quid hāc fulgētū sydes uenerāda facies: qd' quādā uelut infixa ac cohærentia ppetua: semelq; capta se de collucent. Alia toto spsa cælo uagos cursus certis ementiūtur erroribus. Virgilius: Qui neqd tale uider & Procubuit moriens: & humū semel ore momordit. Ouidius: Nulla rparabilis arte Læsa pudicitia: deperit illa semel. Lucanus: Dixitq; semel nascentibus auctor Quicqd scire licet. Semel inqt: ut nullū postea uerbū addat. In eundē sensū idē Quint. accipit briter: ut i gemis languentibus: Breuiter taēn longe

crudelitas explicāda ſæuicia eſt. ex ōnibus quæ ptulit leuiſſi
mū fuit: q̄ occiſus eſt. Plinius maior: A reliq̄ uero gallia late
ī ſeptētrionali mōtibus gebēna: & iugeribus agroꝝ: cultu ui
roꝝ: moꝝ dignatione: āplitudinē opum nulla ei puīciaꝝ præ
ferenda: breuiterq̄ italia ueniuſq̄ puīcia. Et iteꝝ de luſcinia:
quæ uulgo dicitur philomena: Nunc continuo ſpiritu trahi
tur ī longū: nunc uariatur ī flexo: nunc diſtinguitur concifo:
copulatur: in torto premitur: reuocatur: iſuſcatur ex inopīa
to: interdū & ſecū ipſe murmurat: plenus: grauis: acutus: cre
ber: extentus ubi uiſū eſt uibrans. Sūmus: medius: imus: bre
uiterq̄ ōnia tam puulis in faucibus: quæ tot exq̄ſitis tibiagꝝ
tormētis ars hominū excogitauit. Tandem.

t Andē idē ait poni nō neceſſitatis: ſed ornatus cauſa:
ut in illo Virgiliano: Sed uos q̄ tandē q̄bus adueīſtis
ab oris. Nec cuius ornatus: aut quā ſit ornatus explicat. Idē
ſetit Prīſcianus dicens: Tandē non ſolū p̄ aduerbio tēpora
li: ſed etiā p̄ cōiunctione expletīua iuenitur: Vt Cicero inue
ctiuagꝝ li. i. Quouſq̄ tandē abutere Catilina patientia nra.
Mihi qdē nullū ornamentū uidetur eſſe in ſup̄uacuis & ni
hil agentibus uerbis: quāq̄ apd̄ græcos diſtiones non nullæ
ſunt: quæ aut nūeꝝ aut ſonū iplent: qd̄ in hac diſtione non
eſt quæ hēt potius urgēs qddam & accelerās: eoꝝ fere p̄ iter
rogationē: quæ exēpla uulgo ſunt plurima: ut illd̄ ipſū quo
uſus ē Prīſciāus Ciceronis exēplū. Quidā tamē iter primos
huius ætatis docti ſolent citra iterrogationē uti hoc aduer
bio non tā auctoritatē ſequētes eiūſdē. Virgi. & ī eodē loco:
Et quo ſub cælo tandē q̄bus orbis in oris laſtemur doceas.
Et Horatii q̄ ait: Quāuis ſæua tibi p̄ te tibi conſulis: & ſcis
Quo tandē pacto deceat maioribus uti: Diſce docendus ad
huc: q̄ Ciceronis in Catone maiore dicentis: Qua tandē ſpe
ſibi tā audacter obſiſter&: reſpondet ſenectutē: Et p̄ Roſcio:
Cū ab eo quæreretur qd̄ tandē accuſaturus eſſ& eū. Nōnul
liſq̄ aliis in locis. Sed tamen utꝝq̄ iterrogationē hēt: & eā
directam latentē ad ſecundā pſonam. Nam hic q̄ loq̄tur:
uerba refert alterius. Siquidē Piſiſtratus a Solone ſic quæ

siuit: Qua tandē spe mihi tā audacter obstitis? Et Fibria ab illo q̄squis fuit sic petiuit: Quid tandē in eo accusaturus es: Neq; uero legē istius dictiōis scribo: sed usū frequentissimū trado. Sine īterrogatione aut quid signific&: nēo ignorat: ut Virgilius: Iam tandē italiae fugientis prēdiūs oras. Eiusdē si gnificationis sunt demū: & deniq; ut notū est: ut idē Virgil. Tunc demū oprata gemīa sub arbore sidunt. Cicero: Cū ex cēssiss& e uita: tū deniq; uiuer&. Sed plexq; cū sunt multa ē nūerata: tū subiungimus deniq; significantes hoc ultimū ef se ōniū: ut idē Virgil. & Cicero: O crudelis Alexi nil mea car mīa curas: Nil nostri miserere: mori me deniq; cogis. Cū sibi nō multitudinē militū: nō idoneos impatores: nō pecuniā si bi prāsto esse uiderent: non deniq; ullā rem quā ptineat ad bellū admīstrandū. Demū sol& accipi p solū: siue ōniō prā cipueq; cū is: & cū ita iunctū. Cicero ī Salustiū: Ea demū ma gna uoluptas est Crispe Salusti æqualē ac parē uerbis uitā agere. M. Fabius: Illud īgenioꝝ prācox genus nō temere unq̄ puenit ad frugē: i sunt q̄ parua facile faciunt: & audacia p uecti illud qcquid possunt: statī ostendunt. Possunt autē id demū qđ in pxiō est uerbo cōtinuant: ac uultu īterito nul la tardati uerecundia pferūt. Et iteq;: Tū illa quoq; ex cau sa: q̄ mentē tantæ rei ītentā uacare oībus aliis etiā culpa ca rētib; curis oportet. Ita. n. demū libera ac tora nulla distri gente atq; alio ducente causa spectabit id solū: ad qđ accigi tur. & alibi: lacebat hęc ī sōnis inqeta: cū dicer& iā statī ap parebit: iā statī ueniet: nūq̄ tamē tardius uenit. Miserā me fili pxiā nocte iā ueneras. Ecce iā medios sydera tenent cur sus: indignor: irascor: ita demū mihi satisfacies: si apđ prēm fuisti. Ideo autē dixi solū siue ōnino: q̄ Plinius uidetur acci pe p ōnino de hirundie dicens: Ea demū sola auīū non nisi uolatu depascitur. Quidā uolūt ab is & demū cōponi idē. O uidi. p demū posuit deniq; li. iii. sine titulo: Siq̄ metu dēpto casta ē: ea deniq; casta est. Inter stellam & sydus.

¶ Tella & sydus differūt: si Macrobio crediūs ita scribē ti: Nūc uideamus quā sit duo hęc nōi: quoz pariter

mēinit: cū dicit quæ sydera & stellas uocatis. Neq; enī res u
na gemina appellatiōe mōstratur: ut ēsis: gladius: sed sūt stel
læ qdē singulares & erraticæ quicq; & cætera quæ nō admix
tæ aliis solæ feruntur. Sydera uero quæ in aliqđ signū stella
rū pluriū cōpositæ formantur: ut aries: taurus: andromeda: p
seus uel corona: & quæcūq; uariarū genera formarū in calū
recepta creduntur. Sed & apud græcos aster & astron diuer
sa significāt. Et aster stella una: Astrū signū stellis coactum:
nos sydus uocamus. Hæc differentia Macrobiū pace nūq̄ re
pitur: ut apud eundē Ciceronē de uniuersitate: Itaq; nesciūt
hos syderū errores. Et iteq; : Toto igitur orbe cōstituto syde
ribus parē nūerū distribuit aīorū: & singulos adiūxit ad ligu
la. Et li. ii. de natura deorū: Na cū duo sūt genera syderū: quo
rū alterū spaciis imutabilibus ab ortu ad occasū comeas nul
lū unq̄ cursus sui uestigium iflectit. Alterū aut cōtinuās con
uersiones duas iisdē spaciis cursibusq; cōficiat. Quint. i. ma
thema. Quid hæc fulgentiū syderū ueneranda facies: q̄ quæ
dā uelut ifixa ac coherētia ppetua semelq; capta sede col
lucēt: alia toto sp̄a cælo: uagos cursus: certis ementiuntur er
roribus. Quod nō sensisse Ciceronē: ut Macrobius uult: do
cumento est q̄ nō pposuit stellas. Debet. n. spēs generis: ps to
to præponi: ut dicā de prudentia: & uirtute huius. Dicā de
facie Helenæ: eiūsq; pulchritudinē: nō aut e diuerso: fateor ta
mē nunq̄ stellā dici arietē: taug;: andromedā: pseū: sed sydus:
& hīc est qđ diciū hibernū sydus: & illud Quint. Nos graue
huius āni sydus afflauit. Resciscere.

r Esciscere. A. Gellius uult rē esse occultā & inopiatam
isperatamq; cognoscere. Miror de hoc solertissio uer
borū iuestigatore atq; censore: q̄ uocabulū hōc de facili diffi
cile: de claro obscurū: de trito nouū: de expoīto abstrusū fe
cerit: ne dicā falso exposuerit. Nunqd si uideā hominē cælo
uolantē: ut fecisse Dædalus: Perseusq; fertur: aut aliquem e
terra p̄dire: q̄les Thages fuisse ab hetruscis: aut Satyrū ali
quē semiuiū semicaprū: quē se uidisse nōnulli scribere:
aut arcana quædā naturæ p̄uestigauero: dicā resciscisse: non

opinor. Est igitur pprie resciscere rē postq̄ ē gesta scire: quā nesciebas: cū gereretur: præserti ad te tuos ue ptinentē: ut Terentius in adelphis: Hec tibi rescuiuit omnē rem: id nunc clamat scilicet.

Deprecor.

d Eprecor supplicium idē Aulus Gellius ait dictū eē: q̄si detestor: uel execror: uel depello: uel abhoior. Ego autē ita dici puto deprecor: ut precor: & iprecor. Precor tibi bonū: precor tibi malū: Sic deprecor liberationē: & deprecor pœnā: illam ut potiar: hanc ut uitem. Ouidius li. priō de pōto: Sape precor mortē: mortē quoq; deprecor idem: Ne mea farmaticum cōtegat ossa latus. Deprecor dixit quasi precor mortē nō dari mihi i hac terra. Nec misq̄ id fieri i deprecor: cum fiat in magis usitatis: ut in defendo. Siq̄dem dicius defendo me qd̄ fere dicitur: & nō nunq̄ defendo ictus. Cicero de senectute: Vestitaq; pampinis: nec modico tēpore car&: & nimios solis defēdit ardore: cū præserti mos romanus sit etiā p̄candi: ne ueniat. Vnde templa Timori: Pallori: Febri: aliisq; similibus fuere dedicata: & iis ut ita dicā: numinibus fiebant sacra: qd̄ etiam Virgilius pbat: Nigrā hyemi pecudē zephyris felicibus albā. Neq; solū deprecari est uoce: sed etiā p ea quæ instar uocis optinere solent uultū gestūq;. Et enī Bucephalū: q̄ prater unū Alexandrōnem aliū r̄culabat fessorē: non recte dixeris deprecari alios fessores: prater r̄gē. Deniq; deprecor magis significat uel dicto uel facto recuso: q̄ illa quæ A. Gellius attigit.

Situs.

f Itus Priscianus inq̄t dicitur p negligentia: ut Virgilius: Sed te uicta situ ueniq; effoeta senectus. Sed nō ita est: potiusq; sordes illa & illuies qualis intra opaca domus: quæ diu nō repurgatur: ut inq̄t. M. Fabius: Excitanda mens & attollēda sēper est: quæ i huiusmōi secretis aut languescit: & quædā uelut i opaco situm ducit: aut cōtra tumescit i ani p̄suasione. Huiusmōi igitur qdam situs sedet in uultu: capite totoq; & corpore uetulaq; & habitu præserti inopū: quæ lē in illā Virgilius itelligit: & de malefica anu ait Lucanus: Fœda situ macies: qd̄ etiam pectorē possumus appellare: ut

idē Lucanus: Lōgusq; ī carcere pedor. Et Cicero ī Tuscūl. Pe-
dore muliebres. Et itez: Barba pedor horrida. Miror Prisci-
anū hoc ī loco a diffinitione Seruii descīuisse: q hoc uocabu-
lū pprie diffiniuit: īquiens situs pprie est lanugo quādā ex
humore pcreata. Fit aut in locis carentibus sole. Situs uero
p loci qualitate maifestū est ut de situ Messanæ: & de situ
Syraculaz.

Docilis: docibilis.

d Oculis idē inqt est q facile docetur: docibilis est q faci-
le discitur: quomō penetrabilis q ī ītimis est ptibus: Pe-
netrabilis q facile penetratur. Nō occurrit ubi nā legeri scrip-
tū docibilis. Est. n. consuetū magis pceptibilis: nisi apud ec-
clesiasticos: atq; ī aliū sensū. Et erunt docibiles dei: dictū est
qsi dociles. Nā Cyprianus sup illud Pauli: Episcopū litigio-
sū nō contentiosū sed mitē & docibilē esse debere ait. Docibi-
lis aut ille est qui est ad discēdi patientiā lenis & mitis: hoc
ut ego sentio: idē est quod docilis. Ratio tamē postulat: ut id
significet: quod ait Priscianus: eo qdē magis quod hēmus in
eodē sensu docilis: ut supuacuū fuerit duas uoces adeo confi-
nes uni significationi dare: nisi diciūs simile hoc esse illis aq
le & æquabile: de quibus dixi alio uolumīe. Insup sensile &
sensibile. Lucretius: Ex īsensibili ne credas sensile nasci. Hac
duo p eodē accepit: exitiale & exitiabile. Virgil. ī. vi. Sed me
fata mea: & scelus exitiale lacanæ. His mersere malis. Ouidi-
us. vi. meta. Dūq; manu tentat trahere exitiabile ferrū. Ra-
tionale & rationabile. Quīt. in. ii. Sed qā carent sermōe quā
id faciunt: mura atq; irrationabilia uocātur. Porro penetra-
lis: quātū mea fert opinio: nō repitur: sed penetrabile substāri-
uūq; nō adiectiuū. Penetrabilis adiectiuū q facile penetrat:
ut apud Virgi. Penetrabile cālū: & penetrabile frigus: tū qui
facile penetratur ut apd Liuiū li. xlv. Et ī asperis locis silex
sape īpenetrabilis ferro occurrebat. Seruius qd penetrat iqt
penetrabile dicitur: qd aut penetratur penetrabile. In quoz
priorē dissentio: cum nō sit neq; adiectiuū: ut ipse uult expo-
nens penetrabile frigus p penetrabile frigus: neq; significatio-
nis actiā. Deniq; ut ad docilis reuertar: docillimus mea sen-
y. iiii

tentia faciet potius q̄ docilissimus: qualia sunt facilis: graci-
lis: agilis: similis: humilis. Numen.

n Vmen idem inqt: est dei nutus. Ante hūc Varro dixe-
rat: numē dicunt esse impiū dictū a nutu. Vter hōe
cōmodius diffiniuit. Certe numē est impiū potestasq; dei: nō
aut nutus: neq; iperū cuiuslibet. Sed Varronē de impio dei
suspicio itellexisse. Necatus: & nectus.

n Ecatus idē inqt pprie ferro: nectus uero alia ui pem-
ptus dicitur. Sed ego sētio generalē significationē ne-
catus: specialē uero nectus esse. Cicero ī rhetoricis: & ī libris
ad Herēniū: & alibi sēpe ait: Veneno necatus. Quinti. li. iiii.
Hic est adulter loris casus: aut fame necatus. Præterea nūq̄
nectus dicitur sine certo genere mortis: ut nectus siti Tāta-
lus: nec tā mortuus q̄ ppemodū mortuus: sicut exanimatus
p eo q̄ similis est mortuo: ut fame: siti: situ enecti: quæ exē-
pla sunt plurima. Næ.

n Ae p ualde idē dixit: nectamē solus Terentius in an-
dria: Næ illa illum haud nouit. Mihi uidetur idem a-
pud nos significat quod apud græcos: scribiq; cū diphthōgo
debere næ: quod est certe: ut apud eundem: Faciunt næ intel-
ligendo: ut nihil intelligant: q̄li faciunt profecto. Hæc apud
Ciceronem dictio frequens est: ut de oratore li. iiii. Næ illud
haud sane quædamodū uerba seruat & illumiet a magistris
istis r̄qret. Apud Quintilia. cæterosq; eius æui rarissima. Ne
cōponitur cum queo: cum scio: cum uolo: frequentius tamen
sine cōpositione: apposita negatione iperimus illud primū:
q̄ duo sequentia: adeo barbaꝝ putat: Cicero dicere nō scio:
& non uolo: licet nonnunq̄ apud ipsum quoq; repiatur. Ideo
frequentissime legimus haud scio: haud ueli. Idem Priscia-
nus ait a potius fieri potissime: quod ego nusq̄ legi: sed potis-
simum. Valeo.

u Aleāt q̄ iter nos dissidium uolunt Donatus: Seruius:
& quidā alii sic exponūt: pereāt q̄ hoc nobis uolunt:
quæ uox & oratio aliena fuerat ab īgenio Pāphili pio & p-
bo. Cicero: Si deus talis est: ut nulla gratia: nulla hominum

caritate teneatur:ualeat. Quid enī p̄pitiū pōt minime. Nū
qd̄ eo irreligionis atq; eo īprudentiā. Cicero uenerat: ut deo e
xitiū precātur. Absit: Lactātiū quoq; testimonio: qui de his
ipsis Ciceronis uerbis ait: Quid. n. cōtēptius potuit dici ī de
ū: ualeat īqt: id est abeat ac recedat: quādo p̄desse nulli pōt.
Vides ut Lactātiū cū uult Ciceronē fuisse contūeliosū ī de
ū: nō tamē exposuerit ualeat p̄pereat: sed abeat ac recedat.
Quāq; ut mihi uidetur nō significatur p̄ualeat: q; abeat ille
a nobis: sed q; nos a se uale dicētes. Enī uero uale saluatio ē
recedentis: ut salue: & aue uenientis. Quomō ergo uerbū sa
lutātis pōt accipi p̄ mala precatōne atq; salutatiōe. Est at
salutare & adueniētis & abeūtis. Virgil. in. ix. Hāc ego nunc
ignarā huius qd̄ cūq; pericli est: Inq; salutatā linquo. Ideoq;
nonnūq; repimus salue etiā in discessu: hoc est ī calce episto
larū. Cicero ad Tyronē: Vale mi Tyro: uale: uale: & salue: &
iteq;: Etiā atq; etiā noster Tyro uale: medico Curio Lisoni
descripsi diligentissimē. Salue: uale. Virgilius in. xi. Salue æter
nū mihi maxie palla: Aternūq; uale. Nec mirū q; ī sic loquē
di repiamus salue: cū ēt ille q; aditur: atq; salutatur: dicatur
salutar: quēadmodū q; abit: & alterq; a se dimittit dicit uale:
qd̄ etiā grāci faciūt: ut Homerus priō Illiados: χαίρετε κη
ρυκες Διοσ̄ αγγελοι ηδε ανδρων. Neq; ē apd̄ latios aliqd̄
uerbū quo adeunti nos respōdeaūs: q̄ salue: nisi more iā uul
gari magis q; p̄bato dicaūs bene ueneritis. Idē uerbū apud e
undē p̄ uale. xxiii. Illiados: χαίρε μοι ω πατροκλε αναδαιο
δομοιο. Cicero ad Atticum indicatiuo huius uerbi usus est:
dicens & saluebis a meo Cicerone. Plautus in truculento pri
ma positiōe utitur: Salue satis mihi est tuā salutis: nihil mo
ror nō salueo. Martialis etiam dixit Valebis: Cum pinguis
mihi turtur erit lactuca ualebis. Et cocleas tibi habet: per
dere nolo famem. Cæterum ut ad institutum redeam qui
ualeat pro execratione acceperunt: forsitan hoc argumento
inducti sunt: q; non nunq; hoc uerbum langorem signi
ficat: ut idem de oratore: Sicut medico diligenti priusq;
conetur agro adhibere medicinā: non solum morbi eius: cui

mederi uol&: sed etiā cōsuetudo ualētis: quāq̃ accipi pōt ualētis p̃ sani: & natura corporis cognoscēda est. Vnde ualitudo p̃ lāgore frequētissie accipitur: & testes ualitudinarii nōiātur. Idē Cicero ad Terentiā: & ad Tyronē: Valitudinē tuā cura diligenter: hoc est lāgorē & ifirmitatē. Alibi p̃ saitate: Si nūc ualitudini tribuāus aliqd. Fiquenter tamē apponiūs adiectiuū: ut faustū uel ifaustū ad distinguendū statū corporis. Siq̃dem idifferēter significat more sui primitiui. Diciūs .n. ut uales quomō ualuisti: qualiter ual& filius. Sicq̃ ualitudie es: q̃ ualitudie filius. Respōdebis ifirma: aduersa: mala ualitudie: uel cōtra bōa: icolū: optia ualitudie. Vas: obse:

u As inqt Varro appellatus est: q̃ p̃ altero uadimoniū p̃mittebat. Cōsuetudo erat cū reus parū ess& idoneus: & īceptis rebus: ut p̃ se altero dar&. Videtur Varro significare uadē eū esse: quē fideiussorē uocaūs: & uadimoniū fideiussionē. Nos hoc ne audemus negā: ita eē q̃ possumus: cū Varro oīum sit cōsensu romanorū eruditissius: & liguē latinā peritissius: q̃ latias lras fecit: & latinioris & lratioris: quā q̃ multi sūt: q̃ eū q̃busdā ī locis reprāhēdūt: q̃ facultas prācipue discipulis Quinti. adess&: lōge Varrone doctioris atq̃ eloquētioris. Vex ego nō ausi īprāhēdere: sed tātū affirmā me nō legisse dūtaxat: q̃tū aut recordor: aut itelligo uadē eū esse q̃ uadioniū p̃ altero dat: si uadimonium significat fideiussionē: sed eū q̃ spōsor est alterius ī capitis piculo: siue idē supplicii subiturus: siue pecuniā soliturus: ut apud Quint. ī declamatione: quā īscribitur amici uades. Et apud Cicer. li. q̃nto tusculanarū quāstionū de Pythagoreis amicis: quorū alteri diē mortis cum tyrannus dixiss& alter pro amico ad uisendā matrē ituro uas factus est. Et apd Titum Liliū de Valerone capitis reo ita dicentē: In uincula cōici uerant: si sū reū: pecuniāq̃: nisi sistant: populo p̃mitti placere p̃nunciānt: sūmam pecuniā quantum æquum ess& p̃mitti: ueniebat in dubium. Id ad senatum reicitur: Reus dum consulere rentur patres: in publico retentus est uades dare placuit: q̃ unū uadē tria milia æris p̃ alius obligauerunt: quot daren

tur pmissū ē tribuīs.x.finierunt. Tot uadibus accusator uadatus ē reū. Hic primus uades publicos dedit. Quod Festus quoq; sentit dicēs uas spōsorē significat in re capitali. Vadi mōiū q̄tū ego sentio est spōsio ad certū diē sistendi se i iudicio: id est cōparendi p se uel p aduocatos: ut i oratiōe Cicero nis p Quintio datur itelligi: ubi lōga est altercatio de uadimonis: altera pte dicente fuisse sibi uadimonia deserta: altera uero nequaquā se illa fuisse facta. Et Quir. de legato frumentario q ad prāstitutū diē uenerat inq: Nisi tamē ad uadimoniū legate uenisses: nō multoz diez cōmeatū habebamus. Et hoc ipse fortasse Varro sensit. Obles autē est q traditur impio alterius ea cōditione: ut si datur obsidis a fide ē cedat: recipientis sit ius in corpus & uitā obsidis. Quod prācipue iter potentes cōmerciū est: q nō hēnt supiores: ad quos p iustitia puocent.

Decurio.

d Ecuriones inq idē: primi sigularz decurias dicti: qd pbat Tépanius ille apd Titū Liuiū: qd & ipse appbat Festus: idēq ait decuriones appellantur: q denis eqtibus prāsūt. Est igitur dictus decurio a decē: ut Ceturio a centū. Nā ut ait Pedianus: decuriæ sūt nobilioz: centuriæ iferioz. Quidā uolūt quoz est Frōto decurionē præsse turmā: quæ cōstat ex duobus & triginta eqtibus. Neq; uero belli solū: sed domi quoq; decurio dicitur nomē qd dā pposituræ turmæ Significās: ut Suetōius i Domitiāi uita: Saturius decurio cubicularioz. Et hoc qdē apd romāos. In mūicipiis aut ut mihi qdē uidetur idē ē decurio: q romæ sēator. Nā q i senatu & cōciliis reip. mūicipalis itereē poterāt: decuriones erāt. Cicero p Sextio: Qua de cā & tū conuentus ille capuæ huic .P. Sextio: apud me maxias grās egit: & hoc tempore beneficiū fidēq; hoīs testionio declarant: periculū deprecantur suo decreto. Recita quāso. P. Sexti qd decreuerunt Capuæ decuriones. Quod aut differant decurio romanus & decurio municipalis: ex epistola quādam Plinii iunioris e primo libro declaratur dicentis: Esse autem tibi centum milium nummū censum satis indicat: quod apud nos decurio es. Igitur

ut te nō decurione solū:uerum etiā equite romāo pfruamur:
offero tibi ad īplendas equitis romani facultates trecenta
milia nūmum.Nō dicitur itaq; decurio aut q; decem præsūt
militibus:ut quidā uolunt:quā grāci δεκαρχον uocant: cū
decurio sit maior equite:eques centuriōe:centurio decarchos:
ut ex stipēdiōz magnitudīe datur in multis libris intelligit
aut ī mūicipiis q; decē equitibus præsūt:cū sit equite etiā dū
taxat romano minor:an q; præsūt decē equitibus municipa
libus:aut hoc erit dicendū:aut Pōponii iuriscōsulti opīo se
quenda dicentis:Decuriones qdam dictos aiunt ex eo q; ini
tio cū coloniā deducerentur decia ps eoz q; deducerentur:cō
filii publici gratia cōscribi solita sit.Quare eū quē nunc mi
litē appellaūs:aut falsa dignatione afficiūs:nā & si ōnes q;
militant milites sunt:miles tamē pprie qui pedibus militat
dicitur:eques qui equo:aut si uerū decurionē potius appella
mus.Quidā horū tēporū docti equitē uocant:Sed rectius de
curionē uocarēt.Nā eques aut q; romā ex ordīe equestri est:
qd' nō facit ad gloriā militārē:aut q; equo militat:cuius nul
la dignatio est.Quāq; iurispiti multa iēptissīe fabulātur de
dignatione militū:quā equidē uel nulla:uel cōis est ōmīū:si
ue pedestriū siue equestriū qui militiā exercent.Nā de auro
gestando & huiusmodi nugis nullū uerū ē ī iure ciuili.Sed
hāc omittamus:quā nō sunt huius scriptionis:dum illd' ad
monuerimus:romanū decurionē qui præsūt.x.equitibus ro
maīs longe præsūt ceteris decurioībus:quibus ipse etiā e
ques romanus præsūt. Exemplum:exēplar.

Exemplum inquit Festus est quod sequamur:aut ui
temus:exemplar ex quo simile faciamus.Illud animo
astimatur:istud oculis conspicitur.Mihi autem licet
Festus scientissime de exponendis uocabulis loquatur:ape
rienda tamen est magis horum nominum differentia.Nam
ut exemplum est ex quo simile faciamus:ut opa Homeri ex
emplum sunt poemata scribere uolentibus. Quintilianus
libro.x.Sic litterarū ductus:ut scribendi fiat usus pueri se
quuntur:sic musici uocem docētium:piētores opera priorū:

rustici pbatā expimento culturā in exemplū intuentur : Et
exēplar aīo quoq; extīatur. Cicero. v. li. de orator: Illa oratio
fuit mihi exēplar benedicēdi. Quint. in. x. Cornelius aut Se
uerus etiā si uersificator q̄ poeta melior: si tamē ut est dictū
ad exēplar primi libri bellū siculū p̄scripsissē: uendicā & si
bi secundū locum. Horatius ī satyra inq̄: Plautus ad exem
plar siculi p̄perare Epicharmi. Idē Cicero p̄ Murena: Dome
sticū te habere dixisti exemplū ad imitandū. Est illd̄ q̄dem
exemplū tibi p̄positum domi. Sed tamē natura similitudinē
illud ad te magis q̄ ab illo ortus est: q̄ ad unūquēq; nostrū
p̄tinere potuit. Ad imitandū uero tā mihi p̄positū exēplar
illud est: q̄ tibi. Ita unum p̄ eodē pene exemplū & exemplar
posuit: & q̄dem eodē ī loco: Ceterū exēplum est ipsa res quā
imitamur: aut si ita fors tulerit deuitamus ī aliquo: ut ī Ca
tone: Cato autē ipse exemplar. Illud cōtentū: hoc continens.
Quod si dicaūs ad exemplar Catonis: aut ad exemplar Epi
charmi. Sic ītelligitur ad exemplar Catonis quod est Cato:
ad exēplar Epicharmi: quod est Epicharmus: siue opus Epi
charmi: ut corpus hoīs pro ipso hoīe: aīam corpusq; filii de
struis: q̄ si aliud illa sint a filio. Exēplū p̄ exēplari. Est. n. con
tentū p̄ continente: ut apud eundē: Fuit ille uir exēplum cō
tinētia. Quomō diciūs: Ille uir fuit norma uiuendi: cū taēn
nō sit norma uiuendi uir: sed in uiro: ita nec ille exēplum cō
tinentia: sed ī illo. Ideoq; exēplaria multa sunt. Vnius taēn
exempli: ut reddita sunt mihi binæ līræ tuæ eodem exēplo. i.
eiūsdem formæ. Et duo uel tria exemplaria æneidōs: hoc est
multi codices eodem exemplo. Et exemplar ab exemplari
sumitur: non ab exemplo. Nam exemplum incorporale est:
exēplar p̄lexq; corporale. hīnc Salustius: Litteras quas sibi
nomine Catilinæ redditas dicebat: eaq; exemplū infra scri
ptū est: hoc est eaq; forma īfra scripta est: melius q̄ eaq; exē
plar. Quod forma sit exemplū: Paulus iuriconsultus testa
tū: si legatum certū petatur: non iubet prætore uerba testa
mēti edere: ideo fortasse q̄ hæredes solent hīc exēplū testa
mēti: id est formā. Cicero ad Appiū: Ex his līris quaq; ad me

exemplū misisti. Et ad hūc eundē. Tū Plancus: Exēplar eius
chyrographi Titio misi. Tum Asinius Pollio: Ex lris cogno
sces: nā eaz exēplar misi. Ii de pagia scripta qđ corporeale ē
itelligunt: Ille de sententia quā ī pagia continetur: uel poti
us ex pagia p̄cipitur. Quod si īdistingūte his duobus licet uti:
non sane repugnabo: cū præserti Ouidius dicat exēpla plu
ra unius rei: idest exēpla p̄ exēplaribus. Nā unius rei unū at
q; idem exemplū est p̄prie (ut dixi) ī diuersis licet & exemplari
bus: Loquens. n. de ope suo meta. li. p̄rio de tristibus ait: Plu
ribus exēplis scripta fuisse reor. Repitur etiā exemplarium
p̄ exēplar. Plinius li. vi. Iuba hęc omisit ī hoc tractatu: nisi
exēplariū uitiosū est. Non de eo autē exēplo dixi qđ adhibe
tur rei aut p̄bandæ: aut oī mandæ causa: quā significatio no
ra est oībus. Vnde ps p̄bationis uocatur ab exēplis. & ī elo
cutiōe exēplum iter ornamenta nūeratur. Persona.

p Erlōa est inqt Boetius īcōmutabilis naturā īdiuidua
substantia existimans se argumentatione collegisse:
q̄si nō sit qualitas nec aliud prädicamentū ullū sed substā
tia. Sed hūc hōi romano ostendā romane loq̄ nescire. Perso
na nāq; nō est ī deo nō magis q̄ ī bruto: sicut hūanitas: sicut
alia plura. Sed demus: ut ī deo etiā sit p̄sona. Quāro quā
ob rē ea nō sit q̄litas: siue de hoīe loq̄mur: siue de deo. Nam
ī hoīe q̄dem p̄sona significat qualitātē q̄ alius ab alio dif
ferimus: tū ī aīo: tū ī corpore: tū ī extra pōitis: quā a rhetor
icis enūerantur ī attributis p̄sonæ. Animi ut quo studio se
exerceat medicīa: ā iuris ciuilis: ā militiæ. Et q̄ mēte iracun
dus: an moderatus: avarus: an liberalis. Corporis: Iuuenis an
senex: pulcher an deformis: fortis an imbecillus: mas an fœ
mīa. Extra pōitos: diues ā paup̄: clarus ā obscurus: maritus
ā cælebs: parēs liberorū ā orbus: & his filia. Ideoq; figurā &
sigilla q̄dā quā rostris aut alia corpis p̄te aquā forā ēmit
tūt: quā īp̄sētāt uarios hoīum uultus & gestus: p̄sonæ dicū
tur. Et histriōes ī scēna p̄sōas accipiūt: cū aut seruū agūt:
aut ācillā: aut matronā: aut mētricē: aut senē: aut adolēscē
tē: aut p̄rem: aut m̄rem: aut filiū: aut r̄gē: aut militē: aut le

nonē: aut parafitū: & mille huiusmoī: quæ nō sunt singula in
singulis: sed pluriā ueluti in me est psona hūani: liberalis: ti
midi: iracundi: hebetis: sōniculofī: litterati: senilis: mariti: for
ceri: generi: patris: filii: fratris: pulchri: fortis: diuitis: nobilis:
& iterdū cōtraria. Nā ad fortissimū: pulcherriū: ditissimū
nō sum fortis: nec pulcher: nec diues: sed ibecillus: deformis:
paup. Alia itaq; ad hunc psona sū: q̄ ad eū: cui his ī oībus ā
tecello. & ad Priamū sū psona filii. ad Astyanacta sū psona
p̄ris. Ad Andromachā p̄sōa uiri. ad Paridē psona fratris. Ad
Sarpedonē psona aīci. Ad Achillē psona inimici. Quo fit ut
adsit mihi multiplex psona ac diuersa: sed una tantū substā
tia. In deo aut personā poniū: uel q̄ nullū aliud uocabulū
q̄drat: non natura: quo ueteres utebantur: nō substātia quo
grāci utuntur: uel qd' uere in deo triplex est q̄litas. Atq; hic
mihi es cōprimet Boetius: neq; uocē p̄dire p̄mittet: dicens q̄
litate eā esse: quæ possit etiā abesse citra subiecti corruptio
nē. Hanc ego diffinitionē ut græculā: & ineptā derideo: dico
lucē uibrationē calorē ī sole esse qualitates: & hoc dico latie
oībus q̄ ūq; latie locuti sunt cōsentientibus: q̄q; de hac re suo
in nro ope dialecticæ disseruiūs. Tales q̄litates statuo ī deo:
& has dico psonas: quæ ab eo abesse nō possunt: & qualita
tē significare nō substantiā: ut Boetius uoluit: q̄ nos barbari
loq; docuit. Hinc. n. est forsitan adductū uulgus ut sic loqua
tur: Tres psonæ me expectāt: Video duas p̄sōas: hic est bōa
psona: q̄ sermo ātea fuit iauditus: & hodie nēo nisi īperitus
ōnino sic loq; tur: q̄q; Boetius ipse uiderit quomō si psona est
substātia. Sunt aut in deo tres persōæ: non & tres substanti
as illi adesse itelligaūs: præserti q̄ neq; ulla uox meram sub
stantiā significat. Neq; ulla res est mere substantia: ut in eo
dē nro opere ostendimus.

Noxæ dedere.

Oxæ dedere. Iustiniani pace siue Trebeliani: & so
n
tiorum. Nam Iustinianus nec iura nec forsitan la
tinas litteras nouit. Est pœnæ dare: siue tradere ob
noxam qua significatur culpa. Ille autem dicit: Noxa est
corpus quod punitur. Et in eodē loco corpus deditur noxæ.

Si noxa corpus est: quomodo corpus deditur noxa? Nunquid corpus deditur corpori: aut corpus sibi? Quanquam quod haec oratio ad significandam poenam faceret. Est autem haec poena seruorum quos domini malunt ad poenam tradere: quam praestare malefactorum: quod illi admiserunt. Paulus ita diffinit: Noxales appellantur actiones: quae non ex contractu: sed ex noxa atque maleficio seruorum aduersus nos instituuntur: quarum actionum vis & potestas haec est: ut si damnati fuerimus: liceat nobis de dictione ipsius corporis quod deliquerit euita litis estimationem. Vulpianus quoque addit ut corpus tradatur uiuum. Igitur Quintilianus in gladiatore. Alebat deuotum corpus grauior omni fame sagina. & iter debita noxae macipia contentissimus Tyro gladiator ut nouissima perdere calamitatis meae inocetiam: discebam quotidie scelus. Nam noxa etiam damnum significat: ut apud Ouidium lib. xv. meta. Nocte nocent pota: sine noxa luce bibuntur. Et Suetonius de Caesaris uita: Spuriusque irridens: & ut falsum arguens quod sine ulla sua noxa idus martiae adessent. De brutis autem improprie dicitur: ea dedi noxae: ut de capro apud eundem Ouidium lib. primo fastorum: Verba fides sequitur: noxae tibi deditus hostis. Spargitur effuso cornua bacche mero. Seruius super illud uirgilianum: Vnius ob noxam ait noxam pro noxia id est culpa: quasi noxa per se non significet culpam: quam familiaris ut optior suus Macrobius leue culpam accipi uult: atque ut sibi crederemus quam dictionem nusquam reperiunt noxam non culpam esse: sed poenam ait culpam noxiam dici: quasi noxiam quam noxam saepius in hac significatione repiamus. Quod dixi Iustinianum forsitan nec iura: nec litteras latinas scisse: nemo miretur: tum quia semper in gratia uixit: tum quia saepe dominum Iustinianum: ut ex numismate eius apparet dici uoluit: ut quidam alii Caesares fecerunt: quod a iure romano est alienissimum: & character ipse litterarum figurarumque illorum temporum numismatis gothicum magis quam latinum redolent. Testamentum.

Estamentum idem inquit ex eo appellatur: quod testatio mentis est: quae diffinitio quorundam iurisperitorum fuit. Quod si iuste. A. Gellius coarguit: quanto ego huc iustius ar

qui explosā atq; derisam etymologiam inculcat. Nā cur a mente potius dicatur q̄ a mento: uel a menta: q̄a nihil ad hanc significationē mentū mentaue facit: inq̄ens: Quid ergo mens ad armentū: ad falsamentū: ad cōdimentū: ad ornamētū: ad armamentū: ad pauimentū: ad tormentū: ad calciamentū: ad uestimentū: & ad huiusmōi infinita. Ne mius iēpta uidetur mihi hāc etymologia: q̄ illa apud Donatū: a p̄d' Seruiū: ap̄d' Isidorū: oratio dicta ē quasi oris ratio. Quid aratio est: qd' deuoratio: qd' trituratio: qd' opatio: qd' mille huiusmōi: nūquid ī his ratio est: an talia sunt: qualia cātera a sup̄is p̄fecta: satio: potatio: messio: lectio: quid nō etiā a sup̄io ratio uenit: Reor ratū ratio: sicut ab oratū oratio. Eo magis q̄ secundā syllabā bis accipi uult: q̄si dicatur oriatio: & non oratio. Non est ergo uera etymologia hāc: neq; a mente: neq; a mēto: neq; a mēta: sed potius hāc noīa assumunt tū syllabā: cū exirēt antea in men: ut uestimen: calciamen: sicut munimen: lenimen: nutrimen: spiramen: medicamen: uelamē: quibus adiecta tū fit munimentū: lenimētū nutrimentū: speramentū: medicamentū: uelamentū: uestimentū: calciamentū: Ita testamē addita syllaba tū: facit testamentū. Quod si a mente descenderet testamentū: testamentia diceretur: quēadmodū dementia: & amentia. Nihil hēt magis ridiculū hāc de qua loq̄mur scientia: q̄ etymologia: ī q̄ ipse quoq; Varro & Iulius: lusus est. Synceꝝ.

¶ Synceꝝ Dōatus iquit: quasi sine cāra mel simplex: purꝝ: & sine fuco: imino cū cāra potius. Synceꝝ a syn cōponitur non a sine: quā nūq̄ cōpositionē admittit: qd' ipsa etiā scriptio declarat: quā. y. hēt: nō. i. Est. n. ex duobus grācis: ex syn & cāra quā ab illis dicitur κη̄ρ̄σ̄. uel a

cōuertius. Quo magis uenusta atq; apta eius auctoris etymologia est: indicatur etymologiā pleꝝ: q̄ fallacē esse: quia significatio hāc non ita absoluta & uera est. Quid uenustius atq; aptius dici pōt fidē ideo uocatā: qn fiat qd' dicitur: quā etymologiā mendacē esse declarat: q̄ hoc nomē chordam instrumenti musici significat. Et tamen

licet dicere syncerę q̄si cū carā mel qđ integrū est: & solidū:
& nulla sui pte fraudatū: ut si diuider fructū cōmūtū aluea
rior: cū socio ueli. premq; tantū mellis assignē: nimis nō a
go syncere: q̄a sine portione caraz mella dedi. *Mulier.*

m *V*lieris appellatione. C. inqt etiā uirgo uiripotens cō
tinetur. Vulpianus autē quodā loco ita ait: Quod si e
go uirginē emer putarē cū esset mulier: emptio nō ualebit.
Hic mulierē appellat: quā uirgo nō est. Et Vulpiani qđ lo
cutio recta est: Ciceronis testimonio: q̄ obiurgātibus q̄ sexa
genarius Popiliā uirginē duxiss: Cras mulier erit inqt. Sed
Caii quoq; diffinitio locū hēt aliquando: ut siqs uidens decē
fœmias: quaz aliq uirgo sit: atate tamē q̄ possit mulier es
se: dicat uidi decē mulierē. Quomō etiā in euāgelio dicitur:
Quid mihi & tibi mulier? Sed e græco sumptum est γοφῆ:
Quo significat uel fœmīa uel mulier. Idē quoq; Vulpianus
inqt: mulierē ita arctā: ut mulier fieri nō possit: sanā non ui
deri cōstat. Eandē dixit & mulierem: & nō mulierē: primū p
ea quā est fœmīa: secundū pro corrupta. *Munus.*

m *V*nus Paulus iquit tribus moīs dicit: uno donū: & idē
munera dici: dari: mitti uel altero onus: qđ cū imittit:
uacationē militiæ muneris qđ pręstat: idē imunitatē appel
lat: tertio officiū: unde munera militaria: & quosdā milites
munificos uocari. Igit muicipes dici: q̄ munera ciuilia capi
ant. Idē alibi: Municipēs itelligendi sūt & ii q̄ i eodē munici
pio nati sūt. Vulpianus: Muicipes qđ pprie appellant muneris
pticipes rēpti i ciuitatē: ut mūera nobiscū facerēt. Sed
nūc abusiue muicipes dicimus suā cuiusq; ciuitatis ciues: ut
puta cāpanos: puteolanos. Pōponius ita ait. Munus publicū
est officiū priuati hoīs: ex quo cōmodū ad singulos uniuersos
q; ciues: rēq; eorū ipio magistratus extraordinariū puenit. Mar
cus aut sic: Munus pprie ē qđ necessaria subimus lege: mo
re: iproue eius q̄ iubēdi habet potestātē. Dona aut pprie sūt
quā nulla necessitate iuris officio: sed spōte pręstant: quā
si nō pręstēt nulla reprehensio est: & si pręstent plerūq; la
us iest. Sed i hoc uentū est: ut nō qđ cūq; munus idēq; donū

accipat. At qđ domū fuerit: id munus fctē. dicat. Quomō iī
iter se iuriscōsulti cōueniant: & an aliqd desit alicui hog: Ac
cursius cū Bartholo Baldoq: cōsultet: dūq: mihi ut more ip
soz loquamur: ābo tres respōdeant affirmanti: qđ Marcus
ait donū esse speciē: munus uero genus. Idē cōtrariū esse uer
bis Vulpiani dicentis: Inter donū & munus hoc itereſt: qđ
iter genus & speciē. Nā genus esse donū Labeo ait a donādo
dictū: munus speciē: Nā munus esse donū cū causa: utpu
ta natalitiū nuptiaz. Hic meā nō interpono sententiā: ne il
los triūuiros doceā contra me respondere. Quod si me utiq:
sequi uolenti respondeant neutz uerum dicere. Nam neq:
genus: neq: species in hęc duo noīa cadit: & nullum mihi ui
detur donum sine causa esse.

Peculium.

p Eculiū Pōponius inqt est nō id cuius seruus seorsū a do
mīo rationē habuit: sed qđ domīus ipse sepauit suā a
serui ratioē discernēs. Peculiū Celso referēte Labeo sic diffi
niuit: est qđ Seruus domini pmissu sepatī a rationibus do
minicis habet: deducto idē si qđ domīo debet. Idē alio loco:
Pīfālias peculiū hīe non pōt: quēadmoūm nec seruus bōa.
Ex his uerbis app& nec doīnū hīe peculiū posse: & solū ser
uū habere. At idē Pōponius: & Celsus alibi aiūt unde colli
gi possit et nō seruū ac doīnū posse hīe peculiū. Pōpoiū enī
ita scribit. Castrense peculiū est: quod a parentibus & cogna
tis ī militia degenti donatū: uel qđ ipse filius in militia acqsi
uit: qđ nisi militar& : acqsiturus non fuiss&. Nam quod erat
sine militia acqsiturus: id peculiū eius castrense non est. Cel
sus aut sic & audisse se rusticos senes ita dicentes: pecuniā si
ne peculio fragilē esse: peculiū appellantes qđ præsidiū cau
sa reponeret: a quo non dissentit Vulpianus dicens: Peculiū
dictū ē: qđ pusilla pecūia: siue patrioniū pusillū. Quid ergo
iter has diffinitiones seqmur multiplices & inter se ppemo
dū cōtrarias: cū præserti Festus ita scribat: Peculiū seruoz ē
a pecore dictū: sicut & pecunia nobiliū. & Seruius grāmati
cus peculiū patrioniū. ita. n. maiores dicebant a pecoribus: ī
qbus eoz cōstabat uniuersa substantia. Vnde etiā pecunia

dicta est a peculio: qđ p̄prietantū seruorū: & peculiū diciūis
& abusive pro patrimonio. Ipse uero tanq̄ arbiter onerarius
hanc rē diiudicanbo & qđ breuiter. Peculiū est qcquid la-
bore nro paratū est ī quacūq; p̄sona: licet in seruis iura uer-
lint domiorū accedere consensū. Et ita sensisse Virgiliū sen-
tio ī ea pte: q̄ expoīt Seruius. Nec spes libertatis erat: nec cu-
ra peculi: & Horatiū Rē poteris seruare tuā reddit uncia
qd sit. Semis ad hāc aīos erugo & cura peculi. & Ciceronē ī
paradoxis: An eorū seruitus dubia est: q̄ cupiditate peculi
nullā conditionē īcusant durissīa seruitutis. Et illos quoq;
rusticos senes de qbus Celsus memīt pecuniā sine peculio
fragilē esse: idēst sine lucro industria parto. Nā cur hēnti pe-
cuniā maior spes p̄sidiū collocet in pusillo quod reposuit
q̄ in ipsa pecunia: cū p̄serti peculiū sit p̄s pecuniā: aut
quomō p̄stare possit: reposita illa pecunia: ne cetera di-
labat. Vel peculiū est qcquid p̄prie alicuius est. A peculio
fit adiectiuū peculiaris p̄ re ad peculiū ptinente siue peculi
p̄pria. Sed in usū iā receptū est p̄ p̄prio siue speciali. Quīti-
li. viii. Quod cōmune est aliis nomē ītellectu: alicui peculia-
riter tribuit: ut urbē romā: & uenales nouitios: & corinthia
æra: cū sint urbes aliæ quoq; & uenalia multa: & tā auz &
argentū: q̄ æs corinthiū. Idē in. xi. Ambulantē loq̄ ita demū
oportet si ī causis publicis: in qbus multi sunt iudices: quos
diciūis: q̄si singulis īculcare peculiariter ueliūis. Et in. vi. Pau-
lū īpendatū huic quoq; peculiaris op̄a. Peculatus furtū re-
q̄ ad ipsam rēpu. uel ad p̄uentus principis spectantiū: sicut
sacrilegiū rex: sacra: inde depeculor: quod qdam ad sacrile-
gium esse transferunt.

Fundus.

f Vndus Vulpianus ita finit: locus est non fundus: sed
portio aliq̄ fundi. Fundus aut aliqd inteḡ est. Plez
q; fundus sine uilla accipiūis. Idē alibi: Ager est locus: q̄ sine
uilla est. Modestinus uero sic: Quæstio est fundus a posselli-
one: uel agro: uel p̄ædio qđ distet. Fundus est ōne qcquid so-
lo cōtinetur. Ager est species fundi: qđ ad usū hoīs parat. Pos-
sessio ab agro iuris p̄prietate distat. Quicqd. n. apprehendi

mus: cuius pprietas ad nos nō ptin&: aut nec pōt ptiner: hoc
possessionē appellaū. Possessio ergo usus. Ager pprietas lo
ci est. Nā & ager & possessio huius appellatiois spēs sunt.
Florentius fundi appellatiōe ōne ædificiū & oīs ager cōtine
t. Sed i usu urbana ædificia ædes rustica uillæ dicūt. Locus
uero sine ædificio in urbe area: i rure aut ager appellat. Idē
q; ager cū ædificio fūdus dicit. Ecce diuersæ iuriscōsultorū sē
tentia cū in aliis: tū in hoc: q; Vulpianus ait: plexq; fundū
esse sine uilla: id est sine ædificio. Florentinus aut ag; cū ædi
ficio esse fundū. Modestinus obscure expoīt: ag; q; diffiniens
cū neutro aliorū cōcordat: sed ridicule a possessionē distiguit:
ne dicā ipite loquēs de possessionē quādo significat qualita
tē: nō quādo substantiā: pīde ac siqs dicat de uirtutibus: ac
uitiis loquens: Prauū & malū sic differūt: q; prauū est qd nō
recta ratione & uia fit. Praua. n. appellant q nō sunt recta:
ut lignū prauū. Malū uero pomi genus est. Quid hoc for&
dictū iēptius: ubi de q̄litatibus & actioibus agitur: digredi
ad substantiā: q̄ ad rē nō ptineat: ita hic cū de fundo: cū de
agro: de prædio: de possessionē disputat: nō de ea significatio
ne possessionis loquitur: q̄ pprietas intelligit: sed qua actio pos
sidendi siue qualitas. Quod si ita est: qd affinius hēt posses
sio ad fundū ag;: prædiū: q̄ ad nauē: equū: uestē. Hæc nāq;
reg; ita possessio est: ut illa;. Sed nō de huiusmōi possessionē
loquendū erat q̄ præserti non est: ut ipse ait: species prædii
uel fundi. Prædiū. n. fundusue pprietas est: quorū utq; lib& si
generale nomen est: ad possessionē pfecto nō usus: sed ppri
etas dicenda Modestino possessio fuit. Sed qd facias: imple a
liter possessionē diffinit. Quod siqs dubitet an possessio p
pietas sit: accipiat præter ipsorū iuriscōsultorū etiā Cicero
nis & Quintil. testimonia: quorū alter; in padoxis ita scribit:
Etenī si isti callidi æstiatōres prata & areas magni æstimāt
q; ei generi possessionū minime noceri pōt. Nō de usu uideli
cet locutus est Cicero: cui certe noceri pōt: sed de pprietate.
Alter i. vi. de oratoria institutione: Patris eius dialogos dedit
legendos: quorū cū in priuernati unus: alter i albanoxertius

in tyburtii sermonē habitū cōplecteret: req̄rebat ubi essent
eā possessiones. Omnis aut̄ illas Brutus uendiderat. Nemo
interrogat ubi est usus prædiorū: sed ubi pp̄rietas: nōq; usū
uendit: sed pp̄rietatē aut usūfructū. De prædio aut̄ Vulpia
nus ita scribit: Prædia urbana om̄ia ædificia accipiū: non so
lū ea quæ sūt in oppidis: sed etiā si forte stabula: aut alia me
ritoria in uillis: & in uicis: uel si prætoris uoluptati tantū de
seruiētia: q̄a urbanū prædiū nō locus facit: sed materia. Pro
inde hortos quoq; siq; sunt ī ædificiis constituti: dicendū est in
urbanorū appellatione contineri plane si pluriū horti ī red
ditu sunt: uinearīi forte uel holitorīi magis hæc non sunt ur
bana. Etiā de prædio sicut de fundo iuriscōsultorū cōtrouer
sia est. Nec mirū: cū nemo non hēat suā de rebus q̄busq; uer
bis sētentiā. Sed de posterioribus q̄ ex opibus illoꝝ excerpse
runt: miror q̄ hæc idiscussa reliquerunt. Id ut ego qđ ad me
attinet faciā: ita sentio. Agꝝ continere fundū: nō contineri a
fundo: nihilq; phibet eū cū uilla eē. Erant in agris lenatoꝝ:
& uixerūt multi nobilissimi phī ī agris nō sic uilla & habita
tiōe. Differtq; ager ab aruo: q̄ aruū semēti dat. Salustius: q̄a
numidæ pabulo pecoris magis q̄ aruo studēt. Quintili. Pau
p̄ & diues ī agro iūcīni erāt uictis hortulis. Et mox: Sed ex o
ni pte circumiectus diuitis ager uix tenuē ad gressus meos se
mitā dabat. Quid agimus inq; Vndiq; uallo diuitiarū clusi
sumus: hīc hortuli locupletis: hīc arua: īde uineta: hīc saltus:
fundus: ut dixi minus qđdā est. Sigula enī prata: sigula: ui
neæ: singuli horti: singula oliueta: pomaria: salicta: arbusta:
pascua: nemora: loca aucupatoria: uenatoria: piscatoria: siue
uilla: atq; ædificiū: siue piscinam: siue aluearia: siue uiuaria
hēant: siue non hēant: singuli fūdi sunt. & hoc qđ ē ī agro. In
urbe: autē siue oppido: siue uico: sic castello tatūmō prædiū
est q̄cqd tale est: q̄lia hæc quæ enūeraui. Nāq; eadē in agro
etiā prædia sūt. Fundus. n. species prædii ē. Itaq; fūds ē pos
sessio rustica: prædiū & rustica & urbana duntaxat possessio
q̄lē descripsi. Nā uidet possessio significare etiā tabernas:
hospitia: horrea in urbe. Cicero in philippicis Possessiones

uocabat & urbanas: & rusticas: puto nō tātū prādia: sed cā
tera q̄ uulgo īmobilia appellāt. Addaūs ad hāc aliqd he hoe
fundū qđ an a fundo fundas: an potius fundo a fundū siue
a fundus ueniat ābigi pōt. Quidā fundus a fūda dici uolūt.
Cicero in quodā ioculari libello: Fundū uero uocat: quē pos
sit mittere funda: Ni lapis exciderit q̄ caua funda patet. Ni
si hāc sententia sit tā puū illū fuisse fundū: ut funda prehē
di: & ī morē lapidis iaci possit. Fūdū igit ē ima ps rei pprie
aliqd liquor: itra se continentis: aut ad continendū facta:
ut doliū: ut naui: ut alueus uel flumīs: uel lacus: uel stagni:
uel maris. nā fundū turre: ut qđā scripserunt: ipse nō dicerē
fundamentū: ut ōnibus liquet: aliud est q̄ fundū: & tamē fū
dare magis ad fundamentū q̄ ad fundū ptinēt. Fundaūs. n.
domū nō nauē: aut doliū: ut Virg. Ille urbē arginippā patri
æ cognomīe gētis Victor gargani fundabat hyapigis aruis.
Nā fundamenta nō repit: nec funda qđē est sane frequēs:
nisi p trāslationē. Quīt. ī gladiatore: Hoc fundatā paternis
aurisq; opibus domū exhaurit. Est. n. frequentius iacere fū
damenta: & p trāslationē: ut idē li. priō: Nā inde & contē
ptus opis īnascit: & fundamenta iaciunt īpudentiā. Et quod
est ubiq; pncipiosissimū prāuenit uires fiducia. Et Cicero: In
quo tēplo quātū in me fuit: ieci fundamenta pacis. Sine trā
slatiōe. Suetonius de uita Caii: In ara capitolia nouæ doūs
fūdamēta iecit. Ceterū hoc differt fūdare: & fundamēta ia
cere: q; fundare ē ualidis fundamētis fulcire: fūdamēta uero
iacere q̄si qualiacūq; fūdamēta facere: & quodāmo dare rei
pncipiū. Neq; uero sicut repit fūdus & fūdū: ita rpit pūctus
& punctū: errātq; phī: cū pūctus & līea dicūt. Nā de punctū
qđ ē bruiissimū tēpus nulla lis ē. Vt Terētius in phormiōe:
Tū tēporis mihi punctum ad hanc rē est. Pro eo autē sensu
ī quē utūt phī. Cicero p Plancio: Nam qđ questus ē plures
te testes hīc de uoltimia q̄ quot ī ea tribu pūcta tuleris. Qui
dā momētū p eo significato accipiūt: cuius ē punctū: tamē
aliter ē. Breue. n. tēpus p hoc significat: nō breuissimū. Ho
ratiū: Quid enī cōcurritur horā momento. Noualis.

n Qualis inquit Paulus est terra pscissa que anno cessat:
quā grāci uocant. In quo auctoritatem
Varronis secutus uidet dicentis: ager restibulus: restituit ac rese-
rit quot annis. Contra quod intermittit a nouando noualis ager.
Et Plinius qui ait: Nouale ē quod alterius annis serit. Idem quoque
scire uidetur Pompeius Festus: qui dicit: Noualis ager nouae
relictus sementi. Sunt qui uelint nouale esse aruum tunc primum ad
semetem per se ipsum: quorum ē Seruius qui inquit: dicius & has noua-
les. & haec noualia: proprie nouales tunc primum arua pscissa:
quod ita scisse Virgilium palam est in illo uersu: Impius haec tam
cultā noualia miles habet. Ineptum erat deplorare ager a barba-
ris possideri: quod non esset restibulus: sed quod anno iterque uisus
Deplorabat igitur ager in quo instruendo magnopere laborasset: &
nouitate ipsa praeter ceteros uberiores datum iri in manus alie-
nas & barbaras & impias. Quod etiam & sentit & declarat in milite
Mariano Quintilianus: Mox ingentibus lacertis humum fodere
segnē futuris noualibus: eruere siluas. Hieronymus etiam in hunc
sensum diffinit dicens: Nouale ē ager nunc primum pscissus. Sed
Virgilius in sensum priorem accipit: cum inquit: Alternis idē tonfas
cessare nouales. Et segnē patiēre situ durescere capum. Ideoque
Seruius alibi ait: Noualia idest noua terra: quae per singulos
annos renouatur per semina.

Quid sint libri: quid uolumina.

f I cui Vulpianus inquit centum libri sunt legati: centum uo-
lumina ei dabitur: non centum quae ingenio suo metitus sit
quae ad libri scripturam sufficerent: ut puta cum haberet Ho-
merus totum in uno uoluine: non quadraginta octo libros copu-
tabitur. Sed hoc unum Homeri uolumen per librum accipiendum est
Vulpianus. Homeri opus nunc unum librum: nunc. xlviii. libros.
nominat: nec tamen ait librum duo significare: ipsum opus & certam
operis partem: Praeterea opus siue opera Homeri librum appellat &
uolumen. quorum utrumque inauditum est. Virgilii aeneis non liber est:
sed. xii. libri. Georgica non sunt item liber: sed libri quatuor.
Bucolica unus liber est: idemque unum uolumen. Georgica quatuor

uolumina: æneis duodecim. Ouidius: sūt mihi mutæ terq; nq;
uolumina formæ. Sed quid exemplis agimus: cum nusquam
plura afferri possint. At Vulpianus putat etiam si omnia opa
Didymi: quo nemo plura scripsit in unū codicem conglutina
rentur: unū tamen debere uolumen appellari: quod nō nec
posset euoluere: nec ferre uellet. ē. n. uolumen uel a uolo: qd
in libris uoluntas apparet: uel quod magis sequeretur qd uo
luitur: quales libros hodie hebræi quosdā habent: qualesq; i
ueteri & nouo testamento lectitauis fuisse. & romani qui in
libris arborū: id est corticibus scribebant. Quod libellos illos
quos ferrent cōmodius cōplicabant uolumina forte appella
uerunt. Itaq; uolumina libellis similia fuerunt q̄ libris.
Quod ex eo quoq; loco apparet: ubi Plinius de libris auūcu
li loquēs ait: Libri tres in sex uolumina ppter amplitudinē
diuisi: quasi dicat i sex minores libros: ut sit uolumina aliqua
to minora q̄ libri: quod etymologia quoq; non nihil probat:
ut ostēdi: unde adhuc durat uerbum euolue libros pro eo
quod est aperire libros lectitandi gratia: quasi rem compli
catam explicare: quēadmodū euolare est rē uelatā detegerē:
nisi dicimus euolui libros propter numeros paginas. Accipit
autē nunc euoluere libros siue auctores pro eo quod est le
ctitare. Nec inficias eo libros accipi pro codicibus: & in sin
gulari libꝛ pro quolibꝛ magno codice: etiā si is cōtineat ili
ada & odyssæam. Ut tenet & rex manu librum: & is sit Home
rus: non tamen recte dicas tenet librum Homeri.

Probrū: opprobrium: exprobrare: imputare.

p Robrum & opprobrium Vulpianus iquit idem est.

Probra quædam natura turpia sunt: quædam ciui
liter: & quasi more ciuitatis improba: ut puta furtum: adulte
rium: natura turpe: enī uero tutelæ damnari hoc non natu
ra probum est: sed more ciuitatis. Nec enim natura probū
est quod potest etiam in hominem idoneum incurrere.
Vulpianus probum accipit pro infamia tantum: qualis
est ex furto: uel ex mala gesta tutela: non pro flagitio: qd
principale significatum est: Nam probum idem est:

quod dedecus: qđ duo significat: unū quod est crimen: ut
Quinti. statim in principio declamationis p milite Mariano in
qđ: Satis dedecoris atq; flagitii castra ceperunt. Alterū quod
est ignominia atq; ifamia: quod notū ē. Similiter accipit p
bꝛ p crīe: ut idē l. i. Iā si minor ī eligendis custodū & pꝛae
pꝛoꝝ moribus fuit cura: pudet dicere in q̄ pbra nefādi hōies
īsto cadendi iur abutant. Pro ignominia Liuius li. v. His fre
ti occurrāt portis: īgerunt pbra: agre abstinēt: qn castra op
pugnent. Quae duo noīa tāq̄ simillia eodē loco Cicero cōiun
xit in Catōe maiori: Mihi uero & Flacco ne utiq̄ pbari po
tuit tā flagitiosa & tā pdita libido: q̄ cū pbro priuato cōiun
ger& īpii decus. Præterea ne simile qđem ē sane pbrꝛ oppro
brio. Nō. n. latīe dixiss& Cicero q̄ cū opprobrio priuato cōiū
ger& īperii dedecus. Quēadmodū ī Salustium dixit: Itaq; ti
mens ne facinora eius clā uobis eēnt cū oībus mīribus failias
nris opprobrio eēt: cōfessus ē nobis audientibus adulteriū.
Est aut op pbrīū aliquādo facto: sed frquentius uerbo. Nā
Salustius: ut uult Cicero: uel ex eo qđ formīs qbus cū habu
isse ulū se erat notū: uel q̄ ipse illis uulgo ipudicitia obicie
bat: op pbrīo erat. Horatius: Sic teneros aīos aliena op pbrīa
sape Absterrent uitis. Quint. Modo maledictis opprobriis
q; uulgi: mō crebra riuāliū contentiōe pulsatus: abigi tamē
cōpesciq; nō poss&: opprobriis dixit: q̄ si expbratioibus atq;
cōuitiis. Et alibi: Solebat īdignatio urā cōuicia nra ferre non
posse: & matronalis indignatiō dicere uidebat nō pīs erga
me marite uerbis: nullā hēt nri tuus sermo reuerentiam. Fa
cile prorumpis in opprobria: facile quodlib& obicis. Pro eo
dē fere posuit opprobria & conuicia. Nec inficias eo nōnun
q̄ hoc mō accipi pbrꝛ: ut Liuii pxiūm exēplū: Et Cicerōis
ad Atticū: Epistolas mihi legerunt plenas oīnū ī me pbroꝝ.
Sed de hoc significato Vulpianus nō intellexit. Apbro unū
uerbū cōpōitur: quod ē expbro: qđ significat tū qlencūq;
culpā īppero: ut apđ Ouidiū li. xii. meta. Sic bene Tytides
q̄ noīe sape uocatus Corripuit: trepidōq; fugam exprobra
uit amico: Tum ingrātitudinis: ut Terentius in andria:

Nā istac cōmēoratio quasi expbratio ē imēoris beneficii .
Sed p hoc significato frequēter nō uicii alieni nomē appoi-
mus:frēquenter etiā nomē nrī meriti.Cicero de aīcicia: Quo
q; pleriq; aut querūt sēp aliqd:aut etiā expbrāt:eoq; magis
si hīe se putāt quod officiose & aīce & cū labore aliquo suo
factū queāt dicere.Odiosū sane genus hoīum officia expro-
bratiū.Expbrare ergo benefacta sua ē imemorē beneficii ac
cepti īculpāre.Imputare uero frequēter citra reprehēsiōē:
quod an apud Ciceronē sit:nescio.In posterioribus uero cre-
berrimū ē:ut Quinti.Neq; ergo grauissimū pīem suprema
sua iuueni iactasse credideri:q; hāredē filiū scriber&.Nō est
res q; īputet.Et alibi:Imputas nobis ppicios uētos & secun-
dū mare:& ciuitatis opulētā liberalitatē:q; tātū frumētū uē
didit:quantū duobus populis satis ess&.Imputare nō nunq;
p cōputare.Caius:Qua ratione placuit legata:q; legatariū nō
capiunt:cū apud hāredē subsederit hāreditario iure apud e
os remanere itelligi:& ōni quadranti īputanda.Marcus in
quāta hāreditatis quā p legē falcidiā hāres hīe deber& im-
putant res:quas iure hereditario capit:non quasi iur legati :
aut fideicōmissi:uel īplendā cōditionis cā accepit.Nā hac ī
quarta non cōputant :sed ī fideicōmissaria hāreditate resti-
tuēda:siue lagatū datū sit hārdi:siue pcipe:siue deducei uel
retiere passus ē ei īputantur.Reputare quoq; ī idem signifi-
catū.Vulpianus:Prāterea si mīem aluit pupilli tuto:putat
Labeo īputare eū posse.Sed est uerius:nō nisi p quā egenti
dedit īputare eū oportere.deinde:Sed & si seruis cibaria prā-
stiterit uel libertis scilic& rei pupilli necessariis:dicendū est
est reputatur.Idēq; est & si liberis hominibus:si tamē ratio
prāstandi iusta intercedat.Itē sūptus litis tutor īputabit &
uiatica:si ex officio necesse hūit aliquo exire uel pficisci .

Inter stuprum:& adulterium:& incestum.

i Nter stuprum & adulterium Modest.inquit hoc īter
esse:qdam putant q; adulterium in nuptam:stuprū
ī uiduā cōmittit.Sed lex Iulia de adulteriis hoc uerbo idif-
ferēter utit.& hoc qdē cōtinet ī li.de rerū & uerborū signific.

Alibi aut idē ait: Stuprū cōmittit q̄ liberā mulierē cupidinis
cā nō m̄rimonii cont̄&: accepta uidelicet concubia. Adulter
riū in nupta. Stuprū in uirgine: uel uidua: uel puero cōmittit.
Quid mirū si plures iuriscōsulti i diffiniendo inuicē dissen
tiat: cū unus atq; idē secū dissentit. hic nō uidet sentire cū le
ge Iulia. Ibi uidet. Sed culpa illos est: q̄ diffinitiones huius
descripserunt: q̄ si apte fuissent cōglutinata: p̄bāri possent:
ut illa Papiniani dicentis: Lex Iulia stuprū: & adulteriū p̄mi
scue gr̄ce appellat μοιχεῖαν. Sed p̄prie adulteriū in nu
pta cōmittit p̄pter ptū ex altero cōceptū cōpōito noīe. Stu
prū uero in uirgine uiduaue cōmittit: quod gr̄ci appellant
cuius diffinitionē

app̄bo: illud tamē addens legē Iuliā recte hāc duo p̄miscue
appellasse: nō q̄ ōne stuprū sit adulteriū: sed q̄ adulteriū ō
ne sit stuprū. Neq; rite iuriscōsulti excipiūt stuprū a nupta:
cū etiā i quotidiāo sermone sic loq̄mur. Quale est apd' Quī:
Vxor marito dixit appellatā se de stupro a priuigno: & sibi
constitutū tēpus & locū. & alibi: Furtiua supra raptosq; cō
cubitus obiiciat uel falso maritus. Fas est fieri sol&: p̄cius ta
mē si iā sit & m̄r si in fidē castitatis uxorā fœcunditate p̄fe
cerit. Quare ego ita sentio stuprū esse coitū lege uetitū. qd'
duplex est: unus cū nupta aut cū puero: aut cū sanguīe con
iūctis: aut cū sct̄imonialibus: q̄q̄ hāc duo posteriora potius
appellaūs icescūt. Alter cū uī affrēnūs cuilib& p̄sōa etiā acil
la: unde stuprare dupliciter accipit. Cuius posterioris sct̄us
testimonio ē lex: q̄ stupratoribus masculosq; p̄cā statuit decē
miliū: cū p̄dicōibus nulla eēt p̄cā cōstituta. Instratū.

i Instratū Vulpi. inq̄t ōne uestimentū cōt̄eri qd' iniiciat
Labeo ait. Neq; .n. dubiū qn stragula uestis sit ōne pal
liū. Videt Vulpi. itelligē stragulā uestē ōne uestimētū hoīs
qd' iniiciat: q̄le ē gr̄corū palliū. Vt .n. romani togati a toga:
sic gr̄ci a pallio palliati uocātur. Ego uero nō memi reppis
se me stragulā uestem in hunc sensum. Sed in optorū lecto
rū potius: ubi & dormiebant: & discumbabant: quod Varro
testat de culcitra loquens: Ac qcquid isternebant a sternēdo

stragulū appellabant: & equorū similiūq; quorū opimentū
etiā instratū uocat. Hic illud admonebo itueri frequenter si
gnificatū uerbi: ut in hoc ipso sterno. Sterniūs qdē uestes hu
mi: ramos arborū: flores: & multa huiusmōi: tamē frequenti
us diciūs: sterno humū floribus: ramis: uestibus. hic ē q̄re dici
mus toros lectosq; sternerē: & equū sternerē: nō q̄a sint diuersi
sensus: sed q̄a resoluunt: ut sic sternere uerbi gr̄a lectos: & e
quos tapetis idē quod sternere tapeta lectis & eqs. Culcitra
autē est tam lanea stupea: & siqd est huiusmodi: q̄ plumea.

Inter pulsationem: & uerberationem.

i Nter pulsationē & uerberationē Vulp. ait hoc itere
se: ut Offilius scribit: Verberare est cū dolore caderē:
pulsare sine dolore: Sed cū utriusq; ueiā nō est huiusmōi in
ter hęc uerba differentia. An cū uerberaūs frumenta cū do
lore uerberaūs: aut pulsaūs potiusq; uerberaūs: & iumentū
cū sentit ex flagellis dolorē uerberat: cū nō sentit pulsāt: An
Entellus ille uirgiliāus sic dolorē pulsabat Darta. Sed nemul
tis. Quis nō uidet uerberat esse cedere: qd ē instrumentū lō
gū & exile: q̄lis est uirga: baculus: fustis: lora: flagellū: ferula:
harundo: & siqd ē simile. Nec aliter dictū est uerberat a uer
bere: q̄ flagellat a flagello: fustigat a fuste. Verbera licet pro
uerberatione accipiant: tamē rē corporeā pprie significant:
ut flagella: quæ sunt pprie sūmitates sarmentorū. Quint. I
gnes ex pxio raptos uerbera q̄ casus optulerat. Pulsare ue
ro est graui ac uehementi ictu cadere: tā instrumento lōgo
& exili: q̄ breui: ac rotundo: ut pugnis: ut calcibus: ut malle
is: ut saxis: quæ manu teneantur: cum aliū pcutimus i simili
tudinē tympanorum: quæ manu pulsanter: nec semel: sed
multis ictibus pcutere. Nāq; nō pprie pulsātū aliquē dix
eris q̄ semel pugno pcutus est. Adeo non minor iniuria fit ex
pulsatione: q̄ ex uerberatione. Præter eā causā quam mō di
xi: q̄ pulsatio est multa pcutio: qppe cum pulsatio plerun
q; fiat i facie. Et ob pulsatos eorū legatos lauretes Tatium i
gē occiderunt: qui nō puniſſ& pp̄i quos suos: qui lauretibz
hęc iniuriā fecerāt. Et ipsa incussio calciū cōtūeliosa ē: sape

etiā mortifera: utiq; si fiat i æggy: in senē: i puer: i pragnātē.
Taceo si alia re qs alterꝝ pulsauit: q̄ manu: aut pede: cū uici
nus meus uxorē solitus sit nō mō pistillo ueꝝ etiā mortario
æreo pulsare: ut nō crebrius puls& ipsū mortariū. Dictum ē
aut a pello qd' ē pcutio & serio: ut apd'. M. Tulliū li. i. de di
uīatiōe: Vt pellat aī uehementius sape etiā cura & tiore. Et
in. ii. Nū igit cū aut muros babylois: aut Homeri faciē cogi
to imago illos: me aliq̄ pellit? Pellex: Palacæ.

p Ellicem apud antiquos Massurius Paulo testāte scri
bit li. mēorabiliū eā habitā: q̄ cū uxor nō ess&: cū ali
quo tamē uiuebat: quā nūc uero noīe aīcā paulo hōestiorē
cōcubinā appellati. Caius Flaccus i li. de iure Papiniano scri
bit. Pellicē nunc uulgo uocari q̄ cū eo cui uxor sit: corpus mi
sceat. Scd'm quosdā ea q̄ uxoris loco si enuptiis in domo sit:
quam græci παλαμ uocant. Hoz utq; uere & sensisse
& dixisse arbitror. Sed tamē p suscepti opis officio admone
r debeo pellicē apud oratores & poetas eā demū hī: q̄ cū eo:
cui uxor ē corpus miscet. Ideoq; Iuno semp psequitur pellices
suas: q̄ sibi uxori Iouem præripent. Vnde Plin. li. xxxv. uerbo
græco maluit uti cū de Alexādro loqueret: quē constat eo tē
pore cælibē fuisse cū Apellē scorto donauit: q̄ ueteri: si ueꝝ
est latio: id est palacæ potius q̄ pellice. Ita aut ait: Nāq; cū de
lectā sibi ex palacibus suis præcipue noīe Capsacē nudā pī
gi ob admirationē formæ ab Apelle iussiss&. Quo fit: ut Cur
tiū: ubi de eodē Alexandro & aliis loq̄: cæterosq; scriptores
opiner palacē potius q̄ pellicē p concubina cælibis hoīs di
xisse: culpaq; librariōꝝ in editioibus esse uitiatū. Sueto. de
Vespa. loquēs palacæ dixit: nō pellicum. Et alibi quoq; &
Titus Liuius: multiq; alii nomine græco utunt. Sin aliter in
ueit: librariōꝝ: ut dixi uitio dandū ē. Cuius rei hoc argumen
tū ē: q̄ nō recte qs dicit hīe pellicē: sed uxor. Est enī hoc noēn
flatiuū ad alterius uxorē cuius cū uiro tē hēt: nō aut ad ma
sculū. Nec recte dicturus fuisse reor oratores illos q̄ pala
cē dixerunt: si pellicem dixissent. Cauillatio.

n Atura cauillatiois: quā græci σκωμια appellauerūt:

hæc est ut ab euidenter ueris per breuissimas mutationes
disputatio ad ea q̄ euidenter falsa sūt pducatur. Hæc duobus
i locis Vulp. Caius aut̄ iqt: Si calūniat: & moret: & frustret.
Inde & calūniatoris appellari sūt: q̄ p fraudē & frustrationē:
uexationē: & alios uexarunt litibus. Inde & cauillatio dicta
est. Caius nullā facit mentionē de euidenter ueris: aut de e
uidenter falsis: nec de breuitate: nec puto faciendā fuisse: cū
plexq; cauillatio sit tecta & insidiosa: multisq; ac lōgis frequ
ter ab agibus utēs: & quæ uix ab acutis reprehēditur. Quas
cauillatio est subdoloratio: quā nos cōscii nobis mendacii ui
cendi tamē caūa pferiūs. In hūc sensū semp iuriscōsulti usi
sūt: & Quint. fer̄ sēculū. Cicero aut̄ p gener quodā facetiæ:
& hūc imitatus. A. Gel. Ti. Li. utroq; mō: Ipse quoq; Ci. diffi
nit li. ii. de ora. dicēs: Etenī cū duo sit genera facetiæ: alter
æq̄liter i ōni sermone fusū: alter pacutū & breue. Sup̄ior ca
uillatio: altera dicacitas nōiata est. Cæterz Caius sentire ui
deē idē esse calūniari & cauillari: qđ non sentit Martianus:
tātū accusatori tribuēs calūniari cū ait: Calūniari est falsa
crīa itēdere. Quod p legē illam declaratur. xii. tabulaz: Ca
lūniator idē patiat qđ reus: si cōuictus esset.

Præuicator: calūniator: tergiuersator.

p Præuicadores Vulp. inquit eos appellamus: qui cām
aduersariis suis donāt: & ex pte actoris i ptē n̄ cedūt.
A uaricando. n. præuicadores dicti sunt. Idem alibi: Præua
ricator aut̄ est q̄si uaricator: q̄ diuersā ptē adiuuat prodita
sua cā: quod nomē Labeo a uaria certatione tractū ait. Nā
qui præuicatur ex utraq; pte consistit. In priā diffinitione ui
deē sentire præuicationē i solū actorē cadeē. In scđa uero
etiā i reū. Sed forsītā & hic de solo actorē sentit. Cui assentiri
uideē Martianus qui ait. Accusatoz temeritas tribus modis
detegri: & tribus pœnis subiicitur: aut. n. calūniatur: aut præ
uicatur: aut tergiuersatur calūniari est falsa crīa intēdeē.
Præuicari uero uera crīa abscondere. Tergiuersari in uni
uersū ab accusatione desistere. Et post itez: Præuicatore
esse eum ostendiūs qui colludit cū reo: & trāslatiue munere

accusandi defungitur: eo q̄ pprias quidē dissimularē pba
tōnes: fallas uero excusationes admitterē. Quod nos quidē
neq; fatemur esse: legēq; antiquus de prauaricatorū pōna fu
isse: ut Cice. i. philip. li. ii. Vereor. P. C. ne qd̄ turpissimū est:
prauaricatorē mihi apposuisse uidear. Catey. ne prater eā
qd̄ Cicero idem in p̄titiōibus ait prauaricationē nūc diffini
ri ab accusatorē: nunc ab reo corruptelā esse iudicii: Repio nō
nūq; prauaricatorē ex pte rei quoq; neq; p̄fidia tātū ac ma
litia: sed imprudentia etiā & negligentia peccantē. Quin. i. vii.
Vt in prauaricatorū cribus ut absoluator reus aut inocen
tia ipsius fit: aut iterueiente aliqua potestate: aut uiu: aut cor
rupto iudicio: aut difficultate p̄bationis: aut prauaricationē
nocentē fuisse cōfiteris nulla potestas obstitit: nulla uis: cor
ruptū iudicium nō quereris: nulla p̄bandi difficultas fuit.
Quid sup̄e nisi ut prauaricatio fuerit. Hic p̄ p̄fidia accu
satoris accipit. Alibi uero aliter. Sed de una cā loq; sup̄uacuū
ē. Ergo in uniuersū neq; oratoris puto esse uq; prauaricari:
neq; litē itelligo: i qua ps utraq; idē uelit. Ideoq; prauarica
torē appellauis: q̄cūq; a p̄scripto officii sui deflexerit: at
q; aberrauerit. Plin. li. xix. Arator nisi icuruus prauaricatur.
Plin. Junior ad Corne. Tacitū: Alioqn prauaricatio est tran
sire dicēda. Prauaricatio est cursi & breuiter attigere q̄ sūt i
culcāda: i figēda: i petēda. Et Adā prauaricatū fuisse diciū.
Tergiuersari uero nō ē quantū itelligo ab accusatione desi
stet. Illi uident trahere ex hoc significationē: q̄ q̄ terga uer
tūt a pugna desistūt. Verū tamē nō p̄tinus q̄ terga uertūt a
pugna listūt ut parthi. Itaq; q̄ uertētes terga adhuc taēn pu
gnāt: nec se uictos ratioibus uolūt agnoscei tergiuersant. Ci
ce. i. offici. li. iii. Atq; i his tamē tribus generibus quoquo mō
possūt nō icallide tergiuersant. Prudentiā itroducūt: scien
tiā sup̄peditatē uoluptates: depellentē dolores: fortitudinē
quoq; aliquo mō expediūt: cū tradūt rationē negligēda mor
tis: p̄petiēdiq; doloris. Etiā tēpantiā iducunt: nō facillē illi q̄
dē: sed tamen quoquo mō possūt. Dicunt. n. uoluptatis ma
gnitudie doloris detractiōē fieri: Nūqd̄ qui hac dicūt: aut

desistūt ab accusatiōe: aut accusasse se indicant. Idē p Roscio comēdo: Attende quāso Piso Fanni uultū & huc atq; illuc tergiuersantē testimoniū contra se dicere cogo. Erat aut Fannius accusator: quē si ōnino ab accusatione desisteret: non illeq; rei iure p̄monii. Cice. Sed uictū nolle tamē dare manus obiurgat. Liui. libro scđo ab urbe cōdita: Mouebāt cōsulē hāc: sed tergiuersari res cogebat: idest nō agnoscere ueritatē: & eā qbuscūq; poterat ratioibus dissimulare: & quasi subterfugerē. Tertiū aut uerbū ab eodē Martiano diffinitū de calūnia loquor meret & ipsū aliquā emendationē: qđ nō mō apud Ciceronē p cauillatione accipit: nō illa qđ mouente risū: sed ea q Cicero ipse nō utit: ut de officiis libro p̄rio: Existūt etiā sape iniuriā calūnia quadā & nimis callida ac malitiosa iuris it̄p̄tatione. Ex quo illud sūmū ius: sūma iniuria: sed etiā apud Quint. nō nūq; ut ibi: Quāuis exiguo diuisus spacio opē nō ferrē: nō succurrit: ut hac saltē se calūnia defēdat: nō abii: nō iliq; nō abscessi neq; pede: qđ aiunt uno a pente discessi: aliosq; cōplures: quorū & Caius ē: usu quoq; probātes: p quē utraq; ps iurat de calūnia uitanda: nimirū de cauillatione: eo magis q calūniari p cauillari diciū: q uox q̄ttuor p̄rias l̄ras hēbat easdē cū calūniari. Postremo pbat hoc ex illo digestorū loco: cuius titulus ē: Si mulier uētris noīe calūniā cā in possessione fuisse dicatur. Calūnia scilicet ibi itelligitur dolus malus.

Ferri: portari: agi.

f Erri p̄prie diciū Caius inq; q quis corpore suo baiulat. Portari ea quae qs iumēto secū ducit: Agi ea q aīa līa sūt. In hoc ipse Caio assētior: nisi q portare ē etiā suo corpore: iterdū etiā magis q ferre. Quis. n. neget iumēta portā: quae cū hoīes imitant & ipsi portare dicūt. Terē. in Andria: Mi hō qđ istuc obsecro: quo puerq; portas. Horatius: Ne forte sub ala Fasciculū portes librorū: ut rusticus agnum. Et ab hoc cōpōita deportauit Verres aīcā de puincia. Deportauit Pōpeius beneficio Ciceroīs tertiū triūphū: multi impatores uictorē exercitū r̄portarūt: q̄si r̄duxerunt. Agere aut nō uno mō. dicitur. Sed de uno tamen non tacebo. Marcia. li. primo

epigrāma. Sēp agis cās: & res agis Attale sēp. Est nō est quod
agas attale sēp agis. Si res & causæ defūt: agis Attale mulas
Attale neqd agas defūt: agas animā. Caelius ad Cice. Horten
sius: cū has līas scripsi: aīam agebat: id est expirabat.

Conuicium.

c Onuiciū apud Vulpi. iniuriā esse Labeo ait: q̄si male
dictū iniuria nō sit. Addit idē Labeo: Cōuiciū autē di
cit: uel a cōcitatiōe: uel a cōuentu: hoc est a collatiōe uocū. Cū
n. i. unū cōplures uoces cōferunt: q̄si cōuociū ē. Sed qđ addi
tur a pratore aduersus bonos mores non ōnē i unū collatā
uociferationē pratorē notare: sed eā q̄ boīs moribus i pbat:
quæq; ad ifaiām & iudiā alicuius spectat. Et itez: Conuici
um autē nō tantū præsenti: ueꝫ absenti quoq; fieri posse La
beo scribit. Proinde si qs ad domū tuā uenerit te absente cō
uiciū esse factū dicit. Itē si ad stationē uel tabernā uentum
sit: pbari oportere fecisse cōuiciū nō tantū is uidet q̄ uocife
ratus est: ueꝫ is quoq; q̄ concitauit ad uociferationē alios:
uel sūmisit q̄ uociferarent. Et paulo post: Ex his appar& nō
ōne maledictū conuiciū esse: sed id solū quod cū uociferatio
ne dictū est. Et siue unus siue plures dixerit conuiciū est: qđ
i cœtu dictū est. Quod autē i cœtu nec uociferatione dicit:
conuicium non pprie dicit: sed infamandi grā dicit. Ex ipsa
noīs etymologia argumētū significatiōis Labeo sūpsit. Sed
cū falsa sit etymologia: falsa erit & diffinitio: cūq; falsa sit
diffinitio: falsa erit & etymologia. Quis. n. Labeoni tribuat
cōuiciū a cōcitatiōe aut a cōuētū dictū: aut a collatione uo
cis: q̄si conuociū: cū sit alia ppria magis siue etymologia: si
ue expositio p cōpositiōē a cōn & uitium: uel a cōuicio q̄si ui
tandū & uitupationis cā factū. Hēt autē cōuicium ui non
breuē: ut uitū sed longā: ut uito. Et lic& cōuitio aliud signi
ficat q̄ conuiciū: si mō significat idē quod inuito: non obstat
cū a suo quoq; simplici: quod est uito: in significatiōe magis
dister: q̄ cōuiciū a suo: siue illud sit uito: siue uitū. Ipsa quo
q; ppositio cōn i bonā & in malā rē accipi sol&: ut cōficio
p pficio: & p eo quod ē consauciādo trucidō. Inde cōfectōis

feraz. Cōuiciū igit a uitiū uel potius a uito descendit: ut ui
tupo: tā& si nō oīo repugnē scribi p.c. ut qbusdā plac& nō p
t. Et hoc qdem de etymologia q si p Labeone Vulpianoq;
nō p me facer&: tamē diffitiōi repugnare auderē: nusq; repi
ens apd' sūmos uiros hanc differentiā custoditā iter cōuiciū
& maledictū: iter q siq; ē: hāc erit: q; cōuiciū ē maledictū con
tumeliosū. Quint. i. vii. Sic autē praparabit actione priā iu
diciū aīos: ut uoluisse potius obicere: q non potuisse credat:
eoq; satius ē ōni se ante actā uitā abstiner cōuicio: q leuibz:
aut friuolis: aut manifesto falsis reū icesser: qā fides ceteris
detrahit: & q nihil obicit: omisisse cēdi potest maledicta: tā
q supuacua: q uana congerit confitet uanū i ante actis argu
mentū. Ex his uerbis plane datē intelligi: nec uociferatiōe uti
q; fieri cōuiciū: nec aliqd esse q maledictū. Cice. p Caelio: Ma
ledictū autē nihil hēt ppoiti prāter contumeliā: q si petulan
tius iacta ē cōuiciū: sin facetiū urbaītas nōiat. Illud autē uer
bū inuidiā: quo Labeo siue Vulpi. utit. Quid mirz si Accur
sius non intelligit: q i institutioibz ubi dicit: Appellatione
aut tigni oīs materia significat: ex q ædificia fiūt: sic itēpre
tāt: ut cementa: ut lapides: imemor a iuriconsultis exponi
materiā p ligno ad ædificia utili. Quāq; Cato: & Varro:
& Columella: & Plinius: q de agricultura scripsere: aliq; ui
uā etiam arborē pculāq; illius materiā appellant: & bre
uiter omne lignum.

Versicoloria.

u Versicoloria apd' iuriconsultos uocant: q natiūū colo
rē mutauerunt: ut uestes: si albæ sint: aut nigræ: subni
græ uel: qles ex lana nō tincta solent ēē. Coloriæ si in colorē a
liū tinctæ sūt uersicoloriæ nōiant. Ceterz: uix in hūc sensū re
piūs. Nā Cicero collū colūbi: pauonisq; & eius caudā uersico
lorē uocat: & nonnulli aquā maris: uel q uersat: & mutat co
lorē subīde: uel potius q sit discolor: ut apud Pli. li. xxxvi. V
bi tamē sciendū auctoritatē fuisse maculoso marmori: quā
fecere & a paro cycladaz: insulaz: una: æq; & a lesbo liuidius
hoc uersicoloresq; maculas hēns. Et i eodē primum: ut arbi
tror uersicoloris istas maculas chiorz lapidicini ostenderūt:

cū extruerēt muros. Et i. xxxvii. Veluti cū calculi fiunt quos
qdē abaculos appellāt aliquos & pluribus moīs uersicolors.
Et in. xv. Ingens postea t̄ba prunorū uersicolorū nigra: candi-
da: ordeacia appellata a comitatu frugis eius eodē colore. &
i. xxv. de uersicoloribus uiparū maculis. & i uicelimo octauo:
nullū aīal pauidius existiat: & ideo uersicoloris eē demutatio
nis: p qd' app & collū colubæ: pauonisq; & caudā: aquāq; nō
ideo uersicolorē dici: q; uers & colorē: sed q; diuersū colorem
hēat. Alioqn satis habuiss & Plinius dicere: Et ideo uersicolor
ē: nec adiungere demutatioīs. Neq; uero uestes ab hac signifi-
catioē cōi excipiendæ sūt: putandæ solæ ipsæ uersicolores ita
demū dici: si lana t̄cta cōfecta fuerint: ut apud Quint. Dū
in his de qbus erit q̄stio memineris: nō athlatarū toros: sed
militū lacertos esse: nec uersicolorē illā: q̄ Demetrius Phale-
reus dicebat uti: bene ad forensē puluerē facere. Apud Titū
uero Liuiū ē sc̄do punico bello iterdictū fuisse matronis: ne
uersicoloribus uestirent. Quod q̄liter accipiendū sit Vale. Ma-
xi. li. ix. significat dicēs: Quā lœmiæ tollere cupiebāt: qā iis
nec ueste uarii coloris uti: nec auri plus semitiā hēre: nec iū-
cto uehiculo ppius urbē mille passus: nisi sacrificii grā ue-
hi pmittebat. Idē Liuius alibi ait: Corpus alteri magnitudi-
ne eximiū uersicolori ueste: pictisq; & auro cælatis refu gens
armis. Profecto de uarii coloris ueste locutus ē. Er̄tey: Tūi-
cæ auratis militibus uersicolores: argētatis lītæ cādida. Nā
illud Virgil. Versicoloribus armis expoīt Seruius depictis:
p qd' bellicosus ostenditur. Penes te: apud te.

p Enes te ut Vulp. ait āplius ē: q̄ apud te: Nā apd' te ē
q̄litercūq; a te tenet: penes te ē qd' quodāmo posside-
tur: & āte hūc Festus Pōpeius apud & penes i hoc differūt: q;
altery psonā cū loco significat: altery psonā & dnū ac p̄tā
rē: q; trahit a penitus psonā cū loco Festus accipit p psonā
& locū: ut apud Platōnē: & apud fory: idest in Platone: & i fo-
ro. Quorū utriusq; diffinitionē pbo: Illudq; addo penes dū
tātū ad psonā referē: nō mō dnū adesse significare: uey ēt
laudē ac uitupationē. De laude ut Cic. i Bruto: Cuius penes

quos laus adhuc fuit nō fuit ratiōis ac scientiæ. De uitupati
one: ut Quint. i. gladiā. Vereor ne illius iēxiabilis & sæpe re
prehēsi odii culpa uideat penes p̄rem q̄ tā facile irascit. Illū
quoq; qđ crebro usurpauit. Fides penes auctores sit: i laudē
uitupationēq; simul accipit: q̄ si laus ueritatis: aut uitupatio
falsitatis pene auctore sit: ad quē spectat: fidē rei cuius au
ctor est facere. Ad me certe ista uel laus: uel uitupatio nō spe
ctat q̄ hoc nō affirmo: sed ad alterū auctore relego. Quod de
laude & uitupatiōe dico: idē accipio de cōmodo & icōmodo:
ut Livius: Penes eosdē picula belli penes quos premia essēt.
Nōnūq; etiā loco seruit. Sicut apđ Cic. li. iiii. ad Herenniū:
Ita petulās es: atq; acer: ut ne ad solatiū qđē: ut mihi uidet:
sed penes scēnā: & i eiusmoī locis exercitatus sis. Penes scē
nā: id est apđ scēnā, Patres: maiores: liberi: posteriores.

p Atres iqt Paulus usq; ad tritauos apud romāos p̄prio
uocabulo nuncupāt. Vteriores q̄ nō hēnt speciale no
mē: maiores appellant. Itē liberi usq; ad trinepotē: ultra hos
posteriores uocāt sed cū uēia Pauli neq; usus hoc: neq; ratio
cōsentit. Omnes enī q̄ ante nos fuerūt: utiq; q̄ liberos reliq
runt: atq; id in n̄ra ciuitate maiores dicunt: q̄ uero post nos
posteriois. Cic. i. Salu. Ego meis maioribus uirtute mea prae
luxi: ut si prius noti nō fuerūt: a me accipiant initiū memo
riæ suæ. Tu tuis uita q̄ turpiter egisti: magnas effudisti tene
bras: ut etiā si fuerūt eḡgi ciues: certe uenerūt in obliuionē.
Nunqd Cice. ait se praeluxisse iis tantū q̄ supra tritauū fue
runt: Salustiū uero tenebras effudisse. An potius ut q̄sq; a
Cice. atq; Salu. recētissius erat: ita illi maxie horū utq; uel
praeluxisse: uel tenebras effudisse. An siqs clarus maioribus
ortus quæret: nō multo magis is dicat: q̄ p̄rem: auū: pauū:
abauū: atauū: tritauū clax: ceteros aut obscuros habuit: q̄ q̄
ista e cōtrario. Hoc ne ipse qđ Paulus negat. Insup p̄es
nō op̄ior usq; ad tritauos posse deduci. Cū. n. dicimus pat̄s
mēoria aliqd factū eē: de p̄xia ætate sēp itelligiū: nō de illa
sexta. Et iā dixi de maioribus & p̄ribus. Videauis de postero
ribus siue posteris. Idem Cic. eundē locū sic p̄sequitur: Quare

noli mihi antiquos meos obiectare. Satius ē. n. me meis rebus
gestis florere: q̄ maiorū opione niti: & ita uiuere ut ego si po-
steris meis nobilitatis initiū: & uirtutis exēplū: Ita opior nō
ptiebat ad filiū: nō ad nepotē: nō ad pnepotē: nō ad abnepo-
tē: nō ad atnepotē: nō ad attriepotē Tulliana nobilitas: & uir-
tutis imitatio: sed a filio trinepotis īceptura: q̄a ab eo poste-
ritas tulliana initiū acceptura erat: cū potius tūc eēt accep-
tura occasū. Idē alibi: Nec uero dubitabat agricola: q̄uis sit
senex q̄renti cui serat respōdere diis īmoralibus: q̄ me nō ac-
cipe mō hāc a maioribus uoluerūt: sed etiā posteris p̄dere:
Taceo q̄ Caius Caligula uolebat solos filios posteros eē. nec
iura cōcessa posteris ad nepotes p̄ueire: sed ne causari q̄at nō
poitū exēplū posterorū: sed posterorū eē. Quint. ī. xii. Maluit
.n. uir sapientissimū qd̄ supeēt ex uita sape p̄r q̄ q̄ prateris
s̄. Et quando ab hoībus sui t̄p̄is p̄r ītelligebat: postero-
rū se iudiciis reseruauit: Nescio tamē an potius legendū sit
posterorū: ut ītelligāus hoc: q̄ illud nomē eē usitatius: & non
mō ad eos q̄ ex nobis geniti sūt: sed ad uniuersos q̄ post nos
erūt: p̄tineī. In eūdē opionis errorē icidit Seruius: qui ī. viii.
ānei. ait: Mīores non diciūs nisi quotiens graduū deficit no-
mē: ut p̄r. filius: nepos: pnepos: abnepos: atnepos. Vbi isti gra-
dus defecerūt: merito iā diciūs minores. Sicuti. n. maiores dī-
ciūs post p̄ris: aui: p̄aui: atauī uocabulū: de maioribus satis
mō disputauīus. De mīoribus cuius noīs ratio eadē ē: uno e-
xēplo satis p̄babit: eoq̄ q̄a cū Seruio expoītore Virg. agiūs:
uirgiliano ex p̄rio ānei. Hūc lētū tyriūq̄ diē troiaq̄ p̄fecti
Esse uelis: n̄osq̄ huius memisse mīors: Quis nō uidet Dido
nē locutā de p̄tibus: qui tūc erāt: eoq̄q̄ filiis natisq̄ natoq̄
& qui nascent ab illis: nō aut de filiis atnepotū: & deīceps q̄
illius diei memisse non poterant: nisi id a p̄tibus accepis-
sent.

Victus.

u Ictus uerbo Vulpi. inq̄t continet q̄ esui: potui: cultui
q̄ corporis: quāq̄ ad uiuēdū homī necessaria sūt: ue-
stē quoq̄ uictus h̄re uicē Labeo ait. Cetera q̄bus uiuēdi cu-
randiq̄ corporis n̄rī grā utimur: ea appellatione significāt

ne hoc quidē aut ratio: aut usus p̄bavit. Victus a uiuēdo ue
nit. At uiuere sic uestitu cultuq; corporis licet: ut ī æthiopia:
sine esu potuq; nō licet. Ideoq; sēp distincta hęc duo repiūs:
& sēp addi alterꝫ. de uestitu loquor: q̄a alterꝫ quod ē uictus
hoc etiā significatū nō cōplectit: alioqn nō diceret uictus &
uestitus. Significat. n. uictus genus uitæ: quātū ad mores: ut
q̄bus cū q̄s uiuat: & a q̄bus īstituatur: & q̄bus moribus. Ac ne
q; de penu iuriscōsultis assētiō multa q̄ ad uictū nō ptinēt
penu cederet uolētibus. Potior apd' me b̄ruis illa Cice. diffinitio
erit ī. li. de natura deorꝫ: Est. n. ōne quo uescimur hoīes p̄eūs.

Inter pignus: & hypothecam.

ī Nter pignus & hypothecā tātū noīs sōus differt. hęc
martianus. Vulpi. uero p̄prie pignus diciū: qd' trā
sit ad creditore: Hypothecā autē: cū nō trāsit possessio ad cre
ditore. Ego magis cū Martino sentio. Iustinianus uero cū
Vulpiano in institutioibꝫ: dicēs nā pignoris appellatiōe
eā p̄prie contineri diciū. q̄ simul etiā tradit creditori maxie
si mobilis sit. At ea q̄ sine traditiōe nuda cōuentiōe tenet: p̄
prie hypothecæ appellatiōe cōtineri diciū. sed nō eē hęc dif
ferentiā ex eo argumētū ē qd' alterꝫ latinū. alterꝫ gr̄cū suæ
deseruiēs liguæ. Pignus autē nō tantū cr̄ditori dat: sed iter pa
res secū decertare mutuo offert: & apud seq̄stꝫ deponit. Vir
gil. ī buc. Ego hanc uitulā ne forte recuses Bis uenit ad mul
trā: b̄ios alit ubere foetus Depono: tu dic me cū quo pignore
certes. Qui tamē sēsus rarissimū ē: Nā illo figurato crebrius
utiū: ut apd' eundē. Ipse pater dextrā Anchises haud multa
moratus Dat iuueni: atq; animū præsenti pignore firmat:
Quasi dicat secus fecit: ut q̄ dat pignus. A priore significa
to diciū pignero & oppignero: qd' ē do aliqd' arra b̄cā: quā
qdā arrā appellāt & repignero qd' est recipio pignus: soluto
debito. Propter hęc uerba qdā: quorꝫ ē Priscianus: existimāt
pignus in hūc sensū & ī aliū p̄xiūm h̄re genitiuū pigneris: ī
illū quo significāus filiū: & p̄ abuscione cōiunctissias sāguie
p̄sonas h̄re ḡtūm pignoris. Vnde. n. oppignero: & repignero
īqunt h̄eūs: nisi pignus pigneris faceret. Nō inepta quidem

ratio. Sed qd respōdebūt: q̄ cū hēamus fœnus fœnoris: facit
taēn fœnero & fœneror. Idē priscianus ait ātīquos dixisse &
fœneris: nec taēn ut ei credaūis exēplo probauit. Quid: q̄ ex
frigus frigoris fit refrigero. Quid: q̄ ex tēpus tēporis fit tē-
pero: ex littus littoris fit oblittero: ex pœūs pœnoris ut sētio
fit penetro addita. t. q̄si ad locū pœnoris itro. Tā. n. pœūs q̄
penetro breuis priā syllaba ē ac mihi qdē ppria & uera pi-
gnoris significatio eē ea: uide uerba deriuāt: uidet: Nihil. n. il-
li alii significato cū his uerbis: & filii nō alia: ut sētio ratiōe
appellari sūt pignora: nisi q̄ pigūs qdā iter cōiuges sūt: tū
uinculi: ne aliter forte diuortiū fieret: tū charitatis cuius rei
argumētū ē: q̄ legiūs saepe pignora filiorū: ut apud Sueto. in
Tibe. uita. cōis filii pignora. & ite: tā mariū: q̄ sœmiā: pi-
gnora.

Ferruminatio.

f Erruminatio Cassius apud Pau. ait: p eandē materiā
facit cōfusiōē. plūbatura nō efficit. Idē sentire uidet
Pōpo. dicens. Si tuū schyphū alieno plūbo plūbaueris: aliēo
ue argēto ferruminaueris nō dubitat schyphū tuū eē: & a te
rēte uendicari. Schyphū. n. argēteū itellexit. Cū his pleriq; nō
sentiūt: quoz ē Plinius q̄ li. x. ait. Nāq; surculo sup̄ bia oua
īposita ac ferruminato alui glutino subdita ceruice medio a
q̄ utriq; libra deportat alui ferrumīato dixit q̄si agglutina-
to materia illa. Idē. xi. Et medulla ex eodē uidet in iumenta
rubens: ī senectute albescens: nō nisi carnis ex ossibus: & cru-
ribus iumentoz aut canū: q̄re fracta nō ferruminat: q̄si non
cōglutiat nec coalescit: ac colligat. Idē. xxxi. Garris arabia op-
pido muros domosq; massis salis faciunt aq̄ ferruīantes: q̄si
glutinant: Idē. xxxv. Calcis quoq; usū bitumē prābuit: ita
ferrumīantis Babyloīs muris. Idē. xxxvi. Ea maxie cā q̄ ful-
co calcis sine ferrumine suo cementa cōponētes: q̄si dicat glu-
tine. Et ī eodē uitū sulfuri cōcoctū ferruminat ī lapides: q̄si
glutinatur in lapides. Idē. xxxvii. Infestatur pluris uitis sca-
bro ferrumine: maculosa nube occulta aliq̄ uomica prādu-
ro: fragiliq; centro: quasi glutino: & cōmissura siue iūctura:
siue ligatura. Ergo ferruminatio non utiq; p eandē materiā

facit confusionem: sed interdū quoq; p aliā. plūbatura p so-
lum plūbum efficit confusionē: ut ipsum indicat nomen: si
hæc confusio dicenda est.

Seruus.

f Eruus: ut est apud Venuleiū: tā ueterator q̄ nouicius
dici pōt sed ueteratorē nō spacio seruiendi: sed genere
caūa esse aſtiandū Celiū ait. Nā q̄cūq; ex uenalicio noui-
cioꝝ ēptus alicui mīsterio præpoſitus ſit: ſtatī eū ueteratoꝝ
nūero eſſe. Nouiciū aut non tyrocinio aī: ſed condiſiōe ſerui-
tutis itelligi: nec ad rē p̄tinere latē ſciat: nec ne: nec ob id ue-
teratorē: q̄ liberalibus ſtudiis eruditus ſit. Apud Vulpia. ſic
ſcribit. Præcipiunt ædiles: ne ueterator p nouicio ueneat. Et
hoc edictū fallaciis uēditoꝝ occurrit. Vbiq; n. curāt ædiles:
ne ēptores a uenditoribus circūueniant. Vt ecce pleriq; ſo-
lent mancipia q̄ nouicia non ſunt: quali nouicia diſtrahere:
ad hoc ſcilicet ut pluris uendāt. Præſūptū eſt. n. ea mācipia
quæ rudia ſunt & ſimpliciora eſſe: & ad miniſteria aptiora: &
dociliora: & ad omne mīſteriū abiliora. Trita uero & uete-
rana difficile eſt reformare: & ad ſuos mores formare. Quia
igitur uenalicarii ſciūt facile decurri ad nouicioꝝ ēptionē:
iccirco interponūt ueteratores: ut pro nouiciis uendant. quid-
tam contrarium q̄ hæc duæ iuriſconſultoꝝ ſententiæ: Quid
magis abſurdū q̄ non dico inter eas non iudicaſſe ſed eas:
aut abas ſcripſiſſe: aut cōtrarias eē nō uidiſſe. Et q̄to plura
ī rebus & cōiectura duciūr eē dēnt: cū in uerbis tot ſit & tā
manifeſte contraria. Ego ut inſtituto officio fungar: & inter
hos duos ſententiam feram: quando alterius diffinitio a
me tolli non poteſt: potior mihi uidetur Vulpiani opinio:
& cum cæteris ſcriptoribus conuenire. Venalicarii mango-
nes dicuntur uenaliū hominū. Marcia. Milia pro puero cē-
tum me mango popoſcit.

In annos: quot annis.

n Nil itereſſe pōpo. ad Vul. ſcribit utq; ī ānos ſingulos:
uel quot menſibus: an ī ſingulos dies: uel quot diebus
legeret. Ipſe quoque huic ſentētiæ accedo: p̄de & ſi aī legen-
tur: tot aurei idē erit dicendū. Corrūpe ē iſtd Vulpiane atq;

Pōponi liguā latinā nō adiuuā. Quis uq̄ dixit: quot diebus:
& nō potius quotidie? Quis etiā quot mensibus: & nō singu-
lis mensibus? Cur etiā nō addiūsquot horis: quot noctibus:
quot lustris? Quod siqs hoc mō loquat: itelligeūs qd̄ ex ip-
sa uerborū serie qd̄ uelit: tamē ut barbari locutū r̄p̄r̄hēdeūs:
& ne deiceps ita loq̄t: admōebiūs. Nō aut formulā aliis loquē-
di tradeūs: ut uos facitis: iaboleūs melius uini iquit falerni
quot domi nascetur quot ānis: uel in singulos ānos b̄ios cule-
os h̄eres meus Titio dato. Quidā aduerbiū hinc ducunt: qd̄
est annuatim: ut Pli. li. ii. dicens Herodoto teste q̄ tradit sin-
gula milia talentū annuatī thuris pensitasse arabes regibus
psarum

Inter turbam: & rixam.

i Nter t̄bā & rixā testōno Vulpi. rectissime Labeo ait
multū itereē. Nāq; turbā multitudis hominū eē p̄t̄-
bationē & cōtū: Rixā etiā duorū. Videat Vulpia. & Labeo sē-
tire turbā suapte natā significare multitudinē. Ideoq; t̄bā ī
altero sensu eē p̄turbatōnē multitudis. Ego uero potius pri-
mū ac naturalē sensū eē p̄turbationē: qd̄ docet uerbū ex ea
significatione ductū turbo t̄bas: p̄turbo: det̄bo: disturbo: cō-
t̄bo: q̄ nequāq; ad solā multitudinē referunt: & turbo turbis:
& hō turbidus q̄ ē iracūdis etiā cōtra unū & multa t̄bida di-
cūtur. Ipsa quoq; gr̄eca origo i hūc eū-
dē sēū. Ceterū q̄a multitudo nō fere uacat p̄turbatiōe & ip-
sā appellaūs turbā & colluuiē hoīes uiles & cōtēptos diciūs
& facē: & sētina: nō q̄ hoīes sint sordes: fex: sētina: sed q̄ sordi-
dā & abiectā uitā agant. Terē. i Andria: Sed si tu denegaris
duceſ culpā ī te tibi onē trāst̄er: tū illā t̄bā fiēt Inter quos
hā t̄bā fient? Népe īter Simonē & Pāphilū: quē oīs culpa
trāst̄eret. ergo t̄bā erit inter duos. Et idē & ī eadē ait. Dii uo-
strā fidē qd̄ turbā ē apd̄ fōr: qd̄ illic hominū litigat. Ego
non nego aliquādo turbam inter multos: quemadmodū r̄i-
xā nō sēp̄ inter duos cuius multa exempla sunt etiam inter
plures: ut apud Liuiū. eo āno romae cum pludos a sabiorū iu-
uentute p̄lasciuiā scorta raperētur concursu hominū rixa ac
p̄pe pr̄liū fuit. Et nō longe post. Cum conuersus in patres

*spetus esset & consiliū intercursum rixa sedata est. Sed Terentius fortasse ideo adiecit qd hominū illic litigat: qā uerbū turbæ non satis significatū erat p̄bationē eē multorū. Quāq̄ & illd' turbæ nō minus p̄ multitudinē hominū accipi pōt: q̄ p̄ p̄turbatiōe: cū p̄serti de p̄turbatione adiiciat: qd illic hominū litigat. Sed de uno loco non attit & disputare: ubi infinita sup̄peditāt. Dixi a turba fieri turbo cuius genitiuū grāmatici qd uolunt eē p̄ ludicro illo istrumento turbois: quod uel ex hoc esse documentū ē: q̄ formā acumiē fastigiato uocatus ē: binatā ad similitudinē ligni illius. Fallūtur igitur ipsi grammatici in turbo turbonis quomō in cardo cardonis: qd nec ipsū inuenitur.

Ignominosa missio.

i Gnomiosa aut missio: si Iuliano crediū: toties ē quoties is q mittit: adiicit notatī ignominiaē se cā mittere: semp. n. dēt ip̄ator addere cur miles mittat. Sed si eū exauctorauit iter ifames efficit: licet nō addidisset ignominiaē cā cū exauctorauisse. pace tamē Iuliani exauctorare est dūcē ab ip̄io suo dittere uel missū facere militē: illūq; donare missione militiæ plexq;: ut apud Quint. i milite mariāo Pater huic emeritis bello stipēdis: tū cū tota subnixū numida fregiūs Iugurthā: exauctoratas armis manus agresti labori subegit. Titus Liui. ab urbe cōdita li. xxxv. Volonū quoq; exercitus q uiuo Graccho sūma fide stipendia fecerat uelut exauctoratus morte ducis a signis discessit. Et in. xxxix. Vbi hoc mō exauctoratū eqtē cū grā ip̄atoris uiderūt se qsq; excusare: & uicariū accipe: Et i. xlii. Vbi is uenisset: ones milites exauctorati domū ditterent: p̄ter qnq; milia lociū his optineri circa ariminū puinciam satis esse. Idem li. xlv. Postero die contioe aduocata de rebus a se gestis: & de iniuriā tribuni bello alieno se illigatis: ut suæ uictoriæ fructu se fraudarēt: cū deseruisset milites exauctoratos dimisit. Depectus

d Epectus: si Vulpi. credimus: dicitur turpiter pactus.

Mihi aut pro simplici potius accipi uidetur id qd in multis fit: ut demitor: de abulo: de fumo: de mōstro: de osculo: de pingo: de posco: de uito de gusso: de motor: de præcor:

demulceo. Quod si quādo repiat p turpiter: qđ nō memi rē
pisse merid fit nō magis ui prapositionis q̄ hoc uerbū cōpoi
tur: q̄ ui ipsius uerbi: qđ citra cōpositionē nōnunq̄ turpē pa
ctiōe significat. Cice. in padoxis: Si quotidie fraudas: decipis:
piscis: pacisceris: aufers: eripis. Si socios spoliās: arariū expi
la. Si testamenta aīcorū expectas: ac ne expectas qđē: atq; ip
se supponis. Hęc utrūq; abūdantis: an egentis signa sūt. Exē
plū uero qđ depectus nō significat tēpiter pactus: sed tantū
pactus apud Terētiū i phormiōe: Ita me bene dii amē: ut
mihi liceat tā diu qđ amo frui iā depacisci mortē cupio. Ta
le est hoc terentianū: q̄le illd' uirgilianū: Vitāq; uolūt plau
de pacisci. Illd' quoq; apud M. tul. ii. rhetoricorū: Quidā cū
circūsidēret: neq; effugere ullo mō possē: depectus ē cū hosti
bus: ut arma: & ipedimēta reliquerē: milites educerē. Itaq;
fecit: armis & ipedimētis amissis prater spē milites cōserua
uit. Nō est accipiendū p turpiter pactus ab auctore eē posi
tū: qppe q̄ cām narrat: de q̄ cōtrouersia ē an ille turpiter pa
ctus sit: nō aut factū hoīs dānat. & aliquoties factū hoc pau
lo post pactionē uocat: & in libris ad Herenni. hanc eādē rē
gestā ita expoīt: ut quod erat sui officii neq; accusē: neq; ex
cusē: sed tantūmō pactū inter Pompiliū & gallos ita fuisse
significet. Hanc cōtrouersia ab accusatore atq; ab reo decla
mandam proponat.

Gemmæ: lapilli.

g Emmas lapillosq; Vul. sic distiguit: dicēs: Gemmæ at
sunt plucidæ materiæ: quæ ut refert Sabinus ad Vi
telliū: Seruius a lapillis eo distinguebat: q̄ gemmæ essent p
lucidæ materiæ: uelut smaragdi: chrysoliti: amethysti: lapilli
cōtrariæ supioribus naturæ: ut absciani: neuentani. Margari
tas aut nec gemmis nec lapillis contineri satis cōstitisse: idē
Sabinus ait: q̄a concha apud rubiū mār & crescit & coalescit.
Myrrina aut uasa in gēmis nō eē Cassius scribit. Hoc falsū
esse pace horum quattuor iuriscōsultorum: cum omnes au
ctores probant: quorum Plinius titulum de gēmis nō trāflu
cētibus fecit: & myrrina in gemmis numerat: & omnes lapi
des preciosos: prater margaritā noīe uno: quod tantū latia

lingua hēt: gēmas appellat: tū ipsa ratio. Nā q̄s nō uidet la-
pillus qđ generale nomē ē ōniū puorū lapidū: sed subintelle-
ctione preciosū idē eē qđ gēmula. Nā gēmas etiā accepiūs
multorū cubitorū iueniri: quas ut lapides: nō lapillos appella-
re possumus: ita cū minutæ fuerit lapillos appellare debeūs.
Quod si hi lapides tā grādes: translucidi: siue plucidi nō fue-
rint: q̄les sūt ip̄fecti: nūqđ uocabimūs eos lapillos. Quid hoc
ridiculū magis? Quod si etiā ōnis lapis lucidus: gēma ē: e-
tiā parū marmor: quod in modū uitri trāslucidū ē: gēma e-
rit. Postreō repriūs eiūsdē coloris lapides quosdā pmixti con-
stāt ex plucidis: & nō plucidis: & ita pmixtos natā: ut nō pos-
sis partē appellā gēma: ptē lapillū. Curtius li. viii. Cū dixit
& gēmas margaritasq; mā littoribus infūdīt: paulo post
de eiūsdē idis ait: Lapilli ex auribus pēdēt: p̄fecto plucidi
itelligēdi sūt. Et itē li. x. De rege indo pēdebant ex auribus
ifignes candore ac magnitudie lapilli. Margaritā uero siue
margaritū q̄s negare lapillū possit: q̄ sēp ē pusillus lapis. E-
go qđ candidos illos lapillos ex idi regis auribus pendētes
margaritas it̄pretor. Horatius: cū inq̄t: Nec magis huic i-
tra niueos uiridesq; lapillos: de margaritis & smaragdis itel-
lexit. Margaritā aut̄ sicut lapillis forsitan negotia gēmis fa-
teor nō cōtineri: qđ fere ōnes cōcedūt. Seruius tamē grāma-
ticus: q̄si multi aliter sc̄tiant: inq̄t: Sane multi separant gē-
mā a margarita: ut Cice. Nullā gēma aut margaritā. & gē-
mas uolūt dici diuersi coloris: Margaritas uero albas: uel gē-
mas integras: margaritas ptusas. Hęc Seruii op̄io ab oibus
& ab ipsa ueritate dissentit. Est. n. margarita quā in cōcha
nascit̄: Et conchyliū dicit̄: quā uulgo plā appellāt. Hęc etiā
uocat̄ unio: ut idē Plī. ait: q̄a nūq̄ nisi idisticta repiat: Et q̄s
generis masculī. nā fœminini illud: quo nunc qđam p̄ una-
nimitate utūt̄: nec auctoritate nitit̄. Nescio. n. apđ quē repi-
at̄ nec arte: cum deber̄ esse masculini potius generis: ut ca-
lio: stelio: curculio.

LAVRENTII Vallengis patricii romāi cōmētariorū grāma-
ticorū secundum liguæ latinæ elegantiam libri ultimi finis.

LAVRENTII Vallengis De Pronomine
Sui Ad Ioannē Tortellium Arctinum Liber.

Ingularis tua Ioānes Tortelle: tū erga me benivolen-
tia de meis quātulacūq; sūt: istis opinio: iisq;
præcipue q̄ ad eloquētiā spectāt: facit ut q̄cqd de
elegantia liguæ latīæ q̄ prius ad eloquentiā gra-
dus ē: ā noto: id ōne ad te potissimum scribā: cū
præfertī nihil eius generis tā exiguū p̄ficiat a me: qd' non
tuo iudicio ne dicā an amori magnū eē uideat. Nō repudia-
bis igit hoc tanq̄ exiguū: qd' de p̄noie sui cū eius deriuatiuo
annotaui uelut appendicē q̄stionis illius ubi q̄ sunt huic cū
gtis priæ ac scd' a p̄sōæ coia: quēadmodū scis disseruius. Nā
illic q̄ triū ōniū: hic uero q̄ unius tantū p̄pria sūt explicant:
eatenus p̄sus q̄tenus p̄tin& ad recipiatiōē. Hui dicat ali-
q̄s p̄exigua p̄exilisq; materia nec satis scribi digna. Isti ego
(utādu ē. n. i. p̄cipio maxie cōtēptus opis) affirmo nō talē
sibi introgresso eā uisū iri: sed magnā: p̄fūdā: sinuolā: similē
q; labyrītho cuidā etiā si mīotaurus nō iess&: ut uere liceat
Virgiliano uersu dicere: Hic labor ille domus & iextricabilis
error. Vbi utinā nō pleriq; fallereūr: non mō plebei: sed etiā
p̄icipes i dicendo: ac Theseo pares: q; filo illo Ariadnes aut
nō utiūr: aut abutiūr. Neq; de n̄ra tantū mēoria: uerū de ali-
quot iā p̄xis sæculis loquor. In q̄bus uix q̄spiā uitio hoc non
laboraui: uel utēdi isto p̄noie: cū nō oport&: uel nō utēdi cū
oport&: At q̄ usitato: q̄ necessario: quātā etiā dignitatis uo-
cabulo: & n. ut sup̄sedeā de generi hoc toto dicerē: q̄rū grāma-
ticis: dialecticis: p̄his utiq; i iis q̄ mētafysica uocāt: q̄rū the-
ologis: iurisp̄itis: oratoribus: q̄rū deniq; oībus sermone utēti-
bus cōducit rez uerbozq; i terp̄tatio: qd' p̄priū ē elegātiæ
certe hoc cuius uī iusq; i terp̄tāt: tāti faciēdū ē i ter cetera
uocabula: quātū Plutō i ter rīlq; numīa triū maxioz deoz: &
unus: & s̄i tertius. Rides uicissī cōp̄atiois hyp̄bolē. Tu uero
uel p̄ me lic& rideas tecū una etiā risuz: cū ut iqt Hora. Ri-
dētē dicere uerū Nil uetat. Rideas iq̄ non derideas. Nam &

proprius ad ueritatē acced& mea filatio ridicula: q̄ tua cū de
tractione derisio: nec nihil bella: nec incōcina: nec inepta sa-
ne cōpatio erit. Si qdē quēadmodū tres filii Saturni: si uetu-
stati crediūs: oīa inter se diuisere: ut Iupp̄r cælū: Neptūnus
maria: Plutō iferos sortiret: ita tria p̄noīa & iter se germana:
& iter cæteras uoces priaria: tū oēm p̄sonarū nūerū cōplectūf
ego silue Ioui cuius prima est dignitas: tu silue Neptunno
cuius. ii. sui silue Plutoni cuius tertia: tū oīa p̄ totidē deriua-
tiua cuiusq; sigula sibi uendicāt. Nā qd est qd non meū aut
tuū aut suū dici queat: & lic& sui nō contieat tertiā oīo p̄so-
nā: tamē illius ueluti fōs ē: p̄q; ipsū ea tota nuncupāt: diti-
us nimis ac locupletius utroq; aliorū: quoniā pluīs uoces pos-
sidet tertia p̄sona q̄ reliq; & hinc quoq; plutōi cōpandū: qui
Dis a diuitiis: & eadē cā græce Pluton appellat. Eo qdē ma-
gis q̄ sicut Pluton defectū lucis sentit: eiusq; īpiū ōne ex alie-
no pendet orbe: q̄ hinc illuc aīæ descēdunt: sine qbus nō exi-
ster& illius regnū: ita sui & defectū noiātī hēt: & nisi regiē
eius aliunde pēdeat: neqd subsistere. & qd ad rē maxie facit:
quēadmodū Plutōe p̄sidi' bene maleq; fctōrū iudicia exer-
cēt: sici' usu dictiois eius bene maleq; loquētes p̄cipue iu-
dicant. Vt q̄ ex hoc iuditio absoluti discesserit: ii optio iure
tāq̄ ad Elysiū eāt: cūq; Virgiliano Anchisa dicāt: Quisq; su-
os patiūr manes: exide p̄ aplū Mittiūr elysiū: & pauci læ-
ta arua teneūs. Quā si p̄noēn istd' tāto deo cōpari pōt: cur
eius tractatio pexigua: p̄q; exilis existiet. Libuit iocari Ioan-
nes: dū nrām materiā: munus uidelic& ī te meū nō eē tātope
cōtēnēdā ostēdē uolūis: sed id ipsa tractatio planū faci&:
meq; nō mō potuisse illā labyritho cōpari: sed fortassis etiā
ītus mīotaux: id ē desperationē hēnti. De cuius natā: & usu
cū alii ueteris grāmatici nōnulla: tū Prisciāus: cui iter hos fē-
tribuit palma: p̄ multa p̄cipit: & ha' scio ā nulla de uoce di-
ligētius: ut mirer lic lapsā loquēdi cōsuetudinē deflexisse de
uiā. Nos huius erroris cās: ut aberrātes īducaūs ī uiā quoad
facultas fēit apir: & siq̄ p̄tēra tradi potuerit forte diligētius
traderē cōabiūr. In quo distēt sui & suus iter nos & græcos.

p Ricipio: quoniam Prisc. pleraque ad græcam figuram reuo-
 cat: & hoc in pris. pnomē quo de agnō: indicadū ē mul-
 ta esse: cū alibi: tū uero hic inter nos græcosque dissilia Primū
 apud illos sui: i. οὐ οἱ εἰ σφωε σφιν σφεισ σφων σφισι
 σφασ non frequenti sane in usu: & suus idest εὐσ καὶ
 σφετερος i minus frequēti esse: apud nos uero q̄ fre-
 quētissima & q̄ usitatissima. Deinde p̄ his duobus apud eosdē a-
 liud p̄nomen idest αὐτον αὐτω αὐτον usurpari: qd̄ pro-
 prie ē ipsius. ipsi: ipsū: ipso: uel ex utroque cōpositū εαυτον
 & licet non nihil differant: tamē crebro illud pro hoc poit: ut
 uix scias qd̄ iter ipsa iter sit. Neque me fugit ad signandā dif-
 ferentiā illud aspirari solere: cū p̄ hoc ponitur. sed nescio an-
 tōnes id scriptores obseruarint. Certe nec oēs editiones serua-
 tū hēnt: & quæ hēnt uix ubiq: & si ubiq: haberēt: nō tamen i
 totū linguæ latinæ r̄spōderet. Præterea hoc ipsū cōpositū pri-
 mæ & scdæ p̄sonæ accommodari nō solū tertiæ: ut προσεχε-
 τε υμιν εαυτοισ̄. apud nos si uerbū sit e uerbo: absurdissi-
 mū attendite uobis sibi: siue uobis sibi ipsis: cū tamē signi-
 ficet uobis ipsis. Postremo apud Homē: & siq̄ sūt alii sexcen-
 tis i locis repiri οὐ οἱ εἰ: hoc ē sui: sibi: se p̄eius: ei. eū: eo: siue
 p̄ illius: illi: illū: illo. Cuius auctoritatē imitatū nostros: iue-
 nio neiem: ita & suā naturā interdū deserit hoc p̄nomē: & i
 locū suū aliud succedere patit. Quod nobis adeo denegatū
 ē: ut sicuti mei: & meus: tui & tuus: ita sui & suus nequeant
 altere p̄ altero poit: cū nō latina sit: sed barbara oratio: ego a-
 mo aicū mei uel tui: hic amat filium sui p̄ meū tuū suū: &
 hic me credit oīa facere aōre meo: odio tuo: iuidia sua: p̄ mei
 tui: sui: quæ apud græcos nō ē differentia. Siquidē ut alibi p̄
 basilius sui: ut mei: tui: nostri: uestri: passim sēp accipit. Su-
 us uero: ut meus: tuus: nostros: uestros: noster: uester: possessiue
 uel actiue: quod Priscianū ignorasse ob græcā forsitan imi-
 tationē q̄ mis. tam uegetus est. Cū ergo tot sūt qbus a græca no-
 stra dissentit oīo: nō qd̄ illi dixerit ē intuendū: ne in eundē i
 quē nonnulli: sicut ostendā errorē incidā: sed qd̄ nostri: quo-
 se auctoritate nitamur.

Non esse tria genera: sed reciprocationē sufficere.

h Aec præfatus ad rē ipsā uenio. Eius tria Priscia. genera facit: unū qđ uocat reciprocū: cū hoc pnoēn i seip sū iſſectit: ut Cato amat se. Alterz quod uocat trāsitionē: cū p deriuatiuū eius loqmur: ut Cato amat suū filiū: siue Cato nē amat suus filius. Tertium quod uocat retransitionē: cū accedat alterz uerbū: uel in primitio sic: Cato precat me: ut sui filii miserear. Sed optimū fuerit eius ad lram subiicere uerba: eaq; aliqto lōgius repetita: quoniā nō in unius tātū q ſtiois uſū repetent: q hāc ſūt. poſſeſſiua uero moīs cōſtruiē tribus: cū uerba uel a poſſeſſore i poſſeſſionē: uel a poſſeſſi one in poſſeſſorē: uel extriſecus transferunt. A poſſeſſore in poſſeſſionē: ut doceo meū filiū: doces tuū diſcipulū: doc& il le ſuū auditorē: a poſſeſſione uero i poſſeſſorem: patet mihi meus filius: patet tibi tuus cliens: patet illi ſuus ſeruus. Extri ſecus: ut doces tu uel ille meū filiū: doceo ego uel tu ſuū illi us filiū. Sed melius hoc p retrāſitionē: ut rogat ille ut doceā ſuū filiū. Cū ſit. n. relatiuū exigit ut prius cognoſcat pſona poſſeſſoris ſui ad quā referat. Et ſciendū q oīa iſta poſſeſſi ua poſſeſſoris qđ pſonā ſcdm primitiuū ſignificant: poſſeſ ſio uero ipſa tertiā ē pſōa: ut meus tuus ſuus: quomō & noīa qbus cōiungūt: ut meus pater: tuus filius: excepto uocatio: q ſolus i priā pſōa poſſeſſiuis iueit: cū ſcd& copulat pſōa: ut mi pater: o mea tu: o nī Chremes. Oīa tamē poſſeſſiua i gtōs primitioz ēt uerbis ſociata poſſūt reſolui: ut aicū meū mo neo p aicū mei: & Euandz filiū Turnus iſterfecit p Euādri filiū: & Daunius filius ab Aenea uictus ē p Daūi filius. Hoc at iterē: q uoce poſſeſſiui genus & cauſ & nūerus ipſius poſ ſeſſiois oſtendit. & ſubſtātiua qdem uerba poſſeſſiuis cōiun eta ad poſſeſſores referunt: ut tuus filius ſū: & meus pī es: & ſuus ē illius ſeruus: & aliqto poſterior. Nos uero primitis q' dē ideſt ſui: ſibi: ſe: a ſe: uel p recipcationē: ut ſui potior: ſibi idulg&: uel p retrāſitionē utiūr: ut hortat me ille ut ſui po tiar: rogat te ille: ut ſibi idulgeas. Poſſeſſiuis uero cū in eis ſi at trāſitio: ut ſui ſerui miſeret: & ſuo ſeruo pdeſt: & ſuū ſer

uū diligit. nec aliter tamē potest supradictū possessiū ter-
 triæ psonæ cōstrui cū aliis extrīsecus psonis: nisi p trāsitio-
 quomō primitiū ei us: idest nisi prius a possessore eius pfi-
 ciscat i aliā uerbū psonā: & sic ab illa rursus ad possessionē
 tertie: sicut & ad se: ut rogat ille me: ut suus seruus ministrēt
 mihi: uel tibi: precat me ut sui pīs miserear: petit te ut suo
 pīs filio: obsecrat Cice. Varronē: ut suū erudiat natū. Et nō
 tādū cū a tertia i tertiā fit trāsitio psonā: in dubiū uenit pos-
 sessio: ad quā ptineat eay: ut rogat iste illū: ne suo noceat fi-
 lio. Ambiguū cuius filio: suo istius: an illius: idest rogātis: an
 eius q rogat: quō & apd græcos παρακαλεῖ τῷ λατῶν αρι-
 στοτε ληστῇ ἵνα τὸν αὐτοῦ φίλον παιδεύῃ dubiū sit utrū
 Platois an Aristorelis suū. Non uideo qd opus fuerit hac di-
 uisione: cū & alia genera seu alia species eē possint: ut poste-
 rius appebit: neq; hac ipsa satis iter se distincta sit. Quæ enī
 species hæc erit: Cato cupit me aīcū sibi uel suū: Optat te
 toli a se & a suis. Ait domū tuā se auctore extructā siue sua
 pecunia: reliquā reipu. testioniū meā i se uoluntatis. Rex est
 domi suæ lætus sua gloria. Sua quēq; delectant. Terra p se
 stat: & alia plura. Vt fortasse sicut expeditius: ita satius fue-
 rit hæc oīa appellat reciprationē. Quod p pmoūm Priscia.
 ipse cōfiter: cū lōge post iqt: Non aliter tamē hoc fit: nisi pri-
 us a tertia psona uerbū aliqd: ut dixiūs: pficiscat ad aliā ex-
 trīsecus psonā: & sic ab illa p retrāsitio- ad eā recipietur
 aliud uerbū: ut rogat me ille ut ad se ueīam: petit te ut sibi
 des: hortat milites ipator: ut se largo potiāt. Quā ppter hoc
 tāq generali uocabulo nō ausi dicere solo uti possumus.

Vnde dicta sit reciprocatio.

¶ Quid ex eo dictū est: q sicut recipitur spiritus: cū re-
 cipitur: & ūda uicissī alluēs litus: & Euripus ad pri-
 stinū subīde cursū i diēs recipus ē: ita hæc pnoīa altez pri-
 mitiū: altez deriuatiū ad id unde pdierant reuertuntur:
 qd græci ἰδιόπαθος καὶ ἰδιόπαθειαν uocāt. Priscianusq;
 interpretatur sui passū: & sui passionē tū dure: tū minus ap-
 te: qā sui ut diximus tātummo passiue accipitur. Satis autē

erat recipere: & recipere dixerat.

Quomodo solocismus admittatur in sui: & suus.

e. T hac qdē quomodo sit utendū ex supioribus liq̃t: quo
nā at mō aliq̃ ea abutāt Prisci. ostēdit iq̃s: Tertia
uero p̃sōe possēssiuū sine uoce altera significāte possēssorem
suū nō pōt adiūgi alii p̃sōe p se. Si. n. dicā seruus suus mīstrat
mihi uel tibi: solocismum facio. Propemodū ipse p̃ceptor
hoc p̃noie abusus est. nā ego dixissem ipsius: ut referatur ad
possēssiuū: potius q̃ suū: qd̃ r̃ferri uidei ad uocē alteram: qd̃
ille nō sētit: de quo latius postea. Sed cur de primitiui soloc
ismo omisit exēpla: quā res multū faciebat ad hoc uitium
deuitādū: ut ego dixi sibi. Non est sibi curā respu. Tu fuisti
secū. p eo qd̃ ē ego dixi ei: nō ē ei curā respu. tu fuisti cū eo.
An q̃ tēporibus eius i hoc nūq̃: aut uix ūq̃ peccabat. Quip
pe cū hac quoq̃ tempestate minus in sui peccetur: q̃ in suus.
Sicut. n. datiuo & ablatiuo postposita prepositiōe cum p ut
exemplis docui: & nōnūq̃ forsitā grō: ut feci amor sui: uulgu
utitur: ita nō utit accusatio ablatiuoq̃. Quis. n. sic loquit: uidi
se: pergo ad se: indigeo se: redeo a se. Profecto qd̃ scia nullus.
Ut si recte rōcināur: mior sit eius pars i qua peccat ut pote
non plāe per duos casus. At uero i suus per oēs: Per noiatiuū
q̃le fuit Prisciani exēplū & in appoito: ut hoc est opus suum
per obliquos: ut ego sum amicus patris sui: tu nō places filio
suo: legisti librū suū: pone hoc ad pedes suos: libris suis fruor
in hortis suis coenauimus: p eius: siue ipsius: siue illius. Quā
dici nō latie: siq̃ rō reddi ita pōt: i primitiuo qdē: q̃ cū inter
hūc modū loquendi quē reformidāt: & illū: quo utiūr. nihil
interē palā ē eos (sep. n. falsitas seipsa cōuincit) sua confessi
ōne peccare. Ut nup̃ quendā gr̃ac̃az l̃r̃az ignaz quē q̃ ne
gar & p̃ter loquēdi cōsuetudinē: dicendū ē Aristoteles ita
sū p̃contatus: nō ne Aristotelicus ōnes dicūt: cūq̃ ille respon
dit & etiā: ergo i q̃ uō testimonio dici deb̃t. Aristoteles: nō Ari
stotiles: ut fieri poss̃t Aristotelicus. In deriuatiua at q̃ cōse
quens ē: cū sit hoc eiusdē nat̃e: q̃ illi tāq̃ genitori uel domio
uel duci nō licet: id huic uel filio: uel seruo: uel militi nō licet.

Prīa caūa cur sui & suus abutaūr p̄ eius: uel ipsius: uel illius:
u Ego hic q̄spīa neq; hac mea rōne cōtētus: neq; Priscia
tradēti satis fidei hēns ager nobiscū auctoritatibus: op
pōetq; Virgilianū illd̄: Tū breuiter barcē nutricē affata si
chei: Nāq; suā patria ātīqua cinis ater hēbat. Quod haud
dubie illi sile ē: seruus suus ministrat mihi: siue seruū suū ui
di: & cetera quæ ptuli paulo ante p̄ oēs caūs exēpla. Vbi &
si abē ad qd̄ referat suus: id taēn subaudit. neō. n. dicat suus:
nisi de eo cuius hīta sit mētio: ut si rogāti ubi ē Titus: respō
deas nescio: seruus suus ē hic: uel seruū suū uidi: In quo si so
lōecismus ē: & i uersu uirgiliāo sit: necesse ē. Sin i hoc nō erit:
falso ait Prisciaūs i illo eē. Quid igit ad hoc diceūs: si Virgi
liū dānaūs tātū uirg & poetaꝝ latioꝝ lōge p̄cipē: q̄s ferat:
& nō eius auctoritatē q̄libet rōne potiorē existiet. Si Priscia.
iā oīs huius ars subuertat. nullāq; aut sruacuā maxioꝝ auct
oꝝ fuisse dicaūs obseruationē oportet: Ego etsi uideo Priscia
nū si mō aīaduertit id dissimilasse: taēn ipse nō dissimulabo:
aut iā nō dissimulaui potius: Quippe q̄ sup̄ioribus exēplis sile
eē cōfessus sū: Sed uel poeticā licetiā excūsādā reor: uel opis i
p̄fectionē. Etenī crederē libet Virg. cū talē quēdā uersū face
ret: Nāq; suā patria liquerat tellurē sepultā: i peditū p̄ria syl
laba uerbi lōga mutasse formā dicēdi: atq; i solōecismū: si
dictu fas ē: icidisse. An nō illd̄ huic ex sup̄iori libro & si non
p̄sile: tamē nō dissimile p̄sus ē: Viuite felices q̄bus ē fortūa
pacta iā sua: scilicet eodē mō quo diceūs: Viuat felices q̄bus
ē fortūa pacta iā sua: p̄ uestra pōitū ē sua. Quod siq; dicat
pōitū eē p̄ pp̄ria: recteq; hoc diciut id recte diceret: Viuite
felices q̄bus ē fortūa pacta iā pp̄ria: hic nihil dicat: cū suū ēt
p̄ pp̄rio acceptū natā tertiā plonā nō mutet: neōq; sic loq̄t
ē mihi: aut ē tibi suus scribendi mos: cū taēn dicaūs ē mihi:
aut ē tibi pp̄rius scribēdi mos. Nā i illo huius eiusdē poetæ
uersu: Quisq; suos patiūr manes: nō refert id suos ad primā
plonā: q̄a sic r̄soluēda ē oīo: Nos patiūr manes: sed q̄lq; no
st̄ꝝ suos: cuius mōi passi repiūt exēpla: ut cū in bibliotheca
nos ad suū q̄sq; studiū libros euoluereūs. Nepe cum libros

euoluereus: & ad suū qsq; studiū illos euoluer&. Non ē autē
huic uirgiliāo de quo disputauit Ouidianū illd' sile: Respi
ce laertē: ut iā sua lumīa cōdas: ubi nōnihil rōnis ē: q; utrūq;
uerbū eidē seruit supposito. Hāc igit Virgilii auctoritas: &
si qua sunt eiūsmōi apd' alios loca: quorū nōnulla posterius
attigā: priā extitit caūa: ut iā cās enūerā īcipiā uulgaris erro
ris.

Secunda causa.

a Ltera q; nō nullas ī locis siue hominū: siue tēporū cul
pa libri corrupti sūt: ut apud Cice. ī Salust. Quod si
istius uita mēoriā uicerit aliā p̄res conscripti nō ex oīe: sed
ex moribus suis spectare debetis. Quē locū nisi emendet: nō
cōfidā me expoītur. At si q; se exponere posse cōfidūt: ut ī to
ta sentētia sic ī uerbo suis: qd ratio poscat nō respiciūt. Nec
solū coīs ē huiuscemōi menda librorū: sed etiā priuata ī su
is cuiusq; codicibus. Nec aliūde factū ē: utq; encliticā qdā
præponant: quorū sunt Ebrardus & Alexander: nisi q; Virgi
lium male legunt: ut ī illo uersu: Se satis ambobus teucritq;
uenire latinisq;.

Tertia causa.

a Tq; hāc qdē caūa citra nostrā forsitā culpā sunt. To
tidē autē q; sequūt nobis utiq; assignādæ sūt: nō nihil
ex duabus superioribus alimenti sumentes. Prior quādo nō p
uideus quo r̄ferat hoc p̄noēn quādā ābiguitate decepti: ut
apud Virgi. En priāus: sūt hic etiā sua premia laudi. Et a
pud Quint. Itaq; accedā ī plerisq; Cice. atq; ī iis ero: q; indubi
tata sunt breuior. In qbusdā paulū fortasse dissentia. Nā cū
etiā in iudiciū meū ostendero: suū tamē legentibus reliquā:
q̄si id suū de Cic. dicat: nō de legētibus. Et alibi: Dū idem au
ctor cur Ciceroīs exēplū cōtraxerit: inqt: Quæ qā erāt lōgio
ra: nō suis uerbis exposui. Suis accipent plenq; p̄ Ciceroīs: cū
accipiendū sit eo mō quo illd' exponā altercationē nostrā su
o ordine ac suis uerbis. Idē quoq; ī primitiuo cōtingit: ut a
pud eundē: Nā & de filio nihil aliud pdiderat misera nisi di
es: nec iā timebat: ne ille quo fruebat: mori poss&. Plāctibus
lachrymisq; pene ī p̄be dixerī p̄cius utebat. Nec sibi p̄mitte
bat dolor lugere uenientē. Nā id sibi ad dolorē refertur: nō

ad mrem. Per multa sunt huius generis exēpla: i qbus errādī
ābiguitas ē cā. Ibi mīme q nō minus lubricus locus ē: ex qdā
rei silitudine nobis labantibus: ut qā illud benedicit. Adole
scens assidue a me īcrepat: obiurgat: castigat: hoc suis nō pla
c&: uideatur & hoc benedici: Adolescentē assidue īcrepo: ob
iurgo: castigo: hoc suis nō plac&: qd ipsa statī iudicio auri
ū pbabile ē. hoc at secus & pinde ac si dicas: me īcrepat ado
lescentē assidue obiurgare: castigar: suis nō plac&. Nisi qs ue
lit uerba hac actiua: passiue rsolui posse: & huius generis lo
cū illū ē: Cicero. Qui at ānus ei prius ab honoz p̄fūctione
aditū oīum cōcessu ad sūmā auctoritatē dabat: is eius oēm
spē atq; oīa uitae cōsilia morte puerit. Fuit hoc luctuosū su
is: acerbū priā: graue bonis oībus. Illd trāseo qd in neiem ni
si stultū cadat: ut hoc nō intelligat: qle est apud Quint. Tu
priā docuisti sibi non pcere: potius q plus flere: ubi subaudi
tur illū: ut sit: tu priā docuisti illū si non pcere: seu suis.

Quarta causa.

p Ofterior q eadē q̄rta ē cā: q uideūs idifferens esse: an
qs dicat: oēs optāt qd sibi utile ē: an quod ipsis siue
eis utile ē. Ille īpetit qd suū ē: siue qd ipsius ē. Quisq; uult
qd sibi uel quod ei siue ipsi expedit: pdest: cōducit: plac&. Id
q; apud sumos quosq; scriptores. Cic. p Marcello: Multi du
bitāt qd optiūm eēt: multi qd sibi expedit&. Idē p Ligario:
Legatus ī pace pfectus ī puincia pacatissia ita se gessit: ut
ei pacē eē expedit&. Idē in philip. Dicit. n. siqs eoz q prius
se rogati eēt: grauiorē sententiā dixiss& in eā se itur. Quīt
ī milite mariano: Neq; ignorauit q maērent eū picula. Dixi
de is: dicā de ipse: addāq; de ille. Cice. p Rabirio: Nec. n. cuiq;
eius cōsiliū uehementius q ipsi displic&: & ī offi. iiii. Vas fa
ctus ē alter. ut si ille nō reuertiss&: moriendū eēt ipsi. Et ī eo
dē. Qui erranti comiti mōstrat uiā: qsi de suo lumine lumē
accendit: facit ut nihilominus ipsi luceat: cū illi accenderit. I
dē p marcello: Est uero fortūatus cuius ex salute: non minor
pene ad oēs q ad illū uentura sit lātitia puenerit. Quinti. in
piete palmato: Qua ppter nō petit ut illū misēs; putetis: ni

si & innocens fuerit: Et in milite mariano: Affirmo tibi Cai
 Mari non sic nup̄ repugnass&: si illū tribunus uoluiss& occi
 dere. Adiciā unū de libris ecclesiasticis exēplū: de q̄bus po
 stea locutus sū. Iusiurādū qđ iurauit ad Abraā p̄m n̄m
 datum: se nobis: ut sine t̄iore de manu inimicorū nostrorū libe
 rati seruiaūs illi ī sct̄itate & iustitia corā ipso. Aliq̄do uidere
 lic&: ubi desideres eū: ibi esse se. & rursus ubi se ibi eū. Cice.
 p̄ Ligario: Atq; hoc p̄pterea de me dixi: ut mihi Tubero cū
 de se eadē dicerē: ignoscer&. & p̄ aphiboliā li. offi. i. Nā negli
 ger qđ de se qsq; sentiat: nō solū arrogantis ē: sed etiā oīo dis
 soluti. Nōne licebat hic dicere: qđ de eo qsq; sentiat: ut in il
 lo eiusdem p̄. L. Sylla: qđ ē huic quod eū ī hac uita teneat.
 Quod melius ē q̄ si diceret: qđ ē huic quod se in hac uita te
 neat. E diuerso alibi. Hic igit. T. Ligarius q̄ tū nihil aliud e
 git (neq; n. hoc diuinabat) nisi ut tu eū studiosū & bonū uirū
 iudicares: nūc a te supplex fr̄is salutē petit. Vbi ego citius di
 xissē se: q̄ ī illo eiusdē ad Atticū: Sucq̄rulas l̄ras miserat: q̄ qđ
 dā a se cōstituta īscinderē: q̄a nō minus belle diceret: q̄ qđā
 ab eo siue ab ipso. Hāc eandē indifferentiā agnoscas inter
 uentu prepoitionis: sed magis ī ipse q̄ in is. Quīt. i. v. īstitu.
 Nec exēplū libēter qđ ī se recidat: facit Idē i. vi. Quāq; aliq
 reperiūt: q̄ ne id qđ ī ipsos recidere possit euitent: Sape
 duo hāc cōiūcta repias uel nulla uel aliq̄ interueniente pre
 positioe: & precipue iter: ut idē i. x. Cū sit diuersa nō cā: mō
 inter seipsas cōditio: sed in singulis etiā ptibus cā: sinq; alia
 leniter: alia asperaliter: alia cōcitare: alia reisse: alia docēdi: alia mo
 uendi gratia dicenda: quorū oīum dissilis ac diuersa iter se rō
 ē. Huius prepoitionis & illa p̄prietas ē q̄ nihil iterē an se an
 ipsos utaris: cū ātecedit uel gtūs: ut in p̄xis exēplis & in hoc
 Tulliaō: Nec mihi cāterorū iudicio uidet solū: sed etiā ipsorū
 inter ipsos cōcessu ita tributū fuisse: uel dtūs abltūsq;: ut a
 pud eundē Quint. Circa quē īexplicabilis & grāmaticis iter
 ipsos & p̄his pugna ē. & itez: Nā ī magnis quoq; auctoribus
 icidunt aliq̄ uitiosa: & a doctis iter ipsos etiā mutuo repræ
 hēsa. Secus quotiens antecedit ntūs accusatiuus ue: ut apđ

Cic. Ut. n. pulchritudo corporis apta cōpositiōe mēbroꝝ mo
uet oculos: & delectat hoc qđ inter se oēs ptes quodā lepore
cōsentiūt. Et itez: Damonē & Pythiā pythagorōs ferūt hoc
aīo inter se fuisse. Vbi ego nō ausi dicerē inter ipsas & inter ip
sos: nā illud ab hoc genere diuersū ē: q̄le apud Quīt. Nēo igitur
dubitauerit lōge eē optiūm genus attiquoz: in quo ut ē
aliqd iter ipsos cōe: id ē iudiciū acce tersūq: ita īgeioꝝ pluri
ma: forma. Hastenus exēpla de sui. Nūc de suis pferā. Cic.
offi. unde mō ptuli exēpla li. i. In primisq: uersutū & callidū
factū Solonis: q̄ quo tutior eius uita esset: furere se siūlauit.
& ī eodē: Illa tamē prāsta debet q̄ erūt ī ipsius ptāte. rur
sus ī. iii. Agamēnō cū deuouiss & Dianā q̄ in suo regno pul
cherrimū natū eēt. & ī eodē: Piscatores ad se cōuocauit: & ab
iis petiuit: ut ate suos hortulos postridie piscarent. inusitati
us in eodē: qđ dnūs nauis: eripiet ne suū. Mīmēnō plusq̄ si
nauigantē in alto eicere de naui uelit: q̄a sua sit. Nec mīus
inuitate p. L. Sylla: si mō syncera scripta ē: Sylla si sibi suus
pudor & digitas nō pdeēt: nullū auxiliū rēsiuit. Vtzq: pbat
ex altero: illic qđ licuisse dicere: quo tutior sua uita: & q̄ e
runt ī sua ptāte: hic at qđ in ipsius regno: & ante ipsius hor
tulos: & q̄a eius illa sit: & si eius suus pudor. ceterz in his te
stioniis duplicia fuere uerba. Quid ubi sunt sigula. Nempe
idē fieri uidet: nec differre utz dicas: Cepi colūbā cū pullis
suis: an cū pullis eius. Inueni eturē ī nido suo: an ī nido eius.
Expuli leonē ex antro eius: an ex ātro suo. Nec aui lupā & ca
tulos suos: an & catulos eius siue ipsius. Tuet nos deus pp
ter suā clementiā: an ppter eius ipsiusue clementiā. Ante do
mū suā me īclamauit: an ate domū eius ipsiusue & filia. Ego
uero cetera sētio qđo iteruenit copula: nō licere uti suis: q̄a tūc
nulla īterē rē pcatio. Ideoq: nō catulos suos dicendū: sed eius
In ceteris si substātiuū pnois respicit ad suppoitū: suus uti
q: dicendū. sin ad appoitū: sapius etiā dici siue ipsius siue il
ius. Ad suppoitū: ut tuet nos deus ppter suā clementiā: non
ppter eius: quēadmodū diciūs: tuet nos deus sua boitate: nō
eius bonitate. Inclamauit me ate domū suā: nō ante ipsius:
quēadmodū: diciūs: eiecit me domo sua: nō domo ipsius siue

eius. Ad appoitū: Amaūs deū ppter bonitatē eius. Allocutus sū
hoiēm āte domū eius: libentius dixerī q̄ suā. Ita cepi colūbā cū
pullis eius. Inueni iturē in nido eius. Expuli leonē ex ātro eius.
Nec tamē rō obstat: quī & suo dicať: ac ne auctoritas qdē. Cic.
de repu. li. vi. Itaq; illū de suo regno: ille me de nra repu. p̄cōta
rus ē. Terē. i. adel. Suo sibi hunc gladio iugulo. Nisi si qđ adda
ē appposito adiectiuū uerbūue: ad qđ fieri recipatio debeat:
qd̄ genus ē. Inueni leonē iratū ac sauiorē ob aťā prēdā suā.
Video colūbā tristē in piculo pulloꝝ suoꝝ. Nosti illū minus
suo q̄ suoꝝ caū p̄teritū. sentio hoiēm ābulātē p̄ domū suā: nō
p̄ domū eius. Itē scio illū doleť fortunā suā: & i prim. i. uo quo
q; opinor hūc agnosēť cōtēptū sui. Illud trāseo neiem posse er
rarī: quādo suus ē substantiuū: ut eius aut ipsius aut illius utat̄:
ut cōpi illū cū suis siue iter suos. Quin etiā uix erratur quan
do accipitur pro proprio: ut de hac re dixi suo loco non ipsius.
Et referam hāc oīa suis locis ac temporibus non eoꝝ.

Causā cur eius: ipsius: illius abutamur pro suis.

a Tq; ex his qdē q̄ cōmēoraui nō mō factū ē: ut multi p
eius siue ipsius siue illius uterent̄ suus: uerēt ut e cōtra
rio p̄ hoc illius abuterēt̄: de quo solēcismo nullā fecit Pril. mē
tionē. Qualia sūt mea p̄xīa exēpla: ut uideo colūbā tristē i pi
culo pulloꝝ eius. Vel columba lug& pullos eius: & q̄le Donati
grāmatici: ut grāmaticos potissimū suā artis admoneā: si mō
Donati grāmatici libellus ē de uita Virg. i. quo quoq; alterius
generis uitia dep̄hēdas. Ait ei loquens de Virgilio: Voluit etiā
eius ossa neapolī trāsserri: ubi diu & suauissie uixerat. Ac pau
lo post trāslata igit̄ iussu Augusti eius ossa: put statuerat nea
poli: fuere sepulta uia puteolana intra lapidē secundū: suoq; se
pulchro id distichon qđ fecerat īscriptū ē. Et iteꝝ: Itē rogauit
quo pacto qs altā felicēq; eius fortunā seruare pōt. Supius ue
ro: Qđ cū magister stabuli Augusto recitass&: duplicari sibi i
mercedē paēs iussit. Et alibi: Aliquotiēs sibi uel suo p̄ eius: & e
ius p̄ suo uel sibi. Vesꝝ e grāca quoq; figura non mimū caucū
accessit huic errori id quod me pollicitus sū ostensuꝝ. Nā s:
p̄ uno αὐτοῦ liceat diceť tū suus: tū eius: tū ipsius: tū illius

nō taēn qđlib& sēp tardus aut idiligens itēpres quādo hoc il
lđ cōpetat:nō dispicit.Quo uitio ne itēp̄tatiōes qđē ecclesia
sticorū librorū oēs uocāt:quorū quotidiana lectitatio ita nos de
cipit:ut ipsos itēp̄rtes decepit līgua pēgrīa.sed nos idigni re
prehēsiōe:q̄ maioribus c̄diūs:illi uero digni maioribus suis c̄
d̄ f̄ noluerūt. Quo magis ex his prācipue uitiosa a me sūt exē
pla p̄ferēda:ut errorē nr̄um:ubi fōtē eius agnouerūt deuiteūs.
Cū taēn ex hoc cōtūelia nec ulla fiat libris ecclesiasticis hebr̄ae
a tātū aut gr̄aca līgua loq̄ntibus:nescio ā honor potius hēa ē:
nec magna eorū traductoribus : si mō digītatis horū rō hēnda ē
q̄ uel icerti sūt uel ignoti:uel itē se dissidētes.Hoc mihi dissū
lādū nō fuit uel ob id ne qs mihi istorū obicer& auctoritatē.In
psal.igit quos Hier.certe nō trāstulit:ubi pleraq; huiusmōi re
cte trāslata sūt:illđ nō rēte a gloria eorū expulsi sūt:p̄a gloria
sua.& itēz:Qui exaceruerūt ut gladiū līguas eorū:p̄līguas suas.
& itēz:Sa tati sūt filiis & dimiserūt rīqas puuli seorū p̄ suis.
& itēz:Perierūt p̄pter īiq̄tatē eorū:p̄ suā.Neq; abnueri ī q̄bus
dā codicibus rēte legi sua:suas:suis:suā.Sed ego rē non hoīem
noto.Nec nō ibi:Et abstulit sicut oues populū eius:qđ melius
legit suū.Sicut ibi quoq; sicut locutus ē p̄ os sctōrū q̄ a s̄culo
sūt p̄phetarū eius.Alibi melius:p̄ os sctōrū p̄phetarū suorū:q̄ a
s̄culo sūt.In his ōnibus gr̄ace ē gr̄us αὐτοῦ & αὐτοῦ αὐτῶν
ille pluralis:hic singularis Aliq̄do & si eius:sive ipsius:sive illius
tolerari pōt:taēn latius ē suus:ut ī eisdē psal. Neq; descēdit cū
eo gloria eius p̄ sua:tā& si aliq̄ nō legūt eius.Et itēz:Desideri
ū cordis eius dedisti ei:& uolūtate labiorū eius nō fraudasti eū:
p̄ sui & suis.& itēz:Brachiū eorū nō saluauit eos:p̄ suū.& itēz:
Benedicite dnō oēs āgeli eius:benedicite dnō oēs uirtutes eius.
Benedicite oīa opa eius:p̄ sui:suā:suā:q̄le & illđ ī apocalypsi:
Opa.n. illoz sequūt illos:qđ ego citius dixissē:opa.n.sua.Hu
ius taēn generis nō ē:si itēruēit uerbū ad hūc mōum:Qđ p̄ nō
amauit te:sive p̄rem nō amasse te p̄bat ipsius testamētū:poti
usq̄ suū:ut ē apđ Quīt.li.i. Quō & ipsū & Vir.quoq; scrip̄sisse
māus eorū docēt.Nā ī Illo apđ psal.Oīa a te expectāt ut des il
lis cibū ī tēporē:dāte te illis colligēt illis p̄ sibi poītū ē.De scđo
illis magis loquor:qđ sibi quoq; trāslatū iueiō suo āt p̄ eius :

qd' superioris generis uitiū ē illic. Ad nihilū deductus ē ī cōspectu suo malignus. & itez: Si at derliq'rūt filii sui legē meā: q̄q̄ lego ī qbusdā editiōibus utrobq; eius. & itez: Aīa at mea exultabit ī dñō: & delectabit sī salutarī suo. Nā id suo ad dñm r̄fert: non ad aīam. αὐτοῦ. At ibi nescias an uarietate gauisus īterp̄s sit: ā cōsilio mutauerit: Quoiā scd'm altitudiēm celi a terra corroboraui misericordiā suā sī tientes se. Quō miserē p̄ filioz: misertus ē dñs tientibus se. Et ī eodē psal paulo post: Misericordia dñi ab æterno & usq; ī æternū sī tientes eū: & iusticia illius sī filios filioz iis q seruāt testamētū eius. & mēōs sūt m̄jatoz ipsius: p his qnq; n̄is suā: se: eius: illius: ipsius: unū ē pnomē gr̄ce αὐτοῦ & αὐτοῦ αὐτοῦ vidē qd' mō dixi: qd' nūc asp̄it: nec ne: nō attē & dicei: ut taceā raris ī codicibus psalmoz r̄p̄ri hāc diligētiā. Nā ceteroz ecclesiasticoz libro & nullis adhuc r̄ppi: nec eā iudicio meo satis exactā. Vter taēn sermo melior sup tientes se: ā sup tientes eū. Lucis dūtaxat gr̄a sup timētes eū: uel ipsius īterp̄tis testionio: q priorē quodā mō posterior cor̄xit: nisi uarietatis id gr̄a fecit. Huius generis ille quoq; locus ē: Stabūt iusti ī magna cōstantia aduersus eos q se āgustiauerūt: Qd' si dixiss& aduersus eos q ipsos āgustiauerūt: obscuritatē deuitass&: Vt taceam q magis aduerbiū etiam transtuliss&.

Quomodo uitetur amphibolia in sui: & suus.

e Nūero deuitat obscuritas hāc āphibolia p aliquot fēi triū pnoīnū isipse ille: q cū aliis duobus sui: & suus: mō pugnāt: mō conueniunt ritu troianoz pueroz: ut ē apud Virgili. Et nūc terga fuga nudāt: nūc spicula uertūt Infēsi facta piter nunc pace ferunt. Mutauit mō se ī ipsos: mutabo alio exēplo in eos. Vt fecit interpret supius in psal. si taēn mutasse dicendū ē. Cice. ī Bru. Is soceri īstituto: quē qā cooptatus ī augu collegiū nō erat: nō admodū diligebat. Pr̄sertī cū ille. Qu. Sc̄uolā sibi mīorē natu genēz pr̄tuliss&. Nā id sibi: ut Quītiliani uerbis utari: q eū notat: & ad socēz r̄ferri: & ad Fanniū pōt. At si dixiss& ei: de Fānio utiq; locutus ītelligeret: aut si ipsi: aut si illi: sic pr̄sertī cū is. Qu. Sc̄uolā illi. Et ego qdē deuitare doceā āphiboliā. At Pr̄sci. cuius hoc erat officiū: cum eam notat: nō modo id non facit: uerum etiam in ipsum indicit paulo post dum ait

Vel cū trāsitu facit ī aliquos sibi cōiūctos: ut ille miseret eorū
q̄ secū uiuūt: uel sibi pētiū: uel secū degentiū: dat sibi fauenti-
bus: iūctat secū certātes: & inuidet se īdigentibus. Nā id sibi: &
id secū tā pluralis sit nūeri: q̄ singularis: quo fferet ābiguū ē. Sed
hāc āphibolia ī p̄tīuo ē illa quā ipse notat: dēriuatīuo. Ro-
gat iste illū ne suo noceat filio. Quasi uero nihil ad rē faceret
illud de Cice. & Varrone aliud ābigui p̄tulit exemplū.

Suus est illius seruus: & similia male dici.

i N quo etiā exponēdo qd̄ ī illo nō feciss& errauit: ut ad
aliā q̄stionē trāseāt. Errauit. n. īgens: ābiguū cuius fi-
lio suo istius an illius. Cuiusmōi ē qd̄ sup̄ius dixit: Doceo ego
uel tu suū illius seruū. Et itez: Suus ē illius seruus. & itez: Su-
us illius istius ipsius hoīs. Inq; alia lōge post materia: nisi sub-
stātis uel uocatis uerbis adiungāt: sicut & noīa: meus es filius:
meus uocat seruus: tuus noīor parēs: tuus ē p̄r: suus illius sū fili-
us: suus illius es filius: suus illius est filius. Et aliq̄to post nō se-
mel: q̄ uerba mox subiūgā: quoz Prisciāi exēploz unū ē: suus
Virgilii uersus sile illi. Vtz Platōis an Aristotelis suū. qd̄ ser-
moīs genus: q̄tū memī nulq̄ iueni. Eozq; mallē: aliena p̄mpsis-
s& exēpla is q̄ hoc tradit: q̄ sua fixiss&. Ad hoc p̄bādū ea quozq;
facient q̄ de cōiūcta huic materia disputabiūs

Quod Neq; discretiōis neq; abūdantiā causa possit addi suus.

n Am uerba q̄ mō p̄misi me subiūctus: utriq; atq; adeo
multiplici q̄stīōi seruiēt: & iccirco p̄lixius scitēt q̄ hāc
sūt. Discretiōis quozq; cā uel abūdantiā sol& cū ḡtō possessoris
addi ntūs possessiui: ut suus ē Homeri mos: Intelligit. n. nō al-
terius: & suus Cice. filius hāres ē p̄ris cōstitutus. Suus dicit ad
discretiōē illius q̄ secundū leges nō ē suus: id est sub p̄tate p̄ris
legitimū hō ē. Quod aut suus p̄ uniuscuiusq; p̄prio accipit: u-
sus cōfirmat. Vir. geor. i. Molles sua tura sabai. Terē. in Phor.
Quot hoīes: tot sētētiā. Suus cuiq; mos ē. Si at ī possessionem
fit a possessore trāsitiō: obliq; possessiui utiūr: ut Cic. Misere ē
filii sui: p̄b& filio suo: Si extrīsecus fit trāsitiō in possessionē
tertiā p̄sonā sufficit ḡtō uti ipsius possessoris. miseror filii Ci-
ceronis. dono filio Ciceronis: accuso filium Ciceronis Lic& ta-
mē etiā addere possessiui casus consequentes uel discretiōis

ca: uel abundantiā: Vt egeo igenii sui Cice. Benedico igeio suo
Cicerōi. & filia. Illud quoq; sciendū: q; cū i aliis possessiuis oī
bus liceat primiti gto p oī eorū uti caū: qd' ostēdimus i hoc
quoq; possessio pnoie tertiā psoa: quomō i alii tunc utiū:
cū ipse possessor aliqd agat i possessionē suā: & cū i aliā trā
sitū ostēdat facerē p sua possessiōe: ut amat ille suū filiū: &
amat sui filiū: bēdicat suo filio: & bēdicat sui filio. si ita taēn
possessio i possessorē faciat trāsitionē: nō ē cōgruum uti pri
miti gto p possessiuo: qā uī hēt cōpositi graci: ut Cicerōi fedit
suus filius: nō satis cōmode p hoc dicit Cicerōi redit sui fili
us: p suus filius: & filia: quia hāc apud grācos bene dicitur.
κικερωνος φιλει ο εαυτον υιοσ nisi si moī attico p simplici ac
cipiat. & sciendū q; qā ptiūū eius tā singulari: q; plurale ē: li
cē in possessiuo & unū & plures possessores itelligere p sigi
ficatiōe gti ad possessorē ptinentes: ut suus illius & suus illo
rū. nec mirē si p trāsitionē romāi utūtur his pnoibus id est
sui: sibi: se: a se: & eius possessiuo ut ostendit: nec nō si ad cō
iūctionē sui ad alias ēt psoas aliqd agat: ut ille uocat me ad
se: ducit te secū: trahit oīa i se: uel cū trāsitū facit in aliquos
sibi cōiūctos: ut ille miseret eorū q; secū uiuūt: uel sibi ptiū:
secū degentiū dat: sibi fauētibus: iūctat secū certātes: & inui
dē & se indigentibus. Et uident hāc oīa possessiuorū uī hēre: &
filia: nec incōgrue huiuscemōi cōstructionē habuisse cū atti
ci quoq; soleāt huiuscemōi cōpositis uti cū structionibus. Xe
nophō απο μνημονε ματέ primo ολλο σοκρατων Qd'
āt ēt gto uel dtō: q; loco gti possessoris bene addit etiā posses
siuū: ut supra dixiū: nō solū nōrū: sed ēt atticorū usus cōm p
bat. Virg. i buc. Et me phœbus amat: phœbo sua sēp apud
me Mūera sūt lauri: & suaue rubēs hiacynthus. Terē. i adel.
Suo sibi hūc gladio iugulo. Plato. i Timæo μντε αρα αργυ
ριον μντε χρυσιον μντε αλλο ποθεν κτνμα αυτον ιδι νο
μιζων. & quod mirē ē hoc ipsū το ιδιον ēt priā & scd'a adiū
git psoa apd illos: ut. ισμοσ εν τω προσευκειδιν ουκ αν
τα ιδια τα εμαυτου: p quo nos dicimus meū propriū: &
tuū proprium. dicitur tamen & suū proprium illius: ut non
putetur abundare suū: sed indubitabilē discretionē significa

re. Illud quoque notandum quod tertia personarum possessiuum ad innu-
rabiles: ut diximus: refertur personarum: quippe cum ad omnia tertia personarum
personarum: & ad omnia nomina & participia potest referri: ut suus illius:
suis istius: ipsius: huius: eius: suus Virgilii uersus: sua discen-
tis diligentia. Prima autem personarum possessiua & secunda non egent per se
plata adiunctione alicuius generis: cum uero generis fiti in se habeat: quomodo
nec suus eget generis sui proutiui quod in se possidet: sed extrinsecus
alterius uocis propter multitudinem tertiary personarum. Prater rem
fuerit hoc notari quod ait multas atque adeo innumerabiles personarum
tertiary: cum tantum una sit: sed huius personarum innumerabiles uoces.
Primum aliud est suus illius filius: & c. aliud suus est Homeri uel
Homero mos: & suus cuique mos: & apud Catullum: Suus cuique
innatus est error: quia hic accipitur suus per proprius: illic mime. De
inde nulla illic recipitatio quod hic est: quippe intercedente uerbo
inter suus & genus datiuum. sic Homeri uel Homero est mos
suis: siue mos suus est Homero. Cuique est mos suis: siue mos: su-
us est Cuique: est innatus suus error: siue suus error est in natus cui
que: Phoebo sunt semper lauri sua munera apud me: de quo generis com-
struendi posterius quod sententia appetit. Nam illud exemplum In-
dia mittit ebur: molles sua tura Sabae: inutile exemplum est:
quo non accipitur sua per propria: sed quomodo cum dicius mittunt su-
os legatos: suos milites: suas naues: sua agmina. quo etiam modo
accipitur in Terentiano exemplo: Suo sibi hunc gladio iugulo. Quod
sibi nulla nisi festiuitatis cuiusdam gratia additum est: nec ita cohae-
ret: cum hoc ablatio datiuus sui proutiui: ut fit in illis generis: suus Aristo-
telis Platonis: uel nullo pacto separabilibus. Nam si sepes eam alte-
rius genus loquendi erit: de quo non loquitur Priscianus. hoc loco: suusque si-
gnificabit quod proprius: Sepes autem interiecto uerbo ad hunc
modum. Suus est illius mos: sua est illius natura: suus est Aristo-
telis modus: suum Platonis genus: suus est Virgilii sonus: sua
est discantis diligentia: sua docentis. Et sine uerbo substanti-
uo suus tenet & dolor patris: suus matris. nec procul ab hoc est uir-
gilianum illud: Fessosque sopor suus occupat artus. Quapropter
non eadem est: ut Prisciano placet: ratio dicendi suus est Ho-
meri uel Homero mos: usitatissimum loquendi genus & suus

Cice. filius hæres ē patris institutus. Quod dici rō uetat. Nā qd' ait ad discretionē illius q' secūdū legē nō ē suus: id ē sub ptate patris legitī nō ē: nulla rō ē: nisi & doceat sic locutos esse: uel legū latores uel pñcipes: senatūue: aut populū: uel pretores: uel iuriscōsultos: q' etiā diffinitū reliquerunt: q' sui dicātur uel hæredes uel serui: nunq' hoc pñomē cū gtis eius mōi copulātes. & ut rōnē quoq' reddā: suus hæres ad eū cuius ē seruus: ut si dicā nō pōt suū instituere hæredē seruū suū: & sua tutela ad illū refert cuius tutela ē. nec aliter dicitur suus ad discretionē alterius: q' meus: tuus aliēus. Cū ergo nihil agat suus si apponat ad Ciceronis filius: palā ē idundā nō aliter q' in altero exēplo. Egeo ingenii sui Cicerois. Benedico i geio suo Cice. ubi suus redūdar nō diffitet Priscianus. Sed p redundantia dixit abundātia: Sane abundātia aliqd iterdū causā hēt redundantia nihil. Nā quo dictionē nō dico absurdā sed ociosa: ac silē membro qd' integro corpori ueluti sextus in manu digytus agnoscit. Quā ipse quoq' q' ait tacite reformidat: lōge post cū de uocatiuis pñoinū ait iqens: Itaq' quis q'tū ad ipsā res: naturā icte uideat posse dici: o sue fili Euandri: & o sua uxor Euādri: ut si dicā euandrie fili: & euādria uxor: cū in hoc duæ tertiæ itelligant pñōæ possessoris & possessionis: usus tamē deficit cur usus Prisciane deficit: Nē pe qa deficit rō: atq' ipsa res: nat'a. quoniā sue & redūdat: & recipationē qd' ipsius pñiū ē: pdit. At tu uis addi etiā pñiū: nec tamē tūc redūdare: siue abūdare suū: sed idubitabile significare discretionē. Hæc res: cū rō tecum nō facer&: si nulla uspiā repiebas exēpla: tradere precepta nō debuisti: si repiebas & illa debuisti pferre: quod fecisse opior: si reppe-
zisses.

Suus non car& uocatiuo.

q' Vod si usus & uitādæ idundātiæ & cōseruandæ recipatiois causa ispuit talē uocatiuū: o sue fili euādri qd' faciet neutra obstante istarum causar. Profecto uocariuū oportet admittat: cum natura Prisciano quoq' testāte non refraget. At quo pacto repieūs nec redūdantē nec recipcum uocatiuū: Id uero iā supius ostendimus. Si. n. illic: Benedicite dñō āgeli sui: id angeli uocatiui ē casus: pinde ac si diceret

o ageli sui: & q̄le eff& defendite: adiuuate: p̄tegitē Cæsarem
uita p̄clitātē o amici sui: o milites: o ciues sui: q̄dñi uocatiuū
suus habere dicendū ē. Quod si nulla huiuscemōi repiant e
xēpla: nec mirū q̄a raro sit opus hoc sermone: & ratio tā uali
da ē: uti p̄sa possiūs esse cōtenti. Non tantū p̄ noīatiuū
q̄le ē uidet ille suus filius licere loq̄: sed etiā per alios casus.

¶ Icut ī ea quæstione q̄ reliq̄ ē ex Prisciani uerbis sic pa
ulo ante dicentis: Est tamē aliq̄ differentia ī possēssi
uo tertiæ p̄sōæ cuius noīatiuo tūc utiūr: quādo ad suū pos
sessorē possēssio trāsitionē facit: & nō ad aliū. Vt idig& illi
us uel Cice. suus filius: uid& illū uel Ciceronē suus filius. Sī
liter passiua q̄ a possessore solo fiūt noīatiuū possēssionis e
xigunt. Amat̄ur ab illo uel a Cice. suus filius. Bene meret̄ de
illo uel de Cice. suus filius. Nec nō tā noīatiuo: q̄ aliis caibz
possēssiui lic& uti: cū possessorē ostendūis extrīsecus facien
tē trāsitionē ad aliq̄ aliā p̄sonā p̄ sua possēssione. Vt rogat
me ille: ut suus legat apud me filius: & ut suus doceat a me
filius: ut sui miserear filii: & ut suo donē filio: & ut suū seq̄r
filiū: & ut suo potiar filio. Nā cur ad noīatiuū coartat hanc
regulā? An nō p̄ accusatiuū eiūsdē generis ē? Pig& Ciceronis
suū filiū. Rumor ē Cæsari īsidiari fāiliares suos. Cōstat suū
esse Homeri morē: fugere Pōpeiū sua īterē. Fratris iā pigere
īcipit uxorē suā. Nā p̄ accusatiuū latiniūs dici q̄ p̄ noīatiuū
sic. fr̄is iā īcipit uxor sua pigere: alibi docuiūs. Cuius sile ē il
lud Quī. ī milite mariano: Nec si sit uita cupidissius p̄cni
tere eū facti sui pōt.

Quādā reliq̄æ præ
ceptoz quando īdifferentē utiūr his p̄noībz.

h Az porro duaz Prisciai regulaz q̄s nūc ad l̄ram sub
• ieci in posteriore lic& p̄ suus uti eius siue ipsius id ē
gtō: ut rogat me ille ut eius legat apud me filius: & ut ipsius
doceatur a me filius. In priore non itē qd̄ sup̄ius quoq̄ signi
ficauīus. Etenim ut diuersa p̄mam claritatis gratia exēpla:
non ausim dicere Pythagoram uenerabantur discipuli e
ius: sed sui. nec quenzq̄ dec& ipsius defensio: sed sua: siue
sui ut apud Valerium Martialem: Et sua riserunt sæcula

Meonidē. nā id qđ i principio negauī sub specie trāſitionis
caderi: ſua quēq; delectāt: ſua cuiuſq; ſūt: ſuū cuiq; reddat: iā
admonuius nō poſſe mutare pnoēn: qā nunc ſubſtantiuū ē.
Illud at̄ ancipitiſ uſus eſt quod i poſtrēo conſulto reſeruauit:
quotiens p ablatiuū loqmur abſolutū: Vt beatus eſt ille tot
ſe uel tot eū amantibus. Pōt iā ſecure uiuere tanta ſibi uel ei
ac edente hāreditate. Quo in genere nonnunq; uſu uenit: ut
p ſe: non p eum uel ipſum utiq; loquendū ſit.

Quēadmodū i cōſtruendo reſoluatur ſui ſuiſq; i is ipſe ille.
T qđ mireris: ab ipſo ſe iſciendū: ut apud Quin. iſti
Tradito ſibi puero docendi pitus: i geniū eiū i priſ
naturāq; pſpiciat. Nō. n. dixerit tradito ei puero: ſibi in ei mu
rato: aut eiū & puero pmutatiſ: ſic. Docendi pitus i priſ in
geniū pueri naturāq; pſpiciat: tradito ſibi eo. Sed magis hoc
i ſuiſ pmittit: q̄ in iſ: ob id qđ ſeq uult illud i cōſtrūctiōe: I
deoq; reſolui i qđ lib & triū deqbus deſſeruius pnoīnū iſ ip
ſe ille tāq; affitatis quodā aut cōſāguinitatis gradu ppinquo
q; ut apud Senecā: Sæpe i magiſtratū ſcelera redierunt ſua.
qđ ita cōſtruendū erit reſoluēdūq;: Scelera magiſtri ſæpe re
dierunt i eū: ſiue in ipſū: ſiue in illū. Nōnunq; reſolui nō pōt:
non mō quādo ē ſubſtātiuū: ut ſuū cuiq; ſoluat: ſua cuiuſq;
ſunt: niſi longa & pinde dura circūſitione utāū: qđ cuiuſq;
ē ei ſoluat: q̄ cuiuſq; ſunt ipſius ſunt: ſed et̄ quādo accipit p
pprius: ut ſuiſ ē Homeri moſ: ſūt & ſua dona pētiſ: ſūt hic
et̄ ſua p̄mia laudi. Niſi & hic circūſitiōe utāū. Moſ Home
ri ē eiū: dona pētiſ ſūt ipſi: p̄mia laudiſ ſunt illi: qđ mihi
nō pbat̄. Eſt at̄ & alterq; p hęc ipſa tria pnoīa reſolutioniſ
genuſ: ut ſi dicas: Sæpe i magiſtrū ſcelera redierūt ipſiuſ: uel e
iuſ: uel illiuſ: q̄le ē illd̄ ſupiuſ ex Quī. quomō & ipſū & Vir.
ſcripſiſſe māuſ eoz docēt. Reſoluas. n. ſæpe ſcelera magiſtri
redier i ipſū: uel i eū: uel i illū. Itē quomō māuſ & ipſiuſ &
Vir. docēt eoſ ſcripſiſſe. ſed hoc trāſeo: & ē. nō tā natiua ma
teriā q̄ adoptiua. Nā gratiuſ facere ſcriptorē exiſtiō: q̄ nō ni
hil: q̄ q̄ nihil omittit: ne ſaltē pluſ magnitudini uoluminiſ:
q̄ utilitati legentiū ſtudiſſe ui deatur.

Peroratio operis atq; conclusio.

h Aec habui Ioānes de pnoīnū sui & suus recipatione
q̄ dicerē. Cuius q̄stionis rātū abē: ut timeā neq; tenu
itatē facilitatēq; isectet: ut uerear ne magnitudie potius ac
difficultate detereat: & qdē sicut īitio dixi labyrinthea. Etenī
me quoq; iuuat ad eius finē uelut ad exitū labyrīthi puenis
se illius cretensis. Nā cōplures fuisse mēorant: quē Virgili. ī
dē alibi narrat: pietibus textū cæcis iter ācipitēq; Mille uis
habuisse dolū: q̄ signa sequendi Frāger & īdē prensus. & irre
meabilis error. Verū nō ē cur ego iā uerear istā legentiū (siq
mō hūc libellū legent) desperationē. Nāq; oēm q̄ ātea erat
difficultatem ut illis demerē ipse suscepi: unuersalq; fer̄ scru
tatus cæcæ domus ābages de labirītho: ut āphitheatrū face
rē: elaborauī: q̄le in media urbe uisit a Vespasiano extructū
aut q̄le puteolanū: cāpanūue: aut ueronēse. Nā eiūsdē exē
pli sūt pluriā: mille uias illd̄ qdē hēns: sed siue cæcitāte: siue
dolo: siue errore: aut quo magis e uicino similitudinē sumā:
q̄le sūmi pontificis palatiū: quod p̄xīe Nicolaus Quītus ex
confuso & labyrintheos āfactus habenti agustissimū reddi
dit: nō tamē aboletis eorū titulis: q̄ illd̄ ædificarant: exorna
rantq;: sed repatis ac magnificentius restitutis: ut nō īmeri
to ueteres sūmi pontifices: siq; illis harū regū sensus est: plus
huic quantū ad ædificationē prin&: q̄ sibi ipsis debere fate
atur: a quo ædificante plus ornamentī accepūt factū haud
dubie ōni palatiōq; magnificentia præclarius. Cui nō nihil
nost̄ fortasse cōferri poterit: q̄ p̄ncip̄orū auctorū. quantū in
nobis est restituimus: repamusq; dignitatē. Sed qd̄ demens
ago: q̄ meum cū illius opere coner ulla ratione cōparare ca
sa cō regia: tosum cū marmore: æs cū auro: litterulas cū excel
lente uirtute: ac singulari sapientia. Præsertim cum opuscu
lū hoc nō aulim edere: nisi prius ab eo cōprobatū optio lit
terarū cēlor non solū l̄rāq; præside ac p̄ncipe. Etenī ille ut sē
p̄ ātea doctrināq; oīum cultor cēlorq;: ita nūc non mō roma
ni pōtificatus ac romani imperii: uerum etiam romāi eloqui
moderator & p̄ncips. Quæ tria cuinam post homīes natos

affuisse dicemus: idest ad duo priora hoc terciū accessisse?
In primis curā gerendi: ut cū ōnis doctrina: tū uero lingua
romana q̄ usitatus latina dicit: cunctarū doctrinaꝝ semīa
rū coleret & cresceret: res p̄fecto si uere assemus maiori
laudis q̄ cetera. Siq̄dē illa ad nos aliorū iudicio & interdū in
uitos deferūt. Hoc nō nisi iudicio n̄ro: studioq; cōtingit. Illa
nōnunq; p̄p̄ recte admistrant. Hoc nō uideo quēadmodū
nō recte queat admistrari. Illa huius opam atq; opē deside
rat: hoc etiā ut illa nō assint: p̄ se potest esse contētū. Itaq; e
go Nicolāū Quintū cū propter alia sūmū hominū iudicio:
tū uero p̄pter id q̄ nō tantū cultor ē sapiētiae: sed p̄utimos
etiā cultores efficit: haud iniuria coparādus choro musarū:
siq̄ ūq; musae extiterūt: q̄ & sapere ipse ōnia: & nobis ad cape
sendā ōnem sapiētiā auctores esse cōduntur. Ab hoc igitur
Ioannes: cuius tu intimus es: ut ad nos reuertar oraculum
posces nunquid hic liber tibi dedicatus editione sic dignus.

LAVRENTII Vallengis Patritii Romani De Linguae Lati
nae Elegātia: Et De Hoc Pronoīe Sui Ad Ioānem Tortelli
um Opus Per Iacobum Rubeum Natione Gallicum Mira
Arte Ac Diligētia Impressum Est Anno Christi. M. CCCC.
LXXVI. Andrea Vendramine Inclito Duce Venetiarum.

Calphurnius:

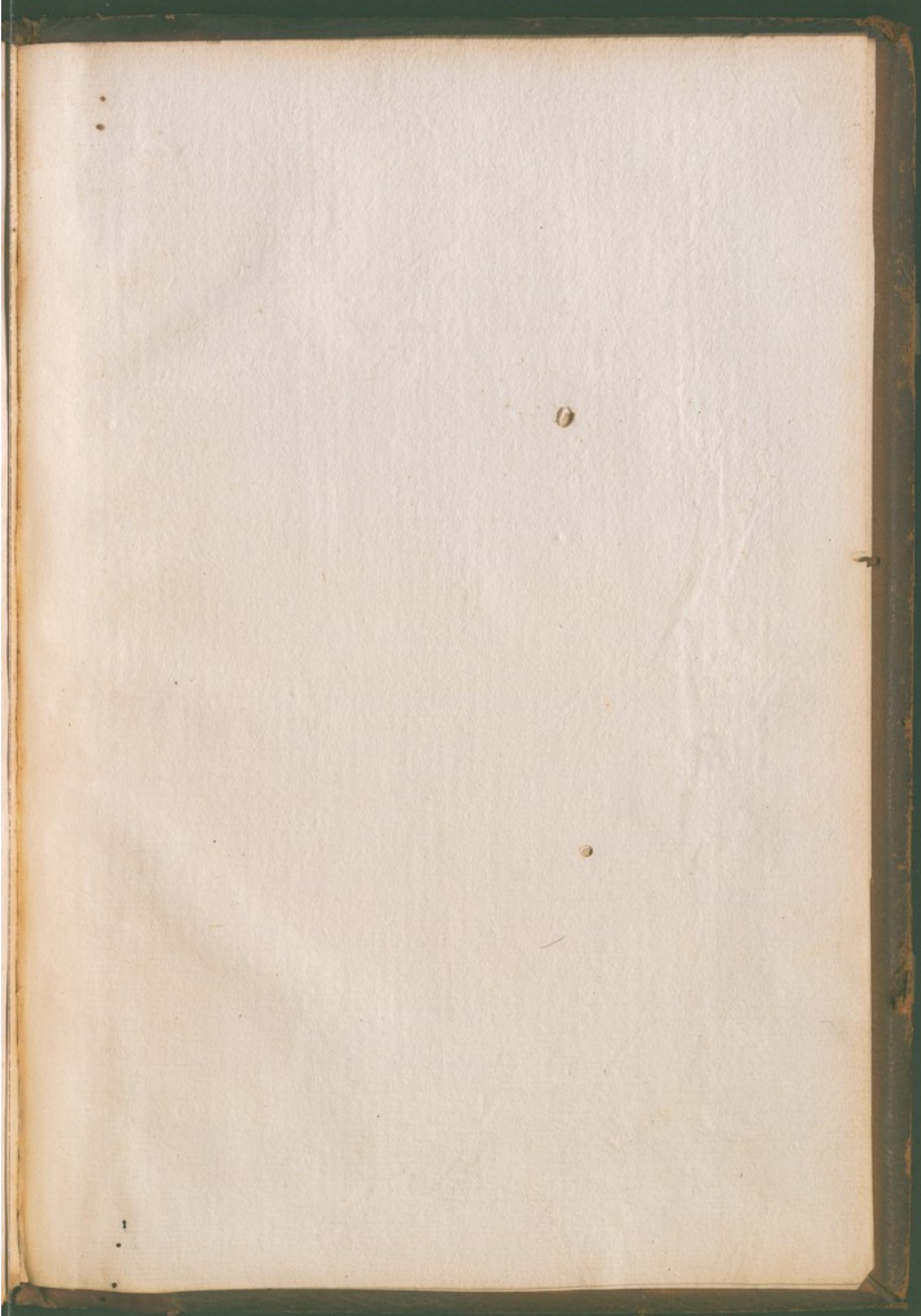
Antonio Pasqualino De Sancto Germano Campaniae. S.
Restituit quondā patriae vexilla Camillus.

Et raptas gallis solus ademit opes:
Retulit eloquiū n̄ro Laurentius auro
Et Capitoline contulit arcis opēs:
Barbara cuncta iacent. sunt hoc & uindice pulsi
Quicunq; a gothis signa relicta colunt:
Quo tibi debet semp studiosa iuuentus
Campani Antoni gloria magna soli:
Nanq; tua impensa totum uulgatur in orbem
Vallengis: notus q̄ fuit ante magis.

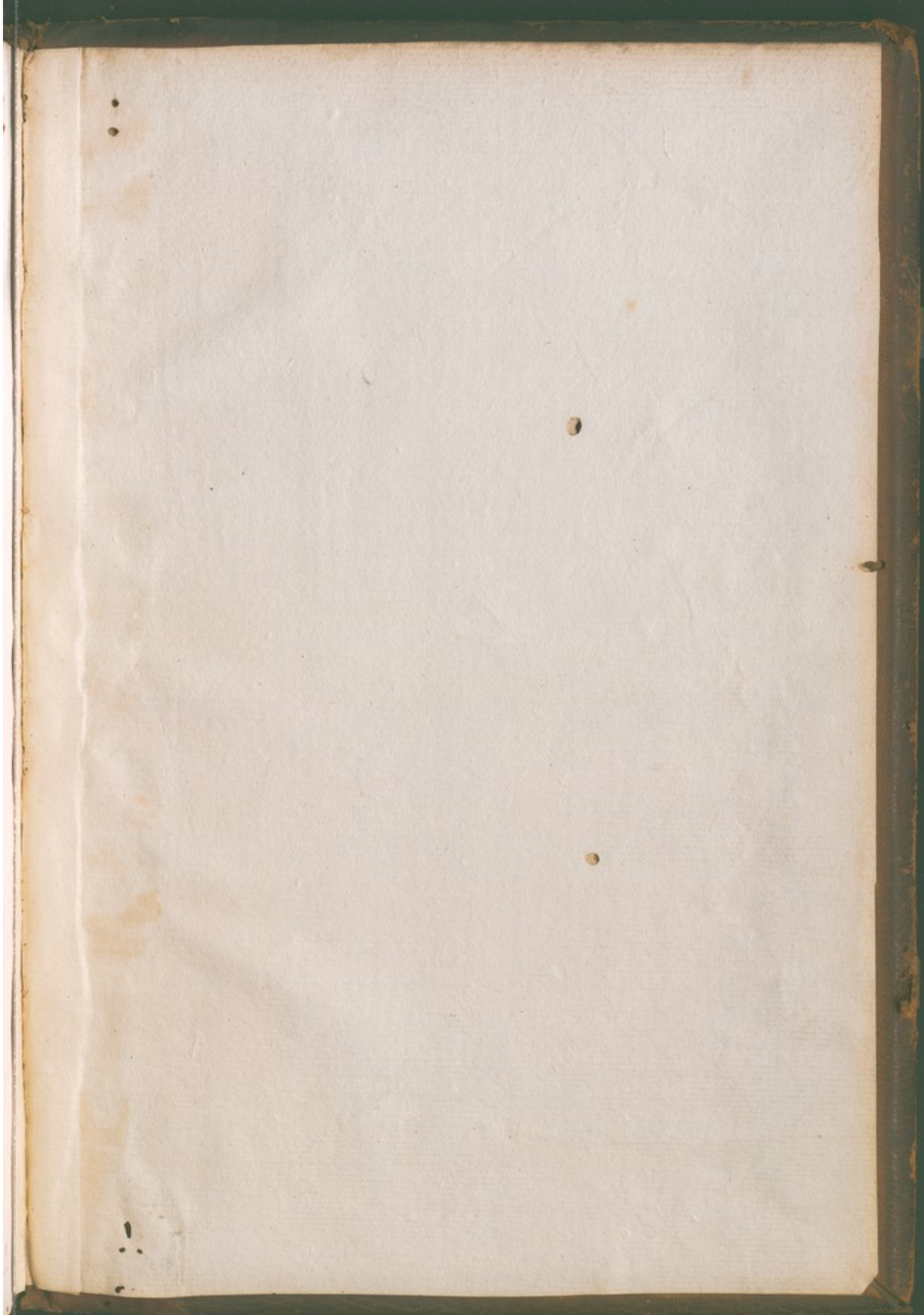

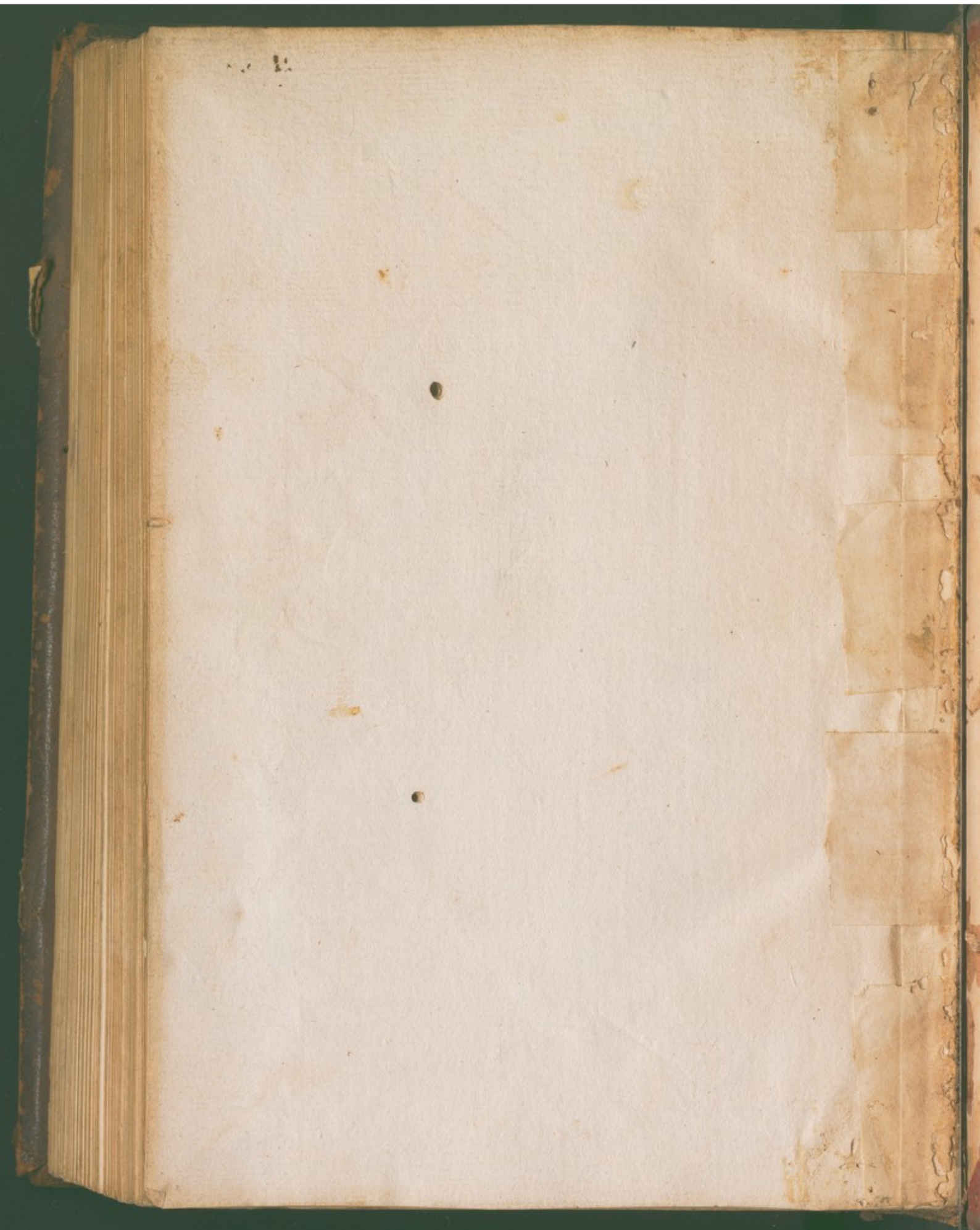

2f
F f60

